Digitized by Google

Digitized by Google

JORDAN. FLUV
HADRIANI RELANDI
PALAESTINA
EX
MONUMENTIS
VETERIBUS
HENUM
EX LIBRARIA
BROEDELET.

2 3 2.50

Digitized by Google

HADRIANI RELANDI

PALAESTINA

EX

MONUMENTIS

VETERIBUS

ILLUSTRATA.

TOMUS I.

TRAJECTI BATAVORUM,
ex libraria GUILIELMI BROEDELET.
M. D. CC. XIV.

Digitized by Google

?. 3. 250

Digitized by Google

L. S.

HADRIANUS RELANDUS.

De tabulis geographicis, quas huic operi inſertas vides, quamvis aliqua notaverim in limine libri ſecundi & alibi, ſuperſunt tamen nonnulla ad commemorandum neceſſaria, ut intelligas qua auctoritate poſitura locorum fulciatur. Nolui conſuetudinem ſequi quae increbuit, & mappam aliquam vulgatam, cujusmodicunque fuerit, correctam hic illic in conſpectum hominum denuo proferre: ſed quum mihi in univerſo hoc argumento nihil fuerit antiquius quam certa ſecernere ab incertis, omnes tabulas juxta aeſtimare & veluti dubias atque ambiguas negligere idoneum viſum fuit, atque ab ipſis carceribus juſto itinere viam illam conficere, quam ingrediendum eſt ſi quis feliciter in

Digitized by Google

hoc ſtadio voluerit decurrere. Ex veterum itaque ſcriptis collegi quaecunque ad ſitum locorum & intervalla facere videbantur; inprimis quae per miliaria Romana aut ſtadia, quae ad miliaria redegi, erant digeſta; qualia multa extant in ſcriptis Joſephi, Euſebii, Hieronymi, itinerariis Romanis, & aliis monumentis: eaque tantum non omnia libro ſingulari, operis hujus ſecundo, comprehendi. Haec effecerunt ut a dato puncto quocunque, ſi more Mathematicorum loqui liceat, veluti ab Hieroſolymis, linea ducta, verbi gratia, duodecim miliarium verſus ſeptentrionem locaverim Bethel, nixus auctoritate Euſebii & aliorum. Sic Jerichunta miliaribus octo & decem removi ortum verſus ab Hieroſolymis, quod hoc intervallum in veteri itinerario, conſcripto anno aerae Chriſtianae 333, Dalmatico & Zenophilo Coſſ. ei detur, & ſtadia huic ſpatio a Joſepho tributa cum illo conveniant. Ad ſummam, ne agam de ſingulis, duxi lineas quaquaverſum, ſecutus veterum auctoritatem. Quod ſi ipſi in adſignandis locorum intervallis in diverſa abeant, diſquiſivi quis alteri videatur praeferendus, aut qua ratione

ne

Digitized by Google

ne conciliari queant. Hinc nata eſt mappa inſerta pag. 423. in qua videre eſt, cur locis illum quem habent ſitum tribuerim: cui quidem mappae confirmandae atque illuſtrandae totus fere liber ſecundus deſtinatus eſt. Inprimis autem ad hoc velim attendi in illa tabula, aut ſi quae ab aliis viris doctis ad imitationem hujus noſtri inſtituti formabuntur (iſtum enim certe fructum nos conſecuturos ſperamus, ut hoc conatu noſtro excitetur aliorum induſtria, quodque ipſi a nobis praeſtitum non viderint aliquando perficiant) unum intervallum ab altero confirmari, id eſt, vix mutari poſſe aut labefactari ſitum unius loci, niſi plurium ſimul labefactetur, in illis videlicet quae in angulis trianguli aut quadranguli locantur. Si enim una linea minor ſit, & intervallum brevius, non poſſunt non reliquae loco moveri aut mutari, atque adeò turbari plurium locorum ſitus.

Litora digeſſi, ad intervalla promontoriorum, quae hodie in illo eſſe dicuntur, maxime attendens: nec potui aliter, quod in veterum ſcriptis nihil certi de illis repererim. Sed neque ea de re adeo fui ſolicitus, quod plerique recentiorum in dire-

** ctione

ctione litoris Palaeſtini ſeptentrionem verſus fere conſentiant. Hac parte illuſtrari Palaeſtina hoc ipſo tempore poteſt, ſi quis ſcientia diſciplinarum Mathematicarum inſtructus illud litus perluſtret & deſcribat, notata diligenter latitudine locorum; cujus rei ſpem mihi nuper fecit lumen & ornamentum Galliarum, Johannes Paulus Bignonius, quo ſoſpite metuendum non eſt ne bonis artibus & diſciplinis tutela deſit atque praeſidium.

Montes & campos accurate diſtinguere ſtudui, quod inde locorum ſitus plurimum dependeat. Sacer codex ipſe nobis praeivit, urbes tractus montani ſigillatim recenſendo, ſigillatim campeſtres. Quumque in Palaeſtina campi ſint inſignes, quales μέγα πεδίον ad utramque Jordanis ripam, campus Esdrelôn, campi Saronae & Sephelae ad litus maris mediterranei, omnino oportebat in mappis Palaeſtinae ſingula haec accuratius oculis exhibita fuiſſe, nec montes & valles per univerſam Palaeſtinam temere ſparſos, quod plurimi fecerunt. De fluminibus nihil dicam, quae timide inſcripſi chartae quoniam apud veteres non reperi ductum alvei quo labuntur a fontibus ſuis verſus alios amnes aut maria. Si urbes certo loco

loco conſtitutas novi, quas alluunt aut propter quas oſtium habent, juxta illas deſcripſi flumina: & quae porro mihi cognita erant de curſu eorum in ipſo opere notavi. Nolim enim ullam fidem haberi tabulis meis, niſi auctoritate veterum firmentur: atque uti ipſe mappas a plurimis viris doctis hactenus divulgatas nullius facio, niſi ipſi aperiant cur illo & non alio loco urbem aliquam collocent, nec unquam ſola auctoritate clarorum nominum me abripi patior, ut ſententiam aliquam quaecunque tandem illa ſit amplectar, ita viciſſim ipſe alios nolo meas mappas ſequi, niſi iis conſtet veterum ſcriptorum teſtimonia, quae adduxi, talia eſſe quae doceant non temere eſſe a me digeſta locorum Palaeſtinae intervalla.

Quod ſi in omnibus certum mihi & verum aſſequi non contigit, & adhibita quamlibet induſtria multa incerta & dubia ſuperſunt (quod non nego) ſcias velim id mihi longe aegrius accidere quam ulli lectorum. Sed neque ſpes eſt fore ut ſitus omnium urbium & locorum veteris Palaeſtinae ita deſcribatur unquam, qualis olim fuit. Litora & curſus fluminum, & pauca admodum loca

quae nunc ſuperſunt, poſſent certo loco diſponi, ſi quis in ipſa Palaeſtina inſtructus praeſidiis idoneis hoc ageret. Sed quis ignorat vix concedi poteſtatem luſtrandi locorum per ipſos terrae incolas Mohammedanos, & a praedonibus Arabicis vias publicas obſideri, ſic ut vitae diſcrimen ei immineat qui hoc tentaret? At finge id eſſe praeſtitum. Quot urbes perierunt, de quarum ſitu nihil hodie ſciri poteſt a diligentiſſimo ruſpatore? Excipe Hieroſolymas, Bethlechemum, Chebronem, Gazam, Aſcalonem, Joppen, Sichemum, Nazaretham, & Ptolemaida; Tyrum & Sidonem atque unam alteramve adde, ubi obſecro rudera, ubi ſigna ſunt urbium ceterarum? Fruſtra erunt accuratiſſima aſtrolabia aut quadrantes Aſtronomici in eruendo urbium ſitu, quarum nulla veſtigia inveniuntur. Ad veteres ergo confugiendum eſt, ex quibus plus hauriri poteſt quam itinerariis & obſervationibus omnium recentiorum; praecipue quum intervalla per lapides miliares a Romanis publica auctoritate definita ſint. Sola ſcripta Joſephi, Euſebii, & Hieronymi declarabunt ſitum locorum, quae plurima nunc deleta, ipſorum aetate ſupererant; ita ut in hoc argumento nihil ad

ad manus noſtras pervenerit praeſtantius. His niti aliquem oportet, qui certi quicquam de ſitu locorum Palaeſtinorum tradet. Hos ego ſequi in animum induxi, & enixe operam dedi ut veterum teſtimoniis mappae meae congruerent, non adeo moratus recentiores. Si quid ab illis certi proditum eſt memoriae ſuper hoc argumento, ſedulo adnotavi: ubi autem illi nihil certi tradiderunt, fruſtra quisquam a me aliquid certi requiret. Non eſt igitur quod quis conqueratur tam paucas urbes in tabulis meis conſpici. Quid? quod vicos quosdam ab Euſebio memoratos conſulto praeterierim quum ignobiliores eſſent, aut citra confuſionem illos inſeri poſſe non viderem. Qui in mappis aliorum plura loca notata deprehendit, videat qua auctoritate illic notentur. Animadvertet, ni fallor, ſaepe nullo teſte urbes alicubi ſtatui, & nonnunquam veterum compluribus in os contradici.

Denique quod ad uſum mapparum attinet, ſcito urbes non potuiſſe in omnibus mappis, quas hoc opus exhibet, loco ſuo diſponi: adeoque oppida quaedam non apparere ubi eſſe debent. Sic illa mappa, qua intervalla locorum lineis de-

formavi, hac parte laborat: nec aliter fieri potuit. Si enim urbs una 6, altera 7, altera 9, miliaria aberat verſus eandem plagam, & in eadem via publica ducente ab una urbe clara ad alteram, tot rectae lineae duci non potuerunt ut conſpicerentur eodem loco, adeoque paullum ad latus removeri urbes quaedam debuerunt. Quare velim potiſſimum ad mappam maximam reſpici, quae in limine totius operis invenitur, ubi lineae illae non conſpiciuntur, nec adeo rationem haberi reliquarum, quae uſibus ſingularibus deſtinatae ſunt, veluti ut quis modum videat quo primum delineare intervalla locorum Palaeſtinae inſtitui, vel ut diverſam partitionem terrae Iſraeliticae pro ratione temporum diſcat, vel ſi quae ſunt alia, quae minoribus illis mappis conficiendis occaſionem praebuerunt.

P A-

Digitized by Google

Vii

Digitized by Google

Digitized by Google

VIII IX

Digitized by Google

2.3.250

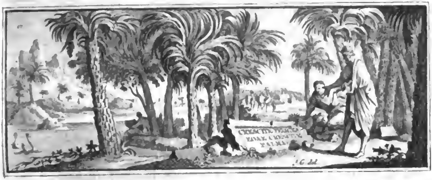
Digitized by Google

PALAESTINAE
EX MONUMENTIS VETERIBUS
ILLUSTRATAE
LIBER PRIMUS.

IN QUO

DE PALAESTINAE NOMINIBUS, SITU, TERMINIS, PARTITIONE, AQUIS, MONTIBUS, ET CAMPIS AGITUR.

Digitized by Google

C A P U T   I.

DE NOMINE TERRAE CANAAN.

Terra Canaan *pars tantum terrae Iſraëliticae. Regio trans Jordanem diverſa a terra Canaan. Teſtimonia Sacri Codicis huc facientia ad examen revocata. Conſenſus Judaeorum veterum.* בכורים *ſive* Primitiva *an ex regione trans Jordanem adferri ſolita. Tribus Ruben, Gad, & dimidia Menaſſe, quomodo dici poſſint nullam portionem terrae Canaan poſſediſſe.* Canaan *aliquando dicitur regio Philiſtaeorum. In χνᾶ veſtigium nominis* כנען. كنعان Canaan *quis Mohammedanis. Terra Canaan regioni* شام *Syriae accenſita. Convenientia inter* شام *&* سام *nomen Semi apud populos Orientis, cujus filius Canaan quibusdam habitus.*

INter nomina regionis a Moſe & Joſua tribubus Iſraëliticis aſſignatae, cui illuſtrandae operam impendimus, antiquiſſimum eſt ארץ כנען *terra Canaan*; quod ei datum fuiſſe a primis incolis, poſteris Canaan, deinceps expulſis aut ſervis factis Iſraëlitarum ſecundum praedictionem Noachi, de quibus infra dicetur latius, res notior eſt quam ut copioſe doceri debeat. Hoc potius obſervari velim, vulgo credi nomen illud comprehendere omnem regionem quae occupata fuit a duode-

cim

Digitized by Google

cim tribubus, quia in Sacro Codice Deus ſe daturum eſſe terram Canaan dicit populo Iſraëlitico. Vide *Exod.* 6. 4. *Lev.* 25. 38. *Pſ.* 105. 11. Habentur tamen & in Sacro Codice & in ſcriptis Judaeorum nonnulla, ex quibus apparet nomen Terrae Canaan tantummodo tribuendum eſſe regioni illi quae ad occaſum Jordanis eſt, & terram trans Jordanem ſitam, licet occupata fuerit a tribubus Ruben, Gad, & dimidia Menaſſe, non fuiſſe terram Canaan. Legitur *Num.* 33. 51. quum juxta Jordanem e regione Jerichuntis caſtra metarentur, *mox ibitis trans Jordanem in terram Canaan* עוברים את הירדן אל ארץ כנען quum jam regio transJordanica a tribubus duabus & dimidia eſſet occupata. *Joſ.* 22. 11. dicuntur Rubenitae, Gaditae, & qui ex Menaſſitis trans Jordanem ſedes fixerant, altare exſtruxiſſe מול ארץ כנען *ex adverſo terrae Canaan*: atqui illud altare fuit על הירדן *ad Jordanem*, uti *commate* 10 ſcriptum eſt. Sed nihil clarius iis quae ibidem extant *commate* 9. *Et profecti ſunt filii Ruben, Gad, & dimidia tribus Menaſſe* משלה אשר בארץ כנען ללכת אל ארץ הגלעד אל ארץ אחזתם *Schilunte, quae eſt in terra Canaan, ut proficiſcerentur in terram Gilead terram poſſeſſionis ſuae.* Terra Gilead ſaepe omnem regionem trans Jordanem denotat; certe hic ſignificat terras ab Rubene, Gad, & dimidia tribu Menaſſis, occupatas, quae evidenter diſtinguuntur a terra Canaan. Eodem capite, *commate* 32, Pinchas ex terra Gilead, illa ſc. quam duae tribus & dimidia tenebant, quibuſcum collocutus fuerat, rediiſſe dicitur in terram Canaan.

Jungamus his teſtimoniis illud quod de manna *Exod.* 16: 35. traditur, Iſraëlitas ea nutritos fuiſſe uſquedum pervenerunt אל קצה ארץ כנען *ad fines terrae Canaan.* Ubinam hi quaerendi ſint, docet liber Joſuae *cap.* 5. 11. ubi manna tum demum ceſſaſſe legitur quum univerſus populus Jordanem tranſiviſſet. Excluditur itaque a terra Canaan regio omnis ad ortum Jordanis. Huc etiam facit, quod Deus nulli ex iis qui Aegypto egreſſi ſunt conceſſerit intrare in terram patribus promiſſam, praeter Joſuam & Calebum *Num.* 14. 30. & 20. 12. ipſique Moſi ante obitum conſpiciendam praebuerit terram Canaan, ad quam tamen ipſe non aſpiraret. Vide

Deut.

Deut. 32. 49. 52. nec enim intraturus erat in terram promiſſam patribus *Num*. 32. 11. *Deut*. 13.5.37.& 34.4. Verum jam tum erat occupata tota regio trans Jordanem, & Moſes ipſe eam habitandam dederat tribubus Ruben, Gad, & dimidiae Menaſſe *Deut*. 29. 8. Poſſunt etiam huc referri fines terrae Canaan deſcripti *Gen*. 10. 19. in quibus nulla mentio regionis trans Jordanem, & illa quae *Ezech*. 47. leguntur, ubi tota terra inter 12 tribus dividitur, ita ut in hunc cenſum non veniat terra trans Jordanem, ſed ſola illa quae a tribubus novem & dimidia poſſeſſa fuit. Exiſtimamus itaque nomen terrae Canaan proprie convenire regioni ad occaſum Jordanis, occupatae a novem tribubus & dimidia; nec ita, uti plerumque fit a Geographis, uſurpandum eſſe ut pro univerſa terra Iſraëlitica accipiatur.

Judaei ipſi nobiſcum hac in parte conſentiunt, diſtinguentes terram Canaan, patribus promiſſam, & a copia lactis & mellis commendatam, a regione trans Jordanem, ſive terris Sichonis & Ogi, quas a terra Canaan etiam Moſes diſtinguit *Deut*. 2.29. rogabat enim liceret ſibi per regiones Sichonis proficiſci uſque ad Jordanem & terram a Deo promiſſam. Ita R. Joſe Galilaeus (cujus ſententia tamen non probatur ab univerſo coetu ſapientum) negabat ביכורים ſive primitiva adferri debere Hieroſolymas ex regione trans Jordanem, ſive, ut Judaei loquuntur, מערי סיחון ועוג & מעבר הירדן *ex urbibus Sichonis & Ogi*, quandoquidem *haec non erat terra fluens lacte & melle* שאינה ארץ זבת חלב ודבש, illa ſcilicet terra non erat quae hoc fertilitatis elogio patribus a Deo erat promiſſa. Vide *Maſſechet Biccurim*, 1. 10. quamvis & deſertam eam incultamque maxima ex parte fuiſſe Joſephus etiam fateatur. Fuit tamen & ipſa quodam modo fertilis & paſtui apta: alias eam non deſideraſſent Rubenitae & eorum ſocii. Sed fertiliſſima fuerit, & fluens lacte & melle, uti aliae regiones Aſiae & Europae, non tamen erat ea terra fluens lacte & melle quam Deus ſe populo ſuo daturum pollicitus fuerat, & propterea primitiva ex illa afferri poſſe non exiſtimabat. Ita annus Sabbathicus obſervabatur in regione trans Jordanem, non ſecundum legem Dei, ſed inſtituta ſapientum, עבר הירדן

 שביעית

Digitized by Google

שביעית נוהגת בה מדבריהן ſunt verba Maimonidis in *Hilchot Schevüth Cap.* IV. 23. Doctores quoque Gemarici, quum de regione ad ortum Jordanis loquuntur, terram Canaan eam nuncupant, diſtinguuntque a terris ad occaſum amnis iſtius ſitis. In *Gem. Maccoth fol.* 9. 2. ת״ר שלש ערים הבדיל משה בעבר הירדן וכנגדן הבדיל יהושע בארץ כנען *Tradiderunt Magiſtri noſtri, tres urbes (refugii) ſeparaſſe Moſen in regione trans Jordanem, & tres Joſuam in terra Canaan, iis oppoſitas.* Scilicet ita Deus ipſe locutus fuerat olim ad Moſen *Num.* 35. 13. *tres urbes refugii conſtituetis* מעבר לירדן, *tres* בארץ כנען. Sic Philo *lib. de profugis, pag.* 463. τρεῖς πέραν τοῦ Ἰορδάνου, ἑτέρας ἐν Χαναναίων γῇ. Ita in commentario veteri ad librum Numerorum, *Bemidvar Rabba, ſectione* 7. dicitur ארץ ישראל מקודשת *Terra Iſraëlitica ſacrata* prae aliis terris, quod *inde manipulus, primitiva, & duo panes peterentur.* Dein ארץ כנען *terra Canaan* (id eſt, regio ad occaſum Jordanis) מקודשת ſacrata eſt prae regione עבר הירדן *trans* (id eſt, ad ortum) *Jordanis*, quod בית השכינה *Templum majeſtati Divinae* in illa eſſet exſtructum.

Quae cum ita ſe habeant, vere dici poteſt, quaſdam tribus, Ruben ſc., Gad, & dimidiam Menaſſe, portionem aliquam terrae Canaan non accepiſſe, ſed extra terram Canaan habitaſſe: omnem terram Canaan proprie dictam a novem tribubus & dimidia poſſeſſam fuiſſe: Jordanem terminum orientalem terrae Canaan fuiſſe, & quae his ſunt ſimilia, quae auctoritate ſacrarum literarum nituntur. Qui vero ſcribunt montem Galaad eſſe montem in terra Canaan, regionem terrae Canaan eſſe Baſan, vel montem Hermon fuiſſe partem terrae Canaan, Cananitida & citra & ultra Jordanem fuiſſe, quemadmodum Bochartus *in Hierozoico pag.* 1090. & 305. *in Chanaan. pag.* 447. Ligtfootus in *Chorographicis* Lucae praemiſſis, *ſect.* 2. dicendi ſunt minus accurate fuiſſe locuti & contra morem Scriptorum Sacrorum. Sed credere par eſt viros illos eruditiſſimos vulgari loquendi conſuetudine abreptos ita ſcripſiſſe, quos tamen minus huic errori obnoxios futuros ſuſpicaremur, quod ab illuſtrata Geographia ſacra magnum, nec immerito, nomen conſecuti ſint.

Deni-

Digitized by Google

Denique notandum eſt nomine terrae Canaan aliquando in Sacro Codice terram Philiſtaeorum, in qua Aſcalon, Gaza, Aſdod, Ekron & Gath ſitae fuerunt, intelligi, ita ut diſtinguatur a terra quam Iſraëlitae incolebant: quod ſcilicet terrae Canaan, inter tribus Iſraëliticas diviſae, portio eſſet, quodque reliquias Cananaeorum contineret. Exemplum eſt *Zephan.* 11: 5. עליכם כנען ארץ פלשתים *Verbum Dei contra vos, ô Canaan, terra Philiſtaeorum.* Ita quoque incolae Phoenices Tyrii, Sidonii aliique, quod a Cananaeis ortum ducerent, Cananaei dicuntur: mulier Καναναία *Matth.* 15. 22. quae *Marc.* 7. 26. Συροφοινίσσα: atque ita jam olim *Joſ.* 5. 1. מלכי הכנעני interpretes Alexandrini reddiderunt οἱ βασιλεῖς τῆς Φοινίκης.

Veſtigium hujus nominis Canaan ſupereſſe in Χνᾶ, antiquiſſimo Phoenices nomine, jam ab aliis notatum eſt. Stephanus, Χνᾶ, οὕτως ἡ Φοινίκη ἐκαλεῖτο. Nomen tulit a viro ita dicto. Sanchoniathon laudatus Euſebio *praep. Euang. lib.* 11. ἀδελφὸς Χνᾶ τοῦ πρώτου μετονομασθέντος Φοίνικος, *frater τοῦ Chna, qui primus poſtea Phoenix vocatus eſt.* Erit ergo ille cujus Silius Italicus meminit:

Et qui longa dedit terris cognomina Phoenix.

Scilicet Canaan de viri nomine ita dicta eſt: atque ita alterum quoque nomen Phoenice a viro ita appellato duxerunt.

Quis Canaan fuerit, nemo Chriſtianus ignorat. Mohammedani, ut multa vetera nomina locorum retinuerunt, ita quoque بلاد كنعان *terram Canaan* hanc aliquando nuncupant; quo nomine & Samaritani in Chronico ſuo MS.to utuntur, & Ibn Sina in verſione Pentateuchi MS.ta, & Saadias Gaon; quam ſcriptionem a Mohammedanis accepere, quum alias כנען non כנעאן ſcribi ſoleat ab iis qui ſcriptionem Hebraeam ſequuntur. Mohammedani certe de origine Canaanis ſcribentes, Sacri Codicis luce deſtituti, in diverſa hic abeunt. Quidam eum filium eſſe Chami, filii Noachi, tradunt, quod verum eſſe Sacrae literae oſtendunt. Auctor mei Taarich MS.ti كنعان *Canaanem* facit filium كوش *Cush*, filii حوث *Huz*, filii ارم *Aram*, filii حام *Cham*, filii نوح نبي عليه السلام *Noachi prophetae cui pax ſit.* Alii Semi filium faciunt Canaanem, forſitan moti ſimilitudine vocum سام, quo

quo nomine Semum appellant, & شام id eſt *Syriae*, quae voces non differunt niſi ut שׁם & שׂם : quumque verum nomen Semi שׁם ſit, debuiſſet & illud شام ſcribi, aeque ac nomen regionis. Syriae autem ſive terrae شام partem faciunt terram Canaan. Nam Syriam in quinque regiones diſtribuunt, primam, quae & فلسطين *Palaeſtina* iis dicitur, Ramolam (quam ſolam Abulhaſen Saad Ibn Ali in Geographia Perſica MS.ta regionis Palaeſtinae emporium vocat, ſcribens رمله قصبه فلسطين) Hieroſolymam, Gazam, & loca vicina complexa; alteram quae regionem Jordani proximam, *μέγα πεδίον* Joſephi, continet; tertiam cujus urbs praecipua Damaſcus eſt; quartam, in qua Emeſſa, Kennaſrin, Halebum; quintam, in qua Antiochia, Adana, & urbes vicinae.

CAPUT II.

DE NOMINE TERRAE ISRAËLITICAE.

Terra Iſraëlitica, nomen latius patens quam terra Canaan. Uſurpatur in Sacris literis, ſcriptis Joſephi, Theodoreti & aliorum. Hoc nomine diſtinguitur a Syria & regionibus aliis. Summa diviſio orbis terrarum in tres partes ſecundum ſententiam Judaeorum. Syria quae. Cur minus ſancta quam terra Iſraëlitarum. Convenientia Syriae & terrae Iſraëliticae. Convenientia Syriae & regionum aliarum extra terram Iſraëliticam. Diſtinctio Aegypti, Babyloniae, Ammonitidis, & Moabitidis a regionibus aliis extra terram. Regiones חוצה לארץ *extra terram quae nuncupatae Judaeis.* עם הארץ *diſtincti a* עמי הארץ. *Qua ratione Chriſtus & diſcipuli uti* עם הארץ *a Judaeis contemti.*

NUncupata fuit deinceps poſt fugatos expulſoſque magna ex parte Cananaeos & diſtributionem inter tribus ארץ ישראל *Terra Iſraëlitica* 1 *Sam.* 13.9. 2 *Reg.* 6.23. אדמת ישראל *Ezech.*

Ezech. 7. 2. (utitur autem hoc nomine Ezechiel prae aliis frequenter) & Deus ipſe eam vocat אדמת עמי *terram populi mei* (quod idem eſt) *Jeſ.* 32. 13. Eadem *Matth.* 2. 22. γῆ Ἰσραὴλ appellatur, atque aliis in locis. Videtur autem hoc nomen complecti non illam tantum regionem, quae cis Jordanem, ſed & illam, quae trans Jordanem erat. Vid. 1 *Chron.* 13. 2. 2 *Reg.* 14. 25. Aequum ſane erat, quandoquidem omnes duodecim tribus poſteri erant Iſraëlis, & בני ישראל *filii Iſraëlis*, עם ישראל *populus Iſraëlis*, שבטי ישראל *tribus Iſraëlis*, in Sacris literis nuncupantur, terram omnem, quam poſſederunt, ab iis nomen ſortiri & terram Iſraëlis dici. Uſi fuerunt itaque hoc nomine ſcriptores alii. Joſephus *Antiq.* VII. 10. Ἰσραηλῖτις χώρα & ἡ τῶν Ἰσραηλιτῶν χώρα. Affine eſt nomen Ἑβραίων χώρα, quo idem Joſephus utitur variis in locis, qui in fine hujus capitis proferentur. Ita Τῆ Ἰσραὴλ appellatur in libro *Tob.* 1. 4. Theodoretus in *Jerem.* 22. Ἔστι δὲ καὶ ἑτέρα Γαλαὰδ τῆς Ἰσραηλίτιδος γῆς. *Eſt & alia Galaad in terra Iſraëlitica.* Quare nos quoque nomine terrae Iſraëliticae paſſim hoc ſenſu utimur, intelligentes regionem omnem, quae tum cis tum trans Jordanem inter duodecim tribus Iſraëliticas diſtributa fuit.

Quum autem Judaei terram ſuam ארץ ישראל terram Iſraëliticam aut ארץ *terram* κατ' ἐξοχὴν (de quo nomine infra dicetur latius) nuncupant, diſtinguunt eam, non tantum ab aliis regionibus, quas חוצה לארץ *extra terram* vocant, verum etiam a *Syria* סוריא, quae nec terrae Iſraëliticae, nec regionibus extra eam, ſolet accenſeri, ſed in ſtatu quaſi medio ſita conſideratur; quoniam in quibuſdam jura ejus aequalia ſunt juribus terrae Iſraëliticae, in quibuſdam vero conveniunt cum regionibus extra eam: atque ita, ut verbis Maimonidis utar in *Hilchot Terumoth*, *cap.* 1. *hal.* 6. totus orbis dividitur in tres has partes. נמצה כל העולם לענין מצות התלויות בארץ נחלקת לג' מחלוקות. ארץ ישראל. וסוריא. וחוצה לארץ. וארץ ישראל נחלקת לשנים. כל שהחזיקו עולי בבל חלק אחד. וכל שהחזיקו עולי מצרים בלבד חלק שני. וחוצה לארץ נחלקת לשנים.

ארץ מצרים ושנער ועמון ומואב המצות נוהגות בהם מדברי סופרים ונביאים . ושאר הארצות אין תרומות ומעשרות נוהגות בהן. *Deprehenditur univerſum orbem terrarum dividi ratione praeceptorum, quae a terra dependent, in tres partes, terram Iſraëliticam, Syriam, & regiones extra terram. Terra Iſraëlitica iterum diſpeſcitur in duas partes, in illam, quam occuparunt illi, qui ex captivitate Babylonica facti ſunt reduces, & in illam, quam Iſraelitae ex Aegypto profecti tenuerunt. Regiones porro extra terram dividuntur in duas partes, quarum unam efficiunt Aegyptus, Babylonia, Ammonitis, & Moabitis, quandoquidem in iis quoque praecepta illa (ſc. de decimis, & primitiis, quae in terra Iſraëlitica & Syria obſervabantur) ex auctoritate ſcribarum Prophetarumque obſervari ſolebant. Verum reliquae terrae dare non ſolebant decimas aut primitias.* Ligtfootus in *cap.* I. *Centuriae Chorographicae*, Matthaei Euangelio praemiſſae, ſcribit univerſum terrarum orbem partiri ſcriptores Judaïcos in terram Iſraëlis, & extra terram; nec Syriae mentionem facit, quam tamen Maimonides, ut tertiam partem orbis terrarum illo reſpectu, & a terra Iſraëlis aeque ac regionibus extra terram diſtinctam, conſiderat.

Nomine Syriae intelligunt Judaei regiones a Davide ſubactas & adjectas terrae Iſraëliticae: quod malo verbis Maimonidis exprimere quam meis, in *Hilchot Terumoth*, *cap.* I. *hal.* 3. הארצות שכבש דוד חוץ לארץ כנען ארם נהרים וארם צובה ואחלב וכיוצא בהן אף על פי שמלך ישראל הוא ועל פי בית דין הגדול הוא עושה אינו כארץ ישראל לכל דבר . ולא כחוצה לארץ לכל דבר כגון בבל ומצרים. אלא יצאו מכלל הוצה לארץ ולהיותן כארץ ישראל לא הגיעו . ומפני מה ירדו ממעלת ארץ ישראל מפני שכבש אותם קודם שיכבש כל ארץ ישראל אלא נשאר בה משבעה עממים . ואילו תפס כל ארץ כנען לגבולותיה ואחר כך כבש ארצות אחרות היה כבושו כולו כארץ ישראל לכל דבר . והארצות שכיבש דוד הן הנקראין סוריא. *Regiones illae, quas extra terram Cana-*

Cananaeam David occupavit, veluti Meſopotamia, (hac in re falli puto Maimonidem: nec enim ipſam Meſopotamiam ſubegiſſe David videtur, ſed regiones aliquas ei oppoſitas, nec Euphratem unquam transgreſſus fuiſſe, qui limes datur imperio regni Iſraëlitici tunc quum latiſſime patuit. Legitur, fateor, *in Siphre, fol.* 38. 2. de Davide, כיבש ארם נהרים *quod ſubegerit Meſopotamiam*: veruntamen in Codice Sacro certaſſe quidem cum Meſopotamitis, quos in auxilium ſuum conduxerant Ammonitae, traditur, & eos fudiſſe; ſed nuſpiam ipſam regionem ab Davide fuiſſe occupatam. Aliud autem eſt vincere Gallos, aliud occupare Galliam: atque ita praelio fundi potuere Meſopotamiae incolae, ipſa Meſopotamia intacta. Confer 1 *Chron.* 19. 6. & *Pſ.* 60. 2.) *Syria Zoba, Achlab &c. quamvis ipſe Rex populi Iſraëlitici fuerit & conſentiente Synedrio magno id fecerit, non tamen ſe habent omni ex parte uti terra Iſraëlitica, nec etiam ſe habent uti regiones extra terram, velut Babylonia & Aegyptus. Verum aliquid ſingulare habent prae reliquis terris, nec tamen ad ſanctitatem terrae Iſraëliticae pertingere queunt. Cujus rei haec ratio eſt, quod David eas occupaverit eo tempore, quo necdum totam terram Iſraëliticam tenebat, utpote in qua reſtabant adhuc aliqui ex ſeptem populis, quos Deus exſtirpare juſſerat. Quod ſi David univerſa terra Iſraëlitica prius potitus fuiſſet, expulſis gentibus, & deinde alias regiones invaſiſſet, hae ejuſdem juris fuiſſent cum terra Iſraëlis in omnibus. Hae itaque terrae, quas David ſubegit, nomine Syriae veniunt.* Ita etiam legitur in Toſephot, ad Gemaram *Ketuvoth fol.* 25. *fac.* 1. סוריא היא ארם צובה שכיבשה דוד וחיברה לארץ ישראל *Syria eſt Aram Zoba, quam occupavit David & adjunxit terrae Iſraëlis.* Scilicet alias regiones hoc nomine complectitur, vel unam nominat exempli cauſa.

Tria notant Judaei, in quibus Syria paris conditionis habebatur cum terra Iſraëlitica, & tria, in quibus ſimilis erat regionibus aliis extra terram Iſraëliticam ſitis. Exponam illa verbis Maimonidis in commentario ad Miſnam *Oholoth*, *capite* XVIII, *miſna* 7. בשלשה שוה סוריא לארץ ישראל ובשלושה לחוצה לאר׳ עפרה טמא כחוצה לארץ המביא גט מסוריא כמביא מחוצה לארץ

לארץ המוכר עברו לסוריא כמוכר לחוצה לארץ. ושלשה כארץ ישראל הקונה בסורא כקונה בפרור שבירוש' וחייב במעשרות ובשביעית ואם יכול להכנס לה בטהורה טהורה. *In tribus rebus par eſt Syria terrae Iſraëliticae, & in tribus diſpar. Primo, pulvis ejus immundus cenſetur uti pulvis regionum extra terram Iſraëliticam. Secundo, qui libellum divortii affert e Syria, perinde eſt ac ſi ex aliis regionibus extra terram attuliſſet. Tertio, qui ſervum vendit in Syria, idem eſt ac ſi alibi extra terram Iſraëliticam vendidiſſet. Tria autem ſunt, in quibus Syria ſimilis eſt terrae Iſraëliticae. Primo qui acquirit ſibi aliquid (fundum verbi gratia) idem eſt ac ſi in ſuburbiis Hieroſolymarum ſibi acquiſiviſſet. Secundo teneturad ſolvendas decimas proventuum, & jura anni Sabbathici. Tertio, ſi quis in Syriam pervenire poſſet, non tacta terra Gentium, habetur pura.* Verum haud abs re erit, ut diſtinctio Syriae a terra Iſraëlitica & convenientia ejus cum illa luculentius pateat, haec obſervationibus nonnullis illuſtrare.

Haec erant potiſſimum, in quibus Syria par erat terrae Iſraëliticae, & diſtincta a regionibus extra terram, quod ſi quis intrare poſſet *in puritate* (בטהורה uti loquuntur Judaei, id eſt, ita ut nulla omnino pars terrae Gentium interpoſita ſit) Syriam ex terra Iſraëlitica, Syria munda cenſeretur & pulvis ejus mundus. Quod decimae ex agris Syriae perſolvi deberent. Porro quod etiam ad תרומות *Primitias* teneretur, & legibus de anno Sabbathico ſubjaceret. Obſervandum tamen primitias illas non licuiſſe inferre in terram Iſraëliticam, ſed extra eam conſumi debuiſſe, ne videlicet (hanc quippe cauſam interdicti Judaeorum Theologi aſſignant) ſacerdotes avidius primitias ſectantes ex terra Iſraëlitica frequentius exirent. Praeterea בכורים ſive *Primitiva* ex Syria afferebantur Hieroſolymas. Ita diſertis verbis ſcribit Maimonides in Hilchot Biccurim *cap.* 11. *hal.* 1. ומביאין ביכורים של דבריהם מערי סיחון ועוג ומסוריא שהקונה בסוריא כקונה בירושלים. *Et adferunt primitiva ſecundum decreta ſcribarum ex urbibus Sichonis & Ogi, & ex Syria, quandoquidem qui aliquid ſibi acquiſivit in Syria idem eſt ac ſi Hieroſolymis acquiſiviſſet.*

Digitized by Google

viſſet. Hic canon traditur in *Miſna Challa*, *cap*. IV. §. 11. Et hac in re Syria erat diſtincta a quatuor illis terris, Aegypto, Babylonia, Ammonitide, & Moabitide, quod hae *Primitias*, תרומות, quidem ſolverent, uti & decimas (ſecundum conſtitutiones Hebraeorum) ſed ביכורים Primitiva earum non poterant Hieroſolymas afferri, uti Primitiva Syriae, quandoquidem habebantur uti terrae Gentium.

Alia tamen erant in quibus Syria conveniebat cum regionibus extra terram, uti quod jus decimarum ſecundarum & plantae quarti anni in Syria non eſſet, uti in terra Iſraëlitica: quodque חלה *placenta* non una uti in terra Iſraël, ſed duae eſſent ſeparandae, una cremanda utpote ex terra immunda, altera danda ſacerdoti, ne lex a Deo lata de placenta oblivioni daretur. Praeterea quod in Syria praeputium arborum ספק ערלה licitum eſſet, in terra Iſraëlis illicitum. Vide Miſnam *Orla cap*. II. *miſn*. 9. & in Gemara Hieroſolymitana *Pea*, *fol*. 20. *col*. 2. אין מעשר שני בסוריא אין נטע רביעי בסוריא. *Non ſunt decimae ſecundae in Syria*, *non eſt planta quadriennis in Syria*. Sic in Syria licebat (ſecundum Dei legem: non ſecundum leges ſapientum, qui ut eo magis impedirent elocationem agrorum in terra Iſraëlitica, etiam in Syria hoc illicitum eſſe cenſuerunt) agros locare Gentibus, in terra Iſraëlitica nequaquam. Vide Miſnam *Avoda Zara cap*. I. *m*. 8. Porro fructus ſi in Syria emti ſint, ex iis דמאי, ſive *dubium*, decimari debet: ſed ſi emti ſint in terra Iſraël, non. In Syria operantur בתלוש *in avulſis*, anno Sabbathico, id eſt, ventilant & molunt fruges, ſed in terra Iſraël non. Denique terra Syriae immunda & pulvis immundus habebatur, uti terra & pulvis Gentium. Vide Miſnam *Oholoth. c*. XVIII. *m*. 7. adeoque primitias תרומות ex Syria inferre in terram Iſraëliticam non licuit. In Syria ubique alunt pecudes parvas, ſed in terra Iſraëlis tantum in ſylvis & locis deſertis. Vide Miſnam *Bava Kama*, *cap*. VII. 7. & confer *Luc*. 15. 4.

Ex his perſpicuum eſt Syriam in quibuſdam rebus jura habuiſſe convenientia terrae Iſraëliticae, in aliis neutiquam. Sed nec regiones חוצה לארץ *extra terram* omnes hac in parte ſe habebant.

bebant eodem modo. Quatuor erant regiones vicinae terrae Iſraëliticae, quae ab omnibus aliis terris erant diſtinctae, quod in iis nonnulla inſtituta vigerent, quae in aliis, excepta Syria & terra Iſraëlitica, non obſervabantur. Scilicet hae quatuor regiones ſolebant *decimas & primitias* מעשרות ותרומות dare. Jus vero anni ſeptimi in iis non obtinebat. Vide Miſnam *Jadaim c.* IV. 3. Nec *Primitiva* ביכורים inde adducebantur. Erant itaque hae regiones diſtinctae a Syria, & regione trans Jordanica, ipſaque terra Canaan, quandoquidem ביכורים *Primitiva* legitime afferebantur מערי סיחון ועוג ומסוריא *ex urbibus Sihonis & Ogi & ex Syria*: & ex terra Canaan ea allata fuiſſe quis dubitet?

Quaecunque praeter has in univerſo terrarum orbe regiones ſitae ſunt paria jura habent inter ſe; nec quicquam habet una ſanctitatis aut privilegii prae alia, ſecundum Judaeorum inſtituta. Omnes appellantur חוצה לארץ *regiones extra terram*, & ni fallor, etiam hinc natum eſt nomen τῶν ἔξω πόλεων *Act.* 26. 11. quo nomine Damaſcus, & aliae urbes extra terram, intelliguntur. Erat enim revera Damaſcus extra terram: quamvis, quum Syria opponitur aliis regionibus extra terram, ea non ſoleat regio extra terram nuncupari, ſed nomine ſuo Syria. Conſueverunt etiam Judaei regiones has extra terram appellare ארץ העמים *terram Gentium.* In Miſna, codice *Oholoth.* 11. 3. Polluit ארץ העמים *terra gentium.* Atque ita etiam in Codice *Nazir*, VII. 3. & in Gemara Hieroſolymitana *Jevamoth. fol.* 8. 1. Gemar. Hieroſ. *Schabbath.* 3. 3. Gem. Hier. *Scheviith.* 36. 2. & ſexcentis aliis locis. Ipſae gentes viciſſim, quae has regiones incolunt, nuncupantur עמי הארצות *gentes terrarum Ezr.* 9. 1. Gemara *Ketuvoth.* III. 2. Quod cave confundas cum עמי הארץ id eſt, *hominibus illiteratis*, terrae filiis, qui opponuntur τοῖς חבירים in Gemara Hieroſolymitana *Schabbath.* 3. 1. & Miſna *Tahoroth cap.* VIII. 5. ſive τοῖς תלמידי חכמים *diſcipulis ſapientum*, hominibus literatis, & in maximo contemtu erant apud Judaeos, uti videre eſt ex iis, quae leguntur in Gem. *Peſachim. fol.* 49. 1. ex quibus hoc unum eſt, quod ad illum, qui in uxorem ducit

ducit בת עמי הארץ *filiam hominis indocti* referant dictum Dei ארור שוכב על כל בהמה *maledictus ſit qui cubuerit cum beſtia.* Plura illic videri queunt, quae hujus loci non ſunt, utilia tamen, ut vel hinc doceamur quam contemti & fide indigni (nam אין מקבלין ממנו עדות ואין מגלין להן סוד *teſtimonium perhibere non poterant, nec arcana iis revelabantur*) ipſis habiti fuerint tum Chriſtus ipſe, tum Apoſtoli, qui עמי הארץ *illiterati* Galilaei apud illos audiebant; inepti itaque qui de rebus tanti momenti teſtarentur, aut arcana ſapientiae Divinae promererent. Confer *Matth.* 11.25. *Joh.* 7.49.

Haud multum a nomine terrae Iſraëlitarum recedit nomen terrae Hebraeorum, ἡ Ἑβραίων χώρα. Hoc uſurpat Pauſanias *lib.* VI. *cap.* 24. Ἐν γὰρ τῇ Ἑβραίων χώρᾳ Σιληνοῦ μνῆμα καὶ ἄλλο Σιληνοῦ Περγαμηνοῖς ἐστιν. *In regione Hebraeorum ſepulcrum Sileni extat, & apud Pergamenos.* De origine hujus fabulae alias. Idem Pauſanias *lib.* X. *cap.* 12. Hebraeorum regionem a Palaeſtina & Syria videtur diſtinguere, illam ſupra, id eſt ultra, has collocans. Ἐπεγράφη δὲ καὶ ὕστερον τῆς Δημοῦς παρὰ Ἑβραίοις τοῖς ὑπὲρ τῆς Παλαιστίνης γυνὴ χρησμολόγος, ὄνομα δὲ αὐτῇ Σάββη. *Poſt Demum Hebraei, qui loca ſupra Palaeſtinam incolunt, foeminarum fatidicarum numero Sabbam quandam inſeruerunt.* Ita idem *lib.* 1. *c.* 6. de Imperatore Hadriano, quem notum eſt deviciſſe Judaeos, Ἐς μὲν πόλεμον οὐδένα ἑκούσιος κατέστη, Ἑβραίους δὲ τοὺς ὑπὲρ Σύρων ἐχειρώσατο ἀποστάντας. *Nullum bellum niſi invitus geſſit. Hebraeorum autem ſupra Syros habitantium defectionem ultus eſt.* Apud Joſephum quoque legitur idem nomen, Ἑβραίων χώρα, *Antiquitatum libro* VII. *capite nono*, πέμψας δ' εἰς πᾶσαν τὴν χώραν τῶν Ἑβραίων, *mittens in omnem Hebraeorum regionem.* Idem eodem libro, *capite undecimo*, τὴν δὲ Ἑβραίων χώραν εὐδαίμονα καταστήσειν ἐπ' αὐτοῦ, *fortunatam fore Hebraeorum regionem eo imperante.* Idem *libro* VIII. *cap.* 7. Ὁ δ' Ἠλίας ὑποστρέφει ταῦτ' ἀκούσας εἰς τὴν Ἑβραίων χώραν. *His auditis rediit Elias in regionem Hebraeorum.* Antiquitatum *libro* XV, *cap.* 7. terram Judaeorum eam nuncupat, σεισθεῖσα ἡ γῆ τῶν Ἰουδαίων, *terrae motu concuſſa terra Judaeorum.*

C A-

Digitized by Google

CAPUT III.

DE NOMINE TERRAE DEI, ET PROMISSIONIS.

Terra Dei quid notet. Tredecim res, quas Dei eſſe ſingulari ratione Judaei obſervant. Terra promiſſa quae. Regio ad ortum Jordanis non erat portio terrae promiſſae. Verba Moſis Deut. 34. 4. *illuſtrata. Terra Gilead num pars terrae promiſſae. Differentia Pentateuchi Hebraeo-Samaritani & Hebraei. Num terra promiſſa ſe extenderit a mari Suph uſque ad Euphratem, uti videtur dici* Exod. 23. 31. *Diſtinguitur promiſſio poſſeſſionis haereditariae a promiſſione dominii.*

HAec ipſa quoque regio, Iſraëlitis a Deo data, *terra Dei* nuncupatur, non eo ſenſu, quo totus terrarum orbis Dei eſt τῦ Κυρίυ ἡ γῆ καὶ τὸ πλήρωμα ἀυτῆς 1 *Corinth.* 10. 28. & ipſe terrae univerſae dominus dicitur *Matth.* 11. 25. & *Luc.* 10. 21. ſed ſingulari quodam modo. Ita legitur *Pſalm.* 85. 2. רצית יהוה ארצך *Voluiſti, ô Deus, terram tuam*, vel *complacuiſti tibi in ea. Jeſ.* 8. 8. ארצך עמנו אל *terra tua, o Immanuel.* Et *Lev.* 25. 23. כי לי הארץ *quoniam mea eſt illa terra.* Deus ipſe *Joël.* 1. 6. & *c.* 4. 2. eam vocat ארצי *Terram meam* & *Jerem.* 16. 18. *Ezech.* 36. 5. & 38. 6. Et diſertis verbis *Hoſ.* 9. 3. ארץ יהוה *terra Dei*: ubi Chaldaeus habet ארע שכינתא דיי *terra majeſtatis Divinae.* Doctiſſimus Pentateuchi Interpres D. R. Bechai notavit in Sacro Codice tredecim res recenſeri, de quibus legitur eas eſſe Dei ſingulari ratione. Audiamus eum מצינו שלשה עשר דברים מיוחדים לחק׳ ב׳ה׳ ואלו הן הכסף והזהב והכהנים וישראל והבכורות והמזבח והתרומה והשמן המשחה ואהל מועד ומלכות בית דוד והקרבנות וארץ ישראל והזקנים. הכסף והזהב דכתיב לי הכסף לי הזהב הכהנים דכתיב: לקדש אותם לכהן לי הלוים דכתיב והיו לי הלוים ישראל כי לי בני ישראל עבדים בכורות

כי

כי לי כל בכור מזבח מזבח אדמה תעשו לי תרומה ויקחו
לי תרומה שמן המשחה יהיה זה לי אהל מעד ועשו לי
מקדש קרבנות להקריב לי מלכות ב׳ד׳ כי ראיתי בבניו לי
מלך ארץ ישראל כי לי הארץ הזקנים אספה לי *Invenimus*
13 res quae Deo ut propriae tribuuntur, ſc., aurum & argentum, ſacerdotes, Levitae, populus Iſraëliticus, primogenita, altare, primitiae, oleum unctionis, tabernaculum, regnum familiae Davidicae, oblationes, terra Iſraëlitica, & ſeniores populi. Teſtimonia autem ad confirmationem hujus rei in Sacro Codice haec exſtant.

1. *De auro & argento. Hagg.* 2. 8. לי meum eſt aurum, meum argentum.
2. *De ſacerdotibus Exod.* 29. 1. ut ſacerdotio fungantur mihi.
3. *De Levitis. Num.* 3. 13. & ſint mihi Levitae.
4. *De populo Iſraëlitico. Levit.* 25. 55. mihi enim filii Iſraëlis ſunt ſervi.
5. *De primogenitis. Num.* 3. 13. nam meum eſt omne primogenitum.
6. *De altari. Exod.* 20. 24. altare terreum fac mihi.
7. *De primitiis. Exod* 25. 2. & accipient mihi primitias.
8. *De oleo unctionis. Exod.* 30. 31. oleum unctionis ſanctae erit hoc mihi.
9. *De tabernaculo. Exod.* 25. 8. ut faciant mihi ſacrarium.
10. *De oblationibus. Num.* 28. 2. ut offeratis mihi.
11. *De regno generis Davidici.* 1 *Sam.* 16. 1. inter filios ejus mihi regem proſpexi.
12. *De terra Iſraëlitica. Levit.* 25. 23. quia haec terra mea eſt.
13. *De ſenioribus populi. Num.* 11. 16. congrega mihi ſeptuaginta ſeniores.

Scilicet Deus ipſe dominus ejus erat *Lev.* 25. 3. & ipſe Iſraëlitis tanquam colonis eam utendam dedit *Ezech.* 37. 25. *Terram,* inquit, *quam ſervo meo Jacobo dedi*: primitiva ejus, primitias, decimaſque ſibi perſolvi voluit, ipſe duxit eos valida manu ad eam, incolas priſtinos ipſe expulit. Ipſe proventum terrae ita mode-

Digitized by Google

ratus eſt, ut non tantum plus minuſve, melius aut pejus, produceret pro ratione cultus divini aut obſervati aut neglecti, ſed favoris ſui ſigna & providentiae ſingularis ita ei impreſſit, ut quum opus erat, veluti inſtante anno Sabbathico (ad cujus obſervationem ipſa terra, Domino jubente, obligata erat) duplum proferret. Praeterea regiam ſedem in ea elegit, & habitavit illic in Templo Hieroſolymitano, ubi aula ejus, miniſtri, menſa, focus, omnia denique quae cultui ſuo ipſe deſtinavit.

Vulgatum etiam eſt nomen, quo haec terra repromiſſionis appellatur. Ambroſius, *enarratione in Pſ.* 43. *Quae eſt igitur terra quae non brachio capiatur, non gladio poſſideatur, niſi terra repromiſſionis?* In ipſa Epiſtola ad Hebraeos, *capite* XI. 9. ita dicitur: Πίςει παρῴκησεν εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας. Deus enim ἐπηγγείλατο τῷ πατρὶ ὑμῶν Ἀβραὰμ δοῦναι εἰς κατάσχεσιν αὐτήν. *Act.* 7:5. *Gen.* 13. 15. Deus ipſe vel hoc vel ſimili nomine hanc terram nuncupat *Ezech.* 20. 42. הארץ אשר נשאתי את ידי לתת אותה לאבותיכם *terram pro qua levavi manum meum ut darem eam patribus veſtris.* Et *Num.* 32. 11. האדמה אשר נשבעתי לאברהם ליצחק וליעקב *terram, quam juravi Abrahamo Iſaaco & Jacobo.* Notandum tamen heic quoque regiones ad ortum Jordanis, occupatas a Ruben Gad & dimidia tribu Manaſſis, non fuiſſe terram promiſſionis, vel illam quam Deus pollicitus fuit poſteris Abrahami. Ita enim legimus *Num.* 32. 11. *Si videbunt homines iſti qui aſcenderunt ex Aegypto a viginti annis & ſupra terram quam juramento pollicitus ſum Abrahamo, Iſaaco & Jacobo, & noluerunt ſequi me. Praeter Caleb filium Jephunne Kenezaeum & Joſuam filium Nun: iſti impleverunt voluntatem meam.* Et *Num.* 20. 13. *Non introducetis vos Moſes & Aaron hos populos in terram quam iis dabo.* Quod idem eſt cum *Deut.* 31. 2. *non tranſibis Jordanem hunc*: atqui Moſes in regione tribus Ruben fuit & diem obiit, uti notum eſt.

Videtur tamen (ne quid diſſimulem) etiam regio duarum tribuum & dimidiae appellari terra patribus promiſſa *Deut.* 34. 4. illic enim legitur Deum monſtraſſe Moſi *terram Gilead uſque ad Dan, & omnem Naphtali & Ephraim & Menaſſe* (Menaſſe poſtponitur

ponitur Ephraimo, non ratione ſitus, ſed ordinis in ſermone quo ita jungi ſolent in Sacris literis) *& Juda uſque ad mare poſtremum. Et regionem auſtralem & campum vallis Jerichuntinae, urbis palmarum, uſque ad Zoar, & dixiſſe: haec eſt terra quam juramento promiſi Abrahamo, Iſaaco, & Jacobo, dicens, ſemini veſtro dabo eam: oculis tuis vidiſti eam, ipſe autem non intrabis.* Scilicet terra Gilead uſque ad Dan eſt regio omnis ad ortum Jordanis. Si de illa ut de reliquis terris dixerit Deus, haec eſt terra Abrahamo promiſſa, fruſtra contra diſputamus. At mihi non liquet Deum de Gileaditide uſque ad Dan protenſa dixiſſe, haec eſt terra promiſſa &c. Fit ejus mentio primo loco, fateor. Sed quis non videt oculos Moſis circumduci a ſeptentrione verſus auſtrum, & initium fieri a Dan, quo oculi ejus duci debuerunt per terram Gilead, quia ſi per terram cisJordanicam ducti fuiſſent, per eadem loca fuiſſent reducendi, atque ita bis idem ei monſtratum fuiſſet. Itaque ut accurate & ordine omnia luſtret, deducitur oculus ejus per terram Gilead uſque ad Dan, in finibus terrae ſeptentrionalibus ſitam, & inde per Naphtali, Ephraim, & Menaſſe & Juda aliaſque regiones donec deſinat in Zoar, ad fines auſtrales terrae Iſraëliticae. Hanc expoſitionem firmant verba Dei addita: *ipſe non intrabis in eam terram.* In quam non intraret? in Gileaditin, in terram trans Jordanem, in portionem tribus Ruben? In ea jam erat. Erat enim ad ſeptentrionem Arnonis, & in Gileaditide. Quid? quod tota regio transJordanica jam fuerit occupata: nec uſpiam Deus ei prohibuerit intrare in terras Sichonis & Ogi. E contrario Moſi dixit Deus *Deut.* 2.31. *Tradidi terram Sichonis tibi: incipe poſſidere eam.* Sed non erat tranſiturus Jordanem, hoc eſt, in terram promiſſam non intraret, *Deut.* 31. 2. atque ita petierat a Sichone, ut per terram ejus Iſraëlitae proficiſcerentur ad Jordanem & tranſirent in terram quam Deus ipſis daturus eſſet. Ratum itaque hoc & certum ſit, terram promiſſam eſſe regionem Canaan, id eſt, terras ſitas ad occaſum Jordanis. Notandum tamen eſt hac difficultate non premi contextum Hebraeo Samaritanum, in quo legitur *Deut.* 34. 1. 2. 3. ויעל משה מערבת מואב אל הר נבא

ראש

ראש הפסגה אשר על פני יריחו ויראהו יהוה את כל הארץ
מנהר מצרים עד הנהר הגדול נהר פרת ועד הים האחרון
Et adſcendit Moſes de campeſtribus Moab in montem Nebo ad verticem Pisga, qui eſt e regione Jerichuntis, & oſtendit ei Deus univerſam terram a flumine Aegypti uſque ad flumen magnum, flumen Euphratis, & uſque ad mare poſterius. Hic nulla fit mentio Gileaditidis, nulla aliarum terrae partium quas contextus Hebraeus enumerat. Sed fines terrae ita fere recenſentur, uti *Deut.* 11. 24. ab Euphrate uſque ad mare poſterius, ſive occidentale. Sic enim reddi poteſt, uti & Graeci habent, τῆς θαλάσσης τῆς ἐπὶ δυσμῶν.

Quaeri poteſt, an non terra promiſſionis ſe extendat latius, ſc. a mari Suph uſque ad mare mediterraneum & a deſerto uſque ad flumen Euphratis. Ita enim *Exod.* 23. 31. legitur: *ponam terminum tuum a mari Suph &c.* Reſpondeo, proprie loquendo dici non poſſe terram patribus promiſſam a mari Suph initium capere: nam hoc ſi verum ſit, Iſraëlitae Aegypto egreſſi, ſtatim ac tranſiviſſent mare Suph, aut certe poſtquam inter Lacum Aſphaltitem & mare Suph tranſiverunt verſus Moabitim, fuiſſent omnes in terra promiſſa. Atqui hoc falſum eſt: omnes enim in deſerto perierunt: nec ulli, excepto Joſua & Calebo, in eam ingreſſi ſunt, & portionem ejus poſſederunt. Promiſit tamen Deus terminos terrae Iſraëlitarum fore protenſos uſque ad mare Suph. Ita eſt. Adeoque diſtinguenda eſt promiſſio poſſeſſionis haereditariae (quae complectitur regionem ſorte inter tribus novem & dimidiam diſtributam ad occidentem Jordanis) & promiſſio dominii, id eſt, illius terrae quam aliquando acquiſituri eſſent, uti ſub imperio Davidis & Salomonis vere ad mare Suph & Euphratem dominati ſunt, quum alias regiones olim ipſis haud aſſignatas adſciverunt.

CAPUT

CAPUT IV.

DE NOMINE TERRAE SANCTAE.

Et Judaeis & Chriſtianis uſurpatum hoc nomen: & quo ſenſu. Multa loca in Palaeſtina temere pro iis habita quorum in ſacris literis fit mentio. Aliqua tamen certa. Qua ratione illa mentem excitent ad amorem Dei & imitationem Chriſti. Verba Paulae & Theodoreti huc facientia. Exempla ſcriptorum Judaicorum & Chriſtianorum qui hoc nomen uſurpant. Gradus ſanctitatis diverſi in terra Iſraëlitica. Regio trans Jordanem diſtincta a terra Canaan uti regio poſſeſſionis Iſraëlitarum a regione poſſeſſionis Dei. Quaedam indicia ſanctitatis hujus terrae prae aliis.

DUplici ratione nomen terrae ſanctae huic regioni tribuitur, aliter a Judaeis, aliter a Chriſtianis. Judaei haud immerito hanc *terram ſanctam* אדמת קדש & הארץ הקדושה nuncupant, quod ipſe Deus, uti capite praecedenti demonſtratum eſt, hanc terram ſuam vocet ſingulari reſpectu, atque hanc ſolam uti ſedem ſuam in terris elegerit, & cultui ſuo ſacraverit. Praeterquam quod populo ſuo Deus hanc promiſerit & ſuo tempore incolendam dederit expulſis gentibus profanis. Chriſtianos autem ſummo jure hanc terram ſanctam dicere quis dubitet, quum ignorari nequeat Meſſiam ipſum humana carne indutum in hac terra e virgine naſci voluiſſe, & hanc incoluiſſe atque praeſentia ſua ornaſſe per omne illud ſpatium quod a cunis ejus ad adſcenſum in coelos effluxit? Et poſtea quidem everſa urbe & republica Judaïca irae potius Divinae quam favoris ſigna experta eſt; non tamen ideo negligenda ac ſi nihil omnino venerandi aut ſancti prae aliis terris contineret. Quis enim non rapitur in admirationem & ſtuporem, qui montem oliviferum, mare Tiberiadis, Jordanem, Hieroſolymam, & alia loca, quae Chriſtum frequentaſſe notum eſt, conſpicit, & menti ſuae praeſentem ſiſtit generis humani ſoſpitatorem, illic ea operantem aut paſſum quae originem dedere ſacris Chriſtianorum ejus nomen confitentium. Scio

Digitized by Google

equidem multa loca falſo oſtendi ab hominibus lucri avidis per univerſam Palaeſtinam, ac ſi haec & illa miranda opera ibi patrata fuiſſent; ſed hoc tamen negari non poteſt, aliqua ſane certo ſciri. Quis enim dubitet montem oliviferum illum eſſe qui nunc illo nomine dicitur? Et ſi quis dubitet, omnia loca adſita & valles & fontes & rivi abunde oſtendent nulli alii monti praeter hunc ea convenire quae de monte olivifero veteres tradiderunt. Haec autem, quaecunque demum & quotcunque illa ſunt, non poſſunt non frequenter renovare memoriam Chriſti, & animos tangere piorum hominum, qui Chriſtum amant, & libenter ea loca conſpiciunt quae Chriſtus, ὁ ἥρως αὐτῶν σταυρωθεὶς, ſuis pedibus calcavit. Audiamus Paulam in epiſtola ad Marcellam, qua eam hortatur ut Bethlechemum commigret, licet haud neget (ita ſcribit) regnum Dei intra nos eſſe, & ſanctos viros etiam in ceteris eſſe regionibus. *Quantum ad locum pertinet, per profectus temporum multo nunc auguſtior eſt qua... olim fuit. Venerabantur quondam Judaei Sancta Sanctorum, quia ibi erant Cherubim & propitiatorium, & arca teſtamenti, manna, & virga Aaron, & altare aureum* (ita reddit, ſed male, θυμιατήριον, quo nomine venit acerra thuris, quod alibi probatum dedimus) *Nonne tibi venerabilius videtur ſepulcrum Domini? Quod quotieſcunque ingredimur, toties jacere in ſindone cernimus Salvatorem: & paululum ibidem commorantes rurſum videmus Angelum ſedere ad pedes ejus & ad caput ſudarium convolutum.* Et mox. *O quando tempus illud adveniet quum anhelus nuncium viator apportet Marcellam noſtram ad Palaeſtinae litus appulſam: & toti monachorum chori, tota virginum agmina, concrepabunt? Obviam jam geſtimus occurrere: & non exſpectato vehiculo concitum pedibus ferre corpus. Tenebimus manus, ora cernemus & a deſiderato vix avellemur amplexu. Ergone erit illa dies quando nobis liceat ſpeluncam Salvatoris intrare? In ſepulcro Domini flere cum ſorore, flere cum matre? Crucis deinde lignum lambere & in Oliveti monte cum adſcendente Domino voto & animo ſublevari? Videre exire Lazarum faſciis colligatum; & fluenta Jordanis ad lavacrum Domini puriora.* Plura illic adjungit de Samaria, Nazareth, Cana, aliiſque locis ſacris, quae praeterimus. Subjungamus potius haec *Theodoreti*

doreti Hiſtor. Relig. p. 820. Ἐκεῖθεν ἱϛορίας ἕνεκα τὴν Παλαιϛίνην κατέλαβεν, ἵνα τοὺς τὰ σωτήρια πάθη δεξαμένους θεασάμενος τόπους, ἐν αὐτοῖς τὸν σεσωκότα προσκυνήσῃ Θεόν· οὐχ' ὡς τόπῳ περιγραφόμενον· ἠπίϛατο γὰρ αὐτοῦ τὸ τῆς φύσεως ἀπερίγραφον· ἀλλ' ἵνα καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἑϛιάσῃ τῇ θεωρίᾳ τῶν ποθουμένων, καὶ μὴ μόνον τὸ τῆς ψυχῆς ὀπτικὸν, δίχα τῆς ὄψεως τῆς πνευματικῆς διὰ τῆς πίϛεως ἀπολαύῃ τρυφῆς· πεφύκασι γάρ πως οἱ φιλοςόργως περί τινα διακείμενοι, οὐκ ἀπὸ τῆς θέας αὐτοῦ μόνης θυμηδίαν καρποῦσθαι, ἀλλὰ καὶ τὴν οἰκίαν καὶ ἐσθήματα καὶ ὑποδήματα μετὰ πάσης θεωρεῖν εὐφροσύνης. *Deinde in Palaeſtinam viſendi ſtudio profectus eſt, ut conſpectis locis in quibus ſalutaris paſſio ſuſcepta eſt, Deum ſoſpitatorem in iis adoraret, non quaſi loco circumſcriptum (infinitam enim naturam ejus non ignorabat) ſed ut oculos etiam ipſos rei adamatae contemplatione paſceret, nec ſola mentis acies ſine viſu ſpiritualibus per fidem deliciis frueretur. Solent namque qui aliquem amore proſequuntur, non tantum ex aſpectu ipſius laetari, ſed & domum & veſtes & calceamenta cum voluptate contemplari.*

Quae cum ita ſe habeant, Judaei quoque & Chriſtiani veteres hoc nomine terrae ſanctae uſi ſunt. Auctor libri *Sapientiae Salomonis, cap.* XII. *commate* 3. Τοὺς παλαιοὺς οἰκήτορας τῆς ἁγίας σου γῆς μισήσας. *Odio habens veteres incolas terrae tuae ſanctae.* II *Macc.* 1. 7. ἀπὸ τῆς ἁγίας γῆς, *ab terra ſancta.* Philo in *Leg. ad Cajum.* Ἀσκαλωνίταις ἀσύμβατός τις καὶ ἀκατάλλακτος δυσμένεια πρὸς τοὺς τῆς ἱερᾶς χώρας οἰκήτορας Ἰουδαίους ἐϛὶν οὖσιν ὁμόροις. *Eſt Aſcalonitis perpetua ſimultas cum Judaeis finitimis terrae ſanctae incolis.* Et poſtea, οὐ μόνον τοῖς τὴν ἱερὰν χώραν κατοικοῦσιν *non ſolum iis qui terram ſanctam inhabitant.* Idem *de ſomniis pag.* 1118. οὐ παντὶ ἀλλὰ τῷ ἐκ τῆς ἱερᾶς γῆς, *non omni, ſed illi qui e terra ſancta eſt.* Agit de manipulo hordei offerendo die 16 Niſan. Juſtinus *in Dialogo cum Tryphone pag.* 266. εἰσήγαγεν εἰς τὴν ἁγίαν γῆν τὸν περιλειφθέντα λαὸν, *introduxit reliquum populum in terram ſanctam, & pag.* 267. τοὺς εἰσελθόντας εἰς τὴν γῆν ἐκείνην τὴν ἁγίαν, *qui in terram illam ſanctam intrarunt.* Tertullianus tamen, *libro de reſurrectione carnis pag.* 398. hunc titulum terrae ſanctae minus convenire ſolo Judaico exiſtimat. *Sic Judaei*, ſcribit, *terrena ſolum-*

Digitized by Google

ſolummodo ſperando coeleſtia amittunt ignorantes & panem de coeleſti repromiſſum & oleum divinae unctionis & vinum ſpiritus aquam animae vigorantis ex vite Chriſti : ſicut & ipſam terram Sanctam Judaicum proprie ſolum reputant, carnem potius Domini interpretandam, quae exinde & in omnibus Chriſtum indutis Sancta ſit terra : vere Sancta per incolatum Spiritus Sancti, vere lacte & melle manans per ſuavitatem ſpei ipſius : vere Judaea per Dei familiaritatem.

Notandum tamen non omnes partes hujus regionis ejuſdem ſanctitatis haberi a Judaeis. In Codice Miſnico *Kelim c. 1. miſna 6.* recenſentur decem gradus ſanctitatis, quorum ratione alia loca hujus terrae aliis ſanctiora creduntur. De illis alibi agimus. Hic modo addimus, quod confirmat ea quae capite primo ſcripſimus, jam olim terram trans Jordanicam in opinionem minoris ſanctitatis veniſſe quam terram cis Jordanem. Exiſtimabant novem tribus & dimidia, quarum regio cis Jordanem erat, tribus trans Jordanem in hac opinione verſari terram trans Jordanem minus ſanctam eſſe, & impuram ſi cum regione cis Jordanem compararetur. Et illae ipſae novem tribus cum dimidia quae terram cis Jordanem, id eſt, terram Canaan proprie dictam, inhabitabant, terram ſuam ita diſtinguunt a terra trans Jordanica, ut illam nuncupent terram poſſeſſionis Domini, hanc terram poſſeſſionis veſtrae, quamvis hanc terram poſſiderent volente Deo על פי י״ *ſecundum os Dei Joſ.* 22. 9. & dante Moſe *Deut.* 3. 12. imo ipſo Deo *Joſ.* 1. 13. eamque Emoraeis ademiſſent Deo jubente *Deut.* 2. 31. Ita legitur *Joſ.* 22. 19. ואך אם טמאה ארץ אחותכם עברו לכם אל ארץ אחות יהוה אשר שכן שם יהוה והאחזו בתוכנו *Quod ſi putatis immundam eſſe terram poſſeſſionis veſtrae, tranſite ad terram poſſeſſionis Domini, in qua Tabernaculum Domini eſt, & habitate inter nos.*

Denique & hoc meretur obſervari, varia privilegia, tanquam indicia ſanctitatis, quibus terra Iſraëlitica prae omnibus reliquis & gaviſa eſt olim & nunc quoque gaudet, a Judaeis memoriae eſſe prodita. Stante ſcilicet Templo non niſi ex hac terra petere licuit manipulum Paſchalem & duos panes Pentecoſtales.

Ita

Digitized by Google

Ita legitur in *Menachoth cap.* VII. *miſn.* I. כל קרבנות הציבור והיחיד באים מן הארץ ומחוצה לארץ מן החדש ומן הישן חוץ מן העומר ושתי הלחם שאינן באים אלא מן החדש ומן הארץ *Omnes oblationes ſive publicae ſive privatae petuntur vel ex terra Iſraëlitica vel regionibus extra eam, & vel ex proventu novo vel veteri, exceptis duabus, manipulo Paſchali & duobus panibus Pentecoſtalibus, qui tantum ex novo proventu & terra Iſraëlitica petuntur.* Nititur haec lex verbis Dei *Exod.* 12. 25. & *Levit.* 23. 17. Ibi enim dicitur, de manipulo Paſchali, *quum ingreſſi fueritis in terram* &c. hic de panibus duobus, *ex proventibus veſtris*: quae de terra Iſraëlitica, non aliis, intelligenda eſſe perſpicuum eſt. In Codice *Kelim*, *capite* 1. *miſna* 6. adduntur his duobus Primitiva. ארץ ישראל מקדשת מכל הארצות ומה היא קדושתה שמביאים ממנה העומר והבכורים ושתי הלחם מה שאין מביאין כן מכל הארצות *Terra Iſraëlitica ſanctior eſt reliquis terris. At qua in re conſiſtit illa ſanctitas? In his, quod manipulus Paſchalis, primitiva, & duo panes Pentecoſtales inde petantur, non ex aliis terris.* Quod ad primitiva attinet, Syria, cujus jura in quibuſdam paria erant terrae Iſraëliticae, hac in parte cenſebatur eſſe uti illa terra: adeoque etiam ex Syria petebantur primitiva, & ad Templum deferebantur.

Porro pulvis ipſe terrae Iſraëliticae mundus habebatur prae pulvere regionum aliarum, & aër ipſe: uti e contrario regiones extra terram, & pulvis earum, & aër, immundus. Ita ut primitiae in corbe ſuſpenſae in terra Gentium, aërem illum admittentes per meatus aut foramina, immunditiem contraxiſſe judicari debeant, & ipſe pulvis terrae Gentium, licet inferretur in terram Iſraëliticam, nihilo minus immundus maneat. Decretum hoc de immunditie terrae Gentium adſcribitur in Gemara Hieroſolymitana *Schabbath fol.* 3. *col.*4. Joſi ben Joëzer & Joſi ben Jochanan: quae nomina ſatis nota ſunt iis qui hiſtoriam Templi ſecundi ex monumentis Judaïcis hauſtam legerunt. Quamvis non deſint qui hoc in Uſha, poſt exciſas Hieroſolymas, natum putent.

Denique hac in re ab omnibus aliis regionibus diſcreta eſt, & ſanctior illis habetur a Judaeis, quod reſurrectio mortuorum in ea eſſe futura credatur, ita ut ſi quis in Italia vel Graecia ſepultus eſſet, anima non ante jungenda ſit corpori quam corpus ipſum ad terram Iſraëliticam fuerit delatum. Luculenter de hoc argumento diſputatur in Bereſchit Rabba, antiquiſſimo in Geneſin commentario, ſectione 96. §. 7. *fol.* 518. *fac.* 2. editionis Verdenſis. ולמה כל האבות תובעים ומחבבים קבורת ארץ ישראל אמר רבי אלעזר דברים בנו רבי יהושע בן לוי אמר מהו דברים בנו אתהלך לפני ה׳ בארצות החיים אמרו רבותנו ב׳ דברים בשם רבי חלבו למה האבות מחבבין קבורת ארץ ישראל שמתי ארץ ישראל חיים תחלה בימות המשיח ואוכלין שנות המשיח ורבי חננא (alii חנינא) אמר מי שמת בחוצה לארץ ונקבר שם שתי מיתות יש בידו שכן כתיב ואתה פשחור וכל יושבי ביתך תלכו בשבי ושם תמות ושם תקבר הוי יש בידו שתי מיתות לפיכך יעקב אומר ליוסף אל נא תקברני במצרים אמר ר׳ מה הקדוש ברוך הוא עושה להן מחילות בארץ ועושה אותן כמערות הללו והן מתגלגלין ובאים עד שהם מגיעין לארץ ישראל הקדוש ברוך הוא נותן בהן רוח של חיים והן עומדין מנין שכן כתיב הנה אני פותח את קברותיכם והעלתי אתכם מקברותיכם עמי והבאתי אתכם אל אדמת ישראל ואחר כך ונתתי בכם רוח וחייתם אמר ריש לקיש מקרא מלא הוא שכיון שהן מגיעין לארץ ישראל הב״ה נותן בהן נשמה שנאמר נותן נשמה לעם עליה מעשה ברבי ורבי אליעזר שהיו מהלכין בפילי (בשער) שחוץ לטבריא ראו ארון של מת שבא מחוצה לארץ לקבר בא׳ י׳ אמר ליה רבי לרבי אליעזר מה הועיל זה שיצתה נשמתו בח׳ ל׳ ובא להקבר בא׳ י׳ אני קורא עליו ונחלתי שמתם לתועבה בחייכם ותטמאו את צירא

ארצי במיתתכם א'ל' כיון שהוא נקבר בא'י הק'בה מכפר לו דכתיב וכפר אדמתו עמו *Quamobrem quaerunt & amant omnes patres ſepeliri in terra Iſraëlitica? dixit R. Eleazar, hic aliquid latere. Rabbi Joſua dixit, quid hic latet? Scilicet hoc eſt, quod legitur* (Pſ. 116. 9.) *ambulabo coram Deo in terra viventium. Duo dixerunt doctores noſtri nomine R. Chelbo: quare eſt quod Patres noſtri deſideraverint ſepeliri in terra Iſraëlitica: quia cadavera in terra Iſraëlitica condita omnium prima reviviſcent & fruentur diebus Meſſiae. R. Chanina dixit, ei qui extra terram Iſraëliticam moritur & ſepelitur duplicem mortem videri ſubeundam, quod colligit ex verbis* (Jerem. 20. 6.) *tu autem Paſchur & omnes domeſtici tui abibitis in exilium, & ibi morieris & ibi ſepelieris. In quibus mentio duplicis mortis (ſc. exilii, quod ipſum uti mors conſideratur, & mortis* κυρίως *ita dictae) ideoque Jacobus Joſephum rogavit, ut in terra Iſraëlitica ſepeliretur. Rabbi autem Simon dixit: ſi hoc verum eſt (duplici morte affici eos qui extra terram Iſraëliticam moriuntur & ſepeliuntur) an ſtatuendum erit juſtos illos perire? Abſit. Deus enim in eorum gratiam meatus & cavernas ſubterraneas efficit, per quas volvantur verſus terram Iſraëliticam: ad quam ubi pertigerint, Deus iis indit ſpiritum vitae, ut ſtare poſſint, ſecundum illud quod ſcriptum eſt* (Ezech. 37. 13.) *ecce ego aperiam ſepulcra veſtra & educam vos ex ſepulcris veſtris, populum meum, & introducam vos in terram Iſraëlis: & mox additur, ſpiritumque meum vobis indam. Reſch Lakis dicit: Sacer Codex hoc confirmat, quod ſcilicet anima tum reddenda ſit corpori quum pervenerunt cadavera ad terram Iſraëliticam, quando dicit, dans animam populo ſuper eam (ſc. terram)* Jeſ. 42. 5. *Huc facit hiſtoria de Rabbi Juda & R. Eliezere, qui circa portam Tiberiadis extra urbem ambulantes viderunt loculum cadavere onuſtum deferri ex regionibus extraneis in terram Iſraëliticam. Quid prodeſt huic homini, dicebat Rabbi Juda, quod quum extra terram Iſraëliticam ſpiritum emiſerit, hic ſepeliatur? In eum quadrare videtur (quod* Jerem. 2. 6. *legitur) poſuiſtis haereditatem meam in abominationem dum viveretis, & mortui polluitis ingreſſu terram meam. Sed reſpondit ei R. Eliezer: hoc utilitatis redit ad hunc hominem quod hoc pacto peccata ejus expientur: quo ſpe-*

 ctat

ctat (Deut. 32. 43.) *expiat terram ſuam & populum ſuum, vel, terra ſua.*

Cum his omnino conferri merentur ea quae leguntur in Gemara *Ketuvoth fol.* 111. 1. ubi inter alia extat כל הקבור בארץ ישראל כאילו קבור תחת המזבח *Quicunque ſepultus eſt in terra Iſraëlis idem cenſetur ac ſi ſub altari ſepultus eſſet.* Abarbanel in *Zachariam quaeſt.* 1. ἄθεως cenſet ἐν τῷ κόσμῳ (liceat verbis Apoſtoli uti *Epheſ.* 2. 12.) qui extra terram Iſraëliticam degunt, דר, inquit, בחוצה לארץ דומה שאין לו אלוה, *qui regiones incolit extra terram Iſraëliticam ſimilis eſt illi qui Deum non habet.*

CAPUT V.

DE NOMINE TERRAE, ALIA VOCE NON ADJECTA.

הארץ *terra ſive regio.* Ἡ γῆ & πᾶσα ἡ γῆ *aliquando ſolam terram Iſraëliticam notat.* כל הארץ *idem. Tenebrae moriente Chriſto ortae* ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν, Matth. 27. 45. *debeantne intelligi totum orbem terrarum texiſſe. Confirmatur haec ſententia aliunde.* הארץ *Judaeis idem quod* ἡ χώρα *Joſepho. Rufini verſio notata.*

TErra nonnunquam κατ' ἐξοχὴν vel *regio*, הארץ, dicitur, atque ita frequenter eam Hebraei appellant. Unde interpretes Judaei ſaepe numero ad ארץ in Sacris literis lectum notant ארץ ישראל, *haec eſt terra Iſraëlis.* Vide *Echa Rabbati fol.* 54. *col.* 1. Nam in ipſo Codice Sacro videntur non deeſſe hujus appellationis indicia. Ita legitur *Ruth.* 1. 1. ויהי רעב בארץ *& fames erat in terra.* At non erat fames in Moabitide, quo Elimelech profectus eſt, ut ſe fami ſubtraheret. Sic *Jerem.* 22. 29. ארץ ארץ ארץ *Terra, terra, terra, audi verbum Dei. Jerem.* 4. 20. כי שדדה כל הארץ *quia vaſtata eſt tota terra Jerem.* 12. 11. נשמה כל הארץ *deſolata eſt tota terra.* Ubi πᾶσα ἡ γῆ Graeci. *Jerem.* 50. 34. Deus quietam reddet את הארץ *terram* & turbabit ליושבי

ליושבי בבל incolas Babel. Novi equidem ſolere hic הארץ reddi per *terram hanc*, vel *regionem hanc*, quibus vocibus vox Hebraea ארץ aequivalet, uti & vocibus γῆ & χώρα, & noſtris, **Aarde** / & **Land** / nec id mihi adverſatur. Hoc enim tantum notari volo ארץ ἁπλῶς & כל הארץ dici de terra Iſraëlitica, plane uti הארץ & כל הארץ alias de univerſo terrarum orbe ſolet dici; ſic ut, niſi verba adjecta doceant quae ſignificatio his vocibus tribui debeat, incertum ſit an hoc vel illo ſenſu accipiendae ſint, adeoque ὅλη ἡ γῆ & πᾶσα ἡ γῆ apud Judaeos Graece loquentes ſcribentesve aeque de ſola terra Iſraëlitica quam de orbe terrarum in uſu eſſe poſſit. Huc facit Judaeos interpretes, quum ſatis animadverterent verba haec כל הארץ ambigua eſſe, in commentariis ſuis admonere nonnunquam ea accipienda eſſe pro terra Iſraëlitica, quemadmodum ad *Zachariae c.* 13. 8. Kimchi והיה בכל הארץ פי׳ בכל ארץ ישראל *Erit autem in tota terra, id eſt, in univerſa terra Iſraëlitica.* Graeci illic habent ἐν πάσῃ τῇ γῇ. Ita quod *Jacob.* 5. 17. legitur de temporibus Eliae, οὐκ ἔβρεξεν ἐπὶ τῆς γῆς ἐνιαυτοὺς τρεῖς καὶ μῆνας ἕξ, *non pluit ſuper terram per tres annos & ſex menſes*, *Luc.* 4. 25. ubi eadem hiſtoria narratur, dicitur ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν, *ſupra univerſam terram.* 1 *Reg.* 17. 7. legitur לא היה גשם בארץ. Fateor haec ita capi poſſe, ac ſi per univerſum terrarum orbem non pluiſſet, ſed ad ſcopum Dei non videtur feciſſe ceſſatio pluviae in America, verbi gratia, aut Europa: agebatur modo de incolis terrae Iſraëliticae. Unde puto heic per γῆν & ארץ hanc terram eſſe intelligendam.

Ita quoque exiſtimant multi, quum patiente Chriſto *tenebrae ortae leguntur ſuper univerſam terram*, σκότος ἐγένετο ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν *Matth.* 27. 45. iſtis verbis innui univerſo terrarum orbi tenebras inductas non fuiſſe, ſed ſoli terrae Iſraëliticae. Eſt tamen ratio dubitandi, an hoc loco vox *terrae* pro ſola terra Iſraëlitica accipi debeat, quandoquidem ἐπὶ πᾶσαν (& ὅλην) τὴν γῆν *univerſam terram* non ſine emphaſi a tribus Euangeliſtis dicitur, Matthaeo, *loco citato*, *Marco*, *cap.* 15. 33. *Luca*, *cap.* 23. 34. & haec verba ac ſimilia in Sacro Codice totum terrarum orbem notare ſolent, uti πρόσωπον πάσης τῆς γῆς *Luc.* 21. 35.

ὅλη ἡ γῆ *Apocal.* 13. 3. ἐν πάσῃ τῇ γῇ *Rom.* 9. 17. εἰς πᾶσαν τὴν γῆν *Rom.* 10. 18. & *Apoc.* 5. 6. Si ſolam terram Iſraëliticam indicare voluiſſent credibile eſt dicturos fuiſſe, ἐν ὅλῃ τῇ γῇ ἐκείνῃ uti *Matth.* 9. 26. & 31. vel uti ὅλη ἡ γῆ Αἰγύπτου *Actor.* 7. 11. dicitur, potuiſſent ſimili phraſi totam Judaeorum terram deſcribere. Quod ſi quis exiſtimet, uti *Luc.* 4. 25. πᾶσα ἡ γῆ notat ſolam terram Iſraëliticam, ita hic quoque notare poſſe, me non habebit repugnantem. Fateor ita poſſe accipi: verum & ipſe mihi viciſſim largiatur, eadem verba poſſe univerſum terrarum orbem ſignificare, uti in aliis iſtis locis ex Novo Teſtamento a me productis vere ſignificant. Conſideret etiam vim vocum firmandam potius & augendam quam labefactandam & minuendam eſſe: praeterea uni loco *Luc.* 4. 25. opponi multa alia: & non ſine emphaſi tres euangeliſtas eodem loquendi modo uſos, & πᾶσαν vel ὅλην adjeciſſe, qui alias eadem narrantes non ita iiſdem verbis rem exprimere ſolent. Denique militant pro hac interpretatione teſtimonia Phlegontis Tralliani, aliorumque veterum ſcriptorum ſacris Gentium addictorum, ipſorumque Sinenſium qui in faſtis ſuis prodigioſae hujus eclipſeos meminerunt, quaeque, ne in re obvia ſimus nimii, praeterimus. Videmur ſane melius conſulturi rei Chriſtianae & honori Soſpitatoris noſtri, ſi inſigne hoc prodigium (quod, etiamſi ſoli terrae Iſraëliticae innotuiſſet, ſatis evidens fuiſſet Solis Juſtitiae laborantis & orbi Judaïco deficientis indicium) etiam hoſtium noſtrorum ore confirmemus; inprimis quum nihil repugnet, quam ſi illud evertendo, vel unum armorum genus, quibus, adſpirante Divino favore, cum ſucceſſu uti poſſumus, ex manibus Chriſtianorum excutiamus.

Sed quicquid ſit de uſu hujus nominis in Sacro Codice, certum eſt Judaeos & nunc & olim in ſcriptis ſuis vocibus הארץ & כל הארץ ſaepe ſolam terram ſuam intellexiſſe. In *Menachoth.* VIII. 1. כל קרבנות הצבור והיחיד באים מן הארץ ומחוצה לארץ *omnes oblationes tam publicae quam privatae veniunt ex terra & regionibus extra terram.* *Kidduſchin.* 1. 9. כל מצוה שהיה תלויה בארץ אינה נוהגת אלא בארץ *Quodcunque prae-*

praeceptum dependet a terra, non obſervatur niſi in terra. Quamvis forſitan illud הארץ hoc ſenſu rectius per *regionem* quam *terram* verteremus, regionem ſc. Judaeorum, quae intelligenda eſt ſine dubio quum de rebus Judaeorum agitur: uti apud Joſephum χώρα, non γῆ dicitur; & quum de antiquitatibus Judaeorum agat, clarum eſt per τὴν χώραν regionem Judaeorum intelligendam eſſe. Sic ἡ χώρα legitur *Ant.* X. 5. ibidem χώρα ἅπασα: quod convenit cum Hebraeo כל הארץ *tota terra* ſc. Judaïca. Quare non debuiſſet Rufinus *lib.* 11. *de bell. cap.* 1. haec verba Joſephi ἐκ τῆς χώρας reddidiſſe *ex agris*, ſed ex regione, ſive Judaea, uti *l.* 11. *de bell. c.* 2. reddit κατὰ τὴν χώραν, *per Judaeam*, nam ex *Antiq.* XVII. 12. liquet per χώραν intelligi Ἰουδαίαν.

CAPUT VI.

DE NOMINE JUDAEAE.

Terra Judae quid proprie notet. An in Veteri Teſtamento alicubi uſurpetur pro univerſa terra Iſraëlitica. Regio trans Jordanem an dicta ſit Judaea. Ἰουδαία πέραν τοῦ Ἰορδάνου *quid apud Joſephum. Quomodo regio tribus Naphtali dici poſſit impingere ab ortu in Juda. Judae regio Jordanem non habuit terminum orientalem, ſed lacum Aſphaltiten. Stante Templo ſecundo ex omnibus* 12 *tribubus aliqui in terra Iſraëlitica habitarunt. Teſtimonia ſcriptorum veterum ex Hebraeis, Chriſtianis, & Gentibus, qui nomen Judaeae uſurparunt.*

INter alia nomina terrae Iſraëlitarum dari ſolita celebre eſt *Judaea*, quod & in ſacris tabulis & ſcriptis Hebraeorum Chriſtianorumque frequenter uſurpatur. Vis ei nomini ſubjecta accuratius enucleanda eſt, videndumque prius quomodo in Codice Sacro, deinde ab aliis ſcriptoribus, accipiatur, ut omnis vitetur confuſio, & planum fiat quomodo pro ratione diverſorum temporum modo latius, modo minus late pateat.

No-

Digitized by Google

Nomen *terrae Judae*, ſive ארץ יהודה, proprie illam tantum regionem ſignificat quae a tribu Juda poſſeſſa fuit, & ſciſſo in duas partes regno, quarum illa Judae haec Iſraëlis dicta poſtmodum fuit, terras duarum praecipue tribuum Judae & Benjaminis: cui rei ut ſatis notae non immorabor: At videtur in in ipſo veteri Inſtrumento nonnunquam nomen Judaeae, ſive terrae Juda, latius accipi pro univerſa terra Iſraëlitica, quemadmodum 2 *Chron.* 9. 11. ולא נראו כהם לפנים בארץ יהודה *talia non fuere viſa antea in terra Judae.* In loco parallelo 1 *Reg.* 10. 12. eſt ולא נרא עד היום הזה *Talia viſa non ſunt uſque in diem hunc.* Liquet, opinor, iſta phraſi indicari, apud Iſraëlitas talia viſa non fuiſſe: nec illic de terra a tribu Juda poſſeſſa, oppoſite ad tribum Benjamin, aut Dan, agitur. Plura loca addere poſſem, verum quia praevideo aliquem dicturum, partem praecipuam, terram ſc. Judae, poni pro terra univerſa (quod etiam concedo lubens, modo viciſſim mihi ille largiatur, vere totam terram Judae nomine illic intelligi) iis recenſendis ſuperſedeo, & hoc potius ad examen revocandum puto, an terra trans Jordanem dicta non fuerit Judaea. Joſephus certe meminit τῆς Ἰουδαίας πέραν τοῦ Ἰορδάνου *Antiq.* XII. 5. id eſt יהודה עבר הירדן, vel dici illa poſſet *Juda Jordanis*, quia alia Judaea יהודה ſtricte dicta non Jordanem, ſed lacum Aſphaltiten ad ortum habuit. *Matth.* 19. 1. de Chriſto dicitur μετῆρεν ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας καὶ ἦλθεν εἰς τὰ ὅρια τῆς Ἰουδαίας πέραν τοῦ Ἰορδάνου. *Diſceſſit e Galilaea & venit in fines Judaeae trans Jordanem.* In loco parallelo *Marc.* 10. 1. dicitur ἔρχεται εἰς τὰ ὅρια τῆς Ἰουδαίας διὰ τοῦ πέραν τοῦ Ἰορδάνου *venit in fines Judaeae per regionem trans Jordanem.* Videtur tamen in priori loco Ἰουδαία πέραν τοῦ Ἰορδάνου ita conjungi, ut nomen ſit regionis, quam *Judaeam trans Jordanem* appellare nos poſſemus. Certe qui πέραν τοῦ Ἰορδάνου vertunt *ſecus Jordanem*, non *trans*, hypotheſi ſerviunt. Adde Judaeam proprie dictam non fuiſſe ad Jordanem ſed ad occaſum maris mortui, atque ita quum nomen Judaeae illi regioni daretur quae ad auſtrum Samariae ſita fuit, nec ulla portio regionis cis Jordanicae praeter eam Judaea diceretur, regionem trans Jordanem dici apte

Digitized by Google

apte potuiſſe *Judaeam trans Jordanem*, vel *Judaeam Jordanis*.

Et eo quidem magis in hanc ſententiam pronus ſum quod hac ratione maximus, atque inſolubilis fere, nodus, qui plurimos interpretes torſit, ſolvatur. Hunc offerunt nobis verba, quae leguntur in libro Joſuae *cap.* 19. 35. de regione tribus Naphtali, *& incidit in Zabulon a meridie, & incidit in Aſer ab occidente*, וּבִיהוּדָה הַיַּרְדֵּן *& in Juda ad Jordanem* (ita vulgo ſolent haec Latine reddi) *ad orientem*. Ultima non exiguam habent difficultatem, quae multos fatigavit interpretes. Quomodo enim Nephtali dici poteſt Judam attingere ad Jordanem, quum tribus Benjamin, Ephraim & Menaſſe ſint interjectae? Scio quid dici ſoleat, Nephtalitas eſſe adſitos tribui Judae, quia per Jordanem facile commercia inſtituere poterant cum Judaeis: ſed non erat iis facilius commercia cum Juda inſtituere quam aliis, uti Ephraim, Ruben, Gad & quae aliae ad Jordanem pertinebant, de quibus tamen nunquam dicitur פגעו ביהודה, *incidunt in Juda*. Praeterea an non ſcriptor ejuſmodi qui verſatur in deſcribendis finibus variarum regionum ut eos lectori notos reddat, credendus eſt (ſi ita loqui liceat) ſtudio velle obſcurus eſſe, qui eadem phraſi utitur de tribus, Zabulon, Aſer, & Juda, ita ut de duabus prioribus velit ita hanc phraſin accipi, uti ſemper accipi ſolet, quod hae regiones ſe contingant, & de tertia, quod commercia cum ea poſſit inſtituere. Nam cenſeri debet eodem modo ſcripſiſſe ac ſi quis hodie Belgium noſtrum, ſive regionem ſeptem populorum ſociatorum, deſcripturus diceret, *tangit Germaniam, Belgium Hiſpanicum, & Daniam*: priores quidem duas regiones proprie tangere dici poteſt, ultimam vero quatenus per mare commercia utrimque inſtitui poſſunt. Praeterea Juda non erat ſita ad Jordanem. Limes enim ejus borealis a lingua maris ſalſi, ubi Jordanes mari mortuo infunditur, ducit initium, uti ſupra vidimus. Nihil ergo mihi videtur ad ſolvendum hunc nodum aptius adferri poſſe quam ſi regionem trans Jordanem dicamus appellari *Judaeam ad Jordanem*, quae omnino terminus fuit tribus Nephtali ad ortum, plane uti Joſephus Galilaeam ſcribit ad ortum terminari regione Hippene &

Digitized by Google

Gadarene, quae ipſae in Judaea πέραν τοῦ Ἰορδάνου ſitae fuerunt.

Video mihi objici poſſe, nomen Ἰουδαίας πέραν τοῦ Ἰορδάνου eſſe recentius quam ut libro Joſuae poſſit credi inſertum fuiſſe. Fateor, ſi Joſua ipſe librum de nomine ſuo nuncupatum ſcripſiſſet, quando necdum Judaeae nomen adeo late patebat, veriſimile non eſſet illum appellaturum fuiſſe regionem trans Jordanicam *Judaeam Jordanis* יהודה הירדן. Sed quum liber Joſuae a Joſua ipſo conſcriptus non ſit (vide caput ultimum) & potuerit eo tempore conſcriptus eſſe, quo regio trans Jordanem Judaea trans Jordanica dicta eſt, quidni credamus ita ſe rem habere? aut ſi vel maxime a Joſua fuiſſet exaratus vel annis haud multis poſt, quidni liceret dicere (quod de libris Moſis multi ſtatuunt) nomina quaedam locorum a viris divinis, qui longe poſtea vixerunt, immutata fuiſſe in nomina recentiora & magis nota, atque ita etiam poſt exilium Babylonicum haec verba יהודה הירדן *Judaeam trans Jordanicam*, libro Joſuae fuiſſe inſerta. Certe quum Judaea, Samaria, & Galilaea appellarentur regiones cis Jordanem, & Judaea quidem aut certe longe maxima pars, & unde nomen habet, regio Judae ſcilicet, non ad Jordanem ſita eſſet ſed ad mare mortuum, regio trans Jordanica jure fuit appellata Ἰουδαία πέραν τοῦ Ἰορδάνου & Hebraïce יהודה עבר הירדן vel יהודה הירדן *Judaea Jordanis*, quod altera Judaea non ad Jordanem ſed mare mortuum ſita eſſet.

Stante Templo ſecundo & poſtea nomen Judaeae toti illi regioni quam Judaei tenuerunt adhaeſit; non quod ſola tribus Juda ex Babylonia redierit (contrarium patet ex 1 *Chron.* 9.3 *Ezr.* 1.3.5. & 6.16. & *Act.* 26.7.) ſed quod Juda tribuum Iſraëliticarum eſſet praecipua. *Juda caput erat tribuum* יהודה ראש לשבטים uti legitur in *Midraſch Eſther*, *fol.* 122. *col.* 4. & quando recenſio fit omnium 12 tribuum, aliquoties Juda primo loco memoratur, uti *Numer.* 2.3. & *cap.* 7.12. & *cap.* 10.14. *Apocal.* 7.5. Unde & omnes reliquae tribus de nomine ejus Judaeorum nomen acceperunt, ſecundum praedictionem Jacobi *Gen.* 49.8. *Juda, te confitebuntur (de nomine tuo dicentur) fratres tui.* Ideo & Hebraei ſcriptores & Chriſtiani & ſacris Gentium addicti fre-

Digitized by Google

frequenter eo utuntur. Nonnunquam tamen obſervamus regionem ad occaſum amnis Jordanis ſitam ſolam hoc nomine dici, aliquando & regionem ad ortum. Quod non tantum inde repeto quod praecipua terrae illius portio ad occaſum Jordanis fuerit, verum etiam quod maxima pars regionum ad ortum Jordanis ſitarum ſaepe Judaeis erepta fuerit ab Arabibus. Audiamus nunc veterum aliquos qui nomine Judaeae uſi ſunt. Agmen ducat Joſephus, *Antiquitatum libro* I. *cap.* 7. Χαναναῖος ... τὴν νῦν Ἰȣδαίαν καλȣμένην οἰκήσας ἀπ' αὐτȣ̃ τὺς Χαναὰν προσηγόρευσε. *Chananaeus ...... regionem quae nunc Judaea dicitur incolens Cananaeos de nomine ſuo nuncupavit.* Ptolemaeus Geographus, in titulo deſcriptionis hujus terrae,

ΠΑΛΑΙΣΤΙΝΗΣ ΣΥΡΙΑΣ, ΗΤΙΣ ΚΑΙ ΙΟΥΔΑΙΑ ΚΑΛΕΙΤΑΙ, ΘΕΣΙΣ.

Nec aliter in Nummis veteribus Titi Veſpaſiani legitur quam ΙΟΥΔΑΙΑΣ ΕΑΛΩΚΥΙΑΣ, & IUDEA CAPTA, & IUDEA DEVICTA. Sic ſcribitur illic, quum tamen ſcribi oporteat JUDAEA. Ita & Rutilius, ad hanc Titi victoriam reſpiciens, *in Itinerario, v.* 395.

Atque utinam nunquam Judaea ſubacta fuiſſet
Pompeji bellis, imperioque Titi.

Laudat Clearchum, Philoſophum Peripateticum, hoc nomine uſum in *libro* I. *de ſomno* Euſebius *praepar. Evang. lib.* I. *c.* 5. Προσαγορεύται γὰρ ὃν κατοικȣ̃σι τόπον Ἰȣδαία. *Appellatur enim regio quam incolunt Judaea.* Sed inprimis notatu digna ſunt verba Euſebii *libro* VIII. *demonſtrationis Euangelicae*, quibus rationem reddit hujus nominis ex prophetia Jacobi *Gen.* 49. 10. principatum huic tribui vindicantis. Καὶ τὴν πάτριον αὐτῶν χώραν Ἰȣδαίαν διὰ τὴν αὐτὴν ἀποκαλεῖσθαι συμβαίνει αἰτίαν. Ἐπεὶ διατί μὴ ἀπὸ τȣ̃ πρώτȣ τῶν δώδεκα, λέγω δὲ ἀπὸ τȣ̃ Ῥȣβὶμ, τὸ ἔθνος αὐτῶν ἐχρημάτισε; καί τοι παρὰ τῷ θείῳ νόμῳ τῶν πρωτοτόκων τετιμημένων; διάτι μὴ ἀπὸ τῆς τȣ̃ Λευὶ, ὁμȣ̃ καὶ τῷ χρόνῳ καὶ τῷ τῆς ἱερωσύνης τιμήματι τὸν Ἰȣ́δαν παρεξάγοντος. *Ob eandem cauſam* (*ſc. ob oraculum Jacobi uni tribui Judae imperium aſſerentis*) *patria eorum terra Judaea appellatur. Cur enim non a primo ex duodecim, ſc. Ruben*

gens eorum dicta eſt, praecipue quum Lex primogenitos prae aliis honoret. Quidni a Levi, qui & tempore & ſacerdotii honore Judam anteibat? Deinde etiam rogat, quidni a Joſepho, qui olim Aegypto, & cujus poſteri totis 9 tribubus poſtea praefuerunt, nomen eorum ductum ſit. Quidni a Benjamin, in cujus tribus regione Hieroſolyma & templum fuerunt? Scilicet, vis oraculi Jacobaei praevaluit, & Judam *confiteri fratres ejus* (אתה יודוך אחיך) & de nomine ejus omnes dici debuerunt, uti in hunc uſque diem *Judaei* dicuntur omnes poſteri Jacobi. Se ipſi vocant יהודים, & gentes Europaeae, Aſiaticae, & Africanae inter quas verſantur, eos Judaeos nuncupant. Longe aberrant a vero qui Judaeorum nomen ab Ida monte ducunt. Errant quoque qui a Judaeo, neſcio quo, Spartonis filio; unde & originem traditionis illius, Spartanos & Judaeos fuiſſe gentes cognatas, nonnulli petunt. Ita ſcribit Stephanus in Ἐθνικοῖς. Ἰουδαῖα. Ἀλέξανδρος ὁ πολυΐστωρ ἀπὸ τῶν παίδων Σεμιράμιδος, Ἰούδα καὶ Ἰδουμαία· ὡς δὲ Κλαύδιος Ἰόλαος ἀπὸ Ἰουδαίου Σπάρτωνος, ἐκ Θήβης μετὰ Διονύσου ἐστρατευκότος. Τὸ ἐθνικὸν Ἰουδαιεύς, τινὲς δὲ Ἰουδαίους φασίν. *Judaea. Alexander Polyhiſtor dictam putat a filiis Semiramidis Juda & Idumaea. Verum uti Claudius Jolaus exiſtimat, a Judaeo Spartonis filio qui Thebis cum Baccho militiam adiit. Gentile eſt Judaeeus: quidam vero Judaeos dicunt.*

Huc quoque faciunt verba Hieronymi ad *cap.* I. *Jeſaiae.* LXX. *& Theodotio poſuere Judaeam, quae totam terram duodecim tribuum oſtendit.* Et ad *Ezech.* 36. *Domus Iſraël, hoc eſt, populus Judaeorum habitavit quondam in terra ſua hoc eſt in terra Judaeae, quando educta eſt ex Aegypto.* Aliquando Judaea, diſtincta ab regione trans Jordanem, videtur accipi pro portione tribuum novem & ſemis, uti apud Hieron. ad *Ezech.* 36. *Quando Moyſe duce trans Jordanem duae & ſemis tribus acceperunt poſſeſſionem trans Jordanem; & ſub Jeſu filio Nave aliae novem & ſemis tribus terram Judaeam poſſederunt.* Scilicet tum regio trans Jordanica diſtinguitur a Judaea, & Arabia nuncupatur, uti apud Hieronymum *in lib. de ſitu & nomin. locor.* aliquoties. Et hoc ſenſu Jordanes dicitur dividere Judaeam & Arabiam. Cyrillus in Jeſaiam *lib.* I. *orat.* 2. Αἰ-

σθητὴν

Digitized by Google

σθητὴν δὲ φαμὲν τὴν Ἰȣδαίαν, καὶ μέν τοι καὶ Ἱερȣσαλὴμ, αὐτὴν μὲν τὴν χώραν, ἐν ᾗ κατῴκησεν ὁ Ἰσραήλ. *Senſibilem vero Judaeam & Hieroſolymam appellamus regionem in qua Iſraël habitavit.* Idem *lib.* X. *contra Julianum.* Ναΐν. Μία δὲ αὕτη τῶν κατὰ τὴν Ἰȣδαίαν πόλις. *Nain una erat ex urbibus Judaeae.* Atqui Judaeae urbs non erat, ſi Judaeae nomen Samariae & Galilaeae opponatur, ſed Judaeae, ſi per eam tota terra Iſraëlitica intelligatur. Ita accepit quoque Procopius Gazaeus vocem Judaeae, quum in Comm. ad *Gen.* 14. ſcribit Dan vicum limitem fuiſſe Judaeae, ubi Jordanes oritur: & ante ipſum Euſebius, ἥτις καὶ ὅριον τῆς Ἰȣδαίας ὑπῆρχεν, ἔνθεν δὲ καὶ ὁ Ἰορδάνης ἔξεισιν. Judaeam vocat hoc ſenſu idem Euſebius in prooemio ad Onomaſticon urbium & locorum. Τῆς πάλαι Ἰȣδαίας ἀπὸ πάσης βίβλȣ καταγραφὴν πεποιημένος καὶ τὰς ἐν αὐτῇ τῶν δώδεκα φυλῶν διαιρῶν κλήρȣς, quibus manifeſto oſtendit regionem duodecim tribuum Judaeam ei dici. Atque ita in eodem libro ad vocem Νιριγελ regionem Samaritanorum Judaeam vocat, ταύτην ἔκτισαν ἐν τῇ Ἰȣδαίᾳ οἱ ἀπὸ Βαβυλῶνος Σαμαρεῖται. Hieron. *hanc extruxerunt in regione Judaeae Samaritani qui de Babylonia ſunt profecti*: & ad vocem Δὰν, ἥτις καὶ ὅριον τῆς Ἰȣδαίας ὑπῆρχεν, *quae* (*urbs Dan*) *terminus eſt Judaeae.* Origenes *in Evangel. Johannis*, *tomo* VIII. ſcribit Gadara eſſe urbem Judaeae, illam ſc. quae non longe a mari Tiberiadis eſt. Tertullianus etiam ſolet nomine Judaeae terram Iſraëliticam nuncupare, uti in *lib.* III. *adv. Marcionem. De reſtitutione Judaeae, quam ipſi Judaei ita ut deſcribitur ſperant* &c. & ibid. *Redde ſtatum Judaeae* &c. *lib. adv. Judaeos. Terminos terrae David filio promiſſos, qui intra unicam Judaeam regnavit.*

C A P U T VII.

DE NOMINE PALAESTINAE.

Regio omnis quam Judaei incoluerunt nomen Palaeſtinae habuit. Hebraeorum ſcriptores, Philo, Joſephus, & alii hoc nomine uſi.

 פלסטיני

פלסטיני in antiquiſſimis Judaeorum ſcriptis. Gentibus etiam hoc nomen uſurpatum, & inter eas ſcriptoribus Graecis & Latinis. In Nummis PALESTINA *legitur, ſed male. Chriſtianis hoc nomen in frequenti uſu. Loca ex Euſebio, Hieronymo, Origene, Chryſoſtomo, Tertulliano, Epiphanio & aliis producta. Mohammedanis ipſis hoc nomen haud ignotum. Palaeſtina aliquando regionem a Philiſtaeis inhabitatam notat.*

PAlaeſtinae nomen, quod nobis prae reliquis placuit quum huic operi titulum daremus, frequenter ſi quod aliud uſurpatum eſt non a Judaeis tantum, verum etiam Gentibus, Chriſtianis, ipſiſque Mohammedanis. Non nego praecipue hoc nomine terram cis Jordanem intelligi, quum iis ſaeculis quibus nomen Palaeſtinae maxime in uſu fuit, inprimis habitarent Judaei cis Jordanem. Sunt tamen ſcriptores, qui univerſam regionem a Judaeis inhabitatam Palaeſtinam nuncupent. Sunt quoque qui ita Palaeſtinae nomine utantur, ut ambiguos nos reddant velint ne intelligi de ſola terra cis Jordanem, an de terra Iſraëlitarum univerſa. Sed cum exigua fuerit uti mox monuimus portio terrae trans Jordanem ſtante Templo ſecundo & poſt a Judaeis poſſeſſa reſpectu terrae cis Jordanicae, credi poteſt eos Palaeſtinae nomine voluiſſe regiones Judaeorum indicare, ſive cis ſive trans, praecipue tamen cis Jordanem. Videamus quoſdam locos.

Quod ad Judaeos attinet, Philo *lib. de Abrahamo*, voce Palaeſtinae utitur tanquam eandem vim habente cum vocabulo Canaanitidos, & nomen Palaeſtinae a Syris ortum vel certe apud eos uſitatum ſtatuit. Ἡ Σοδομιτῶν χώρα μοῖρα τῆς Χανανίτιδος γῆς, ἣν ὕστερον ὠνόμασαν Σύροι Παλαιστίνην. *Regio Sodomitarum, portio terrae Chananitidis, quam poſtea Syri nuncuparunt Palaeſtinam.* Syris ſcribitur hoc nomen ܦܠܣܛܝܢܐ. Idem Philo *lib. de vita Moſis.* Παλαιστίνην ἡ τότε προσηγορεύετο Χαναναίων. *Palaeſtinam quae tunc Chananaeorum appellabatur.* Joſephus quoque, licet nomine Palaeſtinae plerumque intelligat regionem a Philiſtaeis inhabitatam, tamen *Antiquitatum libro* VIII. *cap.* 4. etiam terram Iſraëliticam

liticam nomine Palaeſtinae Syrorum videtur complecti, ſcribens ἐν τῇ Παλαιςίνῃ Σύρων nullos circumcidi exceptis Judaeis. R. Nathan in Lexico Aruch dicto ad vocem פלסטיני Παλαιςίνη notat in *Bereſchit Rabba*, antiquiſſimo in Geneſin commentario, eam inveniri. Locus extat ſectione 90, §. 6. ויהי רעב בכל הארצות בשלשה ארצות בפניקיא ובעבריא ובפלסטיני *Et erat fames in omnibus terris, ſc. in tribus terris, Phoenicia* (ita jam tum ſcribebant, barbare, pro *Phoenice*) *Arabia & Paleſtine*. Inveni etiam hanc vocem in *Echa Rabbati*, vetuſtiſſimo commentario ad Threnos Jeremiae, *folio* 67. *columna* 2. דוכוס דפלסטיני *Dux Palaeſtinae*.

Gentes quoque, & in iis ſcriptores Graecos, hoc nomen uſurpaſſe liquet ex Dione Caſſio, & aliis. Ille quidem *Hiſtor. Roman. lib.* XXXVII. ita de eo diſſerit. Ταῦτα μὲν τότε ἐν τῇ Παλαιςίνῃ ἐγένετο· ὅτω γὰρ τὸ σύμπαν ἔθνος ὅσον ἀπὸ τῆς Φοινίκης μέχρι τῆς Αἰγύπτε παρὰ τὴν θάλασσαν τὴν ἔσω παρήκει, ὑπὸ παλαιῦ κέκληται. Ἔχεσι δὲ καὶ ἕτερον ὄνομα ἐπίκτητον· ἥτε γὰρ χώρα Ἰεδαία καὶ αὐτοὶ Ἰεδαῖοι ὠνομάζεται· ἡ δὲ ἐπίκλησις αὕτη ἐκείνοις μὲν ὐκ οἶδ᾽ ὅθεν ἤρξατο γενέσθαι, Φέρει δὲ καὶ ἐπὶ τὲς ἄλλες ἀνθρώπες ὅσοι τὰ νόμιμα αὐτῶν, καίπερ ἀλλοεθνεῖς ὄντες ζηλῦσι. *Illa quidem tunc in Palaeſtina gerebantur. Ita enim antiquitus tota illa gens vocabatur quae a Phoenice uſque ad Aegyptum juxta mare internum extenſa eſt. Habent & aliud nomen adſcititium: regio enim ipſa Judaea, populi Judaei nuncupantur. Hoc cognomen unde originem acceperit ignoro. Certe etiam illi qui ex ea gente non ſunt, modo ſecundum leges eorum vivant, Judaei dicuntur.*

Julianus in *lib. contra Chriſtianos.* Μικρῦ γένες ... ἐνὶ μέρει συνοικισθέντος τῆς Παλαιςίνης. *Parvae gentis* ... (*Judaeorum*) *quae in una parte Palaeſtinae habitavit.* Et poſtea, de Judaeis, κατοικήσαντες τὴν Παλαιςίνην, *incolentes Palaeſtinam.* Ariſtides, Photio laudatus in *Bibliotheca pag.* 1311. Judaeos vocat τὲς ἐν Παλαιςίνῃ δυσσεβεῖς, *impios Palaeſtinae incolas.* Latini quoque ſcriptores, tum in ſoluto tum ligato ſermone, hoc nomine uſi ſunt. Cicero meminit *regionis Palaeſtinorum.* Flavius Vopiſcus in vita Aureliani *feras Palaeſtinas* memorat. Statius *Sylvarum lib.* III. *carm.* 2.

La-

Digitized by Google

—— Latius cui ductor Eoa
Signa, Palaeſtinaſque dedit frenare cohortes.

Silius Italicus, *lib.* III.

—— hic fera gentis
Bella Palaeſtinae primo delebit in aevo.

Ovidius, *in Faſtis*
Venit ad Euphratem comitata Cupidine parvo
Inque Palaeſtinae margine ſedit aquae.

Idem *lib.* v. *Metamorph.*
—— occidit Aſtreus
Matre Palaeſtina, dubio genitore creatus.
Et *lib.* IV. *Metam.*
Derceti, quam verſa ſquamis velantibus artus
Stagna Palaeſtini credunt celebraſſe figura.

Adde Nummos Veteres, uti Veſpaſiani cum Inſcriptione PALESTINA IN POTESTATEM P. R. REDACTA. Ex qua Inſcriptione PALESTINAM, non PALAESTINAM, eſſe ſcribendam quidam cenſuerunt. Sed quum iiſdem illis nummis inſcripta quoque haec ſint DE JUDEIS, & in aliis legatur JUDEA CAPTA, etiam *Judei* ſcribendum eſſet, non *Judaei*. Sed & ejuſdem commatis nummi hanc Inſcriptionem PALAESTINA praeferunt, & Graece Παλαιστίνη conſtanter ſcribitur, non Παλεστίνη. In aliis tamen nummis eſt etiam PALESTINA COLONIA P. R. & in averſa facie TRIUMPH. DE IUD.

Chriſtianis autem, tum primis eccleſiae Chriſtianae doctoribus tum aliis, in frequentiſſimo uſu eſt Palaeſtinae nomen. Hieronymus nomina Judaeae & Palaeſtinae pro iiſdem habet, *in Comment. ad Ezechiel* 27. *Quibus terra Judaea, quae nunc appellatur Palaeſtina abundat copiis.* Origenes *lib.* I. *in Job.* aſinos in regione Palaeſtinorum & Arabia eſſe veloces inſtar equorum ſcribit. Chryſoſtomus paſſim nomine Palaeſtinae terram Iſraëliticam deſignat, ſcribens Judaeos inhabitare Palaeſtinam, Abrahamum

ex

Digitized by Google

ex Meſopotamia juſſu Dei iter feciſſe in Palaeſtinam, Apoſtolos Chriſti fuiſſe Palaeſtinos, Palaeſtinam inopia aquae laborare &c. Epiphanius *l.1.adv.haer.p.* 17. tradit Παλαιςίνην ſuo tempore dici quae olim Χαναανῖτις γῆ, Ἰȣδαία, καὶ Φιλιςιαῖα audiit. Tertullianus, licet plerumque terram Iſraëliticam Judaeae nomine appellet, non abſtinuit tamen a voce Palaeſtinae. Ita ſcribit *in Apologetico. Nondum Judaeum ab Aegypto examen Palaeſtina ſuſceperat, nec jam illic Chriſtianae ſectae origo conſederat, cum regiones ad fines ejus Sodoma & Gomorra igneus imber exuſſit. Et in eodem* Syriam Palaeſtinam vocat. *Tiberius, cujus tempore nomen Chriſtianum in ſeculum intravit, annuntiata ſibi ex Syria Palaeſtina detulit* &c. Idem in *lib. de Pallio. Aſpice ad Palaeſtinam, qua Jordanes amnis finium arbiter, vaſtitas ingens, & orba regio & fruſtra ager.* Leontius *de ſectis p.*392. Χαναναίας (ita legitur in codice MS.to qui cum meo collatus eſt. In vulgatis eſt Χαναναίας) ἤτοι Παλαιςίνης. Malala *in Chronico p.*84. tranſire Jordanem καὶ ἐλθεῖν ἐπὶ τὴν τῆς Παλαιςίνης χώραν.

Mohammedanis ipſis non ignarum eſſe nomen Palaeſtinae liquet ex iis quae ſuperius, *p.* 8. notavimus. Si quis ex libris, qui typis deſcripti ſunt, teſtimonia deſideret, *hiſtoriam Timuri* conſulat *pag.* 182. *Elmacinum pag.* 19. *tabulas Geographicas Vlug beigi*, editas a Gravio *pag.* 38. & Scherif Ibn Idris (cui nomen Geographi Nubienſis adhaeſit, quod in codice quo interpres ejus Latinus, Gabriel Sionita, uſus eſt, legeretur *Nilus Aegypti qui ſecat* أرضنا *terram noſtram*, quum in aliis codicibus legatur أرضها *terram ejus*: quam obſervationem debemus harum literarum peritiſſimo *Ockleyo*, in *Introduct. ad ling. orient. p.* 145.) *parte* 5 *climatis* 3.

Palaeſtina etiam dicta eſt regio Philiſtaeorum, quam Joſephus Παλαιςίνην appellare ſolet *Ant.* I. 7. II. 6. VI. I. VIII. 2. & IX. 13. quae quando terra Iſraëlitica nomen Palaeſtinae adepta eſt, γῆ ἀλλοφύλων terra alienigenarum dicta eſt, Vid. *Jud.* 3. 3. πέντε σατραπείας τῶν ἀλλοφύλων *Jud.* 16. 5. Atqui, dicet aliquis, etiam Moabitae & Syri & Arabes erant ex alia gente quam Judaei, quidni & illi ἀλλόφυλοι appellati ſunt? Reſpondebit pro me Theodoretus in *not. ad Pſal.* 59. Ἀλλοφύλȣς

F μέν

μέν τοι καλεῖ τοὺς Παλαιστινοὺς ἡ θεῖα γραφὴ οὐχ' ὡς τῶν ἄλλων ἐθνῶν ὁμοφύλων ὄντων, ἀλλ' ὡς τῶν ἄλλων μὲν ἀφεστηκότων, τούτων δὲ οὐ μόνον ὁμόρων ὄντων ἀλλὰ καὶ μεταξὺ κατοικούντων. *Alienigenas appellat Sacer Codex Philiſtaeos, non ita ut aliae gentes cenſeantur poſſe dici ejuſdem generis cum Judaeis, ſed quod aliae gentes longius diſtent a terra Iſraëlitica, Philiſtaei non tantum finitimi ſint, verum etiam inter illos habitent.* Idem ad *Pſ.* 82. Ἀλλοφύλους οἱ ἄλλοι Φιλισταίους καλοῦσι ἑρμηνευταί· οὓς ἡμεῖς ὀνομάζομεν Παλαιστινούς· οὗτοι γὰρ μόνοι καταλειφθέντες ἐκ τοῦ γένους τοῦ Χαναὰν, καὶ παρὰ τὸν Ἰσραὴλ οἰκοῦντες εἰκότως ἀλλόφυλοι διαφερόντως ἐκλήθησαν. *Alienigenas alii interpretes Philiſtaeos appellant, quos nos nuncupamus Palaeſtinos. Hi enim ſoli ex genere Chanaan relicti & juxta Iſraëlem habitantes merito alienigenae potiſſimum nuncupati ſunt.* Idem ad *Jer.* 47. Ἀλλοφύλους δὲ καλεῖ τοὺς τὴν Ἀσκάλωνα καὶ τὴν Γάζαν καὶ τὴν Ἄζωτον καὶ τὴν Γὲθ καὶ τὴν Ἄκκαρον οἰκοῦντας. *Alienigenas appellat incolas Aſcalonis, Gazae, Azoti, Gath, & Accaronis.*

C A P U T VIII.

DE NOMINE SYRIAE PALAESTINAE, SYRIAE, ET COELESYRIAE.

Herodoti loci quidam de Syria Palaeſtina examinati. Palaeſtinae limes auſtralis lacus Sirbonis. Jenyſus & Cadytis urbes Palaeſtinae, uti & Azotus & Aſcalon. Palaeſtina diverſa a Phoenice. Loci Joſephi, Philonis, Tibulli, Ovidii, Ammiani, & aliorum qui Syriae Palaeſtinae meminerunt. Eadem haec regio Syria ἁπλῶς *dicta. Teſtimonia ex Ariſtobulo, Herodoto, Joſepho & aliis. Syriae nomen latiſſime patet. Coeleſyria etiam nomen terrae Iſraëliticae datum. Diſſenſus veterum de ſitu Coeleſyriae.*

SYriae Palaeſtinae nomen etiam huic regioni, aut certe maximae parti ejus, tribuit hiſtoricorum profanorum parens Herodotus

Digitized by Google

rodotus *l.* VII. *c.* 89. οὗτοι οἱ Φοίνικες τὸ παλαιὸν οἰκέον, ὡς αὐτοὶ λέγουσι, ἐπὶ τῇ Ἐρυθρῇ θαλάσσῃ· ἐντεῦθεν δὲ ὑπερβάντες τῆς Συρίης οἰκέουσι τὸ παρὰ θάλασσαν· τῆς δὲ Συρίης τοῦτο τὸ χώριον καὶ τὸ μέχρι Αἰγύπτου πᾶν Παλαιϛίνη καλέεται. *Phoenices autem illi* (quibus junctos fuiſſe Συρίους ἐν τῇ Παλαιϛίνῃ mox memoravit, uti alibi *l.* II. 104. dicit Φοίνικας καὶ Συρίους τοὺς ἐν τῇ Παλαιϛίνῃ circumcidi) *olim mare rubrum, ut ipſi dicunt, accoluerunt, & illinc digreſſi Syriae regionem maritimam occuparunt. Haec autem regio Syriae, & quicquid Aegypto tenus eſt, Palaeſtina vocatur.* Extendit itaque Palaeſtina ſe uſque ad lacum Sirbonidem; nam inde Aegyptus incipit ex mente Herodoti: ita ſcribit *lib.* II. 6. ἡμέες διαιρέομεν εἶναι Αἴγυπτον ἀπὸ τοῦ Πλινθηνήτεω κόλπου μέχρι Σερβωνίδος λίμνης. *Nos Aegyptum diſtinguimus a ſinu Plinthinete uſque ad lacum Sirbonidem*: & *l.* III. *c.* V. ἀπὸ δὲ Σερβωνίδος λίμνης, ἐν τῇ δὴ λόγος τὸν Τυφῶ κέκρυφθαι, ἀπὸ ταύτης ἤδη Αἴγυπτος. *A lacu Serbonide, in quo Typhona occultatum ferunt, deinceps eſt Aegyptus.* Ibidem videtur Syris his Palaeſtinis urbes duas adſcribere, Κάδυτιν in montanis ſitam & Ἰήνυσον. Jenyſus aberat a Caſio monte & lacu Serbonide iter trium dierum: a Cadyti autem uſque ad Jenyſum emporia ad mare ſita omnia erant ditionis Arabicae. Alibi, ſc. *lib.* II. *cap.* 44. Tyrum urbem Φοινίκης appellat & Sidona *lib.* II. *cap.* 116. Sidonios Φοίνικας *lib.* VII. *cap.* 96. Azotum vero *l.* II. *cap.* 157. μεγάλην πόλιν Συρίας. Aſcalona *lib.* I. *cap.* 105. urbem ſitam in Palaeſtina Syria ἐν τῇ Παλαιϛίνῃ Συρίῃ, ita tamen ut ejus incolae Φοίνικες quoque ei nuncupentur, & ἐκ ταύτης τῆς Συρίας ὄντες *ex hac Syria orti* delubrum Veneris Cytheriacae condiderint. Sic ut nonnunquam latius nomen Phoenices apud eum accipiatur: quum proprie Syria Palaeſtina inter Phoenicen & Aegyptum ſita fuerit, etiam teſte Herodoto, *lib.* IV. *cap.* 39. Τὸ δ' ἀπὸ Φοινίκης παρήκει διὰ τῆς δὲ τῆς θαλάσσης ἡ ἀκτὴ αὕτη παρά τε Συρίην τὴν παρὰ τὴν Παλαιϛίνην καὶ Αἴγυπτον ἐς τὴν τελευτᾷ. *A Phoenice protenditur ſecundum mare litus hoc juxta Syriam quae Palaeſtinae eſt, & Aegyptum in qua terminatur.* Et *lib.* III. *cap.* 91. Ἔϛι δὲ ἐν τῷ νομῷ τούτῳ Φοινίκη τε πᾶσα καὶ Συρίη ἡ Παλαιϛίνη καλεομένη καὶ Κύπρος. *Continentur autem ſub hac portione omnis Phoenice, &*

Digitized by Google

Syria quae Palaeſtina nuncupatur & Cyprus. Quum itaque *l.* II. *cap.* 116. Syriam conterminam facit Aegypto, ſcribens ὁμουρέει ἡ Συρίη Αἰγύπτῳ, *confinis eſt Aegypto Syria*, & addit οἱ δὲ Φοίνικες τῶν ἐστι Σιδὼν, ἐν τῇ Συρίῃ οἰκέουσι, *Phoenices autem, quorum eſt Sidon, in Syria habitant*, debet hoc intelligi de Syria, quatenus & Phoenicen & Syriam Palaeſtinam complectitur, vel de ſola portione poſteriore, Palaeſtina nempe, Aegypto proxima, quam ipſe *l.* II. *cap.* 159. Syriam ἁπλῶς appellat, Cadytin ſcribens eſſe urbem magnam Syriae, quam *lib.* III. *cap.* 5. urbem Syrorum Palaeſtinorum nuncupat.

Joſephus quoque, licet nomine Palaeſtinae plerumque intelligat regionem a Philiſtaeis inhabitatam, tamen *Ant.* VIII. etiam terram Iſraëliticam nomine Palaeſtinae Syrorum videtur complecti, ſcribens ἐν τῇ Παλαιστίνῃ Σύρων nullos circumcidi exceptis Judaeis. Philo, citatus Euſebio, *praepar. Euang. l.* VIII. 12. Syriam in Palaeſtina vocat ubi de Eſſaeis agit: Ἔστι δὲ καὶ ἡ ἐν Παλαιστίνῃ Συρία καλοκαγαθίας οὐκ ἄγονος. *Eſt & Syria in Palaeſtina ferax proventu virtutis.* Adde his omnibus illud Tibulli *lib.* I. *el.* 8. *verſ.* 18.

Alba Palaeſtino ſancta columba Syro.

Et Ovidii, *lib.* I *de arte amandi.*

Culta Palaeſtino ſeptima ſacra Syro.

quod eodem libro dixerat,

Cultaque Judaeo ſeptima ſacra Syro.

Unde liquet male in Tibullo quoſdam *viro* pro *Syro* ſubſtituiſſe, notius pro ignotiori, quod frequenter contigit in veteribus membranis. Valerius Probus ad *Virgil. lib.* 3. *Georg. verſ.* 12. *Idumaeas palmas, ab Idumaeorum gente, id eſt Judaeorum, quae regio eſt in Syria Palaeſtina.* Plinius *lib.* XII. *inde Gabbam omnes petere ſolebant, dierum* XX. *itinere & Palaeſtinam Syriam.*

Vetus lapis in *Theſauro Gruteriano pag.* CCCCXCV. *inſcr.* 2.

E. K.

E. K. I. ΑΝΔΡΩΝΕ
ΙΕΡΟΠΟΙΙΩΝ. ΣΤΡΑ
ΤΗΓΟΝ. ΟΥΡΒΑΝΟΝ. ΠΡΕ
ΣΒΕΥΤΗΝ. ΛΕΓΙΩΝΟΣ
Λ̄. ΟΥΑΠΙΑΣ. ΝΙΚΗΦΟ
ΡΟΥ. ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΝ. Ο
ΔΟΥ. ΑΠΠΙΑΣ. ΥΠΑΤΟΥ
ΠΡΕΣΒ. ΑΝΤΙΣΤΡΑΤΗ
ΓΟΝ. ΣΥΡΙΑΣ. ΠΑΛΑΙ
ΣΤΕΙΝΗΣ. ΤΡΕΒΙΟC
ΚΟΚΚΗΙΟΣ. ΑΛΕΞΑΝ
ΔΡΟΣ. ΤΟΝ. ΕΑΥΤΟΥ. ΕΥ
ΕΡΓΕΤΗΝ.

Ammianus Marcellinus, *lib.* XIV. ubi Syrias deſcribit, de Syria Palaeſtina ita loquitur: *Ultima Syriarum eſt Palaeſtina per intervalla magna protenta* &c.

Aliquando & ſolo Syriae nomine terra Iſraëlitica intelligitur. Ita Ariſtobulus Peripateticus, citatus Cyrillo *lib.* IV. contra Julianum, τὰ μὲν παρ' Ἰνδοῖς ὑπὸ τῶν Βραχμάνων, τὰ δὲ ἐν τῇ Συρίᾳ ὑπὸ τῶν καλεμένων Ἰεδαίων. *Illa quidem apud Indos a Brachmanibus, illa vero in Syria ab iis qui Judaei appellantur.* Herodotus *lib.* II. *cap.* 159. Κάδυτιν πόλιν τῆς Συρίης *Cadytin urbem Syriae* appellat, quam *lib.* III. *cap.* 5. dicit eſſe Syrorum Palaeſtinorum urbem. Joſephus ipſe Syriae nomine complectitur aliquando terram Iſraëliticam, uti quum *Ant.* X. 7. ſcribit regem Babylonium ſubegiſſe totam Syriam uſque ad Peluſium excepta ſola Judaea. Et *lib.* V. *de bell. cap.* 14. primam Syriae urbem quae occurrit iis qui ex Aegypto in Judaeam tendunt per tra-

 ctum

Digitized by Google

ctum maritimum ſcribit eſſe Raphiam, ἐϛιν ἄυτη Συρίας ἀρχή, & *l.* VI. *de bell. c.* I. ſpatium quod inter Aegyptum & Syriam eſt appellat ἐρημίαν, quo intelligi deſertum inter Peluſium & Raphiam clarum eſt, adeoque ad ſeptentrionem Raphiae Syriam exiſtere. Alibi ſc. *in vita pag.* 1025. Syriae nomine complectitur regionem terrae Iſraëliticae, quae Decapolis alias audit, αἱ ἐν τῇ Συρίᾳ δέκα πόλεις. Alibi dicuntur hae ἐν Κοιλησυρίᾳ ſitae. *Ant.* XIII. 21. Ita in Nummis urbes terrae Iſraeliticae Syriacae appellantur, & Samaria, poſtea dicta Sebaſte, nummos cudit inſcriptos CEBACTHNΩN CΥΡΙΑC Sebaſtenorum Syriae.

Scilicet Syriae nomen perlate nonnunquam patet, uti quum Μεσοποταμία τῆς Συρίας legitur apud Ariſtotelem *lib. de mirab. auſc.* & *Plinius* VIII. 59. in Syria angues circa Euphratis ripas memorat quos Apollonius Dyſcolus *hiſt. c.* XII. ſcribit fuiſſe περὶ Βαϐυλῶνα, & quum Cappadoces ipſi Syri dicuntur apud Homerum, quod Strabo *lib.* XII. adnotavit, cujus aetate Λευκόσυροι adhuc nuncupabantur, & Ninus Syriae Metropolis vocatur, uti Strabo *lib.* II. Sic ut regio a Babylonia uſque ad Sinum Iſſicum & ab hoc uſque ad Pontum Euxinum Syria dicta fuerit, uti idem ſcribit *l.* XVI. Proprie tamen regioni quae in ſacris tabulis ארם *Aram* dicitur nomen Syriae convenit: nec ipſe Strabo ignoravit Syros eoſdem eſſe cum Aramaeis. Ita ſcribit *lib.* I. τὰς γὰρ ὑφ᾽ ἡμῶν Σύρȣς καλȣμένȣς ὑπ᾽ ἀυτῶν τῶν Σύρων Ἀρμενίȣς καὶ Ἀραμμαίȣς καλεῖσθαι, *illos qui Syri appellantur, a Syris ipſis Armenios & Arammaeos dici.* Et *lib.* XIII. notat illud Pindari Ἐν Ἀρίμοις & Homeri,

Ἐιν Ἀρίμοις ὅθι φασὶ Τυφώεος ἔμμεναι ἐυνάς,

a quibuſdam ad Syros referri, qui Ἀράμοι nunc, ait, appellantur. Ipſe quidem *l.* XVI. Syriae nomine ita utitur ut regionem illam ad ſeptentrionem terminet Cilicia & Amano, ad ortum Euphrate & Arabibus Scenitis, ad auſtrum felici Arabia & Aegypto, ad occaſum mari Aegyptio. Aelianus *lib.* IX. *c.* 29. quoque Euphratem inter Syros & Parthos locat, ſcribens Ἐυφράτης ὅσπερ ȣ̓ν Πάρθων καὶ Σύρων ῥεῖ μέσος ποταμός.

Inve-

Invenitur & nomen Syriae Coeles huic regioni datum a veteribus. Strabo, quamvis proprie illam regionem quae Libanum inter & Antilibanum intercipitur κοιλὴν Συρίαν appellari oportere ſcribat, fatetur tamen hoc nomine quoque regionem dici, quam Judaei poſſederunt, *lib.* XVI. Ἅπασα μὲν ἡ ὑπὲρ τῆς Σελευκίδος ὡς ἐπὶ τὴν Αἴγυπτον καὶ τὴν Ἀραβίαν ἀνίσχουσα χώρα Κοιλησυρία καλεῖται. *Omnis regio ſupra Seleucidem ſita, & ad Aegyptum uſque ac Arabiam pertingens, Coeleſyria appellatur.* Sed mox addit quae nomina proprie his terris conveniant, ſcilicet Coeleſyria dicenda eſt regio inter Libanum & Antilibanum, Ἰδίως δ' ἡ τῷ Λιβάνῳ καὶ τῷ Ἀντιλιβάνῳ ἀφωρισμένη. Phoenice eſt regio maritima ab Orthoſia Peluſium uſque, adeoque omne litus terrae Iſraëliticae, τῆς δὲ λοιπῆς ἡ μὲν ἀπὸ Ὀρθωσίας μέχρι Πηλουσίου παραλία Φοινίκη καλεῖται στενή τις καὶ ἀλιτενής. Judaea autem nuncupatur regio mediterranea ab Antilibano uſque ad Gazam, ita ut Arabiam ad ortum, Phoenicen haberet ad occaſum, Ἡ δ' ὑπὲρ ταύτης μεσόγαια μέχρι τῶν Ἀράβων ἡ μεταξὺ Γάζης καὶ Ἀντιλιβάνου Ἰουδαία λέγεται. Dionyſius autem in *περιηγ. verſ.* 901. eam quae Caſio monte ad occaſum, Libano ad ortum, terminatur Coelen Syriam nuncupat.

Ἀλλ' ἤτοι Συρίη μὲν ὑπεὶρ ἁλὸς ἐγγύθεν εἵρπει
Ἐς νότον ἀντολίην τε, πολύπτολιν αἶαν ἔχουσα
Ἣν κοίλην ἐνέπουσιν ἐπώνυμον οὕνεκ' ἄρ' αὐτὴν
Μέσσην καὶ χθαμαλὴν ὀρέων δύο πρῶνες ἔχουσιν
Ἑσπερίου Κασίοιο καὶ ἠώου Λιβάνοιο.

Syria autem ſuper mare prope ſerpit
Ad auſtrum orientemque urbibus abundantem terram,
Quam cavam nuncupant, quia eam
Mediam ac humilem duo montium cacumina cingunt
Occidentalis Caſii & orientalis Libani.

CAPUT

CAPUT IX.

DE NOMINE IDUMAEAE ET PHOENICES.

Idumaeorum ſedes. Unde nomen Idumaeae terrae Iſraëliticae tributum. Judaei a Tito devicti Idumaei a poëtis nuncupati. Loca Virgilii, Juvenalis, Statii, Martialis & aliorum. Nomen Phoenices aliquando ad ſignificandam terram Iſraëlitarum adhibitum. Phoenice quae.

QUum Romani Palaeſtina potiti ſunt, nomen Idumaeae huic regioni a quibuſdam datum fuit, quod proprie non niſi tractui meridionali Palaeſtinae conveniebat, imo ne huic quidem ſi primas Idumaeorum ſedes reſpicimus, quae omnino extra terram Iſraëlis a Moſe & Joſua aſſignatam fuerunt. Sed notum eſt, & ante nos obſervatum, imperante familia Herodum tractum meridionalem terrae Iſraëliticae Idumaeam appellatam fuiſſe: de qua re infra agetur fuſius quum terminos Palaeſtinae deſcribemus. Et hinc latius illud nomen extendi coepit, ita ut vocibus Judaeae & Idumaeae vis eadem ſubjecta videretur. Hoc modo uſurpavit hoc nomen Aelianus, *lib.* VI. *de hiſtoria animalium*, *cap.* 17. cujus inſcriptio περὶ τοῦ δράκοντος τοῦ ἐραστοῦ ἐν Ἰδουμαίᾳ, & prima verba ſunt, Ἐν τῇ τῶν καλουμένων Ἰουδαίων γῇ ἢ Ἰδουμαίων ᾖδον οἱ ἐπιχώριοι καθ' Ἡρώδην τὸν βασιλέα ἐρασθῆναι μείρακος ὡρικῆς δράκοντα μεγέθει μέγιστον. *In terra eorum qui Judaei vocantur aut Idumaei ferunt indigenae, quum Herodes rerum poti-retur, draconem eximiae magnitudinis amaſſe pulcram puellam.* Ita modo *Judaei*, modo *Idumaei* a Tito Veſpaſiano devicti in ſcriptis illorum temporum leguntur. Poëtae, quum captam a Veſpaſiano Judaeam canunt, aut palmas Palaeſtinae celebrant, Idumen illam, & has Idumaeas, nuncupant, quamvis credi poſſit eo nomine ab illis tractum auſtralem Palaeſtinae in primis intelligi, aut Idumaeorum gentem, quorum multa millia Judaeis Hieroſolymitanis permixti erant, teſte Joſepho *lib.* VI. *de bell.*

cap.

cap. 7. At non haec adeo accurate ab iis diſtincta autumo, ſed uti apud Aelianum Judaeam & Idumaeam tanquam nomina *ἰσοδυναμοῦντα* fuiſſe uſurpata. Virgilius, *l.* III. *Georg. verſ.* 12.

Primus Idumaeas referam tibi, Mantua, palmas.

Juvenalis, *Sat.* VIII. *verſ.* 160.

—— *Idumaeae Syrophoenix incola portae.*

Statius, *Sylv. l.* v. *ſ.* 2.

An Solymum cinerem, palmetaque capta ſubibis
Non ſibi felices ſylvas ponentis Idumes.

Et *lib.* I. *Sylv.* 6.

Quicquid nobile Ponticis nucetis,
Foecundis cadit aut jugis Idumes.

Martialis, *lib.* II. *epigr* 2.

Frater Idumaeos meruit cum Patre triumphos.

Idem, *lib.* x. 50.

Frangat Idumaeas triſtis victoria palmas.

Valerius Flaccus, *Argonauticôn lib.* I. *verſ.* 12.

—— *verſam proles tua pandet Idumen*
(Namque poteſt) Solymo nigrantem pulvere fratrem
Spargentemque faces & in omni turre furentem.

Phoenices nomen agmen claudet eorum quae terrae Iſraëliticae dari ſolent a veteribus. Ita Euſebius *praeparationis Euangelicae libro* X, *capite* 5. Αὐτὴν τὸ μὲν παλαιὸν Φοινίκην, μετέπειτα δὲ Ἰουδαίαν, καθ' ἡμᾶς δὲ Παλαιςίνην ὀνομαζομένην οἰκοῦντες, *qui regionem incolunt olim dictam Phoenicen, poſtea Judaeam, nunc vero Palaeſtinam.* Stephanus ἐν Ἐθνικοῖς. Χνᾶ, οὕτως ἡ Φοινίκη ἐκαλεῖτο. *Chna* (ſub hoc nomine τὸ *Canaan* latere ante *pag.* 7. notavimus) *ita dicta eſt Phoenice.* Obſcuriora illa ſunt quae idem habet ad vocem Φοινίκη· ἐκαλεῖτο πρότερον Ῥαββώθιν καὶ Κολπίτης. Phoenice *olim appellata fuit Rabbothin & Colpites.* Procopius, *lib.* II. *de bello*

 Van-

Vandalico, *cap.* 10. ſi non omnem, certe magna ex parte, terram Iſraëlitarum nomine Phoenices complectitur. Τότε δὲ ἡ ἐπιθαλάσσια χώρα ἐκ Σιδῶνος μέχρι τῶν Αἰγύπτȣ ὁρίων Φοινίκη ξύμπασα ὠνομάζετο. *Regio omnis maritima a Sidone uſque ad fines Aegypti Phoenice nuncupatur*, tempore ſcilicet Joſuae. Mox addit in ea Gergeſaeos, Jebuſaeos, alioſque populos in libris Hebraeorum memoratos habitaſſe. Per Phoenicen intelligi terra Canaan etiam videtur quum jungitur cum Coeleſyria uti *Marc.* 3. 5. & 8. *Deut. cap.* 4. 4. & *cap.* 8. 8. Ita III *Ezr.* 2. 17. in titulo epiſtolae ad Artaxerxem miſſae dicunt ſe habitare in Coeleſyria & Phoenice. Quod ſi conferatur cum titulo epiſtolae ab iiſdem ſcriptae *Ezr.* 4. 11. deprehendemus per Coeleſyriam & Phoenicen illos intelligere regiones Chaldaïce dictas עבר נהרה וכנענה. In Novo quidem Inſtrumento legitur vox Φοινίκης, ſed non ita ut tota terra Iſraëlitica ea comprehendi poſſit, ſed pars ejus ſeptentrionalior & maritima, in qua Tyrus & Sidon. Ita Tyrus appellatur urbs Φοινίκης *Act.* 21. 2. & 3. navis enim Phoenicen tendebat, & Tyrum appulſa legitur, ubi onus ſuum erat expoſitura. Ibidem haec regio Συρία latiori nomine dicitur, cujus pars erat Phoenice quae & ipſa Syria Phoenice vocabatur. Syria Phoenice etiam pars hujus regionis appellatur, unde Συροφοινίσσα mulier *Marc.* 7. 26. vel Σύρα Φοίνισσα, quae alias *Matth.* 15. 22. Καναναία, quia Φοινίκη & Canaan aliquando ἰσοδυναμȣ̃ντα cenſentur, de quibus ſupra *pag.* 7. Ita apud Juvenalem *Sat.* VIII. una voce legitur *Syrophoenix.*

—— *Idumaeae Syrophoenix incola portae.*

Quod ad nomen attinet Phoenices, id a palmis eſſe ductum mihi videtur veri ſimile. Alii a Phoenice quodam id ducunt, cujus meminit Silius, & nos ſupra, *pag.* 7. Quidam a Φοίνιξαι, quod lingua Perraeborum ſignificat *trucidare* nomen hoc repetunt, quod Phoenices primi maria navigantes quacunque navem appellerent homines necarent, & ipſam palmam Φοίνικα a gente dictam autumant, uti tradit Ariſtoteles *lib. de mirabil. auſcult.* qui Φοίνικας vocat τȣ̀ς τῆς Συρίας τὴν παράλιαν οἰκȣ̃ντας, *qui oram Syriae litoralem incolunt.*

Hoc

Hoc nomen Φοίνικη etiam datur urbi nobiliſſimae in Epiro, cujus Polybius Hiſtoriar. *l.* I. meminit πολὺ γὰρ ἡ Φοινίκη διέφερε τότε τῶν κατὰ τὴν Ἤπειρον πόλεων εὐδαιμονίᾳ. *Phoenice enim reliquas Epiri civitates felicitate longe anteibat*, & Etymologicon magnum. Φοινίκη πόλις &c. Erat & illic fluvius Φοίνιξ, cujus meminit Vibius Sequeſter: & Jos, inſula Homeri ſepulcro veneranda antea Phoenice dicta eſt. *Plin.* IV. 12. vide & *lib.* V. 31.

Quod ad ſcriptionem attinet hujus nominis, *Phoenice* ſcribi oportet, exemplo veterum, non *Phoenicia*, quod barbarum eſt. Mirum etiam apud Martianum Capellam pro *Phoenice* Phoeniciam legi *lib.* VI. (niſi forte librariorum error ſit) quum in Plinio, quem ſequitur, *Phoenice* legatur, & de ipſo aliquis ſuſpicari nequeat, uti omnino de aliis licet recentiorum ſaeculorum ſcriptoribus, nomen flexionis vulgatioris uſurpatum pro inſolentiori, quum ipſe *lib.* III. nos doceat, *quae E producta in nominativo finiuntur Graeca eſſe generis faeminini ut Agaue, Autonoe, & Graecorum more declinanda, ut nominativus dativus vocativus & ablativus pares ſint, genitivus S, accuſativus N finiantur: quae autem nomina E in A convertunt, ut Andromache, Andromacha, ſic declinantur, ut Latina in A exeuntia.*

CAPUT X.

DE SITU PALAESTINAE, RESPECTU UNIVERSI ORBIS TERRARUM.

Palaeſtina ſita credita in medio telluris. Origo hujus opinionis unde. Tripartita diviſio orbis terrarum apud veteres. In medio orbis etiam Athenae collocatae, & Delphi. Heſychius illuſtratus. Fabula de aquilis a Jove emiſſis. Parnaſo a nonnullis, ab aliis Abydo, ſitus in medio orbis tributus. Ἐπίκρισις *brevis. Palaeſtina in portione telluris auſtrali collocata a Cyrillo, & quo jure.*

 Ver-

VErſata fuit hactenus cura noſtra in explicandis nominibus quae terrae Iſraëliticae in ſcriptis veterum tribui ſolent. Nunc ad alia tranſitum facimus, ante tamen admonentes lectorem noſtrum, frequentiſſime nos uſurpaturos eſſe nomina duo, Palaeſtinae videlicet & terrae Iſraëliticae, ita ut eandem vim utrique ſubjiciamus, & illis indicemus regionem omnem quae a Moſe & Joſua tribubus duodecim Iſraëliticis adſignata fuit, tam cis quam trans Jordanem. Quod hoc loco notaſſe ſufficiat, ne prolixiori deſcriptione identidem uti cogamur, & lectores mentem noſtram clare percipiant.

Primum videtur nobis de ſitu Palaeſtinae inquirendum; & quidem hoc ordine, ut a generalibus ad ſpecialia deſcendamus. Animadverſo ſitu quem veteres huic regioni tribuerunt reſpectu univerſi orbis terrarum, cujus medium tenere credita eſt, vel in cujus portione auſtrali collocatur ab aliis, agemus deinceps de ſitu quem habuit reſpectu gentium vicinarum, quarum res rebus Judaïcis adeo immixtae ſunt ut ſine regionum illarum cognitione multi loci Codicis ſacri in tenebris jaceant; denique de ſingularibus terminis, quibus terrae Iſraëliticae ſitus in ſacris literis deſcriptus continetur.

Quandoquidem *Ezech*. 5. 5. Deus dicit ſe collocaſſe Iſraëlitas in medio gentium, nec omnes telluris portiones notae erant veteribus, crediderunt terram Iſraëliticam in telluris umbilico collocatam: quare & Kimchi *in comment*. ad *Ezech*. 5. terram Iſraeliticam ſitam באמצע הישוב *in medio orbis habitabilis*, Raſchi, באמצע עולם *in medio orbis*, ſcribit: & Hieronymus ad eadem verba: *Jeruſalem in medio mundi ſitam hic idem Propheta teſtatur, umbilicum terrae eam eſſe demonſtrans*. Et *Ezech*. 38. 12. dicuntur Iſraelitae יושבי על טבור הארץ *habitantes ſupra umbilicum terrae*, κατοικοῦντες ἐπὶ τὸν ὀμφαλὸν τῆς γῆς, oppoſite ſcilicet ad fines terrae in quibus multae aliae gentes habitabant. Theodoretus *in Ezechielem*. Ἔδωκεν αὐτοῖς καὶ τόπον εἰς οἰκητήριον τῆς οἰκουμένης τὰ μέσα· πρὸς Ἕω μὲν γὰρ καὶ Ἄρκτον τὴν Ἀσίαν εἶχον, πρὸς Ἑσπέραν δὲ τὴν Εὐρώπην διὰ τῆς θαλάσσης συναπτομένην, ἀπὸ δὲ Νότου τὴν Λι-

Digitized by Google

Λιβύην. Ἐις ταῦτα γὰρ τρία τμήματα καὶ οἱ τῦ Νῶε παῖδες τὴν οἰκυμένην διείλοντο. *Dedit iis locum ad habitandum, meditullium orbis terrarum. Ad ortum enim & ſeptentrionem habebant Aſiam, ad occaſum Europam ſecum per mare conjunctam, ab auſtro Libyam. In has enim tres partes etiam Noae filii orbem terrarum partiti ſunt.* Tripartitam hanc orbis habitabilis diviſionem etiam Gentes agnoverunt. Vellejus Paterculus, *hiſt. lib.* II. de Pompejo. *Hujus viri faſtigium tantis auctibus fortuna extulit, ut primum ex Africa, iterum ex Europa, tertio ex Aſia, triumpharet, & quot partes terrarum orbis ſunt totidem faceret monumenta victoriae ſuae.* Pomponius Mela *lib.* I. *cap.* I. *Hoc mari & duobus inclytis amnibus Tanai & Nilo in tres partes univerſa dividitur. Tanais a ſeptentrione ad meridiem vergens in mediam fere Maeotida defluit: ex diverſo Nilus in pelagus. Quod terrarum jacet a freto ad ea flumina ab altero latere Africam vocamus, ab altero Europen: ad Nilum Africam, ad Tanain Europen. Ultra quicquid eſt, Aſia eſt.*

Xenophon de Athenis idem ſcripſit, eas in medio orbis terrarum ſitas eſſe, libro quem Πόρυς nuncupavit *pag.* 920. Οὐκ ἂν ἀλόγως δέ τις οἰηθείη τῆς Ἑλλάδος καὶ πάσης δὲ τῆς οἰκυμένης ἀμφὶ τὰ μέσα ᾠκῆσθαι τὴν πόλιν· ὅσω γὰρ ὖν τινες πλεῖον ἀπέχωσιν αὐτῆς τοσύτω χαλεποτέροις ἢ ψύχεσιν ἢ θάλπεσιν ἐντυγχάνυσιν. Ὁπόσοι τἂν ὖν βυλευθῶσιν ἀπ' ἐσχάτων τῆς Ἑλλάδος ἐπ' ἔσχατα ἀφίκεσθαι, πάντες ὖτοι ὥσπερ κύκλυ τόρνον τὰς Ἀθήνας ἢ παραπλέυσιν ἢ παρέρχονται. *Nec vero immerito quis Athenas in Graecae totiuſque orbis habitati medio ſitas eſſe opinetur. Quanto enim longius aliqui ab iis abſunt, eo moleſtiora vel frigora vel aeſtus experiuntur. Quotquot etiam ab extremis Graeciae finibus ad oppoſitos terminos ejuſdem pergunt omnes vel Athenas praeter navigant, uti circuli centrum, vel praetereunt.*

De Delphis idem notarunt veteres. Ita Ovidius *Metaph.* x. 167.

—— *& orbe*

In medio poſiti caruerunt praeſide Delphi.

Nuncuparunt Delphos ideo τῆς γῆς ὀμφαλὸν *umbilicum telluris*, quod Heſychius ad vocem ὀμφαλὸς his verbis monet. Ὀμφαλὸς, ζυγῦ τὸ μέσον, (ita diſtingue) καὶ Δελφοὶ ἐπειδὴ μεσαίτατοι. Ὀμφαλὸς

φαλὸς *jugi* eſt *medium* (explicuit hoc paulo ante in voce ὀμφαλόεντα: nam alias, ut in acie, ζυγὸς & ὀμφαλὸς diverſa plane ſunt. Vide Pollucem *l.* 1. *c.* 10.) *& Delphi quia in medio ſiti.* Euripides, *Oreſte*, *verſ.* 330.

> Τρίποδος ἀπόφασιν ἂν ὁ Φοῖβος
> Ἔλακεν, ἔλακε, δεξάμενος ἀνὰ δάπεδον
> Ἵνα μεσόμφαλοι λέγονται μυχοὶ γᾶς.
>
> *Oraculum ex tripode, quod Phoebus*
> *Dixit, dixit, accipiens in ſolo*
> *Ubi fertur eſſe umbilicus terrae.*

Ad quae Scholiaſtes. Ὀμφαλὸς λέγεται ἡ Πυθὼ, παρὰ τὸ τὰς ὀμφὰς τὰς ἀπὸ Θεȣ̃ χρησηριαζομένας λέγειν, ἢ παρὰ τὸ εἶναι ἐν μέσῳ τῆς οἰκȣμένης. Λέγεται γὰρ τὸν Δία μαθεῖν βȣλομένον τὸ τέλος τῆς γῆς δύο ἀετȣ̀ς ἰσοταχεῖς ἀφεῖναι τὸν μὲν ἀπὸ δύσεως, τὸν δὲ ἀπὸ ἀνατολῆς καὶ ἐκεῖ ἀυτȣ̀ς συναντῆσαι, ὅθεν ὀμφαλὸς ἐκλήθη· ἀνακεῖσθαί τε χρυσȣ̃ς ἀετȣ̀ς φασὶ τῶν μυθευομένων ἀετῶν ἀπομνήματα. Omphalos *dicitur Pytho* (id eſt Delphi; nam τὴν πόλιν Πυθὼ nuncuparunt, teſte Pauſania, *l.* x. 6. vel, ut Suidas explicat ad vocem Πυθὼ, templum ipſum Apollinis ita appellabatur τὸ ἱερὸν τȣ̃ Ἀπόλλωνος ὃ ἐκαλεῖτο Πυθὼ) *quod* ὀμφὰς, *id eſt, oracula divina proferat, vel quod in medio terrae habitabilis ſit. Narratur enim Jovem quum finem terrae noſſe vellet duas aquilas emiſiſſe ejuſdem in volando celeritatis, unam ab ortu alteram ab occaſu, quae hoc loco ſibi mutuo obviam factae ſint, unde hic locus umbilicus dictus ſit: in aquilarum memoriam aquilae aureae Delphis conſpiciuntur conſecratae*: nam ἀνακεῖσθαι idem hic eſt quod ἀνατεθεῖσθαι uti liquet ex Suida. Quae Claudianus ita enarrat, *prologo in conſulatum Mallii Theodori*:

> *Jupiter, ut perhibent, ſpatium cum diſcere vellet*
> *Naturae, regni neſcius ipſe ſui,*
> *Armigeros utrimque duos aequalibus alis*
> *Miſit ab Eois occiduiſque plagis.*

Par-

Parnaſus geminos fertur junxiſſe volatus.
Contulit alternas Pythius axis aves.

Parnaſus hic in telluris medio locatur, qui non longe eſt a Delphis: & huc refertur quoque illud Statii, *Thebaidos lib.* 1. *verſ.* 118.

Audiit & medius coeli Parnaſus ——

Scholiaſtes Pindari ad *Pyth.* IV. *pag.* 231. non finem ſed medium telluris ſcire Jovem voluiſſe ſcribit, & aquilas illas aureas bello Phocico ex templo ereptas eſſe. Haec ipſa ejus verba ſunt. Ὅτι ὁ Ζεὺς τὸ μεσαίτατον τῆς οἰκȣμένης καταμετρήσασθαι βȣληθεὶς ἴσȣς κατὰ τὸ τάχος ἐκ δύσεως καὶ ἀνατολῆς ἀφῆκεν· οἱ δὲ διϊπτάμενοι συνέπεσεν ἀλλήλοις κατὰ τὴν Πυθῶνα. Ὥςε τὴν σύμπτωσιν ὁρίζειν αὐτόθι της ὅλης οἰκȣμένης τὸ μεσαίτατον. Ὕςερον δὲ σημεῖον τȣ͂ γεγονότος καὶ χρυσȣ͂ς ἀετȣ͂ς ἀνασκευάσας ἀνέθηκε τῷ τȣ͂ Θεȣ͂ θεμένει. Ὧν φασιν αἱ εἰκόνες ἤρθησαν ἐν τῷ Φωκικῷ πολέμῳ, ὃν Ἔυμηλος συνεςήσατο.

Verum & alia loca veteres in medio terrarum orbis ſita fuiſſe dixerunt; & hoc privilegium, ſi quod eſt, plures ſibi vindicarunt. De Abydo Plinius *l.* 11. *c.* 58. *In Abydi gymnaſio ex ea cauſa colitur hodieque modicus quidem, (lapis) ſed quem in medio terrarum caſurum Anaxagoras praedixiſſe narratur.* Diogenes ſcribit in vita Anaxagorae ut & Plinius alium lapidem cecidiſſe περὶ Ἀιγὸς ποταμȣ́ς. Clarum tamen eſt, quacunque ratione conſideretur, Palaeſtinam nequaquam in medio telluris ſitam fuiſſe. Si enim telluris formam rotundam ſpectemus, quam ipſi veteres non ignorabant (uti vel ex hoc notiſſimo Ovidii dicto apparet,

Terra pilae ſimilis nullo fundamine nixa
Aëre ſubjecto tam grave pendet onus)

perſpicuum eſt medium ejus ubique eſſe & nuſpiam. Quodlibet punctum dici poteſt medium, vel ut medium concipi, reſpectu laterum, uti verbi gratia punctum ſuppoſitum puncto verticali, quod *Zenith* Aſtronomi appellant (voce nata ex Arabica سمت, *Zemth*, quae vera ſcriptio eſt) reſpectu horizontis. Sed

nec

nec illud punctum medium eſt totius globi aut ſphaerae ſed tantum hemiſphaerii. At quum & horizon certus non ſit, atque adeo *Zenith* ipſum, quis non videt etiam ne hemisphaerio quidem, niſi deſcribatur prius terminis ſuis, medium aſſignari poſſe? Fruſtra itaque medium aliquod appellatur cujus latera aut fines, quorum reſpectu medium dicitur, incerti ſunt. Nec id dici poteſt, Palaeſtinam in medio telluris collocatam a veteribus fuiſſe reſpectu terrae habitabilis, quia non diſtat aequalibus intervallis a finibus telluris cognitae ad auſtrum & ſeptentrionem uti nec ad ortum & occaſum, quod vel ex ſola inſpectione tabularum Ptolemaïcarum liquet.

Non deſunt inter veteres qui ſitum Palaeſtinae ita deſcribant ut in auſtrali regione orbis terrarum collocetur: quum tamen in hemisphaerio boreali ſita ſit, & ſi hemisphaerium in tres partes aequales dividatur in parte ejus media locari debeat: quoniam extremi fines Palaeſtinae verſus auſtrum ſupra gradum latitudinis triceſimum ſiti ſunt, (nam Hieroſolyma ſecundum Ptolemaei hypotheſin ſita eſt in latitudine graduum 31, & 40 minutorum; ſecundum recentiorum vero Mathematicorum obſervationes in latitudine graduum 31, & minutorum 50) & a linea aequinoctiali uſque ad polum ſeptentrionalem nonaginta gradus eſſe conſtat. Ita tamen ſcribit Cyrillus, *in Comm. ad Joannem l.* IV. *pag.* 396. Κεῖται ἐν τοῖς νοτιωτέροις τῆς γῆς μέρεσι τῶν Ἰȣδαίων ἡ χώρα. Idem Cyrillus, *lib.* X. *de adorat. in ſpir. pag.* 335. Νοτιωτάτη μὲν γὰρ τῶν Ἰȣδαίων ἡ χώρα, βορειοτέρα δὲ πάλιν ἡ τῶν ἐθνῶν. Οὐκȣ̃ν ἀπόγε τῆς θέσεως τῆς ἀμφοῖν, τῆς τε λυχνίας καὶ τῆς τραπέζης, φημὶ περιέσαι δή πȣ τοῖς ἐθέλȣσιν εὖ μάλα νοεῖν, ὅτι τοῖς μὲν Ἰȣδαίοις φῶς ἐπέλαμψεν ὁ Χριςὸς καὶ παρ' αὐτοῖς ἐκήρυττεν, ἐγώ εἰμι τὸ φῶς. Ἀπέςαλται γὰρ εἰς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα οἴκȣ Ἰσραήλ. καὶ αὐτῶν εἰσὶν αἱ ἐπαγγελίαι κατὰ τὰς γραφάς. Ἐπεὶ δὲ ȣ̓ προσήκαντο τῆς ἀληθείας τὸ φῶς, γέγονε τοῖς ἔθνεσιν ζωὴ καὶ ἄρτος ἐξ ȣ̓ρανȣ̃. *Ad auſtrum enim erat regio Judaeorum, uti terra Gentium ad ſeptentrionem. Igitur ex ſitu utriuſque, lychnuchi ſcilicet ſacri & menſae, facile eſt volentibus intelligere Judaeis quidem ut lumen effulſiſſe, & apud illos ea verba praedicaſſe; ego ſum Lux: miſſus enim fuit ad*

oves

oves perditas domus Iſraëlis : & eorum ſunt promiſſiones, uti ſcripturae dicunt. Sed quoniam illud veritatis lumen non admiſerunt, factus eſt gentibus vita & panis de coelo. Idem *lib.* XVI. *de adoratione in ſpiritu, pag.* 562. Ἢ οὐκ οἶσθα, ὅτι νοτιωτέρα πῶς ἐστὶ τῶν Ἰουδαίων ἡ γῆ; τὰ δέ γε πρὸς θαλάσσαν τὴν βορειοτέραν αἱ ἀναρίθμητοι τῶν ἐθνῶν ἀγέλαι διεμοιρήσαντο κατὰ χώρας καὶ πόλεις συνῳκισμέναι. *An ignoras terram Judaeorum ad auſtrum vergere & regionem ad mare magis ad aquilonem ſpectans infinitos Gentium greges inter ſe partitos eſſe, per urbes regionesque collocatos.* Idem *in Comm. ad Jeſaiam lib.* V. *tom.* 4. *pag.* 843. Ἦν μὲν γὰρ ἐν τοῖς νοτιωτέροις κλίμασι τῶν Ἰουδαίων ἡ χώρα, τά γε μὴν πρὸς Ἄρκτον καὶ θάλασσαν καὶ τὰς ἐπ' αὐτῇ κειμένας χώρας αἱ τῶν ἐθνῶν ἀγέλαι διεμοιράσαντο. *Sita enim erat regio Judaeorum in climatibus auſtralioribus : ea enim quae ad ſeptentrionem ſunt & mare & regiones adſitas Gentium greges ſortiti ſunt.* Idem fere ſcribit Procopius Gazaeus *Comm. in Leviticum.*

CAPUT XI.

DE SITU PALAESTINAE RESPECTU GENTIUM VICINARUM, IN QUO SPECIATIM DE AEGYPTO AGITUR.

Aegyptus contermina Palaeſtinae a nonnullis habita. Cyrilli locus emendatus. Tractus terrarum deſertus & arenoſus inter Aegyptum & Palaeſtinam. Quinque manſiones in illo ſpatio. Oſtracine quae. Sal Oſtracinenſe. Mons Caſius. Templum Jovis Caſii Alter mons Caſius prope Seleuciam. An Aegypti nomen Hebraeum de nomine viri Mizraim ductum ſit. Confirmatur haec ſententia contra hypotheſin Bochartinam. Genealogia Noachidarum Gen. 10. *illuſtratur.*

SItum Palaeſtinae ratione ſingularum gentium, quarum terrae hanc circumdant, luſtraturi, ab auſtrali plaga faciemus initium ; atque inde ortum verſus progreſſuri circumducemus

Digitized by Google

lectorem noſtrum per ſeptentrionales tractus uſque ad occaſum, qua mare magnum eſt, latus illud Palaeſtinae alluens. Quumque eaedem regiones aut partes illarum diverſis temporibus alia ſaepe nomina adeptae ſint, conabimur in veros earum fines & poſitiones inquirere, quantum ex monumentis veteribus dabitur aſſequi, ut & ſacro codici & ſcriptis gentium aliarum lucem aliquam foeneremur.

Regio terrae Iſraëliticae vicina ad auſtrum, quaeque mari magno, uti & ipſa Palaeſtina, alluitur, Aegyptus a quibuſdam fuiſſe dicitur. Ita ſcribit Cyrillus, *comm. in Jeſaiam lib.* II. *tom.* 4. *pag.* 293. Ἀγχιτέρμονες δὲ πάλιν ἀλλήλοις εἰσὶ Παλαιςινοί τε καὶ Αἰγύπτιοι καὶ τὸ μεσολαβοῦν οὐδὲν, ἀλλ' ἐν τοῖς τῆς Αἰγύπτου πέρασι, τοῖς πρός γε φημὶ τὴν ἕω, καὶ θάλασσαν τῆς Παλαιςινῶν γῆς, αἱ πρῶται λοιπὸν ἀνίσχουσιν εἰσβολαί· ὅμορος τοίνυν τῇ Χαναναίων ἡ Αἰγυπτίων. *Sunt autem contermini & contigui ſibi mutuo Palaeſtini & Phoenices, nec quicquam eſt intermedium, ſed ſtatim in extremis finibus Aegypti quae ad orientem ſpectat & ad mare Palaeſtinae primi introitus & quaſi fauces apparent: Cananaeorumque terrae confinis eſt regio Aegyptiorum.* Idem *in comm. ad Jeſaiam lib.* III. *tom.* I. *pag.* 382. Τερματίζεται τοίνυν τῶν Ἰουδαίων ἡ χώρα, τοῖς τε Εὐφράτου νάμασιν ὡς ἠῶ τε καὶ νότον καὶ τῇ καλουμένῃ Ῥινοκορούρων· πόλις τε αὕτη τήν τε Αἰγυπτίων ὁρίζουσα καὶ μέν τοι τὴν Παλαιςινῶν. *Terminatur igitur regio Judaeorum flumine Euphratis ad orientem & auſtrum, & illa quae Rhinocorurorum urbs appellatur, quae urbs Aegyptios inter & Palaeſtinos ſita eſt in ipſis finibus.* Nota obiter locum eſſe mendoſum: ſcribendum enim fuerat, nec hoc ignorare potuit Cyrillus, ipſe Archiepiſcopus Alexandrinus, ad auſtrum eſſe Rhinocorura terminum Palaeſtinae, & delendum illud καὶ ante τῇ καλουμένῃ. Euphrates ad auſtrum Palaeſtinae collocari nequit. Res notior eſt quam ut verbum addere neceſſe ſit.

Non deſunt tamen inter veteres qui tractum illum terrarum deſertum, ſive ἐρημίαν, ſitam inter Peluſium & Rhinocolura, Aegypto haud accenſeant, ſed inter Aegyptum & Palaeſtinam collocent, & Arabiae partem faciant. Nec negari poteſt ſaepe hanc regionem ab aliis quam Aegyptiis occupatam fuiſſe: verum

Digitized by Google

rum non erit inutile quod de illo terrarum intervallo Peluſium inter & Rhinocolura extenſo veteres tradunt breviter adnotare. Joſephus Aegyptum ita deſcribit reſpectu terrarum quas contingit, *lib. v. de bell. c.* 11. Ἔϛι γὰρ κατά τε γῆν δυσέμβολος, καὶ τὰ πρὸς θάλασσαν ἀλίμενος, κατὰ μὲν ἑσπέραν προβεβλημένη τὰ ἄνυδρα τῆς Λιβύης, κατὰ δὲ μεσημβρίαν τὴν διορίζουσαν ἀπὸ Αἰθιόπων τὴν Συήνην, καὶ τοὺς ἀπλώτους τοῦ ποταμοῦ καταῤῥάκτας, ἀπὸ δὲ τῆς ἀνατολῆς ἐπὶ τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν ἀναχεομένη μέχρι Κοπτοῦ. Βόρειον δὲ τεῖχος αὐτῇ ἥτε μέχρι Συρίας γῆ καὶ τὸ καλούμενον Αἰγύπτιον πέλαγος, πᾶν ἄπορον ὅρμων. Τετείχιϛαι μὲν οὕτως ἡ Αἴγυπτος πάντοθεν· τὸ μεταξὺ δὲ Πηλουσίου καὶ Συήνης μῆκος αὐτῆς ϛαδίων δισχιλίων, ὅτε ἀπὸ τῆς Πλινθίνης ἀνάπλους εἰς Πηλούσιον ϛαδίων τρισχιλίων ἑξακοσίων. *Regio eſt difficilis acceſſu itinere terreſtri, & maritimo importuoſa* (ita videtur legendum pro eo quod nunc legitur *impetuoſa*, nam in contextu Graeco eſt ἀλίμενος) *ab occaſu habet loca arida Libyae, a meridie Syenen quae eam ab Aethiopia dirimit & invias navibus Nili cataractas ab oriente mare rubrum uſque ad Coptum* (quum tamen Coptus urbs maritima non fuerit, ſuſpicor locum eſſe mendoſum) *a ſeptentrione terras uſque ad Syriam patentes & pelagus Aegyptium. Longitudo ejus eſt ſtadiorum* 2000 *a Syene ad Peluſium, latitudo a Plinthine ad Peluſium ſtadiorum* 3060. Iter autem inſtituendum ex Aegypto in Judaeam per tractum maritimum ita deſcribit Joſephus *lib.* v. *de bell. cap.* 14. ubi Titum una cum exercitu deducit ab urbe Aegypti Thmui. Illinc profectus eſt Tanin. Secunda manſio ei fuit Heraclea, tertia Peluſium. Deinde tranſivit fines Peluſii & *manſionem unam*, ϛαθμὸν ἕνα, per deſertum profectus ad templum Jovis Caſii caſtra poſuit. Poſtridie Oſtracinen pervenit, tertio die Rhinocolura, quarto Raphiam, quinto Gazam, (ita quoque Hieronymus *in vita Sancti Hilarionis* eum ſcribit Betulia vico Gazaeorum profectum *quinto die* appuliſſe Peluſium) & poſtea Aſcalonem (nota obiter ſitum Aſcalonis ſeptentrionaliorem ſitu Gazae contra quoſdam) hinc Jamniam, porro Joppen, denique Caeſaream appulit. Omne hoc ſpatium quod inter partes Aegypti Nilo propinquas & Palaeſtinam interjacet ἐρημία dicitur Joſepho *lib.* VII. *de bell. cap.* 24. uti Ar-

Digitized by Google

riano *lib.* II. de expeditione Alexandri ἔρημος. Scilicet erat locus deſertus, ſabuloſus, & aquae inops. Plutarchus, *in vita M. Antonii, pag.* 916. Τὴ πολέμȣ μᾶλλον ἐφοβȣ̃ντο τὴν ἐπὶ τὸ Πηλȣ́σιον ὁδὸν, ἅτε δὴ διὰ ψάμμȣ βαθείας καὶ ἀνύδρȣ περὶ τὸ ἔκρηγμα (vide de hoc Strabonem) καὶ τὰ τῆς Σερβωνίδος ἕλη γινομένης· αὐτοῖς τῆς πορείας ἃς Τυφῶνος μὲν ἐκπνοὰς Αἰγύπτιοι καλȣ̃σι, τῆς δ' Ἐρυθρᾶς θαλάσσης ὑπονόστησις εἶναι δοκεῖ καὶ διαθησις. *Iter ad Peluſium magis metuebant quam ipſum bellum, quia per altum & aquae inops ſabulum, circa eruptionem lacus Sirbonidis & paludes ejus, iter faciendum erat, quas Aegyptii Typhonis exhalationes appellant. Videntur autem eſſe reſtagnatio ſub terra & percolatio maris rubri.* Scilicet Typhon in hoc lacu ſe occultavit, & ibidem a Jove perculſus fulmine latet. Apollonius Rhodius, *lib.* II. Ἀργοναυτικῶν.

> Ὄυρεα καὶ πέδιον Νυσήιον, ἔνθ' ἔτι νῦν περ
> Κεῖται ὑποβρύχιος Σερβωνίδος ὕδασι λίμνης.

Oſtracine, Ὀστρακίνη, quam ita dictam a ſolo argilloſo (dicant licet Graeci iſtiuſmodi loca τόπȣς ὀστρακίνȣς. vide Dioſcoridem *lib.* IV. *cap.* 198. & alios) non putem, in hoc deſerto ſita, adeo aquae inops erat, ut indigenae aqua aliunde advecta uti debeant. Huc facit quod pro proverbio videatur uſurpari apud Gregorium Nazianzenum, aquam petere ab incolis Oſtracines. Ita ſcribit *in Epiſtol.* 46. Ἄρτȣς μὲν ȣ̓κ ᾐτήσαμεν παρὰ σȣ̃· ὅτι μηδὲ ὕδωρ παρὰ τῶν Ὀστρακίνην οἰκȣ́ντων. *Panes a te non poſtulavimus, uti nec aquam ab iis qui Oſtracinen inhabitant.* Ab hac urbe videtur dictum *Sal Oſtracinenſe*, מלח אסתרקנית in Talmude commemoratum, quod dignus avo nepos, qui quotidie de literis noſtris optime mereri pergit, Joh. Henr. Hottingerus, in Academia Marpurgenſi Profeſſor, ab urbe Aſtracan ad Wolgam dictum putat. Sed (quamvis loca urbi Aſtracan vicina ſal ſuppeditent hodie) nolim id ſal a Judaeis tam longe peti, quum in locis propioribus copia ejus fuerit. An forte ſal hoc in lacu Serbonide ſolebat aeſtivis ſolibus ſiccari, uti in lacu Tarentino & Cocanico alioque juxta Gelam memoratis Plinio *lib.* XXXI. 7.

qui

Digitized by Google

qui etiam hoc addit mirabile quod tantundem noctu ſubveniat, quantum de die auferas (unde forſitan idem de ſtatua ſalis, in quam uxor Lothi converſa, narrari coepit) aut an potius ſal hoc foſſile fuit, quod *Rex Ptolemaeus juxta Peluſium invenit & inter Aegyptum & Arabiam etiam ſquallentibus locis coeptum eſt inveniri detractis arenis*: ut ibidem. Fuit & mons Arcadiae ἡ Ὀστρακίνα, in quo antrum Alcimedontis cujus Pauſanias meminit *l.* VIII. 12. Fuit & quaedam regio in urbe Antiochena quae Oſtracine dicebatur. Meminit Euagrius, *hiſtor. l.* VI. *c.* 8. πέπτωκε δὲ καὶ τὰ πολλὰ τῆς καλυμένης Ὀστρακίνης. *Corruerunt multa in Oſtracine*, & *l.* 11. 12. τῆς γε Ὀστρακίνης ὕτω καλυμένης γειτονίας τινὰς συγκατέβαλε σὺν ταῖς στοαῖς. *Oſtracines ita dictae vicinas quaſdam cum porticibus.* Fugiſſe Oſtracinen Habaccucum, quum Nebucadnezar Hieroſolymas tenderet, tradit Epiphanius *de vit. proph.* 247. & ibi erat πάροικος εἰς γῆν Ἰσμαήλ.

Mons Caſius etiam fuit in his oris inter Oſtracinen & Peluſium. Κασίυ Διὸς ἱερὸν Joſepho *de bell.* V. 14. Codex MS. tus Academiae Lipſienſis legit Κασσίυ. Legendum ubique Κασίυ pro Κασσίυ contendit Salmaſius ad Spartianum, *p.* 36. & certum eſt apud Dionyſium periegetem ita legi,

—— Βαθυκρήμνυ Κασίοιο.

Suidas: Κάσιον ὄρος πρὸς τῷ Εὐφράτῃ, καὶ Κάσιος Ζεὺς &c. *Mons Caſius ad Euphratem, & Jupiter Caſius.* Quod, niſi Suidas erret, intelligi debet de altero Caſio prope Seleuciam, quamvis & ille non admodum fuerit propinquus Euphrati. Epiphanius in Ancorato *pag.* 109. meminit Κασίυ τῦ ναυκλήρυ, quem Peluſiotae ut Deum colebant: quem ego a Jove Caſio diverſum non puto. Erat & alter ΖΕΥϹ ΚΑϹΙΟϹ prope Seleuciam. Ita in Nummis ſcribitur. Vide *Patin. numm. aer. Impp. p.* 182. Stephanus de urbibus. Κάσιον, ὄρος καὶ πόλις Αἰγύπτυ πρὸς τῷ Πηλυσίῳ. Ἐκλήθη δὲ ἀπὸ τῆς Κυκλάδος νήσυ (illa eſt Κάσος inſula) ἢ ἀπὸ Κάσυ τῦ Κλεομάχυ ἀφ᾽ ὗ καὶ Κασίυ Διὸς ἱερόν. *Caſium. Mons & urbs Aegypti prope Peluſium. Ita appellatur a Caſo filio Cleomachi, unde & Jovis Caſii templum dicitur.* Mox idem ad vocem Κάσος

dicit

dicit Κάσον fuiſſe non filium ſed patrem Cleomachi, & coloniam eſſe deductam ex inſula Caſo ad Caſium ἐν τῇ Συρίᾳ ὄρος. Licet autem id de hoc Caſio poſſit intelligi, ſi ſequamur Herodotum ſtatuentem hunc montem in confiniis Aegypti & Syriae, quia tamen noſter Aegyptum ultra Caſium extendit, & ipſa Rhinocolura urbem Aegypti vocat, non videtur de hoc Caſio, ſed altero in Syria ſito prope Seleuciam, intelligendus.

Ego quidem accedo iis qui Aegyptum Palaeſtinae contermi-nam non faciunt, & ſpatium illud deſertum atque arenoſum nec huic nec illi regioni tribuunt. Ne tamen de Aegypto, quoniam de illa agere coepimus, nihil dicamus, ad examen revocabimus celebris geographi, Samuelis Bocharti, ſententiam de nomine Hebraeo Aegypti, quae mihi viſa ſemper eſt a vero longe recedere, eo majus operae pretium facturi, quod illa labefactata plurima corruant, quae in Geographia ſua ſacra ſcripta reliquit. מצרים ſive Aegyptus regio mihi videtur a filio Chami ita nuncupata qui genuiſſe dicitur *Mizraim Gen.* 10. 6. Bochartus hoc negat, *Geograph. ſacr. lib.* IV. *c.* 24. & ita ſcribit: *Mizraim non eſt nomen hominis. Id non patitur forma dualis.* Verum nonne *Ephraim* אפרים eſt nomen hominis, & formam habet dualem? An non שחרים *Schacharaim*, 1 *Chron.* 8. 8? Et cur forma dualis non poſſet aeque adhiberi ad nomen hominis ac pluralis? Non video rationem differentiae. Atqui מפים *Muppim* eſt nomen filii Benjamin, & שפים *Schuppim* nomen fratris ejus 1 *Chron.* 7. 15. נפישסים *Nehem.* 7. 52. מעונים ibidem. חפים *Gen.* 46. 21. חשים nomen filii *Dan. Gen.* 46. *Harim*, & *Seorim*, 1 *Chron.* 24. 8. unde tertia & quarta ephemeriae ſacerdotales nomen traxerunt.

Certe non probo ſententiam viri eruditiſſimi, licet doctrinam ejus ſingularem & ingenium acre maximi faciam, quum paſſim in Geographia ſacra nomina in genealogia poſterorum Noachi Geneſeos capite decimo ſcripta, non hominum eſſe nomina ſed regionum contendit, quae ab ipſis aut poſteris eorum inhabitatae ſunt. *Ita cum in Chami filiis ſecundus cenſetur Miſraim, nomine Miſraim intellige patrem incolarum terrae Miſraim, id eſt Aegy-*

Digitized by Google

Aegypti: ejus viri verba ſunt in *Phaleg. l.* IV. *c.* 24. Et *l.* I. *c.* 2. ſcribit, *multos ipſe Moſes non appellat vero nomine ſed nomine illius gentis vel regionis cujus ſunt conditores. Exempli gratia, quotieſcunque pluralis eſt terminatio, ut in filiis Javan Cithim & Rhodanin, item in Mitzraimi filiis & Chanaanis excepto Sidone & Heth; haec populorum eſſe nomina nemo non videt, non ſingularium hominum. Quaedam rurſus non tam hominum quam locorum ſunt nomina. Sic Joctanis filius Hatzarmaveth loci nomen eſſe conſtat, ad verbum enim Hatzarmaveth eſt mortis atrium ſeu regio*, &c.

Reliqua non adſcribam. Paucis tantum dicam cur ea ſententia mihi non probetur; dein quae mea ſit opinio; tum viri celeberrimi rationes expendam. Primo, quum conſtet, etiam judice Bocharto, quaedam nomina in hac tabella genealogica eſſe vera hominum nomina, uti Noah, Sem, Cham, Japhet, Sidon, Nimrod, nihil eſt probabilius quam reliqua eidem tabellae inſerta, & de quibus eadem phraſi dicitur, quod fuerint filii aliorum, & ipſi alios filios genuerint, credere etiam eſſe nomina hominum. Certe nihil obſtat. II. Scriptor ſacer ait ſe dare genealogiam *filiorum Noach*, בני נוח, hominum itaque, non regionum. Atqui in genealogia hominum, quorum alter alterum genuit, regiones inſerere loco filiorum, videtur inconveniens, nec ullius ſcriptoris ea conſuetudo eſt: certe parit confuſionem maximam. III. Eo modo, quo vult Bochartus, texi genealogia non poteſt: nam de uno quidem dicere poſſum illum eſſe patrem illius gentis, vel regionis, ſed quid tum fiet de reliquis, quorum ea gens pater erit, ut ita loquar? Verbi gratia *Cham genuit Mizraim*, ſignificat ſecundum Bochartum, Cham genuit patrem incolarum terrae Aegypti. Id poſſet ferri. Sed quum in genealogia pertexenda pergit Moſes & dicit: *Mizraim genuit Ludim*, quid obſecro hoc ſignificabit? An hoc, patrem incolarum terrae Aegypti genuiſſe Ludim? Cur ergo magis appellatur pater incolarum Aegypti quam Ludim, ſi amborum pater eſt? Et quidni proprio nomine appellatur, uti pater ipſius Cham? An hoc potius, Aegyptios progenuiſſe τὺς Ludim? Tunc dixiſſet מצרים ילדו *Aegyptii progenuerunt*, non

ילד

ילד *progenuit*, uti commate ſequenti: & ut illo exemplo utar quod ipſe Bochartus ſuppeditat, ſcribens *idem eſſe, ac ſi quis Agenorem dicat genuiſſe Thebas, quia Cadmum genuit Thebarum conditorem*: ſi ergo aliquis promittat ſe daturum genealogiam Agenoris & dicat, *Hae ſunt generationes filiorum Agenoris: Agenor genuit Cadmum, Cadmus genuit Thebas, Thebae genuit* ...... Sc. eodem modo ſcripſiſſe cenſendus eſt Moſes ſecundum opinionem Bocharti, quod mihi videtur cum ſapientia Moſis parum convenire. IV. Regiones de nominibus illius vel illorum qui primi eas incoluerunt, appellare in ſacris literis eſt uſitatiſſimum, uti (quod nullus negat) *terram Canaan* a *Canaan*, *Aſſur* ab *Aſſur*, *Edom* ab *Edom*, *Moab*, *Ammon* &c. quidni itaque *Mizraim*, *Lud*, *Gomer* & aliae regiones ab hominibus *Gen.* 10. memoratis, a quibus omnes orbis incolae originem ducunt. V. Obſtat vis phraſium, uti de *Zidon*, quod non eſſe nomen viri ſed loci a *piſcatione* ita dicti vult Bochartus, dicitur ילד את צידן בכרו *genuit Zidonem, primogenitum ſuum*: id idem eſt ac ſi dicerem *Agenor genuit Thebas primogenitum ſuum.*

Mea itaque opinio eſt omnia nomina in genealogia Noachidarum pro nominibus hominum ſingulorum, non regionum aut populorum, eſſe habenda, niſi ex verbis adjectis liqueat populos indicari: & hoc tantum fieri, quando illius gentis, vel lineae, ut cum genealogicis loquar, telam pertexere Moſes deſinit, ne cogatur minutiſſima quaeque perſequi, uti quum dixit *Noach genuit Cham, Cham genuit Mizraim, Mizraim genuit Ludim ... & Casluchim, unde egreſſi ſunt Philiſtaei*, nihil amplius addit de poſteris Mizraim, & hanc gentem deſerit, ut ſi dicerem, *Abraham genuit Iſaacum, Iſaacus Jacobum, Jacobus duodecim gentes Iſraëliticas, Rubenitas, Simeonitas, Levitas* &c.

Ad rationes quod attinet Bocharti, prima eſt terminationem pluralem ים in *Cittim*, *Dodanim*, indicare agi de gentibus. At non deſunt nomina hominum ſingularium in ים terminata, uti ſtatim oſtendimus. Quidni ergo & hic? Quod ſi concederemus *Cittim* & *Dodanim* una cum *Eliſa* & *Tarſchiſch* eſſe nomina populorum, quia illorum poſteri ulterius non recenſentur, inde non

non ſequitur reliquos, quorum filii aut poſteri poſt eos memorantur, uti *Gomer*, *qui filium habuit Aſcenaz*, *Mizraim qui genuit Ludim*, eſſe nomina regionum, non hominum. Altera ratio Bocharti eſt, nomina illa, uti Hazarmaveth, *atrium mortis*, Mizraim *anguſtias*, & ſimilia, convenire locis, non hominibus. Primo, ſi vel maxime illa nomina haberent eam ſignificationem quam Bochartus iis tribuit (quamvis divitiae linguarum orientis viro adeo ingenioſo ac Bochartus fuit, plures, eaſque commodas, unius nominis ſignificationes ſuggerere potuerint, ſi voluiſſet, nec uni inhaerere neceſſe ſit) ſunt plura nomina hominum in ſacris literis, quae regionibus aut locis aptius videntur convenire quam hominibus, uti בצר *munimentum*, filius Zophach, 1 *Chron.* 7. 37. quod ipſum & nomen urbis fuit. Sic רמות & ירמות *alta loca*, nomina virorum, *Ezr.* 10. 29. 1 *Chr.* 25. 4. ſic מעון *Maon*, *habitatio*, nomen viri. Et quot non nomina ſunt & locis & hominibus communia? Quid? quod inter illa ipſa, quae debere eſſe nomina locorum contendit, talia ſint, quae ex aliis locis Sacri Codicis conſtat hominum nomina fuiſſe, uti *Jobab*: vide 1 *Chron.* 8. 9. *Gen.* 36. 33. Eſſe tamen *Jobab Gen.* 10. non viri nomen ſed regionis ita dictae ab eremi vaſtitate ſcribit Bochartus. Atqui ego cauſam non video, cur in genealogia nomina quae viris alibi tribuuntur illic viris tribuenda eſſe negemus. Denique urget Bochartus, *Sobal* dici *patrem Kiriathjearim*, & *filios Salmae Bethlehem*. Non nego poſſe hominem dici patrem populi, aut, ſi quis ita velit, loci, in quo poſteri ejus habitant, & viciſſim illorum locorum incolas poſſe filios dici illius a quo ſunt progeniti. Atqui, dices, loca ipſa dicuntur filii. Reſpondeo, loca pro incolis ſumi, continens pro contento, uti ſaepe in S. S. fit. vid. 2 *Chr.* 20. uti *Luc.* 13. 34. Ἱερουσαλὴμ &c. Τὰ λεγόμενα πρὸς τὴν πόλιν πρὸς τοὺς πολίτας λέγεται, uti recte obſervavit Juſtinus Martyr *in quaeſt. & reſp. ad orthod. p.* 327. & ibi ita debere fieri ſuadet, quod nomen gentile iis ſubjungatur, uti 1 *Chron.* 2. 45. *Filii Schalmae Bethlehem* (verto, uti interpretes plerique, Bethlehemitae) *& Netophatites populus*: & notandum eſt nomina אב & בני *patris* & *filiorum* multo latius

 pate-

patere apud Hebraei quam alias gentes: nec illa loca Bethlehem, aut Kiriathjearim, dicuntur ibi genuiſſe alios filios, quod de Mizraim, & Gomer, legitur *Gen.* 10. 3. & 13.

CAPUT XII.

DE REGIONE EDOM.

Regio Edom unde dicta & ubi ſita. Omnino extra terram Canaan collocanda. Iſraëlitae circumiverunt illam, & partem ejus tranſivere. Urbes Edomaeorum. Via ex terra Canaan in Moabitin per deſertum Edom. Montes שעיר Seir *non dicti ab Eſano piloſo, ſed Seir Chorita.* Φαλακραὶ *quae. Idae montis vertex* Φαλάκρα. *Joſephi loci quidam de Idumaea examinati. Duae partes Idumaeae, Gobolitis & Amalecitis. Error Joſephi in origine nominis Seir. Pars terrae Canaan auſtralis, & quare, Idumaea dicta.* Μεγάλη Ἰδουμαία *quae. Idumaea poſtea appellata Gebalene, aut Arabia &c. Euſebii loci aliquot, in quibus mentio terrae Edom. Euſebianum Onomaſticon ab aliena manu auctum. Terra* Utz, *patria, Jobi ubi quaerenda. Idumaea ab Eleutheropoli ad Petra extenſa ſecundum Hieronymum. Specus in quibus Idumaei habitabant. Stephani verba de Idumaeis.*

QUandoquidem terras Palaeſtinae vicinas luſtrare coepimus, & de Aegypto ac deſerto, quod eam inter & Palaeſtinam interjacet, egimus, ad Idumaeam pergimus ſive regionem ab Edomo & poſteris ejus inhabitatam, שדה אדום & ארץ שעיר dictam in ſacro codice, quae & ipſa inter Aegyptum fuit ſita & terram Canaan, ita ut fines auſtrales terrae, in quibus erat portio tribus Judae, attigerint *terminum* regionis *Edom* גבול אדום *Joſ.* 15. 1. & 21. Confer *Joſ.* 11. 17. & 12. 7. & *Num.* 34. 3. ubi Libanus ad ſeptentrionem, mons glaber quo adſcenditur ad Seir, ad auſtrum, termini nuncupantur terrae Canaan. Verum

Verum ante omnia in hoc argumento diſtinguenda ſunt tempora, quoniam non eaedem ſemper fuere Edomaeorum ſedes. Olim quidem Edom ipſe, qui & Eſavus dicitur, filius Iſaaci patriarchae habitavit in montanis Seir, *Gen.* 32.3. quae omnino extra fines terrae Canaan fuerunt: nam Eſavi poſteris dedit Deus montana Seir, uti Iſraëlitis terram Canaau. *Deut.* 2. 5. Erant autem haec montana inter montem Dei Choreb & terram Canaan, uti liquet ex *Deut.* 1. 2. ubi undecim dietarum intervallo montem Choreb abeſſe a Cades Barnea, facto itinere per montana Seir, dicitur. At non extenderunt ſe ubique montana Seir uſque ad litus ſinus Arabici, quoniam Iſraëlitae negato iis tranſitu per terras Edomaeorum circumiverunt montana Seir tendentes juxta aut verſus ſinum Arabicum, uti legitur *Deut.* 2. 1. quumque circumiviſſent illa montana diebus multis tandem ſe converterunt aquilonem verſus & pertranſiverunt (עברים בגבול) terminum Edomaeorum (id eſt ipſam terram Edomaeorum, uti liquet ex *Deut.* 2. 27. *Tranſeamus per terram tuam*, &c. *ſicut mihi fecerunt filii Eſavi inhabitantes* &c.) qui inhabitabant Seir, a via campeſtrium, ab Elath & Ezion geber, portubus ſinus Arabici, converterunt ſe ut tranſirent via deſerti Moabitarum. Urbes aliquot Edomaeorum etiam in hoc tractu recenſentur *Gen.* 36. 32. רנהבה *Dinhaba.* Et *commate* 35. עוית *Avith. comm.* 39. פעו *Pau.* Credibile eſt plures fuiſſe. Et 2 *Chr.* 8. 17. *Elath* & *Ezion-geber* urbes ſitae in litore ſinus Arabici terrae Edom attribuuntur (quae poſtea urbes Palaeſtinae tertiae habitae ſunt) at iis ademtae ſunt, quando omnis Idumaea a Davide fuit ſubacta. Aliquid etiam lucis foenerantur ea quae leguntur 2 *Reg.* 3. 8. 9. ſcilicet Reges Judae & Iſraëlis Moabitas in ordinem cogere conſtituerant: deliberantes autem de via qua ad Moabitas proficiſcerentur tandem conſilium capiunt de itinere inſtituendo per מדבר אדום *deſertum Edom*: & per ſeptem dierum iter tres reges, Judae, Iſraëlis, & Edom circumiverunt uſque ad Moab. Scilicet circumiverunt mare mortuum donec ad latus orientale ejus pertingerent, atque ita Moabitas aggreſſi ſunt.

Dicta ſunt montana Seir de nomine Seir *Choritae*, qui ante Edo-

Digitized by Google

mum illic habitavit *Gen.* 36.20. *Deut.* 2.12. Fruſtra ergo ab Eſauo piloſo creditur dictus mons *Seir* שעיר quaſi *piloſus*: aut ut opponatur monti glabro quicum jungitur *Joſ.* 11.17. Erant & alii montes glabri dicti apud veteres. Graeci quidem illos montes glabros appellabant, qui nullas plantas producebant, & dicebantur ab iis φαλάκραι. Stephanus, *in* Ἐθνικοῖς. Φαλάκραι ἄκρα τῆς Ἴδης ἥτις οὐκ ἔχει ζώφυτον, διὰ τὴν χίονα καὶ τὸν κρύσταλλον ἀλλ᾽ ἐψίλωται. Καὶ πάντα τὰ ἐψιλομένα ὄρη ἐλέγετο Φαλάκραι. *Phalacrae vertex Idae, qui nullas habet plantas ob nivem & glaciem, ſed glaber eſt. Et omnes montes glabri dicuntur Phalacrae.* Scholiaſtes Lycophronis ad *verſ.* 24. Τέσσαρα ἀκρωτήρια Ἴδης, Φαλάκρα, Λεκτὸν, Γάργαρον, καὶ Πέργαμον. Τίνες δὲ ἐκ τῆς Φαλάκρας λέγουσι τμηθῆναι τὰ ξύλα τὰ εἰς τὴν ναυπηγίαν τῶν Ἀλεξάνδρου πλοίων, ἐκτοτε τοῦτο τὸ ὄρος ψιλωθὲν Φαλάκραν κληθῆναι. *Quatuor juga fuere montis Idae, Phalacra, Lecton, Gargaron, & Pergamon. Quidam volunt e Phalacra ſuccisas fuiſſe arbores inſervituras conficiendis navibus Alexandri (Paridis, quum Helenam peteret) & inde illum verticem arboribus nudatum dictum Phalacran.* Apud Ovidium tamen Paris non Phalacrae ſed Gargaro id tribuit, *in epiſtola ad Helenam*,

Ardua proceris ſpoliantur Gargara ſylvis:
Innumeraſque mihi longa dat Ida trabes.

Joſephus prae reliquis frequenter uſurpat nomen Idumaeae, & plerumque ita ut partem auſtralem terrae Canaan hoc nomine comprehendat, quam inhabitabant Idumaei ſive filii Eſaui. 1 *Maccab.* 5.65. & 1 *Macc.* 4.15.29. unde nomina Judaeae & Idumaeae pro iiſdem uſurpata fuiſſe notavimus ſupra, *capite* IX. Videamus quoſdam locos Joſephi. Primum Idumaeae meminit *Antiquitatum libro* 11. *cap.* 1. Ἄδωμα Ἑβραῖοι τὸ ἐρυθρὸν καλοῦσι· τὴν δὲ χώραν οὕτως προσηγόρευσεν. Ἕλληνες γὰρ αὐτὴν ἐπὶ τὸ σεμνότερον Ἰδουμαίαν ὠνόμασαν. *Adoma Hebraei rubrum vocant. Id nominis etiam regioni datum eſt quam Graeci in mollius flectentes Idumaeam dixere.* Ibidem de filiis Eſaui, Οὗτοι κατῴκησαν τῆς Ἰδουμαίας τὴν Γοβολῖτιν λεγομένην καὶ τὴν ἀπὸ Ἀμαλήκου κληθεῖσαν Ἀμαληκῖτιν. Πολλὴ γὰρ γενομένη πότε ἡ Ἰδουμαία, τότε πάσης αὐτῆς ἀπέσωζεν ὄνομα καὶ τοῖς μερέσι τὰς ἀπὸ τῶν οἰκητόρων προσηγορίας διεφύλαξε.

Illi

Illi habitarunt regionem Idumaeae Gobolitin nuncupatam & Amalecitin dictam de nomine Amaleci. Magna enim quum eſſet olim Idumaea in tota regione nomen (Idumaeae) integrum remanebat & in partibus appellationem ab habitatoribus conſervabat. De Gobolitide ſive Gebalene & Amalecitide ſecretius dicetur infra. *Libro primo, capite* 19. idem ſcriptor de regione Edomi agens in illum errorem incidit quem ſtatim notavimus, illos montes Seir dictos eſſe ab Eſauo piloſo qui in illis ſedem fixerat, quia piloſus שעיר *Seir* Hebraeis dicitur. Ita ſcribit, Ὑπεχώρησεν εἰς Σάειραν· ἐνταῦθα γὰρ ἐποιεῖτο τὴν διαίταν προσαγορεύσας τὸ χώριον ἀπὸ τῆς αὐτοῦ τριχώσεως δασεῖας. *Diſceſſit in Sairan: illic enim commorabatur appellavitque locum de ſua hirſuta capillatura.* Nam Hebraei capillaturam Seiron dicunt, Ἑβραῖοι τὸ Σήειρον τρίχωμα λέγουσιν, uti idem *lib.* 1. *cap.* 18. ſcripſerat. *Antiquitatum libro* v, *cap.* 1. ita utitur voce Idumaeae, ut illius partem terrae Canaan ſive regioni quae Iſraëlitis ſortitione facta adſignata eſt tribuat. Συμεωνὶς δὲ, δευτέρα γὰρ ἦν, ἔλαχε τῆς Ἰδουμαίας τὴν Αἰγύπτῳ τε καὶ τῇ Ἀραβίᾳ πρόσορον οὖσαν. Tribus *Simeon, ſecunda enim erat, accepit partem Idumaeae quae Aegypto & Arabiae contermina eſt.* Heic latius ſumitur nomen Idumaeae: nam Idumaeae aut terrae Edom proprio nomine dictae, quatenus regionem ab Edomitis incultam notat in ſcriptis Veteris Inſtrumenti, nulla omnino portio inter tribus Iſraëliticas diſtributa eſt. Extat ea de re interdictum Dei. *Libro Antiquitatum nono, capite* 1, Jophus ἔρημον τῆς Ἰδουμαίας memorat, per quam Joram, Joſaphat, & rex Idumaeorum iter facerent Moabitas aggreſſuri. Hoc deſertum extra fines terrae Canaan atque adeo in Idumaea proprie dicta collocandum cenſeo, quia 2 *Reg.* 3. 8. idem locus *deſertum Edom* nuncupatur, & in Veteri Teſtamento nunquam Edom, vel pars terrae illius, tribuitur terrae inter Iſraëlitas ſorte diſtributae. *Libro* v *de bello Judaïco, cap.* 7. meminit majoris Idumaeae ſcribens Simonem excurſus feciſſe in toparchiam Acrabattenen & μέχρι τῆς μεγάλης Ἰδουμαίας *uſque ad magnam Idumaeam.* Eodem capite Chebronem inter urbes Idumaeae numerat. Εἰς τὴν Ἰδουμαίαν εἰσήλασεν ἀναιμωτὶ, καὶ προσβαλὼν

ἀδοκή-

Digitized by Google

ἀδοκήτως πρώτην αἱρεῖ τὴν πόλιν Χεϐρών. *Idumaeam non fuſo ſanguine intravit, & ex improviſo cepit primam urbem Chebron.* Et mox narrat Simonem inde totam Idumaeam pervaſiſſe: venerat autem a ſeptentrione, id eſt, a Thecoa urbe. *Capite* octavo ejuſdem libri Cerealem dicit *ſuperiorem Idumaeam*, τὴν ἄνω καλυμένην Ἰδυμαίαν vaſtaſſe, niſi forſitan τὴν ἄνω Ἰυδαίαν ſcripſerit: quod *Antiquitat. lib.* v. *cap.* 1. tribui Judae ceſſiſſe ſuperiorem Judaeam τὴν καθύπερθεν Ἰυδαίαν tradiderat, & Ἰυδαία pro Iδυμαία ſaepe in Joſepho librarii ſcripſerint, ac vice verſa. Denique *libro* II *contra Apionem pag.* 1067. de Idumaea teſtatur Dora urbem maritimam terrae Iſraëliticae quatuor dierum itinere ab Idumaea diſtare, τεσσάρων ἡμέρων ὁδὸν τῆς Ἰδυμαίας ἀφέςηκεν, & ibidem Idumaeam ſcribit eſſe conterminam terrae Judaïcae. Quibus verbis Joſephus terram Judaïcam intelligit non qua erat extenſione quum a Joſua ſuis finibus eſt circumſcripta, ſed uti tunc erat quum ea ſcriberet: nam alias verum quidem eſt Idumaeam proprie dictam fuiſſe terrae Iſraëliticae conterminam, ſed Joſephus non ſolet Idumaeae nomen ita uſurpare, ſed magnam partem terrae tribubus Judae & Simeon datam Idumaeam appellare, quae in ipſa terra Iſraëlitica quum fuerit, non poteſt ei ὅμορος appellari niſi eo modo quo dixi.

Poſt tempora Joſephi & excidium urbis Hieroſolymitanae nomen Edom & Idumaeae fere deletum eſt, regioque olim eo nomine nuncupata aliud vel alia potius adſcivit: dicta enim eſt Gebalene, & ſolitudo auſtrina, reſpectu ſcilicet terrae Iſraëliticae, ἡ κατὰ μεσημβρίαν ἔρημος (vide Euſebium ad vocem Αἰλάμ) & Arabia, aut Palaeſtinae eſt accenſita. In ſcriptis tamen Chriſtianorum, in primis eorum qui commentaria in ſacrum codicem conſcripſerunt, aut de rebus Judaïcis egerunt, nomen Idumaeae aut terrae Edom aliquando legitur. Euſebius in libro περὶ τοπικῶν ὀνομάτων τῆς θείας γραφῆς, quem nos compendii cauſa (frequenter enim illo utimur) onomaſticon urbium appellamus, Petram urbem notiſſimam Arabiae, quae ab ea nomen Petraeae tulit, terrae Edom adſcribit his verbis, Πέτρα, πόλις ἐν γῇ Ἐδὼμ τῆς Ἀραβίας. Hieronymus. *Petra, civitas Arabiae in terra Edom.*

Sic

Sic quoque ad vocem Ῥεκὲμ notat *ἄυτη ἐςὶ Πέτρα πόλις τῆς Ἀραβίας illa eſt Petra urbs Arabiae.* Scilicet Arabiae nomen tunc dabatur iſti regioni quae olim Edom dicta eſt. Idem montem Seir ita deſcribit, Σηεὶρ, ὄρος γῆς Ἐδώμ, ἔνθα ᾤκει Ἡσαῦ ἐν τῇ Γαβαλήνῃ. *Seir, mons terrae Edom, ubi habitavit Eſau in Gabalene.* Ad vocem *Maſraca* idem. Μασρεκὰ, πόλις βασιλείας Ἐδὼμ περὶ τὴν Γεβαληνήν. Hieronymus interpres. *Maſraca civitas regni Edom circa Gabalenen.* Ad vocem Φινῶν haec legimus πόλις τῶν ἡγεμόνων Ἐδώμ. Ἄυτη ἐςὶ Φαινῶν ἔνθα τὰ μέταλλα τῦ χαλκῦ, μεταξὺ κειμένη Πέτρας πόλεως καὶ Ζοορῶν. *Urbs eſt Principum Edom, eadem quae Phaenon, ubi fodinae aeris ſunt, ſita inter Petram urbem & Zoara.* Plura ex Euſebio adducemus infra, quum de nomine Gabalenes dicemus, unum hoc adſcripturi de Idumaea ex eodem. Ἰδυμαία χώρα Ἡσαῦ ἐξ αὐτῦ παρωνύμως ὀνομασθεῖσα, ἐπείπερ αὐτὸς Ἐδὼμ ἐκαλεῖτο. Ἔςι δὲ ἡ ἀμφὶ τὴν Πέτραν Γεβαληνὴ καλυμένη. Ἡ κατά τινα Ἀυσῖτις χώρα τῦ Ἰωβ. Κάτ' ἄλλον δὲ ἡ τῦ Ἰὼβ χώρα ἡ Ἀραβία ἐςίν. Ἄλλοι δὲ λέγυσιν ὅτι ἡ χώρα τῦ Ζηὼν ἄυτη ἐςὶν ἡ χώρα τῦ Ἰώβ. Hieronymus ita. *Idumaea regio Eſau quae ex eo quod ille Edom vocabatur, nomen accepit. Eſt autem circa urbem Petram, quae nunc dicitur Gebalene.* Ulterius nil habet Hieronymus, ita ut in Euſebio olim illa lecta non fuiſſe quae nunc leguntur probabile ſit. Hoc fatum fuit omnium fere lexicorum & onomaſticorum veterum quod alienae manus illa auxerint: & difficulter ea nunc diſcernere eſt ab verbis ipſius auctoris. Atque utinam de ſolis lexicis conqueri jure poſſemus, nec ſaepe ſcholiaſtarum adnotationes loco ſcriptorum veterum legeremus. Multa, opinor, in quibus nunc deſudamus, plana eſſent, & una litura deleret notas adulterinas, tolleretque difficultates quibus nunc impediti haeremus, quia ineptorum hominum gloſſas a genuinis verbis auctorum non valemus ſecernere. Sed revertamur ad Euſebium, aut qui ipſi laciniam hanc adtexuit. Ita Latine redditur. *Quae* (Gebalene, id eſt, Idumaea) *ſecundum opinionem cujuſdam Auſitis eſt, regio Jobi. Secundum alium vero regio Job eſt Arabia* (verum ipſe Euſebius, uti vidimus, Arabiam & Gebalenen pro eadem habet, Petram modo ſcribens eſſe urbem Arabiae modo Ge-

Digitized by Google

Gebalenes, & Gebalenen collocans circa Petram) *Alii autem dicunt regionem Zeon* (Sichonis regis) *eſſe regionem Jobi.* Quod ad Uzitida attinet, Jobi patriam, ארץ עוץ *terram Utz* dictam in ſacris literis, quia nos eo ducit ſcriptor Graecus, poſſet credi Idumaeae pars fuiſſe quandoquidem *Thren.* 4. 21. dicitur *filia Edom habitare in terra Utz:* & *Jer.* 25. 20. reges terrae Utz junguntur cum regibus terrae Philiſtaeorum, Aſcalonis, Ecronis &c. & medii interponuntur inter Aegyptios & Philiſtaeos. Sed ibidem diſtinguitur terra *Utz* ab *Edom*, quae *commate* 21. recenſetur cum *Ammon*, *Moab*, *Tyro*, adeoque eadem non fuit: & ſi fuiſſet, Jobus non fuiſſet accenſitus filiis orientis ſed auſtri. vid. *Job.* 1. 3. Adde quod cum Chaldaei & Sabaei in agros Jobi irruperint, oporteat terram Utz iis magis vicinam fuiſſe.

Hieronymus Idumaeam ab Eleutheropoli Petram uſque extendit his verbis, *omnis auſtralis regio Idumaeorum de Eleutheropoli uſque ad Petram & Ailam* (*haec eſt enim poſſeſſio Eſau*) *in ſpecubus habitatiunculas habet.* Haec illuſtrantur ex verbis Joſephi *lib.* v. *de bello cap.* 7. ubi de Idumaea agit, κατὰ τὴν Φαρὰν προσαγορευομένην Φάραγγα, πολλὰ μὲν ἀνευρύνας σπήλαια, πολλὰ δὲ εὑρὼν ἕτοιμα ταμιείοις ἐχρῆτο θησαυρῶν. *In valle autem Pharan dicta multas ſpeluncas ipſe dilatavit, alias aptas invenit & pro receptaculis praedae iis utebatur.* Et mox, πολλοὶ τῶν λόχων δίαιταν ἔχουσιν ἐν ἐκείνοις, *in iis habitant multa agmina.* Haec eſt, dicit Hieronymus, poſſeſſio; non quod in Veteri Teſtamento unquam eo uſque ſedes Idumaeorum extendantur, nam erant extra limites terrae Canaan, & Eleutheropolis, uti certum eſt, in ipſa terra Canaan ad occidentem fere Hieroſolymae ſita erat, ſed quod circa excidium Templi ſecundi, & poſtea, magna pars Judaeae nomine Idumaeae appletur a Joſepho, de quo poſtea.

Stephanus ἐν Ἐθνικοῖς, vel Hermolaus, aut quicunque alius nobis epitomen Stephani dedit, haec habet de Idumaeis. Ἐδουμαῖοι, ἔθνος Ἀράβιον, ὡς Οὐράνιος ἐν Ἀραβικῶν τετάρτῳ· τινὲς δὲ διὰ τοῦ ι γράφουσιν, ὡς εἴρηταί μοι ἐν τῷ ι. *Edumaei gens Arabica, uti Uranius lib.* IV. *Arab. Quidam per* ι *ſcribunt, uti dicam in Litera* ι.

Haec

Haec autem habet ad literam I. Ἰδουμαῖοι, ἔθνος Ἀράβιον ἀπὸ Ἀδώμου. Ἄδωμα γὰρ οἱ Ἰουδαῖοι τὸ ἐρυθρὸν καλοῦσιν· ὅτι ξανθὸν βρῶμα δοὺς αὐτῷ ὁ ἀδελφὸς τὰ πρωτεῖα εἰλήφει. *Idumaei, gens Arabica ab Adomo dicta.* Adoma (אדום) *enim Judaei rubrum appellant, quoniam flavum cibum dans ipſi frater primatum praeripuit.* Strabo quoque *lib.* XVI. Idumaeos origine Arabes eſſe, ſive Nabataeos, ſcribit.

CAPUT XIII.

DE SEDIBUS PHILISTAEORUM.

Origo nominis Philiſtaei. Peluſium unde dictum. Alii a ſolo paluſtri, alii a Peleo nomen ducunt. Ex nomine Φυλιστιαῖων *natum* Παλαιστινοί. *Palaeſtine regio Perſica. Fluvius Palaeſtinus. Error Joſephi. Philiſtaei dicti* ἀλλόφυλοι. *Euſebius etiam alias gentes hoc nomine comprehendit, & quas. Philiſtaeorum regio olim extra terram Canaan ad mare magnum. Poſtea quinque urbes terrae Canaan ad mare magnum. Deinceps quoque urbes terrae Canaan incoluerunt, & magnam partem orae maritimae. Philiſtaei etiam* Ἕλληνες *dicti. Geſchuraei vicini Philiſtaeorum. Diſtinguuntur a Geſchuraeis trans Jordanem & Geſchur in Syria.*

DEſcripta hactenus regione Edomaeorum, quae maximam partem plagae ad auſtrum terrae Iſraëliticae occupat, partes ejus luſtrandae ſunt, quas Joſephus duas facit Amalecitin & Gobolitin ſive Gebalenen. Diſtinguuntur quidem in ſacris literis Amalecitae ab Edomaeis, quod notum eſt; ſed haud negaverim aliquando (nam diſtinguenda omnino & hic & alibi ſunt tempora, quibus vel latius vel minus late ſe populi extenderunt) Idumaeam continuiſſe regionem Amalecitarum aut certe magnam partem illius. Praemittemus autem aliqua de regione Philiſtaeorum qui vicini fuere Amalecitis, ne cogamur poſt deſcriptionem Amalecitidis & Gebalenes redire occaſum verſus, atque adeo ut poſſimus ſecundum ordinem a nobis conſtitutum

ab auſtro ortum verſus & porro ſeptentrionem per regiones Palaeſtinae vicinas tendere. De Arabia quoque, quam nonnulli ſcriptores ad auſtrum Palaeſtinae collocant, & uſque ad litora maris magni ſive mediterranei producunt, nunc non dicemus, ſed poſtea quum regiones ad ortum Palaeſtinae ſitas luſtrabimus.

Philiſtaei, פלשתים Hebraeis dicti & Φυλιςιαῖοι vel Φυλιςιεὶμ (vide Siracidem *cap*. 46. 21. & 1 *Macc*. 3. 24.) originem traxerunt a Caſluchaeis, qui patrem habuere Mitzraim *Gen*. 10. Profecti ſunt e regione Caphtor, כפתר, *Amos*. 9. 7. *Deut*. 2. 23. quae videtur in ora maritima Aegypti circa Peluſium quaerenda. Nec profecto aliunde vocem פלישתים *Peliſtim* ducendam ſuſpicor quam a Peluſio, vel Peluſium a Peliſtaeis. Novi equidem veteres ſcriptores nomen Peluſii derivare ἀπὸ τῦ πηλῦ. Ita diſertis verbis Strabo, *libro* XVII. Μεταξὺ τῦ Τανικῦ καὶ τῦ Πηλυσιακῦ λίμναι καὶ ἕλη μεγάλα καὶ συνεχῆ, κώμας πολλὰς ἔχοντα. Καὶ αὐτὸ δὲ τὸ Πηλύσιον κύκλῳ περικείμενα ἔχει ἕλη ἅτινες Βάθρα καλῦσι καὶ τέλματα· ὤκιςαι δ᾽ ἀπὸ θαλάττης ἐν πλείοσιν ἢ εἴκοσι ςαδίοις· τὸν δὲ κύκλον ἔχει τεῖχος ςαδίων εἴκοσιν· ὠνόμαςαι δ᾽ ἀπὸ τῦ πηλῦ καὶ τελμάτων. *Inter Taniticum & Peluſiacum oſtium lacus ſunt & paludes magnae & continuae, in quibus multi pagi ſunt. Peluſium quoque ipſum cingitur paludibus quas nonnulli Bathra vocant, & locis coenoſis. Habitatur urbs uſque ad plura quam viginti ſtadia a mari. Muri ejus in ambitu habent ſtadia viginti. Nomen habet a luto & ſolo paluſtri.* Sed non deſunt qui aliunde urbis hujus nomen arceſſant. Dionyſius in deſcriptione orbis terrarum, verſu 261, a Pelco quodam ita dictam innuit,

—— παραὶ Κασιώτιδα πέτρην
Πηλῆος πτολίεθρον ἐπώνυμον ἄνδρες ἔχυσι
Ἔξοχα ναυτιλίης δεδαήμενοι.
—— *ad rupem Caſiam*
Pelei de nomine dictum oppidum homines tenent
Rei nauticae peritiſſimi.

Haec confer cum iis quae de nauclero Peluſiotarum Deo ſupra

pag.

pag. 61. notavimus. Ad Dionyſium porro Euſtathius ſcholiaſtes haec obſervat. Ὅυτος μὲν τὸ Πηλύσιον πτολίεθρον ἐπώνυμον τοῦ Πηλέως φησὶν, ὡς στρατιωτῶν Φθιωτῶν ὑπὸ Πηλεῖ τεταγμένων οἰκησάντων αὐτοῦ. *Hic quidem dicit Peluſium oppidum nomen a Peleo habere, quod Phthiotae ſub Peleo militantes illic habitaverint.* Quamvis autem concedam nomen Peluſii ἀπὸ τοῦ πηλοῦ apte duci poſſe, & ſatis convenire cum genio ſoli in quo condita fuit, inde tamen non ſequitur hanc eſſe veram nominis originem. Quis enim neget Hieroſolymae, urbis qua nulla in univerſo terrarum orbe fuit ſanctior, nomen ab ἱερὸς & Σόλυμα apte potuiſſe derivari, uti & a quibuſdam inde derivatum eſt? At certum eſt aliunde nomen illud petitum: de qua re alias.

Nomen Φυλιστιαίων poſtea flexerunt Graeci & Romani in Παλαιστινὸς, quod ipſis non erat ignotum & magis conveniebat cum vocibus aliis quibus utebantur. Nam Palaeſtine nomen erat regionis Perſicae quae & Sittacene dicitur, cujus Plinius meminit, *hiſtoriae naturalis l.* VI. *c.* 27. Peleſtine quoque regio erat in Piceno. Et Palaeſtinas arenas commemorat Lucanus, non longe ab Apſo & Genuſo fluminibus, de quibus hoc ipſo in libro agemus quum flumina Palaeſtinae adſcripta luſtrabimus. Eſt & fluvius Palaeſtinus, cujus meminit Plutarchus de fluminibus, ita dictus a Palaeſtino Neptuni filio. Hinc & nomen Παλαιστίνης datum eſt regioni Philiſtaeorum. Joſephus ipſe *Antiquitatum libro* 1, *c.* 7. teſtatur Ἕλληνας ita appellare partem regionis quae inter Gazam & Aegyptum eſt, quamvis ipſe erret, quod ibidem nomen Palaeſtinae a Palaeſtino quodam filio Mizraimi derivet: nam in ſacro codice ſeptem tantum memorantur orti ex Mizraim, non octo uti Joſephus ſcribit, nec Philiſtinus quidam aut Philiſtini ex Mizraimo orti leguntur *Gen.* 10. ſed ex Casluchim. Plures locos Joſephi, in quibus regio Philiſtaeorum appellatur Παλαιστίνη, indicavimus ſupra *pag.* 41. Vide & Euſebium & Hieron. in Onomaſt. ad vocem Γέραρα.

Deinde Philiſtaei dicti ſunt ἀλλόφυλοι, quaſi extrarii, & regio eorum γῆ ἀλλοφύλων. Quod probatum dedimus ſupra *p.* 41. Vocem hanc ipſi Latini uſurparunt. Plinius *de S. Felice natal.*

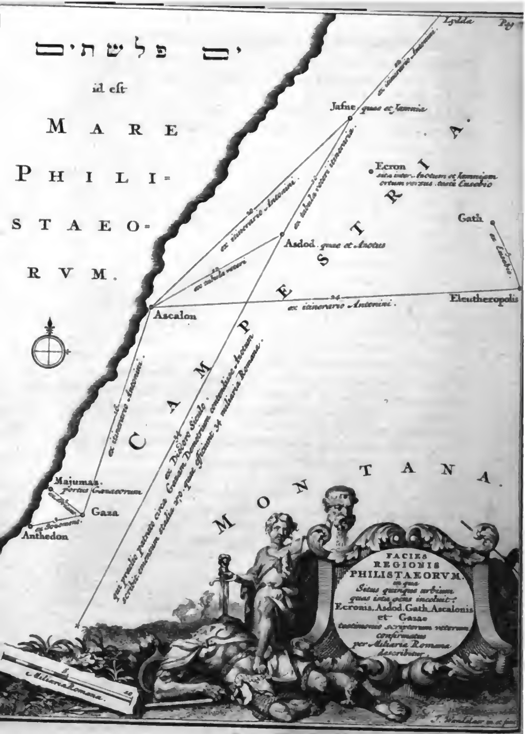
Paulinus *de S. Felicis nat.*

Credite non armis neque viribus eſſe timendos
Allophylum populos.

Tertullianus *adv. Jud. Hoſtes allophylos expugnaverunt.* Hieronymus in *comm. ad Amos.* 1. *p.* 1376. obſervat, *ubicunque in Veteri Teſtamento* (& quidni etiam in Novo?) ἀλλοφύλους *id eſt alienigenas legerimus, non commune omnium externarum gentium nomen ſed proprie Philiſthiim qui nunc Palaeſtini vocantur accipiendi ſunt.* Idem quum in Onomaſtico Euſebiano occurrit vox ἀλλοφύλων per *hoſtes* eam reddit, quod Tertullianus in verbis mox adductis jungit cum allophylis. Ita quum Euſebius habet Μεσσὰβ, πόλις τῶν ἀλλοφύλων τῆς Γαβαᾶς, Hieronymus ea convertit, *Meſſab, hoſtile oppidum juxta Gabaa.* Sic Μασβὰχ, πόλις ἀλλοφύλων βασιλέως Ἀδραζέρ. Hieronymus. *Masbach, civitas hoſtilis regis Adrazar*; alibi vertit *alienigenas*, uti Euſebiana Γεσσὺρ χώρα ἀλλοφύλων, *Geſſuri regio alienigenarum*, & ad vocem Βηθχώρ: vel *Gigantes*, uti ad vocem Γὲθ, ἐν ταύτῃ κατελείφθησαν οἱ Ἐνακεὶμ ἀλλόφυλοι. *Geth, in hac Gigantes qui vocabantur Enacim.* Aut *accolas priſtinos*, uti ad vocem Βηθσάν· & *veteres accolas*, vide ad vocem Ἄζωτος. Deprehendo eundem Euſebium nomen ἀλλοφύλων etiam aliis quam Philiſtaeis tribuere. Sic ſcribit ad vocem Γεσουρεὶμ, πόλις ἀλλοφύλων· αὕτη δέ ἐστι Γαργασεὶ ἐν τῇ Βασανίτιδι. *Geſurim, urbs* ἀλλοφύλων. *Haec eſt Gargaſi in Baſanitide.* At in Baſanitide non fuere Philiſtaei. Quod ſi credidit aliquando heic fuiſſe Philiſtaeos, id ſufficit ut eam urbem Philiſtaeorum nuncupet: nam & eodem modo montes Gilboe appellat ὄρη ἀλλοφύλων *montes alienigenarum*, quia illic caeſi ſunt Philiſtaei, 1 *Sam.* 31. 1. Cananaei qui in Gazer habitabant ἀλλόφυλοι quoque ab Euſebio appellantur ad vocem Γαζὲρ, & incolae urbis *Bethsan* ad hanc vocem. Ita Ἐμὰθ appellat ὅριον τῶν ἀλλοφύλων ἐν χώρᾳ Δαμασκοῦ, Hieronymus *terminum allophylorum in regione Damaſci*, & montem Baal Chermon Libano proximum, ad vocem Βααλερμών. Non ſolet autem urbes Moabitarum, Emorrhaeorum trans Jordanem, Edomaeorum, Phoenicum, Arabum, & Aegyptiorum appellare urbes ἀλλοφύλων, ſed γῆς Μωὰβ &c. Sic ut videatur Euſebius nomen ἀλλοφύ-

2. 3. 2 5 0

Digitized by Google

ים פלשתים
id est
MARE PHILISTAEORUM.
CAMPESTRIA.
MONTANA.
Lydda
Jafne quae et Jamnia
ex itinerario Antonini.
ex itinerario Antonini
ex tabula veteri itineraria
ex tabula veteri
Ecron
situs inter Azotum et Jamniam ortum versus teste Eusebio
Gath
ex Eusebio
Asdod quae et Azotus
Eleutheropolis
Ascalon
ex itinerario Antonini.
ex Diodoro Siculo
qui praelio pugnato circa Gazam Demetrium contendisse Azotum scribit: emensum stadia 270 quae efficiunt 34 milliaria Romana.
Majuma portus Gazaeorum
Gaza
Anthedon
ex Sozomeno
FACIES
REGIONIS
PHILISTAEORUM.
in qua
Situs quinque urbium
quas ista gens incoluit:
Ecronis, Asdod, Gath, Ascalonis
et Gazae
testimoniis scriptorum veterum
confirmatus
per Miliaria Romana
describitur.
Miliaria Romana

Google

λοφύλων & Philiſtaeis & priſcis incolis terrae Canaan tribuere.

Quod ad regionem Philiſtaeorum attinet, primum videntur incoluiſſe oram maritimam inter Aegyptum & terram Canaan. Nam *Exod.* 13. 17, 18. opponuntur viae duae, quibus ex Aegypto ad terram Canaan iter eſſet, altera דרך ארץ פלשתים *via per terram Philiſtaeorum*, qua Deus populum ſuum non duxit, licet eſſet קרוב *brevior*, ne armis & apparatu bellico Philiſtaeorum territus reverteretur in Aegyptum, altera דרך המדבר ים סוף, *via per deſertum maris Suph*, ſive ſinus Arabici. Ex eo autem quod ad mare habitarent Philiſtaei ipſum illud mare ים פלשתים *mare Philiſtaeorum* dicitur *Exod.* 23. 31. & Philiſtaei שארית חוף הים *reliquiae orae maritimae*, *Ezech.* 25. 16. In ipſa terra Canaan certe non conſederunt, quando Iſraëlitae eam occuparunt duce Joſua: nam inter gentes aut expulſas aut expellendas plane nulla eſt mentio Philiſtaeorum. Sed poſtea partem ejus poſſederunt, in qua quinque urbes Gaza, Gath, Aſcalon, Aſchdod & Ekron, quae πέντε σατραπεῖαι τῶν ἀλλοφύλων nuncupantur. Imo & ulterius fines ſuos protulerunt ſub imperio Saulis & Davidis, uti notum eſt ex hiſtoria ſacra. Nec deſunt qui putent oram maritimam terrae Canaan a Gaza uſque ad Carmelum ab iis aliquando occupatam fuiſſe (quare κατοικοῦντες γῆν παράλιαν, id eſt, *incolae orae maritimae* appellantur *Judith* 5. 26. qui ἀλλόφυλοι ſive Philiſtaei nuncupantur *Judith.* 6. 1.) & Ἕλληνας iſtos quos Caeſareae vixiſſe Joſephus *lib.* 11. *de bello*, *cap.* 25. ſcribit, origine Philiſtaeos fuiſſe. Huc facit *Jeſ.* 9. 11. Philiſtaeos Ἕλληνας dici. Sane nomen Ἑλλήνων late patet, & omnes qui Judaei non erant hoc nomine nuncupantur *Joh.* 12. 9. 20. & alibi.

Cum Philiſtaeis junguntur Geſchuraei הגשורי *Joſ.* 13. 3. qui 1 *Sam.* 27. 8. cum Amalecitis ſociantur, & dicuntur incoluiſſe tractus qui tendunt verſus Aegyptum, quorum regiones vaſtavit David. Alii ſunt Geſchuraei qui cum Machataeis junguntur, הגשורי והמעכתי, quaerendi in regione dimidiae tribus Menaſſis trans Jordanem, nec expulſi ab ea, *Deut.* 3. 14. *Joſ.* 12. 5. & *Joſ.* 13. 13. quorum ut & Gileaditidis rex creatur Isboſeth filius Saulis 2 *Sam.* 2. 8. Alia denique eſt גשור בארם *Geſchur in*

 Syria,

Syria 2 *Sam.* 15. 8. quae a Rege ſuo gubernabatur, ad quem fugit Abſalom. 2 *Sam.* 14. 37. cujus mater filia Regis Geſchur fuerat 2 *Sam.* 3. 3. non videtur tamen ea longe quaerenda ab Geſchuraeis trans Jordanem ſitis, quia 1 *Chron.* 2. 23. legitur Jair cepiſſe גשור וארם את חות יאיר וגו' *Geſchur & Aram villas Jair &c.*

CAPUT XIV.

DE AMALECITIDE.

Amalec quis. Regio Amalecitarum an pars Idumaeae. Joſephus illuſtratus. Diverſae gentes Amalecitae & Edomaei. Antiquiſſimae ſedes Amalecitarum tempore regis Kedor Laomer. Ubi habitaverint quum Iſraelitae ad terram Canaan proficiſcerentur & quum eam per exploratores luſtrarent. Loca campeſtria & montana incoluerunt. Varians ſcriptura codicis Hebraei & Samaritani. Quas regiones Amalecitae incoluerint, terra Canaan ab Iſraëlitis occupata. Kenaei inter Amalecitas. Euſebii ſententia de Amalecitide. Mohammedani quid de Amalecitis tradant.

NOn longe a Philiſtaeis quaerendi ſunt Amalecitae, quamvis non eandem regionem perpetuo incoluerint, & heic quoque, veluti antea quum de regione Idumaeorum & Philiſtaeorum diſputavimus, notanda ſint diverſa tempora. Amalec ipſe, עמלק, unde & gentis & terrae nomen defluxit, nepos erat Eſaui ex filio Eliphaz & concubina Thamna, uti traditur *Gen.* 36. 12. & 1 *Chron.* 1. 36. atque adeo non longe ab regione Edomi recedendum videtur, ut terras Amalecitarum inveſtigemus. Joſephus Idumaeam in partes duas dividit Amalecitin & & Gobolitin, *Antiquitatum libro* 11. *cap.* 1. Verum 1 *Chron.* 18. 11. diſtinguuntur filii Edom ab Amalecitis: certumque eſt quum in hiſtoria itineris Iſraëlitarum per deſertum Amalecitae

&

Digitized by Google

& filii Edom commemorantur, illos eo tempore diſtinguendos eſſe, & diverſas gentes fuiſſe. Id negari non poteſt. Amalecitae victi ſunt ab Iſraelitis *Exod.* 17. 13. Edomaeos Moſes rogat, at fruſtra ut per terras eorum tranſitum facere liceret *Num.* 20. 18. Ad haec quicunque attendit videt gentes eſſe omnino diverſas.

Antiquiſſimis temporibus ubi ſedes fixerint Amalecitae colligitur aliquo modo ex ſerie victoriarum Regis Kedor Laomer, *Gen.* 14. 5, qui a ſeptentrione auſtrum verſus tendens devicit

1. Rephaim in *Aſteroth Karnaim.*
2. Zuzim in *Ham.*
3. Emim in *Schave Kerjathaim.*
4. Chorim, in *montibus Seir*, uſque ad El Paran in deſerto.

Tunc legitur fuiſſe reverſus, & veniſſe

1. Ad *En Miſchpath*, id eſt, *Cadeſch.*
2. Cepiſſe *omnem terram* Amalekitarum, כל שדה.
3. Et Emoraeorum habitantium in *Chatzatzon Tamar*, id eſt, *Engaddi.*
4. Tunc obviam ei iverunt Reges *Sodomae* &c. ſed victi ſunt.
5. Id nunciatur Abrahamo habitanti *Chebrone*, qui eos uſque ad Dan perſequitur & ulterius.

Hinc colligimus Amalecitas regionem inter Cadeſch & Engaddi inhabitaſſe, non tamen ita ut accurate in medio horum duorum locorum collocandi videantur; illic enim Chebronem mallemus credere ſitam fuiſſe quae tamen a Kedor Laomer intacta fuit, nam nuncius cladis regum Pentapolitanorum eo demum ad Abrahamum perlatus eſt, qui nihil ab iſto hoſte paſſus fuiſſe legitur. Probabile ergo eſt loca mari magno viciniora ab Amalecitis inhabitata fuiſſe, & propinqua regioni Philiſtaeorum.

Quum Iſraëlitae ſinum Arabicum tranſiviſſent & in deſerto oberrarent, Amalecitae fuere primi qui ſe iis oppoſuerunt *Exod.* 17. 8. quumque exploratores *Num.* 13. 30. a Moſe miſſi in terram Canaan redirent nuntiarunt Amalecitas habitare in plaga auſtrali, Chettaeum, Jebuſaeum, & Amorraeum in montanis.

Ve-

Digitized by Google

Verum *Num.* 14. 25. Amalecitae & Cananaei בעמק *in valle* dicuntur habitare (in loco parallelo *Deuter.* 1. 44. Amalecitae omittuntur in contextu Hebraeo: ſed Samaritanus habet ויצא העמלקי והכנעני *Et egreſſus eſt Amalecites & Cananaeus*) ſcilicet in maritimis locis occaſum verſus, & eodem *capite*, *commate* 45. legitur: deſcenderunt Amalecitae & Cananaei *habitantes in monte* היושב בהר, & profligarunt Iſraelitas: non enim tantum in planis & campeſtribus locis habitarunt, ſed & montanis, quod vel hinc diſcimus. Liquet etiam ex eo quod Simeonitae Amalecitas expulerint ex montibus in quibus habitaverunt eorum loco 1 *Chron.* 4. 43.

Poſtquam Iſraëlitae terram Canaan occuparunt, videntur ad fines ejus auſtrales magna ex parte ſedes habuiſſe. Unde facilis iis aditus patuit ad eas partes terrae in quibus erat urbs Tziklag, quam combuſſerunt, impreſſionem facientes אל נגב *in regionem auſtralem* terrae Canaan. 1 *Sam.* 30. 1. Atque inde eſt quod Amalecitae juncti Moabitis atque Ammonitis capere potuerint minori negotio urbem palmarum ſive Engaddi. *Judic.* 3. 13. & cuncta vaſtare uſque ad viam quae ducit Gazam, *Judic.* 6. 4. Percuſſiſſe etiam legitur Saul Amalecitas a Chavila uſque ad Sur quae eſt e regione Aegypti: & haec duo loca *Gen.* 25. 18. commemorantur, tanquam termini habitationis Iſmaëlitarum qui habitarunt a Chavila uſque ad Sur. Hic in Hebraeo Codice וישכנו legitur, *habitarunt*, ita ut id referendum ſit ad Iſmaëlitas: ſed videtur hoc minus convenire cum ſequenti נפל, quod de ſolo Iſmaële intelligi debet. Vulgatus itaque quaſi legiſſet וישכן, vertit, *habitavit*.

Huc quoque referre oportet quod 1 *Sam.* 27. legitur, Davidem quum habitaret *in campis* ſubjectis imperio *Philiſtaeorum* בשדה פלשתים *adſcendiſſe & invaſiſſe terras Geſchuraeorum*, *Girzaeorum atque Amalecitarum*, & praedam de iis egiſſe: quumque reverſus eſſet, ſciſcitareturque Rex Achis quorſum profectus fuiſſet, dixiſſe על נגב יהודה *ad meridianam plagam Judae*, *& Jerahmeelitarum*, *& Kenaeorum*. Habitabant autem Kenaei inter Amalecitas, 1 *Sam.* 15. 6. & junguntur cum iis *Num.* 24. 20.

Digitized by Google

20. 21. *Kinaei fuere finitimi Amalecitis & tenuerunt regionem ultra Petram Arabiae & loca contermina Cydiſſo*, ſcribit Procopius Gazaeus ad *Gen.* 15. Cydiſſos autem eſt Cades. Jerahmeelitae cum Kenaeis etiam alibi junguntur 1 *Sam.* 30. 29. Praeterea ibidem 1 *Sam.* 27. 8. termini terrae ab iis tribus populis inhabitatae deſcribuntur מעולם באך שורה ועד ארץ מצרים *ab Olam, uſque quo iter eſt Schurem verſus, & uſque ad terram Aegypti.* Videtur enim illud מעולם non *antiquitus* vertendum, ſed complecti terminum oppoſitum τῷ שור, uti alibi מחוילה *a Chavila* uſque ad Schur.

Joſephus Antiquitatum *l.* VI. 8. Amalecitin extendit a Peluſio uſque ad rubrum mare ſive ſinum Arabicum, idemque *libro* III. *cap.* 2. dicit, οἱ τὴν Γοβολίτιν καὶ τὴν Πέτραν κατοικοῦντες οἱ καλοῦνται Ἀμαληκῖται, *qui Gobolitin & Petram incolunt, dicti Amalecitae.* Euſebius Amalecitida collocat inter Petram & Ailam, portum Sinus Arabici, χώρα, ſcribit, ἐν τῇ ἐρήμῳ τῇ πρὸς μεσημβρίαν τῆς Ἰουδαίας ὑπερκειμένη τῆς νῦν καλουμένης Πέτρας πόλεως ἀπιόντων εἰς Αἰλά. *In deſerto ad meridiem Judaeae trans urbem Petram euntibus Ailam.* Atqui inter Petram & Ailam tantum erat 10 milliarium ſpatium, uti ipſe ſcribit ad vocem Ἠλάθ. Id videtur nimis exiguum quam ut Amalecitis eo contineatur. Sed numeri Euſebiani forſitan corrupti ſunt.

Amaleci & Amalecitarum meminerunt hiſtorici Mohammedanorum frequenter. Auctor Taarich mei MS.ti hoc modo genus Amaleci a Noacho ducit:

نوح *Noach.*
حام *Cham.*
ارم *Aram.*
حوث *Hutz.*
عاد *Ad.*
عملاق *Amalac.*

Amalecitas ipſos olim in الحرم ſive ditione Meccae conſediſſe & inde pulſos a regibus جرهم Zjorhamidis ex Alkodaio narrat Pocokius, vir in his literis princeps, *ſpeciminis hiſtoriae Arabum*

rabum pag. 173. Perſuaſum eſt populis orientalibus Amalecitas plurimos ab Iſraëlitis fugatos litora Africae incoluiſſe. De Phoenicibus notum eſt a Procopio narrari, illos fugam ſuam ex terra Canaan temporibus Joſuae columnae in Africa inſcripſiſſe. Amalecitae autem Φοίνικες dicuntur a Philone *pag.* 636. & ſi quis conferat ea quae de nomine Phoenices ſupra ſcripſimus non dubitabit illos Phoenices quoque appellari poſſe.

CAPUT XV.

DE GEBALENE.

Gebalene regio montana. جبال *regio in Perſia. Iracae duae. Num Gebalene* גבל *nuncupetur in V. T. Mons Seir* טורא דגבלא *dictus. Stephani verba de Gabala illuſtrata. Joſephus Gabilitas & Amalecitas jungit. Euſebius Gebalenen ubi collocet.*

AMalecitin & Gobolitin duas facit Idumaeae partes Joſephus. De Amalecitide egimus & ad Gobolitin tranſimus. Eadem illa eſt cum Gebalene, ipſumque nomen regionem montanam notat. Eodem nomine hodie nuncupatur regio Perſiae haud ignobilis جبال *Zjebal* & بلد الجبال *Beled Alzjebal*, quaſi terram montoſam dicas. In illa urbes primariae imperii Perſici, Isfehan, Com, Cashan, Casbin, Sultania, & aliae ſunt, quarum ſitum ſcire qui volet, ſcriptorum orientalium teſtimoniis nixum, mappam geographicam imperii Perſici, ante decennium a me editam Amſtelodami, inſpiciat: ubi illa non nomine جبال *Zjebal*, ſed عراق الاجم *Iracae Perſarum* notata eſt: ita enim quoque illa regio vocari ſolet ut diſtinguatur ab عراق العرب *Iraca Arabum*, cujus ſitum eadem illa mappa exhibet.

Nomen Gebalenes Hebraei גבלא *Gabla* ſcribunt. Eſſe hanc regionem quae גבל *Pſalm.* 85.8. dicitur, affirmare non auſim. In

In Targum Hieroſolymitano pro *monte Seir*, ſive regione Idumaeorum, טורא דגבלא *mons Gabla* legitur. Atque ita in verſione Pentateuchi Samaritana, *Deuteronom.* 33. 2. & alibi hoc nomen legitur, ubi pro *Seir*, שעיר, quos montes Idumaei inhabitarunt, ſubſtituitur vox גבלה *Gabla*, quae tantum non eadem eſt cum Γάβαλα quod nomen Stephanus in Ἐθνικοῖς huic regioni tribuit. Γάβαλα ..... ἔςι καὶ χώρα Ἀραβίας καὶ λέγεται ἡ πρώτη συλλαβὴ διὰ τȣ̃ Ε, Γέβαλα, καὶ τὸ ἐθνικὸν Γεβαληνός. *Gabala ..... eſt & regio Arabiae diciturque cum E, in prima ſyllaba. Gentile eſt Gebalenus.* Idem ad vocem Γέβαλα, μοῖρα τῆς τρίτης Παλαιςίνης (ita recte corrigit Holſtenius) Ἰώσηπος ..... Γεβαλήνη τε καὶ Ἀιμανῖτις ἡ τῶν Ἰδȣμαίων χώρα μετωνομάσθη. *Gebala, pars Palaeſtinae tertiae. Joſephus .... Gebalene & Aemanitis appellata eſt regio Idumaeorum.* Pro Ἀιμανῖτις legandum Ἀμαλεκῖτις ſuadent ea quae ad vocem Γομολῖται habet (ita legitur pro Γοβολῖται) ἔθνος τῆς Ἰδȣμαίας ἡ ἀπὸ Ἀμαλήκȣ Ἀμαληκῖτις ἐκλήθη. *Gobolitae, populus Idumaeae quae ab Amaleco Amalecitis appellata eſt.* Et confirmat hoc ipſum Joſephus iis verbis quae *pag.* 68. dedimus. Adde eundem *libro Antiquitatum* IX. *capite* 10. Gabilitas jungere cum Amalecitis: διεγνώκει τοῖς Ἀμαληκιτῶν ἔθνεσι καὶ Ἰδȣμαίων καὶ Γαβιλιτῶν ἐπιςρατεύσασθαι, *decreverat adverſus Amalecitarum gentem & Idumaeorum ac Gabilitarum exercitum educere.* Nota illic ἐθνικὸν eſſe Γαβιλίτης, & diſtingui Idumaeos a Gabilitis, quum alibi Gobolitin partem Idumaeae faciat. In libris ſacris ubi haec hiſtoria narratur, nulla eſt mentio Amalecitarum aut Gabilitarum (id nomen videtur eſſe recentius) ſed filiorum Seir 2 *Chron.* 25. 11. qui Edomaei dicuntur 2 *Reg.* 14. 7. Quumque 2 *Chron.* 25. 14. Rex Amazias numina filiorum Seir ſecum tuliſſe tradatur, Joſephus idem narraturus numina Amalecitarum illa nuncupat *Antiquitatum libro* IX. *capite* 10. Ἀμασίας δὲ τῇ νίκῃ καὶ κατορθώμασιν ἐπαρθεὶς, τὸν μὲν τȣ́των ἄιτιον αὐτῷ Θεὸν γενόμενον ὑπερορᾷν ἤρξατο· ὃς δ' ἐκ τῆς Ἀμαληκιτῶν χώρας ἐκόμισε τȣ́τȣς σεβόμενος διετέλει. *Amaſias vero poſt victoriam factus inſolentior, auctorem ejus Deum coepit negligere & pro eo venerari numina ex regione Amalecitarum aſportata.* Verum haud facile ſcriptorem invenire eſt qui

frequentius uſurpet nomen Gebalenes Euſebio. In Onomaſtico, ad vocem Ἰδυμαία, monet illam regionem quae circa urbem Petram eſt, Gebalenen nuncupari. Ἔςι δὲ ἡ ἀμφὶ τὴν Πέτραν Γεϐαληνὴ καλυμένη. Quae Hieronymus vertit, *eſt autem circa urbem Petram quae nunc dicitur Gabalene.* Atque ita de Mabſara, ad vocem Μάσαρις ... ἐπὶ τῆς Γαϐαλήνης ὑπακύυσα τῇ Πέτρᾳ, *in regione Gebalena ad Petram pertinens*: & ad vocem Ἀλλυδ, χώρα ἡγεμόνων (τῆς Ἰδυμαίας) ἐν τῇ νῦν Γεϐαλήνῃ Πέτρᾳ τῇ πόλει παρακειμένῃ. Hieron. *Regio Idumaeorum quae nunc Gabalene dicitur, vicina Petrae civitatis.* Solet ille vocibus Ἰδυμαίας & Γεϐαλήνης ut ejuſdem valoris & aeque late patentibus uti, quemadmodum ad vocem Γεθεὰ, ἐν τῇ Ἰδυμαίᾳ καὶ νῦν Γεϐαλήνῃ καλυμένῃ, Hieron. *in Idumaea terra quae nunc Gabalene dicitur.* Et ad vocem Σηείρ, ὄρος γῆς Ἐδὼμ, ἔνθα ᾤκει Ἡσαῦ ἐν τῇ Γαϐαλήνῃ. Hieron. *mons in terra Edom, in qua habitavit Eſau in regione Gabalena.* Ad vocem Ἰάθερ, χώρα ἡγεμόνων Ἐδὼμ ἐπὶ τῆς αὐτῆς Γεϐαλήνης. *Jether, regio principum Edom in eadem Gebalene.* Quum vero apud eundem legitur ad vocem Μισὼρ civitatem tribus Ruben ſitam eſſe ἐν τῇ Γαϐαληνῇ, recte adnotavit vir clariſſimus, Johannes Clericus, ſcribendum eſſe Γαλααδήνῃ quoniam portio tribus Ruben ſe eo uſque non extendit. Ita alibi ſcribit ad vocem Ναϐὼρ, πόλις υἱῶν Ῥυϐὶν ἐν χώρᾳ Γαλαάδ. Ita enim legit Hieronymus, non Χαναάν. Et ad vocem Νεϐρὰ, πόλις Ῥυϐὶν ἐν τῇ Γαλαάδ. Vel ἐν τῇ Γαλααδίτιδι; vide ad vocem Ῥαμμώθ. Vel ἐν Γαλαὰδ aut ἐν γῇ Γαλαάδ. Vide vocem Σάϐαμα, & Ἐλεάλε, & Ἐσσεϐών. Ita perpetuo ſolet urbes Rubenitarum collocare in Galaadene.

CAPUT XVI.

DE ARABIA.

Ἀραϐία & Ἀῤῥαϐία. Situs hujus ad ortum Palaeſtinae. Teſtimonia Plinii, Ammiani Marcellini, & Joſephi huc facientia. Euſebius nomine Arabiae fere omnem regionem transJordanicam comprehendit.

Digitized by Google

dit. Regiones ſupra Arabiam ad ſinum Arabicum eidem quae. Pharan ubi. Thimanaei a תימן. Saraceni *num a* Sara *dicti. Arabia etiam dicitur regio ad auſtrum Palaeſtinae Aegyptum verſus. Agathemeris, Plinii, Strabonis, & Nearchi teſtimonia. Duae Arabiae ſecundum Stephani opinionem, altera ad auſtrum, altera ad ortum Palaeſtinae.* Arabus *vox proba aeque ac* Arabs. *Arabum nomen etiam Meſopotamitis tributum. Plauti locus & Xenophontis illuſtratus.*

A terris quae ad plagam auſtralem Palaeſtinae adjacent pedem moturis ad eas quae illam ab ortu terminant primo videtur de Arabia dicendum; tum quod omne illud ſpatium terrarum quod ab ortu Palaeſtinae objacet Arabia apud ſcriptores quoſdam communi nomine nuncupetur, tum quod & hae ipſae terrae Philiſtaeorum, Amalecitarum, atque Edomaeorum, de quibus egimus, nomine eodem Arabiae nonnunquam comprehendantur; quod monuimus paucis *pagina* 74. verum hoc loco fuſius demonſtrabimus. Arabiae nomine (quae Ἀραβία & geminato rho Ἀῤῥαβία dicitur, non a poëtis modo ſed Dione & aliis; de qua re vide Euſtathium ad *Dionyſ. v.* 925.) terras Palaeſtinam terminantes ad ortum plus uno loco Plinius vocat, uti *l.* v. *c.* 14. *Arabiae vero & Aegypto proxima Peraea, aſperis diſperſa montibus & a ceteris Judaeis Jordane amne diſcreta.* Et *cap.* 16. *Proſpicit eum (lacum Aſphaltiten) ab oriente Arabia Nomadum.* Et *cap.* 12. *Juxta Syria litus occupat quondam terrarum maxima & pluribus diſtincta nominibus: namque Palaeſtina vocabatur qua contingit Arabas.* Ammianus Marcellinus, *lib.* XIV. *Huic (Palaeſtinae) Arabia eſt conſerta, ex alio latere Nabataeis contigua, opima varietate commerciorum caſtriſque oppleta validis & caſtellis, quae ad repellendos gentium vicinarum excurſus ſolicitudo pervigil veterum per opportunos ſaltus erexit & cautos. Haec quoque civitates habet inter oppida quaedam ingentes, Boſtram & Gerazam atque Philadelphiam murorum firmitate cautiſſimas.* Joſephus, *lib.* III. *de bello Judaico, cap.* 2 ubi terminos terrae Iſraëliticae deſcribit, de Peraea agens, eam notat πρὸς ἀνατολὴν terminari Ἀραβίᾳ. Alibi, *libro Antiqui-*

tatum XIV. 2. Arabiam Judaeae eſſe conterminam ὅμορον τῇ Ἰȣδαίᾳ ſcribit, & metropolin ejus Petram appellat *l* IV. *Antiq. cap.* 4. Ἐλθὼν δ᾽ ἐις χωρίον, ὃ μητρόπολιν ἀυτῶν Ἄραβες νενομήκασι πρότερον μὲν Ἄρκην λεγομένην Πέτραν δὲ νῦν ὀνομαζομένην. *Quum veniſſet ad oppidum, quod Arabes pro metropoli habent, olim Arcen* (Ἀρεκέμην, רקם) *dictum, nunc Petram.* In illa urbe Aretae regis Arabum regia fuit eodem teſte, *Antiquitatum libro* XIV. *capite* 2.

Euſebius in Onomaſtico urbium & locorum frequenter utitur nomine Arabiae, atque ita fere ut quicquid ad ortum Jordanis ſitum erat eo comprehendat. Sic Jordanem ſcribit labi inter Judaeam & Arabiam, ad vocem Jordanes. Ἰορδάνης, ποταμὸς διαιρῶν τὴν Ἰȣδαίαν τῆς Ἀραϐίας, *Jordanes, flumen dividens Judaeam ab Arabia.* Ad vocem Ἀραϐὼθ vocat urbem Cheſchbon, in Peraea ſitam xx millibus paſſuum a Jordane, urbem τῆς Ἀραβίας. Ad vocem Ἐσσεϐὼν de eadem urbe agens, καλεῖται νῦν Ἐσϐὺς ἐπίσημος πόλις τῆς Ἀραβίας, *nunc vocatur Esbus urbs inſignis Arabiae.* Ad vocem Ἀρνῶν obſervat Areopolin (Ar Moabitarum) urbem eſſe Arabiae. Vide eundem ad voces Βοσὸρ, Καναθὰ, Ἀσαρὼθ, Ἐσδραὴλ & Ἀργὼβ. Hoc quoque in Euſebio notari velim Arabiam ab eo non extendi, uti ab aliis, ultra Petram uſque ad ſinum Arabicum: ſed loca illa ei dici ſupra Arabiam ſita vel trans. Ita ad vocem Χωρὴβ, ὄρος τȣ̃ Θεȣ̃ ἐν τῇ χώρᾳ Μαδιάμ. Παράκειται τῷ ὄρει Σινᾶ ὑπὲρ τὴν Ἀραβίαν ἐπὶ τῆς ἐρήμȣ. Hieronymus. *Choreb mons Dei in regione Madian, juxta montem Sina ſupra Arabiam in deſerto, cui jungitur mons & deſertum Saracenorum quod vocatur Pharan.* Pharan autem ad vocem ἀυλὼν ſcribit illic eſſe ubi tractus montium μέγα Πέδιον ad ortum & occaſum terminans & a Libano incipiens deſinit. Idem ad vocem Φαρὰν, πόλις ἐςὶν ὑπὲρ Ἀραβίαν παρακειμένη τοῖς ἐπὶ τῆς ἐρήμȣ Σαρακηνοῖς. *Pharan, urbs eſt ſupra Arabiam, adſita Saracenis qui in eremo degunt.* Saracenos vocat Iſmaëlitas Hieronymus eodem titulo, & Ammianus Marcellinus Arabes Scenitas eoſdem eſſe ſcribit qui aliis Saraceni dicuntur. Plinius etiam in Arabia locat praeter Nabataeos, de quibus nos infra agemus, Thimanaeos, in quibus veſtigia nominis תימן cernere eſt, Tavenos, Suellenos

&

& Saracenos. Unde obiter illorum error deprehenditur qui Mohammedem aut Mohammedanos mutaſſe nomen Hagarenorum utpote a ſerva Hagare ductum in nomen Saracenorum a Sara petitum ſcribunt. اهل الشرق *Saraceni* nil niſi orientales populos notat בני קדם.

Alii Arabiam ad auſtrum quoque terrae Iſraëliticae locant, ſic ut inter Aegyptum & Palaeſtinam fuerit media. Agathemer *lib.* II. *cap.* 6. Geographiae. Συρίᾳ ὑπέκειται ἡ Ἰουδαία. Ταύτης δὲ κατὰ νότον κειμένης ἀντιπαρεκτείνεται μέχρι τοῦ μυχοῦ τοῦ Ἀραβίου κόλπου ἡ κατὰ τὴν Πέτραν Ἀραβία. *Syriae ſubjacet Judaea, & huic ad auſtrum ſitae praetenditur Arabia Petraea, uſque ad ſinum Arabicum.* Plinius *lib.* XII. 21. *Arabiae, quae Judaeam ab Aegypto diſterminat.* & V. 13. *Oſtracine Arabia finitur a Peluſio* LXV. *millibus paſſuum. Mox Idumaea incipit & Palaeſtina etiam ab ortu.* Ita & Strabo *lib.* XVII. *pag.* 553. Peluſium locat in extremis partibus Arabiae. Ἡ δὲ μεταξὺ τοῦ Νείλου, καὶ τοῦ Ἀραβίου κόλπου Ἀραβία μέν ἐστι. καὶ ἐπί γε τῶν ἄκρων αὐτῆς ἵδρυται τὸ Πηλούσιον. *Regio inter Nilum & ſinum Arabicum Arabia eſt, & in ejus extremitate ſitum eſt Peluſium.* Nearchus *in Periplo pag.* 38. Arabiam quoque extendit uſque ad mare Phoenicium: τὰ δὲ ἐν δεξιᾷ τῆς ἐρυθρῆς θαλάσσης ὑπὲρ τὴν Βαβυλωνίην Ἀραβίη ἡ πολλή ἐστι· καὶ ταύτης τὰ μὲν κατήκει ἔστε ἐπὶ τὴν θάλασσαν τὴν κατὰ Φοινίκην τε καὶ τὴν Παλαιστίνην Συρίην. *Quae regio ſita eſt ad dextram maris rubri ultra Babyloniam Arabia magna ex parte eſt, cujus quidem portio pertingit ad mare Phoenices ac Syriae Palaeſtinae.*

Perlate ita patere nomen Arabiae vidimus, ſic ut mare mediterraneum una ſui parte, altera ſinus duos Arabicum & Perſicum, ipſumque Oceanum qui litus Aſiae auſtrinum alluit, contingat. Verum & ulterius ſe porrigit nonnunquam Arabiae nomen, ipſumque Euphratem tranſit. Ex eo quod duplici hoc modo nomen Arabiae uſurpetur ab auctoribus antiquis placuit Stephano Byzantino duplicem Arabiam ſtatuere, alteram peninſulam interceptam inter ſinum Arabicum & Perſicum quae hodieque جزيرة العرب *Cherſoneſus Arabica* audit, alteram quae inter Aegyptum & Palaeſtinam jacet. Ἀραβία, ἡ χώρα, ὡς Αἰθιο-

πία

πία. Δύο δ' εἰσὶν, ἡ μὲν ἀρωματοφόρος μεταξὺ Περσικῆς καὶ Ἀραβικῆς θαλάσσης· ἡ δὲ μᾶλλον δυτικὴ, συνάπτουσα πρὸς μὲν τὴν δύσιν Αἰγύπτῳ πρὸς ἄρκτον δὲ Συρίᾳ περὶ ἧς ὁ περιηγητὴς Διονύσιός φησι

> Τῆς δ' ἂν ἴδοις προτέρῳ νοτιώτερον οἶμον ὁδεύων
> Ἀῤῥαβίου κόλπου μύχατον ῥόον, ὅςε μεσηγὺ
> Εἰλεῖται Συρίης τε καὶ Ἀῤῥαβίης ἐρατεινῆς.

Τὸ ἐθνικὸν Ἀράβιος καὶ Ἄραβος καὶ Ἀράβισσα. *Arabia, regio, uti Aethiopia. Sunt autem duae, una quae profert aromata inter mare Perſicum & Arabicum; altera autem occidentalior pertingit ab occaſu ad Aegyptum a ſeptentrione Syriam, de qua Dionyſius periegetes canit* (verſu 923.)

> *Hanc autem videbis ultra magis ad auſtralem viam pergens*
> *Arabici ſinus intimum meatum, qui inter*
> *Syriam volvitur & Arabiam amoenam.*

Gentile eſt Arabius & Arabus & Arabiſſa. Noluiſſem iſtud Ἄραβος ſuſpectum fuiſſe viro doctiſſimo & ex contextu ejectum. Codex Palatinus ita habet. Salmaſius & Holſtenius ita in ſuis codicibus invenerunt. Fruſtra dicitur, *nuſquam* τὸ Ἄραβος *pro caſu recto apud idoneos ſcriptores occurrere.* Nam ita Ovidius, *in epiſtola Sapphus,*

> *Non Arabo noſter rore capillus olet.*

Virgilius *lib.* VI. *Aeneidos, verſu* 705.

> *Sive Getis inferre manu lacrymabile bellum*
> *Hyrcaniſve Arabiſve parant.*

Ad quae Servius: *Venit ab eo quod eſt hic Arabus.*

Arabes etiam appellabantur qui ultra Euphratem habitabant in Meſopotamia. Atque inde forſitan eſt quod pars ejus, in qua urbes بغداد مداين كوفه سرمنراي واسط Bagdad, Medain, Kufa, Sermenrai, Waſeth, aliaeque, hodie adhuc عراق العرب *Iraca Arabum* nuncupetur. Strabo *lib.* XVI. Ὑπέρκειται δὲ τῆς Ἰουδαίας καὶ τῆς κοίλης Συρίας μέχρι Βαβυλωνίας πρὸς νότον

Digitized by Google

νότον Ἀραβία πᾶσα χωρὶς τῶν ἐν τῇ Μεσοποταμίᾳ Σκηνιτῶν. *Supra Judaeam & Coeleſyriam ſita eſt uſque ad Babyloniam auſtrum verſus tota Arabia exceptis Scenitis (Arabibus) in Meſopotamia.* Et *eodem libro*: Τὰ πρὸς Μεσημβρίαν κεκλιμένα τῆς Μεσοποταμίας καὶ ἀπωτέρω τῶν ὀρῶν ἄνυδρα καὶ λυπρὰ ὄντα ἔχουσιν οἱ Σκηνῖται Ἄραβες. *Partes Meſopotamiae verſus meridiem & a montibus remotas, ſiccas, ſterileſque Arabes incolunt Scenitae.* Xenophon *lib.* I. ἀναβασ. Κύρυ ſcribit Cyrum, poſtquam Araxen trajeciſſet qui a Thapſaco quinquaginta paraſangis aberat, porro profectum fuiſſe, ita ut Euphratem haberet ad dextram, per Arabiae planitiem abſinthio plenam Ἀραβίας πέδιον ἀψινθίυ πλῆρες. Haec verba illuſtrant locum Plauti *in Trinummo Act.* IV. *Scen.* 2.

> *Quos locos adiſti? ST. nimium miris modis mirabiles.*
> *CH. Lubet audire, niſi moleſtum 'ſt. ST. Quin diſcupio dicere.*
> *Omnium primum in Pontum advecti ad Arabiam terram ſumus.*
> *CH. Eho! an etiam Arabia 'ſt in Ponto? ST. Eſt: non illaec ubi thus gignitur*
> *Sed ubi abſinthium fit atque cunila gallinacea.*

Abſinthium in Ponto magna copia naſci Plinius teſtatur, *l.* XI. *cap.* 37. At quis Arabiam aliquam, diſtinctam a thurifera, commemoravit in qua abſinthium creſcit? Crediderim Plautum hunc locum Xenophontis ante oculos habuiſſe, parumque abeſt quin credam hinc viciſſim illuſtrari & emendari poſſe quae in Xenophonte de hac planitie leguntur, ſcilicet arbores ibi nullas inveniri, & quicquid ibi erat ὕλης καὶ καλάμυ fuiſſe odoratum. Quid ſi ſubſtituatur κονίλης (ita ſcribit Nicander in theriacis) pro ὕλης, vox ignotior pro notiori? Nempe, quum variae ſint ſpecies cunilae foetidae & odoratae, ſint etiam calami diverſi generis, indicare voluit hic non niſi cunilam odoratam, calamoſque, fuiſſe. Sed maneat per me lectio vulgata, niſi codices manuſcripti reperiantur, qui eam labefaciant.

M CAPUT

CAPUT XVII.

DE NABATAEIS.

Nabataeorum & Nabatenes nomen varie ſcriptum. Nabatene regio omnis inter Euphraten & ſinum Arabicum. Unde dicta. Nabataei Arabibus accenſiti. Teſtimonia Joſephi, Plutarchi, Stephani, Suidae & aliorum. Deſcriptio regionis Nabataeorum ex Diodoro Siculo. Situs lacus Aſphaltitis & Petrae urbis. Loci aliquot ex Epiphanio de Nabataea. Error Petavii. Nabataei agricolae celebres in Iraca Arabum, diverſi a Nabataeis Palaeſtinae vicinis circa Petram, qui agriculturae erant imperiti. Nabataei נבטייא *in Talmude memorati.* תורקי Thraces. *Gemma* Turcois, *ſive boreas, unde dicta. Locus Suidae falſo ſuſpectus mendi.* Ἀγείρας *eſt Hebraeum* חגירא.

INter regiones ad ortum Palaeſtinae etiam terra Nabataeorum eſt. Ναϐαταῖοι & Ναυαταῖοι hi appellantur 1 *Macc.* 9. 35. & 5. 25. & 12. 31. in quibuſdam codd. male Ζαβαθαῖοι, & apud Heſychium Ναϐαταῖοι in voce Δυσαρήν. Regio eorum Ναβατινὴ dicitur Joſepho, Ναβαττὶς Epiphanio *lib.* 11. *adverſ. haer. pag.* 461. Ναβατία *lib.* 1. *pag.* 142. Ναβατικὴ χώρα *lib.* 1. *pag.* 40. *& ib.* Ναβατῖτις γῆ. Hoc nomine intelligi quicquid eſt terrarum inter Euphraten & mare rubrum, ſive ſinum Arabicum, auctor eſt Joſephus *Ant.* 1. 13. quae verba, Joſephum uti videtur ſecutus, Hieronymus *in Gen.* 25. 13. ita confirmat: *a Nabaioth omnis regio ab Euphrate uſque ad mare rubrum Nabathena uſque hodie dicitur quae pars Arabiae eſt.* Scilicet a Nabaioth filio Iſmaëlis (*Gen.* 15. 13.) nomen accepit, uti Joſephus ibidem tradit, licet non ipſe tantum ſed & alii undecim filii Iſmaëlis eam incoluerint. Ideo videtur jungi *Jeſ.* 60. 7. cum Kedar, quae regio & ipſa ab altero Iſmaëlis filio nomen habet. Nabataeos hoſce a Nabaioth filio Iſmaëlis eſſe dictos clarum eſt ex eo quoque quod Nabatene ipſo nomine *Nebaioth* nuncupetur *Jeſ.* 60. 7.

כל

Digitized by Google

כל צאן קדר יקבצו לך אילי נביות ישרתונך *omnes oves Kedar congregabuntur ad te, arietes Nebaioth tibi ſervient.* Huc facit arietes optimos ſacrificiis deſtinatos ex Moabitide adduci conſueviſſe, quemadmodum agnos Chebrone, vitulos e Sarona, turtures & columbas ex monte regio, oleum ex Thecoa, vinum ex Kerotim, farinam ex Michmas, uti Judaei tradunt. Maluerunt nonnulli vocem hanc ab Arabico نبت *Nabata* arceſſere, ſed ſimpliciſſimum eſt & maxime accommodatum conſuetudini antiquiſſimorum temporum, regionem dictam eſſe de nomine illius, qui aut ipſe aut cujus poſteri primi eam incoluerunt, ut terra Canaan, Mizraim &c. Hieronymus in comm. ad illum Jeſaiae locum ſcribit eſſe hanc *ſolitudinem quae frugum inops plena eſt pecorum.* Strabo quoque ex Artemidoro *lib.* XVI. ubi egiſſet de ora Scenitarum quorundam (quo ſpectant tentoria Iſmaëlitarum *Pſ.* 83.7.) non longe ab Sinu Elanitico verſus occaſum, ſubjicit Εἶτ' Ἐλανίτης κόλπος καὶ ἡ Ναβαταία, πολύανδρος ἔσα ἡ χώρα καὶ εὔβοτος. *Poſtea Elaniticus Sinus & Nabataea, regio populoſa & paſcuis abundans.* Ita fere Diodorus Siculus *l.* III.42.

Meminit etiam horum Joſephus *Ant.* XII.12. ſcribens Judam e Judaea profectum verſus Galaaditin & trium dierum iter (a Jordane ſcilicet; vide I *Macc.* 5. 24.) emenſum pacifice exceptum eſſe a Nabataeis, quod multi ex ipſorum fratribus in extremo periculo eſſent, obſeſſi quippe ab hoſte Syro in caſtellis & oppidis Gileaditicis: eſſe autem populos Arabicos. Joſephus *Ant.* XIII.I. ſcribit Jonathanem miſiſſe fratrem πρὸς τὲς Ναβαταίες Ἄραβας. Ita *Ant.* XIII.9. legitur Jonathas quum in agro Amathenſi caſtra metatus fuiſſet & hoſtes fugiſſent trans Eleutherum, in Arabiam profectus & devictis Nabataeis Damaſcum ſe contuliſſe. Hinc diſce Nabataeos partes terrae Iſraëliticae ſeptentrionales quoque ab oriente contigiſſe. Plutarchus *in Demetrio, pag.* 895. Arabas eos nuncupat, τῶν Ἀράβων τὲς καλεμένες Ναβαταίες, *& in Marco Antonio, pag.* 932. τῆς Ναβαταίων Ἀραβίας, ubi illam dicit partim ἀποκλίνειν πρὸς τὴν ἔξω θάλασσαν, *vergere ad mare exterius.* Ita etiam auctor *lib.* I. *Maccab.* 12.31. Stephanus in Ethnicis, Ὄβοδα, χώριον Ναβαταίων.

Οὐράνιος Ἀραβικῶν τετάρτῳ· ὅπȣ Ὀβόδης ὁ βασιλεὺς, ὃν θεοποιȣ̃σι τέθαπται. *Oboda, oppidum Nabataeorum.* Uranius *lib.* IV. *Arab.* ubi ſepultus eſt Rex Obodes quem divino honore proſequuntur. Idem ad vocem Ναβαταῖοι· ἔθνος τῶν ἐυδαιμόνων Ἀράβων, ἀπὸ Ναβάτȣ τινος... *Nabataei, populus Arabiae felicis, a Nabato aliquo dictus.* Suidas. Ναβάται, γένος Ἀράβων· ὁ δὲ πέμπει πρὸς Ἄραβας τȣ̀ς λεγομένȣς Ναβάτας· καὶ Ναβαταῖοι ἐθνικόν. *Nabatae, gens Arabum, de qua legitur* (Joſeph. *Ant.* 13.1.) ille autem miſit ad Arabes dictos Nabatas. *Gentile eſt Nabataei.* Plinius *lib.* XII. 17. *Nabataei ſunt ex Arabia contermini Syriae.* Arrianus *in Periplo* regiam Nabataeorum Petram urbem eſſe narrat, quae inter lacum Aſphaltiten & ſinum Arabicum eſt. Diodorus Siculus Nabataeorum regionem ita deſcribit *l.* II. 48. tanquam partem Arabiae, & in ea lacum Aſphaltiten collocat. Αὕτη κεῖται μεταξὺ Συρίας καὶ τῆς Αἰγύπτȣ, πολλοῖς δὲ καὶ παντοδαποῖς ἔθνεσι διείληπται. Τὰ μὲν ȣ̃ν πρὸς τὴν ἕω μέρη κατοικȣ̃σιν Ἄραβες ȣ̀ς ὀνομάζȣσι Ναβαταίȣς νενόμενοι χώραν τὴν μὲν ἔρημον, τὴν δὲ ἄνυδρον, ὀλίγην δὲ καρποφέρον ..... Ἔςι δ᾽ ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ τῶν Ναβαταίων καὶ πέτρα καθ᾽ ὑπερβολὴν ὀχυρὰ, μίαν ἀνάβασιν ἔχȣσα, δι᾽ ἧς κατ᾽ ὀλίγȣς ἀναβαίνοντες ἀποτίθενται τὰς ἀποσκευάς· λίμνη τὲ μεγάλη, φέρȣσα πολλὴν ἄσφαλτον, ἐξ ἧς λαμβάνȣσιν ȣ̓κ ὀλίγας προσόδȣς· αὕτη δ᾽ ἔχει τὸ μὲν μῆκος ςαδίων ὡς πεντακοσίων, τὸ δὲ πλάτος ὡς ἑξήκοντα· τὸ δὲ ὕδωρ δυσῶδες καὶ διάπικρον, ὥςε μὴ δύνασθαι μήτε ἰχθὺν τρέφειν, μήτ᾽ ἄλλο τῶν καθ᾽ ὕδατος εἰωθότων ζώων εἶναι. Ἐκβαλλόντων δ᾽ εἰς αὐτὴν ποταμῶν μεγάλων, τῇ γλυκύτητι διαφέρων, τȣ́των μὲν περιγίνεται κατὰ τὴν δυσωδίαν...... Ἀγαθὴ δ᾽ ἐςὶ φοινίκων φυτοῖς ὅσην αὐτῆς συμβαίνει ποταμοῖς δειλῆφθαι χρησίμοις, ἢ πηγαῖς δυναμέναις ἀρδεῦσαι· γίνεται δὲ περὶ τȣ̀ς τόπȣς τȣ́τȣς ἐν αὐλῶνι τινὶ τὸ καλȣ́μενον βάλσαμον, ἐξ ȣ̃ πρόσοδον λαμπρὰν λαμβάνȣσιν, ȣ̓δαμȣ̃ μὲν τῆς ἄλλης οἰκȣμένης ἐυρισκομένȣ τȣ̃ φυτȣ̃ τȣ́τȣ. *Haec* (*Arabia*) *inter Syriam Aegyptumque ſita in multas variaſque gentes diſtinguitur. Ad ortum ſolis Arabes qui Nabataei vocantur regionem partim deſertam partim aquarum indigam, minimaque ſui parte frugiferam incolunt:* & mox ... *Et in Nabataeorum regione ſaxum eſt valde munitum uno tantum adſcenſu; per quem paucis ſimul enitentibus ad deponendas in alto ſarcinas iter patet. Lacus praeterea amplus bitu-*

nem

men gignens, unde non exiguum vectigal percipiunt. Longitudo ejus eſt D ſtadiorum, latitudo ſexaginta. Aqua grave olens & peramara, ut nec piſces nec alind familiare aquis animal ibi nutriri queat. Magni quidem amnes in eum ſe effundunt dulcedinis eximiae: nihilominus tamen mephitis illa praevalet ..... Palmetis ea regio (circa lacum) *felix eſt quantum ejus a benignis amnibus & fontibus irriguis interſulcatur. Ibi in convalle quadam balſamum gignitur, unde luculentum ipſis vectigal accedit, quia nuſquam alibi in orbe terrarum haec ſtirps invenitur.* Ne quis autem dubitet lacum illic a Diodoro deſcriptum eſſe lacum Aſphaltiten, eundem audiat *libro* XIX. *capite* 104. iiſdem verbis utentem de lacu, quem Aſphaltiten vocat, Διατείνας ςαδίϐς τριακοσίϐς κατεςρατοπέδευσε πλησίον τῆς Ἀσφαλτίτιδος λίμνης· ἧς τὴν φύσιν ὐκ ἄξιον παραδραμεῖν ἀνεπισήμαντον· κεῖται γὰρ κατὰ μέσην τὴν σατραπείαν τῆς Ἰδϐμαίας, τὸ μὲν μήκει παρεκτείνϐσα ςαδίϐς μάλιςά πϐ πεντακοσίϐς, τῷ δὲ πλάτει περὶ ἑξήκοντα· τὸ δὲ ὕδωρ ἔχει διάπικρον καὶ καθ᾽ ὑπερβολὴν δυσῶδες, ὥςε μητ᾽ ἰχθὺν δύνασθαι τρέφειν, μητ᾽ ἄλλο τῶν καθ᾽ ὕδατος ἐιωθότων ζώων. Reliqua non addo: ſunt enim plane eadem cum iis quae mox ex *libro* II. adduximus. Nota obiter hic Petram dici abeſſe a lacu Aſphaltite trecenta ſtadia, & lacum in media Idumaea collocari.

Ab Epiphanio *l.* 1. *adv. haereſ. p.* 142. Nabatea cum Paneade jungitur, hoc modo. Ebionitae orti ſunt ἐκ τῆς Ναϐατέας καὶ Πανεάδος τϐ πλεῖςον, Μωαβιτιδός τε καὶ Κωχάβων τῶν ἐν τῇ Βασανίτιδι γῇ ἐπέκεινα Ἀδραῶν, *ex Nabatea & Paneade potiſſimum, Moabitide, & Cochabis quae ſita ſunt in Baſanitide ultra Adraa.* Hic mendum eſſe ſuſpicatur Petavius *in animadv.* ad hunc locum ita ſcribens. *Corrupta vox eſt* Ναϐατέας. *Neque enim iis in locis Nabatea ulla, niſi fallor. Nabathaea quidem ſive Nabataea Arabiae Felicis regio eſt aut ei certe proxima, hoc eſt, Petraeae pars. Quare non dubito quin Batanea hoc loco legendum ſit quae eſt Syriae regio Palmyrenae vicina & Paneadi.* Verum ego nihil mutandum cenſeo. Nec enim longe a Paneade ſitam fuiſſe Nabateam certum eſt ex Joſepho *Ant.* XIII. 9. & iis quae mox diximus, ipſoque Dionyſio periegeta, qui ad κλιτὴν Λιϐάνοιο *declivia Libani*

Digitized by Google

Nabataeos ſitos eſſe ſcribit. De Batanaea hic cogitandum non eſt quia mox ejus meminerat Epiphanius nomine Baſanitidis.

Arabibus gens haec النبط & الانباط dicitur; & fluvii prope Medinam نابط & نبط *Nabuto* nominis hujus veſtigia ſervant. In Iraca Arabum non longe a Bazra ſunt quoque pagi, in locis paluſtribus, qui Nabataeorum dicuntur; ſed nomen aliunde ductum videtur, quam a priſcis Nabataeis, maxime ſi obſervemus Nabataeos hos Iracae Arabum agriculturae haberi peritiſſimos, ſic ut ab iis eam vicini Arabes didicerint, & libri extent de agricultura Nabataeorum, uti الفلاحة النبطية لابن وحشيه *Agricultura Nabataea Ibn Wachshia & aliorum*: vox autem نبت *Nabata* ſignificat *crevit, germinavit, olera & plantas protulit*, نبات *Nabato*, *herbas, plantas*. Sic ut ego certe non dubitem hos Nabataeos ab *herbis* & *plantis*, quarum culturae inprimis operam dabant, nomen accepiſſe, quum alii Nabataei (illi ſc. Palaeſtinae contermini quorum urbs Petra) tantum receſſerint ab hoc inſtituto, ut apud ipſos nulla eſſet agrorum colendorum cura, nihil ſereretur, nihil plantaretur, uti Diodorus *lib.* XIX. ſcribit. Erant enim paſtores; & ſi quis agros coluiſſet aut domum ſtruxiſſet apud eos mortis reus habebatur.

In Gemara Hieroſolymitana *Scheviith, fol.* 36. *col.* 2. poſtquam commemoratum eſſet ſeptem quidem populorum terras ab Iſraëlitis occupatas fuiſſe, ſed tres reſtare, Kenaeos, Kenizaeos & Cadmonitas, recenſentur opiniones ſapientum diverſae de his qui illis nominibus intelligendi ſint, & inter illos Nabataeorum quoque fit mentio. את הקיני ואת הקניזי ואת הקדמוני רבי יודה אמר ערבייא . שלמייא . נבטייא . רבי שמעון אומר אסיא ואספמיא ודמשק . רבי ליעזר בן יעקוב אומר אסייא וקרתיגנא ותורקי . רבי אומר אדום ומואב וראשית בני עמון *Kenaei, Kenizaei & Kadmonaei. R. Jode per eos intelligit Arabes, Salamaeos, & Nabataeos. R. Simeon vero Aſiam, Apamiam, & Damaſcum. R. Eliezer, Aſiam, Carthaginenſes & Thraces. Rabbi autem Edomitas, & caput filiorum Ammon.* תורקי *Thraces* reddidi. Alii Turcas ſubſtituent: at mihi haud perſuadebitur Turcarum nomen

nomen illo aevo Judaeis notum fuiſſe. Certe in Targum Hieroſolymitano pro תירס habetur תרקי, uti notat R. Nathan *in Aruch*, ad vocem תרק. Idem ad vocem טרקי haec notat טרקי בריש גמרא דיומא וטירס זו טרקי *Traci*, *in initio Gemarae codicis Joma legitur*, *Tiras hi ſunt Thraces.* Idem ad vocem טרקיא notat eſſe מין אבן טובה הבאה מארץ טרקי *lapidem pretioſum qui ex terra Turcarum venit.* Is nobis **ceu Turkois** dicitur: nec dubitamus quin a Turcis gemma haec nomen acceperit فيروزه Perſis, Latinis *boreas* nuncupata. Sed טרקי gens in Talmude dicta nequit eadem cum Turcis cenſeri, qui eo tempore Judaeis noti haud erant. Repetunt quidem hoc nomen (uti quaeque gens longiſſime origines ſuas repetere amat;) a filio Japheti, nepote Noachi cui nomen *Turk* ترك (a filio Pheriduni نور *Tur* MS. meum Taarich hoc deducit) ſed etiamſi fateremur adeo antiquam eſſe vocem Turcarum, tamen ignotam fuiſſe Judaeis iſtorum temporum gentem illam admodum probabile eſt, quippe quae in orientalibus Aſiae partibus degens Perſis ipſis ante ſaeculum aerae Mohammedicae quintum vix innotuit.

Apud Joſephum legitur etiam Ναβαταῖος uti nomen proprium *lib.* VI. *de bello Judaïco cap.* 12. quod praetermittere poſſem, niſi Suidam ex illo Joſephi loco illuſtrare conſtituiſſem. Scilicet in Suida legitur Ἀγεῖρας ὁ χωλός. Locum corruptum eſſe monent interpretes, & vel vocem πτωχὸς vel ὀχλαγωγὸς ſubſtituunt: at ego nihil muto. Joſephus enim de Nabataei illius filio, cujus meminit loco citato, narrat, nomen ei fuiſſe Ἀγείρας, ὅπερ σημαίνει χωλὸς, *Agiras quod claudum notat.* Et ita ſe res habet. חגירא Ἀγείρας *claudus* Hebraeis dicitur.

CAPUT XVIII.

DE KEDARENIS.

Kedar quis. Kedareni Arabes Scenitae. Regio Kedar eremus Saracenorum dicta Hieronymo. Terra erat paſcendis gregibus apta. Theo-

do-

Digitized by Google

doreti opinio Kedarenos prope Babylonem collocantis. Leones ab Imperatore Decio immiſſi in terras Saracenorum. Kedar eadem cum Ὀστρακίνη.

KEdareni dicti בני קדר *filii Kedar Jeſ.* 21. 17. nomen habent a קדר *Kedar*, filio Iſmaëlis, *Gen.* 25. 13. *Ez.*27.21. videnturque iidem eſſe cum Arabibus Scenitis qui a tentoriis nomen habent: quare & tentoria Kedar in codice ſacro commemorantur, *Pſal.*120. 5. & *Cant.*1. 5. Cedreos vocat hos Arabes Plinius & Nabataeis conjungit. Hieronymus videtur eos longius a Palaeſtina removere quam Nabataeos, ſcribens in *Jeſ.*42. *Kedar inhabitabilis fuit regio trans Arabiam Saracenorum*: & in *locis Hebr. Kedar eſt regio in eremo Saracenorum.* Euſebius docet ubi fuerit eremus Saracenorum, *in Onomaſtico* ad vocem Μαδιὰν ſcribens, κεῖται ἐπέκεινα τῆς Ἀραβίας πρὸς νότον ἐν ἐρήμῳ τῶν Σαρακηνῶν τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης ἐπ᾽ ἀνατολάς. Quae ita reddit Hieronymus *Eſt trans Arabiam ad meridiem in deſerto Saracenorum contra orientem maris rubri.* Junguntur etiam Kedareni & filii orientis *Jer.* 49. 28. uti *Ezech.* 27. 21. Kedareni & Arabes. Kedarenos & Nabataeos pro iiſdem habuit Chaldaeus interpres, *Ezech.* 27. 21. נשיאי קדר *Principes Kedar* reddens per רברבי נבט *viros primarios Nabatenes*: *Jeſ.* 60. 7. pro צאן קדר *Grex Kedar* עאן ערבאי *Grex Arabum.* Theodoretus illos non longe a Babylone collocat, in *Comm. ad Pſal.* 119. Ὁ Κηδὰρ δεύτερος τοῦ Ἰσμαὴλ υἱός, οἱ δὲ τούτου ἀπόγονοι οὐ πόῤῥω τῆς Βαβυλῶνος μέχρι τήμερον ἐσκήνωνται. *Cedar fuit ſecundus filius Iſmaëlis, & poſteri ejus uſque in hunc diem habitant non longe a Babylone.* Eadem leguntur in Suida ad vocem Κηδὰρ qui addit καὶ Κηδὰρ τὶς τόπος ἀφεγγὴς & *Cedar locus eſt obſcurus*, quia קדר Hebraïce *obſcurum* notat. Hieron. ad *Ezech.* 27. *Arabia autem & principes Cedar (quae hodie Sarracenorum regio; ſicut in Jeremiae ſermone, qui adverſum Kedar ſcribitur, pleniſſime demonſtratum eſt) abundant his animantibus; agnis videlicet & arietibus & hoedis.* Ideo *Jeſ.* 60. 7. *oves Kedar* memorantur. Non potuit itaque magis Saracenos vexare Decius Imperator quam immittendo in eorum regionem leones, quod feciſſe legitur in *Chro-*

Chronico Alexandrino dicto ad ann. C. 253. Ὁ αὐτὸς Δέκιος Βασιλεὺς ἤγαγεν ἀπὸ τῆς Ἀφρικῆς λέοντας φοβερὺς καὶ λεαίνας καὶ ἀπέλυσιν εἰς τὸ λίμιτον ἀνατολῆς ἀπὸ Ἀραβίας καὶ Παλαιςίνης ἕως τῦ Κιρκισίυ Κάςρυ πρὸς τὸ ποιῆσαι γενεὰν διὰ τὺς βαρβάρυς Σαρακηνύς. Ὁμοίως δὲ ἀπὸ τῆς ξηρᾶς Λιβύης ἤγαγεν ἑρπετὰ ἰοβόλα καὶ φοβερὰ ἀῤῥενοθήλεα, καὶ ἀπέλυσεν εἰς τὸ τῆς Αἰγύπτυ λίμιτον, διὰ τὺς Νομάδας καὶ Βλεμμύας βαρβάρυς καὶ διὰ τῦτο γράφυσιν αὐτὸν ἑςῶτα μεταξὺ λεόντων καὶ ἀσπίδων. *Idem Imperator Decius ex Africa traduxit formidandos leones, & leaenas, & in limitem orientalem immiſit ab Arabia & Palaeſtina uſque ad caſtrum Circeſium, ut foetus ederent & propagarentur propter barbaros Saracenos. Similiter & ab arida Lybia ſerpentes venenoſos ac metuendos utriuſque ſexus adduxit, dimiſitque in fines Aegypti propter Nomadas ac Blemmyas barbaros: ideoque ipſum leones inter & aſpides pingere ſolent.*

In fragmentis Graecis libri de nominibus Hebraïcis, inſertis nuperae editioni operum Hieronymi *Tom.* 11. *pag.* 161. invenio Κηδὰρ, ὀςρακίνη, quod interpres reddit *Kedar*, *teſtacea*, miraturque quum חרש *Cheres* teſta ſit, non קדר, violentam hanc interpretationem vocis *Kedar* per *teſtaceam*. Verum ego haud exiſtimem illud ὀςρακίνη hic *teſtaceam* ſignificare: ſed potius id voluiſſe ſcriptorem, regionem *Kedar* eſſe eandem quae *Oſtracine* alio nomine dicitur. Vide de Oſtracine ſupra *pag.* 60. Non eſt quod quis dicat in his fragmentis nomina Hebraea explicari per Graeca idem ſignificantia, quum id non ſemper fiat. Exemplo ſit Σηλὼμ, τόπος ὅπυ ἡ σκηνή. *Silo, locus ubi tabernaculum fuit.*

CAPUT XIX.

DE MIDIANITIS.

Midianitae Kedarenis vicini & Moabitis. Arabes appellati a quibusdam, & Saraceni. Regio Saracenorum tres Arabias contingens. Midian quis. Situs terrae Midianiticae, ad ortum & auſtrum regionis Iſraëliticae. Urbs Midian ad litus ſinus Arabici.

NAbataeis & Kedarenis jungo Midianitas, qui & ipſi *Jeſ.* 60.5. cum Kedar & Nebaioth commemorantur. Solent alias cum Moabitis jungi. Vide *Gen.* 36.35. 1 *Chron.* 1.46. *Num.* 22.3.4. & 25.6. & 31.16. collat. cum *cap.* 25. 1. Arabes illos vocat Stephanus in Ethnicis. Μαδιηνοὶ καὶ Μαδιανῖται. Ἔθνος Ἀραβίας. *Madieni & Madianitae, populus Arabiae.* Ita quoque Philo *lib. de fortitudine, pag.* 741. Ἔθνος πολυανθρωπότατόν ἐστιν Ἄραβες, οἷς ὄνομα παλαιὸν ἦν Μαδιηναῖοι. *Gens eſt Arabum populoſiſſima quae priſco nomine Madienaei appellantur.* In ſacro quidem codice Midianitae & Arabes diſtinguuntur, ſed aetate Philonis Arabiae nomen etiam illas regiones complectebatur quae ab Midianitis, Edomaeis, aliiſque gentibus poſſeſſae ſunt, & Sina ipſe mons Arabiae dicitur *Gal.* 4.25. qui non longe aberat a Midianitide (in ipſa Midianitide illum locat Euſebius *in Onomaſtico* ad vocem Χωρὴβ) uti liquet ex *Exod.* 3. 1. & plura ad hujus rei confirmationem notavimus ſupra quum de Arabia diximus. Auguſtinus *in Numer.* Midianitas eoſdem eſſe ſcribit qui ſuo tempore Saraceni dicebantur. Saraceni ſcilicet ad litora ſinus Arabici ſupra Arabiam Petraeam ſiti erant, contingebantque Arabiam deſertam & felicem, uti legitur *in Periplo* Marciani Heracleotae, *pag.* 16. Τὰ περὶ τὸν αὐχένα τῆς εὐδαίμονος Ἀραβίας μετὰ τὴν Πετραίαν καὶ τὴν ἔρημον Ἀραβίαν κατέχουσιν οἱ καλούμενοι Σαρακηνοὶ, πλείονας μὲν ἔχοντες προσηγορίας πολλὴν δὲ διακατέχοντες ἔρημον γῆν. Γειτνιῶσι γοῦν οὗτοι τῇ Πετραίᾳ Ἀραβίᾳ καὶ τῇ ἐρήμῳ Ἀραβίᾳ καὶ τῇ Περσίδι καὶ ἀκολούθως τῇ προειρημένῃ εὐδαίμονι Ἀραβίᾳ. *Loca ad cervicem Arabiae felicis poſt Arabiam Petraeam & deſertam incolunt ii qui Saraceni dicuntur, plura quidem nomina ſortiti & multum terrae deſertae poſſidentes. Hi igitur vicini ſunt Arabiae Petraeae, & deſertae, & Palaeſtinae, & Perſidi, ac conſequenter ante deſcriptae Arabiae felici.* De eremo Saracenorum loquentem Hieronymum audivimus ſupra.

Ipſorum quidem Midianitarum genus & nomen defluxit ab Midian filio Abrahami & Keturae. *Gen.* 25.2. & 1 *Chron.* 1.32. Sic ut Iſmaëlitae proprie dici non poſſint, quia Iſmaël filius fuit Abra-

Abrahami ex Hagare, non ex Ketura: *Gen.* 25. 12. Videtur tamen nomen Midianitarum & Iſmaëlitarum pro eodem uſurpari *Gen.* 37. 25. 27. 28. quod his illi immixti fuerint. Regio eorum erat ad orientem & auſtrum terrae Iſraeliticae, quod aliquo modo inde colligitur quod dicantur *Jud.* 6. 4. & 7. 12. & alibi, Midian, Amalec, & בני קדם *populi orientales*, invaſiſſe terram Canaan a meridie qua erat Gaza, & ab ortu trajecto Jordane non longe a valle Jizrael, quodque reverſuri in patriam Jordanem tranſire fugientes e Canaan neceſſe habuerint *Jud.* 7. 24. 25. Aliquid etiam de ſitu terrae Midianiticae colligitur ex eo quod Moſes, ſoceri ſui ſacerdotis Midianitici oves paſcens, gregem duxerit poſt deſertum iveritque ad montem Dei Choreb *Exod.* 3. 1. quodque Jethro ex terra Midian venerit ad Moſen quum Iſraelitae ad eum montem caſtra metarentur. *Exod.* 18. 5. aberat autem hic mons a Cadesbarne itinere undecim dierum, ita ut montana Seir eſſent intermedio loco ſita *Deut.* 1. 2. & idem mons videtur trium dierum itinere ab Aegypto abfuiſſe, quia *Exod.* 3. 12. dicitur, *immolabis Deo ſuper montem hunc* ſc. Choreb, & mox *comm.* 18. *ibimus viam trium dierum in ſolitudinem ut immolemus Deo noſtro.* Idem *Exod.* 5. 3.

Videtur fuiſſe conjuncta Moabitidi ab uno latere ſc. ſeptentrionali, ab occidentali Idumaeae, forſitan etiam ex parte a ſeptentrionali. Adad enim ex Idumaea legitur fugiſſe Aegyptum verſus per Midian & Paran 1 *Reg.* 11. 18. ויקמו ממדין ויבאו פארן ויקחו אנשים עמם מפארן ויבאו מצרים *& ſurrexerunt e Midian & venerunt in Pharan tuleruntque ſecum viros ex Pharan & profecti ſunt in Aegyptum.* Huc etiam facit quod Midianitis notum inprimis fuerit deſertum illud in quo Moſes & Iſraelitae oberrarunt: nam Moſes ob hanc cauſam Raguelem Midianitam cognatum ſuum ſecum retinere voluit; tu, inquit, noſti in quibus locis per deſertum caſtra metari debeamus, & eris dux noſter. *Num.* 10. 31.

Euſebius in Onomaſtico de regione Midianitarum ſcribit, Κεῖται δὲ ἐπέκεινα τῆς Ἀραβίας πρὸς νότον ἐν ἐρήμῳ τῶν Σαρακηνῶν τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης ἐπ' ἀνατολάς. Hieronymus. *Eſt autem trans Arabiam*

biam ad meridiem in deſerto Saracenorum contra orientem maris rubri. Idem Hieronymus *in Comm.* ad *Jeſ.* 60. ubi ſuam, non alterius uti interpres, ſententiam exprimit. *Madian & Epha regiones ſunt trans Arabiam, fertiles camelorum, omniſque provincia appellatur Saba*: & idem ad *Ezech.* 25. *Nulli dubium eſt Madianitas & totam eremi vaſtitatem adjacere terrae Arabiae, qui habent camelorum greges, oviumque & caprarum multitudines & his opibus victitant. Quod & terris Iſrael in Judicum libro* (*c.* 6.) *accidiſſe narrat hiſtoria, quando venerunt Madianaei & depaſti ſunt uſque Gazam omnes regiones eorum.*

Nunc quoque nominis Midianitici veſtigia ſervat urbs ad litus ſinus Arabici ſita مدين *Midjan*, ubi fere & Ptolemaeus collocat *Modianam.* Meminit hujus urbis Joſephus *Antiq.* II. 5. Πόλιν Μαδιηνὴν πρὸς τῇ ἐρυθρᾷ θαλάσσῃ κειμένην, *urbem Madienen ad mare rubrum ſitam.* Idem *Antiq.* IV. 7. Petram urbem Arabum primariam a rege Midianitico Recem dictam Ἀρεκέμην ſcribit.

CAPUT XX.

DE MOABITIS.

Moab quis. Regio Moabitarum olim ab Emaeis poſſeſſa. Flumen Arnon terminus ejus ſeptentrionalis. Urbes Moabiticae a Joſepho nuncupatae quae. Campeſtria Moabitarum non in Moabitide ſed terra Iſraëlitica quaerenda. Iſraëlitae non occuparunt Moabitin. Urbes Moabiticae tempore prophetae Jeremiae.

REgionem Moabitarum, dictam de nomine Moabi, nati ex inceſto concubitu Lothi cum filia primogenita (*Gen.* 19. 37.) primum incoluerunt האמים *Emim*, quos expulere Moabitae. *Deut.* 2. 10. Nuncupatur haec terra vulgo Μωαβῖτις. Apud Uranium Μώβα dicitur, teſte Stephano, *in Ethnicis.* Μώβα, μοῖρα τῆς Ἀραβίας. Οὐράνιος ἐν Ἀραβικῶν δευτέρῳ. *Moba, pars Arabiae. Ura-*

Uranius lib. 11. Arabicorum. Ipſe autem Stephanus Μώαβα, inſerto alpha, legendum putat: vera enim ſcriptio *Moab* eſt: at compoſita χαραχμώβα & alia conſtanter ſervant μώβα. A ſeptentrione limitem habuit Arnonem qui eos ab Emorraeis disjunxit. Ita Joſephus *Antiquit.* IV. 5. qui ſcribit regionem Emorraeorum eſſe inſtar peninſulae, vel inſulae, cujus latus occidentale Jordanes facit, Arnon auſtrale, Jobacchus ſeptentrionale: Ἑβραῖοι τὴν ἐκείνων (Ἀμοῤῥαίων) γῆν παρελάμβανον· ἔςι δὲ χωρίον τριῶν μεταξὺ ποταμῶν κείμενον, ὅμοιον τῇ νήσῳ τὴν φύσιν ὑπάρχον, τοῦ μὲν Ἀρνῶνος (ita lege pro αἰκρῶνος) ἀπὸ μεσημβρίας ὁρίζοντος ἀκτὰς αὐτοῦ, Ἰοβάκκου δὲ τὴν ἀρκτῴαν αὐτοῦ πλευρὰν περιγράφοντος. Et *Antiq.* IV. 4. Amorraeorum & Moabitarum regiones fluvio Arnone a ſe invicem ſejungi ſcribit his verbis, Παρῆν ἐπὶ ποταμὸν Ἀρνῶν, ὃς ἐκ τῶν τῆς Ἀῤῥαβίας ὄρων ὁρμώμενος καὶ διὰ πάσης ἐρήμου ῥέων εἰς τὴν Ἀσφαλτίτιν λίμνην ἐκδίδωσιν ὁρίζων τήν τε Μωαβῖτιν καὶ Ἀμωρῖτιν. *Pervenit ad flumen Arnon, qui ex montibus Arabiae ortum ducens & per ſolitudinem omnem labens in lacum Aſphaltitem effunditur, Moabitin ſecernens ab Amoritide.* Alibi *Antiq.* I. 11. ſcribit Moabitas eſſe gentem magnam quae incolit Coeleſyriam: & *Ant.* XIII. 23. has urbes Moabiticas (ſc. quae non in Moabitide proprie dicta omnes erant ſed a Moabitis occupatae, nam Chesbon v. c. ad ſeptentrionem Arnonis erat, adeoque extra Moabitin) recenſet, quas Judaei imperante Alexandro Jannaeo occupaverant, Chesbon, Medaba, Lemba, Oronas, Telithonem, Zaram, Aulonem Cilicium, Pellas. Libro autem tertio *de bello c.* 2. Moabiticam regionem terminum eſſe auſtralem Peraeae ſcribit.

Memorantur quidem campeſtria Moabitarum ultra Arnonem verſus ſeptentrionem, quae ſcilicet olim ad Moabitas pertinuerant, ſed iis erepta fuerant ab Sichone, rege Emorrhaeorum, qui Arnonem uſque omnia Moabitis ablata ſibi vindicavit *Num.* 21. 26. & illa ipſa campeſtria ארץ מואב *terra Moab* appellantur *Deuteron.* 29. 1. & 32. 49. ubi mons Nebo dicitur eſſe in terra Moab: quamvis mons Nebo & quicquid ad ſeptentrionem Arnonis erat, utpote olim imperio Sichonis ſubjectum, ab Iſraëlitis fuerit occupatum, qui tamen nullam portionem terrae

 Moab

Moab proprie dictae poſſederunt: *Deuteron.* 2. 9. *Judic.* 11. 15. Ubicunque ergo mentio fit campeſtrium Moab ערבות מואב, in quibus Iſraëlitae caſtrametati fuiſſe leguntur antequam Jordanem tranſirent, *Num.* 33. 48. 49. 50. quaeque ex adverſo Jerichuntis erant, non exiſtimandum eſt haec campeſtria partem terrae Moabiticae eo tempore fuiſſe, ſed ita appellata quod olim ad Moabitas pertinuiſſent, nam regionem ab Chesbon uſque ad Arnonem, in qua regione haec campeſtria fuerunt, Sichon Moabitis eripuerat *Num.* 21. 26. Iſraëlitae ingreſſi non fuerunt in terram Moabiticam, ſed totam illam regionem circumiverunt, donec pervenirent ad terram Sichonis regis Emorrhaeorum, & petierunt ab eo liceret per ejus terras tranſire; quod quum ille negaſſet, invaſerunt ejus regnum & viam ſibi fecerunt ipſi. Clare hoc teſtatur Jephta *Jud.* 11. 20. יחני בעבר ארנון ולא באו בגבול מואב כי ארנון גבול מואב *Caſtrametati ſunt ad illam partem Arnonis, & non intrarunt in fines Moab, nam Arnon eſt terminus Moab.* adde 2 *Chron.* 20. 10. Quod ſi *campeſtria Moab* pars fuiſſent terrae Moabiticae, proprie ita dictae, dici non poſſet, Iſraëlitas, qui in campeſtribus Moab diu caſtrametati ſunt, non intraſſe in fines Moabitarum: & quam ſe turpiter dediſſet Jephta Ammonitis, qui hoc affirmaret coram iis qui non ignorabant Iſraëlitas in campeſtribus Moab diu conſediſſe, & Moſen ibi diem obiiſſe? Ibidem *commate* 24 dicitur Iſraëlitas poſſediſſe terram Emoraeorum ab Arnon ad Jabbok, & *Num.* 21. 13. Arnonem eſſe terminum inter Moabitas & Amoraeos. Ergo quodcunque ad ſeptentrionem Arnonis erat, atque adeo campeſtria quoque Moab erant in regione Emoraeorum, non Moabitarum.

Loca in Moabitide, tempore ſc. Jeremiae, (quando nempe etiam urbes Iſraeliticae a Moabitis occupatae ſunt) *cap.* 48. haec recenſentur, Nebo, Kirjathaim, (unde Schave Kirjathaim nomen tuliſſe videtur *Gen.* 14. 5. ubi habitabant Emim, quos Moabitae expulerunt *Deut.* 2. 10.) Chesbon, Madmen, Choronaim, Haluchith, Dibon, Aroer, Cholon, Jahza, Mephaath, Beth diblathaim, Beth gamul, Beth meon, Kerioth, Bozra, Kir chereſch, Jaazer, Sibma, Eleale, Zoar, & Me nimrim.

CAP.

Digitized by Google

CAPUT XXI.

DE AMMONITIS.

Ammon quis. Ἀμμανῖται populi Coeleſyriae. Philadelphia regia Ammonitarum num in portione tribus Gad. Ammonitis univerſa Iſraëlitis interdicta. At a Davide occupata. Jabboc fluvius terminus Ammonitidis, non tamen ita ac ſi quicquid ultra Jabbocum erat ſeptentrionem verſus regioni Ammoniticae deberet tribui. Verba Joſ. 13. 23. *illuſtrantur.*

AMmonitis vel Ἀμμανῖτις χῶρα 2 *Macc.* 4.26. ita dicta eſt ab Ammone, aut *Ben ammi* filio Lothi, cujus poſteri hanc incoluerunt. Mirum ſane nomen Ammonis nuſquam in ſacro codice uti nomen viri ſingularis legi, ſed *filios Ammon* conjunctim; ſic ut dubitari poſſit fuerit ne *Ammon* idem ac *Ben ammi*. Joſephus hos Ἀμμανῖτας nuncupat, ſcribens eſſe populos Coeleſyriae *Ant.* I. 11. adeo enim late nonnunquam patet Coeleſyriae nomen de quo ante diximus. *Ant.* IV. 5. regiae eorum Rabbathae meminit, quae non eſt alia quam רבת בני עמון *Rabbath filiorum Ammon*. Et *Ant.* V. 9. ſcribit regionem Ammaniticam non fuiſſe a Moſe occupatam, licet id in ejus poteſtate ſitum eſſet. Juſtinus Martyr *in dial. cum Tryphone*, *pag.* 272. notat ſuo tempore plurimos adhuc Ammonitas ſuper fuiſſe, καὶ Ἀμμανιτῶν ἐςὶ νῦν πολὺ πλῆθος.

Euſebius *in Onomaſtico ad vocem* Ἀμμὼν ſcribit Philadelphiam, Ammonitarum regiam, fuiſſe poſſeſſam a tribu Gad, ſed hoc repugnat Dei mandato, quo omnem ſpem potiendi terrarum Ammoniticarum iis eripuit *Deut.* 2. 19. Nunquam Iſraëlitae vel minimam partem terrae Ammoniticae poſſederunt, *Jud.* 11. 15. niſi prius ab iis laeſi, uti quum David eos ſubjugavit 2 *Sam.* 12. 31. ſed Ammonitae contra urbes Iſraëlitarum ceperunt. *Jud.* 10. 9. & *Jerem.* 49. 1. ipſi viciſſim ab orientalibus populis delendi, ut nulla ſuper futura ſit eorum memoria *Ezech.* 25. 4. & 10.

Jab-

Digitized by Google

Jabboc fluvius terminus Ammonitarum appellatur *Deut*. 3. 16. עד יבק הנחל גבול בני עמון *uſque ad Jabbok fluvium terminum filiorum Ammon dedi Rubenitis & Gaditis*. Quod tamen non debet intelligi ac ſi Jabboc ita diſtingueret Ammonitas & Iſraëlitas ut quemadmodum regio Iſraëlitarum eſt ad auſtrum Jabboci, ita regio Ammonitarum (ſi ex parte, certe non omnis ibi fuit) eſſet ad ſeptentrionem: nam ultra Jabbocum ſeptentrionem verſus erat Baſan & portio dimidiae tribus Menaſſis; & Gilead ſe extendit uſque ad Dan. Atqui nunquam ea regio quae Iſraelitis a Deo tributa fuit vel minimam partem terrae Ammoniticae complexa eſt. Deus enim diſerte vetuerat, *Deut*. 2. 19. Fuit itaque regio Ammonitarum ad ortum regionis tribuum Gad & Ruben: & forſitan ex parte etiam terminata fuit flumine Jabboc: aut illud גבול & ſequentia divellenda ſunt a fluvio Jabboç. Ut tamen verum fatear, quum varia loca Sacri Codicis (in quibus Jabboci fit mentio) confero, videtur pars quaedam regionis Ammoniticae collocanda ad ſeptentrionem Jabboci, quia ab Arnone ad Jabbocum ſe extendiſſe dicitur regnum Sichonis quod Rubenitis poſtea Gaditiſque ceſſit. Ita legitur *Num*. 21. 24. ויירש את ארצו מארנן עד יבק עד בני עמון כי עז גבול בני עמון *Et poſſedit terram ejus ab Arnone uſque ad Jabbokum uſque ad Ammonitas, quia munitus* (יעזר pro עז legerunt Graeci, qui habent Ἰαζήρ) *erat terminus Ammonitarum*: ubi Jabboc & Arnon velut termini oppoſiti commemorantur, uti & *Joſ*. 12. 2. Conferamus *Deut*. 2. 37. ubi dicitur, poſtquam regnum Sichonis regis Emoraei occupatum jam eſſet ab Iſraelitis רק אל ארץ בני עמון לא קרבת כל יד נחל יבק וערי ההר וכל אשר צוה יהוה אלהינו *tantum ad terram Ammonitarum non acceſſiſti, univerſo latere fluvii Jabboc, & urbes montanas, & quaecunque a Deo erant prohibita*. Et mox ſequitur *cap*. 3. *Et convertimus nos & adſcendimus verſus Baſan*. Certe quum regnum Ogi fuerit ad ſeptentrionem Jabboci, id flumen tranſmittere debuerunt, adeoque illa verba כל יד נחל יבק *omne latus fluvii Jabboc* non notant omnes ripas vel omnes regiones Jabboco adſitas Iſraelitis fuiſſe in-

Digitized by Google

interdictas (nam ita Baſanem occupare non debuiſſent) ſed terras omnes Jabboco adſitas quae Ammonitarum erant. An vero flumen hoc idem ſit cum eo quod *Numer.* 22. 5. flumen terrae Ammoniticae הנהר ארץ בני עמון dicitur affirmare non audeo.

Verum, dicet aliquis, omnino partem Ammonitidis poſſederunt Iſraelitae: nam dimidia terra Ammonitarum videtur data tribui Gad. *Joſ.* 13. 23. At illic non dicitur dimidiam terram Ammonitarum datam eſſe tribui Gad, ſed eſſe terminum tribus Gad, *& erit iis terminus Jaezer & omnes urbes Galaaditidis & dimidia terra filiorum Ammon uſque ad Aroer.* Notandum eſt quando urbes aut regiones dicuntur eſſe גבולים *termini*, aliquando recenſeri quae intra illam terram, aliquando quae in limite, ſunt, uti in deſcribendo termino tribus Jiſſaſcar, Zabulon, Aſcher, & aliarum voce גבול tum urbes in limitibus ſitae, tum illae quae in medio regionis erant, ſignificantur, & modo hae modo illae in deſcriptione tribus recenſentur.

Aetate Origenis nomen Ammonitarum deletum jam erat per commune multis gentibus nomen Arabum, quod ipſe *l.* 1. *in Jobum* teſtatur, non Ammonitas modo verum etiam Idumaeos poſteros Eſaui & Moabitas omnes uno nomine Arabes nuncupari. Sic Philadelphia, olim Ammonitarum metropolis, Arabiae accenſetur ab Epiphanio *in Synopſi lib.* 11. *adverſus haereſes p.* 397. ubi Βάκαθον vocat vicum primarium Ἀραβίας τῆς Φιλαδελφίας *Arabiae Philadelphienſis.* Sic *pag.* 469. ſcribit ἐν τῇ Ἀραβίᾳ τῇ Πετραίων Ῥεκώμ (רקם Ἀρεκέμῃ Joſepho) τε καὶ Ἐδὼμ καλουμένη, *in Arabia Petraeorum Rocom & Edom dicta.* Plura de Arabia ſupra diximus *cap.* XVI.

CAPUT XXII.

DE ITURAEA SIVE AURANITIDE.

Ituraea videtur eſſe eadem cum Auranitide. Joſephus Ituraea non me-

Digitized by Google

minit, ſed Auranitidis aliquoties. Ituraei dicti ab Ittur, filio Iſmaëlis. Situs Ituraeae. Epiphanii, Strabonis, Vibii Sequeſtris, & Dionis Caſſii verba de Ituraeis illuſtrata. Auranitis חורן. Ἄυρανος *quid.* حوران *quae regio.*

EAndem eſſe cum Ituraea Auranitin, regionem ad ortum Palaeſtinae ſitam, ante nos ab aliis obſervatum eſt: nec deſtituitur haec ſententia ſuis firmamentis. Philippus tetrarcha fuiſſe legitur τῆς Ἰτουραίας καὶ Τραχωνίτιδος *Luc.* 3. 1. Joſephus ejuſdem tetrarchiam deſcribens ei adſignat *Batanaeam cum Trachonitide & Auranitin* cum parte domus Zenodori, Βατανaία σὺν Τραχωνίτιδι καὶ Ἀυρανίτις σὺν τινι μέρει οἴκου τοῦ Ζηνοδώρου λεγομένου, *Antiquitatum lib.* XVII. 13. Auranitin autem Zenodorus Arabibus elocaverat ante, teſte eodem *lib.* XV. 13. Et eodem *capite* ſcripſit Caeſarem regno Herodis adjeciſſe χώραν Τράχωνα καὶ Βατανaίαν καὶ Ἀβρανῖτιν, *regionem Trachona, & Batanaeam & Abranitin.* Ita etiam legit Suidas Ἀβρανῖτις, χώρα. *Libro* XVII. *cap.* 10. ubi de Herodis teſtamento agit, & alibi ubi tetrarchias enarrat quae filiis Herodis obtigerunt, nulla plane mentio Ituraeae: imo in toto Joſepho ne mentio quidem fit Ἰτουραίας, niſi forſitan *Antiquitatum* XIII. 19. ubi Ariſtobulus gentem Ituraeorum coëgiſſe dicitur ad recipiendam circumſionem, quod tamen de Idumaeis alii mallent quàm Ituraeis accipere. Quum itaque Auranitin commemoret Joſephus praeterita Ituraea, Lucas Ituraeam praeterita Auranitide, non video quidni credi oporteat eandem fuiſſe cum Ituraea Auranitin.

Ituraeorum nomen ab יטור *Ittur*, filio Iſmaelis, videtur eſſe ductum: vide 1 *Chron.* 1. 31. Memoranturque Ituraei, Ἰτουραῖοι in verſione Alexandrina, 1 *Chron.* 5. 19. contra quos tribus Ruben, Gad, & dimidia Menaſſe bellum geſſerunt. Unde ſitus Ituraeae aliqua ràtione innoteſcit, ad ortum ſcilicet terrae Iſraeliticae: quod ex *commate* 10. ejuſdem capitis firmatur, ubi Hagareni dicuntur e regione ſua pulſi & Iſraelitae in tentoriis eorum habitaſſe ad latus orientale Gileaditidis. Hagareni autem cum Ituraeis & Naphiſaeis junguntur 1 *Chron.* 5. 19. & illic dicitur

Digitized by Google

tur dimidiam tribum Menaſſis in regione eorum habitaſſe. Sic ut Ituraea ad ortum terrae a dimidia tribu Menaſſis poſſeſſae quaerenda videatur. Epiphanius *l.* 11. *adverſus haereſes*, *pag.* 461. Ituraeae his verbis meminit, *Sampſaei habitabant in Moabitide juxta Arnonem*, καὶ ἐπέκεινα ἐν τῇ Ἰτυρέᾳ καὶ Ναβαττίδι, *& ulterius in Iturea & Nabattide.* E & AI in veteribus membranis ſaepe confunduntur, adeoque Ἰτυρέα pro Ἰτυραία videtur poſitum. Plinius Ituraeos magis ſeptentrionem verſus removet, in Syria *lib.* V. *cap.* 23. Atque ita Vibius Sequeſter *de gentibus*, *p.* 155. editionis Heſſelianae, *Ithyrei*, *Syri uſu ſagittae periti.* Strabo quoque *lib.* XVI. Οὐ πόῤῥω δ' οὐδ' Ἡλιούπολις καὶ Χαλκὶς ὑπὸ Πτολεμαίῳ τῷ Μενναίου τῷ τὸν Μαρσύαν κατέχοντι καὶ τῶν Ἰτυραίων ὀρεινήν. *Prope erat Heliopolis & Chalcis ſub Ptolemaeo poſitae filio Mennaei qui & montanam regionem Ituraeorum obtinebat.* Et paulo poſt, τὰ μὲν ὀρεινὰ ἔχουσι πάντα Ἰτυραῖοί τε καὶ Ἄραβες κακοῦργοι πάντες. *Montana omnia incolunt Ituraei & Arabes*, *homines mali omnes.* Credibile eſt illos non ſemper certas ſedes habuiſſe ſed Arabum Scenitarum more huc illuc vagatos.

Auranitin dictam eſſe ab הורן *Chavran*, non longe a Damaſco (vide *Ezech.* 47. 16. 18.) non eſt improbabile. Graeci ipſi nobis praeeunt *Ezech.* 47. 16. qui illic habent Αὐρανίτιδος, & Hieronymus ad illum locum ſcribit *Auran eſſe oppidum Damaſci in ſolitudine.* Ab hac regione crediderim ductum eſſe nomen Αὔρανος 2 *Macc.* 4. 40. In quibusdam codicibus legitur τινὸς Αὐράνου, in aliis τυράννου. Latinus vertit *Chavranenſi*, ita ut intellexiſſe videatur incolam Auranitidis quae חורן *Chavran* Hebraïce dicitur, uti vidimus. Golius in Notis ad Alfraganum *p.* 133. obſervat regionem in qua urbs Tiberias ſita eſt Syris & Arabibus حوران Αὐρᾶν dici. Sed hoc aliquid facere ad Auranitin non putem, (quamvis & Gulielmum Tyrium *lib.* XXII. ita ſcribere videam, *Auranitide regione quae ſecus mare Tiberiadis eſt*) quum regio, in qua Tiberias eſt, Galilaea fuerit, non Auranitis. Illud, quod in Lexico Arabico notat ex Jacuto, حوران *Havran* appellari *regionem auſtralem Damaſci*, potius huc retulerim. Videtur enim ad auſtrum Damaſci collocanda Auranitis.

O 2 CAP.

Digitized by Google

CAPUT XXIII.

DE TRACHONITIDE.

Trachonitis pars Arabiae. Joſephus inter Palaeſtinam & Coeleſyriam eam conſtituit. Non contingebat Galilaeam, ſed Batanaeam. Batanaea ad ortum Gaulonitidis. Euſebii loci in quibus Trachonitidis mentio. Ituraea & Trachonitis eadem ex mente Euſebii. טרכונא *Τράχων circa Bozram. Boſtreni dicti Arabes Trachonitae. Nomen Trachonitidis unde ductum.* *Τράχωνες vicini Damaſco. Gulielmi Tyrii verba de Trachonitide.*

Regionem Trachonitarum Arabum omnem intra fines terrae Iſraeliticae quam Moſes & Joſua duodecim tribubus aſſignarunt conſtituere non audeo, quamvis non deſint qui urbium trans Jordanicarum aliquas Trachonitidi tribuant, uti Euſebius & Chaldaeus interpres qui *Argob Deut.* 3. 14. reddit per *Trachonitin* טרכונא. Ex teſtimoniis, opinor, quae adducemus fiet perſpicuum inter regiones Palaeſtinae vicinas potius quam inter illas quae partem ejus conſtituunt, collocandam eſſe.

Ex Joſepho potiſſimum ea hauriri queunt quae requiruntur ad conſtituendum verum locum Trachonitidis. Meminit ejus *Antiq.* I. 7. diciturque ſita inter Palaeſtinam & Coeleſyriam, olim habitata ab Uſe filio Aram. Illic Τραχωνῖτις appellatur, alibi ὁ Τράχων *Ant.* XVI. 13. *& de bell.* I. 15. Non contingebat Trachonitis Galilaeam, quod liquet ex eo quod *lib.* I. *de bell. c.* 15. legatur terram omnem interjectam inter Trachonem & Galilaeam ceſſiſſe Herodi. Ibidem dicitur Batanaea adjecta Trachonitidi. Quumque Gaulonitis ſe extendat a mari Tiberiadis uſque ad fontes Jordanis, reſtat ut Batanaea fuerit ad ortum Gaulonitidis, ad ortum Batanaeae Ituraea ſive Auranitis, ad ſeptentrionem Batanaeae Trachonitis. Ad ſeptentrionem enim Peraeae quodcunque Judaïcae ditionis erat, ad has quatuor regiones refertur, Gamaliticam, Gaulonitin, Batanaeam ac Trachonitin

lib.

Digitized by Google

lib. III. *de bell. c.* 2. Gamalitica autem continetur aliquando ſub Gaulonitide. Trachonitis porro videtur ultra Batanaeam excurriſſe ſeptentrionem verſus: nam Joſephus *lib.* III. *de bell. c.* 18. lacum Phialam 120 ſtadia diſſitum a Paneade ſcribit ſitum ea via qua ad Trachonitin adſcenditur. Paneada ipſam & & Ulatham ſcribit *Ant.* XV. 13. jacere inter Galilaeam & Trachonitin, eſſe autem Trachonitin plenam receptaculis latronum. Ex ea in Arabiam fugiſſe latrones idem narrat *Antiquit.* XVI. 13. & in eam 3000 Idumaeorum deducta ut latrocinia coercerent.

Audiamus & alios qui Trachonitidis meminerunt. Canatha erat in Trachonitide prope Boſtram, uti teſtatur Euſebius *in voce* Καναθ ... γέγονε φυλῆς Μανασσῆ· κεῖται δὲ καὶ εἰς ἔτι νῦν ἐν Τραχωνίτιδι πλησίον Βοστρῶν. *Fuit tribus Manaſſe, in Trachonitide juxta Boſtram*, & ibidem vocat eam *Arabiae vicum*. Idem *ad vocem* Ἰτυραία (credidit enim eandem eſſe Ituraeam & Trachonitin) Τραχωνῖτις δὲ καλεῖται ἡ παρακειμένη χώρα τῇ ἐρήμῳ τῇ κατὰ Βόστραν τῆς Ἀραβίας. *Trachonitis appellatur regio adjacens eremo quae juxta Boſtram Arabiae eſt.* Hieronymus in Onomaſtico ad vocem Trachonitis: *Eſt autem trans Boſram Arabiae civitatem in deſerto contra auſtralem plagam quaſi ad Damaſcum reſpiciens.* Haec conveniunt cum teſtimonio Talmudicorum qui טרכונא: *Trachonitin* extendunt לבצרה *Bozram* uſque. Vide Ligtfootum *in Chorographicis*, Lucae Euangelio praemiſſis, *Sect.* IV. Adde Aurelium Victorem de Imperatore Philippo Boſtris oriundo ſcribentem *M. Julius Philippus Arabs Trachonites.* Ἄραβες Τραχωνῖται etiam Ptolemaeo appellantur: adeoque non in montanis Libani aut Antilibani locandi ſunt; tunc Syri fuiſſent, non Arabes.

Trachonitin dictam a Trachonibus, quamvis & ipſa Τράχων nuncupetur, eſt probabile. Damaſco autem imminebant δύο λεγόμενοι Τράχωνες, teſte Strabone, qui addit ἔπειτα πρὸς τὰ Ἀράβων μέρη καὶ τῶν Ἰτυραίων ἀναμὶξ ὄρη δύσβατα ἐν οἷς καὶ σπήλαια ἦν βαθύστομα, ὧν ἓν καὶ τετρακισχιλίους ἀνθρώπους δέξασθαι δυνάμενον. *Deinde Arabiam verſus & Ituraeam montes ſunt invii, in quibus ſpeluncae profundae ſunt quarum una quater mille homines capit.* Adde Joſephum *lib.* XV. *cap.* 13. ubi de Zenodoro, Trachonitas ex

agro Damaſceno praedas agere. Ptolemaeus ad ortum Batanaeae Σακκαίαν locat, & deinde Τραχωνῖτας Ἄραβας. Lepidum eſt quod Guilielmus Tyrius narrat *Hiſtor. lib.* XV. *cap.* 10. de iis qui iter faciebant per hanc regionem: ciſternarum ora videbant patentia & ſine difficultate haurire aquas ſe poſſe arbitrabantur, ſed demiſſas ſitulas non ſine damno amittebant: nam qui intus latebant in cavernis ſubterraneis funes praecidentes quibus hauriendi adligata erant inſtrumenta funes remittebant decurtatos. Ipſe inter Adraa & Bozram illas ſpeluncas fuiſſe ſcribit. *Libro* autem XXII. *cap.* 20. tradit Traconitidem regionem Boſtrenſis dioecaeſeos partem eſſe non modicam, & paulo poſt deſcribit regionem cujus metropolis Boſtrum eſt, uti arentem prorſus & inaquoſam, fontem rivos & flumina non habentem penitus: ſic ut hibernis menſibus aquae pluviales in lacunis colligantur ad uſum totius anni: incolas horrea frugum habere in ſpecubus ſubterraneis.

CAPUT XXIV.

DE PHOENICE ET SYRIA.

Phoenices nomen orae maritimae proprie dari ſolitum. Nonnulli & Damaſcum urbem Phoenices vocant. Joſepho Sidon, Tyrus, Caeſarea, Berytus, & Dora urbes Phoenices dictae. ארם, Syria, *quae. Syria Damaſcena. Syria Tzoba. Urbs Kinneſrin olim Soba dicta. Sententia Bocharti de* Aram Maacha *ad examen revocata.*

Regiones Palaeſtinae conterminae ad plagam ſeptentrionalem Syriae nomine aut Phoenices nuncupari ſolent. Proprie quidem Phoenicen appellarunt regionem maritimam, ſed non deſunt qui ipſam Damaſcum longiſſime a litore maris magni remotam urbem Phoenices dixerunt. De Syria certum eſt a pleriſque

riſque omnibus ſcriptoribus illam Palaeſtinae vicinam ad ſeptentrionem dici. Et ipſa Phoenice una Syriarum appellari ſolet, de qua re ſupra egimus. Nunc de nomine Phoenices & Syriae pauca notabimus ad illuſtranda verba ſcriptorum ſacrorum & aliorum qui illa uſurpant. De Libano & Antilibano, qui in hoc tractu ſunt, heic non agemus, ſed ubi montes Palaeſtinae luſtrabimus.

Euſebius in Onomaſtico, *ad vocem* Ἀβελαμπελών, collocat Abilam in Phoenice inter Damaſcum & Paneada, Ἄβελα τῆς Φοινίκης μεταξὺ Δαμασκοῦ καὶ Πανεάδος. Et Damaſcum appellat *urbem nobilem Phoenices*, πόλιν ἐπίσημον Φοίνικης. Quibuſcum illa confer quae ſuperius *capite* IX. *p*.49. de nomine Phoenices pro ipſa Palaeſtina uſurpato ſcripſimus. Joſephus Phoenicen & Syriam ſcribit circumſitas utrique Galilaeae, *l*. III. *de bell*. *c*.2. Δύο δ' οὔσας τὰς Γαλιλαίας, τήν τε ἄνω καὶ τὴν κάτω προσαγορευομένην περιίσχει μὲν ἡ Φοινίκη καὶ Συρία. *Duas autem Galilaeas, unam ſuperiorem alteram inferiorem nuncupatam Phoenice & Syria cingunt*: & non niſi harum urbium meminit, quas *Phoenices* eſſe ſcribit, *Sidonis*, *Ant*. I. 7. *Tyri*, *Ant*. XIV. 9. (quae etiam *Act*. 21. 2. πόλις Φοινίκης dicitur) *Caeſareae*, *Ant*. XV. 13. *Beryti*, *de bell*. VII. 20. *Dororum*, in *vita ſua*. Sic ut pars dimidia terrae Iſraeliticae ad mare, eaque ſeptentrionalior, Phoenice appelletur Joſepho. Joppen enim Jamniam, Aſcalona, & ſi quae ſunt aliae auſtraliores, nunquam urbes Phoenices nuncupat.

Nomen ארם, quo Syria ſolet dici, perlate patet, quod vel una Meſopotamia, regio inter Tigrin & Euphraten interjecta probat, ארם נהרים, *Aram*, id eſt, *Syria duorum fluminum* nuncupata, de qua re aliqua obſervavimus ſupra, *pag*. 46. Illa vero Syria quae Palaeſtinae noſtrae propior fuit ארם דמשק, id eſt, *Syria Damaſcena* dicitur 2 *Sam*. 8.6. quam David captam terrae Iſraeliticae adſcivit. Eſt & *Syria Tzoba* צובה cujus Rex Hadar Ezer a Davide victus eſt, quaeque cum Chammath Tzoba, in qua Tadmor a Salomone condita eſt, eadem fuiſſe creditur 2 *Chron*. 8. 3. unde, ſi Tadmor eſt Palmyra, liquet ubi ea quaeri debeat, ſc. non longe ab Euphrate, inter flumen illud & terram Iſraëliticam. Urbem *Kinneſrin* قنسرين, ſitam

inter

inter حلب *Halebum* & حمص *Emeſam* Arabes olim *Soba* dictam ſcribunt. Vide Golii notas ad Alfraganum *p.* 275. Fuit & *Syria Maacha* מעכה 1 *Chr.* 19. 6. Harum regionum fines certo conſtitui nequeunt in tanta qua laboramus penuria veterum monumentorum. Fuerunt autem Syri ſaepe infeſti Iſraëlitis & terras eorum invaſerunt non tantum trans ſed & cis Jordanem. Samariam ipſam obſedit Benhadad Rex Syriae 1 *Reg.* 20. 1. & Retzin magnam partem regni Judae ſubjugavit. 2 *Chron.* 28. 5.

De *Aram Maacha* aliqua hic monebimus, quod Bochartus eam urbem appellet, & in terra Cananaeorum collocet. Ita ſcribit *l.* 11. *c.* 6. Geographiae ſacrae: *Aram Maacha* 1 *Chr.* 19. 6. *Chananaeorum potius quam Syrorum fuiſſe oppidum. Maacham eſſe Ptolemaei Epicaeron, Palaeſtinae urbem trans Jordanem.* Et mox. *Maacha tribui Menaſſe obtigit.* Sed primo quidem Aram Maacha videtur habenda pro regione, non urbe; nam media interponitur inter Meſopotamiam & Syriam Tzoba, quae ſine dubio nomina ſunt regionum. Miſiſſe enim dicitur Rex Ammonitarum ad conducendos ſibi currus & equites *ex Syria interamni* (id eſt Meſopotamia) *hac Aram* (ſive Syria) *Maacha*, *& Syria Tzoba*. Non eſt veriſimile, quum prima regio *Aram* Syria ſit, atque ita ultima *Aram* Syria, mediam *Aram Maaca* eſſe nomen urbis. Deinde dicitur quidem a Bocharto *Maaca* eſſe urbem Palaeſtinae trans Jordanem in portione Menaſſis, & loca *Deut.* 3. 14. *Joſ.* 12. 4. & alia adducuntur, ſed aliud eſt *Aram Maaca*, aliud *Maacha* ἁπλῶς. Nec in iſtis locis legitur vox *Maacha* מעכה ſed המעכתי, & ſemel *Joſ.* 13. 13. מעכת *Maachath*. Haec differentia, quamvis exigua videatur, in nominibus regionum & urbium ſaepe ſufficit, ut diverſae eſſe credantur. Sic *Rama* & *Ramath*, רמה & רמת urbes ſunt diverſae, *Meara* & *Maarath* מערה & מערת, *Kana* & *Kenath* קנה & קנת. Quod ſi quis מעכה & מעכת pro iiſdem locis habere velit, tamen *Aram Maacha* erit nomen regionis a vicina urbe Maacha dictae. Denique, quod Bochartus ſcribit Maacham eſſe Ptolemaei Epicaeron, non convenit cum ſitu urbis Maachae, quae in tribu Menaſſe erat, atque adeo ad fines ſeptentrionales terrae Iſraëliticae

Digitized by Google

ticae trans Jordanem, quum Epicaeros ab ipſo Bocharto in mappa geographica Syriae, inſerta *lib.* 11. *cap.* 3. ad mare mortuum collocetur, ad fines terrae auſtrales.

CAPUT XXV.

DE TERMINIS QUIBUS PALAESTINA DEFINITUR IN SACRO CODICE.

Termini Palaeſtinae auſtrales a lacu Aſphaltite uſque ad fluvium Aegypti protenſi. Tzin regio quae. Duo deſerta Sin *in verſione vulgata, alterum* סין, *alterum* צן. Tzin, צן, *in finibus auſtralibus Palaeſtinae. In hoc deſerto Tzin erat Cadeſch, & Cadeſchbarne. Cadeſch urbs fuit, Cadeſch barnea regio. Inter Cadeſch urbem & terram Iſraëliticam habitarunt Edomaei. Termini regionis trans Jordanicae. Termini ſeptentrionales, via ducens Chamatham. Chamath quae. Regio Sidoniorum & Ziphron in finibus terrae ſeptentrionalibus.*

POſtquam regiones quibus Palaeſtina cingitur ab auſtro, ortu, & ſeptentrione (nam ab occaſu mare magnum eſt, de quo aliqua dicemus ubi ad aquas Palaeſtinae perventum erit) luſtravimus, atque ita ſitum iſtius regionis reſpectu gentium vicinarum vidimus, reſtat ut terminos, quibus ab illis gentibus ſecernitur, ex ſacris literis, aliiſque monumentis veteribus, eruamus. Quo in argumento ita verſabimur, ut eodem ordine, quo uſi ſumus in luſtrandis terris Palaeſtinae propinquis, progreſſuri ſimus ab auſtrali plaga per orientalem atque inde ſeptentrionalem uſque ad mare mediterraneum.

Fines terrae Iſraëliticae ab auſtro ad ſeptentrionem porrectae indicantur hoc loquendi modo, a Gaza ad Sidonem, vel a Berſabe uſque ad Dan; at in narratione rerum geſtarum magis quam in geographica terrae & limitum ejus deſcriptione: nam ultra Ga-

P zam

zam & Berſaben ſe extendit terra Iſraëlitarum ad auſtrum: ſed ab locis notioribus videntur fines ita dici. Ceterum termini Palaeſtinae auſtrales iidem ſunt qui terrarum tribui Judae aſſignatarum, quae omnium tribuum maxime fuit ſita ad auſtrum. Deſcribuntur illi *Joſ.* 15. 1. 2. 3. 4. unde liquet ab extremitate auſtrali lacus Aſphaltitis terminos hos occaſum verſus extendi uſque ad fluvium Aegypti נחל מצרים ubi illabitur in mare magnum ſive mediterraneum. De ſitu lacus Aſphaltitis & fluvii Aegypti accuratius agetur infra, ubi de aquis Palaeſtinae. Inter loca autem quae varia illic memorantur inter extrema duo, lacum videlicet Aſphaltiten & fluvium Aegypti, celebriora & de quorum ſitu aliquid certi videtur affirmari poſſe ex collatione variorum locorum ſacri codicis, quaeque, vitandae confuſionis gratia, illuſtrari omnino quibuſdam adnotationibus debent, ſunt Tzin & Cadeſchbarnea: quamvis de Tzin ratio dubitandi ſit, num ſit idem cum illo deſerto Tzin quod *commate primo* ejuſdem capitis ad terminos tribus Juda auſtrales collocatur. Quicquid ſit, de deſerto Tzin agendum erit, atque adeo tunc expendendum ubi illud fuerit, & ſitne ab illo Tzin, quod *commate tertio* memoratur, diverſum. Ergo primum diſquiramus de Cadeſchbarnea, deinde de deſerto Tzin.

Cadeſch barnea nomen loci fuit, remoti a monte Choreb itinere dierum undecim *Deut.* 1. 2. unde miſſi fuerunt exploratores ad luſtrandam terram Canaan *Num.* 32. 8. *Joſ.* 14. 7. qui *Num.* 13. 3. miſſi dicuntur ממדבר פארן *a deſerto Paran*, & *commate* 26. reverſi ad Moſen אל מדבר פארן קדשה *ad deſertum Paran, verſus Cadeſch.* Mentio etiam fit hujus loci in finibus auſtralibus terrae Canaan *Num.* 34. 4. *Joſ.* 15. 3. nam terminus auſtralis tendens ab extremitate auſtrali maris mortui occidentem verſus עבר צנה והיו תוצאותיו מנגב לקדש ברנע *tranſit Tzinnam & progreditur ab auſtro ad Cadeſch barnea.* Pari modo *Joſ.* 10. 41. in finibus terrae auſtralibus collocatur, quum Joſua a Cadeſch barnea Gazam uſque percuſſiſſe Cananaeos dicitur. Hinc liquet Cadeſch barnea ſe extendiſſe a deſerto Paran uſque ad fines auſtrales terrae Canaan, & eſſe nomen regionis ſive deſerti,

ſerti, non urbis. Certe in ſacro Codice nunquam urbs appellatur hoc nomine. Euſebius etiam in onomaſtico ad vocem Cadeſchbarne ſcribit, Καδδὴς Βαρνὴ ἔρημος ἡ παρατείνουσα Πέτρᾳ πόλει τῆς Παλαιστίνης. *Caddeſch barne eſt deſertum quod ſe extendit uſque ad Petram urbem Palaeſtinae.* Ita quoque Procopius Gazaeus ad *Gen.* 14. ex Euſebio quem in Geographicis ſequi ſolet. Hieronymus in Comm. ad *Geneſ.* 14. 7. *ſignificat locum apud Petram, qui fons judicii nominatur id eſt Cadeſch.*

Magna pars hujus deſerti inhabitabatur ab Edomaeis & Seir appellabatur: quod ex eo colligo, quod *Deut.* 1. 19. 43. dicatur, quum Iſraelitae veniſſent uſque ad Cadeſchbarne, eos adſcendere voluiſſe montana Emoraeorum in terra Canaan habitantium, ſed ab Emoraeis in fugam conjectos fuiſſe & contritos בשעיר *in Seir*, & reverſos (quo niſi ad Cadeſch barnea?) fleviſſe & conſediſſe in Cadesh (non alio loco quam Cadeſch barnea, ut opinor, unde digreſſi fuerant, quique *Deut.* 2. 14. ita appellatur) ותשבו בקדש, longo tempore, donec inde profecti montana Seir circumirent uſque ad Moabitim. Hinc etiam diſcimus locum eundem qui Cadeſch barnea dicitur, Cadeſch appellatum fuiſſe: unde tamen non efficitur, ubicunque Cadeſch legitur, illud de Cadeſch barnea eſſe intelligendum.

Cadeſch, urbs fuit ad terminos terrae Edom, quo cum perveniſſent Iſraelitae petierunt a Rege Edom ut liceret ipſis per terram ejus tranſire ad terram Canaan, quod negatum fuit. *Ecce nos*, dicunt, בקדש עיר קצה גבולך *in* vel *juxta Cadeſch, urbem in extremis finibus tuis Num.* 20. 16. Unde perſpicuum eſt inter hanc Cadeſch & terram Canaan medio loco ſitam fuiſſe regionem Edomaeorum: adeoque non fuiſſe hanc urbem in finibus auſtralibus terrae Canaan ſitam, uti multi exiſtimant: tunc enim venia regis Edomaei non indiguiſſent. Quumque in vel juxta Cadeſch fons virtute Dei e rupe percuſſa a Moſe prodierit, non videtur improbabile eandem hanc Cadeſch eſſe quae עין משפט *fons judicii Gen.* 14. 7. appellatur. Eadem Cadeſch deſerti Tzin קדש מדבר צן nuncupatur, ubi populus aquas flagitaverat *Numer.* 27. 14. Alibi dicitur במדבר צן הוא קדש *in deſerto Tzin,*

Digitized by Google

id eſt, *Cadeſch*. *Num.* 33. 36. Sed ultimus hic locus meretur accuratius examen. Scilicet illic recenſentur omnes manſiones populi Iſraelitici in deſerto, & nonniſi unius Cadeſch fit mentio ſc. *deſerti Tzin ſive Cadeſch*, a quo ad montem Hor redierint, unde ſequeretur Cadeſch, urbem in finibus Edomaeorum poſitam, eſſe eandem cum Cadeſchbarne: nam caſtrametati ſunt in Cadeſchbarne, *Deut.* 1. 2. caſtra metati etiam ſunt in Cadeſch *Num.* 20. 16. quumque Cadeſchbarne nonnunquam Cadeſch ἁπλῶς appelletur (*Deut* 1. 46.) quid obſtat, dicet aliquis, quo minus credamus eandem eſſe Cadeſch in finibus Edomaeorum poſitam & Cadeſch barne? quod ſi fuerint diverſae manſiones Cadeſch & Cadeſchbarne, cur non diſtincte recenſentur *Num.* 33. 36? Primo quidem quod diverſa loca eſſe Cadeſch & Cadeſch barne credamus facit quod Cadeſchbarne in deſerto Paran fuerit, & eadem ſe extenderit ad fines auſtrales terrae Canaan, Cadeſch vero urbs in finibus Edomaeorum ſita, unde per fines Edomaeorum aditus erat ad terram Canaan. Deinde ſi manſiones fuere diſtinctae Cadeſch & Cadeſchbarne, cur non diſtincte recenſentur? putem hoc factum vel quod nomen deſerti Tzin tam late pateret (confer *Num.* 13. 21.) ut etiam ad urbem Cadeſch ſitam in finibus Edomaeorum ſe extenderet, & deſertum Cadeſch barnea complecteretur: niſi enim hoc dicamus, nulla facta fuiſſet manſionis in Cadeſchbarnea mentio, ſed tantum deſerti Tzin, in quo Cadeſch Edomitica; vel quod non diu juxta unam Cadeſch haeſerint: non enim omnia loca in quibus fuerunt Iſraelitae in illo catalogo recenſeri apparet ex eo quod *Num.* 33 36. ab Etzjon Geber proxima manſio recenſeatur in deſerto, id eſt, Cadeſch. Nota Graecos Interpretes aliter videri legiſſe & duas manſiones diſtincte commemorare, unam in Zin, alteram in Pharan ſive Cadeſch *Num.* 33. 36. Καὶ ἀπῆραν ἐκ Γεσιὼν Γάβερ καὶ παρενέβαλον εἰς τὴν ἔρημον Σὶν· Καὶ ἀπῆραν ἐκ τῆς ἐρήμου Σὶν καὶ παρενέβαλον εἰς τὴν ἔρημον Φαράν· αὕτη ἐστὶ Καδής. *Et profecti ex Eſion Gaber caſtrametati ſunt in deſerto Sin. Et profecti ex deſerto Sin caſtrametati ſunt in eremo Pharan. Haec eſt Cadeſch.*

Duo ſunt deſerta, utraque ab Iſraëlitis ex Aegypto egreſſis fre-

frequentata quae *Sin* appellantur ab interprete vulgato; ſed diſtinctis nominibus in textu Hebraeo conſpicua, alterum Aegypto propius & סין *Sin* dictum, alterum terrae Canaan & צן *Tzin* nuncupatum. Hoc in finibus auſtralibus terrae locatur *Num.* 34. 3. & hinc univerſa terra deſcribitur *Num.* 13. 22. ויתרו את הארץ ממדבר צן עד רחוב לבא חמת *explorarunt terram a deſerto Tzin uſque ad Rechob, qua itur verſus Chamath.* In hoc deſerto erat Cadeſch, urbs ad extremos fines Edomaeorum *Num.* 20. 1. 16. quae inde nomen tulit Cadeſch deſerti. Tzin *Numer.* 27. 14.

Videtur hoc deſertum Tzin latiſſime ſe extendiſſe & complexum ipſam regionem Cadesbarne. Niſi enim hoc dicamus, fatendum eſt inter manſiones populi Iſraëlitici in deſerto recenſitas *Num.* 33. nullam factam mentionem Cades barne. Dicitur enim illic tantum quod ab Etzjon Geber venerint *in deſertum Tzin, id eſt, Cadeſch.* Quo reſpicitur ad *Num.* 20. 1. *Venerunt in deſertum Tzin, & manſit populus in Cadeſch* ..... quae Cadeſch mox *commate* 16. dicitur eſſe *urbs in finibus Edom.* Fuerunt praeterea caſtrametati in Cades barne in deſerto Pharan *Num.* 13. 3. quae loca diſtincta ſunt. Atqui hujus Cades barne nulla fit mentio niſi dicamus nomine deſerti Tzin illud innui. Illud autem deſertum Cadeſch appellari videtur ab urbe in finibus Edomaeorum Cadeſch.

Sunt qui putent hujus deſerti mentionem fieri *Num.* 34. 3. & *Joſ.* 15. 3. ubi de termino auſtrali terrae legitur ועבר צנה *& tranſit Tzinna* ..... *& adſcendit ad Cadeſch barnea.* Sed illud עבר non requirit ut ה in צנה ſit *locale*, nam mox *Joſ.* 15. 3. ſequitur עבר חצרון, adeoque צנה ſit nomen loci, uti & Graecis viſum eſt, Ἐννὰκ habentibus. Nec deſerta duo, Tzin & Cadeſchbarne, videntur ſibi tam vicina concipienda in exiguo hoc ſpatio finium terrae auſtralium; potius dicendum Cades barne eſſe partem deſerti Tzin.

Pergamus nunc ad terminos auſtrales & boreales terrae trans Jordanem. Hi deſcribuntur *Deut.* 3. 9. *a fluvio Arnon uſque ad montem Chermon* מנחל ארנון עד הר חרמון, qui mons immi-

 net

net Paneadi, & Libano vel Antilibano ipſi adhaeret, uti poſtea demonſtrabitur quum de montibus Palaeſtinae agetur. Praeterea termini terrae trans Jordanicae conſtituuntur *Deut.* 14. 48. 49. *Ab Aroer quae ſita eſt ſuper ripam torrentis Arnon uſque ad montem Sion qui & Chermon. Omnis planities* (poſſeſſa fuit ſc. a Ruben, Gad & dimidia Manaſſe) *trans Jordanem ad orientalem plagam uſque ad mare ſolitudinis & uſque ad radices montis Phaſga.* Hinc cernere eſt Aroër collocandam ita ut ad auſtrum ſit terrae trans Jordanicae. Peccant itaque qui eam ad orientem collocant, & eo fluvium Arnonem circum ducunt. Praeterea notandum eſt radices montis Phaſga collocari in finibus auſtralibus terrae trans Jordanem. Confer *Joſ.* 12. 1. 2. ubi limites hujus terrae eodem modo deſcribuntur. *Hi ſunt reges terrae quos percuſſerunt filii Iſrael & adſciverunt terram eorum trans Jordanem verſus ortum ſolis ab fluvio Arnon uſque ad montem Chermon, & omnem planitiem ortum verſus. Sichon Rex Emoraeorum habitabat Cheſchbone, dominans ab Aroer, quae & ſita eſt ſuper ripam fluvii Arnon, & medio fluvio, atque dimidiae parti Gileaditidis, & uſque ad Jabboc fluvium, qui terminus eſt filiorum Ammon. Et planities uſque ad mare Cinneroth ortum verſus, & urbes planitiei maris mortui ortum verſus, via Bethjeſchimoth & ab auſtro ſub Asdoth Piſga. Et fines Ogi Regis Baſan, ex reliquiis Rephazorum, qui in Aſtaroth & Edrei habitabat. Qui dominabatur in monte Chermon & Salcha & tota Baſan vſque ad fines Geſchuritarum & Maachatitarum, & dimidiae parti Gileaditidis uſque ad ditionem Sichonis Regis Chesbonis.* Quid autem eſt quod תוך הנחל *medium fluminis* Arnon recenſeatur ſub ditione Sichonis? crediderim Arnonem in duo brachia ſe alicubi diviſiſſe, & unum ad Sichonem alterum ad Moabitas pertinuiſſe.

Termini terrae Canaan (excluſa regione duarum tribuum & dimidiae, uti capite 1. monuimus) ad ſeptentrionem *Num.* 34. 7. 8. 9. deſcribuntur, ita ut a mari magno (qui limes eſt Palaeſtinae occidentalis *Num.* 34. 6.) fiat initium; & quidem non longe, ut videtur, a Sidone, quae urbs in finibus terrae Cananaeorum ſeptentrionalibus *Gen.* 10. 19. & *Joſ.* 19. 28. collocatur, ad ſeptentrionem tamen illius urbis, quae tribui Aſer aſſignata fuit *Judic.*

dic. 1. 21. Inde limes ad הר ההר progreditur, quod vulgo per *montem Hor* redditur. Graeci ὄρος τὸ ὄρος. At notus haud eſt mons Hor, niſi ille ubi Aharon fato functus legitur *Num.* 33. 39. Nuſquam in ſacris literis mentio fit montis Hor ad ſeptentrionem terrae Iſraëliticae niſi hic; quum tamen pluribus locis termini terrae deſcribantur. Quare ſuſpicor illud *Hor*, הר, haud eſſe nomen proprium, ſed infinitivum verbi הרר, unde הר, *mons*, ducitur. Fateor ignotam eſſe ſignificationem verbi הרר, quum in Veteri Teſtamento non legatur: ſed haud dubitandum videtur, quum הר *mons* inde ducat originem, aliquid eo indicari quod monti conveniat, uti *aſſurgere*, *eminere*, *attolli*, aut ſimile quid. Quapropter, quodcunque ſit, illud הר ההר velim heic accipi pro τῷ *aſſurgere montis*, vel re ſimili. Nec eſt quod quis dicat montis nomen addi oportuiſſe. Certe quum Libanus heic fuerit, mons notiſſimus, facile colligitur illum, non alium, hic indicari. Quamvis forſitan pars ipſius Libani nomine Hor dicta fuit; quod uti haud negare, ita nec affirmare poſſumus.

Ab הר ההר limes protenditur לבא חמת ad viam quae ducit Chamatham. Aliquando בוא חמת *qua itur Chamatham*, ἁπλῶς pro termino ſeptentrionali terrae Iſraeliticae collocatur, uti 1 *Chron.* 13. 5. ubi David congregaſſe dicitur כל ישראל *totum populum Iſraelis* מן שיחור מצרים ועד לבוא חמת *a Schichor Ægypti uſque quo itur Chamatham*: ἀπὸ ὁρίων Αἰγύπτου καὶ ἕως εἰσόδου Ἡμάθ. Ita Graeci. *Num.* 13. 21. רחוב לבוא חמת *Rechob qua iter eſt Chamatham* conſtituitur in finibus terrae ſeptentrionalibus. Videtur eſſe illa *Rechob* Aſeritarum *Joſ.* 19. 28. ex qua non potuere expellere Cananaeos *Judic.* 1. 31. Malim enim רחוב pro nomine proprio quam communi habere. Joſephus terminum Cananaeae, uti illa a Joſua definita fuit, ſcribit fuiſſe Ἀμαθὴν (ea eſt חמת) *Ant.* IX. 11. quam a Macedonibus Epiphaniam dictam idem ſcribit *Ant.* I. 7. & incolas Ἀμαθέους vocat *Ant.* V. 1.

Erat Chamath aliqua urbs vicina Damaſco & Arpad *Jer.* 49. 23. Appellatur Chamath magna *Amos* 6. 2. Sunt qui Antiochiam hoc nomine dictam volunt. Hieronymus ad *Amos* 6. obſervat *Chamath magnam eſſe Antiochiam, aliam vero Chamath Epipha-*

Digitized by Google

phaniam, unde uſque hodie (anno Chriſti 408 quo haec ſcripſit) *pergentibus Meſopotamiam prima manſio vocatur Emmas.* Et in *Comm. ad Ezech.* 47. agens de Ribla (quae in terra Chamath ſita erat 2 *Reg.* 23. 33.) *In Rebla, quae nunc Syriae eſt Antiochia: & ut ſcias Reblam hanc ſignificare urbem quae nunc in Syria Coele nobiliſſima eſt, ſequitur contra fontem, quem perſpicuum eſt ſignificari Daphnen, de quo fonte ſupra dicta urbs aquis abundantiſſimis fruitur.* Chaldaeus etiam *Num.* 13. 22. reddidit Chamath אנטוכיא *Antiochiam.* Euſebius ad vocem Ἐμὰθ ſcribit ſe non exiſtimare eſſe illam urbem Epiphaniam vicinam Emeſſae: ſed Hieronymus contra, *nobis*, inquit, *videtur hanc eſſe Epiphaniam juxta Emeſam quae hodieque Syro ſermone ſic dicitur.* Idem ad vocem *Aemath*: *Ego autem inveſtigans repperi Emath urbem Coeleſyriae appellari, quae nunc Syro ſermone Epiphania dicitur.* Et in epiſtola ad Dardanum idem confirmat. Miratur Bonfrerius Hieronymum *hanc urbem dicere Coeleſyriae, cum tota Coeleſyria videatur fuiſſe extra terminos terrae Iſraëlitarum.* Sed fuerit Coeleſyria extra terram. Chamath illa nuſquam dicitur intra terram Iſraëliticam fuiſſe: e contrario quia fines terrae dicuntur ſe extendere *uſque quo tendis Chamatham* colligi poſſet hinc Chamath extra terram fuiſſe. Praeterea etiamſi Chamath fuiſſet intra terrae Iſraeliticae fines, potuiſſet urbs Coeleſyriae dici, nam & ab aliis veterum urbes quaedam Iſraeliticae appellantur urbes Coeleſyriae, uti Scythopolis a Joſepho *Ant.* XIII. 21. Ceterum Epiphania ſita erat ad Orontem, teſte Euagrio *Hiſtor. l.* III. 34. Stephanus: Ἐπιφάνεια, πόλις Συρίας κατὰ Ῥαφανέας ἐν μεθορίοις Ἀράδȣ. *Epiphania, urbs Syriae juxta Raphaneas in confiniis Aradi.* Audiamus & alios inter veteres de Chamath. Theodoretus *quaeſt.* 22. *in* 2. *lib. Regum*, ὁ Ἀκύλας ἡρμήνευσεν Ἐμὰθ τὴν Ἐπιφάνειαν τῆς Συρίας. *Aquilas Emath tranſtulit Epiphaniam Syriae.* & in Jerem. 46. Ἐμὰθ τὴν Ἐμέσαν λέγει· ἔςι δὲ καὶ ἄλλη Ἐμὰθ, ἡ νῦν Ἐπιφανεία. *Emath appellat Emeſam. Eſt & altera Emath dicta Epiphania.* Idem Commentar. ad Jerem. 4. Κώμη δὲ ἐςιν ἡ Ῥεβλαθὰ τῆς νῦν καλȣμένης Ἐμέσης. Ὡς εἶναι δῆλον, ὅτι Ἐμὰθ τὴν μεγάλην τὴν Ἐμέσην λέγει. τὴν δὲ ἄλλην Ἐμὰθ τὴν Ἐπιφάνειαν. Οὕτω γὰρ καὶ μέχρι τȣ̃ παρόντος τῇ ἐπιχωρίῳ καλεῖται φωνῇ. *Reblatha, vi-*

cus

cus eſt Emeſae nunc ita dictae. Ut ita perſpicuum ſit illum Emath magnam appellare Emeſam, aliam autem Emath Epiphaniam. Sic enim uſque in hunc diem patrio ſermone appellatur. Joſephus quoque *Ant.* 1. 7. Ἀμάθην etiamnum ſuis temporibus ita ab indigenis nuncupari ſcribit, verum a Macedonibus Ἐπιφάνειαν. Sed vix credo locum adeo remotum a finibus terrae Iſraëliticae per Chamath intelligi. Cyrillus, *comm. in Amos p.* 312. Φασὶ δὲ τὴν μὲν Αἰμὰθ τὴν πλατείαν ταύτην εἶναι τὴν νῦν Ἀντιόχειαν, τὴν δὲ μείω καὶ ϛενότεραν τὴν γείτονά τε καὶ ὅμορον Ἐπιφάνειαν Ἀντιόχου τοῦ ἐπίκλην Ἐπιφανοῦς τὴν μὲν Ἀντιόχειαν, Ἐπιφάνειαν δὲ τὴν ἑτέραν εἰς δόξαν ἰδίαν ὠνομακότος. *Ferunt Emath majorem eſſe Antiochiam, minorem & anguſtiorem ei vicinam & conterminam Epiphaniam: Antiochus autem Epiphanes illam quidem Antiochiam, hanc Epiphaniam, ad gloriam ſuam nuncupavit.* Procopius Gazaeus, in *comm. ad lib.* 11. *Reg.* Βασιλεὺς Ἡμάθ. Ἀκύλας τὴν Ἐπιφάνειαν τῆς Συρίας. *Rex Emath. Aquilas exponit Epiphaniam, urbem Syriae.* Meurſius haec appellative reddidit, *Aquila exponit apparitionem vel adventum Syriae.* Sed innui urbem Ἐπιφάνειαν ex aliorum ſcriptorum teſtimoniis quae mox exhibuimus clarum eſt.

E quidem mihi non perſuadeo per חמת *Chamath* his in locis, quibus agitur de finibus terrae ſeptentrionalibus, aut Antiochiam aut Epiphaniam indicari, ſed alium locum vel in ipſis finibus terrae Iſraëliticae aut certe non longule inde ſitum. Namque ita illa verba, *qua itur verſus*, uſurpantur in deſcriptione finium Palaeſtinae auſtralium *Gen.* 10. 19. *qua itur Geraram, & qua itur Sodomam & Gomorrham.* Sic 1 *Reg.* 18. 46. *ex Carmel qua itur Jizreel.* Nimis remota eſt utraque urbs a finibus illius terrae: quod ſubjecta tabella clare docebit, in qua urbium Syriacarum intervalla per numeros milliarium Romanorum adſcriptos ex Itinerario quod Antonini vulgo dicitur diſtincta indicantur.

	* *Antiochia*	*Chalcis*	
Occaſus	25	20	Ortus
		Q	*Platanos*

Occaſus — Ortus

Platanos	*Arra*
24	20
Catela	*Cappareae*
16	16
Laodicea	* *Epiphania*
18	16
Gabala	*Arethuſa*
24	16
Balanea	*Emeſa*
24	18
Antaradus	*Laodicea ad Libanum*
32	32
Arcae	*Conna*
18	32
Tripolis	*Heliopolis*
36	38
Biblus	*Abila*
21	18
Berytus	*Damaſcus*
30	
Sidon.	

Ta-

Tabella iſta, quae legenti eſt ad ſiniſtram, initium capiens ab Antiochia, & finem in Sidone, oſtendet quantum Antiochia abſit a terminis terrae Iſraeliticae, in quibus Sidon erat. Altera tabella, a Chalcide ducta Damaſcum uſque, docebit quantum & Emeſa, habita pro חמת, uti & Epiphania, a Palaeſtina abfuerint.

Deinde eſt in finibus Palaeſtinae ſeptentrionalibus צדד *Zedad* & זפרון *Ziphron*, & חצר עינן *Chatzar Enan*, & *campus*, vel *terra*, *Mizpe* ad radices montis Chermon, *Joſ.* 11. 3. 8. Incertum eſt quo intervallo haec diſponi debeant. Hieronymus *in Comm. ad Ezech.* 47. ſcribit *Zephrona urbem hodie Zephyrium oppidum Ciliciae vocant*. Sed id nimis longe a Palaeſtina abeſt. Certiora forſitan erunt, quae ex collatione urbium in finibus Aſer & Naphtali, quas tribus notum eſt omnium maxime ſeptentrionem verſus ſitas fuiſſe, poſſemus conjicere. Nimirum *Chamath* eſſe idem cum חמת *Chammath* tribus Naphtali. *Ziphron*, Ἐφρωνὰ & Ζεφρωνὰ Graecis, non convenit cum ulla urbium in portione duarum illarum tribuum ſitarum magis quam עברון Ἑβρών, in tribu Aſer *Joſ.* 19. 28. & Ἰαριών (aut Ἱερὼν & Ἐρὼν uti alii codices habent) יראון in tribu Naphtali. *Chatzar Enan* videtur עין חצור πηγὴν Ἀσὼρ urbem Nephtaliticam indicare, ſi vocum ſitum invertas. *Rechob* urbs Aſeritica fuit *Joſ.* 19. 28. ſed etiamſi haec vera eſſent, non multum inde juvaremur in vero ſitu indagando.

Quod ad terminos Palaeſtinae attinet deſcriptos *Gen.* 10. 19. eſt obſervatu dignum Pentateuchum Hebraeo-Samaritanum non niſi duos treſve extremos memorare, uti fluvium Aegypti & Euphraten vel mare magnum, licet in Codice Hebraeo plurimorum aliorum locorum in finibus ſitorum fiat mentio. Contextus Hebraeus ita habet. *Et termini Canaan ſunt a Sidone Geraram uſque Gazam, qua itur Sodomam, Gomorram, Adamam & Tzeboim uſque ad Leſcha.* Samaritanus hoc comma ita exhibet ויהי גבול הכנעני מנהר מצרים עד הנהר הגדול נהר פרת ועד הים האחרון *Et fuit terminus Cananaeorum a fluvio Aegypti uſque ad flumen magnum Euphratem & uſque ad mare poſterius*, i. e occidentale. Vides inſignem differentiam quae inter Hebraeum & Samaritanum codicem intercedit.

 CAPUT

CAPUT XXVI.

DE TERMINIS QUIBUS PALAESTINA DESCRIBITUR AB ALIIS SCRIPTORIBUS.

Termini Palaeſtinae pro ratione temporum diverſi. Hieronymi ſententia de terminis terrae promiſſae. Ziphron *num Zephyrium Ciliciae. Judaei non acceperunt omnem terram promiſſam, ſed culpa ſua. Theodoreti verba huc facientia. Ambroſii opinio totum orbem terrarum Iſraëlitis promiſſum. Joſephi deſcriptio Palaeſtinae & terminorum ejus ſua aetate. Termini terrae Iſraëliticae ſtante Templo ſecundo ex ſcriptis Talmudicis eruti.*

SCriptores profani variis modis terminos terrae Iſraëliticae deſcribunt. Pro ratione enim temporis quo vixerunt latius aut minus late terra a Judaeis poſſeſſa patuit: atque aliae regiones iis ademtae, aliae adjectae ſunt, praecipue ſtante Templo ſecundo. Et inter illos qui terminos terrae Iſraëlitis a Deo adſignatae, uti in ſacro codice conſtituuntur, obſervationibus quibuſdam illuſtrare tentarunt nonnulli ſunt qui putaverint per Hebraea nomina locorum adſignificari urbes monteſque quos nos quidem longiſſime remotos a Palaeſtina arbitramur. Videamus primo quid Hieronymus qui ipſe diu in Palaeſtina vixit, uti cogniſſimum eſt, de terminis terrae Iſraëlitis a Deo promiſſae, quid Theodoretus, & Ambroſius ſcriptum reliquerint: dein quomodo terras Judaïcae ditionis ſub imperio Herodum Joſephus deſcribat; denique quid Talmudici de finibus terrae a Judaeis ex captivitate Babylonica reducibus poſſeſſae tradant.

Terminos terrae, uti promiſſa eſt *Num.* 34. 3. ita deſcribit Hieronymus in *epiſt.* ad Dardanum. *Terram repromiſſionis dici quae in Numerorum volumine continetur a meridie maris ſalinarum per Sina & Cades barne, uſque ad torrentem Aegypti, qui juxta Rhinocoruram mari magno influit: & ab occidente ipſum mare quod Palaeſti-*

ſtinae, Phoenice, Syriae Coele, Ciliciaeque praetenditur: ab aquilone Taurum montem & Zephyrium uſque Emath, quae appellatur Epiphania Syriae: ad orientem vero per Antiochiam & lacum Cenereth quae nunc Tiberias appellatur & Jordanem qui mari influit Salinarum, quod nunc mortuum dicitur: trans Jordanem autem duarum ſemis tribuum poſſeſſio eſt, Ruben & Gad & dimidiae tribus Manaſſe. Emenda obiter in hoc loco vocem *Sina*, & ſubſtitue *Sin*; nec enim Sina huc pertinet, & liquidum eſt Sin legendum eſſe ex *Numer.* 34. 4. Idem in *comm. ad Ezech.* 7. terminos terrae *Numer.* 34. adſignatos deſcribit, ſed nimis longe nos ducit per זפרון intelligens *Zephyrium* Ciliciae oppidum, per montem altiſſimum Taurum; Judaei vero quidam Amanum eo nomine intelligunt, uti ipſe notat, & hoc firmatur ex Talmude.

Longius hos extendit Hieronymus ad *cap.* 20. *Ezech. Inclytam eſſe terram Judaeae & cunctis terris fertiliorem dubitare non poterit, qui a Rhinocorura uſque ad Taurum montem & Euphratem fluvium cunctam conſideraverit terram, & urbium potentiam amoenitatemque regionum, Palaeſtinam videlicet & Phoenicen, Arabiam, Syriam Coelen, Ciliciam & caeteras regiones, quas Iſraeli. ſi Dei praecepta ſervaſſet, Dominus repromiſit: quas quia non accepit, vitium fuit incredulitatis ejus. Nam & in ipſa Palaeſtina Judaeaque provincia gentes plurimae remanſerunt, quae non ſunt ejectae. Neque enim ſponſor in crimine eſt, ſi ille cui repromittitur indignum ſe fecerit ſponſione, praeſertim quum proponatur optio promittentis*: ſi volueritis & audieritis me, quae bona ſunt terrae comedetis. Sin autem nolueritis, gladius devorabit vos.

Ad illuſtrationem ſententiae hujus Hieronymianae faciunt haec quae leguntur apud Theodoretum quaeſt. 59. in *Exodum.* Πῶς ἐπαγγειλάμενος ὁ Θεὸς μέχρι τȣ̃ Ἐυφράτȣ τȣ̃ ποταμȣ̃ παραδώσειν αὐτοῖς τὴν γῆν, ὐκ ἐπλήρωσε τὴν ὑπέσχεσιν. *Quam ob rem factum ſit Deum, qui promiſerat ſe daturum iis terram uſque ad Euphraten,* (Deut. 1. 7.) *promiſſis non ſteterit.* Διὰ Ἱερεμίȣ τȣ̃ προφήτȣ τȣ̃το σαφέσερον πεποίηκεν ὁ Θεός. Πέρας γάρ φησι λαλήσω ἐπὶ ἔθνος καὶ βασιλείαν, τȣ̃ οἰκοδομεῖν καὶ καταφυτεύειν· καὶ ἔσαι ἐὰν σραφὲν τὸ ἔθνος ἐκεῖνο ποιήσῃ πονηρὰ, ΟΤ ΜΗ ΕΠΑΓΑΓΩ ΕΠ' ΑΤΤΩι

ΠΑΝΤΑ ΤΑ ΑΓΑΘΑ ΟΣΑ ΕΛΑΛΗΣΑ, καὶ τὰ ἑξῆς. Εἰσήγαγε τοίνυν αὐτοὺς ὁ θεὸς εἰς ἣν ἐπηγγείλατο γῆν. Ἐπειδὴ δὲ φυλάξαι τὸν θεῖον οὐκ ἠβουλήθησαν νόμον οὐ πᾶσαν αὐτοῖς παρέδωκεν, ἀλλ᾽ εἴασε τινὰς διηνεκῶς αὐτοῖς πολεμοῦντας, ἵνα πολεμούμενοι τὴν θείαν αἰτῶσι βοήθειαν· καὶ τοῦτο διαφερόντως ἡ τῶν Κριτῶν ἱστορία διδάσκει. Δαβὶδ μέν τοι τῷ βασιλεῖ καὶ τούτους ὑπέταξε· καὶ γὰρ οἱ ἀλλόφυλοι φόρους ἐδίδωσαν· καὶ Συρία Δαμασκοῦ καὶ Συρία Σουβᾶ· καὶ Σολομῶν δὲ ἕως ηὐσέβει, ταύτην εἶχε τὴν δυναστείαν· ἀποκλίνας δὲ εἰς ἀσέβειαν, τῆς ἐξουσίας ἐξέπεσε· καὶ τούτοις δὲ δώσειν ἐπηγγείλατο, τὰς ἐντολὰς καὶ τὸν νόμον φυλάττουσιν. *Manifeſtum magis hoc fecit Deus per Jeremiam* (Jerem. 18. 9.) ad ſummam enim ait loquar ſuper gentem & regnum ad aedificandum & plantandum: & erit ſi converſa gens illa fecerit mala, NON APPORTABO EI CUNCTA BONA QUAE LOCUTUS SUM, &c. *Introduxit igitur illos Deus in terram promiſſam. Poſteaquam vero noluerunt ſervare legem Divinam non praeſtitit iis univerſam, ſed quosdam reliquit qui cum illis aſſidue pugnarent, ut oppugnati divinum auxilium peterent: & hoc diſerte narrat hiſtoria Judicum. Hos tamen ſubjecit Davidi regi: & Philiſtaei tributum ſolverunt, & Syria Damaſcena, & Syria Soba. Salomon quoque quamdiu pie vixit, eo imperio potitus eſt, ubi vero declinavit ad impietatem, privatus eſt imperio. His denique ſe daturum promiſit, qui praecepta & legem obſervarent.* Eandem quaeſtionem diſcutit *quaeſt.* 2. in Joſuam, & *quaeſt.* 7. in *lib.* Judicum, dicitque Deum non promiſiſſe iis eam terram ἁπλῶς, ſed hac conditione ſi ſervarent mandata ſua, & *Jud.* 2. Deum eos monere, ſe non expulſurum porro coram iis Cananaeos, quos ſe expulſurum dixerat, quia voci Dei non obtemperaverant, & quae plura illic legi queunt; nam longiora ſunt quam ut hic inſeri debeant: quibuſcum confer dicta ſuperius *cap.* IX.

At nemo eſt qui terminos terrae Abrahamo & ſemini ejus promiſſae longius extendat quam Ambroſius, qui *lib.* 11. de Abrahamo Patriarcha *cap.* 7. ex his Dei verbis, *Reſpice oculis & vide a loco in quo nunc es, ad Africum & aquilonem & orientem & mare, quia omnem terram quam tu vides tibi dabo eam & ſemini tuo,* colli-

Digitized by Google

colligit univerſum terrarum orbem hac deſcriptione indicari. Audiamus ipſum. *Hinc tanquam a fonte hauſerunt Stoici philoſophi dogmatis ſententiam, omnia ſapientis eſſe: oriens enim & occidens ſeptentrio & meridies portiones ſunt univerſitatis. His enim totus mundus includitur. Haec cum promiſit Deus daturum ſe Abrahae quid aliud declarat, niſi ſapienti & fideli praeſto omnia deeſſe nihil.* Et mox. *In poſſeſſionem tibi dabo mundum quem Deum ante credebas. Perambula terram, in longitudinem & latitudinem ejus. Utique intra momentum terram iſtam Perſarum incluſam imperiis ab Indiae quoque litoribus ad Herculis, ut ajunt, columnas vel Britanniae extrema confinia non potuit perambulare.*

Joſephus terras ditionis Judaïcae ſui temporis deſcribit luculenter *lib.* III. *de bell. cap.* 2. primum quidem utramque Galilaeam, unde liquet quos terrae Iſraëliticae terminos tribuat a ſeptentrione; deinde Peraeam, unde diſcimus quinam fuerint termini ad ortum; tum Samariam & Judaeam, qua ratione fines terrae auſtrales innoteſcunt. Galilaeae deſcriptionem his verbis complectitur. Δυὸ δ᾽ ὔσας τὰς Γαλιλαίας, τήν τε ἄνω, καὶ τὴν κάτω προσαγορευομένην, περιίσχει μὲν ἡ Φοινίκη καὶ Συρία· διορίζει δὲ ἀπὸ μὲν δύσεως ἡλίȣ Πτολεμαὶς, τοῖς τῆς χώρας τέρμασι, καὶ Κάρμηλος τὸ πάλαι μὲν Γαλιλαίων, νῦν δὲ Τυρίων ὄρος· ᾧ προσίσχει Γάβα πόλις ἱππέων, ȣ̈τως ἀγορευομένη, διὰ τὸ τȣ̀ς ὑφ᾽ Ἡρώδȣ τȣ̃ βασιλέως ἀπολυομένȣς ἱππεῖς ἐν αὐτῇ κατοικεῖν· ἀπὸ δὲ μεσημβρίας, Σαμαρίς τε, καὶ Σκυθόπολις μέχρι τῶν Ἰορδάνȣ ῥεέθρων· πρὸς ἕω δὲ Ἱππηνή τε, καὶ Γαδαρὶς ἀποτέμνεται, καὶ ἡ Γαυλανῖτις αὕτη, καὶ τῆς Ἀγρίππα βασιλείας οἱ ὅροι. Τὰ προσάρκτια δὲ αὐτῆς Τύρῳ τε καὶ Τυρίων χώρᾳ περατȣ̃ται· καὶ τῆς μὲν κάτω καλȣμένης Γαλιλαίας, ἀπὸ Τιβεριάδος μέχρι Χαβȣλὼν ἧς, ἐν τοῖς παραλίοις Πτολεμαὶς γείτων τὸ μῆκος ἐκτείνεται· πλατύνεται δὲ ἀπὸ τῆς ἐν τῷ μεγάλῳ πεδίῳ κειμένης κώμης, Ξαλὼθ καλεῖται, μέχρι Βηρσάβης, ἧ καὶ τῆς ἄνω Γαλιλαίας εἰς εὖρος ἀρχὴ μέχρι Βακὰ κώμης, ἥ τὴν τῶν Τυρίων γῆν ὁρίζει· μηκύνεται δὲ μέχρι Μηρὼθ ἀπὸ Θελλᾶ κώμης Ἰορδάνȣ γείτονος· τηλικαῦται δὲ ȣ̃σαι τὸ μέγεθος, καὶ τοσȣ́τοις ἔθνεσιν ἀλλοφύλοις κεκυκλωμέναι, πρὸς πᾶσαν ἀεὶ πολέμȣ πεῖραν ἀντέσχον, μάχιμοί τε γὰρ ἐκ νηπίων καὶ πολλοὶ πάντοτε Γαλιλαῖοι, καὶ ȣ̈τε δειλία ποτὲ τȣ̀ς ἄνδρας,

δρας, οὔτε λειπανδρεία τὴν χώραν κατίσχεν· ἐπειδὴ πίων τε πᾶσα καὶ εὔβοτος, καὶ δένδρεσι παντοίοις κατάφυτος, ὡς ὑπὸ τῆς εὐπαθείας προσκαλέσασθαι, καὶ τὸν ἥκιστα γῆς φιλόπονον· προσησκήθη γοῦν ὑπὸ τῶν οἰκητόρων πᾶσα, καὶ μέρος αὐτῆς οὐδὲν ἀργόν· ἀλλὰ καὶ πόλεις πυκναὶ, καὶ τὸ τῶν κώμων πλῆθος, πανταχοῦ πολυάνθρωπον διὰ τὴν εὐθηνίαν, ὡς τὴν ἐλαχίστην ὑπὲρ πενταχισχιλίους πρὸς τοῖς μυρίοις ἔχειν οἰκήτορας· καθόλου δὲ εἰ καὶ τῷ μεγέθει τις ἐλαττώσειε τῆς Περαίας τὴν Γαλιλαίαν, προέλοιτο δ' ἂν τῇ δυνάμει· ἡ μὲν γαρ ἐνεργὸς ὅλη, καὶ συνεχὴς ἐστὶ καρποφόρος. Vetus interpres. *Duae ſunt autem Galilaeae, quae ſuperior & inferior appellantur, eaſque Phoenice & Syria cingunt. Diſcernit vero ab Occidente Ptolemais territorii ſui finibus. & quondam Galilaeorum, nunc autem Tyriorum, mons Carmelus: cui conjuncta eſt Gaba civitas equitum, quae ſic appellatur, eo quod equites ab Herode rege dimiſſi coloni eo deducebantur. A meridie autem Samaritis & Scythopolis, uſque ad flumen Jordanem. Ab Orientem vero Hippene & Gadaris, ſed & Gaulanitis definit, qui etiam regni Agrippae fines ſunt. Septentrionalis autem ejus tractus Tyro, itemque Tyriorum finibus terminatur. Inferioris quidem Galilaeae longitudo à Tiberiade uſque ad Zabulon, cui vicina eſt in locis maritimis Ptolemais, protenditur. Latitudine autem patet a vico Xaloth, qui in magno campo ſitus eſt, uſque ad Berſaben: unde etiam ſuperioris Galilaeae latitudo incipit uſque ad Baca vicum, qui terram dirimit Tyriorum. Longitudo vero ejus a Thella vico Jordani proximo uſque ad Meroth extenditur. Sed cum tantae ſint utraeque magnitudine, tantiſque gentibus alienigenis cinctae, ſemper tamen omnibus belli periculis reſtiterunt, nam & pugnaces ſunt ab infantia Galilaei & omni tempore plurimi, neque aut formido unquam viros, aut eorum penuria regiones illas occupavit: quoniam totae optimae ac fertiles ſunt, omniumque generum arboribus conſitae, ut etiam minime agriculturae ſtudioſos ubertate ſua provocent, denique excultae ſunt ab incolis totae, nec pars ulla eſt earum otioſa: quin & civitates ibi crebrae ſunt, & ubique multitudo vicorum propter opulentiam populoſa, ut qui ſit minimus, ſupra quindecim millia colonorum habeat: prorſus, ut etiam ſi quis magnitudine minorem Galilaeam dixerit, quam trans fluvium regionem, viribus tamen eam praetulerit: haec enim univerſa colitur,*

tota

Digitized by Google

tota fructuum ferax: at illa quae trans flumen eſt, licet multo major ſit, pleraque tamen aſpera atque deſerta eſt, & nutriendis fructibus manſuetis inhabilis.

In hac deſcriptione Galilaeae duo emendavi quae in vulgatis codicibus aliter leguntur. Ζαβουλὼν, ἧς ſubſtitui pro Χαβουλώνης. Scriptura vulgata & diſtinctio aptum ſenſum non fundit, Καὶ τῆς μὲν κάτω Χαβουλώνης. Ἐν τοῖς παραλίοις Πτολεμαῒς γείτων τὸ μῆκος ἐκτείνεται. Haec non cohaerent. Zabulon autem illa vicina Ptolemaïdi urbs eſt, de qua Joſephus *lib.* II. *de bello*, *cap.* 22. Ἀναλαβὼν δὲ μέρος τῆς δυνάμεως Κέστιος ὥρμησεν ἐπὶ πόλιν καρτερὰν τῆς Γαλιλαίας Ζαβουλὼν, ἡ καλεῖται ἀνδρῶν· διορίζει δὲ ἀπὸ τοῦ ἔθνους τὴν Πτολεμαΐδα. *Cum abducta exercitus parte Ceſtius in validiſſimam Galilaeae civitatem contendit Zabulon, quae appellatur virorum, & a Judaeorum finibus Ptolemaida diſcernit.* Videtur interpres τῶν Ἰουδαίων legiſſe. Ibidem notat oppidum hoc domos habuiſſe θαυμαστοῦ κάλλους *admirabili pulcritudine*, ὁμοίως ταῖς ἐν Τύρῳ καὶ Σιδῶνι καὶ Βηρυτῷ δεδομημένας, *& ſimili modo quo Tyriae, Sidoniae, & Berytiae erant exſtructas.* Alterum, quod in verbis Joſephi mox exhibitis mutavi eſt Γάβα pro Γάμαλα. Rufinus ita legit: & Gabam in confiniis Ptolemaidis ſitam fuiſſe docet nos Joſephus, *in vita ſua pag.* 1007. Βασαρὰν πόλιν ἐν μεθορίοις τῆς Πτολεμαΐδος κειμένην εἴκοσι δ' ἀπέχουσαν ςάδια τῆς Γαβᾶς. *Baſaram urbem in confiniis Ptolemaidis ſitam, remotam vero a Gaba viginti ſtadia.* Idem confirmatur ex eodem *lib.* II. *de bello*, *cap.* 19. ubi poſt Cydiſſum ſive Cadeſch Tyriorum & Ptolemaïda Gaba memoratur, Ἐχώρουν ἐπὶ Κέδασαν τὴν Τυρίων καὶ Πτολεμαΐδα, Γάβαν τε καὶ Καισάρειαν. Ἀντέσχε δὲ οὐδὲ Σεβαςὴ ταῖς ὁρμαῖς αὐτῶν. *Profecti ſunt ad Cedaſam Tyriorum & Ptolemaïda, Gabam quoque & Caeſaream. Nec Sebaſte incurſui eorum obſtitit.* Ex his clarum eſſe videtur Gabam fuiſſe ſitam in via quae ducit a Ptolemaïde Sebaſten ad ortum Ptolemaïdis. Plura de aliis locis a Joſepho hic memoratis, *Berſabe*, *Baca*, *Thella*, reliquiſque notabuntur libro tertio, quo de urbibus & vicis Palaeſtinae data opera agemus.

Reliqua ad Palaeſtinae & terminorum ejus deſcriptionem facientia his verbis proſequitur Joſephus. Ἡ Περαία δὲ, πολὺ μείζων

ζων, ἔρημος δὲ καὶ τραχεῖα τὸ πλεὸν πρός τε καρπῶν ἡμερῶν αὔξησιν ἀγριωτέρα· τόγε μην μαλθακὸν ταύτης, καὶ τὸ πάμφορον, καὶ τὰ πεδία δένδρεσι κατάφυτα ποικίλοις, τὸ πλεῖϛον δὲ, εἰς ἐλαίαν τὲ καὶ ἄμπελον καὶ φοινικῶνας ἤσκηται, διαρδομένη χειμάῤῥοις τὲ τοῖς ἀπὸ τῶν ὀρῶν, καὶ πηγαῖς ἀενάοις ἄλις, εἴποτε ἐκεῖνοι Σειρίῳ φθίνοιεν· μῆκος μὲν ὖν αὐτῆς ἀπὸ Μαχαιρῦντος εἰς Πέλλαν, εὖρος δὲ ἀπὸ Φιλαδελφείας μέχρις Ἰορδάνȣ· καὶ Πέλλη μὲν ἣ προειρήκαμεν τὰ πρὸς ἄρκτον ὁρίζεται, τὰ πρὸς ἑσπέραν δὲ Ἰορδάνῃ, μεσημβρινὸν δὲ αὐτῆς πέρας ἡ Μωαβῖτις, καὶ πρὸς ἀνατολὴν Ἀραβίᾳ τε, καὶ Σιμωνίτιδι· πρὸς δὲ, Φιλαδελφηνῇ, καὶ Γεράσοις ἀποτέμνεται. *Peraeae ſane mollities & ingenium fructuoſum, campos habet cum variis arboribus conſitos, tum maxime olivetis ac vineis & palmetis excultos: irrigatur autem abunde montanis torrentibus, & fontibus aquae perennis, quoties illi Sirio aeſtuante defecerint. Et longitudo quidem ejus eſt a Machaerunte in Pellam: latitudo vero a Philadelphia uſque ad Jordanem. Et Pella quidem, quam ſupra diximus, Septentrionalis ejus eſt tractus: occiduus vero Jordanes: meridianum autem Moabitis regio terminat, ab Oriente autem Arabia & Silbonitide, nec non & Philadelphia,* (mallem *Philadelphine*) *itemque Geraſis clauditur.*

Pro Γεράροις ſubſtitui Γεράσοις: ita Rufinus legit, & codex manuſcriptus Academiae Lipſienſis: & tum loci ſitus id ſuadet, tum verba Joſephi, *lib.* II. *de bello*, *cap.* 19. ubi eadem loca junguntur Φιλαδέλφεια, Γεϐωνῖτις, Γέρασα & Πέλλα. Verum Γεϐωνῖτις illic eſt quod Σιλϐωνῖτις hic, uti Rufinus legit & codex MS.tus Academiae Lipſienſis. Regio dicta erit ab oppido Silbon Silbonitis, uti Ἐσσεϐωνῖτις apud Joſephum *Antiq.* XII. 5. ab Ἐσσεϐὼν ſive Cheſchbon. Philadelphia porro ubi ſita fuerit aliquo modo colligitur ex eo quod Euſebius ſcribat in Onomaſtico, Jazer abeſſe 10 milliaria a Philadelphia & 15 a Cheſchbone. Cheſchbon autem ipſa 20 milliaria aberat a Jordane. Ergo latitudo Peraeae ab ortu verſus occaſum major non fuit quam 45 milliarium Romanorum.

Audiamus porro Joſephum reliquas Palaeſtinae partes & terminos earum deſcribentem *lib.* III. *de bello cap.* 2. Ἡ δὲ Σαμαρεῖτις χώρα, μέση μὲν τῆς Ἰȣδαίας ἐϛὶ, καὶ τῆς Γαλιλαίας· ἀρχομένη γὰρ

γὰρ ἀπὸ τῆς ἐν τῷ μεγάλῳ πεδίῳ κειμένης Γεναίας ὄνομα κώμης, ἐπιλήγει τῆς Ἀκροβατηνῶν τοπαρχίας· Φύσιν δὲ τῆς Ἰουδαίας κατ᾽ οὐδὲν διάφορος· ἄμφω τε γὰρ ὀρειναὶ καὶ πεδιάδες, εἴς τε γεωργίαν μαλθακαὶ, καὶ πολύφοροι, κατάδενδροί τε, καὶ ὀπώρας ὀρεινῆς καὶ ἡμέρου μεσαί. Προσάρδεσθαι γοῦν οὐδαμοῦ μὲν φύσει δαψιλὲς, ὕονται δὲ τὸ πλέον· γλυκὺ δὲ νᾶμα πᾶν διαφόρως ἐν αὐταῖς, καὶ διὰ πλῆθος πόας ἀγαθῆς, τὰ κτήνη πλέον, ἢ παρ᾽ ἄλλοις γαλακτοφόρα· μέγιστον γὲ μὴν τεκμήριον ἀρετῆς καὶ εὐθηνίας, τὸ πληθύειν ἀνδρῶν ἑκατέραν· μεθόριος δὲ αὐτῶν ἡ Ἀνουὰθ Βορκέως προσαγορευομένη κώμη, πέρας αὕτη τῆς Ἰουδαίας, τὸ πρὸς Βορέαν· τὰ νότια δὲ αὐτῆς ἐπὶ μῆκος μετρουμένης ὁρίζει, προσκυροῦσα τοῖς Ἀράβων ὅροις, κώμην καλοῦσιν αὐτὴν Ἰαρδὰν οἱ τῇδε Ἰουδαῖοι· εὖρος γε μὴν ἀπὸ Ἰορδάνου ποταμοῦ μέχρις Ἰέππης ἀναπέπταται· μεσαιτάτη δὲ αὐτῆς πόλις τὰ Ἱεροσόλυμα κεῖται· παρὸ καί τινες οὐκ ἀσκέπτως ὀμφαλὸν τὸ ἄστυ τῆς χώρας ἐκάλεσαν. Ἀφήρηται δὲ οὐδὲ τῶν ἐκ θαλάσσης τερπνῶν ἡ Ἰουδαῖα, τοῖς παραλίοις κατατείνουσα μέχρι Πτολεμαΐδος. Μερίζεται δὲ εἰς ἕνδεκα κληρουχίας, ὧν ἄρχει μὲν ὡς βασίλειον τὰ Ἱεροσόλυμα, προανίσχουσα τῆς περιοίκου πάσης, ὥσπερ ἡ κεφαλὴ σώματος, αἱ λοιπαὶ δὲ μετ᾽ αὐτὴν διῄρηνται τὰς τοπαρχίας. Γόφνα δευτέρα, καὶ μετ᾽ αὐτὴν Ἀκραβατταὶ, Θαμνὰ πρὸς ταύταις, καὶ Λυδδὰ, καὶ Ἀμαοῦς, καὶ Πέλλη, καὶ Ἰδουμαία, καὶ Ἐγγαδαὶ, καὶ Ἡρώδειον, καὶ Ἱεριχοῦς, μεθ᾽ ἃ Ἰάμνια, καὶ Ἰόππη τῶν περιοίκων ἀφηγοῦνται. Κἀπὶ ταύτης, ἥτε Γαμαλιτικὴ, καὶ Γαυλανῖτις, Βαταναία τε καὶ Τραχωνῖτις, αἳ καὶ τῆς Ἀγρίππα βασιλείας εἰσὶ μοῖραι· ἀρχομένη δὲ ἀπὸ Λιβάνου ὄρους καὶ τῶν Ἰορδάνου πηγῶν ἡ χώρα, μέχρι τῆς Τιβεριάδος λίμνης εὐρύνεται· ἀπὸ δὲ κώμης καλουμένης Ἀρφᾶς, μέχρις Ἰουλιάδος ἐκτείνεται τὸ μῆκος· οἰκοῦσι δὲ αὐτὴν μιγάδες Ἰουδαῖοί τὲ καὶ Σύροι.

Samarienſis autem regio inter Judaeam quidem & Galilaeam ſita eſt: incipiens enim a vico in planicie poſito, cui nomen eſt Ginaea, in Acrabatenam deſinit toparchiam: ſed natura nihil a Judaea diſcrepat, nam utraeque montoſae ſunt & campeſtres, agroſque colendo molles atque optimae, nec non & arboribus plenae: pomiſque tam ſylveſtribus quam manſuetis abundant, eo quod natura ſunt aridae, imbriumque ſatis habent: dulces autem per eas ſupra modum aquae ſunt, bonique graminis copia; praeter alias earum pecora lactis abundant. Quodque maximum virtutis atque opulentiae ſpecimen eſt, utraque viris

referta eſt. Harum confinium eſt Anuath vicus, qui etiam Borceos appellatur, Judaeae limes a Septentrione. Meridiana vero pars ejus, ſi in longitudinem metiare, adjacenti vico Arabum finibus terminatur, cui nomen eſt Jarda. Latitudo ſane a Jordane flumine uſque ad Joppem explicatur. Media vero ejus eſt Hieroſolyma: unde quidam non ſine ratione umbilicum ejus terrae eam urbem vocaverunt. Sed nec marinis quidem Judaea deliciis caret, ad Ptolemaidem uſque locis extenta maritimis. In undecim autem ſortes diviſa eſt: quarum prima eſt tanquam regia Hieroſolyma, prae caeteris inter omnes accolas eminens, velut caput in corpore: aliis vero poſt hanc toparchiae ſunt diſtributae. Gophna eſt ſecunda, & poſt eam Acrabata, ad hoc Tamna, & Lydda, itemque Ammaus, & Pella, & Idumaea, & Engadda, & Herodium, & Hierichus: deinde Jamnia & Joppe finitimis praeſunt. Et praeter has Gamalitica, & Gaulanitis, & Batanaea, & Trachonitis: quae etiam regni Agrippae partes ſunt. Eadem vero terra incipiens a monte Libano & fontibus Jordanis, uſque ad Tiberiadi proximum lacum latitudine panditur; a vico autem, qui appellatur Arphas, (mallem *Arpha*) *ad Juliada oppidum longitudine tendit: habitatur ab incolis Judaeis Syriſque permixtis.*

Accedamus nunc ad teſtimonia Talmudicorum de finibus terrae Iſraeliticae ſtante templo ſecundo, quando nimirum non iiſdem ſe finibus continuit poſſeſſio Judaeorum, & variorum regum populorumque poteſtati ſubjecta gens modo has modo illas cedere victoribus urbes debuit. Magna portio regionis cis Jordanem iis a condito Templo ſecundo uſque ad ejus excidium defuit, per Samaritanos occupata. Phoenices quoque oram litoralem ab Aco (cujus pars extra terram Iſraëliticam cenſetur a Talmudicis) ſeptentrionem verſus tenuerunt & Galilaeam ab ea parte arctarunt. In ipſa Galilaea urbes aliquae gentibus ceſſerant, uti & in Peraea adſitiſque ei regionibus trans Jordanem, vel mixtim a Judaeis & gentibus habitabantur. Ab Auſtro Idumaei aliique irrumpentes magnam portionem Judaeae ſibi vindicarunt. Vicinus Lyddae vicus Caphar Lodim ipſe extra terram Iſraëliticam fuiſſe cenſetur, in initio *Cod. Gittim.* Quae ſpatia quum pro ratione temporum diverſo modo aucta atoue imminuta fuerint,

rint, nec ob defectum monumentorum veterum ea accurate definiri poſſe exiſtimem, id a me fruſtra quis exſpectet. Notabitur tamen ſuis locis, quum de ſingulis urbibus agetur, ſi quid ex Joſepho, Chaſmonaeorum libris, aliiſve deprehendi queat, quo edocemur quando Judaeis ademtae quando redditae ſint, uti de Chesbone, Medeba, Pella aliiſque Joſephus *Antiquitat.* 13. 23. narrat. Meretur quoque inſigne teſtimonium doctorum Talmudicorum in Gemara Hieroſolymitana Scheviith *fol.* 36. *col.* 3. omnino hic adſcribi (quod & Ligtfootus exhibet *cap.* 11. centuriae chorographicae Horis in Matthaeum praemiſſae) in quo fines terrae quam occuparunt Judaei reduces facti Babylone his verbis deſcribuntur, תחומי ארץ ישראל כל
שהחזיקו עולי בבל מגדל שיד ושיג׳ (Ligtf. ושינ׳) דרור
ושורא דעכו וקציריא דגלילא וכברתה ובית זניתה וקובעיא
ומילתה דכיר ובוריי רבתא תפנים וסנפתה ומחרתא דייתיר
וממציא דאבהתא וראש מי געתון וגעתון עצמה מי ספר
ומרחשת ומגדל חרוב ואולם רבתא ונוקבתא דעיון ותוקרת
ברכה רבא ובר סנגרא ותרנגולא עילאה דלמעלה מן קיסרין
ותרכונא דמתחם לבוצרה ומלח דורכאיי ונמרים ובית סכל
וקנת ורפיח דחגרא ודרך הגדולה ההולכת למדבר חשבון
ויבקא ונחלא דורך (Ligtf. דורד) ויגר שהדותא רקם דגועה
ונניא דאשקלון. Notandum fines heic ita circumduci ut ab Oceano fiat initium circa urbem Aco, & deinde per plurima loca Galilaeae, (incertum fuerintne urbes, vici, aut regiones, quum & fluvii & viae & tractus recenſeantur) pleraque incognita, uſque ad Tarnegola ſupra Paneada ſitam, & inde porro per Trachonitin & Peraeam uſque ad Rekam (i. e. Petram) & Aſcalona duci. Quaedam ex his nota ſunt, uti Aco, Ijon, Tarnegola, Bozra, Canatha, via ducens ad deſertum Chesbonis, Jaboc amnis, Zared, Petra teſtimonii (*Gen.* 31. 47.) Rekam, & *γωνία* Aſcalonis. קציריא דגלילא *Caeſarea* non eſt (nam illam mox קיסרין nuncupat) ſed קצירה (uti alias ſcribitur) vel

Digitized by Google

קצרה של ציפורין, *Gemar. Hier. Nedarim fol.* 38. *col.* 4. id eſt, *Kezera Tzipporienſium*, hinc dicta דגלילא *Galilaica*. מגדל חרוב videtur eſſe eadem cum חרוב in *Gemara Hieroſolymitana Demai fol.* 22. *cap.* 4. quae ſtatim promemus. Reliqua incerta fere ſunt, & de multis ambigi poteſt (ne de ſuſpicione erroris librariorum loquamur) ſintne nomina propria locorum an vero communia (nulla enim ſunt propria rerum nomina, quae non fuerint communia) adeoque fatendum de iis, veteri formula, non liquere. Dabunt tamen illa conjecturis locum, ubi urbis vicive nomen haud multum diverſum invenerimus.

Addamus & alterum locum ex Gemara Hieroſolymitana Demai, *fol.* 22. *columna* 4. ubi urbes quaedam in finibus terrae Iſraëliticae ſitae recenſentur, primo quidem prohibitae reſpectu decimarum, deinde permiſſae. Verba haec ſunt אילו עיירות אסורות בתחום צור שצרת וכצרת ופי מצובה וחנותה עלייתה וחנותה תחתיה ובית בדיא וראש מיא ואמון . אמר ר׳ מנא הדא דאת אמר בראשונה . אבל עכשיו יש סוסיתה עיינוש ועין תרע ורם ברין ועיון. ויעדוט וכפר וחרוב ונוב וחספיה וכפר צמח . Mox urbes permiſſae ſequuntur, אילו עירות שהן מותרות בתחום נבי צור וצייר וגשמיי וזויין ויגדי חטס ודבב חרבתיה וכרכה דבר הזרג חד טעין דצימוקין עאל לטבריא · צור videtur eſſe locus Τύρος dictus in confiniis Arabiae & Peraeae, quem Hyrcanus munivit, teſte Joſepho *Antiquit.* XII. 5. חנותה *Canotha* eſſe videtur, quae hic duplex ſuperior & inferior. Suſitham eſſe Hippon non eſt improbabilis Ligtfooti conjectura. חספיה vide an non ſit Χασφὼν 2 *Macc.* 12. 17.

CAP.

CAPUT XXVII.

DE PARTITIONE TERRAE ISRAELITICAE FACTA INTER POSTEROS CANAAN, ANTE ADVENTUM ISRAËLITARUM.

Primi incolae terrae Iſraëliticae qui. Septem populi primarii. Quare aliquando decem, aliquando quinque aut ſex modo, recenſeantur. Filii Canaanis undecim. Arvadaei num Aradii. Chittaeorum ſedes quae. Girgaſchaei num iidem qui Γεργασηνοί. *Emoraei & cis & trans Jordanem. Cananaeorum ſedes quae. Perizzaei qui. Chivvaei* Gen. 15. 19. *in contextu Hebraeo non memorati, ſed in codicibus Graecis nomine* Εὐαίων. *Jebuſaei circa Hieroſolymam quaerendi. Kenaei, Kenizzaei, Cadmonaei & Rephaei ubi.* Γεφυραῖοι *in Boeotia qui.*

A conſpectu terminorum Palaeſtinae ad partitiones ejus, quae variis temporibus factae ſunt diverſo modo, progredimur. Primo quidem videbimus qua ratione haec regio diſtributa fuerit a poſteris Canaan antequam ab Iſraelitis occuparetur. Dein quomodo inter tribus duodecim Iſraeliticas univerſa fuerit diſtributa. Tum quo pacto Salomon illam in partes duodecim ſecreverit. Poſtea in quas partes ſtante Templo ſecundo & deinceps diviſa fuerit.

Septem gentes inhabitaſſe terram Canaan dicuntur ante adventum Iſraëlitarum *Deut.* 7. 1. *Joſ.* 3. 10. *Act.* 13. 16. & alibi, 1. Chittaei. 2. Girgaſaei. 3. Emoraei. 4. Cananaei. 5. Perizzaei. 6. Chivvaei. 7. Jebuſaei. Hi omnes dicuntur pugnaſſe contra Iſraëlitas, quum duce Joſua Jordanem trajeciſſent *Joſ.* 24. 11. (ubi Jerichuntini iis accenſentur) quod non ita debet intelligi, ac ſi nullae gentes ex his, aut nulla portio harum gentium, in regione trans Jordanem fuiſſent; nam eodem capite, commate 8 dictum fuerat: *adduxi vos in terram Emoraeorum habitantium in regione trans Jordanem*, quo nomine gentes duas, quibus praeerant

erant Sichon & Og intelligi clarum eſt ex eo quod eodem capite commate 12 dicatur *expulſas eſſe gentes* cis Jordanem habitantes, *uti duos Reges Emoraeos* : quos Sichonem & Ogum eſſe liquere exiſtimo. Nonnunquam decem gentes recenſentur, uti *Gen.* 15. 19. *& ſeqq.* 1. Kenaei. 2. Kenizzaei. 3. Cadmonaei. 4. Chitthaei. 5. Pherizzaei. 6. Rephaim. 7. Emorhaei. 8. Cananaei. 9. Gergeſaei. 10. Jebuſaei. Nimirum illic non tantum incolae terrae Canaan, ſed & Libani & regionum aliarum ad Euphraten uſque numerantur. Chivvaei hic non memorantur (qui tamen adduntur in verſione Graeca loco nono καὶ τοὺς Χαναναίους καὶ τοὺς Ἑυαίους καὶ τοὺς Γεργεσαίους, & in contextu Pentateuchi Hebraeo-Samaritani, atque in verſione Samaritana, ואת החוי) & adduntur Kenaei, Kenizzaei, Cadmonaei & Rephaim. Alibi quinque tantum aut ſex gentes recenſentur, vid. *Exod.* 3. 8. & 13. 5. & 23. 23. cujus rei variae cauſae probabiles, nulla certa, dari poſſunt; nimirum praecipuas nominari, neglectis reliquis, quae aut nullo numero poſtea cenſitae fuerint, aut deletae ab aliis, abſorptaeve vel latentes ſub peregrino nomine, aut in alias regiones migraverint.

Eo autem loco, quo prima poſterorum Canaanis & regionis ab iis inhabitatae fit mentio, id eſt, *Gen.* 10. 15. recenſentur hi filii Canaanis.

I. צידן *Tzidon.*	VII. הערקי *Arcki.*
II. חת *Cheth.*	VIII. הסיני *Sini.*
III. האמרי *Emori.*	IX. הארודי *Arvadi.*
IV. היבוסי *Jebuſi.*	X. הצמרי *Tzemari.*
V. הגרגשי *Girgaſchi.*	XI. החמתי *Chamathi.*
VI. החוי *Chivvi.*	

Sedes horum deſcribitur *commate* 19. ויהי גבול הכנעני מצידן וגו' Erat terminus Cananaeorum a Sidone qua itur Geraram, uſque Gazam, qua itur Sodomam & Gomorram uſque ad Laſcham.

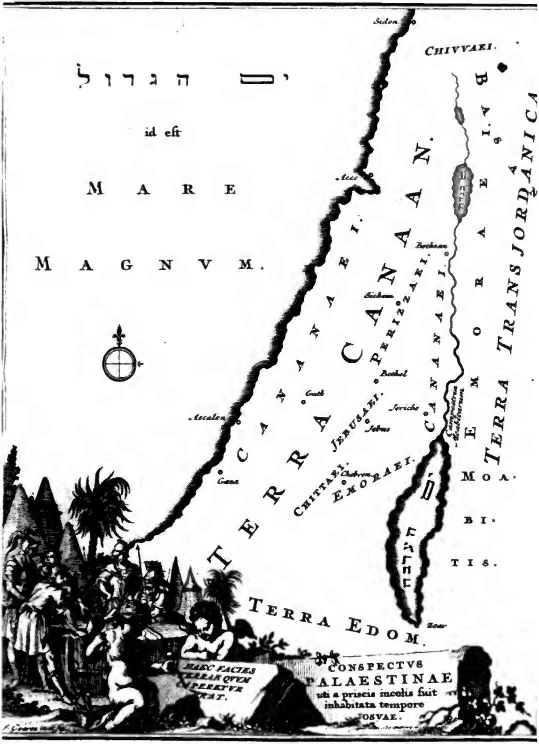
Ex

Ex his certum eſt, primas ſedes poſterorum Canaanis inter Sidonem & Gazam compingendas, nec ultra Sidonem verſus ſeptentrionem procurrendum eſſe aut ultra Gazam verſus meridiem. Nec dicendum eſt quum haec nomina explicantur, *Arvad* eſſe incolas Aradi aut Antaradi (quemadmodum in Targum Hieroſolymitano hoc loco, *Gen.* 10. pro הארודי legitur אנטרדאי & Graeci interpretes habent Ἀράδιον. Joſephus *Antiq.* v. 1. Ἀρυδαῖος Ἄραδον τὴν νῆσον ἔσχεν *Arudaeus inſulam Aradum occupavit*) Arci eſſe Arcitas ad Libanum, &c. quum ita extra terminos in ſacro Codice conſtitutos promoveantur. At hoc dici poteſt, Arvadaeos priſtinam ſedem mutaſſe quae intra Sidonem & Gazam fuit, eamque poſtea fixiſſe eo loco quo Aradus fuit: atque ita de ceteris, quorum plurimi a Joſua pulſi alio ſe receperunt. Fixum itaque hoc ratumque maneat terram Canaan vere inter Sidonem & Gazam, urbes in extremis terrae finibus hinc & inde ſitas, collocari debere: & videamus quid de ſedibus ſingularum harum gentium ex ſacro Codice elicere poſſimus.

Chittaei, החתי, Χετταῖοι videntur olim circa Chebronem ſedes ſuas habuiſſe, quod Abrahamus legatur ſe Chebrone incurvaſſe coram populo ejus regionis, ſcilicet filiis Cheth, & emiſſe a filiis Cheth agrum Macpelae *Gen.* 23. 7. & 20. Erat autem Cheth filius Canaanis *Gen.* 10. 15. Chittaei dicuntur *Num.* 13. 29. una cum Jebuſaeis & Emoraeis habitaſſe in tractu montano: quos itaque ὑπερακρίους appellare poſſumus, uti Athenienſium quoſdam dictos eſſe refert Dionyſius Halicarnaſſ. *Antiquit. Rom. lib.* 1. *pag.* 11. Sed *Joſ.* 1. 4. dici videtur terram Chittaeorum ſe extendere longius: illic enim poſſeſſio Iſraëlitarum dicitur futura *a deſerto & Libano uſque ad Euphratem*, כל ארץ החתים *omnis regio Chittaeorum*, *& uſque ad mare magnum ad occidentem.* Et *Jud.* 1. 26. indicari videtur non extendere ſe horum regionem uſque ad Bethel, nam dicitur aliquis Bethele profectus in terram Chittaeorum: ſed R. David Kimchi monet אינו החתם משבע אומות *non eſſe hos Chittaeos ex ſeptem populis Cananaeis.* Nimirum nomen Chittaeorum aliis quoque gentibus datur: nam devictis Chittaeis a Salomone 1 *Reg.* 9. 20. memorantur reges Chittaeorum 2 *Reg.* 7. 6. 1 *Reg.* 10. 29. S Gir-

Girgaſchaei, הגרגשי, Γεργεσαῖοι, dicti a filio Canaanis *Gen.* 10. 16. Habitaſſe illos in regione cis Jordanem, ubi Jebuſaei & Cananaei habitabant, liquet ex *Joſ.* 24. 11. ubi dicuntur Jerichuntini, Emoraei .... & Girgaſchaei Iſraëlitas oppugnaſſe poſtquam duce Joſua Jordanem trajeciſſent. Sententia ſtatuens eos quoque in regione trans Jordanem ſedes habuiſſe, quia regio Γεργεσηνῶν ibi collocatur in N. T. debili fundamento nititur. Horum non fit mentio *Deut.* 20. 17. ſic ut gentes ab Iſraëlitis delendae ſex tantum illic numerentur in codicibus Hebraicis, Chittaei, Emoraei, Cananaei, Perizzaei, Chivvaei, Jebuſaei. Sed adduntur in verſione Graeca Γεργεσαῖοι & in contextu Hebraeo Samaritano והגרגשי: in verſione Samaritana illic lacuna eſt.

Emoraei, האמרי, Ἀμοῤῥαῖοι. Habitabant olim in Chatzatzon Tamar, (ea eſt Engaddi) *Gen.* 14. 7. & circa Chebronem, *ibid. commate* 13. & vallem Eſcol. *Deuter.* 1. 19. 24. Jacobus etiam *Gen.* 48. 22. teſtatur ſe agrum vicinum urbi Sichem eripuiſſe Emoraeo. *Num.* 13. 29. exploratores miſſi ad luſtrandam terram referunt Chittaeos Jebuſaeos & Emoraeos habitare in tractu montano. Gibeonitae 2 *Sam.* 21. 2. dicuntur eſſe ex reliquiis Emoraeorum. Habitaſſe tamen quoque Emoraeos trans Jordanem ad ſeptentrionem Arnonis perſpicuum eſt ex *Num.* 21. 13. ubi Arnon terminus eſſe legitur inter Moabitas & Emoraeos; quodque Sichon Rex Emoraeorum poſſederit omnia ab Arnon ad Jabbokum. *Num.* 21. 24. Imo ultro Jabbokum in portione Menaſſitarum habitarunt Emoraei *Num.* 32. 39. quare non Sichon tantum ſed & Og Rex Baſan appellatur Rex Emorraeorum *Joſ.* 9. 10. Saepius hoc nomen ita legitur ut perlate pateat & vel omnes vel plurimos incolas terrae ab Iſraëlitis poſſeſſae complectatur. Quum Deus eam Abrahamo promiſit *Gen.* 15. 16. quarta demum aetate poſteros Abrahami eam occupaturos dixit, quod iniquitas Emoraeorum (nullius alterius gentis mentione facta) ad juſtum cumulum necdum perveniſſet. Quamvis eodem capite, *commate* 21, ut una tantum gens ex decem expellendis commemoretur. Joſephus hos Ἀμοῤῥαίους vocat, & eorum regionem ſcribit eſſe peninſulam, cujus latus occidentale Jordanes facit, Arnon meridio-

ים הגדול
id eſt
MARE MAGNVM.
Sidon
CHIVVAEI.
Acco
TERRA CANAAN.
CANANAEI.
Bethsan
Sichem
PERIZZAEI.
Bethel
Gath
Ascalon
Jericho
JEBUSAEI.
Jebus
CANANAEI.
Campestria Moabitarum
CHITTAEI.
Chebron
EMORAEI.
Gaza
EMORAEI.
TERRA TRANSJORDANICA
MOABITIS.
Zoar
TERRA EDOM.
CONSPECTVS PALAESTINAE uti a priscis incolis fuit inhabitata tempore JOSVAE.

23:250

Digitized by Google

ridionale, Jobacchus ſeptentrionale. *Antiquit.* IV. 5. Alibi Ἀμορία & ſeptima pars Cananaeae appellatur *Antiq.* V. 1. & Ἀμοῤῥαία ibidem. Datam illam fuiſſe tribubus duabus & dimidiae ſcribit *Antiq.* IV. 7. & *Antiq.* V. 9. regem Ammonitarum contendiſſe Amoraeam pertinuiſſe ad ditionem majorum ſuorum.

Cananaei, הכנעני, Χαναναῖοι. Vox haec non notat omnes poſteros Canaanis, nam ita Jebuſaeos & Chittaeos & alios complecti deberet, a quibus diſtinguitur, ſed pro gente ſingulari uſurpatur, quae cur inter poſteros Canaanis ſola nomen Cananaeorum geſſerit quis dicet? Area hic patet latiſſima in conjecturas, quibus non delectamur. Ex ſacris literis hoc liquet, exploratores qui terram Canaan perluſtraverant retuliſſe Cananaeos habitare ad mare & ad ripam Jordanis *Num.* 13. 29. quod *Joſ.* 11. 3. dicitur ad orientem & occidentem, videlicet terrae Canaan: montana enim incolebant Emorhaei, Chittaei, Perizzaei, & Jebuſaei, & hinc & inde verſus mare & Jordanem ad occidentalem & orientalem plagam Cananaei habitabant.

Perizzaei, הפרזי, Φερεζαῖοι videntur incoluiſſe loca vicina Betheli; nam Abraham inter Bethel & Ai tentoria habuit *Gen.* 13. 2. & dicitur Cananaeus & Perizzaeus in illa regione habitaſſe *commate* 7. *Joſ.* 11. 3. Emorhaei Chittaei Perizzaei ac Jebuſaei in montanis habitaſſe dicuntur. *Num.* 13. 29. Perizzaei omittuntur. Circa urbem Sichem habuiſſe eos ſedes ſuas colligitur ex *Gen.* 34. 30. ubi Jacob conqueritur Simeonem & Levi caede in urbe Sichem patrata feciſſe ut ſorderet incolis illius regionis Cananaeis & Perizzaeis. Extenderunt iidem ſe ad ſeptentrionem ultra portionem tribuum Ephraim & dimidiae Manaſſis: nam quum illae accepiſſent regionem ſorte diſtributam a Joſua, & conquererentur de anguſtia hujus regionis, Joſua juſſit, ut in terras Perizzaeorum & Rephaeorum pergerent, & ex reſponſione illorum, currus ferratos eſſe incolis Bethſchean, & convallis Jizraël, videtur liquere eo uſque ſe extendiſſe ditionem Perizzaeorum. Fuere etiam Perizzaei in portione Judae, nam in Bezec caeſi fuere a tribubus Juda & Simeon *Jud.* 1. 4. 5.

Chivvaei, החוי, Εὐαῖοι. Habitabant prope Chermonem ad fi-

nes boreales terrae Canaan. *Joſ.* 11.3. Ibidem *commate* 19. Chivvaei habitantes Gibeone memorantur, confer *Joſ.* 9.7. In *Jud.* 3.3. Chivvaei dicuntur montem Libanum inhabitaſſe. 2 *Sam.* 24.7. legitur Joabus a Sidone veniſſe ad arcem Tzor & omnes urbes Chivvaeorum Cananaeorumque, denique ad Beerſcheba. Mirum horum nullam mentionem fieri *Gen.* 15.19. ubi decem numero gentes Cananaeae recenſentur; unde nonnulli ſuſpicati ſunt eas Cadmonaeos olim dictos. R. Doſthai nomine R. Samuelis filii Nachman dixit *in Bereſchit rabba, fol.* 266. *fac.* 2. שאינו מזכיר כאן החוי לפיכך הוא מביא רפאים תחתיהם, *quia non memorantur Chivvaei locum eorum occuparunt Rephaei.* In verſione tamen Graeca legitur illic nomen eorum & interponuntur inter Cananaeos & Gergaſchaeos: καὶ τὺς Χαναναίυς καὶ τὺς Ἐυαίυς καὶ τὺς Γεργεσαίυς. Ita & in Samaritano. Hi non ſunt iidem cum עוים *Avvim Deut* 2.23. *Joſ.* 13.3. ſitis in finibus terrae Iſraëliticae auſtralibus circa Gazam, quos ſedibus ſuis moverunt Caphtoraei. Nomen hoc ipſis datum fuiſſe ab עויא, quod dialecto Galilaeorum ſerpentem notat, tradunt Judaei.

Jebuſaei, היבסי, Ἰεβυσαῖοι. Montana incoluerunt: *Joſ.* 11.3. Non ſinit ſedes hujus populi ignorari urbs Jeruſalem olim Jebus dicta & uſque ad Davidis tempora ab iis occupata.

Kenaei, הקיני, Κεναῖοι. Pro hoc nomine Chaldaeus Interpres *Gen.* 15. & *Num.* 24.21. habet שלמאי & וית שלמאה *& Schalmaeos.* Creduntur ita dicti quaſi pacifici, quod hoſtes Iſraëlis non fuerint. In verſione Pentateuchi Samaritana etiam ante Kenaeos legitur שלמאה jungiturque commate praecedenti cum nomine נהר fluvii ſc. Euphratis, ſed male. 1 *Chron.* 2.55. קִינִים invenitur in MS. tis quibuſdam pro קֵינִים quod codices editi habent. Credidi aliquando *Samaraeos* ſcriptum pro his *Salamaeis* apud Joſephum, ſed poſtea placuit magis Samaraeos poni pro Amoraeis: vide Joſephum *Ant.* 1.7. ubi in codd. vulgatis horum ſex tantum fit mentio, Ἐυαίυ, Χετταίυ, Ἰεβυσαίυ, Ἐυδαίυ, Σειναίυ, Σαμαραίυ. Vetus interpres addidit Gergeſaeos. Verum pro Samaraeis Amoraei ſubſtituendi videntur, quandoquidem ipſe Joſephus *Antiquit.* v. 1. regionem Emoraeorum, Ἀμορίαν, eſſe ſeptimam:

timam partem terrae Canaan ſcribit, innuens unum hunc eſſe e ſeptem populis priſcis Cananaeae incolis: adeoque non videtur eos potuiſſe omittere in cenſu populorum ſeptem *Ant.* 1.7. quod feciſſet niſi ſub nomine Σαμαραίων laterent. Quamvis dici poſſit Σαμαραίυς poni pro הצמרי *Gen.* 10.18. Τὸν Σαμαραῖον Graecis Interpretibus, & Ἀμοραίυς excidiſſe, quos nupera editio Oxonienſis loco ſuo inſeruit: & certe inſeri aliquis populus debet, ut numerus 7 inde exſurgat; ſex enim tantum in ante editis codd. recenſentur aut 5 verius, ſi Εὐδαίυς tollas, quos tollendos probabile eſt: nulli enim ſunt quibus id tribui poſſit.

Kenizzaei, הקנזי, Graecis ſunt Κενεζαῖοι.

Cadmonaei, הקדמני, Κεδμωναῖοι. In Targum Hieroſolymitano *Gen.* 15. כל בני מדינחא *omnes filii Orientis.* קדם eſt *oriens.*

Rephaei, רפאים, οἱ Ῥαφαίμ. Pro quo *Gen.* 15.20. Samaritana verſio habet וית חסאה ſed contextus ipſe רפאים & *Deut.* 3.13. אסאים, i.e. medicorum, exprimens רפא. Dicuntur גבראי Chaldaeo, Γεϐαραῖοι, quod *viros fortes* notat, uti & vox affinis Γεϐυρὰ גבורא *fortitudinem, virtutem.* Hinc ſuſpicor & nomen & genus defluxiſſe τῶν Γεφυραίων, qui cum Cadmo ex Phoenice in Graeciam venerunt, primo quidem Boeotiae, deinde Athenarum, facti incolae, teſte Herodoto *lib.* v. *cap.* 5. ubi Gephyraeis illis tribuit literarum tranſlationem in Graeciam, οἱ δὲ Φοίνικες ὗτοι οἱ σὺν Κάδμῳ ἀπικόμενοι, τῶν ἔσαν οἱ Γεφυραῖοι, ἄλλά τε πολλὰ, οἰκήσαντες ταύτην τὴν χώρην ἐσήγαγον διδασκάλια ἐς τὑς Ἕλληνας καὶ δὴ καὶ γράμματα, ὐκ ἐόντα πρὶν Ἕλλησι, ὡς ἐμοὶ δοκέει. *Phoenices illi qui cum Cadmo advenerunt, inter quos Gephyraei fuerunt, hanc regionem incolentes, cum multas alias doctrinas tum literas in Graeciam introduxere, quae antea apud Graecos non fuerunt, ut mihi quidem videtur.* Tempore Abrahami erant circa Aſteroth Carnaim. *Geneſ.* 14.5. Videntur etiam cis Jordanem fuiſſe e regione Aſteroth Carnaim *Joſ.* 17.15.

S 3 CAP.

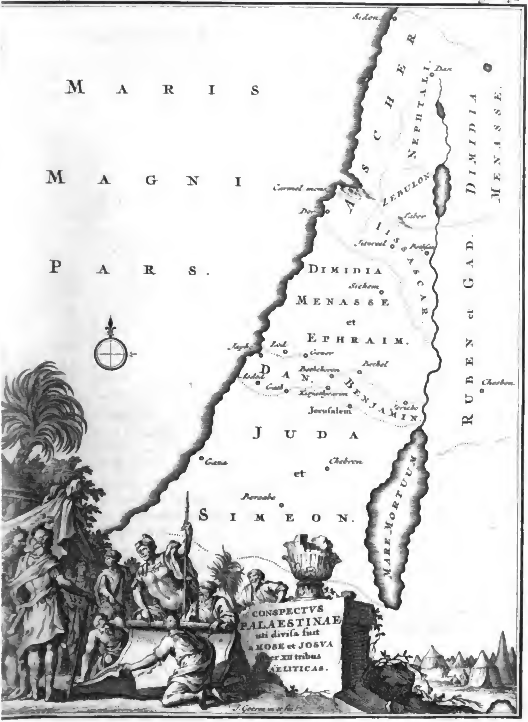
Digitized by Google

CAPUT XXVIII.

DE PARTITIONE TERRAE ISRAELITICAE FACTA INTER TRIBUS DUODECIM.

Termini regionis Juda. Urbes ei aſſignatae in plaga auſtrali numero 29. Quomodo una ab altera diſtinguenda ſit, ut hunc numerum efficiant. Graeci interpretes collati. Incertitudo nominum & ſitus harum urbium. Undecim urbes memoratae ab Interpretibus Graecis, quae non leguntur in codicibus Hebraeis. Termini & urbes tribus Simeon. Series urbium Simeoniticarum triplex ex ſacro codice petita, collata inter ſe & cum verſione Graeca. Termini & urbes tribuum Dan, Benjamin, Ephraim, dimidiae Menaſſe, Jiſſaſcar, Aſcher, Zebulon & Nephtali. Urbes trans Jordanicae. Urbes Leviticae & Sacerdotales. Hieronymi verba de portionibus tribuum duodecim.

SUccedit diviſio terrae Iſraëliticae in portiones duodecim, tribubus totidem adſignatas, pro numero filiorum Jacobi qui duodecim erant, e quibus tamen Levi nullam regionem ſingularem obtinuit nec Joſephus. In hujus locum ſubierunt Menaſſe & Ephraim filii Joſephi, ſic ut inter duodecim tribus tota regio fuerit diſtributa, ita ut cis Jordanem novem tribus & dimidia, trans Jordanem duae cum dimidia, ſedes ſuas habuerint. Cis Jordanem prima fuit tribus Juda, cujus termini deſcribuntur *Joſ.* 15. 1-4. Ab auſtro habebat haec tribus regionem Edom, & deſertum Tzin, ita ut ab extremitate auſtrali Lacus Aſphaltitis terminus tenderet ad auſtrum adſcenſus Acrabbim, per Tzinna, & ad auſtrum per Cadeſch barnea, per Chetzron, verſus Addar, Carca, & Azmon ad fluvium Aegypti ſive Rhinocolurorum & mare magnum. Ad orientem habebat Lacum Aſphaltiten ab extremitate ejus auſtrali uſque ad extremitatem borealem, qua Jordanes in eum illabitur. Terminus autem borealis ab extremitate boreali lacus Aſphaltitis tenditur per Beth chogla & per, aut juxta, varia loca, inter quae Kirjatjearim, Beth-

Digitized by Google

2.3.250

Digitized by Google

Bethſchemeſch, Timna, Ekron, Jabneel, uſque ad mare. Ex his manifeſtum eſt, terminum hujus tribus occidentalem fuiſſe ipſum mare magnum: quod etiam traditur *Joſ.* 15. 13.

Urbes in regione hujus tribus ſitae recenſentur *Joſ.* 15. 21. de quibus ſigillatim hic non agemus, quia totum librum tertium iſti diſquiſitioni deſtinavimus. Series urbium ita ſolet dari ex *Joſ.* 15. 22. &c.

Urbes Judae, vicinae Edomaeis, in tractu auſtrali,

1. *Cabtzeel.*	14. *Kerioth.*	27. *Atzem.*
2. *Eder.*	15. *Chetzron.*	28. *Eltolad.*
3. *Jagur.*	16. *Amam.*	29. *Keſil.*
4. *Kina.*	17. *Schema.*	30. *Chorma.*
5. *Dimona.*	18. *Molada.*	31. *Tziklag.*
6. *Adada.*	19. *Chatzar gadda*	32. *Madmanna.*
7. *Kedes.*	20. *Cheſchmon.*	33. *Sanſanna.*
8. *Chatzor.*	21. *Beth palet.*	34. *Lebbaoth.*
9. *Jitnan.*	22. *Chatzar ſchual.*	35. *Schilchim.*
10. *Ziph.*	23. *Beer ſcheba.*	36. *Ain.*
11. *Telem.*	24. *Bizjoteja.*	37. *Rimmon.*
12. *Bealoth.*	25. *Baala.*	
13. *Chatzor nova.*	26. *Ijim.*	

Dicuntur quidem *Joſ.* 15. 31. hae urbes eſſe numero 29, ſic ut quaedam ex his, quae duae urbes nobis videntur, habendae ſint pro una, ſed quae illae ſint, divinare vix licet. Et tamen notatu dignum interpretes Graecos ita vel legiſſe vel reddidiſſe nomina harum urbium ut numerum huic 29 proximum (30) efficiant. Recenſent illas hoc ordine: reliquas vel omittunt vel pro nominibus communibus habent, uti *Kerioth*, *Bizjoteja*, *πόλις*, *ἐπαύλεις αὐτῶν*, &c.

Comm. 21. Καιβαισελεὴλ
Ἀρὰ
Ἀσὼρ
Comm. 22. Ἰκὰμ
Ῥεγμὰ
Ἀρχὴλ
Comm. 23. Κάδης
Ἀσοριωναὶν
Μαινὰμ
Comm. 24. Βαλμαινὰν
Comm. 25. Ἀσερὼν
Comm. 26. Σὴν
Σαλμαὰ
Μωλαδᾶ
Comm. 27. Σερὶ
Βαιφα-

	Βαιφαλὰθ		Ἀσὸμ		Μαχαρὶμ
Comm. 28.	Χολασεωλὰ	*Comm.* 30.	Ἐλβωυδὰδ		Σεθεννὰχ
	Βηρσαβεὲ		Βαιθὴλ	*Comm.* 32.	Λαβὼς
Comm. 29.	Βαλὰ		Ἑρμᾶ		Σαλὴ
	Βακὼχ	*Comm.* 31.	Σεκελὰχ		Ἐρωμὼθ

Si hos ſequamur, conferamuſque ea cum codicibus Hebraeis, nomina harum urbium haec erunt

1. *Cabtzeel.*	11. *Chetzron.*	21. *Atzem.*
2. *Eder.*	12. *Amam.*	22. *Eltolad.*
3. *Jagur.*	13. *Schema.*	23. *Keſil.*
4. *Kina.*	14. *Molada.*	24. *Chorma.*
5. *Dimona.*	15. *Chatzar gadda.*	25. *Tziklag.*
6. *Adada.*	16. *Beth palet.*	26. *Madmanna.*
7. *Kedes.*	17. *Chatzarſchual.*	27. *Sanſanna.*
8. *Chatzor Jitnan.*	18. *Beerſcheba.*	28. *Lebbaoth.*
9. *Bealoth.*	19. *Baala.*	29. *Schilchim.*
10. *Telem.*	20. *Ijim.*	30. *Rimmon.*

Quod ſi una ex his cum altera jungatur ut unius urbis nomen efficiat, numerus urbium 29 (uti *Joſ.* 15. 31. ſcribitur) inde exſurgeret. Certe mihi perſuaſum eſt debere ex ſerie urbium modo data 29 effici, & fruſtra dici 29 urbes eſſe nobiliores, alias minus nobiles. Id in ſacro codice non legitur. Nec favet iis quod dicatur eſſe 29 ערים *urbes* וחצריהם *& vicos earum*, ac ſi חצרים hic quoque praeter ערים eſſent recenſitae. Id falſum eſt. Vide *Joſ.* 19. 6. *Ain*, *Rimmon*, *Eter*, *Aſcham*, *urbes* ערים *quatuor*, וחצריהם *& vici earum.* Nulli hic vici ſigillatim nominantur: atque ita paſſim. Fateor vix fieri poſſe hodie, ut accurate urbium harum 29 nomina ex ſerie modo data eruantur, tum propter diverſam ſcriptionem, qua multa nomina ex his ſcribuntur in ipſis ſacris literis (quod oſtendemus quando de urbibus tribus Simeon, quae ex urbibus Judae hac ſerie enumeratis deſumtae ſunt, agemus) tum quod quarundam non niſi ſemel, hoc nimirum loco, fiat mentio. Praeſtat itaque nonnulla incerta

&

Digitized by Google

& ignota nobis confiteri, quam ea pro certis lectori obtrudere. Aliquid tamen lucis conabimur inferre huic argumento, quum libro tertio de ſingulis urbibus Palaeſtinae, atque adeo de hiſce, agemus.

Ad ſolvendum hunc nodum, id eſt, conficiendam ſeriem urbium 29 ex nominibus exhibitis, videntur ante omnia urbes Simeoniticae, quarum certus numerus eſt, inde ſeparandae: dein videndum quot & quae ſuperſint. *Joſ.* 19.6. recenſentur urbes tredecim, *Beerſcheba*, *Scheba*, *Molada* &c. uſque ad *Scharuchen*. Has ego, inſtituta collatione cum *Joſ.* 19. *& ſeqq.* ac 1 *Chron.* 4.28. putem eſſe eaſdem cum his, uti in ſerie noſtra modo data leguntur.

Beerſcheba.	*Keſil.*
Schema.	*Chorma.*
Molada.	*Tziklag.*
Chatzarſchual.	*Madmanna.*
Baala.	*Sanſanna.*
Atzem.	*Lebbaoth.*
Eltolad.	*Schilchim.*

Ita tamen, ut una urbs ex his jungi debeat cum altera (*Schilchim*, uti puto: quod eandem urbem non pro nomine proprio habuerint Graeci *Joſ.* 19.) quod ſacer ſcriptor diſerte tredecim has eſſe ſcribat. Praeterea *Joſ.* 19.7. Simeoni tribuuntur *Ain*, *Rimmon*, *Eter & Aſchan*, *urbes quatuor*. Eo numero eſſe dicuntur ibidem. Eter & Aſchan non pertinent ad ſeriem urbium harum 29 Judae ſed ad aliam ſeriem, *Joſ.* 15.24. Sed Ain & Rimmon, urbes duae, comprehenduntur in ſerie urbium 29. Sunt ergo urbes quindecim in hac ſerie, de quibus certo conſtat eſſe nomina urbium & quidem tot numero. Reſtat ergo ut reliqua nomina nobis exhibeant urbes quatuordecim, ut tum ex iis tum ex quindecim aliis naſcatur numerus urbium viginti & novem. Reliqua autem ſunt

Cabtzeel.	*Jagur.*
Eder.	*Kina.*

T *Dimona.*

Dimona.	*Chatzor nova.*
Adada.	*Kerioth Chetzronis.*
Kedeſch.	*Amam.*
Chatzor.	*Chatzar gadda.*
Jitnan.	*Cheſchmon.*
Ziph.	*Beth palet.*
Telem.	*Ijim.*
Bealoth.	

Quinque ſunt ſuperfluae, id eſt, debent addi aliis nominibus: ſed quibus incertum eſt. Video *Vav* praeponi omnibus his, exceptis *Ziph*, & *Amam*. Video זיף וטלם ita jungi, uti אמם ושמע & בעלה ועיים, ſic ut prius nomen copulam non habeat, ſed poſterius. Praeterea deprehendo בעלה *Bala* quidem memorari aut בלהה 1 *Chron.* 4.29. & *Joſ.* 19.3. ſed עיים, quod *Joſ.* 15.29. cum ea jungitur, omitti: ſic ut credi poſſit illud בעלה ועיים fuiſſe nomen unius urbis. Denique Graecos interpretes *Chatzor Jitnan* pro una urbe habuiſſe animadverto. Sed ex his omnibus necdum certo colligi poteſt, quaenam illa ſint ſingularia urbium nomina. Ergo aliam praeterea ineamus viam, ut quantum quidem fieri poſſit ad verum proxime accedamus. Examinabimus an non ex aliis ſacri codicis locis liqueat, aliquas urbes ex hiſce quatuordecim hoc nomen tuliſſe. *Kabtzeel*, urbis nomen eſt 2 *Sam.* 23.20. 1 *Chron.* 11.22. *Eder* non niſi hoc loco in codice ſacro memoratur, atque ita *Jagur*, & *Kina*, & *Dimona*, & *Adada*. *Kedeſch*, ſi ſit eadem cum *Kadeſch* in finibus terrae Iſraëliticae, nomen eſt urbis ſingularis. *Chatzor*, poſſet uti *Joſ.* 11.1. eſſe nomen urbis non addita voce ſequenti Jitnan. *Jitnan* nonniſi ſemel, heic nimirum, legitur. *Ziph* nomen loci eſt etiam alibi memorati: ſed incertum eſt ſitne idem cum hac urbe. *Telem* eſt, uti nomen urbis, ἅπαξ λεγόμενον, uti & *Bealoth*, & *Chatzar nova*, & *Kerioth*, niſi quod Kerioth quaedam memoratur Moabitica *Jerem.* 48. 24. *Chetzron* *Joſ.* 15. 3. locatur in ipſis finibus tribus Judae auſtralibus. *Amam* eſt ἅπαξ λεγόμενον & *Chatzar Gadda*, & *Cheſchmon*. *Bethpalet* nonniſi

niſi hic & *Nehem.* 11. 26. legitur. *Ijim* nonniſi hoc loco.

Ex his clarum eſt quam incerta ſint ipſa urbium harum nomina. Quod ſi nomina incerta ſint, quam incertus erit ſitus? Scimus hoc, fateor, in portione tribus Judae has urbes ſitas fuiſſe & in parte quidem auſtrali: ſed quibus intervallis una ab altera abfuerit, & an haec illa orientalior, auſtraliorve, quis mortalium affirmare poterit? Quo magis mirandum eſt iſta fiducia quoſdam fuiſſe ut in mappis geographicis auſi fuerint urbes illas collocare & certis intervallis diſponere, de quibus nihil omnino ipſi ſciunt niſi quod in auſtrali parte tribus Judae fuerint ſitae. Mallem ego vacuas nominibus illarum urbium mappas edere, quam faciem regionum imaginariam depingere. Et inveniunt nihilo minus ſcriptores iſtiuſmodi lectores ſibi haud multum diſſimiles, qui illas mappas pro optimis habent, in quibus plurima urbium & locorum nomina inveniunt, & iſtas jejunas eſſe mappas exiſtimant in quibus multa loca fruſtra quaeruntur, quae in Joſua & alibi legimus. Verum, dicet aliquis, quamvis locus urbis certus non ſit, ex conjectura probabili illic a viris doctis collocatur. At quae (malum!) haec conjectura eſt, quando nihil omnino de urbe ſcitur, niſi in auſtrali parte terrae Judae ſitam fuiſſe, eam certo loco diſponere? Num eſt magis probabile eam illic, quam decem aut viginti milliaribus inde, collocandam eſſe? Unde hoc liquet? Profecto ea ratione poſſunt per jactum ſortium aeque accurate ac per illas conjecturas urbes in mappis diſponi. Sed redeamus in viam.

Urbes ſitae in campeſtribus, בשפלה, ἐν τῇ Πεδινῇ.

1. *Eſtaol.*
2. *Tzora.*
3. *Aſchna.*
4. *Zanoach.*
5. *En gannin.*
6. *Tappuach.*
7. *Haenam.*
8. *Jarmuth.*
9. *Adullam.*
10. *Schoco.*
11. *Azeka.*
12. *Schaaraim.*
13. *Adithaim.*
14. *Haggedera.*
15. *Gederothaim.*

Digitized by Google

Hae dicuntur *Joſ.* 15. 36. eſſe numero quatuordecim : ſic ut una ex his cum alia jungenda videatur. Vulgo ultimam וגדרותים dicunt eſſe eandem cum praecedenti, ſed quo fundamento illud *Vav* hic velint intelligendum per *id eſt*, quum antea ubique ſignificet *et*, ignoro. Interpretes Graeci in hac ſerie omittunt duas ultimas Gedera & Gederothaim, & commate 35 inter Adullam & Schoco interſerunt urbem Μεμβρὰ, ita ut tamen numerus quatuordecim efficiat.

His recenſitis aliae urbes 16 tribus Juda hoc ordine junctae numerantur *Joſ.* 15. 37.

Tzenan.	*Eglon.*
Chadaſcha.	*Cabbon.*
Migdal Gad.	*Lachmas.*
Dilan.	*Kitlis.*
Hammitzpe.	*Gederoth.*
Jokteel.	*Bethdagon.*
Lakis.	*Naama.*
Botzkath.	*Makkeda.*

Haec ſeries numero ſatisfacit, ſed illa quam exhibent interpretes Graeci omiſit *Lathis*, adeoque non niſi quindecim profert.

Deinde novem urbes ſequuntur *Joſ.* 15. 42.

Libna.	*Netzib.*
Eter.	*Keila.*
Aſchan.	*Aczib.*
Jiphtah.	*Mareſcha.*
Aſchna.	

Jiphtach omiſerunt Graeci, addiderunt autem duas *commate* 44, Κεζὶϐ & Ἀιλώμ, ubi habent Κειλάμ καὶ Ἀκιεζὶ καὶ Κεζὶϐ καὶ Βαθησὰρ καὶ Ἀιλώμ, & numerum δέκα eſſe dicunt, quum in Hebraeo novem tantum eſſe legatur.

Tum adduntur *Joſ.* 15. 45. *Ekron* & urbes juxta *Aſchdod*, *Aſch-*

Aſchdod ipſa, & *Azza*, ea eſt *Gaza*. Porro commemorantur urbes montanae.

Urbes undecim ſitae in regione montana.

Schamir.	*Eſtemo.*
Jattir.	*Anim.*
Soco.	*Goſchen.*
Dana.	*Cholon.*
Kirjath ſanna.	*Gilo.*
Anabh.	

Apud interpretes Graecos corrupte legitur Ἐς καὶ Μὰν pro Ἐσθεμώ, & inſeritur Χαννὰ inter Cholon & Gilo: quumque ipſi undecim urbes illas eſſe ſcribant, clarum eſt codices corruptos eſſe: tredecim enim forent, non undecim. Praeterea pro *Schamir* legunt Σαφεὶρ, cujus etiam Euſebius in Onomaſtico meminit. Vide de *Schaphir* infra, *libro* III.

Poſt has ſequuntur hae novem, *Joſ.* 15. 52.

Arabb.	*Apheca.*
Duma.	*Chumta.*
Eſchan.	*Chebron.*
Janum.	*Tzior.*
Beth tappuach.	

Porro hae decem *Joſ.* 15. 54.

Maon.	*Jokdeam.*
Carmel.	*Zanoach.*
Ziph.	*Hakkain.*
Juta.	*Gibea.*
Jitzreel.	*Timna.*

Quas etiam interpretes Graeci agnoſcunt, ſi pro Καὶ, *commate* 57, legas Καὶν, & reliqua corrigas: quod collato contextu Hebraeo ab unoquoque nullo negotio fieri poteſt.

His adduntur urbes ſex *Joſ.* 15.58.

Chalchul.	*Maarath.*
Bethtzur.	*Beth anoth.*
Gedor.	*Eltekon.*

Et mox urbes duae *Kirjathjearim* & *Harabba*. Sed in verſione Graeca inſeruntur inter Eltekon & Kirjathjearim undecim urbes. Ita enim legitur, Θεκὼ καὶ Ἐφραθὰ (ἅυτη ἐςὶ Βαιθλεὲμ) καὶ Φαγὼρ καὶ Ἀιτὰν καὶ Κυλὸν καὶ Ταγὰμ καὶ Θωϐὴς καὶ Καρὲμ καὶ Γαλὲμ καὶ Βεθὴρ καὶ Μανοχὼ, πόλεις ἕνδεκα καὶ αἱ κῶμαι αὐτῶν. Oxonienſis codex ita legit, Θεκωὲ καὶ Ἐφραθὰ, ἅυτη ἐςὶ Βηθλεὲμ, καὶ Φογὸρ καὶ Ἐτὰμ καὶ Κολὰμ καὶ Τανὰχ καὶ Γορὶς καὶ Καρὲμ καὶ Γαλαεὶμ καὶ Βηθὴρ καὶ Μανὰχ, πόλεις ἕνδεκα &c. Hieronymus quoque hoc comma legit *in Commentario ad Mich.* 5. Differt ejus lectio tamen in quibuſdam ab illa quae in codicibus Graecis extat: ita enim ſcribit. *Legimus juxta ſeptuaginta duntaxat Interpretes, in Jeſu Nave, ubi tribus Judae urbes & oppida deſcribuntur, inter caetera etiam hoc ſcriptum*, Thaeco & Ephratha, haec eſt Bethleem, & Phagor & Aetham & Culon & Tami & Soris & Caraem & Gallim & Baether & Manocho, civitates undecim & viculi earum. Vide plura infra de hoc *commate lib.* III. ad vocem *Bethlechem*, & de ſingulis his urbibus, eodem in libro, ſuo loco.

Denique urbes recenſentur ſex in deſerto ſitae.

Beth haarabha.	*Hanniſchan.*
Middin.	*Ir Melach.*
Sechaca.	*En Gedi.*

Interpretes Alexandrini ſeptem eſſe dicunt, ſed corrupta illic ſunt omnia, Βαδδαργεὶς pro במדבר, Ἀινὼν pro מדין, πόλεις Σαδῶν pro ἁλῶν, & quae ſunt his ſimilia, quibus non immorabimur.

Joſephus *Antiq. lib.* V. *c.* I. regionem tribus Judae ita deſcribit. Ἡ μὲν Ἰȣδα λαχȣ̃σα πᾶσαν αἱρεῖται τὴν καθύπερθεν Ἰȣδαίαν, παρατείνȣσαν μὲν ἄχρι τῶν Ἱεροσολύμων· τὸ δ' εὖρος ἕως τῆς Σοδομίτιδος λίμνης.

μενης καθήκουσαν· ἐν δὲ τῷ κλήρῳ τούτῳ πόλεις ἦσαν Ἀσκάλων καὶ Γάζα. *Judae ſorte obtigit tota ſuperior Judaea extendens ſe uſque ad Hieroſolymas, cujus latitudo erat uſque ad Lacum Sodomiten. In hac regione erant urbes Aſcalon & Gaza.*

TRIBUS SIMEON accepit urbes ſuas ex portione tribus Judae quemadmodum legitur *Joſ.* 19. 1. Notandum tamen quum tribus Juda & Benjamin a reliquis decem ſeparatae regnum ſingulare conſtituebant, Simeonem ſub Juda non contineri, alias decem non fuiſſent datae Jeroboamo, quod dicitur 1 *Reg.* 11. 39. & 2 *Chron.* 15. 9. dicuntur ad tribus Judam & Benjamin ſe adjunxiſſe הגרים *peregrini*, qui non pertinebant ad ipſas, ex *Ephraim*, *Menaſſe*, & *Simeon*.

Beerſcheba.	*Betul.*
Scheba.	*Chorma.*
Molada.	*Tziklag.*
Chatzar Schual.	*Beth hammarcabhoth.*
Bala.	*Chatzar Suſa.*
Atzem.	*Beth Lebhaoth.*
Eltolad.	*Scharuchen.*

Hae autem quatordecim eſſe videntur, quum *Joſ.* 19. 6. diſertis verbis tredecim eſſe legatur. Debet itaque una ex his jungi cum aliqua praecedente. Vulgo dicitur ושבע, ſignificare, ea eſt *Scheba*, ut referatur ad Beerſcheba quae etiam Scheba nuncupata ſit: ſed cur Vav huic voci praefixum copulativum non ſit, uti in reliquis vocibus, cauſam nullam video. Praeterea probabile eſt שבע eſſe eandem urbem quae שמע appellatur, & ante Molada recenſetur *Joſ.* 15. 26. quo etiam facit quod interpretes Graeci *Joſ.* 19. 2. pro שבע Σαμαα expreſſerint quaſi שמע. Iidem ultimam urbem in ſerie noſtra non agnoſcunt ſed pro ea habent, quaſi legiſſent שדיהן, οἱ ἀγροὶ αὐτῶν atque ita non niſi tredecim urbes recenſent. Illam itaque vocem non haberem pro nomine urbis ſingulari.

Deidem

Deinde quatuor urbes junguntur, *Joſ.* 19.7.

Ain.	*Eter.*
Rimmon.	*Aſchan.*

Et Simeoni tributae dicuntur omnes urbes in circuitu harum urbium uſque ad Baalath beer. Interpretes Alexandrini Ain hinc tollunt & Thalcha poſt Rimmon locant, cujus urbis etiam Euſebius in Onomaſtico meminit.

Omnes hae urbes Simeoniticae licet ex tribu Juda acceptae non fuere ſupra recenſitae in catalogo urbium Juda ſed hae tantum, Beerſcheba, Scheba (ſi eadem eſt cum Schema, uti nos arbitramur) Molada, Chatzar Schual, Bala, Atzem, Eltolad, Chorma, Tziklag, Lebhaoth, Ain, Rimmon, Eter, & Aſchan, omnesque hae, exceptis duabus ultimis, ſitae fuere in regione Edomaeis proxima. Superſunt Betul, Beth Hammarcabhoth, Chatzar Suſa, & Scharuchen, de'quibus haec notari poſſunt, collato catalogo urbium Judae cum hoc Simeonitico. Betul hic recenſetur inter Eltolad & Chorma. *Joſ.* 15. inter Eltolad & Chorma legitur כסיל Keſil: & illic בתיל legerunt Graeci, Βαιθὴλ reddentes. Madmanna & בית המרכבות licet multum differant, tamen Graeci interpretes tantum non eodem vocabulo nuncupant, ſi בית addas, nimirum Μαχαρὶμ & Βαιθμαχαρὲβ. Videntur utroque loco legiſſe vocem eandem. Nota eſt affinitas literarum μ & β in ſcriptura veterum Graecorum, unde & Βεδεβηνὰ in codice Alexandrino pro Madmana *Joſ.* 15. legitur. Chatzar Suſa libenter crederem eſſe eandem cum Sanſanna, (ſic ut, חצר omiſſo, expreſſa ſit aliquo modo poſterior nominis pars סוסה vel סנסנה, Graecis Σεεννὰ, uti quidam codices habent, vel Σεθεννὰχ) & Scharuchen cum Schilchim, ſi urbs ſit, nec potius ſub eo nomine lateat οἱ ἀγροὶ αὐτῶν (quod Graeci habent) vel aliud quid. Atque ita omnes urbes Simeoniticas *Joſ.* 19. recenſitas etiam *Joſ.* 15. invenire eſt. Sed videamus omnium urbium Simeoniticarum nomina aliis quoque locis in ſacro codice memoratarum, & lectionem interpretum Graecorum.

Se-

Series urbium ex *Joſ.* 19. 1.	Series ex 1 *Chron.* 4. 28.	Series ex *Joſ.* 15. 26.
באר שבע	באר שבע	
שבע	ומולדה	מולדה
מולדה	וחצר שועל	
חצר שועל	בלהה	חצר שועל
בלה	עצם	באר שבע
עצם	תולד	בזיותיה
אלתולד	בתואל	בעלה ועיים
בתול	חרמה	עצם
חרמה	צקלג	אלתולד
צקלג	בית מרכבות	כסיל
בית המרכבות	חצר סוסים	חרמה
חצר סוסה	בית בראי	צקלג
בית לבאות	שערים	ומדמנה
שרוחן	עיטם	סנסנה
עין	עין	לבאות
רמון	רמון	שלחים
עתר	תכן	עין
עשן	עשן	רמון

In verſione Graeca.

Βηρσαβεὲ	Βηρσαβεὲ	Μωλαδᾶ
Σαμαὰ	Μωλαδὰ	
Κωλαδὰμ	Ἐσερσουὰλ	Χολασεωλὰ
Ἀρσωλὰ	Βαλαὰ	Βηρσαβεὲ
Βωλὰ	Αἰσὲμ	
Ἰασὸν	Θωλὰδ	Βαλὰ
Ἐρθουλὰ	Βαθουὴλ	Βακὼκ
Βουλὰ	Ἑρμὰ	Ἀσὸμ
Ἑρμᾶ	Σικελὰγ	Ἐλβουδὰδ
Σικελὰκ	Βαιθμαριμὼθ	Βαιθὴλ
Βαιθμαχερὶβ	Ἡμισουσεωσὶν	Ἑρμᾶ

Σαρσουσὶν	Βχρυ	Σεκελὰκ
Βαθαρὼθ	Σεωρὶμ	Μαχαρὶμ
Ἐρεμμὼν	Ἀιτὰν	Σεθεννὰκ
Θαλχὰ	Ἢν	Λαβὼς
Ἰεθὴρ	Ῥεμνὼν	Σαλὴ
Ἀσὰν	Θοκκὰ	Ἐρωμὼθ
	Ἀισὰρ	

Regionem hujus tribus ita deſcribit Joſephus *Antiq.* v. I. Συμεωνὶς δὲ, δευτέρα γὰρ ἦν, ἔλαχε τῆς Ἰδουμαίας τὴν Αἰγύπτῳ τε καὶ τῇ Ἀραβίᾳ πρόσορον οὖσαν. *Tribus Simeon, erat enim ſecunda, accepit partes Idumaeae Aegypto & Arabiae vicinas.* Idumaeae nempe, uti tempore Joſephi nomen illud accipiebatur.

TRIBUS DAN vicinam habuit tribui Judae regionem, & urbes quaſdam ex illa videtur accepiſſe, uti Tzoram, Eſtaol, Ekron, aliaſque quae inter urbes tribus Judae antea fuere recenſitae. Hae ſunt urbes *Joſ.* 19. 41. iis attributae, e quibus Elteke, Gibbethon, Ajalon & Gathrimmon Levitis datae ſunt. *Joſ.* 21. 23.

Tzora.	*Elteke.*
Eſtaol.	*Gibbethon.*
Ir ſchameſch.	*Baalath.*
Schaalabbin.	*Jehud.*
Ajalon.	*Bene berak.*
Jitla.	*Gath rimmon.*
Elon.	*Me hajarkon.*
Timnatha.	*Harakkon, cui additur regio*
Ekron.	מול יפו *ex adverſo Joppes.*

Graeci ea ſic ſcribunt Σαραὰθ, Ἀσὰ, πόλις Σαμμαὺς, Σαλαμὶν, Ἀμμὼν, Σιλαθὰ, Ἐλὼν, Θαμναθὰ, Ἀκκαρὼν, Ἀλκαθὰ, Βεγεθὼν, Γεβεελὰν, Ἀσὼρ (pro *Jehud* Hebraeorum) Βαναιβακὰ, Γεθρεμμών. Dein *Me hajarkon* reddunt θαλάσσην Ἱεράκων, & *Harakkon* omittunt: iidem notant (quod Hebraei codices illic non habent) in *Ajalon* & *Schaalabbin* permanſiſſe Emoraeos.

Joſephus de regione hujus tribus ita ſcribit *Antiquitat.* v. I. Δανί-

Δανῖται δὲ τῆς κοίλης ὅσα πρὸς δυόμενον τέτραπται τὸν ἥλιον λαγχάνουσιν Ἀζώτῳ καὶ Δώροις ὁριζόμενοι. *Danitae quicquid vallis ad occidentem vergit adepti ſunt, Azoto & Doris terminati. Horum eſt Jamnia & Gittha & totus ager qui ab Accarone pertingit uſque ad montem a quo tribus Juda facit initium.* Κοίλη videtur hic idem eſſe quod πεδινὴ & שפלה Hebraïce: quamvis alibi ab Aquila & Symmacho עמק reddatur per κοιλὰς, teſte Euſebio in Onomaſtico ad vocem Ἐνεμεκ. Idem Euſebius etiam in Onomaſtico teſtatur שפלה Aquilam πεδινὴν, Symmachum κοιλάδα reddidiſſe. Σεφηλὰ, ἐν Ἡσαΐᾳ· Ἀκύλᾳ πεδινή. Συμμάχῳ κοιλάς. Ita mox Joſephus de tribu Aſer quod κοιλάδα ad mare poſſederit verum *non ſiverunt Amoraei Danitas deſcendere* εἰς τὴν κοιλάδα, *Joſ.* 19. 48. Id comma codices Hebraei heic non habent ſed *Jud.* 1. 34.

TRIBUS BENJAMIN. Termini tribus Benjamin deſcribuntur *Joſ.* 18. 11. ita ut a Jordane initium fiat & inde terminus borealis ducatur ad latus Jerichuntis boreale & inde ad deſertum Bethaven, Bethel, Atarothaddar, juxta montem qui eſt ab auſtro Bethchoronis inferioris. Hinc terminus tendit meridiem verſus uſque ad Kirjathjearim. Hoc eſt latus occidentale. Inde procedit orientem verſus per vallem Hinnom ad latus montis Tzion, & inde Enſchemeſch atque ita ad latus boreale Bethchoglae & alia loca uſque ad extremitatem borealem Lacus Aſphaltitis. Unde liquet illos falli qui regionem hujus tribus ad mare uſque magnum porrigunt.

Urbes Benjaminiticae hae ſunt *Joſ.* 18. 21.

Jericho.
Bethchogla.
Emek ketzitz.
Beth haaraba.
Tzemaraim.
Bethel.
Haavvim.
Happara.
Aphra.
Cephar haammona.
Haophni.
Gaba.
His duodecim junguntur 14.
Gibeon.
Harama.
Beeroth.
Hammitzpe.
Haccephira.
Hamotza.

Rekem.	*Jebuſi i.e.*
Jirpeel.	*Jeruſalem.*
Tarala.	*Gibeath.*
Tzela.	*Kirjathjearim.*
Häcleph.	

Quatuor urbes Benjaminiticae Gibeon, Geba, Anathoth & Almon ſacerdotibus datae ſunt, *Joſ.* 21. 17. At quae eſt *Almon?* In ſerie modo data non extat. Eſtne eadem cum Ἀμμωνᾶ vel Μονὶ; ſic Graeci reddunt *Kephar Haammona.*

Apud Joſephum *Antiq.* v. 1. hoc modo deſcribitur regio tribus Benjamin. Βενιαμῖται δὲ τὴν ἀπὸ Ἰορδάνȣ ποταμȣ̃ ἔλαχον ἄχρι θαλάσσης μὲν τὸ μῆκος, τὸ δὲ πλάτος Ἱεροσολύμοις ὁριζομένην καὶ Βεθήλοις (ita lege pro Βεϐήλοις) στενότατος δὲ ὁ κλῆρος ȣ̔͂τος ἦν διὰ τὴν τῆς γῆς ἀρετήν. Ἱεριχȣ̃ντα γὰρ καὶ τὴν Ἱεροσολυμιτῶν πόλιν ἔλαϐον. *Benjamitae regionem acceperunt quae a Jordane fluvio uſque ad mare in longum protenditur. Latitudo ejus ab Hieroſolymis eſt Bethela uſque. Erat autem haec ſors anguſtiſſima propter agri bonitatem: acceperunt enim Hieroſolyma & Jerichunta.*

TRIBUS EPHRAIM. Terminus auſtralis hujus tribus, qui ex parte convenit cum termino boreali Benjaminis, a Jordane tendit per aquas Jerichuntis, Bethelem, Ataroth, confinia Bethchoronis inferioris, & Gezer uſque ad mare magnum. Terminus borealis eſt flumen Kana ad mare magnum. Confer *Joſ.* 17. 7-10. & *Joſ.* 16. 8. Urbium index non extat. Tantum liquet *Gezer* in hac regione fuiſſe, *Sichem*, *Ribtzaim*, & *Bethchoron*, datas Levitis, *Joſ.* 21. 11. Joſephi teſtimonium de regione huic tribui ſorte data hoc eſt *Antiq.* v. 1. Ἡ δ᾽ Ἐφραίμȣ φυλὴ τὴν ἄχρι Γαδάρων ἀπὸ Ἰορδάνȣ ποταμȣ̃ μηκυνομένην ἔλαχεν. Εὐρεῖαν δὲ ὅσον ἀπὸ Βεθήλων εἰς τὸ μέγα τελευτᾷ πέδιον. *Tribus Ephraim adepta eſt regionem a Jordane uſque ad Gadara extenſam in longum. In latum autem ea protenditur a Bethel uſque ad Campum magnum.*

TRIBUS DIMIDIA MENASSE. Terminus hujus auſtralis idem fuit aliqua ex parte cum boreali Ephraim. Ad occidentem habuit mare magnum, ad orientem tribum Jiſſaſcar, ad boream tribum Aſcher.

Joſ.

Joſ. 17. 10. Adeoque non videtur portio tribus Menaſſis pertigiſſe ad Jordanem. Certe ſacer codex id non tradit. Contrarium potius inde colligas quia ad mare uſque ab una parte eam extenſam fuiſſe legitur *Joſ.* 17. 10. & ad ortum Jiſſaſcar fuiſſe, non Jordanem. Sed ſciendum eſt, ut clarius haec intelligantur, non fuiſſe Menaſſitis tributam regionem ſingularem ſorte, & ſingularem Ephraimitis. Una ſorte utrique tribui regio aſſignata fuit. Vide *Joſ.* 16. 1. & illa regio ſe extendit a Jordane uſque ad mare: ſed ex illa regione, *ex medio ſortis filiorum Menaſſe*, Ephraimitae acceperunt urbes ſuas. *Joſ.* 16. 9. fere uti Simeon accepit urbes ſuas ex portione tribus Juda, quamvis haec ſit differentia quod Simeon ſorte urbes ſuas acceperit, *Joſ.* 19. 1. at una ſors *Joſ.* 16. 1. regionem communem & Ephraimitis & Menaſſitis dederit. Et hinc eſt quod termini dimidiae tribus Menaſſis ſigillatim non deſcribantur. Tantum dicitur *Joſ.* 17. 7. fines Menaſſis fuiſſe ab Aſer uſque ad Micmetath (quae in conſpectu Sichem eſt) & illos protendi dextram verſus uſque ad Entappuach: & dein ad latus boreale torrentis Kana, qui in mare labitur, eſſe regionem Menaſſis, & ad auſtrale latus eſſe Ephraim. Index urbium hujus tribus non extat. Solum dicitur *Joſ.* 17. 8. 11. *Tappuach* urbem in regione tribus Menaſſis fuiſſe, ſed pertinuiſſe tamen ad Ephraim, & Menaſſitas poſſediſſe in regione tribuum Aſcher & Jiſſaſcar *Betſchean*, *Jibleam*, *Dor*, *Endor*, *Taanach*, (quae Levitis data eſt) & *Megiddo*. Praeterea *Gath Rimmon* urbs erat Menaſſitarum, data Levitis *Joſ.* 21. 25.

Joſephus de hac regione ita ſcribit *Ant.* v. 1. Τῆς Μανασσήτιδος οἱ ἡμίσεις ἀπὸ μὲν Ἰορδάνου μεχρὶ Δώρων πόλεως, πλάτος δὲ ἐπὶ Βηθσάνων, ἣ νῦν Σκυθόπολις καλεῖται. *Dimidia tribus Manaſſe in longum (extenſa fuit) a Jordane uſque ad Dora urbem, in latum uſque ad Bethſan quae nunc Scythopolis appellatur.* Verum in libro Joſuae ad ortum hujus tribus Jiſſaſcar ponitur: adeoque non porrecta eſt uſque ad Jordanem: ſed quia Menaſſitae poſſederunt Scythopolin ſive Bethſan (quae tamen in portione Jiſſaſcar erat) falli potuit Joſephus & credidiſſe regionem tribui Menaſſe ſorte adſigna-

ſignatam eo uſque extenſam fuiſſe : nam ideo & ad Dora uſque eam extendit, quae in Aſcher ſita fuit. Si urbes hujus tribus recenſitae fuiſſent omnes forſitan certiora poſſemus expromere.

TRIBUS JISSASCAR. *Joſ.* 19. 17. deſcribitur regio tribui Jiſſaſcar data, ſe extendens a Jordane uſque ad portionem tribus Menaſſis borealem & maritimam : non tamen pertigit ad ipſum mare, nam alias Aſer non contigiſſet Menaſſe ab auſtro, quod legitur *Joſ.* 17. 10. Sedecim hae civitates ei aſſignantur.

Jitzreela.	*Abetz.*
Hacceſuloth.	*Remeth.*
Schunem.	*Engannim.*
Chapharaim.	*En chadda.*
Schion.	*Beth patztzetz.*
Anacharath.	*Tabor.*
Harabbith.	*Schachazima.*
Kiſchjon.	*Beth ſchemeſch.*

Graeci interpretes inſerunt urbem Δαβιρὼν (forte eandem cum Dobrath *Joſ.* 21. 28.) *commate* 20 ante Kiſchjon, & Ῥενρὼθ inter Schion & Anacharath : & *comma* 21 ita dant Ῥεμμὰς καὶ Ἰεὼν καὶ Τομμὰν καὶ Ἀιμαρὲκ καὶ Βηρσαφὴς pro eo quod in Hebraeis codicibus legitur Remeth Engannim En chadda & Bethpatztzetz. *Commate* 22. pro שחצימה legiſſe videntur שלם ימה reddentes Σαλὶμ κατὰ θάλασσαν. Quatuor urbes tribus Jiſſaſcar, Kisjon, Dobrath, Jarmuth, & Engannim Levitis datae leguntur *Joſ.* 21. 28. Joſephus ita hanc regionem deſcribit *Antiq.* V. I. Μετὰ τούτους Ἰσάχαρις, Καρμηλόν τε ὄρος καὶ τὸν ποταμὸν τοῦ μήκους ποιησαμένη τέρμονα, τό δὲ Ἰταβύριον ὄρος τοῦ πλάτους. *Poſt hos (Menaſſitas) Iſacharis regio terminos habens longitudinis montem Carmelum ab una, fluvium (Jordanem) ab altera parte, latitudinis vero montem Itabyrium.*

TRIBUS ASCHER. Ad auſtrum habuit haec tribus regionem tribus Menaſſis, *Joſ.* 17. 10. ad boream fines terrae Iſraëliticae, ad occidentem mare magnum, ad orientem tribum Zebulon, & Naphtali. *Joſ.* 19. 34. Urbes ejus 22 recenſentur *Joſ.* 19. 24.

Chelkath.

Chelkath.	*Nejel.*
Chali.	*Rechob.*
Beten.	*Chammon.*
Acſchaph.	*Kana.*
Alammelech.	*Tzidon.*
Amad	*Harama.*
Miſchal.	*Mibtzar Tzor.*
Bethdagon.	*Choſa.*
Zebulon.	*Acziph.*
Beth haemek.	*Umma.*
Cabul.	*Aphec.*
Ebron.	*Rechob.*

Oportet, ut numerus conſtet, aliquas ex his urbes non fuiſſe ſed locorum nomina, aut jungendas cum praecedenti, vel urbes alterius tribus in confiniis ſitas.

Miſal, *Abdon*, *Chelkath*, *Rechob*, quatuor urbes Aſeritarum datae fuere Levitis, *Joſ.* 21. 30. *Abdon* non eſt in ſerie exhibita: ſed latere videtur in *Ebron*. Nullum eſt nomen urbis, quicum melius convenit. Pro *Acſchap* Graeci habent Κεάφ vel Καιφά, ac ſi urbem *Caipha* innuere voluiſſent. *Zebulon* eſt urbs, de qua vide *p.* 129.

Joſephus ita deſcribit hanc regionem *Antiquit.* v. 1. Τὴν δὲ ἀπὸ τȣ̃ Καρμήλȣ κοιλάδα προσαγορευομένην διὰ τὸ καὶ τοιαύτην εἶναι, Ἀσηρῖται φέρονται πᾶσαν τὴν ἐπὶ Σιδῶνος τετραμμένην. Ἀρκὴ δὲ πόλις ὑπῆρχεν αὐτῶν ἐν τῇ μερίδι, ἡ καὶ Ἀκτιπȣ̃ς. *Aſeritae obtinuerunt regionem poſt Carmelum ſitam quae convallis dicitur & eſt, omnem videlicet quae Sidoni obverſa eſt. Horum eſt Arce quae & Actipus dicitur.*

TRIBUS ZEBULUN. Ad occaſum non putarem hanc uſque ad mare extenſam, ob illa quae leguntur *Joſ.* 17. 10. & 19. 26. ad orientem fuit mare Genneſareth & pars Jordanis *Matth.* 4. 13. ad boream Naphtali. *Joſ.* 19. 34. ad auſtrum Jiſſaſcar. Thabor erat in confiniis *Joſ.* 19. 12. 22.

Urbes ejus duodecim fuerunt *Joſ.* 19. 15.

Sarid.	*Japhia.*
Dabbaſcheth.	*Gath hachepher.*
Dobrath.	*Rimmon.*

Chan-

Digitized by Google

Channathon.	*Schimron.*
Kattath.	*Jidala.*
Nahalal.	*Bethlechem.*

Reliquorum locorum in confiniis ſitorum nomina omiſi, ut numerus duodecim urbium conſtaret. Quamvis forſitan aliqua omiſi quae inſerenda fuerant, & inſerui omittenda: quod tamen incertum videtur.

Jokneam, *Carta*, *Dimna* & *Nachalal* quatuor urbes Levitis datae leguntur *Joſ.* 21. 34. *Jokneam Joſ.* 19. 11. memoratur.

Joſephi deſcriptio regionis Zabuloniticae his verbis continetur *Ant.* V. I. Ζαβυλωνῖται δὲ τὴν μέχρι Γεννησαρίτιδος καθήκουσαν δὲ περὶ Κάρμηλον καὶ θάλασσαν ἔλαχον. *Zabulonitae regionem quae a Lacu Genneſarite uſque ad Carmelum & mare extenditur, adepti ſunt.*

TRIBUS NAPHTALI. Regio hujus tribus habuit ad occidentem tribum Aſcher *Joſ.* 19. 27. ad auſtrum tribum Zebulon, ad ortum partem maris Genneſareth & Jordanis, nam Capernaum ſita erat in finibus Zebulon' & Naphtali. *Matth.* 4. 13. Confer *Joſ.* 19. 33. Ad boream habuit fines ultimos terrae Iſraëliticae. Urbes ejus 19 ſunt *Joſ.* 19. 38.

Hatztziddim.	*Kedeſch.*
Tzer.	*Edrei.*
Chammath.	*En chatzor.*
Rakkath.	*Jiron.*
Kinnereth.	*Migdal el.*
Adama.	*Charem.*
Harama.	*Beth anath.*
Chatzor.	*Beth ſchameſch.*

Quum autem huic feriei tres urbes deſint, videntur illae ex urbibus ſitis in finibus hujus tribus *Joſ.* 19. 33. adjiciendae, quales Lakkum, Chukkok, Cheleph. Kedeſch, Chammathdor & Cartan, tres urbes Naphtaliticae, datae leguntur Levitis, *Joſ.* 21. 32.

Grae-

Digitized by Google

Quamvis apud Graecos Interpretes non legatur 19 urbes eſſe, ſi quis tamen urbes ipſas quas memorant numeret, deprehendet eas tot eſſe. Commate 33 recenſent ſex, & reliquas *comm.* 35. & *ſeqq.* ſunt autem hae, quas contulimus cum nominibus Hebraeis.

Μαλὲφ	מחלף	Ῥαμὰ	הרמה
Μηλὼν	מאלון	Ἀσὼρ	חצור
Βεσανανὶμ	בצענים	Κέδες	קדש
Ἀρμαὶ	ארמי	Ἐδραεὶ	אדרעי
Νακὲβ	הנקב	Πηγὴ Ἀσὼρ	עין חצור
Ἰάβνη	יבנאל	Ἰαριὼν	יראון
Τύρος	צר	Μεγαλααρὶμ	מגדל אלחרם
Ὡμαθαδακὲ	חמת רקת	Βηθανὰθ	בית ענת
Κενερὲθ	כנרת	Βηθσαμὶς	בית שמש
Ἀδαμὶ	אדמה		

Nota ἐν παρόδῳ Hieronymum & alios crediſſe *Kinnereth* eandem urbem fuiſſe cum ea quae *Tiberias* poſtea dicta fuit. Et tamen *Kinnereth* fuit urbs ſita in portione tribus Nephtali, *Joſ.* 19. 35. termini autem auſtrales tribus Nephtali initium capiunt a Capernaum. vide *Matth.* 4. 13. nam Capernaum ſita fuit in confiniis Zebulonis & Naphtali. Naphtali erat ad boream, & Zebulon ad auſtrum. Quum itaque Tiberias fuerit multo auſtralior urbe Capernaum, & ad auſtrum Capernaumi non fuerit regio tribus Naphtali ſed Zabulon, Kinnereth autem urbs fuerit tribus Naphtali, non fuit illa eadem cum Tiberiade.

Apud Joſephum hi limites aſſignantur tribui Naphtali, *Ant.* v. 1. Egerat ante de tribu Aſer., regionem ad mare a Carmelo ad Sidona complexa, Τὰ δὲ πρὸς τὰς ἀνατολὰς τετραμμένα μέχρι Δαμασκοῦ πόλεως καὶ τῆς Γαλιλαίας τὰ καθύπερθεν Νεφθαλῖται παρέλαβον ἕως τοῦ Λιβάνου ὄρους καὶ τῶν Ἰορδάνου πηγῶν αἳ τὴν ὁρμὴν ἐκ τοῦ ὄρους ἔχουσιν, ἐκ τοῦ καθήκοντος τοῖς ὅροις κατὰ βόρεια πόλεως Ἄρκης παροικούσης. *Quae vero ad ortum ſpectant uſque Damaſcum urbem & ſuperior Galilaea Nephthalitis obtigerunt uſque ad Libanum montem & fontes Jordanis qui ex hoc monte oriuntur, qua fines ſunt Arces, urbis*

X *verſus*

Digitized by Google

verſus ſeptentrionem ſitae. Quod Damaſcum hic commemoret, puto ἀπροσδιόνυσον. Scripſiſſe ſuſpicor Joſephum, μέχρι Δὰν πόλεως.

Quid cenſeri debeat de verbis *Joſ.* 19. 34. ubi dicitur regio hujus tribus incidere in Judam ad ortum, ſuperius inquiſivimus *p.* 32. Nota in verſione Graeca uti nunc eſt, non legi illic *Juda* ſed tantum *Jordanem eſſe ad ortum*, videri tamen olim lectum fuiſſe. Certe Euſebius in *Onomaſtico ad vocem* Ἐικὸκ (ita enim legendum eſt pro Ἐικοή) haec habet, Συνάπτει τῷ Ζαβυλὼν ἀπὸ τῦ νότυ καὶ τῷ Ἀσὴρ κατὰ θάλασσαν καὶ τῷ Ἰύδα ἐξ ἀνατολῶν, quae petita eſſe ex *Joſ.* 19. 34. nemo non videt.

TRIBUS RUBEN. Totam regionem quae trans Jordanem, ſive ad orientem illius fluvii erat, ceſſiſſe tribubus Ruben, Gad & dimidiae Menaſſis certum eſt ex *Joſ.* 13. Inter has prima fuit ab auſtrali parte tribus Ruben, quae uti & reliquae tribus Jordanem habuit ad occaſum & terras Gentium ad ortum, ad auſtrum vero fluvium Arnon, ad boream tribum Gad.

Urbes hujus tribus nominatim recenſentur hae *Joſ.* 13. 16. &c.

Medaba.	*Mephaath.*
Cheſchbon.	*Kirjathaim.*
Dibon.	*Sibma.*
Bamoth baal.	*Tzereth ſchachar.*
Beth baal meon.	*Beth peor.*
Jahetza.	*Aſchdoth Piſga.*
Kedemoth.	*Beth Jeſchimoth.*

Betzer, *Jahza*, *Kedemoth* & *Mephaath* hinc datae ſunt Levitis, *Num.* 32. 37. leguntur Rubenitae occupaſſe & incoluiſſe has urbes *Cheſchbon*, *Eleale*, *Kirjathaim*, *Nebo*, *Baal meon*, *& Sibma*.

TRIBUS GAD ſe extendit a finibus tribus Ruben non longe a Cheſchbon uſque ad fluvium Jabbok & extremitatem maris Kinnereth *Joſ.* 13. 27. & 26. & a Machanaim (quae urbs fuit in confiniis tribus Gad & dimidiae tribus Menaſſe, *Joſ.* 13. 30.) ſe extendit uſque ad Debir. Ita Hebraei codices. Graeci pro Debir Δαιβὼν habent: quae eſt urbs tribus Ruben *Dibon*:

quam

quam ipſi Δαιβὼν vocant *Joſ.* 13. 17. ſed a Gaditis inhabitata legitur *Num.* 32. 34.

Urbes ejus fuere inter alias

Jaezer.	*Bethharam.*
Ramath hammitzpe.	*Bethnimra.*
Betonim.	*Succoth.*
Machanaim.	*Saphon.*

Ramoth, *Machanaim*, *Cheſbon* & *Jaezer* Levitis ex hac regione datae leguntur *Joſ.* 21. 38. Verum *Cheſbon* ſita fuit in portione tribus Ruben, uti mox vidimus: at in confiniis tribuum Ruben & Gad, uti colligere licet ex *Joſ.* 13. 26. Ῥαμὼθ exhibent codices quidam Graeci pro *Ramath*. Et videtur ſane *Ramath* & *Ramoth* nomen eſſe urbis ejuſdem. *Num.* 32. 34. hae urbes a Gaditis leguntur inhabitatae, *Dibon*, *Ataroth*, *Aröer*, *Atroth Sophan*, *Jaezer*, *Jogbeha*, *Bethnimra & Bethharan*. Pro *Atroth Sophan* Graeci habent Σοφὰρ, & pro *Bethnimra* Ναμρὰμ.

DIMIDIA TRIBUS MENASSE ſe extendit a Machanaim, ſita in confiniis Gadis & hujus tribus, uſque ad extremos terrae Iſraëliticae fines boream verſus complexa plurimas urbes, inter quas *Aſtaroth*, *Edrei*, (quae urbes primariae Ogi Regis Baſan fuerant, *Deut.* 1. 4.) ſexaginta urbes Jair, aliaeque. Vide *Joſ.* 13. 30 *Golan* & *Beeſthera* Levitis ex hac regione datae ſunt: quarum illa Gaulanitidi regioni nomen dedit, haec *Boſtra* nuncupata fuit poſtea.

Quandoquidem urbes Sacerdotales & Leviticae ex regionibus reliquarum tribuum datae ſunt non videtur ab hoc loco alienum dare ſeriem duplicem earundem urbium, alteram ex libro Joſuae, alteram e Chronicis, petitam. Ubi non modo docebimur ad quas tribus hae urbes illic referantur, verum etiam quomodo earum nomina diverſa ratione ſcribantur, ut ita lector alteram ſeriem ex altera illuſtrare queat.

X 2 Urbes

Digitized by Google

Urbes Sacerdotales 1 *Chron.* 6.

ex Juda & Simeon.	*In verſione Graeca.*
חברון	Χεβρὼν
לבנה	Λοβνὰ
יתר	Σελνὰ, *al.* Νηλὼμ & Ἀλὼμ natum ex חילן.
אשתמע	Ἐσθαμὼ
חילן	Ἰεθὰρ
דביר	Δαβὶρ
עשן	Ἀσὰν
בית שמש	Βαιθσαμὺς
ex Benjamin.	
גבע	Γαβαὲ
עלמת	Γαλεμὰθ
ענתות	Ἀναθὼθ
Leviticae ex Ephraim.	
שכם	Συχὲμ
גזר	Γαζὲρ
יקמעם	Ἰεκμαὰν
בית חורון	Βαιθωρὼν
אילן	Ἀιλὼν
גת רמון	Γεθρεμμὼν
Ex dimidia Menaſſe.	
ענר	Ἀνὰρ
בלעם	Ἰεμβλαὰν
ex altera dimidia Menaſſe.	
גולן	Γωλὰν
עשתרות	Ἀσηρὼθ
ex Jiſſaſcar.	
קדש	Κέδες

דברת

דברת	Δεβερὶ
ראמות	Δαβὼρ
ענם	Ῥαμώθ
	Αἰνὰν

Ex Aſcher.

משל	Μαασὰλ
עברון	Ἀβδὼν
חוקק	Ἀχὰκ
רחב	Ῥοὼβ

Ex Naphtali.

קדש	Κέδες
חמון	Χαμὼθ
קריתים	Καριαθαὶμ

Ex Zebulon.

רמונו	Ῥεμμὼν
תבור	Θαβὼρ

Ex Ruben.

בצר	Βοσὸρ
יהצה	Ἰασὰ
קדמות	Καδμὼθ
מיפעת	Μαεφλὰ

Ex Gad.

ראמות בגלעד	Ῥαμμὼθ
מחנים	Μααναὶμ
חשבון	Ἐσεβὼν
יעזר	Ἰασὴρ.

Urbes Sacerdotales *Joſ.* 21. 13.

Ex Juda & Simeon.	*In verſione Graeca.*
חברון	Χεβρὼν
לבנה	Λεμνὰ, deeſt in quibusdam.
יתר	Αἰλὼμ
אשתמוע	Τεμὰ
חלן	Γελλὰ
דבר	Δαβὶρ.

עין	'Ασὰ
יטה	Τανὺ
בית שמש	Βαιθσαμὺς
Ex Benjamin.	
גבעון	Γαβαὼν
גבע	Γαθὲθ
ענתות	'Αναθὼθ
עלמון	Γάμαλα
Leviticae ex Ephraim.	
שכם	Συχὲμ
	Γάζαρα
קבצים	Καβσαεὶμ, in quibuſd. deeſt.
בית חרון	Βαιθωρὼν
Ex Dan.	
אלתקא	'Ελκωθαὶμ
גבתון	Γεθεδὰν
אילון	'Αιλὼν
גת רמון	Γεθερεμμὼν
Ex dimidia Menaſſe.	
תענך	Ταναχ
גת רמון	'Ιεβαθὰ
Ex altera dimidia Menaſſe.	
גלון	Γαυλὼν
בעשתרה	Βοσορὰ
Ex Jiſſaſcar.	
קשיון	Κισὼν
דברת	Δεββρὰ
ירמות	'Ρεμμὰθ
עין גנים	Πηγὴ γραμμάτων
Ex Aſcher.	
משאל	Βασελλὰ
עברון	Δαββὼν
חלקת	Χελκὰτ

רחב

רחב	Ῥαάβ

Ex Naphtali.

קדש	Κάδης
חמת דאר	Νεμμάθ
קרתן	Θεμμών

Ex Zebulon.

יקנעם	Μαάν
קרתה	Κάδης
דמנה	Σελλά
נהלל	

Ex Gad.

רמת בגלעד	Ῥαμώθ
מחנים	Καμίν, al. Μαναίμ.
חשבון	Ἐσεβών
יעזר	Ἰαζήρ

Notant Judaei in quibuſdam codicibus *Joſ.* 21. inſeri duo commata ante recenſionem urbium in Gad, de urbibus Ruben. Sunt autem haec, uti extant in MS. codice Regis Galliarum, *num.* 7. וממטה ראובן את עיר מקלט הרצח את בצר במדבר ואת מגרשיה ואת יחצה ואת מגרשיה את קדמות ואת מגרשיה ואת מיפעת ואת מגרשיה ערים ארבע *& ex tribu Ruben urbem refugii Bezer in ſolitudine & villas ejus, Jabza & villas ejus, Kedemoth & villas ejus, Mephaath & villas ejus, urbes quatuor.* Ad numerum urbium 12 datarum filiis Merari & memoratarum *Joſ.* 21. 40. complendum hae quatuor requiruntur neceſſario; caeteroquin octo tantum ſunt. Graeci habent ſimiliter, Καὶ πέραν τῦ Ἰορδάνυ τῦ κατὰ Ἱεριχὼ ἐκ τῆς φυλῆς Ῥυβὴν, τὴν πόλιν τὸ φυγαδευτήριον τῦ φονεύσαντος τὴν Βοσὸρ ἐν τῇ ἐρήμῳ, τὴν Μισὼ (videtur τῆς Μισὼρ legendum ut in aliis codd. eſt & *Joſ.* 20. 8. deſcribitur) καὶ τὰ περισπόρια αὐτῆς καὶ τὴν Ἰαζὴρ (male, pro Ἰααζά· mox in Gad eſt Ἰαζήρ) καὶ τὰ περισπόρια αὐτῆς, καὶ τὴν Δεκμὼν καὶ τὰ περισπόρια αὐτῆς καὶ τὴν Μαφὰ καὶ τὰ περισπόρια αὐτῆς, πόλεις τέσσαρες.

Coronidis loco ſententiam Hieronymi, qui ipſe, uti cognitiſſimum

ſimum eſt, incola Palaeſtinae fuit, de partitione hujus terrae inter tribus Iſraëliticas facta adſcribemus ex commentario ejus in *Ezechiel. cap.* XLVIII. *In priori diviſione terrarum trans Jordanem per Moyſen duabus tribubus Ruben & Gad & dimidiae tribui Manaſſe terra diviſa eſt: intra Jordanem autem per Joſue filium Nun & Eleazar filium Aaron Judas poſſedit ab Auſtro, & Ephraim & Manaſſe tribus dimidia ab Aquilone. Poſtea vero de Silo miſſis exploratoribus per ſingulas tribus, & deſcriptione terrae allata ad Joſue & Eleazar*, Benjamin *juxta Judam ab Auſtro & juxta Ephraim & dimidiam tribum Manaſſe accepit poſſeſſionem. Secunda tribus* Simeon *haereditatem accepit in tribu Juda, ut impleretur quod ſcriptum eſt de Levi & Simeon: dividam eos in Jacob & diſpergam eos in Iſraël. Tertia* Zabulon *Galilaeam accepit, in qua eſt mons Thabor. Quarta* Iſachar, *ubi eſt Jezrahel uſque ad Jordanem. Quinta* Aſer *uſque ad montem Carmelum qui imminet mari magno Tyrumque & Sidonem. Sexta* Nephthali *in Galilaea uſque ad Jordanem, ubi Tiberias quae olim appellabatur Chenereth. Septima* Dan *uſque Joppem, ubi ſunt turres Ailon & Selebi* (שעלבין ואילון Joſ. 19. 42.) *& Emaus, quae nunc appellatur Nicopolis: licet poſtea legerimus quod coeperint ſibi tranſcenſis aliis tribubus urbem Lezem in tribu Dan, quae hodie appellatur Paneas.*

Pro *Emaus* in contextu Hebraeo eſt עיר שמש *Ir Schameſch*. Graeci pro eo habent πόλεις (al. codd. πόλις) Σαμμαύς, & hinc natum Ἀμμαύς, quia Sigma initiale frequenter in veteribus codicibus Graecis adeſt, ubi adeſſe non debet, & contra. Quid ſi pro *turres* legamus *urbes*, vel *urbes tres*? ſed ſine auctoritate codicum nihil muto.

Atque ita quidem vidimus qua ratione partiti fuerint Iſraëlitae univerſam regionem ipſis adſignatam. Nolim tamen lectores in his acquieſcere quae hoc capite ſcripſimus: multo enim plura dicenda habemus de urbibus illis quas recenſuimus: quod libro tertio fiet quum κατὰ ςοιχεῖον de unaquaque urbe & vico Palaeſtinae agemus. Ab urbium autem ſitu dependet notitia limitum ſingularum tribuum, qui conſtitui certo nequeunt, niſi de ſitu urbium per quas tranſeunt conſtet.

CAPUT

Digitized by Google

CAPUT XXIX.

DE PARTITIONE TERRAE ISRAËLITICAE SALOMONAEA.

Rex Salomon diviſit terram Iſraëliticam in partes duodecim. Codex ſacer collatus cum Joſepho. Makatz *Graecis* Machmas. Μακὶς *quibuſdam habitum nomen proprium. Taanach & Megiddo in magno campo ſitae, in portione tribus Jiſſaſcar: nec tamen iis praeerat Joſaphat, cujus erat regio decima Jiſſaſcar: quae ſit cauſa, diſquiritur. Urbes Jair a Baſchan aliquando diſtinctae.*

NEgligitur vulgo ab iis qui de partitione terrae Iſraëliticae agunt illa quam Salomon fecit, licet lucem magnam geographiae ſacrae foeneretur. Fateor eam tantum ſpectaviſſe ad alimenta aulae: veruntamen quum varia loca, aliunde non ſatis nota, hic commemorentur, & ex iis quibuſcum conjunguntur nonnulla doceamur de vero eorum ſitu, videtur illa nequaquam a nobis praetermittenda. Legitur 1 *Reg.* 4. 7. & *ſeqq.*

REGIO PRIMA eſt, cui praeerat filius Chur.

הר אפרים *Montana Ephraim.* Joſephus, *Antiq.* VIII. 2. τῆς Ἐφραΐμου κληρουχίας Οὔρης. *Ephraimi ſortis Ures*, ἡγεμὼν ἦν. Nota non montana tantum ſed totam Ephraimitin ſorte illi tribui aſſignatam a Joſepho hic dici, pro eo quod ſola montana Sacer Codex commemoret.

REGIO SECUNDA eſt, cui praeerat filius Deker.

מקץ שעלבים ובית שמש ואילון בית חנן *Makatz, Schaalbim, Bethſchemeſch, & Elon Beth chanan.* Pro *Makatz*, quae vox non niſi hoc loco in ſacro codice legitur, quaedam exempla interpretum Graecorum habent nomen notius Μαχμὰς & Μαχεμάτ, quod indicat urbem *Michmas*, non longe ſitam ab illis quibuſcum recenſetur. Euſebius tamen legit hoc loco Μακὶς, quod & codices quidam Graeci habent, ſcribens in Onomaſtico

maſtico, Μακὶς, πόλις ἄρχοντος Σαλομῶνος. Hieronymus. *Maces, urbs unius principum Salomonis.* Porro pro *Elon* Αἰαλὼμ habent, & inter Elon & Bethchanan interſerunt voculam ἕως, *uſque ad* Bethchanan. *Schaalbin*, *Beth ſchemeſch* & *Elon* urbes ſunt tribus Dan, de quibus vide ſupra *pag.* 154. Joſephus, *Ant.* VIII. 2. Ἐπὶ δὲ τῆς Βιθιέμες τοπαρχίας ἦν Δακῆρος (ita legendum pro eo quod male nunc extat ὁ κλῆρος) *Toparchiae Bithjemes praefectus erat Dacerus.* Interpres vetus Latinus hic plane a via aberrat.

REGIO TERTIA eſt cui praeerat filius Cheſed.

ארבות שכה וכל ארץ חפר *Arubboth, Soco, & omnis regio Chepher.* Nihil in Joſepho eſt, quod his reſpondeat.

REGIO QUARTA eſt cui praeerat filius Abinadab.

כל נפת דאר *Omnis regio Dor.* Joſephus *Ant.* VIII. 2. Τὴν δὲ τῶν Δώρων καὶ τὴν παράλιαν Ἀβιανάδαβος εἶχεν ὑπ᾽ αὐτῷ γεγαμηκὼς τὴν Σαλομῶνος θυγατέρα. *Regionem urbis Dororum & maritimam oram ſibi ſubjectam habuit Abinadab gener Salomonis.*

REGIO QUINTA eſt, cui praeerat Bana filius Achilud.

תענך ומגדו וכל בית שאן אשר אצל צרתנה מתחת ליזרעאל מבית שאן עד אבל מחולה עד מעבר ליקמעם

Taanach & Megiddo & omnis Bethſchean quae vicina eſt Zartanae infra Jizreel, a Bethſchean uſque ad Abel Mechola uſque e regione Jokmeam. Illud מעבר Interpretes Alexandrini retinent, Μαεβὶρ, & inſeruit Onomaſtico Euſebius uti nomen loci proprium, legens Μεεβρὰ monenſque Aquilam id reddidiſſe ἀπὸ πέραν, Symmachum ἐξ ἐναντίας. Joſephus *Antiq.* VIII. 2. Τὸ δὲ μέγα Πεδίον ἦν ὑπὸ Βαναίᾳ τῷ Ἀχίλου παιδὶ, προσυπῆρχε δὲ καὶ τῆς ἄχρι Ἰορδάνου πάσης. *Magnus Campus ſuberat Banaiae filio Achili. Praeerat quoque regioni omni uſque ad Jordanem.* Nota hic magnum Campum dici regionem in qua Taanach & Megiddo, diverſum omnino a magno Campo quem Jordanes medium ſecat, nam illius partes ad alios praefectos ſpectabant, uti *Benjamin* & *Jiſſaſcar*, (quae ad Jordanem uſque pertingebant, uti ante vidimus *p.* 155.

&

& 158.) & ſuberant praefectis decimo atque undecimo loco numerandis.

REGIO SEXTA eſt cui praeerat filius Gebher.

רמות גלעד חות יאיר חבל ארגוב אשר בבשן ששים ערים גדולות וגו׳ *Ramoth in Gilead, urbes Jair, tractus Argob, qui in Baſchan eſt, 60 urbes magnae &c.* Joſephus *Ant.* VIII. 3. Τὴν δὲ Γαλααδῖτιν καὶ Γαυλωνῖτιν ἕως τοῦ Λιβάνου ὄρους καὶ πόλεις ἑξήκοντα μεγάλας καὶ ὀχυρωτάτας ἔχων ὑφ᾽ αὑτὸν Γάβαρις διεῖχεν. *Galaaditin & Gaulonitin uſque ad Libanum & 60 urbes magnas validaſque Gabaris ſibi ſubjectas habuit.* Sed quid tum fiet de regione duodecima?

REGIO SEPTIMA eſt cui praeerat Achinadab filius Iddo.

מחנימה *Machanaima.* Joſephus *Ant.* VIII. longe aliter hanc regionem deſcribit. Ἀχινάδαβος δὲ τῆς Γαλιλαίας ὅλης ἄχρι Σιδῶνος ἐπετρόπευε, *Achinadab Galilaeae univerſae Sidonem uſque praefectus fuit.* Haec magis convenirent ſequenti cui tribus Naphtali contigit, maxime quum oram maritimam Banacatae adſcribat.

REGIO OCTAVA eſt cui praeerat filius Achimatzi.

נפתלי *Naphtali.* Huic nihil reſpondet apud Joſephum.

REGIO NONA eſt cui praeerat Baana filius Chuſchai.

אשר ועלות *Aſcher & Aloth.* Quidam vocem ultimam vertunt *loca ſuperiora.* Joſephus *Ant.* VIII. 2. Τὴν περὶ Ἀρκὴν παράλιαν εἶχε Βανακάτης. *Regionem maritimam circa Arcen Banacates habuit.* Haec eſt Arce quae & Ἀκτιπὺς ei dicitur, in regione Aſcher.

REGIO DECIMA eſt cui praeerat Joſaphat filius Paruach.

יששכר *Jiſſaſcar.* Quomodo hoc convenit cum locis regioni quintae aſſignatis, Bethſchean, Taanach & Megiddo quae in Jiſſaſcaritide ſita fuerunt? Nempe illa poſſidebantur a dimi-

Digitized by Google

dia tribu Manaſſe, licet in portione tribus Jiſſaſcar eſſent. *Joſ.* 17. 11. Joſephus *Antiq.* VIII. 2. Σαφάτης δὲ Ἰταβύριον ὄρος καὶ Κάρμηλον καὶ τὴν Γαλιλαίαν ἄχρι τοῦ ποταμοῦ Ἰορδάνου χώραν ἐπὶ δὲ τούτων πᾶσαν ἐπετέτραπτο. *Saphates montem Itabyrium, & Carmelum, & Galilaeae regionem omnem uſque ad Jordanem nactus eſt.*

REGIO UNDECIMA eſt cui praeerat Schimei filius Ela.

בנימן *Benjamin.* Joſephus *Ant.* VIII. 2. Συβεὶς (leg. Συμεὶς. Nihil eſt frequentius in veteribus membranis quam literas β & μ permutari, quia figura utriuſque tantum non eadem erat, accedens ad hanc υ) τῆς Βενιαμίτιδος κληρουχίαν ἐγκεχειρισμένος. *Subees Benjamiticae tribus ſortem adeptus eſt.*

REGIO DUODECIMA eſt cui praeerat Geber filius Uri.

ארץ גלעד ארץ סיחון מלך האמרי ועוג מלך הבשן *Terra Gilead, regio Sichonis Regis Emoraeorum & Og Regis Baſchan.* Joſephus *Ant.* VIII. 2. Ταβάρης (lege Γαβάρης) εἶχε τὴν πέραν τοῦ Ἰορδάνου χώραν. *Gabares habuit regionem trans Jordanem.* Verum in regione ſexta erant 60 urbes בבשן *in Baſchan* Illae certe ad hanc regionem duodecimam non pertinuerunt. Poſſet illud בבשן reddi *apud* vel *juxta Baſchan.*

CAPUT XXX.

DE PARTITIONE TERRAE ISRAËLITICAE IN TETRARCHIAS ET TOPARCHIAS.

Tetrarchiarum nomen etiam alibi uſurpatum. Non ſemper notat quartam partem regionis. Primi tetrarchae inter Judaeos duo. Hiſtoria brevis continuatarum atque interruptarum tetrarchiarum. Tabula genealogica gentis Herodiadum. Index Plinianus decem toparchiarum in Judaea. Joſephus κληρουχίας *undecim recenſet, & quas.*

Ratio

RAtio inſtituti noſtri atque ordo poſtulat ut partes, in quas ſtante templo ſecundo & poſt excidium ejus terra Iſraëlitarum tributa fuit, Judaeam nempe, Samariam, Galilaeam, Peraeam, & quae ſunt aliae minores, uti Acrabattene, Gophnitica, Daromas &c. luſtremus. Verum quandoquidem continua ſerie omnes eas exponere conſtituimus, ne illam interrumpere cogamur ob partitionem terrae in tetrarchias & toparchias, quam Joſephus & Plinius memorant, & de qua pauca modo habemus dicenda, viſum eſt hoc capite de illis agere.

Eo tempore quo gens Herodum rei Judaïcae praefuit, in tetrarchias (quod nomen in Galatia, Theſſalia, & alibi uſurpatum quoque legitur) diviſa fuit terra Judaeorum. Quo nomine non intelligi ſemper quartas regionum partes, (quamvis & hoc ſenſu Palaeſtina in Judaeam, Samariam, Galilaeam, & Peraeam, aut in locum Samariae ſubſtituta Gaulonitide, dividi potuerit) ſed latius id patere jam ante a viris doctis monitum eſt. Primi tetrarchae fuere duo (evidens argumentum non fuiſſe quatuor qui tetrarchiis praeeſſent, aut tetrarchias nuncupatas quaſi portiones quartas) Phaſaëlus filius Antipatri, & frater ejus Herodes, poſtea creatus Rex Judaeorum. Collata eſt in illos haec dignitas ab Antonio, quemadmodum legere eſt apud Joſephum *Antiq.* XIV. 23. Phaſaelo deinde a Parthis capto & occiſo, Herodes Judaea cedere coactus & Romam profectus a Senatu Romano, favore potiſſimum Antonii, regis titulum conſecutus eſt. Quum autem Antonius ab Octaviano Caeſare ſuperatus eſſet ad Actium, & Herodes ſe imperio excidiſſe crederet, quippe Antonii partibus addictus, praeter ſpem in faſtigio regio confirmatus eſt a Caeſare, & poſtea fratri ſuo Pherorae tetrarchiam ab eodem impetravit. Vide *Joſeph. Ant. l.* XV. 13. Ipſe autem primum quidem non habuit in animo filiorum ſuorum quoſdam tetrarchas conſtituere poſt mortem ſuam, ſed Antipatrum filium ex Doride poſt obitum ſuum regnaturum dixerat, deinde Alexandrum & Ariſtobulum natos ex Mariamme Alexandri filia, nepte Hyrcani. Vide *Antiq.* XVI. 8. Poſtea ſtrangulatis juſſu parentis Alexandro

xandro & Ariſtobulo teſtamento Antipatrum regem declaravit, aut ſi hic prius e vita diſcederet, Herodem qui ex Mariamme filia Simonis Pontificis ei natus erat. Vide *Antiquit.* XVII. 4. Deinde Antipatro iratus Regem Antipam ſcripſit, praeteritis Archelao & Philippo, natu majoribus, quos Antipater ei ſuſpectos reddiderat. *lib.* I. *de bell. cap.* 20. ſed mutatis voluntatis ultimae tabulis ita inter filios regni ſui partes diviſit, ut rex eſſet Judaeorum Archelaus ei ſucceſſurus, Antipas tetrarcha Galilaeae ac Peraeae, Philippus tetrarcha Trachonitidis, Gaulonitidis, Batanaeae & Paneadis. Vid. *Antiq.* XVII. 10. Deinde mortuo Herode & ortis in Judaea turbis Caeſar non Regem Archelaum ſed Ethnarcham eſſe voluit, regnum pollicitus quam primum ſe tali honore dignum redderet, tributa illi dimidia parte regni Herodis, i. e. Judaea, Idumaea, & Samaria: alteram partem dimidiam ita diviſit inter Philippum & Herodem Antipam, ut illius eſſet Batanaea, Trachonitis, & Auranitis cum parte domus Zenodori, hujus Galilaea & Peraea, *Ant.* XVII. 13. *Luc.* 3. 1. Archelaus autem decimo ſui Principatus anno ob tyrannidem inviſus Judaeis a Caeſare Viennam in exilium pellitur, & regione ejus Syriae attributa, Quirinus eo miſſus eſt, cumque eo Coponius qui res Judaïcas adminiſtraret. Vid. *Antiq.* XVIII. 1. Cui ſucceſſerunt M. Ambivius, Annius Rufus, Valerius Gratus, Pontius Pilatus, & alii, quorum agmen claudit Geſſius Florus. Philippo poſtea anno imperii Tiberii 20 ſine liberis mortuo, tetrarchia ejus Syriae fuit attributa. Vid. *Antiq.* XVIII. 6. adeoque ſolus Antipas tetrarcha erat. Interim Agrippa filius Ariſtobuli Romae a Cajo Caeſare Rex ſalutatur & donatur tetrarchia Philippi, cui Lyſaniae tetrarchia adjicitur: quod quum indigne ferret Herodias nupta Herodi Antipae, tetrarchae Galilaeae & Peraeae, & una cum marito Romam profecta de hac ipſa re conquereretur, & ſe & maritum tetrarchia ac bonis omnibus exuit: ipſisque in exilium pulſis Herodis Antipae tetrarchia regno Agrippae adjungitur. Vide *Antiquit.* XVIII. 9. In epiſtola ad Cajum (quam Philo in legatione ad Cajum habet) ipſe Agrippa fatetur Cajum ſe regno donaſſe & mox addidiſſe partem majorem alteram,

Digitized by Google

Digitized by Google

2.3 250

Digitized by Google

τὴν Τραχωνῖτιν λεγομένην καὶ τὴν Γαλιλαίαν. Claudius deinceps Imperator Judaeam & Samariam adjecit regno Agrippae, ut ita univerſam regionem Herodis Magni avi ſui poſſideret per ultimum vitae ſuae triennium. Vide *Antiq.* XIX. 4. & 7. Hujus Agrippae filius Agrippa annum agebat ſeptimum & decimum, patre ex hac vita decedente, cui quum regni paterni adminiſtrationem credere tutum non videretur, Judaea per Cuſpium Fadum procuratorem adminiſtrata eſt: donec Herode, rege Chalcidis, qui poteſtatem in Templum & ſacrum aerarium, juſque eligendorum Pontificum a Caeſare acceperat (vid. *Antiq.* XX. 1.) defuncto illius principatum junior Agrippa adeptus eſt. Vide *Antiq.* XX. 3. & *de bell.* II. 11. cui Claudius poſtea Chalcidem abſtulit, ſed ejus loco tetrarchiam Philippi, Batanaeam, Trachonitin, & Abilenen Lyſaniae tetrarchiam donavit. Quibus Nero partem Galilaeae, in qua Tiberias & Taricheae ſitae erant, & in Peraea Juliadem cum vicis ejus 14 addidit *Ant.* XX. V. & *de bell.* II. 12. Titulus quoque regis ei datur a Joſepho *Ant.* XX. 8. & in ſacris literis *Act.* 25. 13. Hic excidio urbis & reipublicae Judaïcae ſupervixit, nec (ut quidam ſcribunt, Joſephi verbis *l.* II. *de bell. c.* II. male intellectis decepti) regnum ſuum Neroni reliquit, poſt quem diu in vivis ſuit: hunc tertio anno imperii Trajani mortuum refert Photius, adeoque poſt eum tetrarchiarum in Palaeſtina nulla eſt mentio.

Ut autem accuratius intelligatur quinam illi fuerint tum tetrarchae tum alii, quos modo commemoravimus, inſerere libuit hoc loco tabulam genealogicam gentis Herodiadum, ex Joſepho contextam, quae non modo ad intellectum aliarum rerum in deſcriptione urbium vicorumque Palaeſtinae occurrentium, ſed hiſtoriarum Novi Teſtamenti & Joſephi, utilis eſſe poteſt. Hanc ego tabellam genealogicam in aes inſcriptam ad Franciſcum Burmannum miſi, virum acri ingenio atque eruditione praeclara, quod eum in lectione Joſephi ſtudioſe multumque prae aliis volutatum ſcirem, & incredibili cura atque diligentia verſari ſolere in illuſtrandis atque examinandis veteris aevi monumentis compertum haberem, ut ſi qua minus recte a me conſtituta eſſent

Digitized by Google

ſent indicaret. Et profecto viri doctrina atque humanitas mihi profuerunt in conſtituenda ſerie liberorum Pherorae, fratris Herodis magni, & Salomes, ſororis ejus. Quod ſi data opera hiſtoriam gentis Herodianae illuſtrare conſtituiſſem, locos ipſos ex Joſepho addidiſſem e quibus haec collegi: potuiſſem quoque diſtinctius notare quibus maritis ſinguli liberi debeantur, veluti quum Mariamme filiae Agrippae tribuo liberos duos Berenicen & Agrippinum, incertum linquo, quoniam & Julio Archelao & dein Demetrio nupta fuit, ſintne illi liberi nati ex alterutro vel utroque marito: eſt autem nata Berenice ex Julio Archelao, Agrippinus ex Demetrio, teſte Joſepho *Antiq. l.* xx. *c.* ſ.

Diviſionem Judaeae in Toparchias Plinius & Joſephus commemorant. Plinius decem recenſet, hoc ordine, *lib.* v. *cap.* 14.

1. *Hierichuntem.*
2. *Emmaum.*
3. *Lyddam.*
4. *Joppicam.*
5. *Acrabatenam.*
6. *Gophniticam.*
7. *Thamniticam.*
8. *Bethleptephenen.*
9. *Orinen, in qua fuere Hieroſolyma.*
10. *Herodium, cum oppido illuſtri, ejuſdem nominis.*

A Joſepho *l.* III. *de bell. c.* 4. undecim κληρουχίαι Judaeae numerantur, ita ut Hieroſolyma iis velut regia praeſit, reliquae in τοπαρχίας diſtributae ſint.

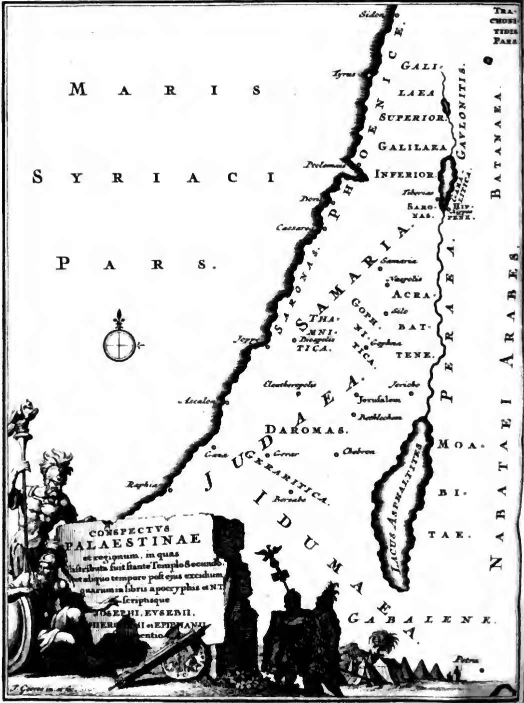
1. Ἱεροσόλυμα
2. Γόφνα
3. Ἀκραβαττηνή.
4. Θαμνα
5. Λύδδα
6. Ἀμμαοῦς
7. Πέλλη
8. Ἰδουμαία
9. Ἐγγαδαὶ
10. Ἡρώδειον
11. Ἱεριχοῦς

Deinde addit Jamniam & Joppen praeeſſe finitimis. Sed hae Toparchiarum nomine non veniunt. At quid huc Pella pertinet? Puto notiorem vocem pro ignotiori ſubſtitutam, id eſt Pel-

176 a

2 3. 250

Digitized by Google

MARIS
SYRIACI
PARS.
CONSPECTVS
PALAESTINAE
et regionum, in quas
distributa fuit stante Templo Secundo.
aliquo tempore post ejus excidium
quarum in libris apocryphis et N.T.
scriptisque
EVSEBII.
et
TRACHONITIDIS PARS
Sidon
Tyrus
PHOENICE.
GALILAEA
SUPERIOR.
GALILAEA
INFERIOR.
GAULONITIS.
BATANAEA.
Ptolemais
Tiberias
Dora
Caesarea
SARONAS.
SAMARIA.
Samaria
Neapolis
ACRA.
Silo
BAT.
TENE.
GOPH.
NI.
TICA.
THA.
MNI.
TICA.
Joppe
PERAEA.
NABATAEI ARABES.
Eleutheropolis
Jericho
Jerusalem
Bethlehem
Ascalon
DAROMAS.
JUDAEA.
Gaza
Gerar
Chebron
GERARITICA.
Raphia
Bersabe
IDUMAEA.
LACUS ASPHALTITES
MOABITAE.
GABALENE.
Petra

Pellam pro *Bethleptepha*: ipſe enim Joſephus *lib. v. de bell. cap.* 4 memorat τὴν Βεθλεπτηφῶν τοπαρχίαν. Num credibile eſt eum hanc omiſiſſe *libro* III. ubi omnes toparchias recenſet? Sed nomen ignotius hoc loco tranſiit in notius, uti apud Plinium *Betholene Tephene* pro *Bethleptephene* olim legebatur. Deinde eſt Ἰδουμαῖα, eadem maxima ex parte quae Orine Ὀρεινὴ Plinio dicitur, montana Judaeae, in qua Chebron aliaeque urbes.

CAPUT XXXI.

DE PARTIBUS MAJORIBUS TERRAE CIS JORDANEM, IUDAEA, SAMARIA, ET GALILAEA.

Judaeae limites & ſitus. Tres toparchiae vel νόμοι *Judaeae additi*, Apherema, Lydda, & Ramathaim. *Ex Samaritide hae regiones adſcitae. Loci aliquot Joſephi tentati. Quatuor* νόμοι *Judaeae. Samaritis an portio terrae Iſraeliticae cenſita quando Samaritani illam incoluerunt. Deſcriptio Samariae ex Joſepho. Galilaeae nomen ubi in Veteri Inſtrumento lectum. Galilaea gentium an nomen Galilaeae univerſae conveniat, an parti ſolum.* גלילות פלשתים *quid. Galilaea omnis fuit ad occaſum Jordanis. Ex eo quod Judas dicatur Galilaeus, idemque Gaulonites, non efficitur Galilaeam trans Jordanem in Gaulonitide fuiſſe. Bethzaida oppidum Galilaeae diverſum a Bethzaida in Gaulonitide. Loci aliquot Joſephi in quibus de Galilaea agitur notati. Galilaeae nomen an praecipue Galilaeam ſuperiorem notet. Galilaeae duae, ſuperior & inferior. Chriſtiani Galilaei dicti gentibus & Judaeis.*

STante templo ſecundo terra Iſraëlitarum dividi coepit cis Jordanem in Judaeam, Samariam, & Galilaeam. Trans Jordanem erat Peraea, Gaulonitis, & Batanaea. Praeterea in ſcriptis Joſephi, Euſebii, & aliorum regiones quaedam minores commemorantur, veluti Gophnitica, Acrabattene, Daromas, Geraritica,

ritica, Sephela, Saronas & aliae, de quarum ſingulis aliqua notanda ſunt. Ne dicamus & Judaeam & Galilaeam & Peraeam diviſas fuiſſe in montanam, campeſtrem, & vallem: quae accuratius expendemus ubi de montibus Palaeſtinae & campis tractabimus.

Antea, *capite ſexto*, de IUDAEA actum eſt, quatenus eo nomine omnis regio inter Iſraëlitas diſtributa intelligitur: nunc de illa agendum eſt, quatenus tertiam partem terrae Iſraëliticae cis Jordanem conſtituit, quae in Judaeam, Samariam, & Galilaeam diviſa eſt. Hujus limites ita deſcribit Joſephus *lib.* III. *de bell. cap.* 2. ubi & Galilaeam & alias regionis Iſraëliticae partes recenſet, ut a ſeptentrione ſit vicus Anouath, ab occaſu Joppe, ab ortu Jordanes, ab auſtro fines Arabum, & τοῖς παραλίοις, tractu maritimo, ſe extenderit uſque ad Ptolemaidem: Unde colligitur Samariam ad mare ſe non extendiſſe. Ibidem Judaeae toparchias recenſet, quas ſuperius *pag.* 176. videre eſt.

Judaeae adjungere videtur Joſephus tres toparchias, Σαμάρειαν, Γαλιλαίαν καὶ Περαίαν, *Ant.* XIII. 5. Appellantur illic ἐν τῇ Ἰυδαίᾳ προσκείμεναι, & eodem capite προσκειμένοι ἐν τῇ Ἰυδαίᾳ νόμοι. 1 *Macc.* 10. 30. τρεῖς νόμοι προσιθέμενοι αὐτῇ ſc. γῇ Ἰύδα. Ibidem *commate* 38. haec leguntur, καὶ τὺς τρεῖς νόμυς τὺς προστεθέντας τῇ Ἰυδαίᾳ ἀπὸ τῆς χώρας Σαμαρείας προστεθήτω τῇ Ἰυδαίᾳ πρὸς τὸ λογισθῆναι τῦ γενέσθαι ὑφ' ἕνα, τῦ μὴ ὑπακῦσαι ἄλλης ἐξυσίας, ἀλλ' ἢ τῦ Ἀρχιερέως. *Ant.* XIII. 8. mentio fit Ἰυδαίας ἁπάσης καὶ τῶν τριῶν τοπαρχιῶν, Σαμαρείας, καὶ Ἰόππης, καὶ Γαλιλαίας. Non eſt hic cogitandum per tres toparchias intelligi tres illas regiones terrae Iſraëliticae, Samariam, Galilaeam, & Peraeam, quae cum Judaea eam conſtituunt, ſed tres regiones quae ademptae ſunt Samaritanis & additae Judaeae; ideo appellantur προστιθέμενοι & quidem ἀπὸ τῆς Σαμαρείας; ſuntque Ἀφαίρεμα, Λύδδα & Ῥαμαθέμ. Vide 1 *Macc.* 11. 34. Si enim Samaria, Galilaea, & Peraea intelligi per eas deberent, quomodo 1 *Macc.* 10. 30. Peraea omittitur? & *comm.* 38. e Samaria dicuntur adjectae? Quomodo Ἰόππη *Ant.* XIII. 8. inſeritur pro Peraea? Eſt itaque medicina

dicina facienda omnibus his locis, & particula καὶ inſerenda, vel diſtinctio obſervanda. Ita *Ant.* XIII. 5. τριῶν τοπαρχιῶν ἐν τῇ Ἰȣδαίᾳ προσκειμένων καὶ Σαμαρείας &c. 1 *Macc.* 10. 30. ita lege ἀπὸ τῆς γῆς Ἰȣδα, καὶ ἀπὸ τῶν τριῶν νόμων τῶν προςιθεμένων αὐτῇ (hic tolle diſtinctionem) ἀπὸ τῆς Σαμαρείτιδος, καὶ Γαλιλαίας. In Joſepho quoque *Antiquit.* XIII. 8. lege καὶ τῶν τριῶν τοπαρχιῶν καὶ Σαμαρείας &c. Hoc modo plana ſunt omnia: nec ſinunt nos de veritate hujus conjecturae dubitare aperta verba 1 *Macc.* 11. 34. Ὅρια τῆς Ἰȣδαίας, καὶ τȣ̀ς τρεῖς νόμȣς Ἀφαίρεμα καὶ Λύδδαν καὶ Ῥαμαθὲμ, αἵ τινες προσετέθησαν τῇ Ἰȣδαίᾳ ἀπὸ τῆς Σαμαρείτιδος. Et Joſephi *Ant.* XIII. 8. Καὶ τȣ̀ς τρεῖς νόμȣς Ἀφερεμὰ καὶ Λύδδα καὶ Ῥαμαθὰ, οἱ τῇ Ἰȣδαίᾳ προσετέθησαν ἀπὸ τῆς Σαμαρείτιδος. *Antiq.* XIII. 9. quatuor νόμοι adjecti Judaeae dicuntur, τῶν τεσσάρων νόμων οἱ τὴν χώραν τῶν Ἰȣδαίων προσετέθησαν. 1 *Macc.* 11. 57. *Conſtitui te ἐπὶ τῶν τεσσάρων νόμων.* Sed hic Judaea poſſet dici comprehenſa numero quatuor: quamvis non ſit credibile partes adeo inaequales eodem nomine venire, quum regio Lyddae & Ramathae exigua fuerit reſpectu Judaeae. Nec ita ſatis ſit Joſepho ſcribenti quatuor illos νόμȣς eſſe Judaeae adjectos. Ergo Judaea una ex iis eſſe non poteſt. Hoc tamen videtur dicendum, vel credi debet vocem Ἰȣδαίας excidiſſe 1 *Macc.* 11. 57. & revera quatuor toparchias eo tempore Judaeae adjectas fuiſſe, quum antea tantum tres fuerint.

SAMARIAE regio portio fuit una e tribus terrae cis Jordanem ſitae, & quamvis incolae illius ſtante templo ſecundo ſacris eſſent addicti longe diverſis a Judaïcis, nihilominus non uti terrae gentium reliquae immunda fuit reputata, ſed & terra & domus & viae & aquarum receptacula munda habebantur. Solebant tamen Judaei de terra ſua loquentes Samariam omittere, & ſolas Judaeam, & Galilaeam, & Peraeam appellare שלושה ארצות *tres regiones*, terrae nimirum Iſraëliticae. Vide *Gemaram Sanhedrin.* 11. 2.

Samariam ab urbe dictam eſſe regionem notiſſimum eſt. Σαμαρεῖτις vulgo a Joſepho dicitur, uti & 1 *Macc.* 10. 30. ne ambiguum ſit urbs an regio intelligatur, *Ant.* XII. 1. & Χώρα

Digitized by Google

Σαμαρέων *Ant.* XX. I. Σαμαρὶς, *de bell.* III. 2. aliquando tamen etiam Σαμάρεια, ut *in vita pag.* 1019. Ita deſcribit hanc regionem *lib.* III. *de bell. cap.* 2. media ſita eſt inter Judaeam & Galilaeam; incipit a vico Ginaea ſito in Campo magno (Rufinus non legit μεγάλῳ, nil tamen vetat quin legatur) & extenditur uſque ad toparchiam Acrabattenam: vicus Ἀνουὰθ Βορκέως προσαγορευομένη eſt terminus Samariae ad auſtrum. Natura ſoli Samariae & Judaeae non multum diſcrepat. Utraque montes & campos habet, agros, arbores, copiam lactis &c. *Lib.* XX. *Ant.* 4. & *in vita pag.* 1019. obſervat conſueviſſe Galilaeos feſtorum dierum celebrandorum gratia Hieroſolymas petentes tranſire per Samaritin. Idem dicitur *Joh.* 4. 4.

GALILAEAE nomen in Veteri Inſtrumento legitur *Joſ.* 20. 7. & 1 *Chron.* 6. 76. ubi commemoratur urbs קדש בגליל בהר נפתלי *Kedeſch in Galilaea in montanis Naphtali.* Et 1. *Reg.* 9. 11. ubi Salomo Regi Tyriorum dediſſe legitur urbes 20 בארץ הגליל in terra Galilaea. הגלילה appellatur 2 *Reg.* 15. 29. & *Jeſ.* 8. *ult.* גליל הגוים *Galilaea gentium*, de quo nomine ambigitur, conveniatne Galilaeae univerſae, quae gentes habuit ab occaſu & ſeptentrione, an vero illi regioni quae poſt factam diviſionem Galilaearum ſuperior dicta eſt & Sidoniis erat vicinior. Num vero per גלילות הפלשתים *Joſ.* 13. 2. debeant intelligi *Galilaea, & regio Philiſtaeorum*, quamvis ita viſum fuerit vulgato interpreti, reddenti, *Galilaea, Philiſthiim*, jure dubitatur. Certe aliud eſt הגליל, quo nomine Galilaea paſſim venit, aliud גלילות, inprimis quum ſequens vox הפלשתים & quaecunque adduntur non hoc tantum *com.* 2. ſed ſequente doceant agi de terris auſtralibus Cananaeae, non ſeptentrionalibus qualis erat Galilaea. Quid? quod *cap.* 12. in cenſu regum devictorum urbes Galilaeae, quibus illi praefuerunt, legantur, ſic ut tota Galilaea reſtare capienda dici non poſſe videatur.

In Novo Teſtamento crebra magis Galilaeae eſt mentio, quoniam ſtante Templo ſecundo, turbatis terminis ſingularum tribuum, tota terra Iſraëlitica cis Jordanem trifariam diviſa eſt in Judaeam, Samariam, & Galilaeam. Univerſa Galilaea erat cis Jordanem:

Digitized by Google

nem: id liquet ex Joſepho (vid. ſupra *p.* 128.) & *Luc.* 8.26. ubi navigaſſe dicuntur ad regionem Geraſenorum quae erat contra Galilaeam. Sic ut mirer viros quoſdam eruditos exiſtimaſſe etiam aliquas illarum urbium, quae trans Jordanem erant, potuiſſe Galilaïcas dici, quod nempe Judas idem Galilaeus *Act.* 5.37. dicatur, & aliis Gaulonites; quodque Bethzaida, Galilaeae oppidum in ſacro codice dictum, trans Jordanem a Joſepho collocetur. Neutra difficultas tanti eſt, ut integras regiones loco moveamus. Judae enim quidni nomen duplex, imo triplex, ab urbe natali, a loco educationis, & habitationis dari poteſt? Et ipſe Joſephus qui ſollicite Galilaeam & Gaulanitin diſtinguit, eum Galilaeum appellat *Ant.* XX.3. Gaulaniten *Ant.* XVIII.1. & urbs Gamala patria Judae erat urbs Gaulanitidis. Vid. Joſ. *Ant.* XVIII.1. Erat autem Gaulanitis ad ortum Galilaeae, *l.* III. *de bell. c.* 2. Bethzaida porro Joſephi non eſt eadem cum illa quam ſcriptores ſacri commemorant, quod poſtea oſtendemus. Certum itaque & ratum ſit Galilaeam omnem ad occaſum Jordanis fuiſſe. Judaei quoque Galilaeam a regione trans Jordanem ſemper diſtinguunt. In *Gem. Menachoth c.* 9. ubi de oleo diſputatur, primae dantur Tekoae, ſecundae רגב בעבר הירדן *Ragabae trans Jordanem*, tertiae גוש חלב בגליל *Guſch chalab in Galilaea.* Sed quid plura congeram? Qui contra ſentit, auctores veteres proferat qui Galilaeae ullam omnino partem trans Jordanem locarunt.

Galilaeae aliquoties meminit Joſephus. *Ant.* V.1. ſcribit Galilaeam ſuperiorem eſſe partim in Nephtalitide. Et *Ant.* VIII.2. Salomonem regi Tyriorum dediſſe 20 oppida Galilaeae non longe a Tyro diſſita. *Lib.* II. *de bell. cap.* 3. Ptolemaidem a Galilaea ſejungit dicens ἡ Γαλιλαία γειτνιῶσα τῇ Πτολεμαΐδι. Capite 25 ejuſdem libri urbes quaedam Galilaeae a Joſepho munitae recenſentur, Jotapata, Berſabe, Selamin, Perececho, Japha, Sigo, Tarichaeae & Tiberias. In ſuperiore autem Galilaea munivit Petram Ἀχαβάρων, & Seph, & Jamnith & Mero. Hic locus omnino conferendus eſt cum alio parallelo. Videamus ipſa nomina Graeca. *Bell.* II.25. legitur muniviſſe Ἰωτάπατα καὶ Βηρσαβεὲ, καὶ Σελαμὶν, ἔτι δὲ καὶ Περεχὼ, καὶ Ἰαφὰ καὶ Σιγὼ, τότε Ἰταβύ-

ριον ὄρος. Πρὸς δὲ τούτοις τὰ περὶ Γεννησὰρ τὴν λίμνην σπήλαια ..... In ſuperiore Galilaea τὴν Ἀχαβάρων πέτραν, καὶ Σὲφ, καὶ Ἰαμνὶθ καὶ Μηρώ. In Gaulanitide Σελεύκειαν τέ καὶ Σωγάνην καὶ Γάμαλαν. In *vita* autem *p.* 1013. eandem rem narrans ſcribit ſe Seleuciae & Σωγανὴ addidiſſe moenia (hae ſunt Gaulanitidis) & in ſuperiore Galilaea ab eo vici muniti ſunt Ἰαμνιὰ, Ἀμήρυθα, Χαράβη, (hae puto eaedem ſunt cum Jamnith, Mero, & petra Achabarum, ſic ut legendum videatur Ἰαμνὶθ, Μηρὼθ, Ἀχαβάρη. In Galilaea (*inferiore*: id enim addendum puto) urbes has munivit Ταριχέας, Τιβεριάδα, Σεπφωρίν, vicos autem Ἀρβήλων σπήλαιον (illa una erit ex iis ſpeluncis quas proximas eſſe lacui Tiberiadis dixit) Βηρσοβὲ, Σελάμην, Ἰωτάπατα, Καφαρὰθ (haec & duae ſequentes voces corruptae videntur) Κωμωσῶγαν, Ναίπαφα, καὶ τὸ Ἰταβύριον ὄρος. Ultima puto eſſe Καφαραχχὼ (כפר עכו) καὶ Σιγὼ καὶ Ἰαφὰ καὶ τὸ Ἰταβύριον ὄρος.

Galilaeae nomine videtur Joſephus *Ant.* XIII. 2. κατ' ἐξοχὴν intelligere Galilaeam ſuperiorem. Ita ſcribit, Ἀχιναδάβος δὲ τῆς Γαλιλαίας ὅλης ἄχρι Σιδῶνος ἐπετρόπευε, *Achinadabus toti Galilaeae uſque ad Sidonem praefuit.* Nota Sidonem Galilaeae terminum. Et mox Saphato partem Galilaeae tribuit, ergo ὅλην non habuit Achinadabus, niſi per ὅλην Γαλιλαίαν tota ſuperior intelligatur. Σαφάτης δὲ (eum Joſaphatum ſacer ſcriptor nuncupat) τὸ Ἰταβύριον ὄρος καὶ Κάρμηλον καὶ τὴν Γαλιλαίαν ἄχρι τοῦ ποταμοῦ Ἰορδάνου. *Saphates autem monti Itabyrio & Carmelo & Galilaeae uſque ad Jordanem praefuit.* Hanc regionem Iſſaſcar Sacrae tabulae appellant 1 *Reg.* 4. 17. Sunt etiam qui putent *Joh.* 4. 43. ubi Chriſtus profectus dicitur in Galilaeam, quia propheta ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ *in patria ſua* honorari non ſolet, Galilaeae nomen accipiendum pro Galilaea ſuperiore, quum Galilaea inferior, in qua Nazareth eſſet, Chriſti patria. Sed malim ſolam urbem Nazareth per πατρίδα Chriſti intelligere, uti *Luc.* 4. 23. ad quam Chriſtus eo tempore non acceſſerit, in Galilaeam tendens, ulterius nimirum, quum Nazareth in extremis Galilaeae partibus eſſet ſita verſus auſtrum.

Libro tertio de *bell. cap.* 2. ita deſcribit Joſephus Galilaeam: duae

Digitized by Google

duae ſunt Galilaeae, & terminantur ad occaſum territorio Ptolemaïdis & Carmelo; ad meridiem Samaritide & Scythopoli; ad orientem Hippene, Gadaride, & Gaulonitide. Inferioris Galilaeae longitudo eſt a Tiberiade uſque ad Zabulon (ita legit Rufinus: eſt ea urbs Galilaeae) cui vicina eſt Ptolemaïs; latitudo a vico Xaloth, ſito in magno Campo, uſque ad Berſaben, unde etiam initium capit latitudo Galilaeae ſuperioris, uſque ad vicum Baca, qui terram Tyriorum dirimit. Longitudo autem ejus (ſc. Galilaeae ſuperioris) a Thella vico Jordani proximo uſque ad Meroth extenditur. Idem *lib.* III. *de bello*, *cap.* 2. totam Galilaeam cultam eſſe ſcribit & fertilem. *In vita ſua*, Galilaeae metropolin olim Tiberiada fuiſſe tradit, poſtea Sepphorin: eidemque *in vita pag.* 1008. Tiberias, Sepphoris, & Gabara appellantur tres urbes praecipuae Galilaeae. In eodem libro *pag.* 1017. in Galilaea tradit eſſe 404 urbes & vicos, & *p.* 1019. a Galilaea Hieroſolymas tridui ſpatio perveniri per Samariam poſſe.

Galilaeas duas fuiſſe ſuperiorem & inferiorem mox ex Joſepho notavimus. Superior erat quae ſycomoros non producebat, inferior quae omnino. Ita Judaei. Cyrillus *contra Julianum lib.* II. Εἰσὶ γὰρ Γαλιλαῖαι δύο, ὧν ἡ μὲν μία κατὰ τὴν Ἰουδαίαν ἦγε μὴν ἑτέρα ταῖς Φοινίκων πόλεσιν ὅμορός τε καὶ γείτων. *Sunt enim Galilaeae duae quarum una in Judaea* (vel *apud Judaeam*) *eſt, altera vero urbibus Phoenicum contermina & vicina eſt.* Euſebius in Onomaſtico. Γαλιλαία· δύο εἰσὶ Γαλιλαῖαι· ὧν ἡ μὲν Γαλιλαία ἐθνῶν εἴρηται ἐν ὁρίοις Τυρίων παρακειμένη, ἔνθα ἔδωκε Σολομὼν τῷ Χιρὰμ (ita leg. pro Χιρὰβ) κʹ πόλεις κλήρου Νεφθαλείμ. Δευτέρα δέ ἐστιν ἀμφὶ τὴν Τιβεριάδα, καὶ τὴν πρὸς αὐτῇ λίμνην κλήρου Ζαβουλών. Hieronymus. *Galilaea. Duae ſunt Galilaeae, ex quibus una Galilaea gentium vocatur vicina Tyriorum finibus, ubi & Salomon viginti quinque civitates donavit Hiram Regi Tyri in ſorte tribus Nephtalim. Altera Galilaea dicitur circa Tiberiadem & ſtagnum Geneſareth in tribu Zabulon.* Idem tamen Capharnaum collocat in Galilaea gentium his verbis, quae mihi videntur contraria antecedentibus, in quibus Galilaeam circa ſtagnum Ge-

Digitized by Google

Geneſareth diverſam facit a Galilaea gentium, Καφαρναοὺμ παρὰ τὴν Γεννησὰρ τὴν λίμνην. Ἐισ ἔτι νῦν ἐςι κώμη ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ τῶν ἐθνῶν ἐν ὁρίοις Ζαβουλὼν καὶ Νεφθαλείμ. Quae Hieronymus ita vertit: *Capharnaum juxta ſtagnum Geneſareth uſque hodie oppidum in Galilaea gentium ſitum in finibus Zabulon & Nephthalim.* Alibi rectius, ſcilicet ad vocem Βηθσαϊδά, ſcribit oppidum eſſe ſitum ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ τῇ πρὸς τῇ Γεννησὰρ τῇ λίμνῃ, *in Galilaea quae eſt ad Lacum Genneſar.* Et de Cades Nephtalitica ad vocem Ἐρεμίνθα ... καὶ ἔςιν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ τῶν ἐθνῶν Κάδες κλήρου Νεφθαλείμ, πόλις ἱερατικὴ τὸ πρίν. *Eſt in Galilaea gentium Cades, tribus Nephtali, urbs ſacerdotalis olim.* Haec leguntur loco non ſuo. Quid enim haec ad vocem Ἐρεμινθα faciunt? An vero Galilaea univerſa dicatur Galilaea gentium Γαλιλαία ἀλλοφύλων, 1 *Macc.* 5. 15. a gentibus vicinis, an pars ejus, ambigitur. Mihi quidem prior ſententia magis arridet.

Clarum nomen adepta eſt Galilaea poſtquam ſervator noſter a loco educationis Nazareth Galilaei nomine dictus eſt, & Chriſtiani ipſi Galilaei a gentibus & Judaeis nuncupati. Vid. *Act.* 2. 7. Ita Arrianus *l.* IV. diſſertationum Epicteti *c.* 7. Εἶτα ὑπὸ μανίας μὲν δύναται τίς οὕτω διατεθῆναι πρὸς ταῦτα καὶ ὑπὸ ἔθους οἱ Γαλιλαῖοι *Affici porro quiſpiam ſic poteſt (ut mortem intrepide ſubeat) per inſaniam & conſuetudinem quandam uti Galilaei.* Idem Marcus Antoninus in iis reprehendit, & Χριςιανοὺς nuncupat *lib.* IX. Μὴ κατὰ ψιλὴν παράταξιν ὡς οἱ Χριςιανοὶ, *non per meram obſtinationem veluti Chriſtiani.* Julianus item Galilaeos illos vocat in epiſtola ad Porphyrium οὐκ ἐλάχιςα δὲ ἐν αὐτοῖς καὶ τὰ τῶν Γαλιλαίων πολλὰ καὶ παντόδαπα βιβλία, *non pauca ſunt inter illa & diverſa Galilaeorum ſcripta.* Vide Suidam ad vocem Ἐπιςολὴ &c.

CAPUT

CAPUT XXXII.

DE PARTIBUS MINORIBUS IN QUAS DIVISA FUIT TERRA CIS JORDANEM, DAROMA, GERARITICA, SEPHELA, SARONA, ALIISQUE.

Daromas *regio in auſtrali parte Judaeae.* דרום & נגב *Judaeis dicta. Ab Eleutheropoli meridiem verſus extenſa ad 17 milliaria Romana. Nec tamen ab ipſa Eleutheropoli cepit initium. Daromas interior.* Regio Geraritica *proxima Daromae. In ea fuit Berſabe.* Sephela *regio quae.* שפלה, πέδιον. Saronas *duplex. Vinum Saroniticum. Modus aquae vino mixtae.* Δρυμὸς *nomen datum Saronae Strabonis & Joſephi verba expenſa.* Δρυμὸς *quid. Heſychii, Euripidis, Athenaei, Suidae, Dionyſii Halicarnaſſenſis, Pauſaniae atque aliorum loci, in quibus vox* δρυμὸς *uſurpatur. Graeci Interpretes* Δρυμὸν *pro* יער *adhibent. Quamobrem* Saron *per* Δρυμὸν *reddiderim.* Saron *quercus Graecis veteribus.* Δρυμὸς *a quercubus dictus.* Thamnitica *regio quae.* Gophnitica. Acrabattene. *An in Samaritide collocanda. Regio Genneſaritis ubi & unde dicta.*

INter regiones terrae cisjordanicae celebris eſt DAROMAS. Δαρωμᾶς, uti Σαρωνᾶς (vide Euſebium in Onom. ad vocem Σαρὼν) & *Arnonas* (vide Hieronymum ad vocem Ἀρνὼν) dicitur in caſu recto, quo tamen aut Euſebius aut Hieronymus nunquam utitur, ſed ἐν τῷ Δαρωμᾷ *in Daroma* frequenter legitur apud eoſdem *in Onomaſtico*, quo notatur regio auſtralis, דרום Hebraïce. Ita etiam Hieronymus in *Onom.* ad vocem *Duma. In tribu Juda, vicus grandis in Daroma, hoc eſt, ad auſtralem plagam.* Symmachus vertit דרום *Ezech.* 21. 1. per Λίβα. Ita teſtatur Euſebius, *in Onomaſtico*: Δαρώμ, Σύμμαχος, εἰς Λίβα· ἐν Ἰεζεχιήλ.

Digitized by Google

Videtur autem jam olim hic tractus auſtralis, licet alio nomine, נגב *Negeb*, dictus eſſe, quod *auſtrum* notat *Deut.* 34. 3. ubi Onkelos וית דרומא וית מישרא, habet pro Hebraeis את הנגב ואת הככר. Et Arabs والدروم والمرج. Graeci τὴν ἔρημον. Niſi forte ſcripſerint τὸν Δαρωμᾶν, quamvis & ἔρημος fuerit in Daroma. Vide *p.* 187. Ita memoratur *Ramoth Negeb*, urbs in Simeon 1 *Sam.* 30. 27. vel *Ramath Negeb. Joſ.* 19. 8. Atque ita Amalecitae leguntur 1 *Sam.* 30. 1. irrupiſſe אל נגב *in auſtralem regionem & Tziklag.* Et torrentes בנגב *in regione auſtrali*, *Pſalm.* 126. 4. Ita 1 *Macc.* 5. 65. eadem regio γῆ πρὸς νότον appellatur, in qua ſita dicitur Chebron a filiis Eſau inhabitata.

Extendit ſe ab Eleutheropoli meridiem verſus ad 16 minimum milliaria: nam Hieron. obſervat ad vocem Eremmon eſſe *vicum Judaeorum in decimo ſexto ab Eleutheropoli milliario contra meridiem in Daroma.* Imo ad 17. Nam Euſebius in *Onomaſt.* ad vocem Δῦμα ſcribit eſſe in Daroma, 17 milliaribus ab Eleutheropoli. Nec tamen ab ipſa Eleutheropoli cepiſſe videtur initium, quum Euſebius ad vocem Λάχης ſcribat diſtare eam Eleutheropoli 7 milliaribus verſus meridiem ἀπιόντων εἰς τὸν Δαρωμᾶν, *euntibus Daromam.* Ergo illic nondum erat Daromas: hoc enim ita capiendum videtur ut ἀπιόντων εἰς Νικόπολιν, Αἰλίαν & quae ſunt ejuſdem commatis, id eſt, *euntibus Nicopolin*, *Aeliam.*

Pars Daromae pertinebat ad regionem Eleutheropolitanam. Euſebius in *Onom.* ad vocem Ἐσθεμὰ... ἐν τῷ Δαρωμᾷ ὁρίῳ Ἐλευθεροπόλεως. Hier. *in Daroma, qui locus ad Eleutheropoleos pertinet regionem.* Nota ὅριον, uti apud alios auctores Graecos non modo fines ipſos, ſed regionem univerſam ſignificare. An vero omnis Daromas ad regionem Eleutheropolitanam pertinuit? Certe loca Terebintho vicina, uti Gadora, pertinebant ad regionem urbis Aelienſis. Vide Euſebium ad vocem Γάδειρα. Et tamen ulteriora orientem verſus Eleutheropolitanae regioni adſcribuntur, uti Hieronymus ad vocem *Ziph* ſcribit, eſſe illam in finibus Eleutheropoleos & in octavo milliario Chebron verſus orientem. Atqui Chebron & Terebinthus diſtant duobus tantum milliaribus: oportet ergo, uti nunc quoque videmus fieri, regio-

Digitized by Google

regionem unam alteram intercurſare & cingere, nec recta terminos protendi.

Meminit idem & interioris Daromae, ἐν τῷ ἐσωτέρῳ Δαρωμᾷ ad vocem Ἐθὲρ. & ad vocem Ἰεθὶρ, ἐν τῷ ἔσω Δαρωμᾶ, id eſt, uti ibidem dicit, viginti milliaribus ab Eleutheropoli prope Malatham. Judaei diſtinguunt דרומא עילאה & ארעיתא *Daromam ſuperiorem & inferiorem*. Et ad vocem Γαδδὰ extremos terminos Daromae commemorat, κώμη ... ἐστιν ἐν ἐσχάτοις τοῦ Δαρωμᾶ, quod Hieronymus ita vertit & explicat, *eſt villa in extremis finibus Daromae contra orientem imminens mari mortuo*. Quod ex ipſo Euſebio confirmatur ſcribente ad vocem Μαὼν vel Maon eſſe ἔρημον ἐν ἀνατολαῖς τοῦ Δαρωμᾶ. Hieron. *contra ſolis ortum Daromae.* Nempe Maon deſertum non longe erat ab mari mortuo.

Ad occaſum & meridiem ſe extendit Daromas ad regionem GERARITICAM, uti colligere licet ex Euſebio ad vocem Γέραρα ſcribente Geraritìcam ſitam ὑπὲρ τὸν Δαρωμᾶν *ſupra Daromam*, eamque ab Eleutheropoli abfuiſſe 25 milliaribus meridiem verſus. Proxima itaque Daromae fuit regio Geraritica, cujus Euſebius meminit in *Onom*. Inde liquet Berſabee fuiſſe in Geraritica. Ita ſcribit ad voces φρέαρ ὁρκισμοῦ· αὕτη νῦν καλεῖται Βηρσαβεὲ ἐν τῇ Γεραριτικῇ. Et κώμη Βηρδὰν καλουμένη ἐν τῇ Γεραριτικῇ & ibid. ἐν τῇ Γεραριτικῇ καὶ ἐπ' Ἀσκάλωνος. Id confirmant Notitiae veteres, de quibus *c*. XXXVI.

SEPHELAM τὴν πεδινὴν reddunt Graeci *Joſ*. 9. 1. 10. ubi opponitur τῇ ὀρεινῇ. Vel τὸ πέδιον *Joſ*. 12. 8. vel τὰ ταπεινὰ *Joſ*. 11. 16. Notatu dignum eſt eos vocem πέδιον adhibere non tantum ut τὸ שפלה exprimant ſed & בקעה. Vide *Ezech*. 8. 4. & מישור *Geneſ*. 14. 3. Quum & מישור & שפלה conjunguntur, Hebraeam vocem Graeci retinent 2 *Chron*. 26. 10. pro בשפלה ובמישור ἐν σεφηλᾷ καὶ ἐν τῇ πεδινῇ. Σεφηλὰ regio erat campeſtris, שפלה, in qua ſita Adida. 1 *Macc*. 12. 38. Euſebius etiam meminit in Onomaſtico. Σεφηλὰ, ἐν Ἡσαΐᾳ. Ἀκύλας, πεδινή. Συμμάχῳ κοιλάς. Καὶ εἰς ἔτι νῦν Σεφηλὰ καλεῖται. Αὕτη ἐστὶ πᾶσα ἡ περὶ τὴν Ἐλευθερόπολιν πεδινὴ χώρα πρὸς βοῤῥᾶν καὶ δυσμάς. Hieronymus. *Sephela, ſicut ſcribit Eſaias, pro quo Aquila campeſtrem, Symmachus vallem interpretantur. Uſque hodie omnis re-*

Digitized by Google

gio juxta Eleutheropolim campeſtris ac plana quae vergit ad aquilonem & occidentem Sephela dicitur. הנגב והשפלה *Zachar.* 7. 7. recenſentur tanquam regiones Judae maxime inhabitatae.

Eſt & regio SARONAS ſive Δρυμός. Duplex eſt regio terrae Iſraëliticae *Saronas* dicta, una tamen notior altera. Diſcamus id ex Euſebii Onomaſtico. Σαρὼν, Ἡσαΐας. Ἔλη ἐγένετο ὁ Σαρών. Ἡ ἀπὸ τȣ͂ ὄρȣς Θαβὼρ ἐπὶ τὴν Τιβεριάδα λίμνην χώρα. Καὶ ἄλλος ἐςὶ Σάρωνας ἡ ἀπὸ Καισαρείας εἰς Ἰόππην χώρα. Hieronymus. *Saron, cujus & Eſaias meminit dicens, in paludes verſus eſt Saron. Uſque in praeſentem autem diem regio inter montem Thabor & ſtagnum Tiberiadis Saronas appellatur. Sed & a Caeſarea Palaeſtinae uſque ad oppidum Joppe omnis terra quae cernitur dicitur Saronas.* Vinum Saroniticum יין השרוני celebratur *in Schir Haſſchirim Rabba fol.* 36. *col.* 2. *in Gem. Schabbath fol.* 77. 1. quod duas aquae partes (מוג שני חלקי מים ואחד יין) ferre poterat. Hic erat vulgaris miſcendi modus. Plinius *lib.* XXIII. 1. *Vulgo ſatis putant unum vini cyathum duobus aquae miſceri.* Graecis commemoratur πόμα κεκραμένον δύο καὶ τρία, id eſt, quum duae partes vini & tres aquae ſunt, teſte Suida. Sed alia erant vina πολυφόρα quae multum aquae ferre poterant, alia ὀλιγοφόρα. Vide eundem ad vocem πολυφόρος.

Planities haec Saronas שרון appellatur in verſione Alexandrina Veteris Inſtrumenti Δρυμός. Quare per Δρυμὸν, cujus Strabo meminit ſcribens *lib.* XVI. τȣ́των δὲ ὁ Κάρμηλος ὑπῆρξε καὶ ὁ Δρυμός, *Horum Carmelus eſt & Drymus*, videntur haec campeſtria Saronae intelligenda. Joſephus etiam Δρυμὸν vocat *lib.* 1. *de bell. c.* 11. & Δρυμȣ̀ς *Ant.* XIV. 24. & cum Carmelo jungit nec longe inde collocat, ibidem: nempe adjungentibus ſe Antigono Judaeis Carmelum montem incolentibus ſpem cepit potiendi parte regionis χώρας μέρος. Δρυμοὶ δὲ τὸ χωρίον καλεῖται. Cave credas ſub nomine Δρυμȣ͂ latere regionem Δαρωμᾶν quae & ipſa Judaeae pars eſt, ſed multo auſtralior: quod liquebit ſi Strabonem conferas. Vide quae nos de *Daroma*, *pag.* 185.

Nonnunquam pro Sarona πεδίον ſive *Campum* ſubſtitutum video, uti *Jeſ.* 35. a Symmacho εὐπρέπεια τȣ͂ Καρμήλȣ καὶ τȣ͂ πεδίȣ αὐτοῦ

αὐτοὶ ὄψονται τὴν δόξαν Κυρίȣ. Theodotion ibi retinuit vocem Σαρὼν vertens ὡραιότης τȣ̃ Καρμήλȣ καὶ τȣ̃ Σαρὼν αὐτοὶ ὄψονται τὴν δόξαν Κυρίȣ. Atque ita Aquila, Διαπρέπεια τȣ̃ Καρμήλȣ καὶ τȣ̃ Σαρὼν αὐτοὶ ὄψονται δόξαν Κυρίȣ. Debeo haec veterum interpretum fragmenta Euſebio *lib.* VI. *demonſtr. Euang. cap.* 21. Sed videamus & aliorum inter veteres teſtimonia ut vim voci Δρυμȣ̃ ſubjectam eruamus. Auctor Etymologici magni, Δρυμὸς, ἡ ὕλη, ἀπὸ τῆς δρυός, δρῦς γὰρ ἅπαν δένδρον σημαίνει. *Drymos, ſylva, a* δρῦς, *quod arborem quamvis notat.* Heſychius, Δρυμὸς, δάσος, σύμφυτος τόπος, αὐτοφυὴς, καὶ σύνδενδρος· καὶ χώριον τῆς Ἀττικῆς καὶ φρύριον. *Drymus, locus ſylvoſus, conſitus, arboribus ſponte natis refertus. Eſt & nomen loci in Attica & arcis.* Gloſſae veteres. Δρυμὸς, *nemus, ſaltus, condenſum, ſylva.* Eaedem, *Saltus*, Δρυμός. Et *Nemus*, νάπη, ἄλσος, δρυμὸς, ὕλη ἐν τοῖς ὄρεσι. Ita Δρυμὸς cum ὄρεσι jungitur apud veteres, ut ſaltum montuoſum indicent. Euripides, *Hippolyto vſ.* 1127.

> Δρυμός τ' ὄρειος, ὅτι κυνῶν
> Ὠκυπόδων ἐπέβας.
> *Saltuſque montuoſus, quem canibus*
> *Velocibus adſcendiſti.*

Apud Athenaeum quoque *lib.* XIV. *cap.* 2. ita junctim legitur δρυμοῖς ὀρείοις. Et eodem libro, *cap.* 3. τȣ̀ς ὀρείȣς δρυμȣ́ς. Suidas. Δρυμὸς, ὁ σύνδενδρος τόπος. & ad vocem Ξύλοχος. σύνδενδρος καὶ ξυλώδης πάγος, δρυμὸς, ὕλη. *Collis arboribus conſitus*, δρυμὸς, *ſylva.* Ita Dionyſius Halicarn. *Antiq. Rom. l.* 1. *pag.* 25. σπήλαιον δρυμῷ λασίῳ κατηρεφὲς, *ſpelunca denſo luco tecta.* Sic quem locum in monte Coelio Romani appellabant *inter duos lucos*, uti ex Livio notum & Trebellio Pollione, Dionyſius Halicarnaſſenſis *l.* 11. *Antiq.* nuncupat μεθόριον δυοῖν δρυμῶν, & *lib.* v. *Antiq. pag.* 290. ἐκ τȣ̃ δρυμȣ̃ παρ' ὃν ἐςρατοπεδεύσαντο φωνή τις ἠχήθη, pro quibus Livius *lib.* 11. *cap.* 7. habet *ex ſylva Arſia ingentem editam vocem.* Ita Sylva Hercynia δρυμοὶ Ἑρκύνιοι dicitur apud Suidam voce Ἑρκύνιοι.

Pauſanias quoque δρυμὸν vocat χώριον δρυῶν πλῆρες *locum arbo-*

 ribus

ribus denſum lib. VIII. *cap.* II. ubi Πέλαγος deſcribit in quo Epaminondas obiit & ſepultus eſt, impoſita tumulo columna, & ſcuto effigiem draconis praeferente quod majores ejus Sparti ex dentibus draconis Cadmaei ortum ducerent: in quo umbram ſcutorum ſive inſignium gentilitiorum, hodie apud nos ita frequentium, eſt deprehendere.

Graeci interpretes pro יער Δρυμὸν habent *Cant.* 2. 3. ὡς μῆλον ἐν τοῖς ξύλοις τοῦ δρυμοῦ. Et ibi in *commate* primo השרון verterant πέδιον, non δρυμὸν, ut alibi. *Joſ.* 17. 18. ὅτι δρυμός ἐςι pro כי יער הוא. *Jeſ.* 7. 2. ἐν δρυμῷ ξύλον עצי יער. *Cap.* 44. 23. יער per βουνὸς verterunt. *Mich.* 7. 14. יער בתוך כרמל δρυμὸν ἐν μέσῳ τοῦ Καρμήλου. Ita jungitur Κάρμηλος καὶ δρυμὸς *Jeſ.* 32. 15. והכרמל ליער יחשב ὁ Χέρμελ εἰς δρυμὸν λογισθήσεται. Et *Jeſ.* 37. 24. יער כרמלו τοῦ δρυμοῦ. Confer 1 *Macc.* 4. 38. & 9. 45. Poterant tamen & campi eſſe, ubi Δρυμὸς erat. *Pſ.* 132. 6. (Graecis 131. 6.) Εὕρομεν αὐτὴν ἐν τοῖς πεδίοις τοῦ δρυμοῦ. In Hebraeo eſt בשדי יער. Et *Joſepho* III. 14. *de bello* Caeſarea in Δρυμῷ ſita dicitur πεδιὰς καὶ παράλιος. Sic שפלה per Πεδίον & יער per δρυμὸν reddunt: uti *Jeſ.* 32. 19. quamvis aliqua addant, quae in Hebraicis codicibus non leguntur, liquet tamen voces illas ita reddi. Hebraea ſunt וברד ברדת היער ובשפלה תשפל העיר Graeca: Ἡ δὲ χάλαζα ἐὰν καταβῇ οὐκ ἐφ᾽ ὑμᾶς ἥξει· καὶ ἔσονται οἱ ἐνοικοῦντες ἐν τοῖς δρυμοῖς πεποιθότες, ὡς οἱ ἐν τῇ πεδινῇ.

Atque ita quidem abunde demonſtravimus eandem illam regionem quae Saron in Codice Sacro nominatur Δρυμὸν eſſe dictam a Strabone & aliis qui Graece ſcripſerunt: ſed originem hujus ſententiae nondum explicuimus. Quae ergo ratio eſſe potuit quod Saron reddiderint per Δρυμός. Expediet hoc Plinius, cujus verba hiſtoriae naturalis *lib.* IV. *cap.* 5. primam mihi occaſionem dederunt hunc nodum ſolvendi: ſunt autem haec. *Portus Caenites ſinus Saronicus olim querno nemore redimitus, unde nomen: ita Graecia antiqua appellante quercum.* Quercum Sarona dicebant Graeci. Δρυμὸς a quercubus originem habere credebatur. Nihil ergo videbatur aptius quam pro Saron Δρυμὸν ſubſtituere, vocem notiorem pro ignotiori. Confirmant Plinii teſtimonium

de

Digitized by Google

de Sarone alii. Heſychius, Σαρωνίδες, πέτραι ἢ αἱ διὰ παλαιότητα κεχηνῦαι δρύες. *Saronides, ſaxa, & quercus prae vetuſtate hiantes.* Quaſi a σεσηρότα φλοιὸν ἔχειν. Auctor Etymologici magni ad vocem Σαρύμενος. Σάρμα τὸ χάσμα φασὶν, ἀφ' ἧ καὶ ὁ γέλως Σαρδώνιος, καὶ Σαρωνίδες αἱ κοῖλαι δρύες. *Hiatum nuncupant* Σάρμα, *unde & riſus Sardonius dictus eſt, & Saronides quercus cavae.*

Regio THAMNITICA a Thamna ita dicta eſt, teſte Euſebio ad vocem Ἀδδαρά· ἔϛι ἄλλη κώμη ὁρίῳ Διοσπόλεως περὶ τὴν Θαμνιτικὴν ὕτω καλυμένην χώραν ἀπὸ Θαμνὰ κώμης. Hieron. *Eſt alia villa in finibus Dioſpoleos juxta Thamniticam regionem quae a Thamna villa uſque hodie ſic vocatur.* Thamna autem ſita fuit inter Aeliam & Dioſpolin. Euſebius ad vocem Ἀινάν. Παρακείμενος τῇ Θαμνᾷ εἰς δεῦρο οἰκυμένη μεγίϛη κώμη κειμένη μεταξὺ Ἀιλίας καὶ Διοσπόλεως. Hieron. *Proximus Tamnae vico grandi qui ſitus eſt inter Aeliam & Dioſpolin.* Ad vocem Ἀρμαθὲμ σειφὰ (i. e. Ramathaim Tzophim, patria Samuelis: creditur illa eſſe eadem cum urbe, quae nunc *Rama* dicitur, vicina Lyddae ſive Dioſpoli: ſed de his libro tertio agendi locus eſt) Euſebius notat *ſitam illam prope Dioſpolin.* Hieronymus addit *in regione Tamnitica.* Extendit autem ſe haec regio a Dioſpoli ſeptentrionem verſus ad minimum per 15 milliaria, quod ex Euſebio liquet ad vocem Βαιθσαρισάθ … ἐν ὁρίοις Διοσπόλεως ἀπὸ σημείων ιε' τοῖς πρὸς βορρᾶν ἐν τῇ Θαμνιτικῇ, Hieron. *in finibus Dioſpoleos, quindecim ferme ab ea millibus diſtans contra ſeptentrionem in regione Thamnitica.*

GOPHNITICA regio in tractu montano ſita fuit, teſte Joſepho *l.* v. *de bello c.* 8. Regio Gufnenſis appellatur Hieronymo ad vocem Adaſa ſcribenti, *miror quomodo Gufnenſem regionem in tribu Juda poſuerit quum perſpicuum ſit ſecundum librum Jeſu in ſortem eam tribus Ephraim cecidiſſe.* Γοφνιτικὴ τοπαρχία Joſepho *l.* I. *de bell. c.* I. Jungi ab eo ſolet cum Acrabattene. Gophniticae & Acrabattene praefectus erat Joannes fil. Ananiae. *lib.* II. *de bell. cap.* 25. Gophniticam & Acrabattenen ſubjugavit Veſpaſianus, deinde Bethel & Ephrem oppida, *de bell.* v. 8. Alibi toparchiae hae ipſi appellantur Γοφνὰ & Ἀκραβατταί. *de bell.* III. 2.

Regio ACRABATTENE erat inter Neapolin & Jerichunta.

ta. Euſebius ad vocem Ἀκραββεὶν.. διεςῶσα Νέας πόλεως ἐν ἀνατολαῖς κατιόντων ἐπὶ τὸν Ἰορδάνην ὡς ἐπὶ Ἱεριχὼ διὰ τῆς καλυμένης Ἀκραβαττίνης. Hieron. *a Neapoli contra orientem deſcendentibus ad Jordanem Hiericho per eam quae appellatur Acrabitene.* Extendit autem ſe ad duodecim minimum milliaria a Neapoli ortum ſive Jordanem verſus. Euſebius Ἐδουμία ... νῦν ἐςὶ κώμη Ἐδουμὰ ἐν τῇ Ἀκραβαττινῇ ὡς ἀπὸ ιβʹ σημείων πρὸς ἀνατολὰς τῆς Νέας πόλεως. Hier. *Nunc oſtenditur villa Eduma in Acrabattene duodecim ferme millibus diſtans a Neapoli contra orientalem plagam.* Idem ad vocem Ἰανὼ ἐν τῇ Ἀκραβαττίνῃ, ἀπὸ ιβʹ σημείων Νέας πόλεως πρὸς ἀνατολάς. Hieron. *in Acrabitena regione in duodecimo lapide Neapoleos contra orientem.* Silo etiam in Acrabattene ei collocatur ad vocem Σηλὼ, 10 milliaribus a Neapoli disjuncta.

Joſephus meminit Ἀκραβατίνης *lib* 11. *de bell. cap.* 11. ubi eam regionem Samariae conterminam facit. Sunt qui putent eam in Samaritide collocandam, (quod magis cum ſitu ab Euſebio aſſignato convenit) ſed videtur aliis ad Judaeam referenda, Samaritin tamen contingens. Confer *lib.* 111. *de bell.* 2. ubi ſcribit de Samaritide: a vico Ginaea (qui terminus eſt Samaritidis ad boream) ἐπιλήγει τῆς τῶν Ἀκροβατηνῶν (lege Ἀκραβατηνῶν) τοπαρχίας, *protenſa deſinit in toparchiam Acrabatenorum.* Idem *lib.* 11. *de bell. c.* 25. jungit uti vicinas Gophniticam & Acrabattinen; ſcribit enim utrique praefectum fuiſſe Johannem filium Ananiae & *lib.* v. *de bell. cap.* 8. Veſpaſianus Caeſarea profectus in montano tractu toparchias Gophniticam & Acrabattenen ſubjugat: dein tendit ad Bethel & Ephraim. Ex his videtur liquere in Samaritide ſtatuendam eſſe Acrabattenen, quae inter Bethel & Caeſaream fuit. Verum praeter hanc eſt Ἀκραβεττινὴ commemorata Joſepho, quam inhabitarunt Idumaei. Joſeph. *Antiq.* XII. 11. Confer 1 *Macc.* 5. 3. Καὶ ἐπολέμει Ἰυδας πρὸς τὺς υἱὺς Ἡσαῦ ἐν τῇ Ἰδουμαίᾳ τὴν Ἀκραβατίνην. Et huc refero quod *lib.* v. *de bell. c.* 7. legitur de Simone quod excurſus fecerit in Acrabattenen & uſque ad majorem Idumaeam. Haec ab adſcenſu עקרבים in finibus auſtralibus Palaeſtinae nomen habere poteſt. Sed quis hoc ipſum pro certo affirmare auſit?

Vi-

Videtur a *Ganne* & *Saron* planitie inter Tabor & Tiberiada dicta eſſe. Vel forſitan a *γωνία* & *Saron*, uti *γωνία τῆς Ἀραβίας*. Sic גניא דאשקלון vel גנייה memorantur in *Gem. Hieroſ. Scheviith* 36.3. de quo dubitari poſſet, licet & *horti Aſcalonis* ea voce intelligi queant, an non ſit ex *γωνία*. Sed nolim hoc affirmare. בקעה גנוסר appellatur *in Midraſch Coheleth fol.* 107. *col.* 1. & *in Midraſch Ruth fol.* 50. *col.* 4.

CAPUT XXXIII.

DE PARTIBUS TERRAE TRANSJORDANICAE, GILEADITIDE, PERAEA, GAULONITIDE, BATANAEA ET DECAPOLI.

Gileaditis *regio Geraſena dicta Arabibus. Notat quicquid terrarum Iſraëlitis datum eſt ad ortum Jordanis. Qua ratione intelligendum ſit, regnum Sichonis extenſum fuiſſe* ab Aroër uſque ad Gilead. Gilead *aliquando appellatur ſola regio occupata a tribu Gad: & Gad dicitur accepiſſe omnes urbes Gilead. Num dici poſſit regionem dimidiae tribus Menaſſis proprie Gilead fuiſſe. Joſephus quo modo vocem Galaaditidis uſurpet. Euſebii, Hieronymi, & Stephani verba de Galaaditide.* Peraea *nomen late patens. Continens Rhodo objecta, regio trans Euphraten, aliaeque hoc nomine dictae. Urbes ad ortum Jordanis quaedam* Batanaeae, *nonnullae* Arabiae, *aliae* Peraeae, *aut* Palaeſtinae *ab Euſebio & Hieronymo tributae.* עבר הירדן *quid.* Πέραν τοῦ Ἰορδάνου *latius patet quam* Peraea. *Termini Peraeae.* Silbonitis *quae. Cappelli conjectura non probata. Gebanitae Arabes. Gadara metropolis Peraeae.* Gaulonitis *regio a Golan urbe nuncupata. Sita ad ſeptentrionem Peraeae juxta ripam Jordanis.* Baſan *regio data dimidiae tribui Menaſſis. Error Bocharti collocantis Baſanem vel* Βατανέαν *inter Jabboc & Arnon.* Βατανέα *quae.* Βασανῖτις. *Epiphanii verba illuſtrata. Euſebii, Cyrilli, Theodoreti atque aliorum ſententiae de Baſane.* Decapolis *quae. Scythopolis urbs ejus primaria.*

Bb Gi-

GILEADITIS nuncupatur ארץ גלעד, Arabi بلد الجرش *regio Geraſena*: quo nomine ſaepe intelligitur omnis regio quae Iſraëlitis ceſſit trans Jordanem. Sic tota terra in duas partes dividitur, unam a Dan uſque ad Berſabe (i. e. cis Jordanem) alteram, terram Gilead *Jud.* 20. 1. Ita legitur Deus Moſi oſtendiſſe כל הארץ את הגלעד עד דן *omnem terram Gilead uſque Dan. Deut.* 34. 1. & *Joſ.* 22. 9. Filii Ruben, filii Gad & dimidia tribus Menaſſe profecti ſunt ut intrarent Gilead, terram poſſeſſionis ſuae. *Num.* 32. 29. legitur: Si tranſiverint filii Gad & filii Ruben (adde dimidiam tribum Menaſſe ex *commate* 33. hi enim omittuntur aliquando ut *Joſ.* 13. 8. & *Num.* 32. ſed Samaritanus Pentateuchus eos adjecit) vobiſcum Jordanem … date iis Gilead in poſſeſſionem: & ipſe Moſes *Deut.* 3. 13. dicit ſe reliquam partem Gilead (quae nempe erat praeter portiones Rubenitarum & Gaditarum) dediſſe dimidiae tribui Menaſſe.

Haec quum pluribus quam hiſce teſtimoniis ſacrarum literarum firmari poſſint, loci tamen nonnulli iis adverſari videntur, uti *Deut.* 2. 36. ubi regnum Sichonis deſcribitur extenſum ab Aroer עד הגלעד *uſque ad Gilead.* Atqui ipſum hoc regnum erat pars Gilead, & ultra ipſum, ſeptentrionem verſus, erat quoque Gilead. Quomodo ergo dicitur *uſque ad Gilead*? uſque ad fines Gilead, (uti ſimili phraſi Menaſſitae dicuntur terram poſſediſſe מבשן *a Baſan*, quum tamen ipſam Baſan poſſiderent, id eſt *a finibus Baſan* 1 *Chr.* 5. 23.) quandoquidem tunc nihil aliud ex Gileaditide ſubjugatum erat (reliqua enim pars ſuberat adhuc imperio Ogi necdum devicti) & quatenus opponitur Baſani regioni quae ſuo nomine ſaepe appellatur, uti Ramoth dicitur ſita בגלעד *in Gilead*, & Golan בבשן *in Baſan*, *Joſ.* 20. 8. Quid? quod Betzer e tribu Ruben ibi non in Gilead locetur, ſed במדבר במישור *in deſerto*, *in planitie.* Unde ſuſpicari liceret proprie *Gilead* appellari eam regionem quae a tribu Gad potiſſimum occupata eſt. Confer 1 *Sam.* 13. 7. in terram Gad & Gilead, & 2 *Sam.* 24. 6. *venerunt in Aroër … & per Jazer tranſiverunt in Gilead.* Huc facit, quod tribui Gad *Joſ.* 13. 25. datae legantur כל

Digitized by Google

כל ערי הגלעד *omnes urbes Gilead*: quod certe dici nequit ſi vox Gilead ſenſu latiſſimo quo quicquid eſt trans Jordanem complectitur accipiatur.

Nec tamen diſſimulandum eſt alio modo iſti difficultati obviam iri poſſe, ſi dicamus Gilead aliquando in Sacris literis accipi pro portione dimidiae tribus Menaſſis trans Jordanem, uti illa diſtinguitur a regione Rubenis & Gad. Hoc ſi demonſtratum ſit, planiſſima erunt omnia, & aptiſſime dicetur regnum Sichonis ab Aroër ſe extendere a Gilead, id eſt, ad portionem dimidiae tribui Menaſſe tribuendam. En locum. *Num.* 32. 40. ויתן משה את הגלעד למכיר בן מנשה *Et dedit Moſes Gileaditin Maciro filio Menaſſis.* Antea *commate* 34 legitur quid Moſes dederit Rubenitis & Gaditis. Nulla mentio Gileaditidis, ſed regnum Sichonis tantum iis datum dicitur, uti regnum Og Menaſſitis. Et dein urbes Rubenitarum & Gaditarum recenſentur Denique ea adduntur, *& Gileaditin dedit Maciro* &c. Hinc ſuſpicio naſcitur ac ſi Gileaditis eſſet ſola portio dimidiae tribus Menaſſis. Et hoc ſenſu recte diceretur regnum Sichonis ſe extendere ab Aroër uſque ad Gileaditin, regionem videlicet dimidiae tribus Menaſſis.

Sed, ut verum fatear, haec mihi nequaquam ſatisfaciunt, quia ex collatione alliorum teſtimoniorum Sacri Codicis perſpicuum eſt Gilead vel latiſſime ſumi pro tota regione trans Jordanem, vel ſtricte pro regione tribus Gad vel ſaltem parte illius in qua erat Ramoth quae בגלעד *in Gilead* eſſe dicitur. Nequaquam igitur ſtatuendum videtur regionem dimidiae tribus Menaſſis etiam proprie Gilead dici. Id nimiam confuſionem pareret, ſi crederetur. Praeterea in hoc ipſo capite *Num.* 32. vox Gilead quum ter legatur praeterquam hoc *commate* 40. de cujus ſenſu ambigitur, bis certe ita non poteſt intelligi ut ſolam regionem dimidiae tribus Menaſſis ſignificet. *Commate* 1. legitur, quum filii Ruben & Gad vidiſſent terras Jaazer & Gilead aptas paſcuis eos a Moſe has terras petiiſſe. *Commate* 29 Moſes juſſit ut Rubenitis & Gaditis daretur Gilead poſſidenda. Tertius locus, fateor, nobis obeſſe videtur: nam ita extat וילכו בני מכיר בן מנשה גלעדה וילכדה *& profecti ſunt filii Macir*

Digitized by Google

eir filii Menaſſis in Gilead & ceperunt eam. Sed videtur tantum obeſſe: revera non obeſt; e contrario viam ſternet ad confirmationem noſtrae ſententiae. *Profecti ſunt in Gilead* non ſignificat, eos ante in Gilead non fuiſſe, & nihil Gileaditidis ante fuiſſe occupatum. Contrarium liquet ex antecedentibus, ubi Gilead dicitur Rubenitis & Gaditis data. Sed idem eſt quod perrexerunt ulterius in Gilead, uti in Novo Teſtamento legitur Chriſtus profectus in Galilaeam a Nazareth, quum jam eſſet in Galilaea. Ivit nimirum ulterius in interiora Galilaeae. Atque ita quum *commate* 40 Moſes Gileaditin dediſſe tribui Menaſſis legitur hoc explicandum eſt ex commate antecedenti: dedit iis Gilead, quam? illam quam ceperant, illam de qua ibi agitur: & haec puto, genuina vis eſt nominis Gilead in illo loco.

Utraque ſignificatio Gileaditidis tum latiſſima tum ſtricta conjungitur 2 *Reg.* 10. 33. *a Jordane ad ortum tota regio Gilead, Gaditarum, Rubenitarum & Menaſſitarum, ab Aroër ſita ad orientem Arnon, & Gilead & Baſan.* Priori loco Gilead ſignificat quicquid eſt trans Jordanem, poſteriori Gilead interponitur inter Baſan & Aroër. Haec verba omnino notatu digna ſunt.

Galaditis, Γαλαδῖτις & Γαλαδηνὴ appellatur a Joſepho *Antiq.* I. 19. ubi illam a colle, ubi foedus ictum eſt inter Jacobum & Labanem, dicto Γαλάδης, nomen adeptam ſcribit, & *Antiquit.* VIII. 2. Illam diſtinguit Joſephus a regione poſſeſſa a Rubenitis Gaditis & Menaſſitis (ſi recte ſe habent Graeca) *Antiquit.* IX. 8. & *cap.* II. legitur τὴν Γαλαδινὴν καὶ τὴν περὶ τῦ Ἰορδάνυ χώραν. I *Macc.* 5. 9. Γαλαὰδ, & *commate* 20. Γαλααδῖτις appellatur, & urbes ejus hac recenſentur *commate* 26. *Bozra, Boſor, Chaſphor* (al. *Cheſchbon*) *Maked, Carnaim*, urbes magnae & munitae. Euſebius & Hieronymus latius extendunt uſum nominis Galaad. Euſebius ad vocem Γαλαὰδ in Onom. ſcribit ita nuncupari montem ad quem Jacob venit: eſſe autem ſitum ad tergum Phoenices & Arabiae, & Libano quidem copulari, extendique per deſertum uſque ad regionem in qua Sihon habitavit trans Jordanem (ita lego, duce Hieronymo, χώρας pro Πέτρας) cecidiſſe autem in ſortem tribuum Ruben, Gad, & dimidiae tribus Menaſſe.

Digitized by Google

naſſe. Hieronymus ad *Ezech.* 47. *de medio Galaad, qui mons Libani collibus copulatus cecidit in ſortem Ruben & Gad & dimidiae tribus Manaſſe & eſt a tergo Phoenices & Arabiae.* Stephanus in Ἐθνικοῖς hanc regionem vocat Arabiae, quoniam omnis regio ad ortum Jordanis Arabia nonnunquam dicitur, uti ſupra notavimus. Γάλαδα, (ſcribit) χώρα Ἀραβίας, καὶ Γαλαδηνή. Ἰώσηπος ἐν τετάρτῳ Ἰουδαικῆς ἀρχαιολογίας Γαλαδῖτιν φησί. *Galada. Regio Arabiae quae & Galadene. Joſephus* lib. IV. Antiquit. Jud. *Galaditin appellat.*

Nomen PERAEAE, ſi vim vocis & originem ſpectes, regionem trans flumen vel mare ſignificat, adeoque apte pluribus regionibus tribui poteſt. Polybius, *Hiſtoriarum lib.* XVII. ita nuncupat continentem inſulae Rhodo oppoſitam, ὁ τῶν Ῥοδίων ναύαρχος Ἀκεσίμβροτος τῆς μὲν Περαίας ἐκέλευεν ἐκχωρεῖν τὸν Φίλιππον. *Nauarchus Rhodiorum Aceſimbrotus juſſit Peraea (ſive regione inſulae objecta) excedere Philippum.* Straboni *lib.* XVI. regio trans Euphratem Peraea appellatur & *lib.* X. τὴν Περαίαν τοῦ Ἀχελώου memorat, regionem nempe trans Acheloum ſitam. Et hoc ſenſu quicquid ad ortum Jordanis erat Peraea dici poſſet: ac late nonnunquam ea vox patet. Γέρασαν urbem ἐν τῇ Περαίᾳ nuncupat Euſebius ad vocem Ἠγαννὶ, & Arabiae eandem tribuit ad vocem Ἀργόβ, quia regionem ad ortum Jordanis Arabiam vocat. Peraeae inferioris meminit Euſebius, & in ea collocat Amathunta, ad vocem Αἰθάμ. Λέγεται δὲ καὶ νῦν Ἀμαθοῦς κώμη ἐν τῇ Περαίᾳ τῇ κατωτέρᾳ Πέλλης διεστῶσα σημείοις κά εἰς νότον. Hieron. *Sed & nunc Amathus villa dicitur trans Jordanem in viceſimo primo miliario Pellae ad meridiem.*

Sed haud inutile erit uno conſpectu exhibere regiones, quibus Euſebius & Hieronymus in Onomaſtico ſingulas urbes ad ortum Jordanis ſitas attribuunt.

BATANAEAE.	ARABIAE.	PERAEAE.	PALAESTINAE.
Beeſthera	*Canatha* in Trachonitide	*Ramoth* in Gilead juxta Jaboc.	*Pella.*
Aſtaroth	*Medaba*	*Geraſa.*	
Carnea	*Esbus*		
Gaulon			

Gargaſi
Neila.
Selcha
Tharſila
Narama
Nabara.
Geraſa
Areopolis
Adraa
Baalmeon.

In Veteri Inſtrumento עבר הירדן *trans Jordanem* ſignificat omnem regionem quae ad ortum Jordanis ſita & poſſeſſa fuit ab tribubus duabus & dimidia. Vide *Num.* 32. 32. quamvis & regio ad occaſum Jordanis & dici poſſit & aliquando dicta ſit עבר הירדן uti *Joſ.* 12. 7. ſed tunc additur ימה *mare* vel *occaſum verſus.*

In Novo Inſtrumento ſaepe legitur πέραν τοῦ Ἰορδάνου, (uti & in Apocryphis ſemel *Judith.* 1. 8.) quod ſignificat omnem regionem trans Jordanem, non illam ſolam, quae Περαία Joſepho dicitur. *Matth.* 4. 25. diſtinguitur Δεκάπολις a Πέραν τοῦ Ἰορδάνου, quamvis plurimae urbes Decapoleos ſitae eſſent trans Jordanem, ſic ut videatur Decapolis diſtingui a Peraea proprie dicta: ſed & in Peraea proprie dicta erant quaedam urbes Decapolis: ſic ut nec ab ipſa Peraea diſtingui poſſit. Verum uti ibidem legitur καὶ Ἱεροσολύμων καὶ Ἰουδαίας, quamvis Hieroſolyma in Judaea fuerit, ita Δεκάπολις memoratur uti pars inſignis terrae trans Jordanem (licet nec ipſa metropolis Decapoleos trans Jordanem eſſet, nimirum *Scythopolis*) & deinde quod praeter eam recenſetur, generali nomine Πέραν τοῦ Ἰορδάνου continetur. Sic quoque *Marc.* 3. 7. dicuntur veniſſe ad Chriſtum e Galilaea, Judaea, Hieroſolymis, Idumaea, finibus Tyri & Sidonis (quae omnia cis Jordanem erant) καὶ πέραν τοῦ Ἰορδάνου *& regione trans Jordanem.* An ex ſola Peraea? quis credat? ex omni potius tractu trans Jordanem. Hic enim deſcribuntur partes omnes terrae Iſraëliticae quas Judaei incolebant.

Περαίας & Πέραν τοῦ Ἰορδάνου & τῆς Ἰουδαίας πέραν τοῦ Ἰορδάνου aliquoties meminit Joſephus. Deſcribit illam *l.* III. *de bell.* 2. Maxima ex parte deſerta eſt & inculta (nota hoc, quum olim eam

ob

ob paſcua & fertilitatem ſibi maxime hanc petierint Rubenitae, Gaditae & dimidia tribus Menaſſis) longitudo ejus eſt a Machaerunte Pellam, latitudo a Jordane ad Philadelphiam. Terminus ejus ſeptentrionalis eſt Pella, occidentalis Jordanes, auſtralis regio Moabitica, orientalis Arabia & Silbonitis (ita legit Rufinus & M.Stus codex Academiae Lipſienſis, editi Σιμωνῖτις) Philadelphia & Gerara (Rufino Geraſa, rectius) Haec ſunt verba Joſephi. Illud Silbonitis in Ammanitis mutat Lud.Cappellus. Non probo. Nam Philadelphiam diſtinguit a Silbonitide, quum ab Ammonitide illic diſtingui nequeat; ipſa enim eſt caput gentis, Rabbathamman. Praeterea non ſolent librarii notiora in ignotiora mutare ſed viciſſim. Et quid obſtat, uti ab Chesbon Ἐσσεβωνῖτιν, aburbe Silbon Σιλβωνῖτιν dici? Aut forte Γεβωνῖτις legendum II. *de bell. cap.* 19. ubi inter Philadelphiam, & Geraſa interponitur Γεβωνῖτις, quae an cum Gebanitis Arabibus aliquid commune habeat, nunc non diſputo. Certe Gebanitae portum habuerunt ad ſinum Arabicum. Vide *Plin.* XII. 19. Peraeae metropolis fuit Gadara *lib.* V. *de bell. c.* 3. & urbes Peraeae Abila, Julias, & Bezemoth, omnia denique uſque ad Machaeruntem Romanis ceſſerunt. *Ibid.* Diſtinguitur itaque Peraea a Batanaea, Trachonitide, Gaulonitide, & Gamalitica, *Ant.* XVII. 13. & *de bell.* III. 2. Diſtinguitur eadem *Antiq.* VIII. 2. a Gaulonitide & Gileaditide. Videlicet tum nomen Gileaditidis datur (uti & in Sacro Codice) illi regioni quae ad ſeptentrionem Peraeae ſita erat. Sic *Antiq.* IX. 11. τήν τε Γαλαδηνὴν, ἅπασαν καταστρεψάμενος καὶ τὴν πέραν τοῦ Ἰορδάνου χώραν. Alibi appellatur ἡ ὑπὲρ Ἰορδάνην περαία *lib.* II. *de bell.* 2. Rufinus, *trans Jordanem poſitae regiones*, ſc. non omnes, nam etiam Gaulonitis erat trans Jordanem, nunquam tamen Peraeae attribuitur. Et incolae Peraeae appellari videntur *Ant.* XVII. 12. ὁπόσοι περάσαντες Ἰορδάνην ποταμὸν οἰκοῦσιν.

Ab urbe גולן Golan regio vicina dicitur GAULANITIS, quam Joſephus videtur extendere a Peraea juxta ripam Jordanis orientalem uſque ad Libanum. Scribit enim *Ant.* VIII. 2. in Galaaditide ac Gaulonitide uſque ad Libanum ſitas fuiſſe urbes 60 munitas, quae חות יאיר 1 *Reg.* 4. 13. nuncupantur. Sic ut Gauloni-

lonitis, Batanaea & Trachonitis ita videantur collocandae juxta ſe invicem, ut Gaulonitis ſit Jordani proxima, ei ad ortum apponatur Batanaea, & huic ad ſeptentrionem Trachonitis, ſeptentrionem verſus ſita plus quam Gaulonitis & Batanaea. *L.* III. *de bell.* 2. diſtinguit a Peraea has regiones magis ſeptentrionales, *Gamaliticam, Gauloniticam, Batanaeam* ac *Trachonitin. L.* II. *de bell. c.* 25. Seleuciam, Soganen, & Gamalam ſitas eſſe ſcribit in Gaulonitide: ubi nota Gamaliticam comprehendi ſub Gaulonitide. *Lib.* III. *de bell. c.* 2. tradit Hippenen, Gadarın, & Gaulonitin terminare Galilaeam ad ortum: unde liquet, quod ſtatim ſuſpicabamur, Gaulonitin ſe extendere juxta ripam Jordanis uſque ad fontes ejus, ſive uſque ad fines terrae Iſraëliticae ſeptentrionales, nec Batanaeam aut Trachonitin contingere flumen Jordanem. Idem *lib.* II. *de bell. cap.* 19. hujus regionis meminit narrans Judaeos vaſtaſſe Gadara, Hippon & Gaulanitin, poſtquam Philadelphiam, Gebonitin, Geraſam, Pellam, & Scythopolin cepiſſent. Et *lib.* IV. *de bell. cap.* 1. Gaulonitin diſtinguit in ſuperiorem, in qua ſita eſt urbs Sogane, & inferiorem in qua Gamala. Denique *in Vita ſua pag.* 1013. ſcribit Gaulonitin defeciſſe ad Agrippam uſque ad vicum Solymen.

Nomine BASAN vel BASCHAN, בשן, complectuntur ſcriptores ſacri illam partem regionis trans Jordanem, quae dimidiae tribui Menaſſe data & ad ſeptentrionem tribuum Ruben & Gad ſita fuit, & ſe extendit uſque ad montem Chermon, id eſt, ultimos terrae Iſraëliticae fines ſeptentrionem verſus. *Joſ.* 22. 7. ולחצי שבט המנשה נתן משה בבשן ולחצי יהושע עם אחיהם מעבר הירדן ימה *Dimidiae tribui Menaſſe dedit Moſes in Baſan, & alteri dimidiae dedit Joſua poſſeſſionem cum fratribus ſuis ad alteram partem Jordanis occaſum verſus.* Confer *Joſ.* 21. 6. Ita *Joſ.* 13. 30. initium Baſanis ducitur a Machanaim, quae ſita erat in confiniis tribus Gad *Joſ.* 13. 26. Sic ut Baſan & regio tribus Gad ſe proxime contigerint, & 1 *Chron.* 5. 23. dimidia tribus Menaſſis legitur ſe extendiſſe מבשן, a Baſan, id eſt, a terminis Baſanitidis quibus contingit regionem Gaditarum, uſque ad montem Chermon. Male itaque Bochartus in Hierozoico *lib.* II. *cap.* 31. regionem

nem Baſan deſcripturus, ſcribit, *Baſan*, ... vel **Bataνalæa regio** *eſt trans Jordanem inter torrentes Jaboc & Arnon, paſcuis feliciſſima. Proinde Gaditae & Rubenitae, qui pecore abundabant, hanc ſibi dari poſtulant Num.* 32. 4. Baſan enim non fuit ſita inter Jabboc & Arnon: nec ea data fuit a Moſe Rubenitis & Gaditis, ſed dimidiae tribui Menaſſis, quae כל הבשן *omnem Baſanitin* habuit.

Saepe conjungitur גלעד ובשן *Gilead & Baſan*, uti *Joſ.* 17. 1. 5. quum de regione a dimidia tribu Menaſſe poſſeſſa agitur, unde non ſequitur diſtinctas regiones eſſe, ſed poſſe unam vocem per alteram explicari, *Gilead, videlicet, Baſan.* Notum eſt *Vav* apud Hebraeos ita uſurpari. Quamvis negare nolim forſitan Baſan regionem uti praecipuam nominari, omiſſis aliis, quae nomine Gilead indicantur, uti quum *Deut.* 3. 13. Moſes dicit ויתר הגלעד וכל הבשן *& reliquam partem Gilead & omnem regionem Baſan dedi dimidiae tribui Menaſſis.* Sic quoque *Joſ.* 13. 10. & 11. videtur accipiendum *omnes urbes Sichon ..... & Gilead, ac terminum Geſchuraei & Maachataei, & omnem montem Chermon, & univerſam Baſan.* Ubi Gilead capi nequit ſenſu latiſſimo, quo quicquid trans Jordanem eſt complectitur, nec eo quo pro regione tribus Gad adhibetur (nam ea fuit portio Sichonis jam recenſita) ſed hoc, quo regiones aliquae a Baſan proprie dicta diverſae dicuntur Gilead. Confer *Joſ.* 13. 30. & 32. ubi dimidia pars Gilead tradita tribui Menaſſe diſtinguitur a Baſan, vel certe diſtincte recenſetur.

In Baſan erat regio ארגב *Argob*, cujus nominis veſtigia in Ῥαγαβᾶ credimus nos inveniſſe, in qua 60 illae urbes vel villae חות יאיר Chavoth Jaïr dictae, *Deut.* 3. 4. 14. 1 *Reg.* 4. 13. Ceterum regionem Baſan a paſcuis & quercetis commendari in Sacris literis notum eſt.

Baſan uſque ad fontes Jordanis & urbem Paneada ſe extendiſſe etiam ex Prophetia Moſis *Deut.* 33. 22. colligitur: *Dan catulus leonis qui proſilit ex Baſchan*: quamvis non negem id de leone ipſo ex Baſchan proſiliente quicum comparatur poſſe quoque accipi.

Digitized by Google

Batanaeae nomine ita utitur Joſephus ut eam diſtinguat a Galaaditide & regione poſſeſſa a tribu Ruben, Gad, & dimidia Menaſſe, *Antiquit.* IX. 7. illic enim ſcribit Regem Syrorum tractus orientales regionis trans Jordanem vaſtaſſe quae a Rubenitis Gaditis ac Menaſſitis incolebantur, praeterea Galaaditicam ac Batanaeam. Alibi tamen, *Antiquit.* IV. 5. Ogum Regem Baſan appellat τῆς Γαλαδίνης καὶ τῆς Γαυλανίτιδος Βασιλέα. Confinem eſſe Trachonitidi ſcribit *Antiquit.* XVII. 2. & *Antiquit.* XV. 13. dicitur Batanaea una cum Trachonitide & Auranitide adjecta regno Herodis. Idem legitur *lib.* 1. *de bell. cap.* 15. Gaulan, ſive Go'an, urbem (Γαυλαδημᾶν corrupte legitur) collocat in Batanaea *Antiquit.* IV. 7. quum ergo illa urbs Menaſſitarum fuerit, & ſimul in Batanaea ſita, nequit Batanaea diſtingui a regione a Menaſſitis inhabitata.

Βασανῖτις appellatur haec regio Epiphanio *lib.* 1. *adv. haer. pag.* 38. ubi legitur Nazaraeos ortos ex Galaaditide & Baſanitide καὶ τῶν ἐπέκεινα τοῦ Ἰορδάνου & regionibus trans Jordanem. Libro eodem *pag.* 123. ſcribit Nazaraeos habitaſſe ἐν τῇ Βασανίτιδι τῇ λεγομένῃ Κωκάβῃ, Χωχάβῃ δὲ Ἑβραϊστὶ λεγομένῃ, *in Baſanitide quae Cocabe dicitur, Hebraice Chochabe.* Erit כוכב *ſtella.* Et ita dicta eſt regio a vico Κωχάβη. Eodem libro *pag.* 126. videtur diſtinguere Batanaeam & Baſanitin πλησίον τῆς Βαταναίας καὶ Βασανίτιδος χώρας, prope Batanaeam & Baſanitin regionem. Sed crediderim ſcripſiſſe Epiphanium τῆς καὶ Βασανίτιδος. Ita enim res ipſa ſuadet: quum hae regiones ab aliis inter veteres diſtingui non ſoleant: & ita noſter *p.* 136. ἐν Διοκαισαρείᾳ τῇ καὶ Σεπφουρίν. *Pag.* 142. idem Κώχαβα collocat ἐν τῇ Βασανίτιδι γῇ ἐπέκεινα Ἀδραῶν, *in terra Baſanitide ultra Adraa.*

Euſebius regionem eandem facit Baſanitida & Batanaeam, ad vocem Βασάν. Βασανῖτις ἡ νῦν καλεῖται Βαταναία. Atque ita Interpres Pentateuchi Samaritanus בתנין *Batanin* ubique pro בשן habet, Chaldaeus מתנן. Stephanus *in Ethnicis.* Βαταναῖαι συνοικία Συρίας, ἡ καὶ Βατανέα ἑνικῶς. *Bataneae. Locus habitatus Syriae: quae & Batanea, in numero ſingulari.* Cyrillus in *Comm. ad Jeſaiam lib.* 1. *Orat.* 2. regionem Baſan ſcribit Βαταναίαν vocatam

catam poſtmodum, eamque fertilem eſſe & ſpiſſas maxime ac proceras cedros proferre, φυτῶν ἀρίϛη τροφὸς παχείας τε καὶ εὐμηκεϛάτυς ἔχυσα τὰς κέδρυς. Theodoretus *in Jerem.* 22. Baſan putavit eſſe montem uti Libanum, εἰς τὸν Λίβανον καὶ τὴν Βασὰν, ὄρη δὲ ταῦτα, *ad Libanum & Baſan: hi ſunt montes.* Cum Libano Baſan jungitur ut regio montana *Jerem.* 22.20. ſic ut montis Gilead partem Libanum inter & Pharan comprehendat. בשן וכרמל junguntur *Jeſ.* 33. 9. ubi Graeci habent ἡ Γαλιλαία καὶ ὁ χέρμελ.

Commemorat Euſebius γωνίαν τῆς Βαταναίας ad voces Ἀναθὼ Ἰαεὶρ & ad vocem Νινευὴ γωνίαν τῆς Ἀραβίας *angulum Arabiae, in quo Neue ſita fuit.* Et ad vocem Καρναεὶμ ... κώμη μεγίϛη τῆς Ἀραβίας, ἥτις ἐϛὶν ἡ Βαταναία λεγομένη. Hieron. *vicus grandis in angulo Batanaeae.* In Graecis nihil de angulo. Γωνία aliquando non angulum ſed latus notat.

DECAPOLEOS ter fit mentio in Novo Inſtrumento *Matt.* 4.25. *Marc.* 5. 20. & 7. 3. Bis meminit Joſephus Δεκαπόλεως. *Lib.* III. *de bell. cap.* 16. ſcribit urbem maximam Decapoleos eſſe Scythopolim, & *in vita pag.* 1025. commemorantur ei αἱ ἐν τῇ Συρίᾳ δέκα πόλεις. Euſebius in Onomaſtico. Δεκάπολις ἐν Εὐαγγελίοις. Ἄυτη ἐϛὶν ὁ ἐπὶ Περαίᾳ κειμένη ἀμφὶ τὸν Ἵππον καὶ Πέλλαν καὶ Γαδάραν. Hieronymus. *Decapolis, ſicut in Euangelio legimus. Eſt autem regio decem urbium trans Jordanem circa Hippum & Pellam & Gadaram.* Epiphanius *lib.* 1. *adv. haer. pag.* 123. ſectam Nazaraeorum ſcribit vigere ἐν τῇ Δεκαπόλει περὶ τὰ τῆς Πέλλης μέρη καὶ ἐν τῇ Βασανίτιδι in Decapoli circa Pellam & in Baſanitide. Plinius *lib.* XV. 3. de olivis. *Decapoli Syriae perquam parvae nec cappari majores, carne tamen commendantur: quam ob cauſam Italicis tranſmarinae praeferuntur in cibis, quum oleo vincantur.* Idem Decapolin ita deſcribit *lib.* V. *cap.* 18. Jungitur ei, (Judaeae) latere Syriae Decapolitana regio a numero oppidorum, in quo non omnes eadem obſervant: plurimi tamen Damaſcum & Opoton (Salmaſius *ad Solin. cap.* 35. *Eupoton, riguis ex*: alii, *Damaſcum ex epoto riguis amne*, &c.) riguas amne Chryſorrhoa fertilem Philadelphiam, Raphanam, o-

Digitized by Google

mnia in Arabiam recedentia: Scythopolin (antea Nyſam a Libero patre, ſepulta nutrice ibi) Scythis deductis: Gaddara Hieromiace praefluente, & jam dictum Hippon, Dion, Pellam aquis divitem, Galaſam, (Garaſam) Canatham. Intercurſant cinguntque has urbes tetrarchiae, regionum (regnorum al.) inſtar ſingulae, & in regna contribuuntur, Trachonitis, Paneas, in qua Caeſarea cum ſupra dicto fonte, Abila, Arca, Ampeloëſſa, Gabe.

CAPUT XXXIV.

DE PARTITIONE PALAESTINAE IN PRIMAM, SECUNDAM, ET TERTIAM.

Palaeſtinae diviſio in primam, ſecundam, & tertiam quando inſtituta ſit. Palaeſtina tertia excurrit ultra fines terrae Iſraëliticae & pertingit uſque ad ſinum Arabicum. Syriae tres. Syria Coele *legendum in indice veteri provinciarum pro* Ciliciae. *Palaeſtina tertia etiam* ſalutaris *dicta. Synedria nulla in Palaeſtina tertia. Hieronymus unius modo Palaeſtinae meminit. Trajano imperante* πρῶτον Παλαιστινῶν ἔθνος *per* πρόληψιν *commemoratur. Index urbium epiſcopalium Palaeſtinarum trium a Carolo a Sto. Paulo editus & ab Holſtenio notis illuſtratus non ſatis accuratus eſt.* Aelia *nulla diſtincta ab Hieroſolymis.* Araclia *eadem urbs cum Archelaide.* Bitelion *urbs Epiſcopalis Palaeſtinae primae ab aliis omiſſa.* Baſcath *male credita eadem cum* בצקת Joſ. 15. 39. Diocletianopolis *male omiſſa. Eleutheropolis longe diverſa a Chebron.* Minois *male omiſſa in indice urbium epiſcopalium Palaeſtinae primae, nec eadem cum Mennith, ſed vicina Gazae.* Emmaus *in ſacris literis memorata diverſa eſt ab Emmaunte quae Nicopolis dicta eſt.* Petrae *duae, altera Arabiae, altera Palaeſtinae non videntur ſtatuendae. Urbes epiſcopales Palaeſtinae ſecundae & tertiae.*

Diſqui-

DIſquirendum porro eſt de partitione Palaeſtinae in tria. Palaeſtina enim prima, ſecunda, & tertia commemorantur ſaeculo quinto a Chriſto nato ineunte & deinceps: & quamvis Palaeſtina tertia latius ſe extendat, quam terra ab Iſraëlitis poſſeſſa, (ad ſinum uſque Arabicum protenſa unde & Ailath urbs Palaeſtinae ab Hieronymo in *libro* de ſitu & nominibus locorum appellatur) non videmur tamen ejus deſcriptionem in opere cui Palaeſtina titulum dedit prorſus poſſe omittere.

Palaeſtina quidem olim nonniſi una commemoratur, quum vel ita ἁπλῶς vel Syria Palaeſtina dicta eſt, qua de re actum fuit ſupra *capite* VIII. Ita Ammianus Marcellinus *lib.* XIV. eam Syriae attribuit ſcribens, *Syriarum ultimam* eſſe *Palaeſtinam*. Ita in indice veteri Provinciarum Romanarum, qui aevo Theodoſiano adſcribi ſolet, legitur

ORIENTIS PROVINCIAE.

SYRIA CILICIAE (viri docti addunt *vicina*. Verum ego crediderim legendum *Syria Coele*, & id ab imperito librario in nomen notius eſſe mutatum, nempe *Ciliciae*: nam certum eſt tres has Syrias a veteribus memorari; Syriam Coelen, Syriam Phoenicen, & Syriam Palaeſtinam.) IN QUA EST ANTIOCHIA.

SYRIA PALAESTINA.

PHOENICE.

Poſtea autem circa initia ſaeculi quinti mentio fit Palaeſtinae primae, ſecundae, & tertiae. Uti *in leg.* 3. *Cod. Theodoſ. de erog. milit. annon. Limitanei milites & poſſeſſorum utilitate conſpecta per primam, ſecundam, & tertiam Palaeſtinam hujuſcemodi norma proceſſit.* Notandum eſt hanc legem latam eſſe x. Kal. April. Conſtantinopoli, Honorio A. VIII. & Theodoſio III. A. A. CONSS. anno 409. in Codice Theodoſiano a Gothofredo edito male legitur 396. uti & Faſti Conſulares docent & inſpectio legis ſequentis iiſdem Conſulibus latae. In notitia quoque Imperii pri-

Digitized by Google

mo Palaeſtina, dein Palaeſtina ſecunda, tum Palaeſtina ſalutaris memoratur. Creditur autem illa anno aerae Chriſtianae 427 conſcripta. Sunt & qui putent Palaeſtinae ſalutaris mentionem fieri *in leg.* 3. *Cod. Theod.* de protoſtaſia, quae anno 396 lata eſt. Legitur ibi vulgo *Praeſidi Frygiae Paleſtinae*, pro *Hygiae*, id eſt, ſalutaris.

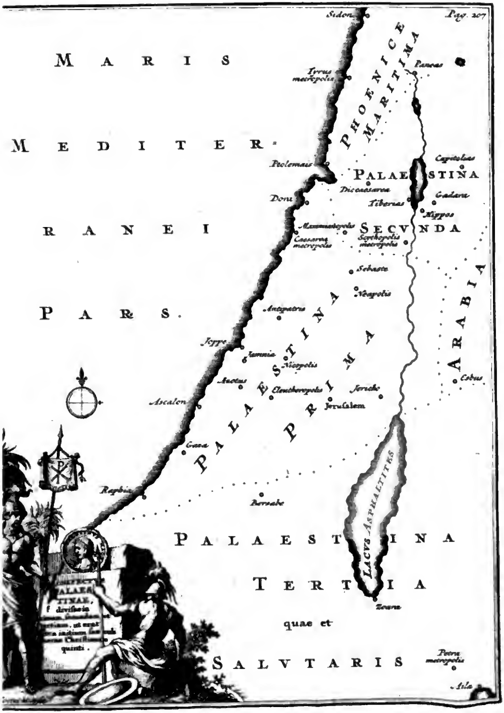
Palaeſtinae utriuſque (ſed jam tum tres erant Palaeſtinae, uti liquet ex *leg.* 3. *Cod. Theod. de erog. mil. annon.*) fit mentio in Codice Juſtinianaeo *lib.* 1. *tit.* IX. *l.* 17. Judaeorum primates qui in utriuſque Palaeſtinae Synedriis dominantur, vel in aliis provinciis degunt, periculo ſuo &c. Eaque lex data eſt III. Kal. Jun. Conſtantinop. Florentio & Dionyſio Coſſ. i. e. anno aerae vulgaris 429. Nimirum Synedria nulla erant in Palaeſtina tertia, ſed in prima & ſecunda, uti Tiberiade, Jaſne &c.

Hieronymus anno 397 ſcribens adverſus errores Johannis Jeroſolymitani nonniſi unius Palaeſtinae meminit, cujus metropolis Caeſarea ſit. *Tu qui regulas quaeris Eccleſiaſticas & Nicaeni Concilii canonibus uteris, & alienos Clericos & cum ſuis Epiſcopis commorantes tibi niteris uſurpare, reſponde mihi, ad Alexandrinum epiſcopum Palaeſtina quid pertinet? Ni fallor, hoc ibi decernitur, ut Palaeſtinae metropolis Caeſarea ſit & totius orientis Antiochia.* Et de Paula loquens, quae circa annum 384 Palaeſtinam intravit, ſcribit Proconſulem Palaeſtinae praemiſſis apparitoribus juſſiſſe ei parari praetorium. Scilicet tum nonniſi una videtur fuiſſe. Zozimus quoque *lib.* IV. Hilarium a Theodoſio magno toti Palaeſtinae praepoſitum memorat.

Trajanus a Tiberiano, qui erat ἡγεμὼν τοῦ πρώτου Παλαιστινῶν ἔθνους literas accepit de Chriſtianorum conſtantia. Meminit Malala in Chronographia, & Suidas ad vocem Τραιανός. Id videtur praefectum Palaeſtinae primae notare. Ita per πρόληψιν is appellatur. Necdum enim Palaeſtinae primae nomen notum erat. Ceterum phraſis haec nobis in mentem reducit ſimilem qua Euſebius utitur *lib.* 1. de vita Conſtantini, *cap.* 19. Οἷον αὐτὸν καὶ ἡμεῖς ἔγνωμεν τὸ Παλαιστινῶν διερχόμενον ἔθνος. *Uti nos eum vidimus* (ſc. *Conſtantinum*) *tranſeuntem per gentem Palaeſtinorum.*

Digitized by Google

206a

Pag. 207
Sidon
PHOENICE MARITIMA
Paneas
Tyrus metropolis
MARIS MEDITER RANEI PARS.
Ptolemais
PALAESTINA SECVNDA
Capitolias
Diocaesarea
Tiberias
Gadara
Hippos
Dora
Maximianopolis
Caesarea metropolis
Scythopolis metropolis
Sebaste
Neapolis
Antipatris
ARABIA
PALAESTINA PRIMA
Joppe
Iamnia
Nicopolis
Azotus
Eleutheropolis
Jericho
Jerusalem
Ascalon
Gaza
Raphia
Bersabe
LACUS ASPHALTITES
PALAESTINA TERTIA quae et SALVTARIS
Zoara
Petra metropolis
Aila

2. 3 250

Digitized by Google

Urbium Epiſcopalium Palaeſtinae primae, ſecundae, ac tertiae indicem ediderunt Carolus a Sancto Paulo *in Geographia Sacra*, & Holſtenius, in quo tamen urbes quaedam omiſſae mihi eſſe videntur, & de aliis nonnulla monenda habeo, in quibus ab iſtis viris in diverſa abeo. Non omnia quae de hiſce urbibus dici debent hic adſcribam. Libro tertio ea expromam. Hic indicem dabo notis quibuſdam adſperſum.

INDEX URBIUM ET LOCORUM EPISCOPALIUM PALAESTINAE PRIMAE.

AELIA, vel ELIA, uti nonnunquam ſcribitur, etiam ab Hieronymo in Comm. ad *Jeſ.* 64. *Templum in toto orbe celebratum verſum in ſterquilinium urbis novae quae a conditore appellabatur Elia.* Eſt haec eadem cum Hieroſolyma quam Hadrianus Imperator Ἀιλίαν Καπιτολίναν ὠνόμασε *Aeliam Capitolinam appellavit*, teſte Xiphilino in epitome Dionis *pag.* 262. Si quis de ea re dubitet, ex hoc ipſo libro plura veterum teſtimonia colligere poterit. Putavit tamen Carolus a Sancto Paulo eſſe eam urbem ab Hieroſolyma diverſam: nam quum inter urbes Patriarchatus Hieroſolymitani primo Hieruſalem recenſuiſſet *pag.* 305. *Geographiae Sacrae*, mox *pag.* 306. inter urbes Palaeſtinae primae *Eliam* memorat his verbis: ELIA *Antonino Palaeſtinae oppidum inter Neapolin & Aſcalonem. Teoctiſtus Diaconus pro epiſcopo Eliae ſubſcripſit dicto Concilio Hieroſolymitano.* Holſtenius in notis ſuis ad hunc locum nihil habet. Eſt tamen meo judicio inſignis error, & eo magis indicandus quod in libro iſtius argumenti, quemque aliquis incertus de ſitu alicujus loci in re dubia inter primos conſuleret, inveniatur. Quid? quod in mappa geographica Patriarchatus Hieroſolymitani, ab eodem ſcriptore adjecta, oppidum aliquod *Elia* legatur, inter Hieroſolymam & Lyddam. Nec tamen ignoravit is ſcriptor Hieroſolymam Aeliam dictam fuiſſe, nam *pag.* 300. id fatetur, ſed neſcio qua ratione inductus credidit aliam fuiſſe *Eliam* vel Aeliam in Antonini Itinerario, & Concilio Hieroſolymitano memoratam, aliam Hieroſolymam.

AN-

Digitized by Google

ANTHEDON.

ANTIPATRIS.

APATHUS.

ARACLIA vel HERACLEA. Hanc Palaeſtinae primae urbem facit Carolus a S.to Paulo: ſed quo fundamento, neſcio. Crediderim nomen in quibuſdam codicibus legi, ſed depravatum pro nomine Archelaidis.

ARCHELAIS. Archelais Palaeſtinae urbs fuit, Ptolemaeo teſte, ſita inter Jerichuntem & Scythopolin, de qua plura notabimus *libro tertio*.

ASCALON.

AZOTUS duplex.

BITELION. Referri debuiſſet ab viris eruditiſſimis Carolo a St. Paulo & Holſtenio inter urbes Epiſcopales Palaeſtinae primae: nam in Palaeſtina prima hanc urbem ſitam fuiſſe patet ex notitia Graeca Patriarchatuum (quam vide *cap. ſeq.*) & Epiſcopum habuiſſe liquet ex Concilio Hieroſolymitano, Μαυνήλιος τȣ̃ Βιτυλίυ.

BASCHAT. Recenſetur a Carolo a St. Paulo inter urbes Palaeſtinae primae: ſed illa Baſcatha vel Bacatha in Epiſtola Joannis Hieroſolymitani memorata erant trans Jordanem, nec ad Palaeſtinam primam pertinebant. Liquet ex Epiphanio: ſic ut eo referri non debeat urbs בצקת *Joſ.* 15. 39. in tribu Juda ſita.

CAESAREA.

DIOCLETIANOPOLIS. Fuit in Palaeſtina prima: liquet ex notitia Graeca, & Epiſcopum habuiſſe liquet *ex Concil. Chalcedonenſi.* Omiſſa eſt a Carolo a St. Paulo in indice urbium Epiſcopalium.

DIOSPOLIS. Sive Lydda. *Theodoret. Hiſt. Eccl. lib.* 1. *cap.* 5. Λύδδα δέ ἐςιν ἡ νῦν καλȣμένη Διόσπολις.

DORA.

ELEUTHEROPOLIS. Carolus a St. Paulo in Geogr. Sacra ſcribit eam quibuſdam Hebron credi. Ita quoque Petavius ad Epiphanium. Sed quum ex Euſebii Onomaſtico qui urbes aliquas deſcribit inter Eleutheropolim & Chebronem liqueat non poſſe eſſe eandem cum Chebrone, & ex Itinerario veteri quod An-

Antonini dicitur appareat alio loco ſitam fuiſſe Eleutheropolin quam Chebronem, voluiſſem hoc illic a viris doctiſſimis monitum fuiſſe, ne videretur illa opinio ferri poſſe, eandem eſſe Eleutheropolin & Chebronem: quae, ſi quae alia, falſiſſima eſt.

GADARA.

GAZA.

GERARA, ſive ſaltus Gerariticus.

JERICHO.

JAMNIA.

JOPPE.

LIVIAS.

LYDDA.

MAJUMA.

MINOIS. Urbs primae Palaeſtinae, cujus epiſcopus memoratur in Concilio Chalcedonenſi. Vide quae notabimus ad excerpta ex hoc Concilio ad nomen Βηρύλλυ Ἀλῶ, libro quarto. Praeterierunt hanc urbem Carolus a St. Paulo & Holſtenius in notitia Epiſcopatuum Palaeſtinae primae & collocarunt eam in Palaeſtina ſecunda. Holſtenius quidem credidit eam fuiſſe eandem cum urbe Mennith trans Jordanem. Sed alia eſt *Minois* urbs vicina Gazae, non ipſa Gaza, uti Stephanus in Ethnicis ſcribit, alia *Mennith*. Id liquet ex Euſebii Onomaſtico. Vide & notitias Imperii. Carolus autem a St. Paulo *pag.* 312. ulterius vagatur ad quaerendam Minoida, conjicitque eſſe Minoam urbem in Creta vel inſula quadam ante Megaram. Sed nihil eſt certius quam Minoida prope Gazam fuiſſe.

NEAPOLIS.

NICOPOLIS. Condita vel reſtaurata potius anno quarto Imp. Heliogabali, teſte Euſebio in Chronicis. Haec creditur eadem quae olim in Novo T. Emmaus vocabatur. Sozomenus *Hiſt.* V. 21. Πόλις ἐςὶν ἐν Παλαιςίνῃ ἡ νῦν καλυμένη Νικόπολις. Ταύτην δὲ ἔτι κώμην ὖσαν οἶδεν ἡ θεία τῶν Ἐυαγγελίων Βίβλος καὶ Ἐμμαῦς προσαγορεύει. Ῥωμαῖοι δὲ μετὰ τὴν ἅλωσιν Ἱεροσολύμων καὶ τὴν κατὰ τῶν Ἰυδαίων Νίκην Νικόπολιν ἀνηγόρευσαν· ἐκ δὲ τῦ συμβάντος ὖτως ὠνόμασαν. *Urbs eſt Palaeſtinae nunc dicta Nicopolis. Hujus meminit*

Sacer Euangeliorum Codex & Emmaus vocat. Romani vero, exciſa Hieroſolyma, & devictis Judaeis Nicopolin appellaverunt. Sed fallitur. Alia eſt Emmaus in Novo Teſtamento memorata, alia Emmaus quae dicta eſt Nicopolis & longius diſtat ab Hieroſolymis, XXII. nempe milliaribus Romanis.

ONUS.

PETRA. Hanc ita recenſet *pag.* 306. Carolus a St. Paulo inter urbes Palaeſtinae primae. *Petra. D. Athanaſio in Epiſt. ad ſolitarios, ubi Aſterium hujus Epiſcopum nominat.* Putat ſc. vir doctus duas fuiſſe Petras, unam Palaeſtinam primae, alteram Palaeſtinae tertiae Metropolim. Ita ſcribit *pag.* 302. *Petra Metropolis tertiae Palaeſtinae civitas munitiſſima in monte ſublimi ſita ad fines Moab apud Ptolemaeum legitur in deſcriptione Arabiae Petraeae. Arecem & Arce a Joſepho dicitur & aliquando Archin teſte Wiſſemburgio. Aliaque eſt a Petra Palaeſtinae quae ſedes Epiſcopalis tantum fuit, ut clare probatur ex D. Athanaſio (in Ep. ad ſolit.) qui Aſterium Petrae Palaeſtinae Epiſcopum vocat & Arium Petrae Arabiae.* Ego autem non video duas Petras ſtatuendas eſſe, ſed illam Petram in finibus Moab (locatur autem a Carolo a St. Paulo in mappa geographica non longe ad Jordane ad ſeptentrionem maris mortui) commentum eſſe puto. Sed haec diſcutiemus infra *libro tertio.*

RAPHIA.

SEBASTE.

SOZUSA.

SYCAMAZON.

TOXUS.

TRICOMIAS. Haec ſex loca omiſit Carolus a St. Paulo; male, uti liquet ex capite ſequenti.

INDEX URBIUM ET LOCORUM EPISCOPALIUM PALAESTINAE SECUNDAE.

ABILA. Sita fuit in Palaeſtina ſecunda: vide notitiam Graecam Patriarchatuum, & Epiſcopum habuit. Vide Concil. Hieroſol. Male omiſſa a Carolo a St. Paulo.

CA-

CAPARCOTIA. *Interpretibus Ptol. Caparnaum*, ſcribit Carolus a St. Paulo & collocat eam in Mappa Geographica Patriarchatus Hieroſolymitani ad latus ſeptentrionale maris Galilaeae. Sed urbs fuit inter Scythopolin & Caeſaream, nec quicquam eſt quod ſuadeat de Capernaum hic cogitare, quum plurima loca Palaeſtinae nomen Caphar praepoſitum habeant. Id docebimus *libro tertio*.

CAPITOLIAS.

DIOCAESAREA. Urbem hanc Palaeſtinae ſecundae fuiſſe legitur in notitia Graeca Patriarchatuum. Et Epiſcopum habuit. Vide excerpta ex Concilio Hieroſolymitano infra libro quarto. Locum itaque habere debuiſſet, in ſerie urbium Epiſcopalium Palaeſtinae ſecundae apud Carolum a St. Paulo.

GADAE.

GADARA.

GAULAME CLIMA.

HELENOPOLIS. Omiſſa eſt in Notitia Epiſcopatuum Palaeſtinae ſecundae ab Car. a St. Paulo & Holſtenio. Erat tamen ſita in Palaeſtina ſecunda, uti docemur ex Notitia Graeca Patriarchatuum, & urbs epiſcopum habuit, qui interfuit Concilio Hieroſolymitano. Erat illa nuncupata de nomine Helenae matris Conſtantini. Meminit Sozomenus *Hiſtor.* II. 2. Ἔχει δὲ αὐτῆς διηνεκῶς μνήμης ἐνέχυρον ὁ μέλλων αἰὼν τὴν ἐπὶ Βιθυνίας πόλιν καὶ ἑτέραν παρὰ Παλαιςινοῖς, ἀπ᾽ αὐτῆς λαβούσας τὴν προσηγορίαν. *Habent etiam tempora ventura perenne pignus memoriae ejus, urbes duas de nomine ejus dictas, alteram in Bithynia, alteram in Palaeſtina.*

HIPPUS.

MAXIMIANOPOLIS.

MENNITH. Hanc male referri a viris eruditiſſimis a St. Paulo & Holſtenio inter Urbes Palaeſtinae ſecundae ſtatim monuimus.

NAïS, vicus.

PELLA.

Digitized by Google

RAPHIA. Sub Imperio Valentiniani & Theodoſii Ῥαφιῶται καὶ Γαζαῖοι ex Palaeſtinis praecipue pro Templis Deorum ſuorum dimicarunt. Sozomen. *Hiſt.* VII. 15. Male refertur huc a viris doctiſſimis haec urbs & tres ſequentes: fuere enim in Palaeſtina prima.

SCYTHOPOLIS.

SEBASTE.

SOZUZA. Collocat illam Carolus a St. Paulo inter Caeſaream & Samariam.

SYCAMAZON. Certi nihil liquet de ſitu hujus urbis. Fuiſſe in Palaeſtina prima patet ex Notitia Graeca Patriarchatuum.

TETRACOMIAS.

TIBERIAS.

ZABULON. Putat Carolus a St. Paulo eſſe Zabulona prope Ptolemaidem, Joſepho *l. 2. de bell.* 21. memoratam & locat in Palaeſtina prima. Dubium mihi tamen eſt, an ad eam pertineat. Nam Ptolemais ipſa non ad Palaeſtinam, ſed Phoenicen pertinuit. Vide Notitiam Graecam Codino ſubjunctam *pag.* 360.

INDEX URBIUM ET LOCORUM EPISCOPALIUM PALAESTINAE TERTIAE.

AILA. Ad Sinum Arabicum.

AREOPOLIS. Sozomenus eam Arabiae attribuit ſecundum morem illorum temporum, quibus tota Palaeſtina tertia Arabia appellatur. *Lib.* VII. 15. ſcribit in Arabia Petraeos & Areopolitas pro templis Deorum ſuorum acriter dimicaſſe. Ἐν τῇ πάλαι Ἀραβίᾳ, νῦν δὲ Παλαιςίνῃ τρίτῃ καλυμένῃ. *Procop. de Aedif. Juſtin. l.* V. *c.* 8. ibi dicit eſſe montem Sina. Ita quoque *l.* 1. *de bell. Perſ. c.* 15. dicit a regione Homeritarum Gazam, uſque Arabiam olim protenſam fuiſſe.

ARINDELA.

AUGUSTOPOLIS.

BIROSABA.

CHARACMOBA. Fuiſſe in Palaeſtina tertia patet ex notitia Graeca

Graeca ſecunda quam conſule capite ſequenti: & epiſcopum habuiſſe ex Concilio Hieroſol. liquet: quare inter Urbes Epiſcopales hujus Palaeſtinae recenſeri debuiſſet a Carolo a St. Paulo *in Geographia Sacra pag.* 309.

ELUZA. Tribuitur Palaeſtinae tertiae in Notit. Graeca. Sed in verſione *Action.* 2. *Concil. Chalcedon.* dicitur eſſe ſecundae, & in Stephano.

MAMOPSORA.

MAPSE.

MITROCOMIA.

PENTACOMIA.

PETRA. Stephanus ἐν Ἐθνικοῖς attribuit Palaeſtinae III.

PHARAN.

PHAENON.

RABATHMOBA Id eſt, Areopolis. Stephanus in Ethnicis Palaeſtinae tertiae attribuit.

SALTUS HIERATICUS.

SODOMA. Refert hanc Carolus a St. Paulo inter urbes tertiae Palaeſtinae, quod in Concilio Nicaeno Severus Sodomorum Epiſcopus memoretur. Sed ſuſpecta mihi vox eſt *Sodomorum*: nec enim urbs ea, poſtquam ſemel everſa eſt, iterum exſtructa fuiſſe legitur uſpiam, quod ſciam: ſed de iſta re agetur infra *lib.* IV. in notis ad excerpta ex Conciliis veteribus.

ZOARA.

Si quis porro ſcire deſideret, quis ſtatus ſit hodie Epiſcopatuum in tribus his Palaeſtinis, legat quae habentur in Actis Sanctorum, menſis Maji *Tom.* II. *pag.* 805. *Nunc gementibus ſub Turcarum jugo qualibuſcunque Chriſtianis & Conſtantinopolitanis Imperatoribus, a quibus ſolebant epiſcopi peti, pridem extinctis, eo res devenit ut cum nuper praeterito anno* MDCLXXII *congregari Synodum placuiſſet adverſus Calviniſtas pro reali Chriſti praeſentia in Euchariſtia, exemplo aliarum quae fuerant ſuper eadem cauſa Conſtantinopoli celebratae anno* MDCXXXVII *&* MDCXLII (*quarum omnium acta Graeco-Latina recenter accepimus impreſſa Pariſiis*) *ſoli ſeptem reperti ſint qui ad Doſitheum tunc Patriarcham convenire poſſent, ſcilicet Me-*

Digitized by Google

tropolitae Petrae, Ptolemaidis & Poſidonis (qui etiam Caeſareae Praeſulem ſe dicebat) Nazareth, Bethleem, cum Archiepiſcopo Gazae (qui etiam locum tenebat abſentis Archiepiſcopi Sancti Spelaei) & Archiepiſcopo Neapoleos atque Sebaſtae, nec non cum Epiſcopo Lyddae, ſubſcripſeruntque decreto fidei ibidem conſtitutae, una cum ſexaginta hegumenis Monaſteriorum, &c.

C A P U T XXXV.

CONTINENS EXCERPTA EX NOTITIIS VETERIBUS ECCLESIASTICIS DE URBIBUS PALAESTINARUM TRIUM.

Varia in Notitiis veteribus Graecis emendantur conferunturque illae inter ſe. Voces Ῥεγιῶν, Σάλτων, *& aliae illuſtrantur. Notitiae veteres Latinae variae exhibentur cum praecedentibus conferendae.*

AD illuſtrationem eorum quae capite praecedente notavimus omnino videntur conſulendae notitiae veteres Eccleſiaſticae, e quibus non ea tantum quae ad Palaeſtinas ſpectant, excerpenda duximus, verum etiam quae ad Phoenicen & Arabiam, quoniam & in illis urbes memorantur, quae terrae Iſraëlitarum olim adſcriptae ſunt.

EXCERPTA
EX GRAECA NOTITIA PATRIARCHATUUM

Edita a Luca Holſtenio ex MS.to Vaticano & ſubjuncta Geographiae Sacrae a Carolo a St. Paulo editae Amſtelodami. a. 1704. p. 6. Inſerta quoque Corpori Hiſtoriae Byzantinae editaque anno 1648. Pariſiis una cum Codino Curopalata de officiis & officialibus Curiae Conſtantinopolitanae.

Πέμπτος ὁ ἁγιώτατος καὶ ἀποστολικὸς θρόνος Ἱεροσολύμων τῆς ἁγίας πόλεως τȣ̃ ἁγίȣ Ἀποστόλȣ καὶ ἀδελφȣ̃ τȣ̃ Κυρίȣ ἡμῶν Ἰησȣ̃ Χριστȣ̃ Ἰακώβȣ αὐτόπτȣ καὶ ὑπηρέτȣ τȣ̃ λόγȣ γενομένȣ καὶ μύστȣ τῶν ἀποῤῥήτων ἀθεάτων μυστηρίων τῶν ȣ̓ρανίων θεαμάτων; περιέχων πᾶ-

σαν

σαν τὴν Παλαιςίνην χώραν ἄχρις Ἀῤῥαβίας. Καισαρεία μητροπολις, Δῶρα, (1) Ἀντίπατρος, Διόσπολις, Ἰαμνία, Νικόπολις (2) Ὀνοῦς, Σώζυσα, Ἰόππη, Ἀσκάλον, Γάζα, Ῥαφία, (3) Ἀνθιδὼν, Διοκλητιανύπολις, Ἐλευθερύπολις, Νεάπολις, Σεβαςὴ, Ῥεγεὼν (4) Ἀπαθῶς, (5) Ρεγεὼν Ἱεριχὼ, Ῥεγεὼν (6) Λιβυὰς, Ῥεγεὼν (7) Γαδάρων, Ἄζωτος πάραλος, Ἄζωτος (8) Ἵσπινος, (9) Ἐυκομάζων, (10) Βιτέλιος, Τρικομιὰς, Τόξος Σάλτων, Σάλτων (11) Γεραιτικὸς ἤτοι (12) Βαρσάμων.

Ἐπαρχία Παλαιςίνης Β΄ Σκυθόπολις, Πέλλαι, (13) Γάδειρα, Καπετώλισσα, Ἄβιλα, (14) Μαξιμιανύπολις, Διοκαισάρεια, Τιβεριὰς, Γαδαὶ, Ἐλενύπολις, Ἵππος, Τετρακομία, Κλίμα (15) Γαυλάμης, Κόμη Ναΐς.

Ἐπαρχία Παλαιςίνης Γ΄. Πέτραι μητρόπολις, Ἀυγυςόπολις, Ἀρίνδηλα, (16) Παρωχμύχκ, (17) Ἀριόπολις, Μάψης, Ἐλῦσα, Ζαύρα, (18) Βιροσαμὼν, (19) Ἐλὰς, (20) Πεντακόμια, Μαμόψερα, (21) Μητροκώμης, Σάλτον Ἱερατικόν.

Quintus Sanctiſſimus & Apoſtolicus thronus Hieroſolymorum Sanctae civitatis Sancti Apoſtoli & fratris Domini noſtri Jeſu Chriſti Jacobi, qui oculatus teſtis & miniſter fuit Verbi ac Myſtes & ineffabilium inviſibiliumque myſteriorum, coeleſtium ſpectaculorum: continens

(1) Lege Ἀντίπατρις. (2) Erit *Ono* vicina Lyddae, אנו. (3) Ἀνθηδών. (4) An eſt Ἀμαθοῦς. At illa videtur ad ſecundam potius referenda. (5) Ῥεγεὼν eſt regio. καθ᾽ ἕκαστον Ῥεγεῶνα ex Theophane vertit Anaſtaſius Bibliothecarius *pag.* 118. *per omnem regionem.* (6) Pro Λιβιάς. Ita in Conciliis quoque ſemper. (7) Non ſunt haec Gadara trans Jordanem. Illorum enim mox in Palaeſtina ſecunda mentionem injiciet. (8) Ἥσπινος legitur in corpore Hiſtoriae Byzantinae. Et mox Ἐυκαμμάζων. (9) Συκομάζων legendum eſt. (10) Eſt Bethel. (11) Lege Γεραριτικὸς ἤτοι Βαρσαβαν, *Tractus Geraritícus ſive Berſchabae.* De qua re non ſinunt nos dubitare haec verba Theodoreti *quaeſt.* 1. in *lib* 11. *Paralipom.* Περὶ γὰρ τὴν καλυμένην Ἐλευθερόπολιν Γεραρηνῶν Σάλτον μέχρι τῦ παρόντος ὀνόμασαι *Circa Eleutheropolin eſt Salton Gerarenorum uſque in hunc diem appellatum.* (12) l. Βαρσάβων (13) Mox meminit Γαδάρων. Sed illa erant Gadara Azoto proxima, quae poſt illa ſtatim recenſetur. (14) Μαξιμιανύπολις in *Hiſtor. Byz.* (15) Γαυλάνη ibid. (16) Puto eſſe Χαρακμώβα. (17) Ἀρεόπολις. (18) Berſabe: atqui ejus meminit in Palaeſtina prima. Sed ibi erat Σάλτων, hic non. (19) Ἀιλὰ ad ſinum Arabicum. (20) Erat etiam ad Euphratem locus hoc nomine Πεντακομια. Procopius meminit *l.* 11. *c.* 9. de aedific. Juſtiniani. (21) Μητροκώμης. Uti Metropolis caput eſt urbium alicujus provinciae ita Metrocomia caput eſt vicorum.

Digitized by Google

nens totam Palaeſtinam uſque ad Arabiam. Caeſarea Metropolis, Dora, Antipatros, Dioſpolis, Jamnia, Nicopolis, Onus, Sozuſa, Joppe, Aſcalon, Gaza; Raphia, Anthidon, Diocletianopolis, Eleutheropolis, Neapolis, Sebaſte, Regeon Apathos, Regeon Jericho, Regeon Libyas, Regeon Gadarorum, Azotus maritima, Azotus Hippinus, Eucomazon, Bitelius, Tricomias, Toxus Salton, Salton Geraiticus ſive Barſamorum.

Provincia Palaeſtinae ſecundae, Scythopolis, Pellae, Gadira, Capetoliſſa, Abila, Maximianopolis, Diocaeſarea, Tiberias, Gadae, Helenopolis, Hippus, Tetracomia, Clima Gaulames, Vicus Nais.

Provincia Palaeſtinae tertiae, Petrae Metropolis, Auguſtopolis, Arindela, Parochmuchi, Ariopolis, Mapſes, Eluſa, Zaura, Biroſamon, Elas, Pentacomia, Mamopſora, Metrocomes, Salton Jeraticon.

EX NOTITIA ALTERA ECCLESIASTICA,

Sive diatypoſi Leonis Auguſti, ut eam vocat P. Jacobus Goar, qui illam Corpori Hiſtoriae Byzantinae inſeruit, & cum MS.to contulit.

Nota ordinem locorum numeros appoſitos ſequi, quod noſſe intereſt, ut loca cum locis jungi queant, & emendationes recte fieri.

Ἐπαρχία Φοινίκης Παραλίας.

1. Τύρος μητρόπολις	2. Σιδών	3. Πτολεμαΐς
4. Βήρυτος	5. Βίϐλος	6. Τρίπολις.
7. Ἀρκαὶ	8. Ὀρθωσιὰς	9. Βότρυς
10. (a) Κώμη Γήγαρτα	11. Ἄραδος	12. Ἀντάραδος
13. Πανέας	14. (b) Γονασίτιοι Σαλτων	15. Κώμη Πολιτιανή.
16. Κώμη Τ ρειρὶς		

Ἐπαρ-

(a) In Corpore Hiſtoriae Byzantinae eſt Γηγάρτα κώμη. (b) In Corpore Hiſtoriae Byzantinae legitur Γόνασι ἤτοι Σάλτων. In *lib.* XI. Codicis Juſtiniani *tit.* 69. *poſſeſſiones Gonatici Saltus*, τοῦ Γονατικοῦ Δρυμῶνος memorantur.

Ἐπαρχία Φοίνικης Λιβανισίας.

1. Ἔδεσα μητρόπολις	2. Λαοδίκεια	3. Ἡλιύπολις
4. (c) Ἄβιλλα	5. Δαμασκὸς	6. Κλίμα Ἰαμβρύδων
7. Εὐάριος ἤτοι Ἰυστινιανύπολις	8. Παλμύρα	9. Κλίμα Μαγλύδων
10. (d) Σάλτον Γονaΐτικὸν	11. (e) Σαλάμιας	12. Κλίμα ἀνατολικόν.

Ἐπαρχία Παλαιςίνης Γ.

1. Πέτραι μητρόπολις	2. Αὐγυςόπολις	3. Ἀρινδηλά
4. Χαραγμῦχα	5. Αρεόπολις	6. (h) Μάψις
7. Ἐλῦσα	8. Ζώορα	9. Βιροσάβων
10. Ἐλὰς	11. Πεντακωμία	12. Μαμῶ
13. (f) Ψορὰ	14. (g) Μιτροκωμία	15. (i) Σάλτων Ἱερατικόν.

Ἐπαρχία Ἀραβίας.

1. Βόςρα μητρόπολις	2. Ἀδρασὸς	3. Δία
4. Μίδαυα	5. Γεράσσα	6. Νέυη
7. Φιλαδέλφεια	8. Ἔσβυς	9. Νεάπολις

Ee 10. Φι-

(c) Ἄβιλλα legitur in Corpore Hiſt. Byzant. (d) Hic videtur eſſe *falsus Gonaticus* de quo ſupra vide *pag.* 216. (e) Haec Salaminias in Antonini Itinerario dicitur. (f) Alii jungunt cum praecedenti. (g) Τιτροκωμία editum eſt in Corpore Hiſtoriae Byzantinae, ſed quum in adjecta verſione Latina ſit *Mitrocomia* erit error operarum typographicarum. (h) Νάψις in Corpore Hiſtoriae Byzantin. (i) Hoc jungendum cum ſequenti liquet ex Notitia priore. Adeoque hinc patet illa non eſſe diſponenda eo ordine quo in Hiſtoriae Byzantinae ſcriptoribus leguntur

Πεντακώμια
Σάλτων
Μαμῶ
Ψώρα
Τιτροκόμια
Ἱερατικόν.

Sed error inde natus eſt quod ita ut hic per tres columnas, ſed ſine numeris ordinem vocum indicantibus, fuerint diſpoſita: & quod *Mamopſora* pro una voce habuerint, unde Σάλτων locum τῆς Μαμῶ occupavit.

10. Φιλιππόπολις	11. Φένυτος	12. Κωνςαντίνη
13. Διονυσίας	14. Πενταкωμία	15. Τρικωμία
16. Κανοθὰς	17. (k) Σάλτων	18. Βατανέως
19. Ἐξακωμία	20. Ἐνακωμία	21. Κώμη Γωνίας
22. Κώμη Χερῆς	23. Κώμη Στάνες	24. Κώμη (l) Μαχα-βέρος
25. Κώμη Κωρεάθης	26. Κώμη Βιλβανῆς	27. Κώμη Κάπρων
28. Κώμη Πυργοαρετῶν	29. Κώμη Σέτνης	30. Κώμη Ἀριαχῶν
31. Νεότης	32. Κλίμα Ἀνατολι-κῶν καὶ Δυσμῶν	33. Κώμη Βεδδάμης.
34. Κώμη Ἀριάθας Τράχωνος		

Provincia Phoenices Paraliae.

Tyrus Metropolis.	*Sidon.*	*Ptolemais.*
Berytus.	*Biblus.*	*Tripolis.*
Arcae.	*Orthoſias.*	*Botrys.*
Vicus Gegarta.	*Aradus.*	*Antaradus.*
Paneas.	*Gonaſitis ſaltus.*	*Villa Politiana.*
Villa Trieris.		

Provincia Phoenices Libaneſiae.

Edeſa Metropolis.	*Laodicea.*	*Heliopolis.*
Abilla.	*Damaſcus.*	*Clima Jambrudorum.*
Euarius ſive Juſtinia-nopolis.	*Palmyra.*	*Clima Magludorum.*
Saltus Gonaiticus.	*Salamias.*	*Clima Orientale.*

Provincia Palaeſtinae tertiae.

Petrae Metropolis.	*Auguſtopolis.*	*Arindela.*
Charagmucha.	*Areopolis.*	*Mapſis.*
Eluſa.	*Zoora.*	*Biroſabon.*
Elas.	*Pentacomia.*	*Mamo.*
Pſora.	*Mitrocomia.*	*Saltoń Jeraticon.*

Pro-

(k) Videtur jungendum cum Βατανέως. (l) Μαχαβέρως in Corpore Hiſtor. Byzantin.

Digitized by Google

Provincia Arabiae.

Boſtra Metropolis.
Medava.
Philadelphia.
Philippopolis.
Dionyſias.
Canothas.
Hexacomia.
Vicus Cherus.
Vicus Coreathes.
Vicus Pyrgoareton.
Neotes.
Vicus Ariathae Trachonis.
Adraſus.
Geraſſa.
Esbus.
Phenutus.
Pentacomia.
Salton.
Enacomia.
Vicus Stanes.
Vicus Bilbanus.
Vicus Setnae.
Clima Orientalium & occidentalium.
Dia.
Neue.
Neapolis.
Conſtantina.
Tricomia.
Bataneos.
Vicus Gonias ſive anguli.
Vicus Machaberus.
Vicus Caprorum.
Vicus Ariachorum.
Vicus Bebdamus.

EXCERPTA EX NILI DOXOPATRII

Notitia Patriarchatuum, ſcripta anno aerae Chriſtianae 1151. *edita a le Moyne in Variis Sacris pag.* 231. *& a Schelſtratano Tom.* II. *Antiquit. Eccleſ.*

Μετὰ δὲ ταῦτα ἐτιμήθη καὶ ὁ θρόνος Ἱεροσολυμῶν ἀποσπασθεὶς τῆς ἐνορίας καὶ ἐξουσίας Ἀλεξανδρέων καὶ γέγονεν αὐτοκέφαλος καὶ κεφαλὴ καὶ ἰσότιμος τοῖς τρισὶ θρόνοις· πλὴν ἐτάχθη μετὰ τὸν Ἀντιοχείας τιμᾶσθαι καὶ ἀναφέρεσθαι καὶ καθῆσθαι. Ἐκλήθη δὲ καὶ Πατριάρχης καὶ αὐτὸς ὁ Ἱεροσολύμων καίτοι πρότερον ἐπίσκοπος ὢν τοῦ Καισαρείας τῆς ἐν Παλαιστίνῃ· ἡ γὰρ Παλαιστίνη εἶχε μητρόπολιν τὴν Καισάρειαν, ὑφ' ἣ ἐτέλει τὰ Ἱεροσόλυμα ἐπισκοπὴ οὖσα αὐτῆς, εἶχε δὲ καὶ ἑτέρας μητροπόλεις ἐχούσας ὑφ' ἑαυτὰς διαφόρους ἐπισκοπὰς ἤγουν δευτέραν τὴν Σκυθόπολιν, ἤτοι Βασὰν, τρίτην τὴν Πέτραν, τετάρτην τὴν Βόστρην ἤτοι Ἀραβίαν. Ἔχει δὲ καὶ (a) αὐτοκεφάλους ἐπισκοπὰς εἰκοσι-

πέντε

(a) Nilus ipſe id explicuit antea *p.* 228. nempe ſi urbes eſſent in eadem provincia in qua Metropolis erat, magnitudine praeſtantes & parum ab illa differentes, *ἐποίησαν ταύτας Ἀρχιεπισκοπὰς αἵ τινες οὐκ εἶχον ἐπισκοπὰς ὑφ' ἑαυτὰς*, conſtituerunt eas Archiepiſcopales, quae nullos epiſcopatus ſub ſe haberent.

πέντε μὴ ἐχούσας ὑφ᾽ ἑαυτὰς ἐπισκοπὰς, ὑπόκεινται δὲ τῷ θρόνῳ τῶν Ἱεροσολύμων.

α΄. Τὴν Διοσπόλεως ἤτοι Γεωργίȣ πόλεως.
β΄. Τὴν Ἀσκάλωνος.
δ΄. Τὴν Γάζης.
ε΄. Τὴν Ἀνθηδόνος.
ς΄. Τὴν Διοκλητιανȣπόλεως.
ζ΄. Τὴν Ἐλευθερωπόλεως.
η΄. Τὴν Νεαπόλεως.
θ΄. Τὴν Σεβάςης.
ι΄. Τὴν Ἰορδάνȣ.
ια΄. Τὴν Τιβεριάδος.
ιβ΄. Τὴν Διοκαισαρείας.
ιγ΄. Τὴν Μαξιμιανȣπόλεως.
ιδ΄. Τὴν Καπετολιάδος.
ιε΄. Τὴν (b) Μύρȣ.
ις΄. Τὴν Γαδάρȣ.
ιζ΄. Τὴν τῆς Ναζαρὲθ.
ιη΄. Τὴν Θαβωρίȣ ὄρȣς.
ιθ΄. Τὴν Κυριακȣπόλεως.
κ΄. Τὴν (c) Ἀδρίας.
κα΄. Τὴν Γαβάλων.
κβ΄. Τὴν (d) Αἰλίας.
κγ΄. Τὴν Φαρᾶς.
κδ΄. Τὴν Ἐλενȣπόλεως.
κε΄. Τὴν τȣ̃ ὄρȣς Σινᾶ.

Poſtea autem novo honore mactatus eſt thronus Hieroſolymitanus, avulſus a dioeceſi ac poteſtate Alexandrini, & ipſe caput evaſit, ad eandem dignitatem cum tribus aliis thronis promotus. Sancitum tamen eſt, ut ordine inferior eſſet Antiocheno & poſt illum honoraretur, referretur in diptychis, & ſedem occuparet. Patriarcha etiam vocatus eſt epi-

(b) An forte uti ſequitur Γαδάρȣ pro Γαδάρων, ſic hoc legendum Μύρων. Τὰ Μύρα τῆς Λυκίας, eſt Lyciae Metropolis hoc nomine, cujus & Nilus noſter *pag.* 255. meminit. (c) Ἀδράας. (d) Αἰλὰς ad ſinum Arabicum.

Digitized by Google

epiſcopus Hieroſolymitanus, licet antea epiſcopus eſſet ſub Caeſareenſi Palaeſtinae quum illius Metropolis eſſet Caeſarea, & Hieroſolyma Caeſareae, ut Epiſcopatus Metropoli, ſubeſſet. Habuit vero & alias Metropoles quae varios epiſcopos ſub ſe habebant, nempe ſecundam Scythopolin, ſive Baſan (Bethſan) tertiam Petram, quartam Boſtram ſive Arabiam. Habet autem Archiepiſcopatus nemini obnoxios viginti quinque, qui nullos ſub ſe habent epiſcopatus, & ſubſunt omnes throno Hieroſolymitano.

1. *Dioſpoleos, ſive urbis Georgii.*
2. *Aſcalonis.*
3. *Joppes.*
4. *Gazae.*
5. *Anthedonis.*
6. *Diocletianopoleos.*
7. *Eleutheropoleos.*
8. *Neapoleos.*
9. *Sebaſtes.*
10. *Jordanis.*
11. *Tiberiadis.*
12. *Diocaeſareae.*
13. *Maximianopoleos.*
14. *Capitoliadis.*
15. *Myri.*
16. *Gadari.*
17. *Nazareth.*
18. *Montis Thabor.*
19. *Cyriacopoleos.*
20. *Adriae.*
21. *Gabalorum.*
22. *Aeliae.*
23. *Pharae.*
24. *Helenopoleos.*
25. *Montis Sina.*

Digitized by Google

EXCERPTA EX NOTITIA LATINA

Quinque Patriarchatuum ſubjuncta Geographiae Caroli a St. Paulo. p. 59.

CHANANEA.

Patriarchatus Hieroſolymitanus habet ſub ſe hos Metropolos inferius annotatos & hos ſuffraganeos quorum primus eſt Lidda id eſt Sanctus Georgius, quae prius ...... Gaza dicitur. Joppe id eſt Japhe. Bethleem, id eſt, Effrata.

(a) *Meivias.*
Prodicianopolis.
Petra id eſt Cara
Legionenſis, id eſt Ligum
Beigeberin.
Berſabee.
Sebaſtia, id eſt, Samaria.
Diocaeſarea.

Turris Stratonis prius Dor dicta.
Ebron, id eſt, S. Abraham, prius Arbe dicta vel Mambre.
Adroga.
Mauronenſis.
Capitolina.
Gedam.
Carrata.

Affra.
Heliſpharan.
Helenopolis.
Patracenſis.
Jericho.
Tiberiadis.
Thabor, ubi transfiguratus eſt Chriſtus.

Montis regalis qui habet ſub ſe quemdam epiſcopum Graecum qui eſt in monte Sinai. Ibi ſunt & aliae civitates quae non habent proprios epiſcopos ſcilicet Aſchalonia quae ſub Epiſcopo de Bethleem, quae prius Gaza dicebatur, ubi Joannes Baptiſta, Helyas & Abdias Prophetae mortui ſunt.

Eſt & Neapolis 1. Siccima vel (*b*) Sychanam quae eſt in Juriſdictione (*c*) Canicorum ſepulcri Domini.

Caiphas 1. Porphyria quae eſt ſub epiſcopo Caeſareae.

PALAESTINA.

Sedes prima Caeſarea maritima quae & Palaeſtinae, quam re aedificavit Herodes, ſub hac ſunt epiſcopatus viginti, videlicet.

Dora.
Antipaſdrida.
Jamnias.
Aſſur.

Nixopolis.
(d) *Emaus.*
Onus.
(e) *Sorucis.*

Rapſias.
Regium Patos
Gaza.
Regium Jerico.

Re-

(a) f. Minois. (b) Voluit dicere *Sichar*. (c) Canonicorum. (d) Atqui illa eſt Nicopolis. (*e*) Sozuza.

Regium (f) *Lutas.*	*Azotuiſti.*	*Tricomias.*
Regium Gadaron.	*Tipum.*	*Tocxus.*
(g) *Azotuſti.*	*Eſtomaſon* (h) *vel Eſtilion.*	*Saltium.*
Parabas, id eſt, Paliternum.		*Conſtantiniaquis.*

Sedes ſecunda Scitopolis, id eſt, Betſan: ſed hodie tranſlata eſt ſedes ad Nazareth ob reverentiam annunciationis Dominicae & nativitatem beatae mariae Virginis. Sub hac ſunt epiſcopatus 9.

Capitoliadis.	*Pelonvillus.*	*Clima Gaulanis.*
Mirum.	*Typopopulus & Wilippus*	*Comanas.*
Gadarum.	*Terratomias.*	*Tiberias.*

Ibi ſunt adhuc Betſaïda, Naun, & Capharnaum, ſed alio nomine vocitantur, nec habent epiſcopos.

Sedes tertia Arraba Moabitis, id eſt, Petra deſerti: ſub hac ſunt epiſcopatus 13.

Auguſtopolis.	*Elucis.*	*Mamapſon.*
Arindiſa.	*Zora.*	*Mitrocomias.*
Karach.	*Viroſſara.*	*Saltum.*
Jerapolis.	*Pentacomia.*	*Jeraticon.*
Menſidos.		

Sedes quarta Becerra Arabiae, ſub hac ſunt epiſcopatus 35.

Adraſon.	*Nevi.*	*Neapolis.*
Dyas.	*Filadelfias.*	*Filipopolis.*
(i) *Medavero.*	:	*Fenuſtus.*
Jeſſaron.	*Eſius.*	*Dionyſias.*

con-

(*f*) Livias. (*g*) Hoc & ſequens coaluit ex Ἄζωτος παράλιος uti ſequens ex Ἄζωτος Ἵππινος. (*h*) Et *Betilion.* (*i*) Poſt pauca in recenſione Patriarchatus Antiocheni eadem cum his loca quaedam recenſet ſub ſede ſexta Boſtra, ubi ſint Epiſcopatus

Geriſon.
Philadelphia.

Zo-

Conſtantinianis.	*Comogonias.*	*thon.*
Pentaconias.	*Comogeros.*	*Conus Pateris.*
Triconias.	*Comoſtanis.*	*Comiſariocon.*
Canaſados.	*Conus Mahdeicon.*	*Comis Nectis.*
Saltum.	*Comocoreatas.*	*Comis Veſtamos.*
Votaneos.	*Conus capron.*	*Comi ſariothas.*
Exacomias.	*Conus vilnanos.*	*Comiſtraconos.*
Enacomias.	*Conus Purgro & Are-*	*Clima Anatolicum.*

* Haec, ut erant, corrupta dedimus, facile emendanda ex antecedentibus.

EXCERPTA EX NOTITIA ULTIMA
Bibliothecae Thuanaeae, pag. 72. ibidem.

Patriarcha Hieroſolymitanus hos habet (*k*) ſuffraganeos ſub ſe Metropolos inferius annotatos & hos ſuffraganeos.

Ebronenſem.	*Lidenſem.*	*Aſchalonenſem qui etiam & Bethleemitanus eſt.*

Archiepiſcopus Tyrenſis hos habet ſuffraganeos.

Acconenſem.	*Sidonienſem.*	*Berithenſem.*
Paris.	*Paneenſem qui alio nomine dicitur Bellinenſis.*	

Archiepiſcopus Caeſarienſis hunc habet ſuffr. Sebaſtenſem quae civitas alio nomine dicitur Samaria.
Archiepiſcopus Nazarenus hunc habet ſuffr. Tiberiadenſem.
Archiepiſcopiſcopus Petracenſis nullum habet ſuffr.

EX

Zoraima.
:
Adraon.
Medauon.
Paramboli.
Dionyſia.
:
Philipopolis.

Unde diſcas ſaepe unum locum bis recenſeri. (*k*) Id delendum videtur.

Digitized by Google

EXCERPTA EX NOTITIA QUADAM

Subjuncta in codicibus veteribus Hiſtoriarum Guilielmi Tyrii, uti illa ex manuſcriptis petita & inſerta eſt (*) geſtis Dei per Francos p. 1045.

(*) Haec collegit Petrus Regemorterus, qui tamen antequam operis editionem ad finem perduxiſſet obiit. Mirum nullam ejus, quod ſciam, in ipſo opere mentionem fieri.

SEDES PRIMA Caeſarea maritima: ſub hac ſede ſunt epiſcopatus XIX.

Dora.
Antipatrida.
Jampnias.
Nicopolis.
Onus.
Soſcuris.
Raphias.
Regium Apatos.
Regium Hierico.
Regium Livas.
Regium Gadaron.
Azotus Paralias.
Azotus ippum.
Eſtomaſon.
Eſtilion.
Tricomias.
Toxtus.
Saltum.
Conſtantiniaquis.

SEDES SECUNDA Scythopolis: ſub hac ſunt epiſcopatus IX.

Capitoliados.
Miru.

Digitized by Google

Gadaru.
Pelos.
Viliſippus.
Tetracomias.
Oluna.
Galanis.
Komanas.

SEDES TERTIA Ratba Moabitis: ſub hac ſede ſunt epiſcopatus XII.

Auguſtopolis.
Arindila.
Kara.
Serapolis.
Mempſidos.
Eulitis.
Zora.
Viroſum.
Pentacomia.
Mamapſon.
Mitroconeras.
Saltum Hieraticum.

SEDES QUARTA Bitira Arabiae: ſub hac ſunt epiſcopatus XXXV.

Adraſſon.
Dias.
Medauon.
Hieraſſon.
Nein.
Filadelfia.
Jerapolis.
Eſſinos.
Neapolis.
Themiſtus.

Phi-

Digitized by Google

Philipopulus.
Dionyſia.
Conſtantinu.
Pentacomias.
Tricomias.
Canaſtados.
Saltum Votanios.
Exacomias.
Enacomias.
Comogonias.
Comogeros.
Comoſthonis.
Comis.
Mahadaron.
Comocoreatas.
Comis Capron.
Comis inſuavos.
Comis Pirroareton.
Comis Pecius.
Comis Ariathon.
Comis Neotis.
Clima Anatolis quenifinon.
Comis Ariotas.
Comis Trachonos.
Comis Nefdamos.

SUFFRAGANEARUM PRIMA.

Lidda.
Joppe.
Aſcalon.
Gaza.
Meimas.
Diocletianopolis.
Beitt Gerbein.
Neapolis.

Digitized by Google

Sebaſtia.
Jericyntus.
Tyberiadis.
Diocaeſarea.
Legionum.
Capitolina.
Mauronenſis.
Gedera.
Nazareth.
Thabor.
Caracha vel Petra.
Adroga.
Afra.
Aelis.
Faram.
Elinopolis.
Mons Sina.

Adjiciamus & ex Patriarchatu Antiocheno ibidem deſcripto SEDEM SEXTAM, Boſtrum. Sub hac ſede ſunt epiſcopatus XIX.

Geraſſon.
Philadelphia.
Adraon.
Midanon.
Auſtanidon.
Delmundon.
Zozoyma.
Her ri.
Iceni.
Eucuni.
Conſtantia.
Paramboli.
Dionyſia.
Conaathon.

Maxi-

Digitized by Google

Maximopolis.
Philipolis.
Chryſtopolis.
Neilon.
Lorea.

* Omnia haec, ut emendentur, conferri debent cum iis quae dedimus *pag.* 218. 219 220. *& ſeqq.*

CAPUT XXXVI.

CONTINENS EXCERPTA EX NOTITIA VETERI DIGNITATUM IMPERII ROMANI.

Loca ſub diſpoſitione ducis Palaeſtinae, Berſabe, Minois &c. Chermula *eadem quae* Carmelia. *Conjecturae de* Bitſama, Sabaia *&c.* Cartha *eſt* Certa. Malatha. *Thaman*, Θεμὰν *Euſebio. Loca ſub diſpoſitione ducis Arabiae. Legio tertia Cyrenaica in Arabia Dioni commemorata. Loca ſub diſpoſitione ducis Phoenices.*

NOn videtur ab inſtituto noſtro alienum ſi Notitiis veteribus Eccleſiaſticis ad illuſtrationem Palaeſtinae productis ſubjiciamus notitias veteres politicas in quibus plurima Palaeſtinae loca recenſentur. Inde etiam diſcemus quid Palaeſtinae, quid Phoenice, quid Arabiae tribuerint.

EXCERPTA EX NOTITIA DIGNITATUM IMPERII ROMANI.

* Sequimur editionem Pariſinam anni MDCLI, quam recenſuit Philippus Labbé.

Ex Sectione XXI. *ſub diſpoſitione viri ſpectabilis Ducis*

PALAESTINAE.

Equites Dalmatae Illyriciani (*a*) *Beroſabae.*
Equites promoti Illyriciani (*b*) *Menoidae.*

 Equi-

(*a*) Erit Berſabe. (*b*) Veneta & Lugdunenſis editio *Menoïde*: eſt vicus Μηνοΐς.

Digitized by Google

Equites ſcutarii Illyriciani (*c*) ***Chermulae.***
Equites Mauri Illyriciani (*d*) ***Aeliae.***
Equites Thamudeni Illyriciani (*e*) ***Birſamae.***
Equites promoti indigenae (*f*) ***Sabaiae.***
Equites promoti indigenae (*g*) ***Zodocathae.***
Equites ſagittarii indigenae (*h*) ***Hauanae.***
Equites ſagittarii indigenae (*i*) ***Zearae.***
Equites primi Foelices ſagittarii indigenae Palaeſtinae ***Saburae*** ſive ***Veterocariae.***
Equites ſagittarii indigenae (*k*) ***Mohailae.***
Praefectus Legionis decimae (*l*) Fretenſis ***Ailae.***

Et quae de minore laterculo emittuntur.

Ala prima milliaria Sebaſtena ***Aſuadae.***
Ala Antana Dromedariorum (*m*) ***Admathae.***
Ala Conſtantiana ***Tolohae.***
Ala ſecunda felix (*n*) Valentiniana apud ***Praeſidium.***
Ala prima milliaria (*o*) ***Haſtae.***
Ala idiota (*p*) Conſtitutae.
Cohors duodecima Valeria (*q*) ***Afro.***

Cohors

(*c*) Erit Carmelia circa Chebron. (*d*) Haec eſt Hieroſolyma. (*e*) Puto eſſe Bethſames. (*f*) *Sabaiae* conjicit Pancirollus legendum eſſe pro *Salaiae* (uti ipſe legiſſe videtur & in Theſauro Graeviano *Tom.* VII. quoque legitur licet in tabula praefixa Sabaiae extet) in Commentario ad hanc notitiam, quia Sabaia eſt oppidum prope Apamiam: & Stephanus Sabaiam magnam maris rubri praeſidium eſſe dicit. Legitur quoque *Sabaiae* in editione prima Baſileenſi Notitiae quae prodiit a. 1552 & in tabula picta ei adjecta. (*g*) Veneta & Lugd. *Zodochathae.* Baſileenſis *Zodocathae.* (*h*) Eſt Ἀυαρὰ Ptolemaei. (*i*) Eſt *Zoar* apud mare mortuum. (*k*) Vetuſtus Codex legit Mohalulae, teſte Pancirollo; qui putat eam vocem ex ſyllaba *mo* & *Aila* oppido ſinus Arabici conſtare. (*l*) Nihil hic mutandum monet Labbeus & vult inſpici Theſaurum Goltzii. (*m*) Hieron. de locis Hebr. meminit Ammathae in tribu Juda. (*n*) Baſileenſis & Ven. Valentiana. (*o*) Eſtne Aſta inter Azotum & Aſcalonem, cujus meminit Hieron. de loc. Hebr. ad vocem Aſtaol? (*p*) In MStis legitur Conſtitura, ut Idiota ſit nomen loci, ſcibit Pancirollus addens poſſe etiam legi *Conſtantiae.* (*q*) Eſſe vicum Effrem Hieronymo dictum notavit Pancirollus 5. mill. a Bethel verſus orientem.

Digitized by Google

Cohors decima Cartaginenſis (*r*) *Carthae.*
Cohors prima centenaria (*ſ*) *Tarbae.*
Cohors quarta Phrygum *Praeſidio.*
Cohors ſecunda Gratiana (*t*) *Jehybo.*
Cohors prima equitata (*v*) *Calamonae.*
Cohors ſecunda Galatarum (*x*) *Arieldelae.*
Cohors prima Flavia (*y*) *Moleahae.*
Cohors quarta Palaeſtinorum (*z*) *Thamanae.*
Cohors ſecunda Cretenſis juxta Jordanem fluvium.
Cohors prima ſalutaria inter Aeliam & Hierichunta.

* Nota inter oppida Palaeſtinae in tabula picta conſpici *Robatham*, quae eſt Euſebii Rooboth.

(*r*) Pancirollus obſervat Cartha eſſe locum inter Tyrum & Berytum, uti Servius notat in IV. Aen. Sed ego non puto eum hac voce indicari, verum Certam in Itinerario Hieroſolym. (*ſ*) Oppidum in finibus Arabiae & Palaeſtinae, ſcribit Pancirollus. (*t*) Pancirollus conjicit eſſe eam quae Jeba Plinio dicitur: & confert Hieronymum de loc. Hebr. *Thabim, civitas trans Jordanem, nunc villa praegrandis a civitate Pella ſex millibus diſtans pergentibus Geraſam.* (*v*) Pancirollus confert cum Calamintha Stephani. (*x*) Arindelae, puto. Vide *pag.* 217. (*y*) Vetuſtus codex legit Moleathiae, ſcribit Pancirollus. Hinc ducimur ad veram lectionem quae eſt, uti opinor, *Malathae*, de quo oppido vide plura infra, *lib.* III. (*z*) Ibi fuiſſe praeſidium Romanorum Euſebius narrat ad vocem Θειμάν.

Ex Sectione XXII. *pag.* 37. *ſub diſpoſitione viri ſpectabilis Ducis*

ARABIAE.

Equites ſcutati Illyrici (*a*) *Animothae.*
Equites promoti Illyriciani (*b*) *Tricomiae.*
Equites Dalmatae Illyriciani (*c*) *Ziza.*
Equites Mauri Illyriciani *Areopoli.*
Equites promoti indigenae (*d*) *Speluncis.*
Equites promoti indigenae (*e*) *Meſae.*

Equites

(*a*) Eſtne legendum *Arimothae*, ut ſit Ramoth in Gileaditide? (*b*) Τριικώμια in Notit. Gr. (*c*) Ζιζὰ urbs Arabiae Ptolomaeo. (*d*) Pancirollus putat eſſe Speluncam urbem Syriae Ptolemaeo memoratam & Stephano. (*e*) Hoc in Moeſiae mutarunt Veneta & Lugdunenſis non ſine ſuſpicione erroris, ſcribit Labbeus. Certum eſt. Pancirollus putat Emeſam innui.

Digitized by Google

Equites ſagittarii indigenae (*f*) *Gaddae.*
(*g*) Praefectus Legionis tertiae Cyrenaicae *Boſtrae.*
Praefecturae Legionis quartae Martiae *Batthorae.*
Equites ſagittarii indigenae (*h*) *Diaphenis.*

Et quae de minore laterculo emittuntur.

Ala nona milliaria (*i*) *Auathae.*
Ala ſexta Hiſpanorum *Gomohae.*
Ala ſecunda Conſtantiana (*k*) *Libonae.*
Ala ſecunda miliarenſis *Naarſafari.*
Ala prima Valentiniana (*l*) *Thamathae.*
A'a ſecunda felix Valentiniana apud (*m*) *Adittha.*
Cohors prima miliaria Thracum ad *Tittha.*
Cohors prima Thracum *Aſabaiae.*
Cohors octava voluntaria *Valthae.*
Cohors tertia felix Arabum in ripa vadi Apharis fluvii in *Caſtris Arnonenſibus.*
Cohors tertia Alpinorum apud *Arnona.*

(*f*) Pancirollus putat eſſe Gaddam Plinii. Sed illa erat Engaddi ad occaſum maris mortui, ergo non in Arabia; verum eſt Gadda Arabiae. (*g*) Meminit Dion. Caſſius lib. 55. Hiſtor. Καὶ τὸ (τρίτον) ἐν Ἀραβίᾳ τὸ Κυρηναϊκόν. *Et Legio tertia Cyrenaica dicta in Arabia.* (*h*) Forte eſt Φαινὼ ubi fodinae erant. Sed Pancirollus ſcribit videri eſſe oppidum ita dictum a flumine Diapheno in ora Syriae cujus Plinius meminit lib. 5. 27. (*i*) Lugdunenſis editio Acauathae. (*k*) Hic decimam ſeptimam manſionem habuiſſe in deſerto Iſraëlitas ſcribit Pancirollus, & conferi Hieron. Epiſt. ad Fabiolam. (*l*) Eſtne Thamara? illic fuit praeſidium. (*m*) Audatha Ptolemaei in Arabia deſerta eſſe putat Pancirollus.

Ex Sectione XXIII. *pag.* 39. *Sub diſpoſitione viri ſpectabilis Ducis*

PHOENICES.

Equites Mauri Illyriciani (*a*) *Otharae.*

Equites

(*a*) Forte leg. *Ottanae*, quam Armeniae urbem eſſe Stephanus memorat prope Cyrum fluvium. Ita ſcribit Pancirollus. Sed nimis longe id petitum eſt. Potius videtur eſſe Ἄτηρα Ptolemaei in Palmyrene.

Digitized by Google

Equites ſcutarii Illyriciani (*b*) *Euharae.*
Equites promoti indigenae *Saltachae.*
Equites Dalmatae Illyriciani *Latani.*
Equites promoti indigenae (*c*) *Anathae.*
Equites promoti indigenae *Nazalae.*
Equites ſagittarii indigenae (*d*) *Abirae.*
Equites ſagittarii indigenae (*e*) *Caſamae.*
Equites ſagittarii indigenae (*f*) *Calamonae.*
Equites Saraceni indigenae *Betproclis.*
Equites Saraceni *Thalſeae.*
Equites ſagittarii indigenae (*g*) *Adathae.*
Praefecturae legionis primae Illyricorum *Palmyrae.*
(*h*) Praefecturae legionis tertiae Gallicae (*i*) *Danabae.*

Et quae de minore laterculo emittuntur.

Ala prima Damaſcena *monte Jovis.*
Ala nona Diocletiana (*k*) *Vaeriaracae.*
Ala prima Francorum (*l*) *Cumae.*
Ala prima Alamannorum (*m*) *Neiae.*
Ala prima Saxonum *Veroſabulae.*
Ala prima Phoenicum (*n*) *Renae.*
Ala ſecunda ſalutis (*o*) *Areſae.*
Cohors tertia Herculea (*p*) *Veranocae.*

Gg Co-

(*b*) *Eutharae* exhibet Lugdunenſis. Eſt Εὐάρια: de qua in Notitia Graeca Eccle-
ſiaſtica ſub Provincia Phoenices Εὐάριος ἤτοι [illegible]. (*c*) Vetuſt Cod.
Anathae teſte Pancirollo. (*d*) Forte Abilae. (*e*) Hanc Ptolemaeum in Pal-
myrena collocare ſcribit Pancirollus Ita eſt Κίναμα ei appellatur. *f*) *Ca-
lamon* in Itinerario Veteri Hieroſolymitano collocatur inter Ptolemaida & Sy-
caminon. (*g*) Ἀδάδα Ptolemaei, cujus meminit ante Palmyram, vel Ἀδά-
χα, cujus idem meminit poſt Palmyram. (*h*) Meminit hujus Dion Caſſius
lib. 55. καὶ τὰ τρία τὰ τρίτα, τό τε ἐν Φοινίκῃ [illegible]. *Tres ſunt Legiones
tertiae, una in Phoenice dicta Gallica*: meminit & legionis ſextae Ferreae dictae
in Judaea. (*i*) Eſſe puto, quae Δάναμα Ptolemaeo appellatur in Palmyrene.
(*k*) *Inuarca* habet Codex Urſini teſte Pancirollo. *l*) *Cunia* Ptolemaei, ſecun-
dum Pancirollum. (*m*) *Nea* Plinii & Herodoti ſecundum Panciroll. (*n*) Pan-
cirollus putat de ea legi Jud. 15. *o*) *Arthas* Joſephi ſecundum Pancirollum. (*p*)
Varanecae Lugdunenſis editio. Pancirollus conjicit legendum *Beronicae.*

Digitized by Google

Cohors quinta Pacata Alamannorum (q) *Onenathae.*
Cohors prima Julia lectorum *Valle* (r) *Alba.*
Cohors ſecunda Aegyptiorum *Valle Diocletiana.*
Cohors prima orientalis *Thamae.*

(q) *Onabatem* Aegypti, Stephano memoratam, hic intelligi putat Pancirollus. Sed meo judicio nimis illa longe petuntur. (r) *Ailam* eſſe, Phoenices civitatem, Stephano memoratam, conjicit Pancirollus.

CAPUT XXXVII.

DE MARI MAGNO QUOD PALAESTINAM ALLUIT.

Mare magnum, *nomen quod Aſiatici huic mari dabant. Graeci Oceanum hoc nomine dicebant.* Ἡ ἔσω θάλαττα & ἡ ἔξω *quae. Mare anterius & poſterius quid. Mare Aegyptium uſque ad Sinum Iſſicum & Cyprum ita dictum. Mare ſalſum Judaeis doctoribus ſaepe non Lacum Aſphaltiten ſed hoc mare magnum indicat. Maimonides defenſus adverſus Bochartum. Septem maria terrae Iſraeliticae a Judaeis ſcriptoribus memorata quae.*

DE aquis Palaeſtinae acturi primum de mari dicemus. Mare quod Palaeſtinam ab occaſu alluit (unde & ipſa plaga occidentalis ἁπλῶς ים dicitur *Jeſ.* 49. 12. & alibi) in ſacris literis ים פלשתים *mare Philiſtaeorum*, *Exod.* 32. 31. & ים הגדול *mare magnum Joſ.* 1. 4. ſolet appellari, qua ratione a mari Kinnereth aliiſque diſtinguitur. Vide *Joſ.* 1. 4. At Graeci μεγάλην θάλατταν hoc mare non appellabant, ſed Oceano id nomen dabant, diſtinguebantque τὴν ἔσω θάλατταν ſive mare internum ab τῇ ἔξω. Vide Gellium *l.* XIV. *c.* 6. & Phavorinus in omnigenis hiſtoriis Aſiae incolas teſtatur hoc appellare magnum mare. Προσαγορεύουσι δὲ τὴν ἔξω θάλατταν ἐκεῖνον μὲν οἱ πολλοὶ τῶν βαρβάρων Ὠκεανὸν, οἱ δὲ τὴν Ἀσίαν οἰκοῦντες μεγάλην θάλατταν. Vide Stephanum Byzantinum voce Ὠκεανός. Ratio clara eſt. Quum enim magnae

res

res dicantur relatae ad alias, Syri & Judaei mare, quod maximum erat eorum quibus terram ſuam cernebant allui, magnum dixerunt: Perſae vero, Arabes, Indi & quicunque Oceanum meridionalem accolunt, hunc maris magni nomine nuncuparunt. Non eſt improbabile idem ים האחרון *mare poſterius* eſſe, commemoratum *Deut.* 11. 24. quod vulgatus reddit *mare occidentale.* Joël *cap.* 2. 20. opponit mare הקדמני *anterius* & האחרון *poſterius.* Vulgatus illud *orientale*, hoc *noviſſimum*, vocat. Zacharias *c.* 14. 6. praedicit aquas vivas ex Hieroſolymis orituras quarum pars labetur ad mare הקדמני anterius, pars ad mare האחרון poſterius. His ſi addamus anterius & poſterius frequenter pro orientali & occidentali uſurpari, non videtur dubitandum duo maria, quorum alterum terram alluit ad occaſum, alterum ad ortum, id eſt mare magnum & mare mortuum, intelligi debere. Certe illud magis vero ſimile eſt, quam per illa mare Kinnereth & mortuum denotari, quod haud difficulter admittet quicunque loca a nobis producta, inprimis *Deut.* 11. 24. accuratius expendet. Idem mare ab urbibus adjacentibus nonnunquam appellatur, more Orientis: ſic ab urbe Caeſarea mare proximum nomen fert aliquando, cujus litus שוניתא דימא דקיסרין *litus maris Caeſareae* dicitur in Midras Cohelet *fol.* 117. & eadem columna ים הגדול appellatur, nomine generali. Arrianus in Paraplo Nearchi illud vocat *τὴν θάλασσαν τὴν κατὰ Φοινίκην τε καὶ τὴν Παλαιςίνην Συρίην.* Strabo Aegyptiacum vocat hoc mare *lib.* XVI. ſcribens Syriam, quae a Sinu Iſſico ſe extendit Aegyptum uſque, *ad occaſum terminari Aegyptiaco mari uſque ad ſinum Iſſicum*, *πρὸς δύσιν τῷ Αἰγυπτιακῷ πελάγει μέχρι Ἰσσοῦ.* Atque ita partes inſulae Cypri meridionales a mari Aegyptio allui ſcribit idem *lib.* XIV. *pag.* 468. *τὰ δὲ νότια μέρη τῷ Αἰγυπτίῳ κλυζόμενα πελάγει.* Manilius *lib.* IV.

Aegypti Cypros pulſatur fluctibus omnis.

Notum eſt vulgo hoc mare etiam hoc tempore mediterraneum dici.

Nuncupatur aliquando hoc mare ים המלח *mare ſalſum*, uti vi-

Digitized by Google

videre eſt in Cippis Hebraicis ab Hottingero editis, ubi *Aco ſita eſſe* dicitur *ad mare magnum ſive ſalſum* עכו היא על שפת הים הגדול ים חמלח: atque hoc ſenſu ſaepius in Talmude ſcriptum exiſtimo res quae nullius uſus futurae eſſent projiciendas לים המלח *in mare ſalſum*, id eſt, mare magnum. Quorſum enim in Lacum potius Aſphaltiten quam alium ſive lacum ſive mare projici illae juberentur? Et quid fieret, ſi, uti nunc, aditus facilis non eſt ad illum lacum? Quis ſibi perſuadeat debuiſſe Judaeos, ſi verbi gratia in extremis Europae aut Africae partibus degerent, in Palaeſtinam ad lacum aſphaltiten proficiſci, ut ſatisfacerent mandato doctorum ſuorum?

Non debuit itaque Moſes Maimonides vapulare, quod nomen maris ſalſi mari magno dederit, inprimis quum Arabes ita quoque loqui ſoleant بحر الملح *mare ſalſum* appellantes ſinum Arabicum aliaſque partes Oceani. Vide Elmacini hiſtoriam *pag.* 30. Maimonides ſcripſerat בים המלח *in mari ſalſo* inveniri חלזון piſcem, cujus ſanguis purpuram praebet. Bochartus *in Hierozoico part.* II. *lib.* V. *cap.* 9. *id*, ſcribit, *abſurdiſſimum quod* חלזון *ſive purpurariam cochleam reperiri ſcribit in mari ſalſo id eſt in lacu aſphaltite qui vocatur mare ſalſum Gen.* 14. 3. *Num.* 34. 3. *& paſſim. Nam purpurae piſcationem fieri notum eſt in mari mediterraneo quod Hebraeis eſt mare magnum, non in Judaeae lacubus, multo minus in aſphaltite in quo nullum animal vivit, & ſi quis e Jordane piſcis in illum influat ſtatim moritur. Sed Hebraeorum doctiſſimis, qualis fuit Maimonides, ſolenne eſt vix quicquam ſcire praeter ſermonem & ritus ſuos. Alibi tam peregrini ſunt, ut etiam in notiſſimis impingant & foede labantur.* Braunius *lib.* I. *de veſtitu ſacerdotum Hebr. cap.* 13. Bochartum ſcribit olim refutaſſe Maimonidem; ſe tamen vix induci poſſe ut credat Maimonidem ignoraſſe capi piſces iſtes in mari Zabulonis, nimis enim diligentem fuiſſe Talmudis indagatorem; ſed ſe nolle virum doctum aut accuſare, aut juſtificare. Ego autem putem omnino Maimonidem defendi oportere, cumque jure ita ſcripſiſſe. Quamvis enim in Sacro Codice nomen maris ſalſi detur lacui aſphaltiti, doctores Judaici id nomen ſaepe tribuerunt mari magno, ut id a lacubus, quos etiam

Digitized by Google

etiam maria appellant, diſtinguerent: & de rebus Judaïcis agens Maimonides morem loquendi apud ſuos uſitatum ſecutus eſt.

Septem maria terrae Iſraëliticae tribui a ſcriptoribus Talmudicis & auctore Midraſch Tillim notatum jam eſt a Ligtfooto, Bocharto, & aliis. Sunt autem haec

1. ימא רבא, *Mare magnum.* Hoc eſt quod Palaeſtinam ab occaſu alluit.
2. ימא דטבריא, *Mare Tiberiadis.*
3. ימא דכלחא, *Mare ſalſum*, alibi ימה של סדום *mare Sodomiticum* appellatur,
4. ימא דסככו. Alibi דכבבו ſcribitur, aut סיבכו uti Ligtfootus obſervavit, qui Lacum Samochonitem hoc nomine indicari putat: quae etiam ſententia eſt Bocharti, *in Hierozoico part.* II. *lib.* V. *cap.* 17.
5. ימא דהולתא. Alibi דהילתא legitur quod notat *vallem*, aut של חילת. Bochartus exiſtimat ſinum Elaniticum ſub hac voce latere & pro אילת male a Talmudicis ſcriptum חילת Ligtfootus דהולתא *Arenoſum* interpretatur, & lacum Sirbonis eo indicari putat.
6. ימא דשליית. Alibi ימא דשלחת, aut של חילתא aut שרייתי. Bochartus putat verum nomen eſſe שרייתא, *Auſtrale*, ut Sirbonis lacus eo innuatur ad auſtrum terrae Canaan.
7. ימא דאפמיא vel דאספמיא. Haec eſt λίμνη ἡ Ἀπαμεῖτις, uti Aeliano dicitur, quemadmodum Bocharto videtur. Ego malim credere מי פמיים aquas *Pamias*, ſive *Paneadis*, hic latere, de quibus in Miſna *Para cap.* VIII. II. aut lacum Phialam.

Ego quidem uti de quatuor prioribus non dubito quin illis nominibus indicentur mare magnum & tres lacus celeberrimi Palaeſtinae, ita tribus poſterioribus adſcripſerim lubens illud veterum φροντίδος ἄξιον. Nec enim ad Apamiam aut ſinum Elaniticum excurrere juvat, ſi in terra Iſraëlitica, ארץ ישראל

Digitized by Google

לישראל dicta (quae nunquam a Judaeis eo uſque protenditur, licet notum ſit aliquando illos eatenus fines imperii ſui protuliſſe) lacas inveniri poſſint. Fuiſſe autem infra oſtendemus. Sed varietas ſcriptionis horum nominum efficit ut vix quicquam certi promere liceat.

CAPUT XXXVIII.

DE LACU ASPHALTITE.

Lacus Hebraeis appellantur maria: *uti & aliis quibuſdam gentibus. Oceanus* λίμνη *Graecis.* Θάλασσαν *pro* Θάλαμαν *ſcriptum in verſione Graeca Veteris Teſtamenti. Varia nomina lacus Aſphaltitis expenſa.* Mare ſalſum *ab aquarum eximia ſalſedine dicitur. Concertatio Salmaſii & Petavii de ratione hujus nominis. Galeni teſtimonium de ſalſedine hujus lacus. Quomodo viri divitis qui aquam ex illo lacu in Italiam deferri magno ſumtu curaverat operam inanem fuiſſe demonſtraverit.* Sal Sodomiticum *ad ſacrificia adhibitum ex hoc lacu, & quare.* Maris mortui *nomen quare huic lacui datum. Num aves ſupra lacum volantes necentur. Unde nata ſit fabula.* Λίμνη Ἀσφαλτῖτις *circa Babylonem erat* ἄορνος, *non haec. Confuderunt hos duos lacus inter ſe ſcriptores veteres. Suidas correctus. Theocriti verba de Aſphalto Babylonico. Hiatus terrae* ἄορνος. *Lucretii verba de lacu* ἀόρνῳ *illuſtrata. Num impatiens ſit navigiorum hic lacus, & omnia ei ſupernatent. Ariſtotelis teſtimonium de lacu Aſphaltite. Vis vocis* μυθολογεῖν. *Ferchii liber de fabulis Palaeſtini ſtagni. Situs lacus Aſphaltitis & deſcriptio ex veteribus ſcriptoribus. Num Sodoma, Gomorra, Adama, & Zeboim ſubmerſae fuerint in lacu Aſphaltite.*

PRimarium Palaeſtinae lacum, Aſphaltiten nempe, qui & mare ſalſum ac mortuum nuncupatur, luſtraturi quaedam prae-

Digitized by Google

praenotanda ducimus de nomine maris quod Hebraei lacubus tribuunt. Obſervavit id jam olim Cyrillus in Jeſaiam *lib.* 11. *tom.* 1. ἔθος τῇ θείᾳ γραφῇ καὶ αὐτὰς τὰς λίμνας θαλάσσας ἀποκαλεῖν. *Solet Sacer Codex lacus appellare maria.* Et Hieronymus *lib. quaeſt. Hebr. in Geneſin* ad *cap.* 1. cujus haec verba ſunt: *Notandum quod omnis congregatio aquarum ſive ſalſae ſint ſive dulces juxta idioma linguae Hebraeae maria nuncupentur. Fruſtra igitur Porphyrius Euangeliſtas ad faciendum ignorantibus miraculum, eo quod Dominus ſuper mare ambulaverit, pro lacu Geneſareth mare appellaſſe calumniatur: quum omnis lacus & aquarum congregatio maria nuncupentur.* Confer Hieron. ad *Gen.* 36. 24. *aquarum congregationes reperiſſe, quae juxta idioma linguae Hebraeae maria nuncupentur: quod ſcilicet ſtagnum repererit:* Quod & aliis gentibus praeter Judaeos uſitatum erat nomen. Ariſtoteles *Meteorolog. l.* 1. *c.* 13. ὑπὸ τὸν Καύκασον λίμνη ἣν καλοῦσιν οἱ ἐκεῖ θάλατταν, *Lacus ſub Caucaſo quem accolae vocant mare.* Plinius *lib.* III. 16. de paludibus Atrianorum: *egeſto amnis impetu per tranſverſum in Atrianorum paludes, quae ſeptem maria appellantur, nobili portu oppidi Tuſcorum Atriae, a quo Atriaticum mare ante appellabatur quod nunc Adriaticum.* Nec eſt quod nos Belgae ex locis adeo longinquis exempla petamus. Lacus ille, qui Hollandiam & Friſiam interjacet, nunquam nobis lacus, ſed ſemper *de Zuyder Zee*, id eſt, *mare Auſtrale* appellatur, quum tamen non magis nomen maris mereatur quam Lacus Sirbonis aut Aſphaltites. Solent illa nomina etiam in aliis linguis permutari, uti *Zee* nobis *mare* eſt, Germanis vero lacus: *Meer* autem Germanis mare, nobis lacus. Et contra mare Graecis λίμνη lacus dicitur. Homer. Ἠέλιος δ' ἀνόρουσε λιπὼν περικαλλέα λίμνην. Ita Sophocles *Trachin.* Μηλίδα παρὰ λίμναν. Scholiaſtes. Λίμναν φησὶ τὴν θάλασσαν. Apud Homerum λίμνην pro Oceano uſurpari notiſſimum eſt. Sunt qui huc referant, quod *foſſae aquarum* (at quanto majori jure lacus?) dici poſſint θαλάσσαι. Ita Interpretes Graeci 1 *Reg.* 18. 32. Eliam feciſſe circum altare θάλασσαν ſcribunt, quum *foſſae* ſive *aquaeductus* mentio tantum fiat in Codice Hebraeo. Sed male puto id huc trahi: nec ſcripſiſſe Graecos θάλασσαν, ſed θάλααν pro Hebraeo

תעלה

תעלה uti ſaepe alias, nomina appellativa, uti γῆ, &c. uſurpant.

Varia ſunt nomina quae tum in ſacris literis tum ſcriptis aliorum auctorum huic lacui dantur, alia a ſitu alia a qualitate aquarum ejus deducta. Nomen lacus aſphaltitis a bitumine quod egerit obtinuit, quod bitumen Judaïcum appellari ſolet: vide Scribonium Largum *de compoſitione medicam. cap. 77. Mare planitiei*, ים הערבה, dicitur *Deut.* 3. 17. *Joſ.* 3. 16. illius nempe planitiei vel מישרא, uti Chaldaeus reddit, quam Jordanes perluebat, quaeque μέγα Πέδιον Joſepho appellatur. Ideo *Deut.* 4. 49. contextus Hebraeo Samaritanus addit ים המלח *mare ſalſum*, ne dubium ſit quid per mare planitiei intelligi debeat. Appellatur & *mare mortuum* νεκρὰ θάλασσα, pro quo ἐρυθρὰ male legitur apud Epiphanium: vide Synopſin *libri* 11. *adv. haereſ. pag.* 397. & in Anacephalaeoſi *pag.* 145. Atque ita apud Heſychium Ἀσφαλτῖτις λίμνη, ἐρυθρά. Cur mortui maris nomen gerat liquebit ex iis quae infra notabimus. Praeterea *mare ſalſum*, vel *ſalſiſſimum* (quod interpreti vulgato Veteris Teſtamenti placuit) dicitur, de quo nomine certarunt inter ſe viri celeberrimi, Salmaſius & Petavius, ille *in Exerc. Plinianis*, hic *in append. ad Animadv. in Epiphanium*. Ille negat ſalſum dici a ſale, quod omnia maria ſalſa ſint, & bitumen ex quo hic lacus conſtat, ſalſum non ſit; putatque, uti terra ſalis dicitur deſolata & deſerta, ſimiliter inde nomen huic lacui datum. Hic autem ſalſum fuiſſe hunc lacum probat teſtimonio Moſis, qui illum ים המלח *mare ſalis* appellat, & Joſephi, qui ἁλμυρώδη, *ſalſum* eum vocat, negat omnia maria ſalſa eſſe, vel aeque ſalſa, & hunc lacum oppoſite ad lacum Genneſareth, cujus aquae dulces erant, ſalſi nomen obtinuiſſe exiſtimat, negatque lacum illum ex mero bitumine conſtitiſſe. Alii ab urbe מלח nomen lacui datum putant.

Ad nos quod attinet, quum eximia ſit ſalſedo aquarum hujus lacus, quod & veteres teſtantur & recentiores, non videtur aliunde nomen ſalſi tuliſſe. Nomina locis aut fluminibus lacubuſve dari non ſolent a rhetoribus vel philoſophis, ſed primis accolis, qui, ut res a rebus diſcernant, eas nuncupant plerumque ab iis qualitatibus quae in ſenſus incurrunt & maxime ſunt obviae.

Digitized by Google

viae. Quid autem magis erat naturae rei conveniens quam lacum, cujus aquae ſalſiores ſunt ipſis aquis maris magni aliorumque quae nota fuerunt incolis terrae Canaan, ſalſum appellare?

Prae reliquis animadverſione dignum eſt Galeni teſtimonium de ſalſedine aquarum hujus lacus, quod & medicus fuerit celeberrimus qui de aquarum natura optime judicare potuit, & ipſe has aquas accurate exploraverit. Ita ſcribit *lib.* IV. *de ſimplicium medicamentorum facultatibus cap.* 19. Τὸ δὲ τῆς ἐν Παλαιςίνῃ Συρίᾳ λίμνης ὕδωρ, ἣν ὀνομάζουσιν οἱ μὲν θάλασσαν νεκρὰν, οἱ δὲ λίμνην ἀσφαλτῖτιν, ἐςὶ μὲν καὶ γευομένοις οὐχ' ἁλυκὸν μόνον ἀλλὰ καὶ πικρόν. Ἔχει καὶ τοὺς ἐξ ἑαυτοῦ γεννωμένους ἅλας ὑποπίκρους ὁμοίως καὶ κατὰ τὴν ὄψιν εὐθὺς ἅμα πάσης θαλάσσης λευκότερόν τε καὶ παχύτερον φαίνεται, ἅλμῃ καταχορεῖ προσεοικὸς, εἰς ἣν οὐδ' ἂν ἐμβάλῃς ἅλας ἔτι τακήσονται, πλεῖςον γὰρ τούτου μετέχει καὶ εἴτις εἰς αὐτὴν καταδὺς ἀνακύψειεν, ἄχνη ἁλῶν εὐθέως ἐν κύκλῳ περὶ πᾶν ἴσχει τὸ σῶμα· καὶ διὰ τοῦτο τε καὶ βαρύτερον ἐςὶ τῆς ἄλλης θαλάττης τὸ ὕδωρ ἐκεῖνο τοσοῦτον, ὅσον ἡ θάλαττα τῶν ποταμῶν ὥς' οὐδ' εἰ βούλοιο κατὰ τοῦ βάθους καθεὶς ἑαυτὸν φέρεσθαι κάτω, δυνηθείης ἂν οὕτως, ἐξαιρεῖτε καὶ κουφίζει τὸ ὕδωρ, οὐχ' ὡς φύσει κοῦφον ὑπάρχον, ὅπερ ἤδη τις εἶπε τῶν παλαιῶν σοφιςῶν, ἀλλ' ὡς Ἀριςοτέλης ἔλεγε διὰ βαρύτητα, δίκην πηλοῦ βαςάζον τὰ κουφότερα. *Aqua autem lacus qui in Syria Palaeſtina eſt & mare mortuum a quibuſdam, ab aliis lacus Aſphaltites, nuncupatur, guſtu non tantum ſalſa verum etiam amara eſt. Habet quoque ſalem ex ſe natum perinde ſubamarum, & primo ſtatim aſpectu univerſo mari candidior & craſſior apparet, merae ſalſugini ſimilis, in quam ſi ſalem conjicias ne liquari quidem poſſit: plurimum enim illius in ſe habet. Quod ſi quis ſe in eam immergat undique velut ſale tenuiſſimo conſperſus inde emergere conſpicitur. Et propterea aqua haec tanto gravior eſt aliis aquis marinis, quanto aquae marinae graviores ſunt fluvialibus, ita ut ſi te ei immergere volueris, mergi non poſſis; ita aqua te elevat, non quia natura levis eſt uti aliquis veterum philoſophorum dixit, ſed quod, uti Ariſtoteles dixit, propter gravitatem luti inſtar leviora ſuſtentet.* Mox addit, ſi homo manibus pedibuſque vinctus lacum hunc conjiciatur, non mergi; & naves veluti in aquis dulcibus magis ſubſidunt quam marinis, ita in marinis magis

 ſub-

Digitized by Google

ſubſidere quam in hoc lacu. Lepidum autem inprimis hoc eſt quod commemorat de homine, qui magnam aquae copiam ex hoc lacu hauſtam in Italiam deferri curaverat, quum, ſi voluiſſet, ſale communi aquis injecto ſimiles aquas ubique efficere potuiſſet: unde liquet Galenum non niſi copiae ſalis adſcripſiſſe differentiam quae inter hunc lacum & alios intercedit. Ita ille. ὥς τ' ἔγωγε ποτὲ μάταιον ἀπέδειξα τοῦ πλουσίου τὴν φιλοτιμίαν ἐκ τῆς νεκρᾶς θαλάττης τοσοῦτον ὕδωρ κομίσαντος εἰς Ἰταλίαν ὡς πληρῶσαι δεξαμενήν. Ἑτοίμως γὰρ ἐποίησα ταυτὸν, ἅλας παμπόλλους ἐμβαλὼν ὕδατι ποτίμῳ. Μᾶλλον δ' ἂν ἔτι βαρύτερον ἐργάσαιο τὸ τοιοῦτον ὕδωρ εἰ τήξας τοὺς ἅλας ὡς πλείστους ὑπὸ κυνὸς ἐπιτολὴν ἥνικα μάλιστα θάλπος ἐστὶ σφοδρότατον, ἰάσαις ἐξοπτηθῆναι, παραπλησίως τῷ κατὰ τὴν Ἀσφαλτῖτιν λίμνην. Οὕτω γὰρ ἔσται καὶ τοῦτο βαρὺ τὸ ὕδωρ, ὡς ἐκεῖνο· καὶ ἐνδήσειας ἢ ἄνθρωπον, ἢ ὁτιοῦν ἄλλο ἐμβάλλοις ζῶον εἰς αὐτὸ, παραπλησίως τοῖς πλοίοις ἐποχήσεται τῷ ὕδατι. *Itaque ego aliquando oſtendi inanem eſſe divitis cujuſdam ambitionem, qui tantam copiam aquarum ex mari mortuo in Italiam tranſvexit, quae ciſternam implere poſſet. Nam id ipſum ego ſtatim praeſtiti ſale in aquam conjecto. Longe etiam graviorem ejuſmodi aquam effeceris, ſi plurimum ſalis liquatum ſub Canis ortum, ubi potiſſimum aeſtus fuerit vehementiſſimus, torreri ſiveris, quemadmodum in lacu Aſphaltite fit: ita enim haec aqua perinde gravis ac illa efficeretur, ita ut ſi quis hominem ligatum aut aliud animal in eam immittat navis ad inſtar ſupernatatura ſint.* Notandum tamen modum eſſe quem aqua ſalem liquando non excedit. Plinius ſcribit *l.* XXI. *cap. 6. Si plus quam ſextarius ſalis cum quatuor aquae ſextariis mergatur vinci aquam, ſalemque non liquari: caetero ſextarius ſalis cum quatuor aquae ſextariis ſalſiſſimi maris vim & naturam implet.* Porro narrat Galenus aquam lacus Aſphaltitis aeſtate amariorem eſſe quam hyeme, & ſe ipſum expertum eſſe (καθάπερ καὶ ἡμεῖς ἐποιήσαμεν ſcribit) aquam illam aeſtate in vaſe ſoli expoſitam amariorem fuiſſe redditam. Denique huic amarae ſalſugini tribuit reliquas qualitates hujus lacus. Audiamus illum. Φαίνεται ἐν ἐκείνῳ τῷ ὕδατι μήτε ζῶον ἐγγιγνόμενόν τι, μήτε φυτὸν, ἀλλὰ καὶ τῶν εἰς αὐτὴν ἐμβαλλόντων ποταμῶν ἀμφοτέρων, μεγίστους καὶ πλείστους ἐχόντων ἰχθύας, καὶ μάλιστα τοῦ πλησίον Ἱεριχοῦντος,

τος, ὃν Ἰορδάνην ὀνομάζουσιν, οὐδ᾽ εἷς τῶν ἰχθύων ὑπερβαίνει τὰ ϛόματα τῶν ποταμῶν· κἂν εἰ συλλαβών δέ τις αὐτοὺς ἐμβάλλει τῇ λίμνῃ, διαφθειρομένους ὄψεται ταχέως· οὕτως τ᾽ ἀκριβῶς πικρὸν ἅπασιν ἐϛὶ, καὶ ζώοις καὶ φυτοῖς πολέμιον, αὐχμῶδες τε καὶ ξηρὸν καὶ τὴν φύσιν οἷόν περ αἴθαλος ὑπὸ τῆς κατοπτήσεως γεγενημένον· καὶ τοι γε οὐδὲ τὸ τῆς λίμνης ἐκείνης ὕδωρ ἀκριβῶς ἐϛὶ πικρὸν, ὅτι μηδ᾽ οἱ ἅλες αὐτοί. Προσαγορεύουσι δ᾽ αὐτοὺς Σοδομηνοὺς ἀπὸ τῶν περιεχόντων τὴν λίμνην ὀρῶν, ἃ καλεῖται Σόδομα, καὶ χρῶνται πολλοὶ τῶν περιοίκων, εἰς ὅσα περ ἡμεῖς τοῖς ἄλλοις ἁλσί. Δύναμις δ᾽ αὐτῶν οὐ ξηραντικὴ μόνον ἐπὶ μᾶλλον ἐϛὶ τῶν ἄλλων ἁλῶν, ἀλλὰ καὶ λεπτυντικὴ, (mox διαφορητικὴ & ῥυπτικὴ) διότι μᾶλλον τῶν ἄλλων ἐξώπτηνται. *Nullum in hoc lacu animal aut planta conſpicitur. Imo quum duo in eum fluvii illabantur, maximos & plurimos piſces alentes, quorum praecipuus Jordanes qui prope Jerichuntem fluit, nullus omnino piſcium oſtia fluminum excedit: quod ſi quis eos captos in lacum immittat, celeriter mori videt. Adeo eſt omnibus tum hominibus tum plantis inimicum quod exacte amarum eſt, quodque ſquallidum pariter & ſiccum eſt atque natura fuliginem quaſi ab aſſatione referens. Quamquam nec aqua illius lacus nec etiam ſal omni ratione amarus ſit. Vocant autem eum ſalem Sodomenum a montibus circumjacentibus lacum, qui Sodoma appellantur. Multi accolae illo ſale utuntur ad varios uſus, ad quos nos alio ſale utimur. Sed vis ſalis Sodomitici talis eſt, ut non modo plus exſiccet quam alius ſal, ſed magis extenuet & digerat, quia magis toſtus eſt.* Hoc eſt מלח סדומית *ſal Sodomiticum*, quo Judaei uſi fuere ad ſacra. Ἅλες Σοδομηνοὶ etiam Galeno appellantur *lib.* XI. de hoc ipſo argum. *cap.* 50. & *οἱ ἐν τῇ νεκρᾷ θαλάσσῃ καλυμένῃ γεννώμενοι.* Et quia magis extenuat digerit ac exſiccat quam alii ſales ideo Judaei illo uſi ſunt: ſic ut male quidam per מלח סדומית bitumen hujus lacus intelligant. Ceterum quod & alii lacus nimis ſalſi piſcibus careant, docere poteſt lacus Thonitis per quem Tigris labitur, qui, teſte Eratoſthene, adeo ſalſus eſt ut piſces non alat, niſi illa in parte, qua a dulcibus aquis Tigridis perluitur. Vide *Strabon. lib.* 16. *pag.* 514.

Solet etiam hic lacus mare mortuum appellari quia piſces non alit. Facit enim eximia aquarum ſalſedo ut piſces eum fugiant.

 Au-

Audiamus unum ex multis. Hieron. in *Comm. ad Ez. 47. mare mortuum in quo nihil poterat eſſe vitale & mare amariſſimum quod Graeci* λίμνην Ἀσφαλτῖτιν, *id eſt, ſtagnum bituminis vocant* .... & mox. *Revera juxta literam huc uſque nihil quod ſpiret & poſſit incedere prae amaritudine nimia in hoc mari reperiri poteſt: nec cochleolae quidem parvique vermiculi & anguillae, & caetera animantium ſive ſerpentium genera quorum magis corpuſcula poſſumus noſſe quam nomina. Denique ſi Jordanes auctus imbribus piſces illuc influens rapuerit ſtatim moriuntur & pinguibus aquis ſupernatant.* Et quis non habeat fidem Hieronymo qui in vicinia hujus lacus tamdiu in Bethlehem vico habitavit, & ipſe ſe teſtatur eum vidiſſe in Apolog. adverſus Rufinum *l.* III. *p.* 461. *Protinus concito gradu Bethleem meam reverſus ſum ubi adoravi praeſepe & incunabula Salvatoris. Vidi quoque famoſiſſimum lacum: nec me inerti tradidi otio ſed multa didici quae ante neſciebam.* Quod etiamſi diſertis verbis non teſtaretur, ſatis eſſet probabile aliquem non poſſe habitare in Bethleem per tot annos quin proximum eumque celeberrimum lacum inviſeret. Maundrellus tamen αὐτόπτης obſervavit conchylia quaedam ſive cochleolas (quod Hieronymus negat) ad litus ejus nunc reperiri quae a Jordane eo deferri non potuere quia nimis longe inde locus eſt ubi Jordanes in hunc lacum influit. Quod vero quidam ſcribunt aves ſupra lacum hunc volantes necari, nunc quidem certe experientiae repugnat: & credibile eſt olim non magis verum fuiſſe. At quam cauſam hujus fabulae comminiſcemur? Scio equidem & nunc & olim multa ficta fuiſſe, de quibus fruſtra quaeratur unde fabula ortum traxerit. Attamen quum origo erroris detegi poteſt, illud fieri oportere exiſtimo. Credo itaque confudiſſe quoſdam veterum hunc lacum Aſphaltiten cum alio lacu ejuſdem nominis circa Babylonem & uni tribuiſſe quod alteri tribuendum fuerat. Meminit ejus Vitruvius *lib.* VIII. *cap.* 3. *Babylone lacus ampliſſima magnitudine, qui Limne Aſphaltitis appellatur, habet ſupranatans liquidum bitumen. Quo bitumine & latere teſtaceo ſtructo muro Semiramis circumdedit Babylonem.* Plinius *lib.* 35. *cap.* 15. *calcis quoque uſum praebuit, ita ferruminatis Babylonis muris.* Et *lib.* 31. 5. *Mutantur & colores aquarum: ſicut Babyloniae lacus aeſtate rubras habet*

Digitized by Google

habet diebus XI. Hunc lacum Athenaeus *lib.* 11. *cap.* 5. vocat τὴν ἐν Βαβυλῶνι λίμνην. Xiphilinus in *Epitome Dionis pag.* 252. narrat halitum adeo gravem illic ſurgere ut nulla terreſtria animalia vel volucres eum ferre poſſint. Ita quod de lacu Aſphaltite Babyloniae ſama ferebatur, de hoc lacu Aſphaltite Judaeae narrarunt, & duos hos lacus confuderunt, uti & Strabo lacum Sirbonidem & hunc Aſphaltiten manifeſto confudit. Diodorus Siculus Hiſtor. *lib.* 11. *cap.* 12. videtur ejuſdem loci meminiſſe. Πολλῶν δὲ καὶ παραδόξων ὄντων θεαμάτων κατὰ τὴν Βαβυλωνίαν οὐχ᾽ ἥκιςα θαυμάζεται καὶ τὸ πλῆθος τῆς ἐν αὐτῇ γεννωμένης ἀσφάλτου. Τοσοῦτον γάρ ἐςιν ὥςε μὴ μόνον ταῖς τοσαύταις καὶ τηλικαύταις οἰκοδομίαις διαρκεῖν, ἀλλὰ καὶ συλλεγόμενον τὸν λαὸν ἀφειδῶς ἀρύεσθαι καὶ ξηραίνοντα καίειν ἀντὶ ξύλων. Ἀναριθμήτων δὲ τὸ πλῆθος ἀνθρώπων ἀρυομένων, καθάπερ ἔκ τινος πηγῆς μεγάλης ἀκέραιον διαμένει τὸ πλήρωμα· ἔςι δὲ καὶ πλησίον τῆς πηγῆς ταύτης ἀνάδοσις τῷ μὲν μεγέθει βραχεῖα, δύναμιν δὲ θαυμάσιον ἔχουσα· προσβάλλει γὰρ ἀτμὸν θειώδη καὶ βαρύνοντα, ᾧ τὸ προσελθὸν ζῶον ἅπαν ἀποθνήσκει, περιπῖπτον ὀξείᾳ καὶ παραδόξῳ τελευτῇ. Πνεύματος γὰρ κατοχῇ χρόνον ὑπομεῖναν διαφθείρεται, καθάπερ κωλυομένης τῆς τοῦ πνεύματος ἐκφορᾶς ὑπὸ τῆς προσπεσούσης ταῖς ἀναπνοαῖς δυνάμεως. *Multa ſane Babylonia continet ſpectatu digna & admiranda : ſed inter haec non minimum admirationis meretur bituminis copia illic exſudantis , quae tanta eſt , ut non modo tot & tantis aedificiis ſufficiat, verum etiam profuſe a populo collectum pro lignis ſiccatum crematur. Et licet ab innumerabili hominum multitudine, utpote ex fonte ampliſſimo , hauriatur, integra tamen ejus manet ubertas. Prope fontem iſtum ſcaturigo eſt haud ita magna, ſed mire efficax. Vaporem enim ſulphureum & gravem emittit, quo quicquid animantium accedit, ſubita nec opinata morte correptum exſtinguitur : anhelitu enim diutius compreſſo & reſpirandi facultate per vim exhalationis intercluſa praefocatur.* Dioſcorides *de re medica lib.* 1. *cap.* 99. ubi dixit bitumen Judaicum omnium eſſe praeſtantiſſimum, addit naſci etiam illud ἐν Βαβυλῶνι, ſine dubio ad hunc lacum reſpiciens. Xiphilinus *in Trajano p.* 252. Ἔνθα μέντοι τήν τε ἄσφαλτον εἶδε Τραϊανὸς, ἐξ ἧς τὰ τείχη Βαβυλῶνος ᾠκοδόμηντο. Τοσαύτην γὰρ ἀσφάλειαν πλίνθοις ὀπταῖς ἢ καὶ λίθοις λεπτοῖς συμμιχ-

θεῖσα

θεῖσα παρέχεται, ὥϛε καὶ πέτρας καὶ σιδήρȣ παντὸς ἰσχυρότερα αὐτὰ ποιεῖν· καὶ τὸ ϛόμιον ἐθεάσατο, ἐξ ȣ͂ πνεῦμα δεινὸν ἀναδίδοται, ὥϛε πᾶν μὲν ἐπίγειον ζῶον, πᾶν δὲ πετεινὸν, ἀποφθείρειν, εἰ καὶ ἐφ᾽ ὁποσονȣ͂ν ὀσφραίνοιτό τι αὐτȣ͂. *Ibi Trajanus vidit lacum bituminis unde moenia Babylonis aedificata ſunt: cujus tanta vis eſt ut permixtum cum lateribus aut minutis lapidibus quovis ferro aut ſaxo ſit durius. Oſtium quoque ejus ſpectavit, unde tam gravis halitus ſurgit, ut eum nulla animantia terreſtria aut volatilia ferre poſſint, ſed ſolo olfactu intereant.* Suidas ad vocem Ἄορνος πέτρα (quae in India fuit) mentionem hujus lacus facit, ſed verba illa verbis Arriani poſtponi, non interſeri, debuiſſent ἔϛι δὲ καὶ λίμνη ȣ͂τω καλȣμένη, *eſt etiam lacus ita dictus.* Theocritus Idyll. 16. hujus Aſphalti Babylonici quoque meminit

> Ὑψηλὸν δ᾽ Ἱέρωνι κλέος φορέοιεν ἀοιδοὶ
> Καὶ πόντȣ Σκυθικοῖο πέραν, καὶ ὅπῃ πλατὺ τεῖχος
> Ἀσφάλτῳ δήσασα Σεμίραμις ἐμβασίλευεν.
> *Sublimem gloriam Hieronis poëtae ferant*
> *Ultra pontum Scythicum & ubi lata moenia*
> *Aſphalto jungens Semiramis regnabat.*

Adde ſcholiaſtem eruditum Lycophronis *verſ.* 704. qui quum dixiſſet Λίμνην ἄορνον eſſe prope Cumas, ita pergit, Ἄλλοι δὲ τὴν Ἄορνον, Σωτίων τε καὶ Ἀγαθοσθένης καὶ Δίων καὶ οἱ λοιποὶ τῶν ἱϛορικῶν ȣ͂ λίμνην ȣ͂δὲ πέτραν φασὶ ϛόμιον δέ τι περὶ Ἀδιαβηνὴν, ὃ ϛόμιον ὄρνεον ὑπερπετασθῆναι ȣ͂ δύναται, ἀπὸ τῆς ἐκεῖθεν ἀναφερομένης ἀναθυμιάσεως, τελευτᾷ καὶ πᾶν ζῶον ἄλογον. Ἡ Ἀδιαβηνὴ δὲ χώρα τῆς Μεσοποταμίας ἐϛὶ, καὶ τῆς περὶ Νῖνον Συρίας· ἐν τῇ Ἀδιαβηνῇ τȣ͂το τὸ Ἄορνον ϛόμιον καὶ ἡ Κτησιφῶν πόλις, καὶ ἡ Ἀσφαλτῖτις λίμνη· ἄσφαλτος δέ ἐϛιν ἡ νάφθα. Περὶ δὲ τῆς Ἀσφαλτίτιδος λίμνης Ἰώσηπος λέγει περὶ Ἰορδάνην καὶ Ἱεριχȣ͂ντα εἶναι πικρὰν καὶ ἄγονον τῇ κȣφότητι· ἐν ταύτῃ φησὶ τῇ Ἀσφαλτίτιδι τὰ ἐμβαλλόμενα πάντα ἄνω φέρεσθαι, καὶ ἀνθρώπȣς δὲ ὀπισθάγκωνας δήσαι φησὶν Οὐεσπασιανὸν, καὶ ἐμβαλεῖν ταύτῃ τῇ λίμνῃ, καὶ ἀναχθῆναι μόνȣς μὴ ἐπιϛαμένȣς νήχεσθαι. Καὶ Ξενοφῶν καὶ ἕτεροι μύριοι περὶ τȣ͂ Ἀόρνȣ ϛομίȣ καὶ τῆς Ἀσφαλτίτιδος λίμνης ἱϛόρησαν. *Alii vero, quos inter Sotion, Agathoſthenes, & Dion*

Dion & reliqui hiſtoricorum Ἄορνον *non pro lacu aut petra ſed hiatu terrae* (ita Ammianus *lib.* 23. nuncupat) *habent circa Adiabenen quem avis nulla trans volare poteſt, ob halitum qui ex eo ſurſum fertur & quaſvis beſtias necat. Eſt autem Adiabene regio Meſopotamiae & Syriae quae circa urbem Ninum eſt. In ea eſt oſtium* Ἄορνον *& Cteſiphon urbs & lacus Aſphaltites. Aſphaltos eſt Naphta. De Aſphaltite lacu autem Joſephus ſcribit eum eſſe circa Jordanem & Jerichunta, amarum & ſterilem, ob levitatem* (illa enim Joſephus jungit cum ſequentibus *l.* v. *de bell. Jud. c.* 5.) *omnia in eum injecta fluitare dicit, & Veſpaſianum aliquando homines manibus poſt terga revinctis in eum projici juſſiſſe, qui ſurſum ferebantur, natare autem non ſciebant. Sed & Xenophon & alii ſexcenti de hoc oſtio* Ἀόρνῳ *& lacu Aſphaltite ſcripſerunt.* Eadem fere de hoc hiatu Suidas habet ad vocem Ἀδιαβηνὴ, addens habitum hunc peſtiferum recta adſcendere, & quum aliquo uſque elatus eſt, in ſe relabi: quum ſi diffunderetur, omnis regio vicina habitari non poſſet. Oribaſius medic. collect. *lib.* v. *cap.* 3. meminit *ſtagni cujuſdam apud Sauromatas, quod ne aves quidem tranſvolare queunt, & alius apud Medos in quo nigrum ichorem dicunt ſupernatare: quo ubi uſus ſit quiſpiam ſi igni ſe admoveat, accenditur.* Meminit etiam hujus lacus Lucretius, ſed ita ut plerique veterum, qui lacum illum Babylonicum Ἄορνον confuderunt cum Palaeſtinae lacu Aſphaltite. Locutus *lib.* VI. de Nilo, progreditur ad loca averna

Principio quod averna vocantur, nomen id ab re
Impoſitum 'ſt, quia ſunt avibus contraria cunctis
E regione ea quod loca cum venere volantes
Remigii oblitae pennarum vela remittunt
Praecipiteſque cadunt molli cervice profuſae
In terram, ſi forte ita fert natura locorum,
Aut in aquam, ſi forte lacus ſubſtratus Averno.
Is lacus eſt Cumas apud, & Veſuvi per montis
Oppleti calidis ubi fumant fontibus auctus.

Paulo poſt

In Syria quoque fertur item lacus eſſe videri

Qua-

Quadrupedes quoque quo ſimul ac veſtigia primum
Intulerint, graviter vis cogat concidere ipſa
Manibus ut ſi ſint Divis mactata repente.

Videtur de quadrupedibus loqui, quae ſi lacum intrent, (*Lacus* lego pro *locus* in Lucretio) ſurſum feruntur & in ſuperficie lacus jacent, ac ſi mactata eſſent: quod de hoc lacu tradi ſolet. Ceterum in codice MS.to Pomponiano legitur *remigio* pro *remigii* & *ſubratus averni* pro *ſubſtratus averno*, & verſu ſequenti

Is lacus eſt Cumas apud, & per ſulfura noti
Oppleti calidis ubi fumant fontibus aucti.

Ita ut mihi videatur gloſſema eſſe, quod nunc in contextum irrepſit, *Veſuvi montis*, quod aliquis adſcripſit ad vocem *ſulphura*, innuens illa *ſulphura* eſſe *montis Veſuvii* Mallem tamen legere

Is lacus eſt Cumas apud & per ſulphura notus:
Oppleti calidis ubi fumant ignibus auctus.

Quos verſus prima editio Lucretii quae anno 1486 Veronae prodiit ita exhibet cum eo qui praecedit

Aut in aquam, ſi forte lacus ſubiratus (ſubſtratus) *averni*
His locus eſt cumaſapude triſui per montis
Oppleti calidis ubi fumant fontibus aucti.

Inter illa quae de hoc lacu admiranda prodidit antiquitas etiam illud eſt, omnia in eo veluti in ſolido ferri, nihil mergi, ſupernatare omnia. Locos ex veteribus non adſcribam quod libro quarto illi inſeri debeant ſecundum ordinem a nobis conſtitutum. Senecam quoque de hoc lacu agere exiſtimem, quum *l.* 11. *quaeſt. natural.* ſcribit: *eſt in Syria ſtagnum in quo natant lateres & mergi projecta non poſſunt licet gravia ſint.* Equidem lubens crediderim aliqua in hoc lacu non mergi, quae in Jordane aliiſve aquis dulcibus, imo etiam aquis marinis, merguntur. Nec aliter fieri poteſt, quoniam ſalſiſſimas eſſe aquas hujus lacus modo notavimus, clarumque eſt aquam, quo ſalſior eſt, ſpiſſiorem evadere, & difficiliorem corporibus merſuris tranſitum concedere, aut plane negare.

Digitized by Google

re. Quis ignorat naves mercibus onuſtas, dum per mare tutae labuntur, in ipſo portu, ſi illic, uti ſaepe contingit, aquae dulces ſint, fuiſſe ſubmerſas? Sed omnia hic velut in ſolido ferri non crediderim. Nunc certe pervius eſt hic lacus navigiis: nec deſunt qui in illo nataverint, experti quidem majori vi ſe ſurſum ferri aut ſuſtentari quam in aliis aquis (quod aquarum ſalſedini tribuendum eſt) nequaquam vero ita ut credi debeat nihil hic mergi potuiſſe. Tauros hic fluitaſſe verum eſt, id eſt, glebas bituminis quas tauros appellant, uti veteres ipſi tradunt. Verum, dicet aliquis, nunc ita ſit, forſitan olim aliter fuit. Vix mihi perſuadeam, quum ex Joſepho conſtet aliquos lacum hunc navibus trajeciſſe, de qua re mox plura *p.* 252. quum ea quae Joſephus de hoc lacu memoriae prodidit junctim proferemus. Addamus teſtimonium geographi Arabis, Scherif Ibn Idris, qui vulgo Nubienſis audit, ex quo mare hoc navigabile eſſe liquet. يقع في بحيرة زغر
وتسمي بحيرة سادوم وعاموره وهما كانتا مدينتي قوم
لوط فغرقهما الله فعاد مكانهما بحيرة منتنة وسميت
البحيرة الميتة لان ما فيها شي له روح لا حوت ولا
دابة ولا شي مما شانه ان يتكون في ساير المياه الراكده
والمتحركه وماوها حار كريه الرايحه وفيه سفن
صغار يسافر بها في تلك الناحيه وتحمل عليها الغلات
وطول هذه البحيرة ستون ميلا وعرضها اثنا عشر ميلا

Pervenit uſque ad mare Zegor (i. e. Zoar) quod appellatur mare Sadum & Amur (Sodomae & Gomorrae) quod hae urbes fuerint gentis Loth, quas Deus ſubmerſit, & in earum locum ſucceſſerit mare foetidum. Appellatur autem mare mortuum, quia nihil in quo anima eſt ibi invenitur, nec piſcis, nec reptile, nec aliud quidpiam quod in reliquis aquis generari ſolet. Aqua ejus eſt tetri odoris. Sunt autem in eo parvae naves, quibus iter fit per illas partes & commeatus defertur. Longitudo ejus eſt 60 *milliarium, latitudo* 12. Milliaria haec fere conveniunt cum mille paſſibus Romanorum.

Inſigne eſt inter alia de hoc lacu teſtimonium Ariſtotelis *lib.* II. *cap.* 3. *Meteorologicorum.* Εἰ δ' ἔϛιν, ὥσπερ μυθολογοῦσί τινες,

 ἐν

ἐν Παλαιςίνῃ τοιαύτη λίμνη, εἰς ἣν ἐάν τις ἐμβάλλῃ συνδήσας ἄνθρωπον ἢ ὑποζύγιον ἐπιπλεῖν καὶ ἐ καταδύεσθαι κατὰ τῦ ὕδατος, μαρτύριον ἂν εἴη τοῖς εἰρημένοις· λέγυσι γὰρ πικρὰν ὕτως εἶναι τὴν λίμνην καὶ ἁλμυρὰν ὥςε μηθένα ἰχθῦν ἐγγίνεσθαι. Τὰ δ' ἱμάτια ῥύπτειν, ἐάν τις διασείσῃ βρέξας. *Si autem, uti quidam narrant, in Palaeſtina ejuſmodi lacus ſit in quem ſi quis hominem aut jumentum ligatum injecerit, ſupernatet nec mergatur, id ea quae diximus confirmabit. Ajunt enim adeo amarum & ſalſum eſſe illum lacum, ut nullus piſcis ei inſit, & veſtimenta ſi quis madefacta concuſſerit, purgentur.* Narrat, quod ad ultima illuſtranda facit ſimile quidpiam Ariſtoteles de lacu Aſcanio *in lib. de mirab. auſc.* Ἐν τῇ Ἀσκανίᾳ λίμνῃ ὕτω νιτρῶδές ἐςι τὸ ὕδωρ, ὥςε τὰ ἱμάτια ἐδενὸς ἑτέρε ῥύμματος προσδεῖσθαι. *Aqua lacus Aſcanii ita nitroſa eſt, ut nulla alia purgatione veſtibus (in hanc intinctis) ſit opus.* Vide & problem. 40. Section. 23. & Suidam ad vocem Ἀπολυμαίνεσθαι. Φύσει τὸ ὕδωρ τῆς θαλάσσης καθαρτικόν. *Aqua marina natura apta eſt purgare.* Examinavit iſta verba Ariſtotelis ſingulari libello Patavii edito, anno 1641, Matthaeus Ferchius, Veglenſis, in univerſitate Patavina theologus publicus, & titulum ei dedit *de fabulis Palaeſtini ſtagni.* Diſquirit in eo potiſſimum de ſenſu vocis μυθολογῦσι, & an Ariſtoteles narrationem hanc de lacu Aſphaltite pro ficta habuerit. Nactus ille eſt eruditum adverſarium contendentem voces μύθυς & μυθολογεῖν de ſermonibus etiam veris uſurpari. Varios locos adduxerat, inter quos Iſocratis ad Demonicum, ubi Jupiter Herculem genuiſſe dicitur ὡς οἱ μῦθοι λέγυσιν καὶ πάντες πιςεύυσιν, *ut fabulae tradunt & omnes credunt.* Et Homeri *Odyſſ.* Ξ. Ψεύδοντ' ὐδ' ἐθέλοισιν ἀλήθεα μυθήσασθαι, id eſt, *mentiuntur nec vera loqui volunt.* Quo ſenſu etiam *fabulae* nomen & *fabulandi* apud Latinos in uſu eſt. Defendit autem ſe Patavinus theologus hoc modo, ut non ex aliis ſcriptoribus ſed ipſo Ariſtotele explicandum eſſe ſenſum verborum Ariſtotelis exiſtimet. Negat autem uſpiam apud Ariſtotelem nomen μύθυ & μυθολογεῖν uſurpari de narrationibus aut hiſtoriis veris, & laudatis viginti locis ex Ariſtotele, in quibus alterutra vox legitur, perſpicuum eſſe putat ſemper res fictas eo nomine ſignificari, & verbum *fabulari* μυθολογεῖν apud Ariſto-

lem

Digitized by Google

telem idem eſſe quod *falſa loqui*. Sed audiamus ipſum in anacephalaeoſi libelli, quod rarior ſit: *Primo igitur oſtendimus ab Ariſtotele fabulae conjugationem aſſumi pro narratione falſa & ficta; atque ut Ariſtotelice Ariſtotelem exponeremus, textus ſupra viginti ex variis locis conglomeravimus. Deinde Ariſtotelem in loco* II. *meteoror. cap.* 3. *docuimus credidiſſe ſtagni Palaeſtini qualitates inter fabuloſas, id eſt, falſas & fictas collocari oportere.* Me tamen, ut verum fatear, licet totum libellum perlegerim, in ſuam ſententiam non pertraxit Ferchius. Non nego Ariſtotelem & alios ſaepe voces μῦθος & μυθολογεῖν uſurpare de rebus falſis, ſemper autem hanc vim illis vocibus ſubeſſe etiam in ſcriptis Ariſtotelis hoc nego. Ipſe locus, de quo diſputatur, videtur pro me facere. Scribit enim εἰ ἔστιν, *ſi ſit*, in Palaeſtina iſtiuſmodi lacus, ὥσπερ μυθολογοῦσί τινες. Verte jam haec uti Ferchius vult, *quemadmodum falſo quidam loquuntur*, quis ſenſus erit? Si falſo tradunt eſſe lacum, quomodo dicit philoſophus, *ſi ſit confirmat ſententiam meam.* Nec enim erat in rerum natura ſi falſo eſſe narratur. Ad illuſtrationem harum rerum haec quoque Ariſtotelis in lib. Politicorum faciunt, ubi de Sardanapalo ſcribit, εἰ ἀληθῆ μυθολογοῦντες λέγουσιν. Quid audio? μυθολογοῦντες vera dicunt? Atqui ſecundum Ferchium μυθολογεῖν idem eſt quod *falſa loqui*. Verteret itaque haec *ſi vera dicunt qui falſa loquuntur*. Nemo non videt quam hoc ſit ἄτοπον. Dicamus potius μυθολογεῖν eſſe *narrare*, & aeque illud de veris quam falſis uſurpari poſſe. De falſis nemo dubitat: de veris conſtat ex Ariſtotele & verbis Homeri mox laudatis. Confer & Joſephum *lib.* v. *de bell. cap.* 4. ubi memorat μυθευόμενα de hoc ipſo lacu.

Ad ſitum quod attinet hujus lacus, totum littus ejus occidentale pertinebat ad portionem tribus Judae, & quidem ſolam: nulla pars Jordanis ad tribum Judae pertinebat (quo magis mirum eſt quoſdam dicere Iſſaſcar adſitam eſſe Judae per Jordanem, qua de re vide quae notavimus ſupra *cap.* VI.) quod apparet ex deſcriptione limitum tribus Judae & Benjaminis. Limes auſtralis tribus Judae incepit *a lingua maris ſalſi* (erat autem ea duplex, haec auſtralis, altera borealis, cujus mentio fit eodem capite,

commate 5.) quae reſpiciebat auſtrum, מקצה ים המלח מן הלשון הפנה נגבה uti legitur *Joſ.* 15. 2. Limes borealis ejuſdem tribus initium ſumebat a lingua maris ſalſi, ab extremo Jordanis, ubi Jordanes in mare mortuum illabitur. Et limes orientalis hujus tribus dicitur eſſe mare ſalſum, uſque ad extremum Jordanis, *ibid.* Praeterea limes auſtralis tribus Benjamin, qui ab occidente verſus orientem ducitur, incipit a Kirjathjearim & deſinit in linguam maris ſalſi verſus boream, ſive in extremum Jordanis verſus auſtrum, uti legitur *Joſ.* 18. 19.

Deſcripſerunt hunc lacum inter veteres plurimi: vixque ullus eſt geographorum qui non aliquid de illo narret. Libro quarto, quo excerpta ex monumentis veteribus ad Palaeſtinae deſcriptionem facientia complectemur, ea legi poſſunt. Hoc capite quae Joſephus, Africanus, & Pauſanias, αὐτόπται de hoc lacu notarunt adſcribemus: quibuſcum conferri poſſunt quae ex Diodoro Siculo deſcripſimus ſupra *cap.* XVII.

Joſephus diverſis locis hujus lacus meminit. Dicitur ei Ἀσφαλτῖτις λίμνη, ſita eo loco ubi olim κοιλὰς, vallis, in qua urbs Sodoma, *Ant.* I. 10. Ita tamen ut Sodoma non fuerit in ipſo lacu merſa, ſibi enim ipſe contradiceret, tradens Σοδομῖτιν eſſe vicinam lacui aſphaltiti, non ſub ipſo merſam *lib.* V. *de bello cap.* 5. Hunc lacum tranſmiſerunt Moabitae, Ammanitae & Arabes bellum Joſaphato inferentes, *Ant.* IX. I. ibi utitur vocibus διαβάντες λίμνην. Quod non puto aliter Latine reddendum quam *tranſeuntes lacum. Tranſire* enim *διαβαίνειν dicimus Graeci*, ut verbis utar Ammiani Marcellini. *Tranſgredi* alii dicerent: vide Gellii noctes Atticas, *lib.* X. *c.* 26. Atque ita idem Joſephus *Antiq.* XI. 8. ſcripſerat διαβὰς Ἑλλήσποντον quod indicat tranſmiſſum navibus factum. Praeterea libro V. de *bell. cap.* 3. legitur Romanos impoſuiſſe milites ſcaphis ut comprehenderent τοὺς εἰς τὴν λίμνην καταφυγόντας, *qui in lacum confugerant*. Cur ergo aliis ſcriptoribus fidem haberemus, quibus hic lacus non adeo notus eſſe potuit ac Joſepho, narrantibus impervium navibus eſſe lacum, & omnia illic ac in ſolido ferri. Quod ſi vento non impellitur aqua hujus lacus, uti Tacitus ſcribit, non velorum ſed remorum ope hunc lacum tranſire debue-

Digitized by Google

buerunt. Porro Joſephus lacum hunc terminum facit Cananaeae ad auſtrum, uti illa a Joſua fuit definita *Ant.* IX. traditque abeſſe ab Hieroſolymarum finibus trecenta ſtadia *Antiq.* XV. 9. montem nudum ac ſterilem, ab agro Scythopolitano uſque ad terram Sodomitarum, & fines lacus Aſphaltitis protendi *lib.* V. *de bell. cap.* 4. lacum eſſe ſalſum ac ſterilem, ἄγονον, homines vivos in eum injectos ſupernataſſe, & graviſſima etiam corpora in eo fluitare (adeoque & cadavera fluitarunt quibus repletum lacum Aſphaltitem ſcripſerat *cap.* 31. niſi forte ſola viventia natare crediderit, quod de hoc lacu Diodorus Siculus ſcribit *l.* XIX. 108.) ter interdiu colorem ejus mutari, vomere nigras bituminis glebas ſimiles tauris ſine capitibus, *ibidem*. Longum eſſe 580 ſtadia uſque ad Zoara Arabiae, latum ſtadia 150, eique vicinam eſſe terram Sodomiticam exuſtam miſſis coelo fulminibus, in qua reliquias divini ignis & imagines, σκιὰς, quinque urbium videre eſt (nota non in lacu ſubverſas illas crediſſe urbes ſed circa illum) *l.* V. *de bell.* 5. Denique in *l.* I. *c.* Apionem dicit eſſe longiſſimum ac latiſſimum ſtagnum quod in Syria eſt.

Julius Africanus de lacu Aſphaltite haec habet. Συνέβαλον παρὰ τὴν θάλασσαν τὴν ἁλικήν, ἡ καλεῖται νῦν θάλαττα νεκρά. Ἐν ταύτῃ πλεῖστα τῶν θαυμασίων τεθέαμαι. Ζῶον τε γὰρ οὐδὲν ἐκεῖνο τὸ ὕδωρ φέρει, καὶ νεκροὶ μὲν ὑποβρύχιοι φέρονται, ζῶντες δὲ οὐδ᾽ ἂν ῥᾳδίως βαπτίσαιντο· λύχνοι μὲν καιόμενοι ἐπιφέρονται, σβεννύμενοι δὲ καταδύουσιν· ἐνταῦθα δὲ εἰσὶν αἱ τῆς ἀσφάλτου πηγαί· φέρει δὲ στυπτηρίαν καὶ ἅλα ὀλίγον τι τῶν ἄλλων διαφέροντα· πικρά τε γὰρ ἐστὶ καὶ διαυγῆ· ἔνθα δ᾽ ἂν καρπὸς εὑρεθῇ καπνοῦ πλέον εὑρίσκεται θολερωτάτου. Τὸ δὲ ὕδωρ ἰᾶται τοὺς χρωμένους αὐτῷ, λήγει τε παντὶ ὕδατι πάσχων τὰ ἐναντία. Εἰ δὲ μὴ Ἰορδάνην εἶχε τὸν ποταμὸν τροφήν, ὡς πορφύραν διατρέφοντα καὶ πολὺ ἀντέχοντα, ἔληξεν ἂν θᾶττον ἢ φαίνεται· ἔστι δὲ παρ᾽ αὐτῇ πάμπολυ τοῦ βαλσάμου φυτόν. *Manus conſeruerunt ad mare ſalſum, nunc mare mortuum appellatum. In iſto mari multa admiranda conſpexi. Nullum animal nutrit illa aqua, & mortua quidem in ea cito merguntur, viva ſupernatant nec fundum facile petunt. Faces ardentes in ea ſurſum feruntur, exſtinctae merguntur. In eadem bituminis fontes ſunt. Producit alumen & ſalem paullum ab aliis diſcre-*

pantem quod amarus ſit & pellucidus. Ubicunque circa eam fructus naſcitur, turbido tantum fumo turget. Aqua haec ſalubris eſt utentibus & more cuilibet aquae contrario exſiccatur, & niſi Jordanem haberet ad inſtar conchae continuum humorem ſubminiſtrantem ac velut exſiccationis periculo obſiſtentem citius quam videatur defeciſſet. Circumquaque magna balſami copia eſt.

Pauſaniam denique hunc lacum deſcribentem audiamus qui ipſe ſe cum vidiſſe teſtatur *lib.* v. *cap.* 7. Ἐν δὲ τῇ γῇ ποταμὸν τινα Ἑβραίων καὶ αὐτὸς οἶδα Ἰόρδανον λίμνην Τιβερίδα ὀνομαζομένην διοδεύοντα, ἐς δὲ τὴν λίμνην ἑτέραν καλουμένην Θάλασσαν νεκρὰν, ἐς ταύτην ἐσιόντα, καὶ ὑπὸ τῆς λίμνης αὐτὸν ἀναλούμενον. Ἡ δὲ Θάλασσα ἡ νεκρὰ πάσχει παντὶ ὕδατι ἄλλῳ τὰ ἐναντία· ἐν ᾗ γε τὰ μὲν ζῶντα πέφυκεν οὐ νηχόμενα ἐποχεῖσθαι· τὰ δὲ θνήσκοντα ἐς βυθὸν χωρεῖν. Ταύτῃ ἄκαρπος καὶ ἰχθύων ἡ λίμνη· ἅτε ἀπὸ τοῦ φανερωτάτου κινδύνου ἐπὶ τὸ ὕδωρ ἀναφεύγουσιν ὀπίσω τὸ οἰκεῖον. *In terra Hebraeorum ipſe vidi flumen Jordanem qui lacum Tiberidem permeat, & poſtea in alterum lacum, mare mortuum dictum exiens illic evaneſcit. Mare autem mortuum patitur omnia aliis aquis contraria. Illic enim viventia, licet nihil ſe moveant, ſupernatant, inanimata vero ſubſidunt. Nec piſces ille lacus producit, piſcibus ſe ſubducentibus manifeſto periculo & ad loca convenientia tendentibus.*

Vulgo creditur lacum Aſphaltiten natum eſſe eo tempore quo Sodoma, Gomorra, Adama, & Zeboim a Deo ſubverſae ſunt, ita ut aquis illius lacus tectae & merſae fuerint. Verum non videtur ea opinio firmis rationibus niti. Scio huc referri *Gen.* 14. 3. ubi de regibus Sodomae, Gomorrae, Adamae, Zeboim & Zoar ſcribitur, כל אלה חברו אל עמק השדים הוא ים המלח *Hi omnes congregati ſunt in valle Siddim, quae eſt mare ſalſum*: ſed hic nihil dicitur niſi vallem Siddim, uti olim appellabatur, poſtea mare ſalſum fuiſſe, quod non nego: potuit enim illa vallis aquis illius maris inundata fuiſſe, aut exuberante fluvio Jordane, aut aquis ſubterraneis aliiſve, de quibus, quia incertum eſt quomodo & quando contigerit, nihil addere neceſſe eſt. Non dicit ſacer ſcriptor urbes illas quinque, Sodomam & reliquas, ſitas fuiſſe in valle Siddim. Imo contrarium ex eo poteſt colligi, quod re-

reges illarum quinque urbium exercitu coacto ſe contulerint אל עמק השדים *verſus vallem Siddim.* Quod ſi quis illa *in valle* reddere velit, res eodem redibit. Erit enim vallis Siddim diverſa ab illa regione in qua urbes eorum quinque erant ſitae. Verbi cauſa, quis dicat? cives Amſtelodami, Harlemi, & Lugduni obviam ivere hoſtibus & congregati ſunt in Hollandia, quum illae urbes Hollandicae ſint: verum ita dici poteſt apte, cives illarum urbium congregati ſunt in eo loco, ubi nunc eſt lacus Harlemenſis, & inde colligere licet lacum Harlemenſem diverſum eſſe a loco in quo urbes illae ſitae ſunt.

Praeterea in toto ſacro Codice nulla plane mentio ſubmerſionis harum urbium, nec eo loco ubi narratur ipſa hiſtoria, nec ubi digitus ad eam a Prophetis intenditur. *Gen.* 19. 24. dicitur Deus pluiſſe ſuper eam ſulphur & ignem & vertiſſe (יהפך) urbes & planitiem ככר (nota hoc: ita quoque *Gen.* 13. 3. non עמק, non vallem Siddim) & incolas urbium & proventum terrae: & commate 28. Abraham vidit eam regionem fumantem inſtar furni. Nihil hic de eluvie, nihil de inundatione: ſed contraria omnia, *ſulphur*, *ignis*, *fumus*, *ſubverſio*.

Sed inprimis illuſtris eſt locus *Deut.* 29. 22. ubi non tantum *ſubvertit* legitur de excidio harum urbium, nequaquam *texit aquis*: ſed גפרית ומלח שרפה כל ארצה לא תורע ולא תצמיח ולא יעלה בה כל עשב *Sulphure & ſale combuſta terra ejus, non ſeretur nec pullulabit aut ſurget in ea ulla herba*, & ſequitur כמהפכת סדם ועמרה אדמה וצביים אשר הפך יהוה באפו ובחרונו *ſicuti ſubverſio Sodomae, Gomorrae, Adamae & Zeboim, quas ſubvertit Deus in ira & furore ſuo.* Viden? Converſae fuere urbes, & terra ipſa ſulphure & ſale multo combuſta non producet ullas herbas, eadem modo uti terra Sodomitica. Si haec aquis obruta fuiſſet, non dixiſſet, puto, ſcriptor herba non ſurget in ea, nec pullulabit; nec cauſam addidiſſet quod ſulphure & ſale inepta fuiſſet reddita. Quid enim planius, quam terram aquis immerſam herbas non producere? Ita legitur *Zephan.* 2. 9. *Moab erit ut Sodoma, & filii Ammon ut Gomorrha, ſiccitas ſpinarum & acervi ſalis & deſertum uſque in aeternum.* Quid clarius? Si Sodoma aquis

Digitized by Google

aquis immerſa eſt, quando Moabitis ſimilis facta eſt Sodomae, & quando haec Prophetia impleta eſt? At nihil de aquis. Sed contra, *ſiccitas* ממשק חרול &c. Addamus illa quae leguntur *Amos*. 4. 11. הפכתי בכם כמהפכת אלהים את סדם ואת עמרה ותהיו כאוד מצל משרפה *ſubverti e vobis ſicuti ſubvertit Deus Sodomam & Gomorram, eritiſque uti titio raptus ex incendio.* Quid? urbes aquis obrutae ſuntne titioni ſimiles? Sed quia hic loquendi modus alio quoque referri poteſt, videamus *Jer*. 49. 18. *Sicuti ſubverſio Sodomae & Gomorrae ac vicinorum ejus, ait Deus. Non habitabit ibi quiſquam neque commorabitur in ea filius hominis* : & *cap*. 50. 38. *Siccitas occupabit aquas ejus, ita ut areſiant* ..... *Ferae & ululae in ea morabuntur, non conſidebit in aeternum nec habitabit ibi quiſquam. Similis erit ſubverſio qua Deus ſubvertit Sodomam & Gomorram, nullus ibi habitabit, nec commorabitur in ea filius hominis.* Illic tantum abeſt ut agatur de novis aquis enatis, ut eae ipſae quae erant exſiccandae eſſe dicantur.

In novo Inſtrumento quoque nulla inundationis memoria eſt, ſed contrarium. 2 *Petr*. 2. 6. πόλεις Σοδόμων καὶ Γομόῤῥας τεφρώσας καταστροφῇ κατέκρινεν. Epiſtola Judae *commate* 7. Σόδομα καὶ Γόμοῤῥα πυρὸς αἰωνίου δίκην ὑπέχουσαι, non aquis tectae, quibus nihil igni eſt inimicius, ſed ignis aeterni poenam ſuſtinentes: & Chriſtus ipſe *Luc*. 17. ᾗ δὲ ἡμέρᾳ ἐξῆλθε Λὼτ ἀπὸ Σοδόμων ἔβρεξε πῦρ καὶ θεῖον ἀπ' οὐρανοῦ καὶ ἀπώλεσεν ἅπαντας. Hinc eſt illud exuſtum ſolum, & in litore occidentali lacus incendii veſtigia, quorum profani ſcriptores meminerunt.

Poſſent ad ſententiae noſtrae confirmationem adduci verba Galeni mox exhibita qui ſalem Sodomiticum nuncupatum ſcribit non a Sodoma in lacu merſa ſed montibus adjacentibus, & Joſephi qui *lib*. v. *de bello*, *cap*. 5. Σοδομῖτιν vicinam tradit eſſe lacui Aſphaltiti & totam exuſtam, & in ea πέντε πόλεων σκιὰς conſpici poſſe adhuc ſuo tempore, & fructus cinereos producere. Poſſet produci in medium Baſilius citatus Anaſtaſio Sinaitae *in quaeſtionibus pag*. 206. cujus haec verba ſunt, Σοδομιτῶν γένος ἀπώλετο πλεονάσαν εἰς ἄκραν κακίαν· καὶ τὸ Αἰγύπτιον φῦλον καὶ τὸ Χαναναῖον ἔθνος, τὸ μὲν πυρπποληθὲν, τὸ δὲ καταποντισθὲν, τὸ δὲ εἰς

αἰχμ-

ἀναίρεσιν τῶν πολεμίων ἐκδοθέν. *Sodomitarum gens quum malitia eorum ſummum apicem attigiſſet deleta eſt, atque ita & Aegyptiorum & Chananaeorum, illa quidem igne exuſta, altera aquis obruta, tertia in bello hoſtibus tradita.* Sed iis illuſtrandis & in clara luce collocandis non immorabimur ad alia pergentes. Pauca tantum notabimus ad ea quae nobis opponi poſſunt. Dicunt ruinas urbium & columnas plurimas in lacu aſphaltite fuiſſe conſpectas, quod Maundrellus refert in itinerario ſibi a viris fide dignis narratum fuiſſe. Etiam Herbelotus, ad vocem *Daoura*, *in Bibliotheca Orientali*, ſcribit, *une des cinq villes brulées dans la pentapole des Sodomites dont on voit encore les ruines ſur le lac aſphaltite.* Verum dubito, an urbes quae id temporis diſturbatae atque perverſae plane ſunt, & ſalſiſſimis aquis tam diu tectae, reliquias adeo inſignes oculis nunc poſſint exponere. Sed mittamus illud. Exiſtimem iſtas columnas & rudera, quum ipſi illi teſtentur ea litori vicina eſſe e quo conſpici poſſunt, & ſe ad illa acceſſiſſe, fuiſſe alterius aedificii rudera ad litus olim hujus lacus exſtructi quod poſtea ab aquis ejus abſorptum eſt. Nihil eſt quod nos cogat illa habere pro reliquiis Sodomorum. Porro hoc mihi poteſt opponi, ſaepe numero in locum urbium terrae motu everſarum lacum ſuccedere, adeoque & probabile eſſe id hic contigiſſe. Ego autem non eſſe heic notandum duco quid in ordinaria urbium everſione contingere ſoleat, quum prodigioſa plane & divina fuerit haec ſubverſio. Non erat certe neceſſarium, ut in locum urbium lacus ſuccederet. Praeterea terra adjacens, non autem lacus ipſe, ſigna habet urbium ſulphure everſarum. Denique, quum in locum urbium terrae motu everſarum lacus ſuccedit ſaepe id contigit illic ubi nullum flumen adeſt: quod ſi hic quoque nullum flumen adeſſet, major eſſet ſuſpicio natum eſſe hunc lacum poſtquam quinque iſtae urbes eſſent everſae. Sed hic origo lacus ipſius ex aquis Jordanis derivari poteſt quae delabentes continuo alicubi colligi debuere, quod olim ante natum hunc lacum videtur infra terrae ſuperficiem factum fuiſſe, ita ut in ampliſſimas voragines aut ipſum Oceanum deſcenderint. Poſt, incertum qua ratione, arctiores videntur facti fuiſſe illi meatus, ſic ut aquae Jordanis quum non

Digitized by Google

ita copioſe defluere poſſent, partem terrae inundaverint, atque ita lacum hunc effecerint cujus aquae & ipſae per meatus aliquos ſe exonerant, quum aquis Jordanis non augeantur.

CAPUT XXXIX.

DE LACU TIBERIADIS.

Nomen antiquiſſimum hujus lacus mare Kinnereth. An a forma κινύρας *vel urbe ortum ducat. Alterum nomen, lacus Genneſar, unde petitum. Tertium & quartum, mare Galilaeae & Tiberiadis.* λίμνη Τιβεριὰς *etiam dicitur &* Τιβερὶς, *aeque ac* Τιβεριάδος. *Situs hujus lacus, magnitudo, & natura. Piſcatus ratio in hoc lacu. Decem conſtitutiones Joſuae recenſitae.*

OLim quidem lacus Tiberiadis ים כנרת *Mare Kinnereth*, vel כנרות *Kinneroth* appellatus fuit. Vide *Num.* 34. 11. & *Joſ.* 12. 3. Quod nomen alii quidem ducunt a forma τῆς κιννύρας, כנור, inſtrumenti muſici, a quo non multum recedit, dictum autumant: nam formam habere ovi recentiores confirmant, & colligi poteſt ex Joſepho partem auſtralem hujus lacus non fuiſſe adeo latam ac pars borealis aut media fuit, quum Hippos a Tiberiade non abfuerit per 40 ſtadia, quam Joſephus ſcribit eſſe hujus lacus latitudinem: ego ab urbe כנרת *Kinnereth*, quae data legitur tribui Naphtali & in litore hujus lacus videtur eſſe quaerenda. Nec tamen putem, licet idem lacus poſtea nomen Tiberiadis tulerit, eandem fuiſſe Kinnereth cum Tiberiade. Rationes quae me cogunt ab illa ſententia recedere expoſui ſupra *capite* XXVIII.

Poſtea dictus eſt lacus Genneſar, ὕδωρ Γεννησὰρ, I *Macc.* 11. 67. Joſephus appellat Γεννησαρὰ ὕδατα, *libro* XIII. *Antiquitatum, cap.* 19. & Γεννησαρῖτιν λίμνην *Antiq. lib.* XVIII. *cap.* 3. & Γεννησὰρ λίμνην, *lib.* II. *de bell. cap.* 25. & *l.* III. 17. Hoc nomen alii quidem ex כנרת *Kinnereth* natum putant, ego ducere malim a regio-

ne

ne Γεννησάρ ei adſita & protenſa in longitudinem juxta litus lacus illius ſtadia 30, lata 20, quae optima gaudet coeli temperie, uti Joſephus ſcribit *lib.* III. *de bello cap.* 18. Confer quae nos ſupra notavimus de regione Genneſar, *capite* XXXII. in fine.

Nuncupatur & mare Galilaeae quam alluit ab ortu *Matth.* 4. 18. & mare Tiberiadis de nomine urbis clariſſimae ei adſitae, *Joh.* 6. 1. & alibi. Ita in Midraſch Coheleth *fol.* 102. *col.* 1. ימא של טבריא, *mare Tiberiadis.* Sed & λίμνη Τιβεριὰς nonnunquam appellatur. Euſebius in Onomaſtico, *ad vocem* Σαρών· ἡ ἀπὸ τοῦ ὄρους Θαβὼρ ἐπὶ τὴν Τιβεριάδα λίμνην χώρα. *Regio inter montem Thabor & lacum Tiberiadem.* Cyrillus, *in Jeſaiam lib.* 1. *Orat.* V. *pag.* 149. Φασὶ γάρ πως καὶ ὅρια Ζαβουλὼν καὶ Νεφθαλεὶμ τῇ Τιβεριάδι παρακεῖσθαι λίμνῃ. *Ferunt enim fines Zabulon & Nephtali lacui Tiberiadi adjacere.* Et mox: Ἰστέον δὲ ὅτι τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας τὴν Τιβεριάδα λίμνην τὸ γράμμα φησὶ τὸ ἱερόν. *Sciendum autem mare Galilaeae dici lacum Tiberiadem in Sacro Codice*, & *pag.* 150. Βηθσαϊδὰ... παρέκειτο τῇ θαλάσσῃ τῇ Τιβεριάδι. *Bethſaida adjacet mari Tiberiadi.* Non tamen ſemper hoc nomine Cyrillus utitur. In *Commentario* enim *ad Jonam pag.* 377. legitur τὴν Τιβεριάδος θάλασσαν, *mare Tiberiadis.* Pauſanias hunc lacum appellat λίμνην Τιβερίδα. Verba ejus adduximus ſupra *pag.* 254.

Lacum hunc in portione tribus Naphtali fuiſſe ſcribunt Talmudici in *Gemara Bava Kama fol.* 81. 2. תנו רבנן ימה של טבריה בחלקו של נפתלי היתה *Tradiderunt doctores noſtri, mare Tiberiadis in parte tribus Naphtali fuiſſe.* Verum ne credamus omne litus occidentale (nam de orientali dubium non eſt quin contigerit regionem tribuum transJordanicarum) hujus lacus ad tribum Naphtali pertinuiſſe facit urbs Capernaum quae litori hujus lacus adſita in confiniis fuit tribuum Zabulon & Naphtali, uti traditur *Matth.* 4. 13. niſi quis credat Capernaum ad litus hujus lacus Jordani proximum ſitam fuiſſe: ſed de ſitu urbis Capernaum plura notata legentur *libro tertio.* Quod attinet ad formam & magnitudinem hujus lacus, Joſephus, quo nemo melius ea ſcire potuit, teſtatur longum eſſe centum (Hegeſippus legit 140) ſtadia, latum 40. *lib.* III. *de bell. Jud. cap.* 18. A-

 quas

Digitized by Google

quas etiam hujus lacus a frigore commendat *lib.* III. *de bello cap.* 18. ita ut noctu aëri expoſitae, quod accolae facere noctibus aeſtivis (potus cauſa) conſueverunt, parum abſint a frigore nivium, τὸ μὲν ὕδωρ ὐκ ἀποδεῖ χιόνος ἐξαιθριασθὲν, ὅπερ θέρυς νυκτὸς ποιεῖν ἔθος τοῖς ἐπιχωρίοις. Horum verborum ſenſum aſſecutus non eſt interpres Latinus, aut certe corrupta eſt ejus verſio a librariis, qui ita haec vertit, *aeſtivis noctibus ejus aquae ſub divo perflatae nequaquam aeſtibus cedunt, id enim facere indigenis moris eſt.* Nihil hic de nivibus: adeoque ſcribendum fuerat, *nequaquam nivibus cedunt.* Geographus Arabs, Scherif Ibn Idris, vulgo Nubienſis dictus, contra omnium aliorum teſtimonia eandem latitudinem & longitudinem huic lacui tribuit طولها اثنا عشر ميلا في عرض مثلها *Longitudo ejus patet* 12 *milliaria & totidem latitudo.* Idem Joſephus loco citato *lib.* III. *de bell. cap.* 18. & *lib.* V. *cap.* 4. varia notat de hoc lacu, medium illum ſecari a Jordane, aquam habere dulcem ac potabilem, & quum lacus Aſphaltites ἄγονος ſit ac ſterilis nullos alens piſces, hunc contra γόνιμον eſſe & foecundum.

Piſces capi conſueviſſe in lacu Tiberiadis diſcimus etiam ex *Matth.* 4. 18. Tradunt autem Judaei de modo piſcandi in illo lacu legem tuliſſe Joſuam quae una eſt ex decem conſtitutionibus Joſuae quae dignae relatu ſunt quod ad regionis Palaeſtinae firmam & facem omnes ſpectent, & his verbis commemorantur in Gemara Babylonica *Bava Kama*, *fol.* 80. *fac.* 2. ת״ר עשרה
תנאין התנה יהושע שיהו מרעין בחורשין ומלקטין עצים בשדותיהם ומלקטים עשבים בכל מקום חוץ מתלתן וקוטמים נטיעות בכל מקום חוץ מגרפיות של זית ומעין היוצ׳ בתחילה בני העיר מסתפקי׳ ממנו ומחכין בימה של טבריה ובלבד שלא יפרוס קלע ויעמיד את הספינה ונפנין לאחורי הגדר ואפילו בשדה מליאה כרכים ומהלכים בשבילי הרשות עד שתרד רביעה שניה ומסתלקין לצידי הדרכים מפני יתדות הדרכים והתועה בין הכרמים מפסיג ועול׳ מפסיג ויורד

Digitized by Google

ויורד ומת מצוה קונה מקומו *Tradunt Doctores noſtri decem res ſancitas eſſe a Joſua.*

1. *Licere paſcere gregem in ſylvis*, ubique, non habita ratione tribuum, ſic ut Naphtalitae in ſylvis tribus Judae paſcere gregem potuerint.
2. *Liberum eſſe colligere ligna in agris, & herbas ubique excepto foeno Graeco.*
3. *Licere ramos incidere arborum omni in loco (ſurculi inſerendi cauſa) exceptis ramis olearum.*
4. *Aquas fontis recens exorti civibus urbis proximae in uſum cedere.*
5. *Hamo piſcari licere in mari Tiberiadis, nequaquam vero iſtiuſmodi inſtrumentis, quae navigiorum curſum impedire poſſent.*
6. *Licere alvi dejiciendae cauſa per ſepem in agros etiam croco conſitos tendere* (ex via publica, ne in conſpectu hominum id fiat.)
7. *Licere per agros compendii cauſa iter facere uſque ad delapſum pluviae ſecundae.*
8. *Licere ad latus viarum ire, ſi viae ipſae aſperae ſint & inceſſui minus aptae.*
9. *Licere homini inter vineas erranti viam ſibi facere per vites vel ſurſum vel deorſum vites ipſas frangendo.*
10. *Mortuum praecepti (id eſt, cadaver inhumatum repertum in via, quod ſepeliri Deus juſſit) etiam illo in loco ubi invenitur ſepeliri poſſe.*

CAPUT XL.

DE LACU SAMOCHONITE.

Nomen antiquiſſimum hujus lacus מי מרום. *Conjecturae de ſignificatione nominis Samochonitis.* סמך *idem quod* אדם. *Aquae ejus coenoſae. Differentiae inter aquas lacus Tiberiadis & hujus. Ma-*

Digitized by Google

gnitudo & ſitus hujus lacus. Joſephi emendatio tentata. Δάφνη *Antiochena. Fons Daphnis. Deſcriptio lacus Syriaci ex Plinio.*

OLim quidem hunc lacum nuncupatum fuiſſe מי מרום *aquas ſuperiores* videtur colligi poſſe ex *Joſuae cap.* XI. 5. & 7. ubi Joſua Jabini, regis Chatzor, exercitum fudiſſe legitur ad מי מרום & fugientes inſecutus Sidonem uſque & vallem Mizpe, quae loca in finibus terrae Iſraëliticae ſeptentrionalibus ſita fuiſſe notatum ſupra eſt *capite* XXV. Cum his confer Joſephum *Antiquitatum libro* V. *capite* 6. Ὑπὸ Ἰαβίνυ τῦ τῶν Χαναναίων βασιλέως ὁρμώμενος, ἄυτη δ' ὑπέρκειται τῆς Σαμοχωνίτιδος λίμνης, ςρατῦ μὲν ὁπλιτῶν τριάκοντα ἔτρεφε μυριάδας. *Imperio Jabini regis Cananaeorum ſubjecti ſunt. Hic ex urbe Aſoro prorumpens (illa autem ſita eſt ſupra lacum Samochoniten) triginta alebat militum myriadas.* Hiſtoria quam illic narrat Joſephus extat in libro *Judicum*, *capite* 4. ubi Jabin dicitur regnaſſe in Chatzor. Non eſt dubium quin eadem illa Chatzor fuerit quae Joſuae *cap.* XI. memoratur vicina aquis ſuperioribus, quas lacum Samochoniten Joſephus nuncupat.

Poſtea dictus eſt lacus Samochonites, Σαμοχωνῖτις λίμνη, apud Joſephum, *loco citato*, & Σεμεχωνῖτις *lib.* V. *de bello Judaïco, capite* 6. & *lib.* III. *cap.* 18. Hoc nomen a piſcibus quidam ducunt. سمك *Samac* piſcis eſt, سموكن *Somochon*, piſces. Alii a سمك *Samaca*, altus fuit, ut ita nomen Samochonites idem ſit cum מי מרום. Poſſet etiam huc referri quod מיא סומקין *aquae rubrae* dicantur Judaeis. סמק Chaldaeis eſt quod אדם Hebraeis. Notum eſt אדמה terram hinc nomen tuliſſe: adeoque videtur etiam lacus lutoſus & particulis terreſtribus turbidus inde dici poſſe. Certe lacus hic coenoſus fuit & aquae ejus potui minus aptae niſi ea parte qua Jordanes eam medius ſecat. Joſephi verba *lib.* III. *de bello*, *cap.* 18. id credere ſuadent, quae haec ſunt: ἀρχόμενος δὲ Φανερῦ ῥέυματος ὁ Ἰορδάνης ἀπὸ τῦδε τῦ ἄντρυ κόπτει μὲν τὰ τῆς Σεμεχωνίτιδος λίμνης ἕλη τε καὶ τέλματα. *Jordanes conſpicuo* (nam ante ſub terra a lacu Phiala uſque ad antrum Panium eum labi ſcripſerat) *curſu fluens ab illo antro ſecat quidem*

quidem lacus Samochonitidis paluſtria & coenoſa. Ἕλη *paludes* reddunt gloſſae veteres. τέλματα ſunt τὰ πηλώδη καὶ τελευταῖα τοῦ ὕδατος teſte Suida. Utrumque ἕλη καὶ τέλματα, uti a Joſepho, ita a Dionyſio Halicarnaſſenſi, jungitur ubi de Tiberi agit *lib.* III. *pag.* 183. Quum vero paulo ante Joſephus aquas lacus Tiberiadis deſcripſiſſet, dulces illas ac potabiles, addit, καὶ γὰρ τῆς ἑλώδους παχύτητος ἔχει τὸ νᾶμα λεπτότερον, καθαρά τε ἐστὶ πάντοθεν αἰγιαλοῖς ἐπιλήγουσα καὶ ψάμμῳ, *paludoſa enim craſſitie tenuiores habet latices & pura ejus aqua eſt deſinens undique in litora ac arenas.* Hac nimirum ratione etiam a lacu Samochonite diſtinguitur, cujus aquae craſſiores, impurae, nec arenas in litore habentes.

Joſephus aliquoties hujus lacus meminit. Jordanem eum ſecare medium & emenſum 120 ſtadia alia (ἑτέρους σταδίους, quod videtur reſpicere ad ſpatium 120 ſtadiorum, quod a Phiala Caeſaream Philippi Jordanes ſub terra perlabitur) poſtquam Juliada urbem praeterfluxit, in lacum Tiberiadis influere ſcribit *lib.* III. *de bell. cap.* 18. Longus erat hic lacus ſtadia 60, latus 30, & ad illum ſita eſt Seleucia, uti tradit idem *lib.* IV. *de bell. cap.* 1. Paluſtria (ἕλη) hujus lacus ſe extendunt uſque ad χωρίον Δάφνης quae regio fontes habet Jordanem alentes teſte eodem *lib.* IV. *de bell. cap.* 1. Vide an non debeat legi χωρίον Δάνης pro Δάφνης: nam ad regionem urbis Dan ſe hic lacus extendit & regio urbis Dan fontem habet Jordanis a quo primum conſpicuus labi incipit. Certe de Daphne Antiochena, longe hinc remota, cujus plus ſemel meminit Joſephus, uti *Antiquit.* XIV. 23. & 27. XVII. 2. *de bell.* I. 10. ne cogitari quidem hic oportet. Nec etiam puto χωρίον Δάφνης aliquid commune habere cum *fonte Daphni*, cujus interpres vulgatus meminit *Num.* 34. 11. *Et de Sephama deſcendent termini in Reblatha contra fontem Daphnim: inde pervenient contra orientem ad mare Cinnereth.* In Hebraeo nulla mentio *Daphnis*, ſed עין *fontis* tantum: Chaldaeus tamen etiam τῆς דפני *Daphnes* meminit. Videtur autem hic fons propior fuiſſe lacui Tiberiadis quam χωρίον Δάφνης a Joſepho commemoratum.

Dubitari poſſet an non Plinius hunc lacum deſcribat (certe inter-

intervallum quo eum a mari removet non multum a vero abeſt licet alia ſatis ſciam non convenire: ſed non ubique verum aſſecutus eſt Plinius) *lib.* XII. 22. *Calamus odoratus in Arabia naſcens communis Indis atque Syriae eſt: in qua vincit omnes a noſtro mari centum* L *ſtadiis, inter Libanum montem aliumve ignobilem, non (ut quidam exiſtimavere) Antilibanum, in convalle modica juxta lacum, cujus paluſtria aetate ſiccantur, tricenis ab eo ſtadiis calamus & juncus odorati gignuntur.* Idem *lib.* XIII. 11. papyrum quoque hic naſci tradit. *Naſcitur & in Syria circa quem odoratus ille calamus lacum. Neque aliis uſus eſt quam inde funibus rex Antigonus in navalibus rebus, nondum ſparto communicato.* Idem *lib.* XXI. 18. *ob id & odorati junci medicinae dicentur, quoniam & in Syria coele (ut ſuo loco retulimus) naſcitur:* Hodie calamum odoratum in lacu Caeſareae maritimae proximo Palaeſtina quoque etiam profert.

CAPUT XLI.

DE LACU PHIALA.

Phiala verus fons Jordanis. Quando id demum innotuerit. Ἄχυρα, *quid. Fons Nili etiam* Phiala *dictus. Lavacra etiam* Φιάλαι *nuncupata. Regio* Suite *patria Bildadi circa Phialam quaeſita.*

NOn longe a lacu Samochonite eſt lacus Phiala, verus fons Jordanis, qui tamen pro eo habitus diu non fuit quod ſub terra inde uſque ad Paneada aquae ejus laberentur. Nomen ipſum φιάλη Hebraeis quoque uſurpatum fuit, פיילא, quemadmodum videre eſt in *Midraſch Schir Haſſchirim*, *fol.* 20. 3. Lacus eſt τροχοειδὴς, a figura ita dictus, cujus aquae nec augentur nec minuuntur, ſed intra margines ſuos ſe continent. Hunc eſſe verum fontem Jordanis eſſe primus deprehendit Agrippa Rex injectis in Phialam paleis, ἀχύροις (quo nomine non ipſa tantum involucra

volucra granorum ſed & culmos intellige) & juxta Paneada redditis. Confer illud quod apud Philoſtorgium legitur duos eſſe fontes Jordanis, alterum Dan in Paneade, alterum 160 (credo 120 legendum, ut conveniat cum intervallo inter Paneada & Phialam) ſtadiis inde remotum. Erat nomen Phialae commune huic fonti aut lacui cum multis aliis. Plinius *lib.* VIII. 46. ſcribit *locum eſſe Memphi in Nilo, quem a figura vocant Phialam.* Meminit quoque Phocas in deſcriptione Palaeſtinae fontis ſimilis prope Tyrum, ubi etiam vox φιαλώσαντες. Fons Nili quoque φιάλη dicitur & pari modo inde ſub terra Nilus labitur. Plinius *lib.* V. 9. *Phialam appellari fontem ejus, mergique in cuniculos ipſum amnem,* &c. Apud ſcriptores medii aevi quilibet, aut certe plurimi, fontes & aquarum receptacula, unde aquae erumpunt, videntur phialae dicti fuiſſe. Du Freſne in deſcriptione templi S. Sophiae Conſtantinopoli *pag.* 538. notat in medio atrii Sophianae aedis phialam ſtatuiſſe Juſtinianum. Sic labrum ſeu fontem appellabant ubi perennes aquae ſaliebant, quibus plebs lavaretur. Ille fons interdum φιάλη interdum λουτὴρ dicebatur. Phialam nuncupat Paulus Silentiarius, *part.* II. *vſ.* 177.

Εὐρυτάτη φιάλη τις ἰάσπιδος ἔκτομος ἄκρης.

Ceterum, fontis Phialae nomine, qui non eſt diverſus a Phiala Joſephi, meminit Sanutus in *Secretis fidelium Crucis pag.* 246. ſcribens circa fontem Fiale propter loci amoenitatem toto aeſtivo tempore nundinas celebrari a vicinis populis, & *pag.* 251. fontem Phialam *Medan*, i.e. aquas Dan a Saracenis nuncupari. Fallitur. Saraceni illum locum ob nundinas ميدان מידאן i.e. *forum* nuncupant. Confer alios ſcriptores illius aevi, qui de iſto *Medan* ſcribunt, nec dubitabis. Regionem illam in qua Phiala eſt *Suitem* vocant ſcriptores recentiores. Gulielmus Tyrius *lib.* XXII. mentionem facit hujus regionis, unde putat amicum Jobi nuncupatum fuiſſe Suitem שוחי (at *Suites* שוחי gentile eſt a שוח *Schuach*, viro aut regione, ductum) *Haec regio eſt*, inquit, *in qua praeſidium ſitum eſt, quod a noſtris paulo ante, ut praediximus, hoſtes dum in Syria Sobal* (leg. *Soba*) *moram facerent, fraudulen-*

 ter

ter eripuerant. Eſt autem regio commoditatibus vini, frumenti & olei, ſimul & ſalubritate commendabilis & amoenitate praecipua, de qua fuiſſe traditur Baldad ille, Job amicus, qui ab ea cognominatus eſt Suites. Accuratius ſitum hujus loci deſcribit idem *cap.* XV. *ejuſdem libri: erat nobis in regione Suite trans Jordanem a Tiberiade ſedecim diſtans milliaribus praeſidium munitiſſimum & ut dicitur inexpugnabile .... Erat autem ſpelunca in latere cujuſdam montis ſita, cui ſubjectum erat immane praecipitium, a parte vero ſuperiori nullus omnino acceſſus, ex altero vero latere tantum arcta nimis ſemita & per quam homini libero & ab omni onere expedito vix abſque periculo iter praeberetur. Eſt illud praeſidium idem cum eo quod cap.* XX. *deſcribitur.* Et illic dicit ſemitam eo ducentem unius pedis vix habere latitudinem. Marcus autem Sanutus, *in ſecretis fidelium Crucis pag.* 246. Suitam urbem nuncupat, & videtur illam circa lacum Phialae, unde Jordanes oritur, collocare. Ita ſcribit. *Sueta, unde fuit Baldac Suites. Sub hac civitate verſus Cedar convenire Saraceni ſoliti ſunt de Aram & Meſopotamia & Haman & Syria Moab & Amon & tota terra orientali circa fontem Fiale: & ibi propter loci amoenitatem toto aeſtivo tempore nundinas celebrant & erigunt tentoria diverſorum colorum.*

Ante eos Eugeſippus, qui circa annum 1040. ſcripſiſſe dicitur, meminit hujus regionis *pag.* 107. *Eſt autem quaedam pars terrae illius* (*Idumaeae*) *terra Hus, ex qua beatus Job, quae & Sueta, a qua Baldad Suhites.* Meminit idem illius conventus *pag.* 108. *Dan fere ab ortu ſuo ſubterraneum ducit gurgitem uſque ad Meldam planitiem illam in qua ſatis patentem ſuum foras emittit alveum. Planities illa Melda vocatur* (lege *Meidan*, nam eſt vox Arabica ميدان) *eo quod in illa Meldis eſt. Sarracenice quidem ſonat platem* (lege plateam) *Platea Melda, Latine autem platea, forum. Melda vero vocatur eo quod intrante aeſtate innumerabilis ibi populus ſecum deferens omnia venalia convenit, ingenſque Parthorum & Arabum militia ad tuendum populum & greges ſuos in paſcuis illis uberrimis per totam aeſtatem. Meldan componitur ex Mel & Dan.*

CAPUT

Digitized by Google

CAPUT XLII.

DE PALUDE CENDEVIA, LACU ASPHAR, ALIISQUE MINORIBUS.

Belus fluvius ortus e palude Cendevia. Mons Candavia in Illyrico. Lacus Aſphar vicinus lacui Aſphaltiti. Vadum Aſphar in Notitia dignitatum Imperii Romani. Lacus & Λάκκος nomina late patentia. Vorago in foro Romano lacus dicta. באר λάκκος. *Λίμναι ἁλὸς male ſcriptum pro* τιμαὶ ἁλός. *Lacus Hieroſolymis cujus aquae rubrae. Fluvius Adonis unde rubedinem ducat. Luciani verba confirmata experientia noſtrorum temporum. Aqua rubra prope Joppen. Lacus prope Caeſaream crocodilos alens.*

Reliqui lacus Palaeſtinae non adeo noti ſunt ; & vix uni & alteri memorantur. Meminit Plinius *lib.* XXXVI. *c.* 26. paludis Cendeviae e qua fluvius Belus ortum trahit, effluens in mare juxta Ptolemaidem. *Pars eſt*, ita ſcribit, *Syriae quae Phoenice vocatur, finitima Judaeae, intra montis Carmeli radices paludem habens quae vocatur Cendevia. Ex ea creditur naſci Belus amnis quinque mill. paſſ. ſpatio in mare perfluens juxta Ptolemaidem coloniam.* Idem *lib.* V. 19. *Rivus Pagida, ſive Belus, vitri fertiles harenas parvo litori miſcens: ipſe e palude Cendevia a radicibus Carmeli profluit.* Non memini alibi de hac palude legere. Affine nomen eſt *Candavia*, nomen montis Illyrici memorati Straboni *lib.* VII. Κανδαουία. Cicero *Candaviam* vocat. Lucanus, *lib.* VI. 331.

—— terraeque ſecutus
Devia, qua vaſtos aperit Candavia ſaltus.

Praeterea fuit lacus Aſphar, Λάκκος Ἀσφάρ. Ad occaſum lacus Aſphaltitis videtur fuiſſe: cujus meminit Joſephus *Ant.* XIII. 1. 1 *Macc.* 9. 33. legitur Jonathan cum ſuis fugiſſe in deſertum Θεκωὲ & commorati fuiſſe ἐπὶ τὸ ὕδωρ λάκκου Ἀσφάρ *ad aquam*

λάκκȣ *Aſphar*. Erant in deſerto plures λάκκοι. De Uzzia rege legitur in uſum pecorum feciſſe eum πύργȣς ἐν τῇ ἐρήμῳ καὶ λάκκȣς, 2 *Chr*. 26. 10. Nota Joſephum quoque ὕδωρ λάκκȣ commemorare, ſic ut locus ipſe nomen ab aqua habuerit, uti lacus Samochonites מי מרום, lacus Tiberiadis ὕδατα Γεννησὰρ, & alii, dictus fortaſſis מי אספר. Caeteroquin ſcripſiſſet, uti ſolet, ἐπὶ λάκκον Ἀσφὰρ, non ἐπὶ ὕδωρ ὅτω καλȣ́μενον. Vicinia nominis facit ut praeterire nequeam in Notitia Imperii mentionem fieri *Vadi Aſphar fluvii in Caſtris Arnonenſibus*. Sed praeter nomen nihil huic loco & illi commune eſſe opinor. واد *Vad* Arabice *fluvium* notat.

Λάκκος nomen eſt late patens, quod non lacum modo ſed alia notat: aliquando puteum, uti cum Callias Λακκόπλȣτος dictus eſt, quod argentum a Perſis εἰς φρέαρ βεβλημένον, *in puteum conjectum*, nactus eſſet. Vide Suidam & Heſychium ad vocem Λακκόπλȣτος. Suidas etiam ὀρύγματα εὐρύχωρα καὶ ςρογγύλα καὶ τετράγωνα, *ciſternas latas vel rotundas vel quadratas*, in quibus vinum & oleum ſervabant Athenienſes, λάκκȣς dictos fuiſſe adnotat, & *Pſal*. 39. 3. pro ſepulcro uſurpari. Lacus nomen tribuitur ſaepe haud ita multis aquis. Unde in veteribus gloſſis *Lacus* redditur non per λίμνην tantum, ſed δεξαμενὴν, & τόπον ἐν ᾧ ὀλίγον ὕδωρ συνίςαται, *locum in quo paullum aquae collectum eſt*. Romae in medio ferme foro lacus Curtius fuit, a Curtio dictus

—— cujus ſacrata vorago
Famoſuſque lacus nomen memorabile ſervat.

Sunt verba Statii Sylvar. *lib*. 1. quamvis non deſint qui ab antiquo illo T. Tatii milite Curtio Metio appellatum putent, quod heic primum ex profunda emerſus palude equum in vado ſtatuiſſet. Videatur Dionyſius Halicarnaſſenſis *lib*. 11. *Antiq. Roman*. & Livius *lib*. 1. *cap*. 13. Sic 2 *Sam*. 23. 16. mentio fit τȣ̃ λάκκȣ τȣ̃ ἐν Βηθλεὲμ τȣ̃ ἐν τῇ πύλῃ, *Lacus vel ciſternae aut putei qui Bethlehemi in porta erat*, באר בית לחם אשר בשער. Sic lacus vas in quod muſtum defluit dicitur, uti notum eſt ex Varrone, Columella & aliis. Quomodo & Tibullus uſurpat *lib*. 1. *el*. 1.

—— ſed frugum ſemper acervos
Praebeat & pleno pinguia muſta lacu.

Non

Non puto aliorum lacuum Palaeſtinae, praeter eos quos recenſui, apud veteres mentionem fieri. Memorantur quidem λίμναι ἁλὸς, 1 *Macc.* 10. 29. ſed ibi legendum eſſe τιμὰς ἁλὸς videtur tum aliunde tum etiam hinc liquere quod Latinus interpres reddat *pretia ſalis indulgeo.* Euſebius quoque & Hieronymus in *Onomaſtico* meminerunt lacuum duorum Hieroſolymis, quorum unus aquas coloris ſanguinei continebat, ad vocem Βηζαθά. Θατέρα (λίμνη) παραδόξως πεφοινιγμένον δείκνυσι τὸ ὕδωρ, ἴχνος, ὥς φασι, φέρουσα τῶν πάλαι καθαιρομένων ἐν αὐτῇ ἱερείων παρ᾽ ὃ καὶ προβατικὴ καλεῖται διὰ τὰ θύματα. Hieronymus. *Alter (lacus) mirum in modum rubeus, quaſi cruentis aquis antiqui in ſe operis ſigna teſtatur. Nam hoſtias in eo lavari a ſacerdotibus ſolitas ferunt, unde & nomen accepit.* Sed piſcinas eas potius quam paludes aut lacus (uti nunc vulgo ea vox accipi ſolet) dixerim: nec dubium eſt admixtioni terrae, aliive cauſae naturali, illum colorem deberi. Tale illud eſt quod de fluvio Phoenices Adonide Lucianus narrat, *in lib. de Dea Syria.* Ἔνι δὲ καὶ ἄλλο θῶυμα ἐν τῇ χώρῃ τῇ Βυβλίῃ, ποταμὸς ἐκ τοῦ Λιβάνου τοῦ ὄρεος ἐς τὴν ἅλα ἐκδιδοῖ· ὄνομα τῷ ποταμῷ Ἄδωνις ἐπικέαται· ὁ δὲ ποταμὸς ἑκάστου ἔτεος αἱμάσσεται καὶ τὴν χροιὴν ὀλέσας ἐσπίπτει ἐς τὴν θάλασσαν καὶ φοινίσσει τὸ πολλὸν τοῦ πελάγεος καὶ σημαίνει τοῖς Βυβλίοις τὰ πένθεα. Μυθέονται δὲ ὅτι ταυτῃσὶ τῇσι ἡμέρῃσι ὁ Ἄδωνις ἀνὰ τὸν Λίβανον τιτρώσκεται καὶ τὸ αἷμα ἐς τὸ ὕδωρ ἐρχόμενον, ἀλλάσσει τὸν ποταμὸν, καὶ τῷ ῥόῳ τὴν ἐπωνυμίην διδοῖ. Ταῦτα μὲν οἱ πολλοὶ λέγουσι, ἐμοὶ δέ τις ἀνὴρ Βύβλιος, ἀληθέα δοκέων λέγειν, ἑτέρην ἀπηγέετο τοῦ πάθεος αἰτίην· ἔλεγε δὲ ὧδε· ὁ Ἄδωνις ὁ ποταμὸς, ὦ ξεῖνε, διὰ τοῦ Λιβάνου ἔρχεται· ὁ δὲ Λίβανος καρταξανθόγεώς ἐστι· ἄνεμοι ὦν τρηχέες ἐκείνῃσι τῇσι ἡμέρῃσι ἱστάμενοι τὴν γῆν τῷ ποταμῷ ἐπιφέρουσι, ἐοῦσαν ἐς τὰ μάλιστα μιλτώδεα. *Eſt & aliud mirandum in terra Bybliorum. Fluvius quidam ex Libano monte in mare illabitur, cui nomen Adonis. Hic fluvius quotannis ſanguineo colore tingitur & colorem ſuum amittens in mare exit ipſumque pelagus magna ex parte rubrum efficit & Bybliis tempus lugendi indicat. Fabulantur enim illo tempore Adonin in montanis Libani vulnerari & ſanguinem ejus fluvio mixtum mutare colorem fluvii & nomen ei dediſſe. Haec quidem*

dem

dem vulgo dicunt. Sed vir quidam Byblius, qui vera dicere videbatur, aliam hujus rei cauſam tradebat, his verbis : flumen hoc o hoſpes per Libanum defertur qui terram habet rubicundam, quae ventis vehementioribus, qui tum oriuntur, in fluvium delata aquas ejus minii colore tingit. Haec confirmantur teſtimonio Maundrelli in Itinerario ſuo ſcribentis ſe obſervaſſe colorem rubrum fluvii Adonidis a pluviis oriri quae terram rubram in eum deferant. Pauſanias etiam circa Joppen in Palaeſtina ſe vidiſſe fontem teſtatur, cujus aqua coloris erat ſanguinei. Ita ſcribit *lib.* IV. *cap.* 35. Ξανθὸν δὲ ὕδωρ οὐδέν τι ἀποδέον τὴν χρόαν αἵματος Ἑβραίων ἡ γῆ παρέχεται πρὸς Ἰόππῃ πόλει· θαλάσσης μὲν ἐγγυτάτω τὸ ὕδωρ ἐστὶ, λόγον δὲ ἐς τὴν πηγὴν λέγουσιν οἱ ταύτῃ, Περσέα ἀνελόντα τὸ κῆτος ᾧ τὴν παῖδα προκεῖσθαι τοῦ Κηφέως, ἐνταῦθα τὸ αἷμα ἀπονίψασθαι. *Rubra vero aqua non diverſa a colore ſanguinis eſt in terra Hebraeorum prope urbem Joppen. Eſt ea mari vicina : dicuntque accolae in eo fonte Perſeum interempto ceto, cui Cephei filia fuerat expoſita, ſanguinem abluiſſe.*

In ſcriptis recentiorum multum celebratur lacus vix intervallo horae itineris a Caeſarea maritima diſtans aquas dulces continens & crocodilos alens, quare ما التمساح *Aquae crocodili* ſolet appellari; ſed veteribus, quod ſciam, non commemoratur.

CAPUT XLIII.

DE JORDANE.

Nomen Jordanis num a Jeor *&* Dan, *duobus fontibus, ductum ſit.* ירדן *fluvium notare poteſt. Nomina talia fluminibus data quae una ſunt in regione aliqua. Nomen Arabicum* اردن *& Perſicum* هردوم. *Nomen* Zacchar *unde originem habeat. Deſcriptio Jordanis ex Joſepho. Jordanes major & minor nequaquam nomina fluviorum ex diverſis fontibus ortorum. Jordanis elatio ſupra alveum ordinarium tempore meſſis. Idem de Nilo notatum. Convenientia inter Nilum & Jordanem. Ripae Jordanis leonibus obſitae. Jordanis aquae quum retroceſſerunt Iſraëlitis tranſeuntibus, non*

Digitized by Google

non naturalibus cauſis ſed virtuti Dei id adſcribendum, ſecus ac in refluxu amnium verſus fontes memorato a ſcriptoribus Romanis & Graecis. Joſephi pietas defenſa. Phraſis ejus, περὶ τούτων ἕκαστος ὡς αὐτῷ δοκεῖ σκοπείτω, *non ſignificat rem ipſam ei dubiam eſſe. Alveus Jordanis qualis & vada.*

A Lacubus ad flumina tranſimus. Haec inter uſque adeo eminet Jordanes, ut ſolus nomen fluminis mereatur, quare & nomine ποταμοῦ a Joſepho, nulla alia voce addita, indicatur *Antiquit.* v. 1. ubi portionem tribus Iſſaſcar in longum patere ſcribit a Carmelo uſque ad τὸν ποταμόν.

Flumen hoc ירדן *Jarden* dici quaſi יאר דן *fluvium Dan*, quod circa urbem Dan ortum capiat, aut quod duo fontes, alterum Jeor alterum Dan dictum, habeat, eſt opinio quae multorum mentes imbuit. Sed utraque ſententia premitur ſuis difficultatibus. Certe quod de duobus fontibus ita dictis narratur, falſum eſt, uti mox demonſtrabitur. Quod autem a Dan nomen habeat, non eſt veriſimile quum diu ante urbem Dan conditam Jarden appelletur. Fateor, ita dici potuiſſe per πρόληψιν, uti ipſa urbs *Dan* in Pentateucho memoratur, ſed cur eam fingamus, quum *Jardèn* non *Jordan* Hebraïce dicatur, nec illud *Dan* videatur mutari debuiſſe in *Den*, & certe ante exſtructam urbem *Dan* nomen aliquod habuerit, quod cur mutaſſent nulla ratio dari poteſt, quumque nihil videatur naturae rei convenientius quam Jarden deduci ab ירד *deſcendit, labitur*, ut notet *fluvium*. Nos diceremus, *de Vliet*, vel *de Vloet*. Ita κατ᾽ ἐξοχὴν hic fluvius dictus eſt, quod ſolus in Palaeſtina nomen fluminis mereretur. Et ita plerumque fieri ſolet in regionibus ubi unus fluvius eſt, aut certe unus eximius & ingens, illum non nomine proprio ſed communi *fluvium* appellari. Ita Baetis واد الكبير *Wad Alkebir* accolis i. e. *fluvius magnus*, ita Araxes الراس, ita נחל Νεῖλος, Κύρος قور, جيحون *Sihon*, & forſitan hic ipſe Rhenus a ῥεῖν, & *Menam* in Siam.

Arabibus اردن *Ordonnon* & *Arden* dici ſolet, & regio adjacens بلد اردن *terra Jordanis*, Perſis هردوم *Herdum*, velut in

in illo, زبان پاك ودل پاك هردومي بايد, *Linguam puram & mentem puram praeſtare poſſe vicem Jordanis.* Scherif Ibn Idris appellat hoc flumen نهر زخار *Flumen Zacchar*, ubi commemorat varios fluvios Palaeſtinae, omnes in Jordanem aut lacus ejus influentes وساير مياه الشام تنحدر وتجتمع فيكون منها نهر زخار اوله من بحيرة طبرية ياخذ من طبرية وجميع الانهار تصب اليه مثل نهر اليرموك والحد وانهار بيسان وما ينصب من كورمات وجبال بيت المقدس وجبل ابرهيم عليه السلام وجميع ما ينصب ايضا من نابلس فانه يجتمع الكل منها حتي يقع في بحيرة زغر *Omnes autem aquae reliquae Syriae* (*vel Damaſci*) *in unum confluentes efficiunt flumen Zacchar, cujus origo eſt ex mari Tiberiadis prope urbem, & plurimi fluvii in id illabuntur, uti Jarmuk, & Had, & fluvii Baiſan* (Bethſan ſive Scythopoleos) *& quicquid ex Kouarmat effluit, & quicquid ex montibus Hieroſolymae & ex monte ſepulcri Abraham* (ea ſunt montana urbis Chebron) *& quicquid ex Neapoli. Haec omnia ſimul juncta labuntur in mare Segor*, id eſt, lacum aſphaltiten. His adde ſequentia, ex quibus liquebit ſcriptorem per flumen Zacchar nullum aliud intelligere quam Jordanem وادي الاردن يخرج من بحيرة طبرية ويصب في بحيرة سادوم وغمورا *Flumen Jordanes egreditur ex mari Tiberiadis & illabitur mare Sodomae & Gomorrae*, quae plane eadem ſunt cum iis quae hic de fluvio Zacchar ſcripſit. Credo autem nomen زخار quod Arabibus ſignificat *tumidum*, *plenum*, & *excreſcentem ultra ripas*, quodque de mari & fluminibus uſurpari ſolet, datum eſſe Jordani, quod is ipſe, uti mox videbimus, intumeſcere ſoleat & ultra ripas ſuas extolli.

Joſephus meminit aliquoties Jordanis. Fontes ejus oriri ex monte Libano ſcribit *Antiquit.* v. 1. Minoris Jordanis ἐλάσσονος Ἰορδάνου fontes circa Paneum locat *Antiq.* v. 2. & *Antiq.* VIII. 3. hunc μικρὸν nuncupat, quem a majore Jordane non eſſe diverſum niſi quod minor exiſtens & propior fonti appelletur ἐλάσσων, deinde auctior magnus Jordanes, jure exiſtimat Ligtfootus, uti & vetus

vetus Vechta, & vetus Rhenus, & Anapus παλαιὸς & καινὸς, cujus meminit Vibius Sequeſter, quod non indicat veterem & novum ita dictos fluvios habere diverſos fontes, ſed eſſe ejuſdem fluvii partes alias atque alias. Certe quum de Jordane ἁπλῶς loquitur Joſephus, ejus fontes a Paneo deducit *Ant.* XV. 13. & XVIII. 3. ſcribit Paneada urbem ſitam ad fontes Jordanis. Ita ſcribit ex opinione vulgi, uti liquet ex *l.* I. *de bell. c.* 16. & *l.* III. *de bell. c.* 18. ubi tradit fontem Jordanis credi & videri eſſe Paneum, ſed lacum Phialam eſſe verum ejus fontem, quod tetrarcha Philippus deprehendit, qui injectas in lacum Phialam paleas per ductus ſubterraneos in Paneo redditas vidit. Eodem *capite* 18. *lib.* III. *de bell.* Joſephus curſum Jordanis ita deſcribit. Jordanes ex Phiala ortus, & dein 120 ſtadia ſub terra means & e Paneo erumpens ſecat lacum Samochonitin, dein alia 120 ſtadia emenſus poſt urbem Juliada lacum Genneſar permeat, & tum poſt multam ſolitudinem in lacum Aſphaltiten exit. Non meminit Joſephus alterius fontis Jordanis, quod feciſſet ſine dubio ſiquidem Jordanes major habuiſſet diſtinctum fontem a minore. Sed Jordanes minor & major ſunt nomina ejuſdem amnis, qui fonti proximus minor dicitur, ſed poſtea latiori alveo exceptus major. Hinc *lib.* IV. *de bell. c.* I. non dicit minorem Jordanem εἰσφέρεσθαι aut illabi in majorem, ſed fontes vicinos Dani parvum Jordanem προσπέμπειν τῷ μεγάλῳ. Ita ut ſecretus videatur minor Jordanes a majore intermedio lacu Samochonite. Paluſtria Jordanis ἕλη τοῦ Ἰορδάνου in quibus Jonathas caſtra metabatur, commemorantur eidem *Ant.* XIII. I 1 *Macc.* 9.42. ἕλος Ἰορδάνου dicitur.

Tempore meſſis Jordanem ſupra alveum ſuum maxime efferri & aquis abundare conſtat ex ſacris literis *Joſ.* 3.15. & *Ecc. Syrac.* 24.29. ubi Gichon & Euphrates cum eo junguntur. Per Gichonem Nilum intelligunt. Id fit contra naturam reliquorum fluminum, quae hyeme plurimum aquis abundant. De Eridano Polybius *Hiſtor. l.* 11. idem tradit: & de Nilo Philo, *l. de profugis, p.* 476. & huc faciunt illa Glycae *in Annal. part.* 1. *p.* 10. τούτῳ μέν τοι τῷ λόγῳ καὶ τὸν Νεῖλον αὐτὸν οὐ κατὰ τὸν αὐτὸν τοῖς ἄλλοις φησὶ πλημμυρεῖν καιρὸν ἀλλὰ μεσοῦντος τοῦ θέρους ἐπικλύζειν τὴν Αἴγυπτον. *Eadem ratione fit, quod tradunt Ni-*

lum exundare non conſueto reliquis fluminibus tempore, ſed media aeſtate Aegyptum tegere. Theophylactus etiam Simocatta, gente Aegyptius, Hiſtoriar. *l.* VII. *c.* XVII. ubi prolixe de Nilo diſputat, inter alia quoque ſoli Nilo hoc vendicat. Θέρυς τοίνυν ἀκμάζοντος τὰς αὐξήσεις λαμβάνει ἐνάντιον τῇ φύσει τῶν κατὰ τὴν οἰκυμένην ἅπασαν ποταμῶν. *Adulta aeſtate incrementum accipit contra naturam fluminum quae in univerſo orbe terrarum ſunt.* Et hinc etiam fortaſſis quaeſita eſt nonnullis communicatio quaedam ſubterranea inter Nilum & Jordanem. Fuere etiam qui Coracinum in Jordane inveniri traderent. Atqui coracinus eſt Nili piſcis, uti perca Rheni: vide Oribaſii *medic. collect. l.* 11. 58. Plinium *l.* XXXII. 5. Coracinum accolae Nili Πέλτην vocant, Alexandrini πλάτακα, teſte Athenaeo *l.* VII. 17. Saliri etiam ſolebat: nam Plinius *lib.* 32. 10. memorat coracinorum ſalſamenta. Sed & coracini alibi ſunt, vide Athenaeum *l. c.* (licet in Aegypto principatum teneant *Plin.* IX. 18.) uti apud nos, *Caruſſen* dicti vel ſaperdae: quumque & in mari & in amne coracini inveniantur teſte Plinio *l.* 32. 10. potuerunt etiam natatu ad aliis regiones deferri.

Leonum circa ripas Jordanis inter arundines latitantium meminit Joannes Phocas in *deſcript. locor. ſanct.* his verbis. Ἐν ταῖς τῦς Ἰορδάνυ ἑλικοειδέσι καὶ ἀγγυλοςρόφοις ῥοαῖς, ὡς τὸ εἰκὸς, τῆς ἐχόμενα τῦ ποταμῦ γῆς μέρη τινὰ περιγράφονται, ἐν οἷς μέγα τι καλάμων χρῆμα ἐκφύεσθαι πέφυκεν. Ἐν τύτοις λεόντων φῦλα εἰώθασι κατοικεῖν. *In tortis ac turbineis Jordanis verticibus,* (גלילות *Joſ.* 22. 10.) *ut fieri amat, nonnullae terrae partes contiguae fluvio ſecernuntur, in quibus magna vis arundinum naſcitur, quas leonum diverſa genera inhabitare ſolent.* Nempe haud recta fertur Jordanes, ſed *ſe accolis praebet* & *invitus* quaſi *lacum Aſphaltiten petit.* Sunt verba Plinii. Hieronymus ad *Zachar. cap.* XI. *Jordani fluvio qui maximus in Judaea eſt juxta quem morantur leones, fremitum junxit leonum propter ardorem ſitis & ob deſerti viciniam & latitudinem vaſtae ſolitudinis, & arundineta & carecta.* Salices, tamariſci, agnus caſtus, & cannae ingentes quae uſum haſtarum praebent, creſcunt ad ripam ejus, uti referunt αὐτόπται. Iſta arundineta ripam Jordanis ita obſident, ut per ea aqua fluminis vix poſſit conſpici: ita Maundrellus narrat *p.* 137.

Digitized by Google

137. & duas ripas Jordanis diſtinguit, unam hanc quae ipſas fluvii aquas contingere ſolet, alteram ſtadii intervallo inde remotam ad quam Jordanes quum maxime ſe extulit olim pertigit, quando leones & alia animalia in arundinetis latitantia ſedes mutare coguntur. *Jer.* 49. 19. De la Valle tradit ſe in iſtis arundinetis diu oberraſſe licet equo inſidentem, quum accedere vellet ad aquam Jordanis, & equitem in iis latere poſſe ne conſpiciatur. Hinc intelligitur, quare ligna caedenda quaeſiverint ad ripam Jordanis 2 *Reg.* 6. 2. quae adeo vicina flumini ut pars ſecuris in id incideret. Simile quid de leonibus in careċtis fluminum Meſopotamiae latitantibus legitur apud Ammianum Marcellinum *lib.* XVIII. *Inter arundineta Meſopotamiae fluminum & frutecta leones vagantur innumeri, clementia hyemis ibi molliſſimae ſemper innocui.*

Jordanem virtute Dei ad fontes ſuos retroactum fuiſſe, ut populus Iſraëliticus tranſiret, res eſt ex Sacro Codice nota: nec parum augetur prodigium, ſi cogites eo tempore maxime pleno alveo ferri Jordanem conſueviſſe, id eſt, tempore meſſis, uti notatur *Joſ.* 3. 15. Flumina ad fontes adſcendere res adeo prodigioſa eſt, ut proverbio locum fecerit Euripideum ἄνω ποταμῶν χωρῦσι πηγαὶ (vide Suidam voce ἄνω) & illa quae fieri non poſſunt cum eo comparentur. Notum eſt illud Naſonis, in epiſtola Oenones,

Quum Paris Oenone poterit ſpirare relicta
Ad fontem Xanthi verſa recurret aqua.
Xanthe retro propera, verſaeque recurrite lymphae.
Suſtinet Oenonen deſeruiſſe Paris.

Et Propertii, II. 12.

Terra prius falſo partu deludet arantes,
Et citius nigros ſol agitabit equos,
Fluminaque ad caput incipient revocare liquores
Aridus & ſicco gurgite piſcis erit.

Verum, dicet aliquis, in hiſtoriis quoque Romanis legitur flumina retro fluxiſſe. *Amnes* ſcribit Plinius *l.* II. *c.* 103. *retro fluere &*

& noſtra vidit aetas Neronis Principis annis ſupremis. Id de Vulturno & Glani, fluviis Campaniae, traditur, quum Hetruſci ad exſcindendas Cumas profecti eſſent, eos retroceſſiſſe ad fontes ſuos. Haec verba ſunt Dionyſii Halicarnaſſenſis, *Antiquitatum Romanarum lib.* VII. *pag.* 419. Ἐστρατοπεδευκόσι δὲ αὐτοῖς οὐ μακρὰν ἀπὸ τῆς πόλεως τέρας γίνεται θαυμαστὸν, οἷον ἐν οὐδενὶ χρόνῳ μνημονεύεται γενόμενον, οὔτε Ἑλλάδος οὔτε βαρβάρου γῆς οὐδαμόθι. Οἱ παρὰ τὰ στρατόπεδα ῥέοντες αὐτῶν ποταμοὶ Οὐολτοῦρνος ὄνομα θατέρῳ, τῷ δὲ ἑτέρῳ Γλάνις, ἀφέντες τὰς κατὰ φύσιν ὁδοὺς ἀνέστρεψαν τὰ νάματα καὶ μέχρι πολλοῦ διετέλεσαν ἀπὸ τῶν στομίων ἀναχωροῦντες ἐπὶ τὰς πηγάς. *His non procul ab urbe caſtra habentibus, mirum accidit prodigium, quale nullum unquam extitiſſe memoratur, nec apud Graecos nec apud barbaros. Amnes qui praeter caſtra eorum fluebant, omiſſo naturali fluxu, verterunt curſus ſuos, aliquamdiu ab oſtiis retrocedentes ad fontes ſuos.* Certe plura leguntur in Dionyſio, quibus fidem habendam eſſe non exiſtimo, ut quum cotem a Tarquinio novacula fiſſam, jubente & felicem ſucceſſum promittente Nevio, narrat *lib.* III. *pag.* 204. & Dioſcuros apparuiſſe *lib.* VI. *Antiq. pag.* 351. & quae ſunt alia ejuſcemodi. Credamus tamen fluvios hos ad fontes rediiſſe. Poteſt hoc ſecundum naturae leges fieri: uti Tiberis a mari Romam verſus vehementi noto actus fuit teſte Horatio *lib.* 1. *Od.* 2.

Vidimus flavum Tiberim, retortis
Litore Etruſco violenter undis,
Ire dejectum monumenta Regis
Templaque Veſtae.

Si crebrioribus ventis oſtium caeditur & reverberatur fluctu amnis reſtitit: qui creſcere videtur, qui non effunditur. Ita Seneca *Nat.* 4. *l.* 3.

Verum, dices, exſiccati fuere Vulturnus & Glanis. Finge ita fuiſſe. Quid ſi circa fontes vel per terrae motum vel aliam mutationem in locis ſubterraneis labes terrae fiat, & cavitas repente aperiatur, an non aquae fluminis ei proximae ſtatim eam replebunt & ex alveo fluvii, quem altiorem ea voragine fingo, retrocedent?

Digitized by Google

dent? qua cavitate repleta iterum, ut ante, curſum ſuum continuabunt? Nihil obſtat, quominus id fieri poſſet. Verum hoc ad exſiccationem Jordanis nihil pertinet. Eam enim cauſis naturalibus tribuendam non eſſe intelligitur ex eo quod Joſua eam praedixerit, *Joſ.* 3. 13. quodque ita receſſerint aquae ut in acervo ſubſtiterint, & ſciſſae apparuerint in partes duas *Joſ.* 3. 13. 16. quod denique ob eandem cauſam, populi tranſitum, jam olim Sinus rubri maris ſiccatus fuerit. Idem eſt utrobique prodigium, eadem vis divina, quam omnino hic agnoſcere & ſingularem Dei providentiam in conſervando & adjuvando populo ſuo mirari aequum eſt. Nec videtur ullus, qui libros Moſis & Prophetarum pro divinis agnoſcit, dubitare poſſe quin virtute Dei haec peracta ſint, quum Deus ipſe & viri numine ejus inſtincti toties haec commemorent, uti ſingularia beneficia in Iſraëlitas collata, & potentiae ejus indicia maniſeſtiſſima. Verum, dicet aliquis, Joſephus ipſe, qui certe fidem habuit ſcriptis Moſaïcis, dubitavit de tranſitu Iſraëlitarum per Sinum maris rubri, debeatne potentiae Dei an vero cauſis naturalibus adſcribi, quia ſcribit in fine *lib.* II. *Antiquit.* incredibile hoc videri non debere, ſive Dei voluntate, ſive naturae ſponte maris aquas retroceſſiſſe, quum etiam Alexandro Macedoni mare Pamphylium ceſſerit: addens περὶ τούτων, ὡς ἑκάστῳ δοκεῖ, διαλαμβανέτω, *de his quiſque, ut ipſi videtur, ſentiat.* At mihi perſuaſum eſt, Joſephum hoc prodigium agnoviſſe, ut decet, a Dei manu profectum. Ita enim ἐν ταῖς ἱεραῖς βίβλοις ſcriptum invenerat, uti teſtatur: credere itaque ut Judaeus debuit. Sed gentes, quarum gratia ſe hos libros ſcripſiſſe teſtatur in prooemio, convincere conatur exemplo, quod ipſi de mari Pamphylio traderent. Verba denique quibus lectoris arbitrio videtur ſubjicere, velitne fidem adhibere narrationi ejus an ſecus, etiam aliis in locis ab eo uſurpantur, ubi ne vel minima quidem dubitationis eſſe ſuſpicio poteſt. Uti in fine *lib.* III. *Antiq.* ubi de auctoritate Moſis & legum Moſaicarum egerat, addit περὶ μὲν τούτων ὡς αὐτῷ τινὶ δοκεῖ διαλείψεται, *de his quiſque ut videtur, ſentiat.* Eodem libro Moſis legem de leproſis vindicaverat a calumniis gentium, & ſubjungit περὶ τούτων ἕκαστος ὡς

αὐτὸ δοκεῖ σκοπείτω, *quiſque haec uti videtur accipiat.* At ipſe negavit aliter intelligi debere, quam expoſuerat. Credemuſne hic Moſen ab eo traditum Gentibus, ut licentiam quidvis de eo credendi & commiſcendi illis concederet? Nequaquam. Alibi *c.* IV. eodem libro, poſtquam narraſſet legiſlationem Sinaiticam ſcribit περὶ τύτων ὡς βύλεται φρονείτω ἕκαςος τῶν ἐντευξομένων. ἐμοὶ δὲ ἀνάγκη ταῦτα ἱςορεῖν καθάπερ ἐν ἱεραῖς βίβλοις ἀναγέγραπται. *Haec lecturi, ut cuique placuerit, accipiant. Mihi religio eſt aliter ea narrare ac in libris ſacris conſcripta ſunt.* Plura loca ex Joſepho, ubi iiſdem verbis utitur, adſcribere poſſem, ſed alias ea producam, volente Deo.

Ad cognoſcendam latitudinem alvei Jordanis, & ad quam menſuram creſcere & decreſcere ſoleat, haec notabo ex ſcriptore ſaeculi ſeptimi Adamnano *de locis S. lib.* II. *Ille ſacroſanctus & honorabilis locus in quo Dominus ab Johanne baptizatus eſt, ſemper aquis fluminis tegitur Jordanis: & ſicut Arculfus refert, qui ad eundem pervenerat locum hucque & illuc per eundem tranſnatavit fluvium in eodem Sacroſancto loco lignea crux ſumma infixa eſt, juxta quam aqua uſque ad collum longiſſimi venit ſtantis viri, aut alio in tempore nimiae ſiccitatis aquis imminutis ad mammillas uſque: inundatione vero facta majore illa tota crux aquarum adjectione protegitur. Locus itaque ejuſdem crucis, in quo (ut ſuperius dictum eſt) Dominus baptizatus eſt, citra alveum fluminis habetur: a quo uſque in alteram ripam in parte Arabiae homo fortis jactare lapidem poteſt funda impellente. Igitur a loco ſupra memoratae crucis pons lapideus arcubus fultus ad aridam uſque porrigitur, per quem ipſam adeuntes crucem per clivium homines deſcendunt.* Maundrellus αὐτόπτης anno MDCXCVII ſcribit latitudinem Jordanis eo loco, quo Jerichunti vicinus eſt, tunc ſexaginta pedum circiter fuiſſe & rapiditatem ejus tantam ut nemo in adverſum ejus natando obniti poſſit.

Videtur alicubi vada habere per quae tranſiri poteſt. Meminit eorum Gulielmus Tyrius *Hiſtor.* XVII. 20. ita ſcribens: Si qui vero agmina praeeuntes Jordanem ingreſſi fuerant, vadorum ignari undis rapiebantur, flumine ſuffocati. Et olim quidem probabile eſt diverſis locis conſueviſſe Jordanem ſcapha trajici,

jici, & extant hanc in rem nonnulla in ſacris literis teſtimonia, qualia *Judic* 3. 28. מעברות הירדן למואב *Trajectus Jordanis verſus Moab.* Ubi per Moab videtur non Moabitis ſtricte dicta intelligenda, (niſi quis ita velit interpretari, qua iter eſt per regionem tribus Ruben ad Moab) ſed campeſtria Rubenitarum, e regione Jerichuntis, quae quod olim Moabitis ſubjecta fuerint, terra Moab in Sacro Codice appellantur. Trajectus Jordanis erant e regione Jerichuntis, Scythopolis, prope Tiberiada, inter mare Tiberiadis & lacum Samochoniten, & forſitan pluribus in locis. Cymbis is fieri conſuevit: hinc in Midras Coheleth *fol.* 91. 4. diſputatur de עריבת הירדן (in gloſſa eſt ספינה עשויה כעריבת *cymba inſtar mactrae facta*) an ſit munda. Erant & גלילות Jordanis, flexus nimirum & circuitus, quia recta non fertur *Joſ.* 22. 10. de quibus Phocam mox *pag.* 274. loquentem audivimus.

CAPUT XLIV.

DE FLUMINIBUS TERRAE TRANSJORDANICAE.

Partitio fluminum Palaeſtinae in duas claſſes. Flumina quae in Jordanem, quaeque in mare magnum influunt. Arnon *flumen terminus ſeptentrionalis Moabitidis.* נחלי ארנון *quid.* Jaboc *flumen.* Ἰάβαχος *ex Chaldaeo* יובקא. *Flumen Jaezer quid.* Jarmoch, Ἱεράμαξ, *Gadara alluens.*

VAria ratione diſpeſci poſſunt flumina terrae Iſraëliticae, vel reſpectu magnitudinis, vel marium lacuumve in quos influunt, vel locorum per quae labuntur. Quod ad magnitudinem attinet, ſi Jordanem excipias & ut nonnullis viſum eſt Arnonem, non eſt in hac regione flumen ullum quod magnum dici mereatur, & de reliquis potiorem partem vix conſtat quae magnitudo ipſorum ſit. Quod ad ſecundum, ita diſtinxerunt flumina hu-

hujus terrae Sanutus & Cerbus. Nec inutile erit quae ipſi hac de re tradunt heic junctim exhibere.

Sanutus hos fluvios terrae Sanctae recenſet in ſecretis fidelium Crucis *pag.* 252. qui in fluvium illabuntur Jordanem.

1. Jaboch qui trium leucarum intervallo a mari Galilaeae in Jordanem influit.
2. Arnon.
3. Alium qui in principio mare mortuum intrat.
4. Alium qui 9 leucis inde mare mortuum ingreditur.
5. Parvum Jordanem qui juxta Bethſaida mare Galileae intrat.
6. Qui ex duobus fontibus prope Dothaim intrat mare Galileae.
7. Qui ex monte Betuliae oritur.
8. Ciſon ex pede orientali montis Tabor oritur & deſcendit ad finem maris Galileae.
9. Qui a latere meridionali collis Hermon fluit & jungitur illi aquae quae fluit ex fonte Jezrael & ſub Bethſan intrat Jordanem.
10. Jabok intrat Jordanem e regione Eleale.
11. Crith deſcendit ex vicinia Phaſaelidis.
12. Aquas circa Jeruſalem convenientes, quae adjuncta aqua montis Engaddi initium maris mortui intrant.

Qui in mare magnum influunt, ſunt

1. Eleutherus.
2. Puteus aquarum viventium.
3. Aqua prope Caſtrum regium, juxta Caſale Lamberti mare ingreditur.
4. Juxta Ptolemaida fluvius de prope veniens forte ad milliaria quinque.
5. Ciſon torrens oriens ex aquis montis Tabor & Hermon prope Caipham influit in mare cum aliis aquis Samariae.

6. In-

Digitized by Google

6. Inter Caeſaream & Aſſur.
7. Ex loco medio inter domum Zachariae & Emaus per vallem Raphaim tranſit fluvius juxta Ramatha & prope Joppen intrat mare.
8. Prope Aſcalon torrens qui ex vicinia Bethſurae deſcendit.
9. Torrens Boſoch de monte Carmelo deſcendit & verſus Gazam intrat mare.

Jacobus Cerbus, qui deſcriptionem terrae ſanctae fecit juſſu & cura Bonifacii a Stephanis, Epiſcopi Stagnenſis, per plures annos terrae ſanctae praefecti nomine ſedis Apoſtolicae, ediditque Venetiis anno 1569. octo hos fluvios illabi monet in lacum Aſphaltiten.

1. Jordanem.
2. Arnonem.
3. Flumen cum Arnone de magnitudine certans a monte regali procedens, attingens Oronaim.
4. Fluvium prope puteos bituminis & vallem ſalinarum.
5. Fluvium de Cadesbarne venientem.
6. Fluvium ab Artara egreſſum qui Thecuem irrigat.
7. Cedronem.
8. Charith, torrentem ex monte Quarentano ortum & prope Engallim in lacum Aſphaltiten ſe exonerantem.

Sed ex his non adeo multa docemur. Quis enim fidat loquenti de locis ignotiſſimis tanquam notis? Quomodo novit ubi Cadesbarne, Engallim, Oronaim ſit? Ad ſummum, ea loca innuere poterit, ubi tunc oſtendebantur. Sed proripiamus nos ex tenebris illius aevi, & certiora, licet pauca, amplectamur.

Regionis trans Jordanicae flumen maxime auſtrale flumen ARNON eſt. Illud ex Arabiae finibus ortum & totum deſertum perlabens in lacum Aſphaltiten ſe exonerat, terminus exiſtens regionis Moabiticae & Emoriticae, teſte Joſepho *Antiq.* IV. 4. ita nempe ut alluat latus auſtrale regionis Amoriticae *Antiquit.* IV. 4.

Nn adeo-

adeoque ſeptentrionale regionis Moabiticae : quod etiam ex Sacro Codice firmatur, ubi Arnon dicitur eſſe limes dividens terdam Emorraeorum a terra Moabitarum. Euſebius in Onomaſtico, *ad vocem* Ἀροὴρ, quam urbem ſcripſerat ſuper ripam torrentis Arnon ſitam fuiſſe, addit ὅτι χειμάῤῥους ὁ διὰ φάραγγος ἐπὶ τὴν νεκρὰν θάλασσαν ἐκπίπτων. *Torrens hic* (Joſephus tamen hunc ποταμὸν non χείμαῤῥον vocat) *per vallem labitur in mare mortuum.* Meminit etiam Epiphanius hujus fluvii ſcribens *lib.* 11. *adv. haer. pag.* 461. Sampſaeos in Moabitide juxta flumen Arnonis habitaſſe. Sunt qui & alios fluvios in Arnonem veluti communem alveum labi exiſtiment, quod *Num.* 21.14. נחלי ארנון, *flumina Arnonis*, memorentur. Galenus, quamvis nomen Arnonis non adſcribat, videtur tamen eum innuere quum duos ποταμοὺς, μεγίστους καὶ πλείστους ἔχοντας ἰχθύας, *fluvios maximos & plurimos piſces alentes* in lacum Aſphaltiten influere ſcribit (vide ſupra *pag.* 242.) unus enim eſt Jordanes, alter Arnon. An non Arnon ita flexerit curſum, ut non ad auſtrum modo ſed ad ortum quoque regionis Iſraëliticae collocari debeat, diſquirimus infra *libro tertio*, ubi de urbe *Aroër* ſita ad ripam hujus fluvii.

Alterum flumen regionis trans Jordanicae eſt JABBOC, יבוק, quod non longe a mari Tiberiadis influit in Jordanem. Epiphanius *l.* 1. *adverſ. haer. pag.* 10. Ἰαβὸκ vocat, & torrentem non longe a Jordane appellat. Ἰοβάκκος Joſepho vocatur ex Chaldaeo יובקא *Joubca.* Vide *Gen.* 32. 23. *Cant.* 4.2. Idem hoc flumen Ἰάβακχον nuncupat, & χειμαῤῥὸν *torrentem*, *Ant.* 1. 19. Influere eum in Jordanem teſtatur & terminare regionem Amoritarum a borea *Antiq.* IV. 5. & eo flumine ſuperato Moſen ingreſſum fuiſſe in regnum Ogi Galaadenen & Gaulanitida. Videlicet aliqua pars Jaboci poſſeſſa fuit ab Iſraëlitis, illa quae planitiem tranſit prope mare Tiberiadis, & quum dicitur *Deut.* 2. 37. *ad terram Ammonitarum non acceſſiſtis, ſc. latus Jabboci & urbes in montanis*, hoc non ita debet intelligi ac ſi ad Jaboccum non acceſſiſſent, ſed ad latus illud Jabboci ubi urbes erant in montanis, & regio Ammonitica.

Eſt & flumen Jaëzer. Euſebius in Onom. ad vocem Ἰαζὴρ ſcribit

Digitized by Google

bit eum locum abeſſe a Philadelphia 10 milliaria verſus occaſum & Esbunte milliaria 15, atque inde magnum flumen erumpere quod a Jordane ſucipitur. Poſſet aliquis ſuſpicari hoc flumen eſſe idem cum Jabboco, quod Euſebius ſcribit inter Philadelphiam & Geraſa fluere & commiſceri Jordani. Quod ſi ſit, numeri Euſebiani corrupti ſunt. Fieri enim non poteſt ut Jabboc tam vicinus Esbunti fuerit, terminus tribuum Ruben & Gad ad ſeptentrionem.

Quartum flumen regionis trans Jordanem ſitae eſt ירמוך, *Jarmoch*, يرموك Arabibus, uti videre eſt ex iis quae ſuperius *pag.* 272. adnotavimus. Ἱερόμαξ Graecis, in mollius flexa nominis forma dicitur. Hoc flumen urbem Gadara non longe a mari Tiberiadis ſitam praeterlabitur, teſte Plinio.

Fuerunt praeterea torrentes in Peraea, orti ex montano tractu, qui ei ab ortu eſt, quorum Joſephus meminit iis verbis quae exhibuimus ſupra *pag.* 130.

CAPUT XLV.

DE FLUMINIBUS TERRAE CISJORDANICAE.

Flumina & valles *eodem nomine* נחלים *nuncupatae.* Χείμαῤῥος ποταμὸς *an recte dicatur. Fluminum Palaeſtinae recenſio quae in mare magnum labuntur, progreſſu facto ab auſtro verſus ſeptentrionem.* Flumen Aegypti *quid. Num ab urbe Rhinocolurorum Aegyptus tempore Joſuae poſſit dici capere initium. Aliae cauſae hujus nominis. Fluvii torrentes circa Gazam. Fluvius* Beſor. Schorec *fluvius. Torrens inter Joppen & Jamniam. Fluvius Ramae ad ſeptentrionem Joppes in mare decurrens. Fluvius* Cana. Corſeus. Schichor Libnath. Kiſchon. Belus *in cujus litore arenae, quas ad conficiendum vitrum veteres adhibuerunt.* Τελὶς *unde. Fluvius* Lante *inter Tyrum & Sareptam.* Eleutherus *ubi quaerendus.* Sabbation *Flumen ubi. Flumina in Jordanem & lacus quos efficit illabentia. Flumina ex locis Scythopoli proximis orta. Fluvius* Crith. *Fluvius Jerichuntinus.* Kedron. *Fluvii* Ethan. *Fluvii in regione Sodomitica. Flumina* Abſus & Genuſus *Palaeſtinae tributa a Vibio Sequeſtre.*

Digitized by Google

Antequam de fluminibus terrae ad occaſum Jordanis ſitae, quam cisJordanicam nuncupare conſuevimus, ſigillatim dicamus, quaedam praenotanda ſunt de nomine quo appellantur. Sciendum itaque nullum ex his fluminibus eſſe navigerum, quod jam olim Ammianus Marcellinus obſervavit *lib.* XIV. adeoque ποταμίσκους potius quam ποταμοὺς dicendos: atque ita Hieroſolyma longe a ποταμοῖς ſita ſcribit Philo de *ſomniis*, quum tamen in proximo eſſet torrens Kedron. At is ποταμοῦ nomen haud meretur. Deinde nomen נחלים valles aeque ac flumina notare, & ſaepe numero incertum eſſe, quando נחל aliquis memoratur in Sacro Codice, debeatne vallis an flumen intelligi: quumque multa flumina ex his torrentia ſint, & aeſtate exſiccata alveum ſuum uti vallem oſtendant, quemadmodum & Ovidius *lib.* II. *Metamorphoſeon* ſeptem brachia fluvii exſiccata appellat

—— ſeptem ſine flumine valles,

poteſt ea vox נחל & flumini & valli adaptari. Graeci vocem נחל per χείμαῤῥον reddere ſolent, id eſt, torrentem ſive hybernum flumen. Sunt tamen quidam נחלים qui & aeſtate & hyeme fluunt. Quumque ob defectum veterum monumentorum nunc quidem dici vix poſſit quinam fluvii ex cisJordanicis torrentis ſive χειμάῤῥους, quinam fluvii perpetui, nomen mereantur, nos quidem omnes illos de quibus hoc capite agemus, fluvios nuncupamus, quod nomen & torrenti & perpetuo flumini commune eſt. Quae quidem ut aliquando clarius intelligantur, & errores quorundam ſcriptorum notentur ſciendum eſt quum χείμαῤῥον aut torrentem dicimus, id ad vocem ποταμοῦ vel *fluvii* ſpectare, quamvis ſecus videatur aliis. Fluvii *torrentes* & *perennes* opponuntur a Plinio *l.* V. *c.* 28. qui & voce *torrentior* utitur, uti Statius *Theb.* VII. 316. *torrentiſſimus.* Ovidius *l.* II. *de remedio amoris*,

Flumine perpetuo torrens ſolet altius ire:
Sed tamen haec brevis eſt, illa perennis, aqua.

Graeci quoque ποταμοὺς αὐθιγενεῖς καὶ χειμάῤῥους perennes & torrentes

rentes diſtinguunt. Vide Philonem *libro de victimis*, *pag.* 840. 457. 815. Male itaque Sylburgius notat ad Pauſaniae *lib.* 11. *cap.* 36. *In appellativa torrentis ſignificatione non ſolet voci* χείμαῤῥος *ſubſtantivum* ποταμὸς *adjici*, *niſi forte aliud quoque differentiae adjectivum accedat.* Verum ipſe Pauſanias ita utitur voce ποταμοῦ & χειμάῤῥου *lib.* IX. *c.* 19. τὸν δὲ ποταμὸν τὸν χείμαῤῥον Θερμώδοντα ὀνομάζουσιν, *flumen torrens Thermodonta* nuncupant. Ita in ſententiis Epicteti legitur ὁ τύχῃ βίος συμπεπλεγμένος ἔοικε χειμάῤῥῳ ποταμῷ, *Vita fortunae implicita ſimilis eſt fluvio torrenti.* Heſychius, Ἔναυλοι, αἱ ἐπὶ τῶν χειμάῤῥων ποταμῶν καταβάσεις· τινὲς δὲ ποταμοὺς χειμάῤῥους. Ἔναυλοι *ſunt deſcenſus in torrentes: alii ſic ipſos torrentes nuncupant.* Suidas χειμερινοὺς ποταμοὺς appellat, & ἐναύλους ἐν τῷ χειμῶνι ῥέοντας ποταμοὺς, *hyberna flumina.* Idemque ad vocem Κυκλοβόρος, ποταμὸς τῆς Ἀττικῆς χειμάῤῥους, *fluvius Atticae torrens.* Cui opponitur ποταμὸς ἀείῤῥους, quomodo Ariſteas Jordanem nuncupat. Adde denique gloſſas veteres, *Torrens*, χείμαῤῥος ποταμός.

Inter flumina terrae cisJordanicae primum locum concedemus fluminibus auſtralem regionem Palaeſtinae irrigantibus. Fuere heic plurima, & *Pſalm.* 126. 4. אפיקים בנגב, χειμάῤῥοι ἐν τῷ νότῳ appellantur. Eratoſthenes etiam teſtatur circa Rhinocolura, quae urbs ſita fuit in finibus Palaeſtinae auſtralibus, flumina fuiſſe, quae ne quis exigua putet, ipſe eorum originem ex Arabia lociſque per quae Euphrates labitur deducit, per meatus nimirum ſubterraneos. Strabo *lib.* XVI. ita refert ejus opinionem, Ἐρατοσθένης δὲ τῶν λιμνῶν μνησθεὶς τῶν πρὸς τῇ Ἀραβίᾳ φησὶ τὸ ὕδωρ ἀπορούμενον διεξόδων ἀνοῖξαι πόρους ὑπὸ γῆς, καὶ δι᾽ ἐκείνων ὑποφέρεσθαι μέχρι Κοιλοσύρων· ἀναθλίβεσθαι δὲ εἰς τοὺς περὶ Ῥινοκορούραν καὶ τὸ Κάσιον ὄρος ποταμούς. *Eratoſthenes paludum mentionem faciens quae circa Arabiam ſunt aquam ſcribit quum exitum nullum inveniret ſubterraneos ſibi meatus aperuiſſe & per illos uſque in Coeleſyriam delatam in illa flumina erupiſſe quae circa Rhinocorura & montem Caſium ſunt.* In Sacro Codice *Joſ.* 15. 4. & alibi נחל מצרים *flumen Aegypti* appellatur illud quod Rhinocolura alluit. Erat autem ad auſtrum urbis, quia Hieronymus illud labi teſtatur inter

Peluſium & Rhinocolura. De rationehujus nominis diſquiri ſolet, unde ductum ſit, & an non ipſe Nilus intelligi debeat, quoniam שיחור *Schichor*, & *Schichor Aegypti* appellatur 1 *Chron.* 13. 5. Veruntamen Nilus innui hoc nomine nequit ubi in finibus regionis tribui Judae aſſignatis eſſe dicitur *fluvius Aegypti* uti *Joſ.* 15.4. nam certum eſt ad Nilum uſque non fuiſſe illius tribus portionem protenſam. Quum porro Aegyptus ipſa tempore Joſuae ſe non extenderit uſque ad illum locum ubi Rhinocolura poſtea condita ſunt, clarum videtur non poſſe flumen Rhinocolura alluens fluvium Aegypti dici ac ſi in Aegypto eſſet, ſed alio referri oportere illud epitheton Aegypti. Scio equidem nonnullos ſcribere Aegyptum pertigiſſe uſque ad terram Iſraëliticam, & confirmari poſſe hanc ſententiam eo quod oppidum Rhinocolura a profanis ſcriptoribus appelletur πόλις Αἰγύπτȣ, adeoque & fluvius eam alluens recte dici poſſit fluvius Aegypti. Euſebius certe Ῥινοκȣρȣ́ρα *in Onomaſtico* ſcribit eſſe urbem Aegypti, & tribum Judae attingere Aegyptum, quum Βηθαφȣ̃ urbem tribus Judae eſſe fatetur & facit illam ὅριον *terminum* Palaeſtinae & Aegypti. Vide eum *ad vocem* Θαφφȣ̃ & Βηθταφȣ̃. Erat autem illa urbs 14 milliaribus a Ῥαφία (Raphia) diſſita Aegyptum verſus adeoque a fluvio hoc non valde remota. Adde in Notitia Eccleſiaſtica medii aevi Rhinocolura Aegypto quoque accenſita fuiſſe, ſub metropoli Peluſio Ἐπαρχίας Αὐγȣστομνικῆς. Sed, uti mox notatum fuit, haec ſpectant ad recentiora tempora. Aetate Joſuae Aegyptus eo uſque ſe non extendit & inter illam ac terram Iſraëliticam erat intermedia regio Philiſtaeorum. Non poteſt itaque flumen illud Rhinocolura alluens flumen Aegypti dici ac ſi in Aegypto laberetur. Quid ergo? *Joſ.* 13. 3. flumen hoc appellatur שיחור אשר על פני מצרים *Schichor qui eſt ante faciem Aegypti.* Hinc diſcimus idem eſſe *flumen Aegypti* quod *flumen reſpiciens Aegyptum.* Vox Schichor non debet quenquam offendere ac ſi Nilus eo innueretur quum & aliis fluminibus id nomen detur, uti ex hoc ipſo capite liquet. Erit ergo *Schichor*, vel *flumen Aegypti* id flumen quod Aegyptum reſpicit vel Aegypto, vicinum, uti *Almon Diblathaim* creditur

ditur eſſe Almon prope Diblathaim, *En Rimmon*, *Taanath Schilo*, &c. Idem videtur *Amos.* 6. 14. נחל הערבה appellari, quia uti terminus oppoſitus jungitur cum introitu Chamathae. Nomen non multum diverſum eſt נחל הערבים, quod nonniſi *Jeſ.* 15. 7. legitur, & *torrens ſalicum* ſolet reddi. Hieronymus ad illum locum notat *poſſe legi Orbim*, *ut ſit villa in finibus Arabum ſita*, *cujus a pleriſque accolae in monte Oreb Eliae praebuiſſe alimenta dicuntur.* Non memini legiſſe Eliam per ערבים nutritum fuiſſe in monte Oreb, ſed juxta torrentem Crith. Nec illi corvi in Arabes converti poſſunt aut incolas hujus alteriuſve loci, ut pluribus infra dicetur. Ceterum ad illuſtrandas voces has, *flumen Aegypti*, quaſi *reſpiciens Aegyptum*, non tantum faciunt nomina portarum Hieroſolymae & aliarum urbium dicta a regionibus verſus quas ducunt aut tranſitum praebent, ſed & quod apud Dioſcoridem legitur, libro *de re medica lib.* 1. *cap.* 6. Νάρδυ ἐςὶ δύο γένη· ἡ μὲν γάρ τις καλεῖται Ἰνδική· ἡ δὲ Συριακή· ἐχ᾽ ὅτι ἐν Συρίᾳ εὑρίσκεται ἀλλ᾽ ὅτι τῦ ὄρυς ἐν ᾧ γεννᾶται τὸ μὲν πρὸς Συρίαν τέτραπται τὸ δὲ πρὸς Ἰνδύς. *Nardi duo ſunt genera*, *Indica altera*, *altera Syriaca dicta*, *non quod in Syria inveniatur*, *ſed quod montis in quo naſcitur pars una Syriam altera Indos ſpectat.* Potuit etiam ab hiſtoria aliqua nobis ignota fluvius ille Aegyptiacus appellari, uti Abel mizraim in terra Iſraëlitica locus dictus eſt a planctu Aegyptiorum: & uti hodie *mons Francorum* in terra ſancta dicitur quod eum diutiſſime Franci contra Mohammedanos defenderint.

Circa Gazam torrentes fuiſſe ſcribit Ariſteas *lib. de* LXX *Interpret.* Ἄλλοι δὲ χείμαῤῥοι λεγόμενοι κατίασι, περιλαμβάνοντες τὰ πρὸς τὴν Γάζαν μέρη καὶ τὴν Ἀσωτίων χώραν. *Alii torrentes dicti defluunt per regionem Gazae & Aſotiorum.* His ego torrentibus malim adſcribere dulcedinem maris in litore Gazae, quam aquis Nili, quae longius a Gaza diſtant quam ut litora ejus poſſint attingere. Secus tamen viſum Michaëli Pſello in Διδασκ. παντοδαπ. *cap.* 131. Ὁ γῦν ἐπὶ Γάζαν πλῦς ὕδωρ ἴσχει γλυκὺ διὰ τὸ τινὰ ςόμια τῦ Νείλυ ἐκεῖσε ἐμβάλλειν. *In mari Gazae vicino aqua dulcis eſt quod quaedam oſtia Nili in id ſe effundant.*

In

In hoc tractu etiam *Beſor* flumen נחל הבשור fuit, Joſepho *Ant.* VI. 15. Βάσελος, de quo 1 *Sam.* 30. 10. legitur, & *Schorec* שורק de quo *Jud.* 16. 4. Euſebius notat ἐν βορείοις Ἐλευθεροπόλεως vicum fuiſſe Καφαρσωρὴχ dictum (ita legendum ex Hieronymo) *juxta villam Saraa, unde fuit Samſon.* Atqui Saraa illa aberat 10 milliaribus ab Eleutheropoli verſus boream & Nicopolim, uti ſcribit ad vocem Σάραα vel Σάρδα. Mox *ad vocem* Σωρὴκ (alio titulo) ſcribit fuiſſe juxta Eſtaol. Sed de his plura *lib.* III. Quod ſi *Schorec* illic quaeri debet, certe vinum שורק idem non fuit cum Aſcalonitico quod veteres celebrant, ſed שורק nomen erit commune, non proprium. Nam longe hinc erat Aſcalon. Meminerunt tamen ſcriptores recentiores fluminis circa Aſcalonem. Ita Robert. *in Hiſt. Hieroſolym. lib.* IX. *ad flumen quod eſt circa Aſcalonem invenit multa millia boum, camelorum,* & mox, *flumen tranſmeavit … & deſcendit in vallem ſpecioſam & ſpatioſam cum ſuis omnibus & ſecus littus maris intravit, ibique ſuas acies ordinavit.* Inde liquet fuiſſe Aſcaloni ad ſeptentrionem, nec valde propinquum urbi. Sed quum plura veteres non tradant de ſitu horum fluminum, nec nos aliquod certius promere poſſumus. Quid quod dubitari poſſet debeatne נחל per fluvium verti an per vallem.

Inter Joppen & Jamniam erat quoque torrens cujus Joſephus meminit *Antiquitatum lib.* XIII. *cap.* 8. Τῦ δ' Ἀπολλωνίυ χιλίυς ἱππεῖς καθίσαντος εἰς ἐνέδραν ἔν τινι χειμαῤῥῳ. *Quum mille equites in inſidiis collocaſſet Apollonius in quodam torrente.*

Non longe a Joppe fluvius eſt qui in mare illabitur ad ſeptentrionem illius urbis intervallo circiter dimidiae horae itineris qui tanta vi fertur ut molendina ei impoſita circumagat, quum reliqui fluvii inter Joppen & Caeſaream nullius momenti ſint. Hujus licet apud veteres mentio non fiat, indictum tamen illum praetermittere nolui. Indicium ejus mihi fecit vir humaniſſimus Henricus Lub, amicitiae jure mihi junctus, qui in hujus fluminis vicinia Ramae per annos ſeptendecim habitavit, & per quem multa edoctus ſum de iis quae ad faciem hodiernam Palaeſtinae faciunt. Is latitudinem fluvii hujus ſpatio quindecim pedum terminabat, ſibique eam curam fuiſſe quotannis tempore jejunii

Digitized by Google

jejunii quadrageſimalis narrabat ut patribus Hieroſolymitanis proſpiceret de piſcibus بورى aliiſque, quos hic fluvius alit, in cibum. Idem inter Ramam & Joppen nullos eſſe fluvios dicebat, inter Joppen & Gazam paucos & exiguos: illum autem fluvium, quem haud procul a Joppe in mare labi adnotavimus, fluere non longe a Rama, ſpatio dimidiae horae inde remotum. Quare ſuſpicor illum eſſe fluvium eundem cum eo quem ſcriptores belli ſacri, inſerti *Geſtis Dei per Francos*, fluvium Ramae nuncupant.

In confiniis terrarum tribus Ephraim & Menaſſis memoratur *Joſ.* 17. 8. flumen *Cana*, נחל קנה, ita ut ad ſeptentrionem hujus fluminis ſita eſſet regio Menaſſis, ad auſtrum vero Ephraim.

Haud procul a Caeſarea oſtia fluminis cujuſdam collocantur a Ptolemaeo qui *Corſeus* vel Χρυσοῤῥόας dicitur.

Non longe a Carmelo flumen eſt שיחור לבנת *Schichor Libnath*, nomen ἅπαξ λεγόμενον, quod ſuſpicari quis poſſet a Crocodilis (quia & Nilus שיחור dictus eos alit) ita appellatum, quod & oppidum Κροκοδείλων non longe hinc fuerit: de quo vide *l.* III. ad vocem *Crocodilon*.

Ad latus ſeptentrionale montis Carmeli decurrit flumen Kiſchon קישון, quod juxta montem Tabor in planitie Jizreel, ſive Eſdrelon, labens, uti Hieronymus in Onomaſtico teſtatur, & quidem ad auſtrale latus ejus, ſe effundit auctum aliis rivulis, in eadem planitie conſpicuis, in ſinum urbis Aco, id eſt, Ptolemaidis. Graecis χείμαῤῥος Κεισῶν & Κισῶν dicitur, *Jud.* 4. 13. *Pſ.* 82. 9. quamvis codex Alexandrinus in hoc loco legat ἐν τῷ χειμάῤῥῳ Κισσῶν, at Suidas ad vocem Ἰαβὶν, ἐν τῷ χειμάῤῥῳ τῶν Κισσῶν, uti Graeci Kedrona appellarunt χείμαῤῥον τῶν Κέδρων, ac ſi Κέδρων & Κισσῶν haberi deberet pro genitivo plurali. Sunt qui putent flumen Kiſchon eſſe idem cum flumine *Kedummim*, נחל קדומים, quod ſemel tantum, *Jud.* 5. 21. commemoratur.

Belus celebre flumen eſt in ſinum urbis Ptolemaidis ſe effundens. Βηλεὺς Joſepho nuncupatur *lib.* II. *de bell.* II. 9. qui eum labi teſtatur ſtadiis duobus a Ptolemaide. Deſcribitur a Plinio accuratius *lib.* XXXVI. *c.* 26. *Pars eſt Syriae, quae Phoenice vocatur,*

 fini-

Digitized by Google

finitima Judaeae intra montis Carmeli radices paludem habens, quae vocatur Cendevia. Ex ea creditur naſci Belus amnis quinque mill. ſpatio in mare perfluens juxta Ptolemaidem coloniam. Lentus hic currit, inſalubri potu, ſed ceremoniis ſacer, limoſus vado, profundus non niſi refuſo mari harenas fatetur: fluctibus enim volutatae niteſcunt, detritis ſordibus, nunc & a marino creduntur aſtringi morſu, non prius utiles. Quingentorum eſt paſſuum non amplius litoris ſpatium, idque tantum multa per ſaecula gignendo fuit vitro. Et *lib.* v. *c.* 19. *Rivus Pagida ſive Belus vitri fertiles arenas parvo litori miſcens.* Quum hic Pagida Plinio appelletur quidni credamus eum latere ſub nomine פיגה *Piga*, vel *Puga*, פוגה, quem Talmudici unum faciunt ex 4 fluminibus terrae Iſraëliticae? Reliqui ſunt Jordanes, Jarmoch (Hieramax) & Kirmion. Vide *Miſnam Para.* VIII. 10. Tacitus, *Hiſtor. lib.* V. *Et Belus amnis Judaico mari illabitur circa cujus os conlectae arenae admixto nitro in vitrum excoquuntur. Modicum id litus, ſed egerentibus inexhauſtum.* Auctor hiſtoriae Hieroſolymitanae inſertae Geſtis Dei per Francos *pag.* 1166. *Fluvium, qui Urbi* (Aco) *allabitur Belum* (ita leg. pro *Bellum*) *nominant & licet alveo anguſto nec alto decurrat ejus tamen gloriam Solinus haud levem aſſerit, quem inter mirabilia mundi commendans ipſum harenis vitreis ditari proponit. Erat enim quaedam foſſa harenaria cujus harenae vitri conficiendi praebebant materiam: quod ſi exterius ſumtae omnino erant inutiles; ſi vero caſu intromiſſae mox loci virtute occulta vitream aſſumebant naturam.* An forte nomen vitri Graecum ὑελὸς, & ὑαλὸς, ductum eſt de nomine fluminis hujus Beli, permutatis literis ejuſdem organi β & υ, aut ab Hebraïco חול *arena*?

Flumen eſt, *Lante* nuncupatum, inter Tyrum & Sareptam. Geographus Arabs Romae typis Mediceis editus, vulgo ſed temere Nubienſis dictus. بين صور وصرفند يقع نهر لنطه ومنبعه من الجبال ويقع هناك في البحر *Inter Tyrum & Sareptam flumen eſt nomine Lante, ortum ex montibus, & hic ſe in mare evolvens.* Nomen Lante videtur ortum ex *Leontes.* Ptolemaeus eum inter Sidonem & Berytum locat. Maundrellus *pag.* 79. Itinerarii narrat ſe cum Sarephta Tyrum tenderet, & trium horarum ſpatium

tium

tium confeciſſet fluvium latum profundumque inveniſſe nomine *Caſimeer*, olim ponte ſtratum, cujus pars adhuc ſupereſt. Credo eundem illum eſſe cujus meminit Albertus *Hiſtor. Hieroſ. l.* v. *c.* 41. quem *rivum* vocat *quem omnis exercitus exhaurire nequiret*, collocatque inter Sidona & Tyrum. Hunc plerique putant eſſe Eleutherum veterum, qui tamen ſeptentrionalior fuit Sidone, uti recte Maundrellus probat *p.* 41. exiſtimans ad ſeptentrionem Tripolis eum quaerendum, ubi eſt *fluvius magnus* dictus نهر الكبير & alii. Ceterum nomen *Caſimer* videtur ſatis bene cum Τάμυρας (quod nomen fluvii eſt ſecundum Strabonem) convenire. Sed Strabo Tamyram facit ſeptentrionaliorem Sidone.

Eleutherus a nonnullis ſolet recenſeri inter flumina terrae ſanctae, & inter Tyrum & Sidonem collocari: ſed male; fuit enim ſeptentrionalior Sidone, quod liquet ex eo quod Antonius Cleopatrae dederit omnes urbes inter Aegyptum & fluvium Eleutherum exceptis Tyro & Sidone, teſte Joſepho *Antiquit.* xv. 4. *& de bell.* I. 13. Ergo Sidon & Tyrus fuerunt inter Aegyptum & flumen Eleutherum. Meminit idem ſcriptor Eleutheri *Antiq.* XIII. 8. ubi ſcribit Jonatham regem Ptolemaeum a Joppe deduxiſſe uſque ad flumen Eleutherum. Porro *Antiquit.* XIII. 9. narrat Jonatham in Agro Amathenſi caſtra metatum 50 ſtadiis ab hoſtili exercitu, qui fugit trans Eleutherum. Plin. IX. 10. (ſi forte hic locus aliquid facere poſſet ad verum ſitum ejus indagandum) de teſtudinibus, *in Phoenicio mari haud ulla difficultate capiuntur, ultroque veniunt ſtato tempore anni in amnem Eleutherum effuſa multitudine.* Ne teſtudines hac falſum amnis etymon pariant. العود *Eleud*, teſtudinem notat, ſed ea notione qua inſtrumentum muſicum eſt, non animal.

Sabbathion flumen eſt, quod Judaeae tribuit Plinius, *l.* XXXI. *Hiſtor. cap.* 2. licet enim hoc nomine id haud nuncupet, perſpicuum eſt, idem eſſe cum eo quod Judaei נהר סבטיון in *Echa Rabbati fol.* 77. *col.* 1. & alibi appellant. Verba Plinii haec ſunt, *In Judaea rivus Sabbatis omnibus ſiccatur.* Paulo ante meminerat alterius fluvii qui ſepteno quoque die alius eſſet quam ſex reliquis, hiſce verbis, *Mutianus* (tradit) *Andri e fonte Liberi patris ſtatis*

Digitized by Google

diebus ſeptenis ejus Dei vinum fluere, ſi auferatur a conſpectu templi ſapore in aquam tranſeunte. Atque ita haud ſolus Sabbation ſeptimi diei indicium aliquod exhiberet. Aliud tamen eſt Sabbathum, aliud ſeptimus dies. Potuit enim dies ille ſeptimus alius a Sabbatho fuiſſe: potuit fuiſſe & idem, atque adeo ex hoc quoque fonte Liberi patris uti ex fluvio Sabbatione argumenta pro Sabbathi celebratione petere potuiſſent: inprimis quum eo die vinum funderet, quo vini potui liberius ſe dant Judaei, uti notum eſt. Sed vix videtur Mutianus fidem mereri: quamvis enim non repugnet certo tempore fluvium aut fontem ſaporem vini referre, quoniam iis locis, quae perlabitur, admiſceri ſtatis diebus illae particulae queunt, quibus admixtis aqua vinum redolet, hoc certe mea quidem ſententia alienum a vero videtur, quod Mutianus addit, ſi auferatur a conſpectu templi, ſaporem vini tolli. Quid enim conſpectus templi efficere poſſit, ut eo ſublato tollantur & evaneſcant particulae vinoſae, non video. Sed ad Sabbationem Judaeae revertamur. Imo Judaeae nec ipſe hic fluvius attribuendus eſt, ſed terris quibus Judaei praeerant. Fuit enim inter Arcas, urbem regni Agrippae, & Raphanaeas. Ita ſcribit Joſephus *de bello Judaic. lib.* VII. *cap.* 24. ubi cum a Tito conſpectum refert, Θεᾶται κατὰ τὴν πορείαν ποταμοῦ φύσιν ἀξίαν ἱστορηθῆναι. Ῥεῖ μὲν γὰρ μέσος Ἀρκαίας τῆς Ἀγρίππα βασιλείας καὶ Ῥαφαναίας. Ἔχει δὲ θαυμαστὴν ἰδιότητα· πολὺς γὰρ ὢν ὅτε ῥεῖ καὶ κατὰ τὴν φορὰν οὐ σχολαῖος, ἔπειτα δὲ πᾶς ἐκ τῶν πηγῶν ἐπιλείπων ἓξ ἡμερῶν ἀριθμὸν ξηρὸν παραδίδωσιν ὁρᾶν τὸν τόπον· εἶθ᾽ ὥσπερ οὐδεμιᾶς γενομένης μεταβολῆς, ὅμοιος κατὰ τὴν ἑβδόμην ἐκδίδωσι καὶ ταύτην ἀεὶ τὴν τάξιν ἀκριβῶς τετήρηται διαφυλάττων, ὅθεν δὴ καὶ σαββατικὸν αὐτὸν κεκλήκασιν, ἀπὸ τῆς ἱερᾶς τῶν Ἰουδαίων ἑβδόμης οὕτως ὀνομάσαντες. *Vidit in itinere Titus fluvium cujus natura digna eſt quae literis mandetur. Labitur is inter Arcaeam, urbem regni Agrippae, & Raphanaeam* (interpres male utramque urbem regni Agrippae facit) *mirabilemque naturam habet. Copioſus enim quum ſit, quoties fluit, nec in lapſu ſegnis, totus a fontibus deficit per ſex dierum ſpatium nudumque alveum conſpiciendum praebet: at die ſeptimo, plane ac ſi nullam mutationem paſſus fuiſſet, ſibi ſimilis fluit & hunc ordi-*

ordinem ſemper obſervat. Quare & Sabbathicum eum dixere a die ſeptimo quem Judaei Sabbathum vocant. Ut Joſephum cum Plinio conciliet trajicit illa κατὰ τὴν ἑβδόμην Fullerus, quem *l.* 1. *c.* 9. *Miſcellaneorum Sacrorum*, uti & Buxtorfium *in Lexico Talmudico* ad vocem סנבטיון, adeant illi, quibus teſtimonia Judaeorum de hoc fluvio ignota ſunt. Feſtive Galatinus, *Si fluvius iſte, dum erat, obſervandi Sabbathi erat ſignum, nunc quia nuſquam apparet, nunquam eſt obſervandum Sabbathum.*

Progrediamur nunc ad luſtrandos fluvios qui in Jordanem & lacus quos il'e efficit illabuntur, progreſſu facto a ſeptentrione verſus auſtrum, quod fluminum in mare magnum illabentium recenſio ab auſtralibus Palaeſtinae finibus verſus ſeptentrionales inſtituta nos in ora hujus regionis ſeptentrionali relinquat. Veteres quidem non memorant illos rivos qui in lacum Tiberiadis influunt, quales tres memorant recentiores ſcriptores, qui ex monte, menſa Chriſti dicto, oriuntur. Eſt & inter Tiberiada & montem Tabor fluvius: & fluvios non longe a Scythopoli in Jordanem illabentes commemorantem ſuperius audivimus geographum Arabem. Vide ſupra *pag.* 272. Sed veteres, quod ſciam, horum mentionem nullam faciunt. Verum celebris eſt, quod magno Prophetae Eliae latebras dederit, fluvius Crith. כרית appellatur 1 *Reg.* 17. 3. 5. diciturque eſſe על פני הירדן *ante Jordanem*, & orientem verſus a Samaria. Hoc ita intellexit Hieronymus in Onom. ac ſi trans Jordanem fuiſſet. Sed על פני eſſe idem quod κατὰ πρόσωπον & *ante* vel ex hoc liquet quod שיחור fluvius Rhinocolurorum dicatur eſſe על פני מצרים *ante faciem Aegypti.* Circa hunc fluvium latuit Elias, quem Joſephus ſcribit εἰς τὰ πρὸς νότον μέρη fugiſſe tendentem ad fluvium Crith. Bochartus aliud egiſſe Joſephum ait quum hoc ſcriberet, ſed Keuchenius in *animadv. ad N. T.* ſaepe νότου uſurpari pro קדם oſtendit. Χοράτ appellatur Epiphanio *lib.* 11. *adv. haer. pag.* 593. ſed *lib.* 111. *adverſ. haereſ. pag.* 3009. χοῤῥᾶ. Varietas haec profecta videtur a librariis. Sanutus etiam hujus fluvii meminit in *ſecretis fidelium crucis pag.* 247. ita ſcribens: Faſaelis vel Faſael tribus leucis diſtat a Jordane, in campeſtribus, ubi torrens

Digitized by Google

rens Carith deſcendit de monte in quo loco manſit Helias.

Non longe a Jerichunte fluvius in Jordanem labitur ex fonte, quem Eliſaei vocant, ortum habens. Joſephus *lib.* v. *de bell. cap.* 4. ſcribit eum planitiem permeare ſeptuaginta ſtadia longam latam ſtadia viginti. Meminit Hieronymus *in Comm. ad Ezech.* 47. *ut exprimant in ſe Jerichontini fluvii ſacramentum, quem Eliſaeus Euangelico & Apoſtolico curavit ſale*, & Sanutus *in ſecretis fidel. crucis pag.* 247. his verbis, *Subtus Quarentenam ad duos jactus ſagittae oritur fons Heliſei, quem ſanavit: fluit autem circa Galgalam a parte auſtrali & impellit ibi magna molendina & poſtea diviſus in rivos plures rigat hortos & fluit poſtea in Jordanem*, & multi alii.

Verum prae reliquis clarus eſt fluvius Kedron, tum quod Hieroſolymam alluat, quam inter & montem oliviferum labitur, tum quod in ſcriptis Novi Teſtamenti ſaepius commemoretur frequenti tranſitu Soſpitatoris noſtri nobilitatus. Torrens hic eſt vero nomine, quum aeſtivo tempore flumen eſſe deſinat, & vallis nomen habeat, adeoque ſicco pede tranſeatur. Unde & χείμαῤῥος Κεδρῶνος Joſepho memoratur, *Ant.* VIII. I. & Φάραγξ Κεδρῶνος, *Antiq.* IX. 7. Nec latus eſt admodum, ubi inter Hieroſolymam & montem oliviferum labitur, ſed trium modo paſſuum intervallum ab una ripa ad alteram eſt. Ad nomen Kedron quod attinet, a cedris illud haud duxerim. Oleae hic fuere plurimae, non cedri: & Joſephus quidem memorat *Ant.* VIII. 2. cedros plurimas in Judaea fuiſſe a Salomone plantatas, ſed ἐν πεδίοις, non in iſtiuſmodi vallibus, qualis erat Kedron. Praeterquam quod nomen Kedron vetuſtius videatur temporibus Salomonis, & illa opinio de cedris nata videatur ex Graeco τῶν κεδρῶν, quum Hebraeum nomen nil minus quam cedros notet. A ſordibus urbis eo confluentibus alii id ducunt. Ego malim a tenebris & obſcuritate hujus vallis quae inter altiſſimos montes media fuit, & hortis arboribuſque quae eam obumbrabant, nominis originem arceſſere. Ortum ducit inter Hieroſolymas & montem oliviferum, unde labitur per eremum quae dicta fuit aevo medio eremus Urbis Sanctae, & ad illum exſtructa eſt Laura S.

Sa-

Sabae, (remota circiter undecim millibus paſſuum ab urbe Sancta, uti colligere licet ex Phoca qui eo uſque a Siloam vallem protendi ſcribit, quamvis etiam per montes eo iter poſſit inſtitui.) Nullis tamen arboribus illic conſitus eſt, quas ingenium loci reſpuit. Ita legitur in vita S. Joannis Silentiarii, edita ex MS.to Vaticano & inſerta Actis Sanctorum *Tom.* III. *Maji.* Ἴσασιν γὰρ καὶ οἱ πολὺν χρόνον τῆς Λαύρας τȣ̃ μακαρίȣ Σάϐα πεῖραν ἔχοντες, ὅτι περ ȣ̃τε ἐν αἴθρι καὶ κήπῳ συκὴ γίνεται ἢ ἕτερον δένδρον διὰ τὴν πολλὴν θερμότητα καὶ ξηρότητα τῶν αέρων τῆς Λαύρας. Ἐι δέ τις προφέρει τὰ δένδρα τȣ̃ μικρȣ̃ τῆς Λαύρας κοινοϐίȣ τὰ παρὰ τὴν ὁδὸν ὄντα, γινωσκέτω ὅτι ἐκεῖνα εὐχῆς ἔργον γεγένηνται τȣ̃ μακαρίȣ Σάϐα, βάθος τε γῆς εὑρηκότος καὶ εὐπορίαν τῶν τȣ̃ χειμάῤῥȣ ὀμϐρομιαίων ὑδάτων καὶ τῶν τȣ̃ αὐτȣ̃ μικρȣ̃ κοινοϐίȣ πατέρων μέχρι τȣ̃ νῦν ἐκ τȣ̃ ὕδατος τȣ̃ χειμάῤῥȣ ὅλον τὸν χειμῶνα αὐτὰ ποτιζόντων. Ἀμέλει τοι πολλῶν ἐπιχειρησάντων παρὰ τὸν χειμῶνα ποτιζόντων, μόλις ἐπὶ ἐνιαυτὸν ἴσχυσαν κρατῆσαι τὰ φυτὰ διὰ τὴν, ὡς εἴρηται, πολλὴν τῶν αέρων ξηρότητα καὶ τὸ σφοδρὸν τῶν καυμάτων. *Sciunt enim qui diuturnam Laurae S. Sabae experientiam habent, nullas in area aut horto ficus naſci aut alias arbores propter multum calorem & ſiccitatem aeris Laurae. Quod ſi quis objiciat arbores parvi coenobii eſſe juxta viam, ſciat eas quoque opus fuiſſe orationis S. Sabae, terramque illic profundam eſſe & torrentem aquarum pluvialium copioſum, & irrigari illas hyeme ſolere ex torrente uſque ad haec ipſa tempora a patribus parvi coenobii. Alias autem arbores, etiamſi juxta torrentem plantentur & tota hyeme irrigentur, aeris, uti dictum, ſiccitas & calor ferre non poteſt.* Addamus & hoc Phocae teſtimonium de Kedrone Lauram S. Sabae alluente, Ὁ δὲ χείμαῤῥος ἀπὸ τῆς Γεθσιμανῆς ἐρχόμενος διέρχεται μέχρι τῆς λαύρας τȣ̃ ἁγίȣ Σάϐϐα καὶ τῆς τȣ̃ Ῥȣϐᾶ ἐρήμȣ ἥτις περὶ τὴν νεκρὰν ἐςὶ θάλασσαν τῶν Σοδόμων. *Torrens autem a Gethſemane labens (id eſt Kedron) ad Lauram Sancti Sabae fluit & inde ad eremum Ruba, quae eſt circa mare mortuum ſive Sodomiticum.* Frequens fit mentio in Actis Sanctorum, qui in eremis Palaeſtinae Deum coluerunt, ſolitudinis Ruba & Ruban, & fuiſſe illam circa mare mortuum res certa eſt. Dubito tamen an adeo propinqua Hieroſolymis & laurae Sancti Sabae collocari debeat,

ut

ut Kedron eam attigerit: mallem eam ripae auſtrali viciniorem ſtatuere, & ultra eam verſum auſtrum. Videntur id ſuadere multa loca, quae ſi hoc agerem, adducere poſſem. Phocas tamen noſter credidit Rubae ſolitudinem non adeo remotam fuiſſe: ſcribit enim poſtea 12 millibus paſſuum ultra Lauram & prope eremum τῦ Ῥυβᾶ eſſe Monaſterium Sancti Chariſonis.

Mentio fit fluviorum *Ethan Pſal.* 74. 15. *Siccaſti* נהרות איתן *flumina Ethan*. Vulgo per *fortia* vertitur. Multi tamen habent hoc pro nomine proprio & putant eſſe fluvios novae Laurae & Succae, qui conveniunt ambo circa Suſacim, & *in vita S. Quiriaci* appellantur *fluvii eorum quos ſcimus maximi & profundiſſimi*. Vide *Tom.* I. *Act. Sanctor. pag.* 683. *& Tom.* II. *pag.* 298. *&* 304. Nimirum hi fluvii in mare mortuum labuntur, cui adjacet regio quatuor urbium a Deo everſarum. Eo nos ducit Theodoretus *in Comm. ad hunc locum* ſcribens Deum ſiccaſſe fluvios Sodomorum, Gomorrae & regionum adjacentium. Cyrillus autem *in Comm. ad Jeſaiam pag.* 689. putat Jordanem eſſe intelligendum quem Deus ſiccavit quum Iſraëlitae per eum medii tranſirent, & ποταμὸς Ἠθὰμ reddit per τὺς ἐν τῷ νότῳ *auſtrales*. Hieronymus in epiſtola ad Fabiolam reddit *fluvios fortes*, & confundit eos cum tertia manſione Iſraëlitarum in deſerto אתם, *Etham* dicta. Idem meminit, in *Onomaſtico*, torrentis juxta quem erat ſpelunca *Etham*, ubi Samſon habitavit: & ante eum Euſebius. Sciendum autem in codicibus Hebraeis illius torrentis mentionem non fieri, ſed *Jud.* 15. 8. tantum legi סעיף סלע עיטם, σπηλαῖον πέτρας Ἠτάμ. Verum interpretes Graeci addiderunt παρὰ τὸν χείμαῤῥον ac ſi in ſuis codicibus illic legiſſent על הנחל: nam commate undecimo ejuſdem capitis ubi eadem verba סעיף סלע עיטם non habent illud παρὰ τὸν χείμαῤῥον. Confer quae de voce איתן notavit Wagenſelius ad Codicem Sota *cap.* IX. 5. Ceterum flumina in regione Sodomitica ad latus occidentale lacus Aſphaltitis commemorat Strabo *lib.* XVI. his verbis, Καὶ πέτρας τινὰς ἐπικεκαυμένας δεικνύουσι τραχείας περὶ Μοασάδα, καὶ σύραγγας πολλαχῦ καὶ γῆν τεφρώδη· σταγόνας τε πίσσης ἐκ λισσάδων λει-

βο-

βομένας καὶ δυσώδεις πόῤῥωθεν ποταμοὺς ζέοντας. Et rupes quaſdam aſperas exuſtas circa Moaſada (*Μάσαδα* Joſepho dicitur *Antiquit.* XIV. 20.) *oſtendunt, & multis in locis exeſas cavernas & terram cinerulentam & picis guttas e rupibus ſtillantes & flumina foetore eminus edito efferventia.*

Meminit etiam Vibius Sequeſter, in libello de fluminibus, quem nuper edidit adnotationibus eruditis illuſtratum Vir clariſſimus, & magno uſu familiaritatis mihi conjunctus, Franciſcus Heſſelius, duorum fluminum Palaeſtinae, quorum unum Abſus eſt, alterum Geneſus, his verbis, *Abſus Palaeſtinae*: & alibi *Geneſus Palaeſtinae.* Ad Geneſum quod attinet, quum Vibius nonnunquam lacus & fluvios confundat, poſſet credi ex lacu *Γεννησάρ*, quo nomine lacus Tiberiadis dicitur, natam eſſe vocem *Geneſus.* Sed mittamus haec ocyus, quae ne ſpeciem quidem veri ſervare poterunt, ubi certiora protulerimus. Ex Aſia nempe in Europam migrandum eſt. In Epiro uti altera Phoenice, altera quoque Palaeſtina (niſi forte Apameſtina illa dicenda ſit, quod Grotius opinatur) invenitur, & a Palaeſte regio adſita Palaeſtinae nomen accepit.

Nec adeo longe a Palaeſte fluunt Abſus & Geneſus; quamvis non putem recte eos regioni Palaeſtes tribui. Sed quicquid illud eſt, quod de Abſo & Geneſo tradit Vibius, ex Lucano, e quo plurima hauſit, petitum eſt, qui Caeſarem appuliſſe ſcribens ad portum Palaeſtinum mox Abſi & Geneſi meminit: ſic ut dubium eſſe nequeat hanc Palaeſtinam a Vibio intellectam fuiſſe. En ipſa verba Lucani *lib.* V. *verſ.* 485.

Inde rapi coepere rates, atque aequora claſſem
Curva ſequi, quae jam vento fluctuque ſecundo
Lapſa Palaeſtinas uncis confixit arenas.
Prima duces vidit junctis conſiſtere caſtris
Tellus, quam volucer Geneſus, quam mollior Abſus
Circumeunt ripis.

Confer ad horum illuſtrationem Caeſarem *lib.* III. *de bell. civil. cap.* 13. *Caeſar praeoccupato itinere ad Dyrrachium finem properandi*

 facit,

Digitized by Google

facit, caſtraque ad flumen Apſum ponit in finibus Apolloniatium, ut vigiliis caſtelliſque benemeritae civitates tutae eſſent praeſidio: ibique reliquarum ex Italia legionum adventum exſpectare & ſub pellibus hiemare conſtituit. Hoc idem Pompejus facit & trans flumen Apſum poſitis caſtris eo copias omnes auxiliaque conduxit. Eodem libro *c.* 76. meminit fluminis *Genuſi*, quem *Geneſum* alii appellant.

Poſſent fluminibus Palaeſtinae adnumerari נחלים quae in ſacris literis appellantur, licet נחלים etiam valles notet, uti clarum eſt ex 2 *Reg.* 3. 16. aliiſque locis. Ita legimus de הנחל qui reſpiciebat deſertum Jeruel 2 *Chron.* 20. 16. Erat is in deſerto Tekoae. Vide *comma* 20. Graeci crediderunt eſſe fluvium, reddentes ἐπ' ἄκρου ποταμοῦ τῆς ἐρήμου Ἰερουήλ. *Joſ.* 19. 11. memoratur quoque נחל prope Jokneam in portione tribus Zebulun, (illic Graeci τὴν φάραγγα reddunt) & נחל non longe a Gilgal *Joſ.* 15. 7. נחלי געש 2 *Sam.* 23. 30. Et profecto malim נחל, quum ambiguum ſit, ubique pro flumine accipere, niſi ex vocibus adjectis liqueat ita accipi non poſſe, praecipue in deſcriptionibus locorum, in quibus גי & עמק plerumque pro valle uſurpari ſolet. Vide *Joſ.* 19. 14. ubi *commate* 11. נחל legitur. Id videtur confuſionem parere, ſi illic נחל & גי idem ſignificare debeant, quia נחל ambiguum eſt. Ita עמק & נחל quum legitur *Joſ.* 15. 7. in eodem commate quo limites Judae deſcribuntur, non reddiderim, uti Graeci, utramque vocem per φάραγγα. Si enim ſcriptor ſacer voluiſſet per נחל, quod flumen aeque ac vallem notat, vallem indicare, uſus fuiſſet, puto, eadem voce עמק, nec incertum liquiſſet lectorem debeatne vallis an flumen intelligi.

CAPUT XLVI.

DE FONTIBUS, THERMIS, ET CISTERNIS.

Fontes *olim multi in terra Iſraëlitica. Fontes circa Hieroſolymas. Poſtea imminutus fontium numerus, & aquarum copia, ſignum irae*

Digitized by Google

irae divinae. Fontes aliqui commemorati in ſacris literis. Fontes Peraeae. Fons עיטם Etam, *unde aquae recipiuntur a piſcinis tribus Salomonis. Fons Capernaum. Fons Jerichuntinus. Callirhoe.* Thermae *Tiberiadis.* Ἀμμαοῦς *idem quod* חמת. *Thermae Gadarenae a Tiberiadenſibus diverſae. Thermae* κατὰ Καλλιῤῥόην *ubi.* Κατὰ *quomodo uſurpet Joſephus. Lavacra ſalubria in Betoanea, & Beelmaunte.* Baru *nomen loci apud Euſebium collatum cum* Βαάρα *apud Joſephum.* Ciſternarum *uſus in colligenda aqua pluvia. Stata pluviarum tempora in Palaeſtina. Ciſterna vicina Ramae. Piſcinae Etamenſes male habitae pro aquarum pluviarum receptaculis. Piſcinae Hieroſolymitanae. Putei.*

FOntes quidem olim in terra Iſraëlitica plurimos fuiſſe videtur ex eo colligendum quod *Deut.* 8. 7. appelletur *terra rivorum, aquarum, & fontium* ארץ נחלי מים ועינות Praeterea copia aquarum illic fuiſſe dicitur 2 *Chron.* 32. 3. מים רבים, *aquae multae*, quas ne invenirent Aſſyrii juſſit Rex Chizkias obturare capita fontium. Verba ipſa notatu digna ſunt, quae docent longe diverſam nunc eſſe etiam hoc reſpectu Palaeſtinae faciem, quae nunc non habet quod adeo glorietur de fontium & aquarum copia. Ita legitur loco memorato, quum deprehenderet Chizkias Regem Sancheribum in animo habere Hieroſolymas armata manu adoriri, viſum ei eſt obturare את מימי העינות אשר מחוץ לעיר *aquas fontium qui extra urbem erant.* Hinc diſcimus non unum modo fontem Siloe extra urbem olim fuiſſe, ſed plures, quamvis *commate* 3. hujus capitis tantum fiat mentio unius Gichonis ſuperioris quem obturavit, quod praecipuus fuerit & proximus Hieroſolymis. Magna itaque vi hominum coacta obturarunt omnes fontes ואת הנחל השוטף בתוך הארץ *& torrentem qui per mediam terram labitur.* Hunc crederem eſſe torrentem Kedron, quia is Hieroſolymis proximus erat, & per mediam illam regionem uſque ad mare mortuum labitur: nec majus flumen, quale Jordanes, hic intelligi poteſt, quum illa exſiccari ſe non ita patiantur. Deinde rationem addit Chizkias, למה יבואו מלכי אשור ומצאו מים רבים *Quare venirent Reges Aſſy-*

Digitized by Google

Aſſyriae & reperirent aquas multas? Erant itaque aquae multae, antequam eas Chizkias Regi Aſſyrio praeriperet.

Poſtea autem, quum iram Dei, neglecto cultu ejus & praecipue ſpreto Chriſto ac interemto, provocarunt, pondus divinae indignationis (quae ſe in exſiccatione fontium quoque manifeſtat *Joel.* 1. 20.) ipſa tellus perſenſit. Rari certe tunc in terra Iſraëlitica fuere fontes, (confer Chryſoſthomum *Homil.* 22. *in cap.* 2. *Joann.*) rariſſimi circa territorium Hieroſolymitanum, ubi ſolus fere fons Siloe exiſtit; quae ratio erat, cur obſidentes urbem tempore belli ſacri maxima aquae inopia premerentur, uti Gulielmus Tyrius, Jacobus a Vitriaco, aliique eorum temporum hiſtorici narrant. Et jam olim faſſus id eſt Hieronymus, *in Comm. ad Amos. cap.* 4. *In his enim locis in quibus nunc degimus praeter parvos fontes omnes ciſternarum aquae ſunt: & ſi imbres divina ira ſuſpenderit, majus ſitis quam famis periculum eſt.*

In ſacris literis aliqui fontes terrae Iſraëliticae commemorantur, quales *Joſ.* 15. 19. & nominatim fons Siloam (de quo agemus *libro* III, ubi de urbe Hieroſolymitana) fons Jizreeliticus, עין אשר ביזרעאל 1 *Sam.* 29. 1. fons חרוד *Charod* non longe a valle Jizreel, *Jud.* 7. 1. fons ad projectam a Samſone maxillam ortus *Jud.* 15. 19. fons aquarum Neptoach מעין מי נפתוח in finibus regionis Judae, fons Jerichuntinus quem Eliſa propheta ſalubrem reddidit 2 *Reg.* 2. 21. fons Jacobi, *Johann.* 4. 6. Joſephus Peraeam ſcribit πηγαῖς ἀεννάοις fontibus aquae perennis rigari *lib.* III. *de bell. c.* 2. Ibidemque de Judaea & Galilaea agens γλυκὺ eſſe νᾶμα *dulces aquas* illic ſcribit, ſed fontium copiam non commemorat. *Lib.* VIII. *Antiquit. cap.* 2. Χώριον Ἤτταν, quod Hebraei עיטם *Etam* vocant (de quo plura *libro* tertio dicentur ad vocem *Etam*) duobus ſchoenis remotum ab Hieroſolymis dicit παραδείσοις καὶ ναμάτων ἐπιῤῥοίαις amoenum. Illa νάματα ex fonte ortum ducunt, qui hodieque conſpicitur non longe a Bethlechem, & cujus aquae in piſcinas tres, Salomonis dictas, influunt, & per aquae ductum, cujus rudera adhuc ſuperſunt, Hieroſolymas olim ferri ſolebant. Piſcina prima fonti proxima, teſte Brunio noſtro in itinerario *pag.* 272. longa erat paſſus ipſius 170, id eſt pedes Rheno-

nolandicos 357, lata paſſus 98. id eſt, pedes 205. quod non multum abit a teſtimonio Cotovici qui ſcribit eam 200 paſſus longam, & 100 latam. Altera in ſolo humiliori longa erat paſſus 190, lata 115, alta 60. Tertia longa 289 pedes, lata 197, alta 104. Ex tertia hac piſcina aquae ductum Hieroſolyma uſque protendi ibidem narrat. Fontem Capernaumi Joſephus memorat *lib.* III. *de bello cap.* 18. & ſingulare quid de eo tradit his verbis, Πρὸς γὰρ τῇ τῶν ἀέρων εὐκρασίᾳ καὶ πηγῇ διάρδεται ποτιμωτάτῃ, Καπαρναοὺμ αὐτὴν οἱ ἐπιχώριοι καλοῦσι. Ταύτην φλέβα τοῦ Νείλου τινὲς ἔδοξαν ἐπεὶ γεννᾷ τῷ κατὰ Ἀλεξανδρέων λίμνην κορακίνῳ παραπλήσιον. *Praeter aëris temperiem* (regio Genneſaritis) *fonte quoque rigatur aptiſſimo ad potum, quem indigenae Capernaum nuncupat. Hunc venam eſſe Nili quidam exiſtimant, quod piſces producat ſimiles coracinis qui in palude Alexandrinorum inveniuntur.* Fontem quoque Jerichuntinum deſcribit *lib.* V. *de bell. cap.* 4. eumque rigare ingens ſpatium, planitiem nempe 70 ſtadia longam & 20 latam, in qua palmas optimas nutrit. Hoc nempe eſt illud palmetum, φοινικὼν, quod adeo celebratur, quodque φοινικὼν Ἱεριχοῦντος dici ſolet. Quod ſatis inepte interpres Tzetzae *Chiliad.* IX. 253. Latine vertit *Phoenicum regionem.* Palmetum eſt: nihil certius. Meminit etiam Plinius fontis Callirhoës vocatque calidum fontem medicae ſalubritatis, de quo mox quum de thermis dicetur, & *libro tertio* ad vocem *Callirhoe.* Euſebius in Onomaſtico ad vocem Ἀινὰν ſcribit fontem eſſe in loco Ἀινὰν dicto, qui locus adjacet Thamnae vico grandi inter Aeliam & Dioſpolin. Meminit idem ad vocem Βεδσὼρ fontis inter Aeliam & Chebronem, 20 millibus paſſuum ab Aelia, in quo Eunuchum Philippus baptizaſſe dicitur. Eſt is ad radicem montis, & ab eadem humo, in qua gignitur, ſorbetur.

A thermis Palaeſtinam commendat Ammianus Marcellinus *lib.* XIV. *In his tractibus navigerum nuſquam viſitur flumen, & in locis plurimis aquae ſuapte natura calentes emergunt ad uſus aptae multiplicium medelarum.* Thermae celebriores fuere Tiberiadis, Gadarorum, & Callirhoes. Thermas Tiberiadis חמי טבריה memorant ſcriptores Talmudici eaſque מרים amaras appellant. Di-

 cun-

Digitized by Google

cuntur & מוי דמוקד דטבריה in *Midras Coheleth fol.* 116. 2. Joſephus earum meminit *Antiquitatum lib.* XVIII. *cap.* 3. Θέρμα ἐκ ἄπωθεν ἐϛὶν ἐν κώμῃ, Ἀμμαοῦς ὄνομα αὐτῇ, *Thermae non longe* (ab urbe Tiberiadis) *abſunt, in vico, Ammaus dicto.* Ἀμμαοῦς eſt idem quod θερμὰ, notante Joſepho *lib.* IV. *de bello cap.* I. id eſt, Hebraeum חמת *Chammath* Sed Joſephus *lib.* II. *de bell. c.* 26. etiam ἐν Τιβεριάδι, *in ipſa Tiberiade* thermas collocat. Confer quae nos infra *lib.* III. de urbe Tiberiade notamus. Thermae Gadarenae חמת.דגדר dicuntur in Talmude: & Euſebius in Onomaſtico earum ita meminit ad vocem Αἰθὰμ (lege Αἰμὰθ) Ἄλλη δὲ κώμη πλησίον Γαδάρων ἥ ἐϛιν Ἐμμαθὰ ἔνθα τὰ τῶν θερμῶν ὑδάτων θερμὰ λυτρά. Hieronymus. *Eſt & alia villa in vicinia Gadarae nomine Amatha, ubi aquae calidae erumpunt.* Deſcribit illas accuratius ad vocem Γάδαρα. Πόλις ὑπὲρ τὸν Ἰορδάνην ἀντικρὺ Σκυθοπόλεως καὶ Τιβεριάδος πρὸς ἀνατολαῖς ἐν τῷ ὄρει, οὗ πρὸς ταῖς ὑπωρείαις τὰ τῶν θερμῶν ὑδάτων λυτρὰ παράκειται. Quae ita reddit, paucis etiam adjectis, Hieronymus. *Gadara, urbs trans Jordanem contra Scythopolim & Tiberiadem ad orientalem plagam ſita in monte, ad cujus radices aquae calidae erumpunt balneis deſuper aedificatis.* Videntur mihi illae a thermis Tiberiadis omnino fuiſſe diverſae. Contra ſentit Ligtfootus loco citato. Gadara ipſa ſita erant ad latus orientale lacus Tiberiadis: & illi urbi vicinae erant thermae, uti teſtatur Euſebius: at Tiberias ad occidentale. Et ea ipſa quae vir doctus adducit ex Talmude ei adverſantur, quum tres thermae diverſae recenſeantur, thermae Gadarenae, thermae Biram, & thermae Tiberiadis. At non negaverim, quod idem ſuſpicatur, thermas illas בלועה דגדר dictas eaſdem fuiſſe cum illo ὕδατι μοχθηρῷ λιμναίῳ ἐν τῇ Γαδαρίδι, *aqua foetida paluſtri in regione Gadarae*, qua guſtata pecudes pilos, ungues, & cornua amittant. Certe a בלע *vorando* vel *abſorbendo* ita dici potuit. Quamvis autem iſtiuſmodi aqua thermarum uſui minus apta videatur, potuit admixtione alterius aquae aut medicamentorum apte temperari. Thermas Callirhoes memorat Joſephus *lib.* I. *de bell. cap.* 21. his verbis, Ποταμόν τε περάσας Ἰορδάνην θερμοῖς τοῖς κατὰ Καλλιρόην αὐτὸν παρεδίδου· ἅπερ σὺν τῇ ἐς πάντ' ἀρετῇ

καὶ

καὶ ποτιμά ἐστιν. Ἔξεισι δὲ τὸ ὕδωρ τοῦτο εἰς λίμνην τὴν ἀσφαλτοφόρον λεγομένην, *Profectus trans Jordanem fluvium thermis utebatur Callirhoenſibus, quae & vim medicam habent & potu jucundae ſunt. Hae aquae in lacum Aſphaltiten effluunt.* Rufinus, & Valeſius in Euſebii *Hiſtor. l.* 1. 8. verba Joſephi θερμοὶ κατὰ Καλλιρόην reddunt *thermae juxta Callirhoen*, putantque nomen Callirhoes & thermis ipſis datum, uti a Plinio *lib.* V. *cap.* 16. *calidus fons medicae ſalubritatis Callirhoe*, & ipſi oppido, quia Joſephus ſcribit thermas fuiſſe κατὰ *juxta* oppidum. Sed illud κατὰ Καλλιρόην apte reddetur *in Callirhoe*, non *juxta*. Ita ſolet Joſephus uti voce κατὰ, ſcribens *urbs* κατὰ τὴν Περαίαν, κατὰ τὴν πόλιν, ὄρος κατὰ τὴν Σαμάρειαν, id eſt, *in Peraea*, *in urbe*, *mons in Samaria*. Sed de his alibi latius. Praeter has thermas celebriores etiam aliae fuiſſe videntur. Huc retulerim nomen Ἀμμαοῦς datum vico in Euangeliis memorato, & quod ſcriptum reliquit Euſebius in Onomaſtico ad vocem Ἀνεὶμ, in vico Betoanaea, ſita quindecim milliaribus ortum verſus a Caeſarea, dici *lavacra* eſſe *ſalubria*, λουτρὰ ἰαματικά. Eadem fere narrat ad vocem Βηθαραβά. Idem ad vocem Βεελμεὼν notat eſſe κώμην μεγίστην πλησίον τοῦ ὄρους τῶν θερμῶν ὑδάτων. Hieronymus. *Eſt vicus uſque nunc grandis juxta Baaru in Arabia, ubi aquas calidas ſponte humus effert cognomento Beelmaus diſtans ab Esbunte millibus novem.* Loci *Baru* dicti Euſebius meminit in Onomaſtico ad voce Καριαθεὶμ, & Joſepho *lib.* VII. *de bell. c.* 25. locus Βαάρας ad ſeptentrionem Machaeruntis memoratur. Non dubito eſſe unum eundemque locum. Sed infra de eo agetur pluribus *lib.* II.

Ciſternae, in quibus aquam pluviam collectam ſervabant, plures fuere in Palaeſtina. Erant nempe ſtata illic pluviarum tempora. Notavit id jam olim Hieronymus *in commentario ad Amos. cap.* 4. *Nunquam in fine menſis Junii ſive in menſe Julio in his provinciis maximeque in Judaea pluvias vidimus. Denique in Regum libris* (1 Sam. 12.) *pro ſigno magno atque portento diebus aeſtatis & meſſis orante Samuele pluviae concitatae ſunt.* Conſpicitur his ipſis temporibus inſignis ciſterna, antiqui operis monumentum, circa Ramam, quae longa eſt paſſus 32. lata 28, cujus imaginem in

aes-

Digitized by Google

aes inſcriptam Cornelius Brunius, αὐτόπτης, primae parti itinerarii ſui inſeruit. In monte Tabor etiam ciſterna conſpicua eſt & tum in tum circa Hieroſolymas, quarum aliquae longae ſunt 150 paſſus, latae 60; aliae longae paſſus 122, longae 54. Cotovicus in itinerario Hieroſolymitano tres illas capaces piſcinas prope Etam, unde aquae ductus Hieroſolymas uſque protenditur, putat fuiſſe ciſternas ad aquas pluvias recipiendas, ſed fallitur: aqua ex fonte, qui hodieque ſupereſt, eo defertur. Non eſt improbabile Salomonis opus eſſe haec aquarum receptacula & aquae ductum, atque ex hoc fonte Etham (quod & Talmudici ſcribunt) aquas ad urbem Hieroſolymitanam fuiſſe delatas. Amoenitas & fertilitas regionis vicinae & aquae fontanae copia, quam omnes αὐτόπται recentiores uno ore praedicant, facit ut credamus hic fuiſſe hortos illos Salomonis & παραδείσους adeo celebratos. Confer Joſephi verba de fonte Etam quae mox dedimus.

De piſcinis ſive κολυμβήθραις urbis Hieroſolymitanae dicemus *libro* III. ubi de Hieroſolymis. De puteis qui & ad uſus privatos foſſi erant, & ad publicos adſcendentium Hieroſolymas ob dies feſtos, vide Euſebium in Onomaſtico *ad vocem* Φρέαρ, & Miſnam *Schecalim cap.* 5.

CAPUT XLVII.

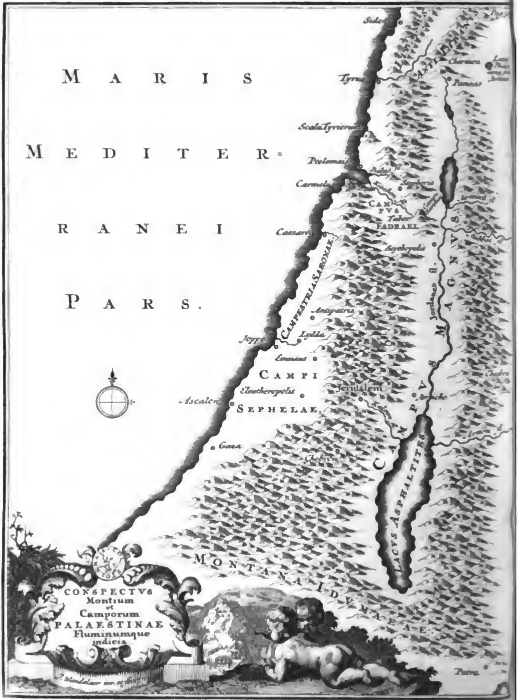
DE MONTIBUS PALAESTINAE.

Palaeſtina regio montuoſa, praecipue medio loco inter Jordanem & mare magnum. Judaïca partitio terrae in montes, campos, & valles. Montana Judaeae. *Ejuſdem Campeſtria, Daromas, Sephela. Vallis inter Engaddi & Jerichuntem.* Samariae *montana & campeſtria. Montana* Galilaeae, *campeſtria & valles.* Peraeae *montes ad ortum μεγάλου πεδίου. Campeſtria partem magni campi, quem Jordanes perluit, conſtituunt. Ab Ammaunte Lyddam campeſtria erant ſecundum teſtimonium Judaeorum veterum. Illa verſus*

304a

2. 3 250

MARIS
MEDITER=
RANEI
PARS.
Sidon
Tyrus
Scala Tyriorum
Ptolemais
Carmelus
Caesarea
Tabor
Scythopolis
Panias
CAMPESTRIA SARONAE
Antipatris
Joppe
Lydda
Emmaus
CAMPI
SEPHELAE
Eleutheropolis
Ascalon
Gaza
Jerusalem
Jericho
Jordanes fl.
CAMPUS MAGNUS
LACUS ASPHALTITES
MONTANA IDUMAEAE
Petra
CONSPECTUS
Montium
et
Camporum
PALAESTINAE
Fluminumque
indicia

Ammaus, Nicopolis dicta poſtea, longe diverſa eſt ab Emmaunte in Euangeliis memorata. Montana Judaeae quouſque ſe extendant verſus ſeptentrionem. Montium fertilitas & uſus. Montes inter Eleutheropolin & Aſcalonem, uti & inter Jerichuntem & Scythopolin.

MOntuoſa erat regio Palaeſtina, praecipue illa parte quae inter mare magnum & Jordanem medio loco ſita fuit. Ad mare montes non erant, ſi Carmelum excipias; illic non niſi planities, & colles exigui, hodieque ſunt. Ad Jordanis latus utrumque erat campus, μέγα πεδίον, cinctus tractu montium ingenti. *Joſ.* 15. 48. urbes in montano tractu Judae ſitae recenſentur, de quibus ſupra memoravimus. Montana Nephtali, Ephraim, & Juda, in quibus tres urbes refugii ſitae erant, commemorantur *Joſ.* 20. 7. & montana illa in medio fere intervallo inter Jordanem & mare magnum fuiſſe colligitur ex *Num.* 13. 30. ubi Chettaei, Jebuſaei & Emoraei dicuntur habitare in montanis, Cananaeus vero juxta mare & circa Jordanem. Inter Eleutheropolin & Aſcalona montium tractum eſſe diſcimus ex Euſebio in Onomaſtico, *ad vocem* Σαφείρ ... ἐν γῇ ὀρεινῇ μεταξὺ Ἐλευθεροπόλεως καὶ Ἀσκάλωνος, *in montanis inter Eleutheropolin & Aſcalona.* Idem ad vocem Σεφηλὰ ſcribit ad occaſum & ſeptentrionem Eleutheropolis eſſe campeſtrem & planam regionem. Adeoque Aſcalon non videretur ad occidentem Eleutheropolis debere collocari. Sed poteſt illa regio campeſtris inter occidentem & ſeptentrionem protenſa concipi, non recta occidentem verſus. A Jerichunte ad Scythopolin montana ſunt, teſte Joſepho qui & regionem Gophniticam & Acrabattenen montanas eſſe ſcribit. Nec longe a Jordane, quum Campo magno latitudinem tribuat 150 ſtadiorum, fuit Ὀρεινὴ Ἰουδαίας. Vid. Joſeph. *Ant.* XII. 1. Adde Hieronymum ad *Obad.* 1. *Omnis auſtralis regio Idumaeorum de Eleutheropoli uſque ad Petram & Ailam (haec eſt enim poſſeſſio Eſau) in ſpecubus habitatiunculas habet, & propter nimios calores ſolis, quia meridiana provincia eſt, ſubterraneis tuguriis utitur.* Ne quis autem putet haec ad Idumaeam ſpectare, non ad terram Iſraëliticam, ſciat magnam Judaeae partem eo tempore

Digitized by Google

Idumaeae nomine appellatam fuiſſe; & Eleutheropolis certe in Judaea ſita fuit, nec adeo vicina finibus Judaeae & Idumaeae ſtricte dictae.

Judaei, in Talmude, terram ſuam in tria dividunt reſpectu montium, vallium & camporum, ubi de ביעור ſive polluctura agunt. Verba haec ſunt in *Scheviith*, *cap.* 9. 2. שלש ארצות לביעור יהודה ועבר הירדן והגליל ושלש ארצות לכל אחת ואחת גליל העליון וגליל התחתון והעמק מכפר חנניה ולמעלן כל שאינו מגדל שקמין גליל העליון ומכפר חנניה ולמטן כל שהוא מגדל שקמים גליל התחתון ותחום טבריה העמק וביהודה ההר שפלה והעמק ושפלת לוד כשפלת הדרום וההר שלה כהר המלך מבית חורון ועד הים מדינה אחת *Tres ſunt regiones reſpectu pollucturae, Judaea, terra trans-Jordanica & Galilaea. Unaquaeque porro harum trium rurſus in tres partes dividitur. Galilaea in ſuperiorem diſtinguitur, inferiorem, & vallem. A Caphar Chanania & ſupra quodcunque eſt nec ſycomoros producit Galilaea ſuperior dicitur. Omne autem quod infra Caphar Chanania eſt & ſycomoros producit, Galilaea inferior appellatur. Vallis nomine cenſetur territorium Tiberiadis. Judaea dividitur in montanam campeſtrem & vallem. Campeſtria Lyddae ſunt uti campeſtria Daromae & montana ejuſdem uti mons regius. A Bethchoron uſque ad mare eſt regio ſingularis.* In Gemara Hieroſolymitana *Scheviith fol.* 38. 4. plura leguntur ad hanc rem facientia · תני ר׳ש׳ב׳ג׳ אומר סימן להרים מילין · לעמקים תמרים לנחלים קנים · לשפלה שקמים · וא׳ע׳פ שאין ראייה לדבר זכר לדבר ואת הארזים נתן כשקמי׳ אשר בשפלה לרוב · *Traditum eſt, dixiſſe R. Schimeonem filium Gamalielis: Signum montium ſunt fraxini, vallium palmae, amnium cannae, camporum ſycamini. Quod quamvis demonſtrari firma ratione haud poſſit, extat tamen in Sacro Codice e quo id colligere licet* (1 Reg. 10. 27.) *& cedros reddidit ut ſycaminos, quae in campis plerumque inveniuntur.* Hinc in Miſna Biccurim 1. 10. memorantur פירות שבהרים ותמרות

Digitized by Google

ותמרות שבעמקים fructus arborei in montanis & palmae in vallibus. Plinius quoque de palmis Judaïcis ſcribit, *laudatiſſimas eſſe in gentis ejus convallibus.*

Montes porro, campi, & valles in unaquaque regionum quatuor praecipuarum Palaeſtinae ita deſcribuntur ibidem in *Gemara Scheviith.*

JUDAEAE

1. *Montana*, ſunt mons regius · אי זהו הר שביהודה זה הר המלך.
2. *Campeſtria*, ſunt campi Daromae . ושפלתו זו שפלת דרום. Nota & Δαρώμα & Σεφήλας nomen huic tractui dari in ſcriptis Graecorum. Juxta Eleutheropolin verſus ſeptentrionem & occidentem omnia erant campeſtria & plana, teſte Euſebio in Onomaſtico ad vocem Σεφήλα.
3. *Valles*, ſunt ab Engeddi uſque Jerichuntem מעין גדי ועד יריחו.

SAMARIAE

Non meminerunt hoc loco Talmudici, quod ab hominibus incoleretur qui aliis ſacris erant addicti. Ceterum *univerſam provinciam Samariae in montuoſis ſitam eſſe* ſcribit Hieronymus *in comm. ad c.* 3. *Amos.* Quod ſi ad mare magnum & Jordanem vel ad alterutrum pertigit Samaria, vix videtur id dici poſſe de univerſa Samaria ſed potiori parte: nam ad mare & ripam Jordanis non erant montes, ſed γῆ πεδιάς. Joſephus quoque *lib.* III. *de bello cap.* 2. Samaritin ſcribit eſſe aeque ac Judaeam ὀρεινὴν καὶ πεδιάδα, *montanam & campeſtrem.* Montes non longe a litore maris & Caeſarea abfuiſſe liquet ex Euſebii Onom. ad vocem Ἀνείρ, ubi 15 milliaribus a Caeſarea abeſſe dicitur vicus Betoanaea ſitus in monte.

GALILAEAE

1. *Montana*, in Gemara omittuntur, quia in Miſna ſatis clare demonſtrata ſunt extendi a Caphar chananja & ſupra: in iis nimirum locis, in quibus ſycomori non creſcunt.
2. *Campeſtria*: & haec in Miſna indicantur eſſe infra Caphar-

cha-

Digitized by Google

chananja, ubi ſycomori creſcunt; quae indicium ſunt locorum campeſtrium uti ex Gemara mox docuimus.

3. *Vallis*, eſt vallis Genneſar & loca vicina בקעת גינוסר וחברותיה.

PERAEAE

1. *Montana*, ſunt montes Machaeruntis, Gedor &c. הרי מפוור וגדור וכן כיוצא בהן. Euſebius & Hieronymus in Onomaſtico ad vocem *Aulon* notant *μεγάλην πεδιάδα*, ſive *campum magnum* quem Jordanes medium ſecat, *circumdari utraque parte montibus ſibi invicem ſuccedentibus & cohaerentibus qui incipientes a Libano & ultra uſque ad deſertum Pharan perveniunt.* Haec nempe ſunt montana Peraeae.

2. *Campeſtria*, Cheſchbon, & urbes ei ſubjectae, ſitae in planitie Dibon & Bamoth Baal, & Beth Baal meon &c. שפלתו חשבון וכל עריה אשר במישור דיבון ובמות בעל ובי׳ בעל מעון וכן כיוצא מהן at Euſebius in Onomaſtico Esbunta collocat *ἐν ὄρεσι τοῖς ἀντικρὺ τῆς Ἱεριχοῦς*, *in montibus ex adverſo Jerichuntis.* Huc pertinent campeſtria, Moabitarum dicta, de quibus ſupra memoravimus. Ex Joſepho clarum eſt *μέγα Πέδιον*, cui 150 ſtadiorum latitudinem tribuit, fuiſſe ad hanc & illam ripam Jordanis, adeoque & in Peraea ripae illi adſitas regiones campeſtres fuiſſe.

3. *Vallis*, Beth haram, Bethnimra &c. Succoth, & reliqua regio ſeptentrionem (aliis nomen proprium eſſe צפון videtur) verſus, quae olim a Sichone fuit occupata ועמק שלו בית הרן ובית נמרה וכן כיוצא בהן ובעמק בית הרן ובית נמרת וסוכות וצפון יתר ממלכת סיחון מלך האמורי אשר מלך בחשבון Mox ſubjicit nomina quarundam urbium ex his recentia: בית הרם · בית רמתה · בית נמרה בית נמרים · סכות דרעלה · צפון עמתו.

Ibidem

Ibidem ad verba Miſnae, *a Bethchorone ad mare eſſe unam regionem* reſpectu polluturae, notatur אמר ר׳ יוחנן עוד היא יש בה הר ושפלה ועמק מבית חורון ועד אמאום הר מאמאום ועד לוד שפלה מלוד ועד הים עמק *dixit R. Jochanan etiam in illa regione ſunt montana, campeſtria, & vallis. A Bethchorone uſque ad Emmaunta montana ſunt, ab Emmaunte Lyddam campeſtria, a Lydda ad mare vallis.* Nota illic Emmaunta inter Betchoron & Lyddam locari, plane ut haec faveant ſitui Emmauntis (i.e. Nicopolis, quod nomen poſtea geſſit) in Itinerario Veteri Hieroſolymitano, ubi legitur

Ab Hieroſolyma
Civitas Nicopolis M. XXII.
Civitas Lidda M. X.

Vulgo tamen Emmaus multo propior ſtatuitur Hieroſolymae quam Lydda, & *Luc.* 24. 13. dicitur 60 ſtadia abeſſe Hieroſolymis. Et Betchoron longius abſuit, teſte Joſepho. Sed duplex fuit Emmaus, de qua vide infra *lib.* III. ad vocem *Emmaus.* Notemus ad illuſtrationem verborum Talmudis haec Hieronymi, *ab Emmaunte incipiunt montana Judaeae conſurgere*: plane uti hic עד אמאום הר *montana ſe extendunt ad Emmaunta.* Verum in Miſna memoratur non tantum Σεφηλὰ Lyddae ſed & הר, *montana*, quae cenſentur uti mons regius: ſic ut non longe a Lydda fuerint montes, (niſi ſub שלה lateat nomen loci proprium) & αὐτόπται referunt 10 circiter milliaribus a Rama ortum verſus montana Judaeae incipere, adeoque circa Emmaunta i.e. Nicopolin.

Ceterum montana Judaeae memorantur a Paula & Euſtochio *in Epiſt. ad Marcellam. Haec terra montuoſa & in ſublimi ſita: quantum a deliciis ſaeculi vacat tantum majores habet delicias Spiritus*, illamque regionem appellat Epiphanius Anacephalaeoſeos *pag.* 150. τὴν ὀρεινὴν τὴν περὶ Ἱεροσόλυμα. Montana illa ab ſeptentrione ſe extendunt per octo circiter leucas, ſive ſpatia itineris horarii, ubi nunc eſt locus *Can Leban* dictus. Nimirum, quum quis Ptolemaide Hieroſolymas proficiſcitur per Samariam & Neapolin, primo quidem per valles & planities amoeniſſimas iter facit, ſed cir-

Digitized by Google

circiter quatuor horarum ſpatio ab Neapoli quum pervenit Lebonam plane alia terrae facies ſe offert, & nil niſi rupes, montes, & praecipitia conſpiciuntur. Ita ſcribit Maundrellus, obſervatque horridarum illarum rupium adſpectum oculos animoſque hominum imbecillium prima fronte percellere, quum haec non videantur convenire cum fertilitate & amoenitate terrae hujus in Sacro Codice celebrata; nec tanta incolarum copia, qui mercaturae non dediti ſuis opibus & proventu terrae ali debuerunt, in hac regione ſuſtentari poſſe videatur. Notat porro (quod & Cotovicus obſervavit *in Itinerario Hieroſolymitano p.* 148.) illos montes & rupes olim terra tectos fuiſſe & cultos, quod ex reliquiis lapidum per certas ſeries in iis diſpoſitorum ut terram coercerent ne a pluviis raperetur in valles, & aliis indiciis, liquet. Cultos etiam fatetur Ariſteas montes Palaeſtinae fuiſſe. Quumque in monte, qui multa latera & ſuperficies habet, plus ſegetum provenire queat quam in campo, cujus una modo eſt ſuperficies; & in locis ſiccis ac petroſis, licet ad producendas fruges ineptis, oleae & vineae plantari queant; & magna copia apum in locis maritimis, quae nec oleas, nec vineas nec frumentum producere apta erant, nutriri ſoleat, unde mel copioſiſſimum, uti Joſephus *l.* 5. *cap.* 4. *de bell.* obſervavit, & ipſe Maundrellus teſtatur, ſe odorem mellis in iis locis naribus percepiſſe, exiſtimat hanc difficultatem non debere labefactare auctoritatem Sacri Codicis.

Montibus his multum fidebant Judaei in bello, quod ex 1 *Reg.* 20. 23. ac libris Chaſmonaeorum diſcimus, & praelia in planitie ſubterfugiebant. Habebant illic cuniculos, ſpecus, & meatus ſubterraneos. De his agit Xiphilinus ex Dione Caſſio in Hadriano, *pag.* 263. τὰ δὲ τῆς χώρας ἐπίκαιρα κατελάμβανον, καὶ ὑπονόμοις καὶ τείχεσιν ἐκρατύνοντο, ὅπως ἀναφυγάς τε ὁπόταν βιασθῶσιν, ἔχωσι καὶ παρ' ἀλλήλους ὑπὸ γῆν διαφοιτῶντες λανθάνωσι διαδιδράντες ἄνω τὰς ὑπογείους ὁδοὺς, ἵνα καὶ ἄνεμον καὶ φθέγγος ἐσδέχοιντο. *Loca ſunt regionis opportuna cuniculis muniebant & moenibus, ut ad ea, ſi neceſſitas urgeret, perfugerent, utque ad ſe mutuo ſub terram tranſeuntes laterent, vias ſubterraneas deſuper perfoveraverunt, quo ventum, lumenque, perciperent.*

CA-

CAPUT XLVIII.

DE LIBANO.

Libanus *in finibus Palaeſtinae ſeptentrionalibus. Num Antilibanus illic fuerit, non Libanus. Antilibanus etiam Libanus nuncupatus. Libani nomen unde. Nives Libani. Altitudo ejus. Templum in codice ſacro Libanus dictum & quare. Situs Libani atque Antilibani ſecundum mentem Strabonis, & Joſephi. Chalcis duplex.* Ἀμάθη *quae. Urbs Gaulon quo pacto in Batanea collocetur. Sententia Plinii de Libani ſitu & Antilibani. Sententia Ptolemaei & Euſebii. Obſervatio recentior Maundrelli de ſitu horum montium. Pars Libani mons Amanus dicta aliaeque partes alia nomina ſortitae. Cedri Libani. Conchylia, piſces aliaque in viſceribus ipſius Libani reperta. Latronum receptacula in Libano.*

DE montibus Palaeſtinae, qui a veteribus memorantur, ſigillatim acturi initium capiemus ab Libano, in finibus hujus regionis ſeptentrionalibus ſito. Libanum quidem ſive לבנון hunc ſacer codex appellat: alii malunt eum Antilibanum nuncupare quo nomine tractus montium venit a Libano intermedia valle ſecretus, quemadmodum Taurum & Antitaurum, Cragum & Anticragum, Caſium & Anticaſium veteres dixere. At ego affirmare non auſim illos aut peccare aut minus accurate loqui qui Libanum terminare Palaeſtinam ſcribunt: patebit enim tum ex veterum tum recentiorum, inter quos hac parte Maundrellus eminet, teſtimoniis aliqua ſaltem parte Libanum ipſum vero nomine ita dictum & diverſum ab Antilibano fines Palaeſtinae attingere. Quid? quod nomen Antilibani videatur illis demum montibus tribuendum qui oppoſiti ſunt Libano ipſi; adeoque omni illi tractui montium qui a mari ortum verſus juxta terminos Palaeſtinae protenditur, quique adeo ipſi Libano non eſt adverſus nec ab eo intermedia valle ſejungitur, Libani nomen, non Antilibani, conveniat. Adde & ipſos veteres Antilibano nomen

men Libani tribuiſſe. Extant nummi cum epigraphe ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΩΝ ΕΝ ΤΩ ΛΙΒΑΝΩ & ΛΑΟΔΙΚΕΩΝ ΠΡΟΣ ΤΩ ΛΙΒΑΝΩ vel ΕΝ ΤΩ ΛΙΒΑΝΩ. Erant tamen hae urbes Antilibani. Atque ita quum Nonnus in Dionyſiacis Beroën ſive Berytum, uti & Sidona, appellat Λιβανηΐδος ἄστρον ἀρούρης, quae ad Libanum κυρίως ita dictum ſitae erant, dixiſſet idem, ni fallor, & de Hierapoli ac Laodicea licet in Antilibano ſitis.

Ad nomen quod attinet Libani, nihil videtur eſſe certius quam ab albedine nivium, quibus tegitur, illud fluxiſſe, uti Alpes dictae ſunt ab *alpo*, ſive *albo*. Deus ipſe nivoſum appellat Libanum *Jerem.* 18. 14. His ipſis diebus eum tegi nivibus denſiſſimis confirmant omnes qui per illum iter fecerunt. Tacitus *lib.* v. *Hiſtor. cap.* 6. jam olim idem notavit: *Praecipuum montium Libanum erigit, mirum dictu tantos inter ardores opacum fidumque nivibus.* Qui a thure nomen Libani manare exiſtimant nituntur ſola ſimilitudine vocum Λιβανωτὸς & Syriacae ܠܒܘܢܬܐ quae thus notant, & montis *Libani*, vel *Lebanon*: hoc enim nomen Hebraeum eſt quod in *Libanum* flexere ad formam vocis *Alibanus*, qui mons eſt in magna' Graecia: vide *Plin.* III. 10. At thus hic loci creviſſe aut creſcere prius eſſet demonſtrandum. Convenientiam harum vocum cum Libano & Hieronymus *in comm. ad Hoſ.* 14. adnotavit: Ὁμωνύμως *apud Graecos & Hebraeos & mons appellatur & thus.* Dein addit fertiliſſimum eſſe *Libanum & virentem denſiſſimis arborum comis protegi.* Ita fere idem ad *cap.* XI. *Zachariae. Nihil Libano in terra repromiſſionis excelſius eſt, nec nemoroſius atque condenſius.* Altitudinem hanc Libani prae omnibus aliis montibus Palaeſtinae etiam Theodoretus notat *in comm. ad Pſalm.* 71. 16. τοῦ Λιβάνου τὴν μνήμην παρήγαγεν ὡς τῶν κατὰ τὴν Παλαιστίνην ὀρῶν ὑψηλοτάτου, *Libani mentionem injicit, montium Palaeſtinorum altiſſimi.* Sed redeamus ad originem nominis Libani quod a לבן duximus. Inde intelligimus quamobrem in ſcriptis Prophetarum nomen Libani tribuatur Templo. Non ignoravit hoc vir clarus inter ſuos, Rabban Jochanan Ben Zaccai, qui quum apertas ſponte templi fores conſpiceret (cujus prodigii Joſephus & Tacitus quoque meminerunt) praeſagiebat

non

Digitized by Google

non longe abfore tempus quo aedes ſacra conflagraret, exclamans, Aperi, o Libanon, portas tuas ut conſumat ignis cedros tuas. Si rationem Judaeos roges, quamobrem templum Libanus dicatur, reſpondebunt quia oblatione victimarum in Templo peccata expiabantur, שמלבין עונותיהם של ישראל כשלג שנ׳ אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו *quia alba reddit peccata Iſraelis uti nivem*, *ſecundum verba Dei*, apud Jeſaiam *cap.* 1. *Etiamſi peccata veſtra ſint uti coccus*, *albeſcent uti nix.* Vide *Midraſch Schir Haſſchirim fol.* 36. *col.* 4. ubi per *turrim Libani* Templum intelligunt. At alii Libanum pro Templo dictum volunt quod לב *cor* & עינים *oculi* Hebraeorum eo eſſent converſi. Poſſet quoque dici, ob eximiam copiam cedrorum ex Libano petitarum ad conſtructionem templi, locum hunc in regione ubi ligni caeteroquin magna erat penuria veluti alterum Libanum extitiſſe. Quod ſi Templum primum colore & facie externa ſimile fuit Templo ſecundo, quod eminus conſpectum inſtar montis nivei apparuiſſe ſcribit Joſephus, eo quoque reſpectu Templum ab albedine & convenientia cum Libano nomen Libani gerere potuit.

De ſitu Libani & Antilibani non convenit inter veteres. Libanum & Antilibanum ita deſcribit Strabo ut ab occidente non longe a mari Phoenicio uterque protendatur orientem verſus ad loca Damaſco vicina. Ipſum audiamus *lib.* XVI. Δύο δὲ ἐςὶν ὄρη τὰ ποιοῦντα τὴν Κοίλην καλουμένην Συρίαν, ὡς ἂν παράλληλα, ὅ τε Λίβανος καὶ ὁ Ἀντιλίβανος, μικρὸν ὕπερθεν τῆς θαλάττης ἀρχόμενα ἄμφω· ὁ μὲν Λίβανος τῆς κατὰ Τρίπολιν κατὰ τοῦ Θεοῦ πρόσωπον μάλιςα, ὁ δ' Ἀντιλίβανος τῆς κατὰ Σιδόνα· τελευτῶσι δ' ἐγγύς πως τῶν Ἀραβίων ὀρῶν, τῶν ὑπὲρ τῆς Δαμασκηνῆς καὶ τῶν Τραχωνιτῶν ἐκεῖ λεγομένων εἰς ἄλλα ὄρη γεώλοφα καὶ καλλίκαρπα. Ἀπολείπουσι δὲ μεταξὺ πέδιον κοῖλον· πλάτος μὲν τὸ ἐπὶ τῇ θαλάττῃ διακοσίων ςαδίων, μῆκος δὲ τὸ ἀπὸ τῆς θαλάττης εἰς τὴν μεσόγαιαν ὁμοῦ τι διπλάσιον. *Duo autem ſunt montes qui Syriam Cavam dictam efficiunt fere aequali ubique ſpatio a ſe invicem diſſiti*, *Libanus & Antilibanus*, *uterque non longe a mari initium capiens*: *Libanus quidem circa Tripolim & Dei faciem*, *Antilibanus circa Sidonem*: *deſinunt prope montes Arabicos*, *qui ſupra regionem Damaſcenam ſunt*, *quique Trachonitarum*

(ita malim, non *Trachonitae*) *illic dicuntur, in alios montes globoſos & fructiferos. In medio planitiem cavam relinquunt, cujus ad mare latitudo eſt* 200 *ſtadiorum, longitudo a mari verſus mediterranea circiter ejus dupla.* Ex hiſce ſatis perſpicue mens Strabonis colligitur. Edocemur quippe Syriam Coelen, nomen quod perlate alias patet, proprie convenire cavae illi planitiei quae inter Libanum & Antilibanum intercipitur. Longitudo ejus & latitudo per ſtadia digeritur. Damaſci ipſius ſitus etiam hinc patet, quippe non ultra 400 ſtadia a mari removenda, quum Antilibanus porrectus ad ſtadia fere 400 deſinat prope Trachonitidis montana, vel Τραχῶνας, qui Damaſco ὑπέρκεινται *imminent*, uti loquitur alibi. Idem Laodiceam ad Libanum locat (quae etiam in Nummis Veteribus Λαοδικεία ἐν τῷ Λιβάνῳ ita appellatur) μετὰ Λαοδικείαν τὴν πρὸς Λιβάνῳ. Quumque inter Tripolin & Sidonem Byblos & Berytos etiam ipſo teſte ſitae fuerint, hae urbes maritimae inter Libanum & Antilibanum collocandae ſunt. Haec ſi conferamus cum itinerario (quod nomen Antonini praefert) quomodo conciliari poſſint non video: nam illic inter Laodiceam & Damaſcum ſpatium 120 mille paſſuum, id eſt 960 ſtadiorum eſſe dicitur, niſi dicamus montana Libani ipſius latiſſima fuiſſe, hoc modo:

Laudicia.
Lybo M. P. XXXII.
Heliopoli M. P. XXXII.
Abila M. P. XXXVIII.
Damaſco M. P. XVIII.

CXX.

Quum ſecundum Strabonis ſententiam Libanus aeque ac Antilibanus deſinant prope montes, qui ſupra regionem Damaſcenam ſunt & qui Trachones dicuntur, ipſaque longitudo maxima vallis interceptae inter Libanum & Antilibanum ſtatuatur 400 modo eſſe ſtadiorum. Et tamen dubitari nequit quin Laodicea

Digitized by Google

dicea ad Libanum ſita fuerit, quum id Nummi Veteres teſtentur, & probabile ſit ipſos qui nummos eo loco cuderunt optime ſciviſſe eſſetne urbs eorum ſita ad Libanum nec ne. Porro ex Strabone ad illuſtrandam ſitus Libani atque Antilibani deſcriptionem modo datam notari debet, quod Orontem amnem ex hac cava planitie ſive Coeleſyria proprie dicta oriri ſcribat. Ῥεῖ τῆς πόλεως πλησίον Ὀρόντης ποταμός· οὗτος δ' ἐκ τῆς Κοιλῆς Συρίας τὰς ἀρχὰς ἔχων εἶθ' ὑπὸ γῆν ἐνεχθεὶς ἀναδίδωσι πάλιν τὸ ῥεῦμα. *Non longe ab urbe* (Antiochia) *fluit Orontes amnis. Hic ex Syria cava ortum ducens inde ſub terram merſus iterum ſurgit* &c. & alibi: τῶν τοῦ Ὀρόντου πηγῶν αἱ πλησίον τοῦ Λιβάνου εἰσίν. *Fontes Orontis qui prope Libanum ſunt.* Hic bene convenit Straboni cum Plinio *lib.* v. *c. Amnis Orontes, natus inter Libanum & Antilibanum*, id eſt enim quod Strabo dicit ἐκ τῆς κοιλῆς Συρίας. Atque ibi Heliopolis fuit ſita inter Damaſcum & Laodiceam ad Libanum, uti ex Itinerario Antonini liquet. Quod ſi Heliopolis in hac Coeleſyria proprie dicta recte collocetur, & Byblum a Strabone in hac ipſa Libanum inter & Antilibanum poni ante vidimus, etiam urbis Aphacae ſitum hinc diſcimus, quam Zoſimus *lib.* 1. *cap.* 58. μέσον Ἡλιουπόλεως τε καὶ Βύβλου *mediam inter Heliopolin & Byblum* facit. Nec obſtat quod celebre fanum Veneris Aphacitidis in uno montium Libaneſiorum vertice conſtitutum dicatur, quum notio μέσου non poſtulet ut in ipſo lineae rectae ab Heliopoli Byblum ducendae medio locetur, ſed ad latus aedem Veneris in colle Libani ipſius ſtructam habere potuerit.

Ex Joſepho quoque aliqua peti poſſunt ad ſitum Libani declarandum. Chalcida, cujus dynaſta fuit Ptolemaeus filius Mennaei, ſitam ὑπὸ τῷ Λιβάνῳ ὄρει *ſub monte Libano* ſcribit *Ant.* XIV. *cap.* 13. quam ego non puto eandem eſſe cum illa Chalcide, quae in Itinerario Antonini inter Beroam & Andronam legitur hoc modo

Minnizam M. P. XXIV.
Beroam M. P. XX.
Chalcida, M. P. XV.

Andronam M. P. XXVII.
Serianen M. P. XVIII.

Quamque Procopius *l.* II. *c.* 12. ſtadiis 84 abeſſe a Beroea ſcribit, quae Beroea ab eodem collocatur inter Hierapolin & Antiochiam, bidui itinere ab hac uti & ab illa diſtans *lib.* II. *cap.* 7. Quumque Hierapolis 120 ſtadiis, ſiue 4 ſchoenis, diſtet ab Euphrate, teſte Strabone, & Antiochia a Seleucia ſtadiis 300, teſte Procopio *lib.* II. II. haud difficulter intelligitur quo loco Chalcis tum reſpectu maris Syriaci prope Seleuciam, tum reſpectu Euphratis ſita fuerit. Certe longe hinc abſuit mons Libanus, nec ulla cum veri ſpecie haec Chalcis cum Libano jungi poteſt. Strabo jam ante me coëgerat aliam ab hac Chalcide prope Beroeam ſtatuere, & Libano propinquam, quum *lib.* XVI. deſcriptis Libano & Antilibano lociſque vicinis, camporum meminit, quorum primus mari proximus Μάκρας dicitur, alter Μαρσύας, ita pergit μετὰ δὲ τὸν Μάκραν ἐστὶν Μαρσύας ἔχων τινὰ καὶ ὀρεινὰ ἐν οἷς ἡ Χαλκὶς ὥσπερ ἀκρόπολις τοῦ Μαρσύου. Ἀρχὴ δ' αὐτοῦ Λαοδίκεια ἡ πρὸς Λιβάνῳ. *Poſt Macram eſt Marſyas qui etiam montana quaedam complectitur in quibus Chalcis ſita eſt tanquam arx Marſyae. Initium ejus eſt a Laodicea ad Libanum.* Quis non videt hanc Chalcidem ab alia ſuperiore longe eſſe diverſam? Niſi velimus Libanum porrigere uſque ad viciniam Euphratis, quod abſurdum eſt. Sed redeamus ad Joſephum. Urbem Dan ille non longe a Libano & fontibus Jordanis minoris conditam ſcribit *Antiq.* V. 2. aberat autem haec Tyro 20 mill. & a Sidone itinere unius diei quod alibi oſtendimus. Meminit quoque urbis Arces in Libano ſitae *Antiquit.* I. 7. Haec ſcilicet eadem eſt quae non longe ab urbe Tripoli collocatur, XVI inde mill. paſſuum in Itinerario Veteri Hieroſolymitano hoc modo

Arcas.
Bruttus.
Tripoli.

Quum vero a Tripoli Libanus initium ducat teſte Strabone & aliis,

aliis, quis non videt apte Arcen hanc vel Arcas cum Libano jungi? Tradit denique Joſephus *Ant.* VIII. 2. reliquias Cananaeorum Libanum tenuiſſe uſque ad urbem Ἀμάθην. Haec puto Emeſa erit vicina Laodiceae ad Libanum a qua *Mill. paſſ.* XVIII. ſeparatur ſeptentrionem verſus hoc modo

Seriane.
Salaminiada M. P. XXXII.
Emeſam M. P. XVIII.
Laodiciam M. P. XVIII.
Lybon M. P. XXXII.
Heliopolim M. P. XXXII.
Abilam M. P. XXXVIII.
Damaſcum M. P. XVIII.

Epiphaniam eſſe ſcribit Joſephus *Antiq.* I. 7. quod nomen a Macedonibus accepit. Atque ita etiam alii. Sed mihi videtur nomen Emeſae magis convenire cum Ἀμάθη. Inter Arcas (ita Rufinus reddit, Ἀρκαίαν eſt in Graeco) quae urbs ad Agrippae regnum pertinuit & Raphaneam amnis it Sabbathicus teſte eodem Joſepho *lib.* VII. *de bell. cap.* 24. Abila quoque in Libano ſita regno Agrippae adjecta legitur apud eundem *Antiquit.* XIX. 4. Haec eſt Abila quae inter Damaſcum & Heliopolin collocatur in Itinerario Antonini verbis mox exhibitis. *Lib.* III. *de bell. cap.* 18. inter Libanum & lacum Tiberiadis ſitas eſſe regiones has, Gamaliticam, Gaulonitin, Batanaeam & Trachonitin ſcribit. At *Ant.* VIII. 2. Gaulonitin extendit uſque ad Libanum, & *l.* III. *de bell. c.* 2. Galilaeam ſcribit ab ortu terminari Hippene, Gadaride & Gaulonitide. Unde viderentur Gamalitica & Gaulonitis ad Jordanem collocandae, haec ſeptentrionalior & propior Libano, illa auſtralior. Verum quid fiet de Batanaea? Nihilne ex ea Jordanem attigit? Quomodo ergo Joſephus urbem Gaulòn, a qua regio Gaulonitis nomen habet, in Batanaea collocat *Antiq.* IV. 7. ubi Γαυλαδημὰν (nomen ex גולן *Golan* corruptum, uti ex Sacro Codice eſt evidens) urbem eſſe refugii

 ſcribit

ſcribit in Bataneade? Et *Antiq.* IV. 5. Ogum, regem Baſanis, appellat τῆς Γαλαδίνης καὶ τῆς Γαυλανίτιδος βασιλέα. Ergone eadem regio modo Gaulonitis modo Batanaea vocatur? Cur itaque diſtincte recenſentur *lib.* II. *de bell. cap.* 18. Si autem diverſae ſunt, quomodo Gaulon, caput Gaulonitidis, in Batanaea collocatur. Dicamus, ut Joſepho nos favere velle conſtet, apud eum modo latius patere vocem Batanea, modo minus late accipi, uti Gamala urbs Gaulonitidis dicitur *lib.* II. *de bell. cap.* 25. & *lib.* IV. *de bell. cap.* I. vel potius Gaulonitin ad Libanum pertigiſſe, Batanaeam Gaulonitidi ad ortum ſitam fuiſſe, urbem autem Γαυλαδηνιὰν non fuiſſe agnitam pro Gaulone a Joſepho, caeteroquin in Gaulonitide locandam, ſed pro alia, quam in Batanaea conſtituerit, in regione mediterranea, quod & reliquae urbes, aſylorum vicem praeſtantes, ſitum in μεσογαίῳ haberent.

Plinium porro conſulamus, ut de Libano & Antilibano certiores reddamur, aut incertiores potius. Ita enim ille Libanum & Antilibanum videtur collocare ut ab auſtro ſeptentrionem verſus porrigantur, & Phoenice regio fiat acclinis Libano monti (uti Ammianus *lib.* XIV. loquitur) non, uti Strabo, ab occaſu verſus ortum. Ita ille *lib.* V. *cap.* 20. *A tergo (Sidonis) mons Libanus orſus, mille quingentis ſtadiis Simyram uſque porrigitur, quae Coele Syria cognominatur. Huic par interjacente valle mons adverſus obtenditur, muro conjunctus: poſt eum introrſus Decapolitana regio eſt praedictaeque cum ea tetrarchiae, & Palaeſtinae tota laxitas. At in ora etiamnum ſubjecta Libano fluvius Magoras: Berytus colonia, quae Felix Julia appellatur: Leontos oppidum, flumen Lycos, Palaebiblos, flumen Adonis; oppida Byblos, Botrys, Gigarta, Trieris, Calamos: Tripolis, quam Tyrii Sidonii atque Aradii obtinent: Orthoſia, Eleutheros flumen: oppida, Simyra, Marathos, contraque Aradum Antarados, ſeptem ſtadiorum oppidum & inſula ducentos paſſus a continente diſtans. Regio in qua ſupra dicti deſinunt montes & interjacentibus campis Bargylus mons incipit: hinc rurſus Syria deſinente Phoenice.* Heic porrigi Libanum juxta oram maritimam a Sidone uſque ad Simyram clarum eſt: & ei adverſum ſtatui, interjacente valle, Antilibanum. Ipſe

ta-

tamen *cap.* 23. Laodiceam ad Libanum collocat. *Reliqua autem Syria habet, (exceptis quae cum Euphrate dicentur) Arethuſios, Beroenſes, Epiphanenſes: ad orientem Laodicenos, qui ad Libanum cognominantur, Leucadios, Lariſſaeos.*

Ptolemaeus Libanum & Antilibanum porrigit ab occaſu verſus ortum, ita tamen ut a ſeptentrione quoque auſtrum verſus tendant, fines Libani ſtatuens gradus $68.\frac{1}{2}\ \frac{1}{4}$ 34. & 70. $33\frac{1}{4}$ Antilibani autem 68. $33\frac{1}{3}$ & $69\frac{2}{3}$ 32. Quod quidem propius accedit ad teſtimonium ſcriptorum & teſtium recentiorum, qui Libanum luſtrarunt.

Euſebius in Onomaſtico Libanum & Antilibanum ita deſcribit ut confirmet ea quae nuper Maundrellus αὐτόπτης de eo ſcripta reliquit, Libanum nempe eſſe occidentaliorem & juxta litus maris Phoenicii protendi, Antilibanum orientaliorem in vicinia Damaſci collocandum. Scribit enim ad vocem Λίβανος, ὄρος Φοινίκης ἐπιφανές. Hieronymus ea reddit: *Libanus, mons Phoenices altiſſimus.* Sed haud putem hanc fuiſſe mentem Euſebii. Ἐπιφανὲς eſt *illuſtre, nobile.* Ad vocem Ἀντιλίβανος haec notat, τὰ ὑπὲρ τὸν Λίβανον πρὸς ἀνατολὰς, πρὸς Δαμασκηνῶν χώραν. Hieronymus. *Antilibanus. Ea quae ſunt ſupra Libanum ad orientalem plagam reſpicientia Antilibanus appellantur circa regionem Damaſci.*

Unum ex ſcriptoribus noſtrorum temporum addam Henricum Maundrellum, qui Libani atque Antilibani ſitum accurate deſcribit; ſic ut Libanus juxta litus maris (Sanutus *in ſecretis fidelium crucis pag.* 155. tradit nuſquam Libanum a mari recedere per duas leucas niſi juxta Tripolin, ubi per 3 leucas diſtat: interdum tamen ita accedere ad mare ut nulla relinquatur via) ſe extendat ab auſtro verſus ſeptentrionem: Antilibanus ſimiliter ab auſtro ſeptentrionem verſus procurrat valle intermedia a Libano ſecretus, & Damaſco ſive plagae orientali vicinior. Audiamus ipſum *in Itinerario pag.* 200. & 201. *Libanus,* ſcribit, *& Antilibanus ſiti ſunt inter Sidona & Damaſcum*, & mox: *Semihorae itineris ſpatio Sidone abeſt pes montis Libani: inde cepimus Libanum adſcendere cir-*

circiter per 4. leucas & ſequenti die per tres quando ad ſummum culmen montis pervenimus, nive tectum. Inde deſcendimus & ſpatio duarum horarum ad viculum pervenimus nomine Meſgara, ubi fons eſt in fluvium aquas ſuas infundens nomine Letane. Inde profecti per horae ſpatium vallem intravimus nomine Bucca, latam leucas duas, longam plurium dierum iter, porrectam ab occaſu brumali verſus ortum aeſtivum, & utrinque montibus parallelis ſibi admodum ſimilibus clauſam. Montium horum unus erat, quem Sidone digreſſi ſuperavimus, alter e regione ſitus erat Damaſcum verſus. Perſuaſum mihi eſt illum eſſe Libanum, hunc Antilibanum. Audivi conquerentes lectores illius itinerarii, mappam geographicam ei haud adjectam fuiſſe ab induſtrio ſcriptore. Sed eſt quod mihi gratuler ipſius Maundrelli αὐτόγραφον ad manus meas perveniſſe, in quo & Libani ſitum atque Antilibani locorumque vicinorum deſcripſit. Acceptum id refero humanitati fratrum Maſſoniorum, quibus & multum debet res literaria, & ſi vita ſupererit plura debebit, atque ut erat aes curavi incidi.

Crediderim etiam *Amanum* nomen eſſe datum portioni cuidam Libani. Quum enim Judaei in Gemara Hieroſolymitana *Schevüth* ſcribunt quicquid eſt intra montem אמנון eſſe in terra Iſraelitica, non videntur oculos intendiſſe in Amanum Ciliciae montem longiſſime hinc remotum. Et uti nunc variae partes Libani diverſa gerunt nomina, ita olim ſe rem habuiſſe probabile eſt. Sic Libanus prope Berytum جبل شوف *mons Schouf* appellatur, alibi mons *Caſtrevan.*

Cedri Libani in ſacris literis multum celebrantur: & hodieque ſuperſunt, ſed paucae numero. Meminit earum & Theodoretus ad *Pſ.* 28. ταῖς τοῦ Λιβάνου κέδροις ἀπείκασε, αἳ ὑψηλαὶ μέν εἰσιν, ἐδώδιμον δὲ καρπὸν οὐ πεφύκασι φέρειν. *Cedris Libani eas comparat, quae procerae quidem ſunt, verum fructum eſculentum ferre non ſolent.* Cyrillus *in Comm. ad Jeſaiam lib.* v. *tom.* 4. *pag.* 848. ὄρος ἐστὶ τῆς Φοινίκης ὁ Λίβανος, κέδροις τε καὶ κυπαρίσσοις καὶ πεύκῃ κατάκομον καὶ αὐτοῖς δὲ τοῖς τοῦ Λιβάνου φυτοῖς. Θαυμάζεται δὲ ταύτης ἕνεκα τῆς αἰτίας τὸ μνημονευθὲν ὄρος, ὡς ἀφθονωτάτην ἔχον τὴν ὕλην καὶ δένδρεσι τοῖς ἐυμηκεστάτοις καὶ ἐυαρμοτάτοις καταπλουτοῦν. *Mons eſt Phoenices Libanus*

3204

Digitized by Google

2.5.250

Digitized by Google

banus, cedris, cypreſſis ac pinu denſus & ipſis thuris fruticibus. Propterea autem maxime admirationi eſt hic mons quod maximam vim ligni habeat, & arboribus abundet proceriſſimis & fragrantiſſimis. Phocas in deſcriptione Palaeſtinae, ſcripto ſaeculi duodecimi. Ὁ πάγκαλος καὶ ἀξίως περιβόητος ἐν ταῖς γραφαῖς Λίβανος, ζυγὸς παμμέγας κορυφόθεν μέχρι προπόδων συρμάδας χιόνος ὡς βοστρύχους περιβαλλόμενος πεύκῃ καὶ κέδρῳ καὶ κυπαρίττῳ καταδενδρούμενος καὶ ἄλλων ὀπωροφόρων φυτῶν διαφόρων πλήθεσιν ὡραϊζόμενος. *Pulcherrimus & jure celebratus in Sacro Codice Libanus mons eſt praegrandis a vertice uſque ad pedes nivis tractus veluti cincinnos habens, pinu, cedro, cupreſſoque conſitus & aliis, iiſque fructiferis, variis & abundantibus plantis refertus.*

In Libano inventos fuiſſe piſces induratos in limo defixos, in ſignum olim per aquas piaculares toti orbi vivente Noacho ſuperfuſas hunc quoque altiſſimum montem undis tectum fuiſſe, legitur in *Compendio Hiſtorico Cedreni, p.* 15. & *Annalibus Michaelis Glycae part.* 11. *pag.* 114. qui illud ipſum non tantum a poſteriori (uti philoſophi loqui ſolent) probat, verum etiam a priori, quia Deus dixerat ſe omne quod ortum erat deleturum, non ſolum homines, ſed & pecora & reptilia & volucres quae ſub coelo ſunt: volucres autem non periiſſent niſi inundatio altiſſimos montes occupaviſſet. Sed audiamus Glycam ipſum de piſcibus antediluvianis. Λίθους γάρ τινες ἐκ τῶν τοῦ Λιβάνου ἀκρωρειῶν εἰς οἰκοδομὰς μετακομίζοντες διεβεβαιοῦντο ὡς εὗρον ἐν τοῖς κοιλάμασι τοῦ Λιβάνου ἰχθύας τεταριχευμένους καὶ τῇ ἰλυῒ πεπηγότας καθὰ φησὶ καὶ Ἰώσηπος. *Quum enim nonnulli e cacuminibus Libani montis ſaxa congererent ad ſtructuram aedificiorum, aſſeruerunt ſe inter Libani concavitatem inveniſſe piſces induratos in limo defixos, quod etiam dixit Joſephus.* Rerum iſtiuſmodi antediluvianarum, (ita enim vulgo nunc appellari ſolent) conchyliorum, piſcium, rerumque ſimilium ex terra effoſſarum & in altiſſimis montibus Helveticis aliiſque inventarum egregiam copiam continet cimeliarchium, quod Hagae Comitum fuit, nunc Leovardiam, ut audio, tranſlatum, Illuſtris, & dum viveret nobis amici, Falconerii. Meminit etiam Olympiodorus in Hiſtoriis teſtarum marinarum & oſtreorum lapi-

pidibus adhaerentium, quae in monte illo inveniuntur qui ex Thebaide in Oaſim ducit, & arroſorum piſcium reliquias eo ab avibus delatas.

Sic procul a pelago conchae jacuere marinae.

Tertullianus *de pallio. Mutavit & totus orbis aliquando aquis omnibus obſitus: adhuc maris conchae & buccinae peregrinantur in montibus, cupientes Platoni probare etiam ardua fluitaſſe.* Herodotus etiam *lib.* II. in Aegyptiacis montibus conchylia inveniri tradit, unde conjicit Oaſim inſulam fuiſſe.

Montana Libani ſaepe receptacula praedonum fuere & aliorum qui vicinas regiones infeſtarunt. Imperante Conſtantino Pogonato Mardaïtae illic ſedes ſuas habuere magno numero. Meminit Glycas *Annal. l.* XIV. *p.* 91. Οἱ γὰρ Μαρδαῖται καλȣ́μενοι τὰς τȣ̃ Λιβάνȣ καταλαβόντες περιωπὰς, τȣ̃ Πωγωνάτȣ κρατȣ̃ντες φοβεροὶ τοῖς Ἄραψιν ἦσαν. *Populi enim Mardaitae dicti Libani ſpeculas occupaverant imperante Pogonato, & Arabibus formidabiles erant.* Juſtinianus autem rogatus ab Arabum Principe Mardaitas, qui duodecim millia virorum bellicoſorum habebant, Libano expulit. Saeculo ſexto Imperatores Orientales praeſidia in monte Libani habuiſſe liquet ex Procopio *lib.* 1. *de bell. Perſ. c.* 13. καὶ Κȣ́τζην τε καὶ Βȣ́ζην, οἱ τῶν ἐν Λιβάνῳ ϛρατιωτῶν ἦρχον τότε, *Cutzen & Buzen, duces praeſidiorum Libani.* Et *lib.* II. *c.* 16. *de bell. Perſ.* Ῥεκιθάγκος μέντοι καὶ Θεόκτιϛος οἱ τῶν ἐν Λιβάνῳ ϛρατιωτῶν ἄρχοντες, *Rhecithaneus & Theoctiſtus praefecti praeſidiis Libani*, & *cap.* 19. appellantur τῶν ἐν Λιβάνῳ καταλόγων ἄρχοντες.

CAPUT XLIX.

DE CHERMONE.

Mons Chermon adjacens ipſi Libano. חרמון *a* חרם anathemate *ductum ab Hilario. Mons nivis dicitur, & quare.* Ὄρος Πάνειον *idem quod mons Chermon. Nomina ejuſdem* Schirjon, Schenir & Sion. *Situs hujus montis. Quo modo* Pſalm. 89: 13. *Tabor*

bor & Chermon opponantur. Num illic Tabor pro occidente, uti Chermon pro oriente ſumatur. Ros Chermonis qui Pſalm. 133. 3. *deſcendere dicitur in montes Tzion quis ſit. Montes Tzion diverſi a monte Hieroſolymitano Tzion.*

Libano monti adſitus videtur fuiſſe mons Chermon חרמון, qui *Jud.* 3. 3. בעל חרמון *Baal Chermon* dicitur, & a Libano diſtinguitur *Pſ.* 29. 6. (nam Schirjon & Chermon idem eſt uti mox docebimus) atque ita Euſebius in Onomaſtico Chermonem a Libano diſtinguit, Βααλερμὼν ὄρος παρὰ τὸν Λίβανον. Ipſe nive tectus erat, & in finibus regionis Iſraëliticae ſeptentrionalibus collocatur in ſacris literis. Nomen חרמון a חרם *anathema* ducit Hilarius, qui haec habet notatu digna in *Comm. in Pſalm.* 133. *Hermon mons eſt in Phoenice, cujus interpretatio Anathema eſt ... Fertur autem id, de quo etiam neſcio cujus liber extat, quod Angeli concupiſcentes filias hominum cum de coelo deſcenderent, in hunc montem maxime excelſum convenerint. Sed haec praetermittamus .... Certe hodie gentes montem hunc profana religione venerantur & interpretationem nominis ſui, quod eſt Anathema, ipſa illa impiae ſuperſtitionis ſede teſtantur.* Videtur reſpicere ad cultum falſorum numinum in monte Panio, de quo Euſebius in Onomaſtico *ad vocem* Ἀερμὼν, Φασὶ δὲ εἰς ἔτι νῦν Ἀερμὼν ὄρος ὀνομάζεσθαι, καὶ ὡς ἱερὸν τιμᾶσθαι ὑπὸ τῶν ἐθνῶν, κατάντικρυ Πανεάδος καὶ τοῦ Λιβάνου. Hieronymus. *Diciturque eſſe in vertice ejus inſigne templum quod ab Ethnicis cultui habetur e regione Paneadis & Libani.*

Imminere hunc montem Paneadi teſtabatur Hebraeus ille quo praelegente ſcripturas didiciſſe ſe fatetur Hieronymus, *& de quo nunc* (ita ſcribit) *aeſtivae nives Tyrum ob delicias feruntur.* Vide illum in Onomaſtico ad vocem *Aermon.* Hic ipſe mons propterea appellatur in Targum *Num.* 34. 8. טור תלגא דקיסרין *mons nivis Caeſareae*, id eſt, Paneadis. Et ne quis dubitet montem hunc nivalem Caeſareae eſſe eundem cum Chermone, praeter teſtimonium Hieronymi qui a Chermone nives Tyrum deferri ſolere adnotat, eo faciunt verba interpretis Samaritani, qui diſertis verbis *Deuteron.* 4. 48. ita ſcribit טור תלגא הוא חרמון

 mons

mons nivis, *qui eſt Chermon*. Atque ita eodem loco Targum Hieroſolymitanum habet טור תלגא *mons nivis*, quum in contextu Hebraeo חרמון *Chermon* legatur. Videtur idem hic mons ὄρος Πάνιον dici, unde urbs ad radices ejus ſita Paneadis nomen tulit. Extant nummi Paneadis cum epigraphe ΚΑΙϹ. ϹΕΒ. ΙΕΡ. ΚΑΙ. ΑϹΥ. ΤΠ. ΠΑΝΕΙΩ. Ita & in Euſebio *Hiſtor. Eccleſ.* VII. 17. ſcribitur Πανείου ὄρους in quibuſdam codd. in aliis eſt Πανίου. Joſephus juxta hunc montem fontes Jordanis eſſe ſcribit *lib.* 1. *de bello cap.* 16. & Πάνιον eſſe κορυφὴν ὄρους *verticem montis elatum* εἰς ἄπειρον ὕψος *in infinitam altitudinem*. At crediderim Chermonem plures vertices uno habuiſſe, & unum illum Paneadi imminentem maxime inſignem. Id ſuadent verba *Joſ.* 13. 11. כל הר חרמון *omnis montis Chermon*, & quod Baalgad *Joſ.* 11. 17. ſita dicatur *in campo Libani ſub monte Chermon*, & *Joſ.* 11. 3. Chivvaei *in terra Mitzpa* habitaſſe *ad radices montis Chermon* legantur.

Sunt & alia hujus montis nomina. Sidonii eum appellabant שרין *Schirjon*, Emoraei שניר *Schenir*. *Deut.* 3. 9. Nonnunquam tamen diſtinguuntur Schenir & Chermon uti *Cant.* 4. 8. Ita ut nomen Schenir aliquando latius aliquando minus late uſurpetur. Appellatur etiam hic mons *Sion* שיאן *Deut.* 4. 48. הר שיאן הוא חרמון *mons Sion*, *qui eſt Chermon*.

In ſacris literis mons hic conſtituitur terminus ſeptentrionalis terrae Iſraëliticae trans Jordanem, uti Arnon auſtralis. Vide *Deuter.* 3. 8. & 4. 48. Ad radices hujus montis dicuntur habitaſſe Chivvaei in terra Mitzpa *Joſ.* 11. 3. & *Jud.* 3. 3. legitur Chivvaeos habitaſſe in monte Libano, de monte Baalchermon uſque quo itur in Chammath. Mons hic fuit olim ſub imperio regis Ogi & in extremis quidem ejus finibus, uti liquet ex *Joſ.* 12. 5. quo expulſo univerſus mons Chermon datus fuit Iſraëlitis *Joſ.* 13. 11. *Pſalm.* 89. 13. videntur Tabor & Chermon opponi: *Aquilonem & auſtrum tu creaſti*: *Tabor & Chermon exultant in nomine tuo*. Hic Tabor pro occidente uti Chermon pro oriente ſumi ſcribit Bochartus *part. poſt. Geograph. Sacr. lib.* 1. *c.* 19. quod minus probo; quia Chermon reſpectu montis Tabor magis erat ſeptentrionalis quam orientalis, adeoque Tabor & Chermon aptius exprime-

re

Digitized by Google

re poſſint auſtrum & ſeptentrionem, ſic ut poſterius membrum commatis ſit explicatio prioris. Praeterea cur Tabor pro occidente ſumitur, quum Carmel fuerit mons multo occidentalior quippe ad mare ſitus, Tabor in mediterraneis? Montes Gileaditici & Peraeae, quia maxime orientales, & Carmel quia maxime occidentalis, aptius viderentur opponi poſſe. Quod ſi quaerenda ſit oppoſitio inter Tabor & Chermonem, poteſt reſpici ad naturam utriuſque plane diverſam, quum Tabor mons adſpectu jucundiſſimus, herbas plurimas, fruticeſque & arbores alat, ſitus in planitie fertiliſſima, & in ipſius terrae Iſraëliticae medio; Chermon contra nive tegatur, ad Libani montana nivoſa ſitus, in finibus Palaeſtinae extremis.

Vellem equidem hoc loco plane poſſe omittere mentionem verborum quae leguntur *Pſal.* 133. 3. *ſicut ros Chermonis, qui deſcendit in montes Tzion.* Sed vereor ne candorem meum lector requirat, quum indicandae ſint difficultates, ubi latent, etiamſi iis tollendis non ſimus pares. Nec enim mihi ſatisfaciunt quaecunque interpretes plerique omnes ad illa explicanda conferunt: nec ipſe mihi, ut verum fatear, ſatisfacio in iis quae ſuſpicor ad eorum illuſtrationem adferenda. Qui de Chermone, monte ſito ad fines ſeptentrionales terrae Iſraëliticae, cogitat, vultque rorem ejus deſcendere in montem Tzion, videat quam apte ex tanto intervallo ros delabi dicatur & deſcendere. Quis unquam fando audivit rorem qui montem aliquem occupat, ad alium montem, qui centum milliarium Romanorum ſpatio inde abeſt, dici deſcendere? Praeterea deſcendit is ros ex Chermone in Tzion, uti ex barba Aaronis in oram veſtis, certe ex loco altiore in humiliorem, quod & vis ſubjecta voci deſcendere indicat. At Tzion, mons excelſus ipſe in regione montana Judaeae, poteſtne dici excipere rorem deſcendentem ex Chermone? deinde Chermon erat mons nive tectus, unde aeſtivae nives Tyrum ſolebant deferri, teſte Hieronymo: qui ſi aeſtivo tempore nives ſuppeditet, quando rorem copioſum excipit? num hyeme? Denique *montes Tzion*, non *mons*, dicuntur rorem excipere. Non videtur itaque de monte notiſſimo Tzion cogitandum. Quid

 ergo:

Digitized by Google

ergo? Nolim ob rationes datas aut de Chermone monte ad fines ſeptentrionales Palaeſtinae aut de Tzione Hieroſolymitano haec verba intelligere. Chermonem illum malim, qui non longe a monte Tabor nunc hoc nomine notus eſt, & jam tempore Hieronymi id nomen habuit. Ita legitur in epiſtola Paulae ad Marcellam, quae ordine XLIV eſt in editione nupera operum Hieronymi, *tomo* IV, *pag.* 552. *Apparebit oppidum Naim in cujus portis viduae filius ſuſcitatus eſt: Videbitur & Hermonim & torrens Endor in quo ſuperatur Siſara.* Illic certe ros tanta copia decidit, ut Maundrellus ſcribat ſe quum iis in locis pernoctaret abunde didiciſſe quid eſſet ros Chermonis, qui tentoria ipſius adeo copioſe perfuderat ac ſi tota nocte pluiſſet. *We were*, haec ipſa verba ſunt, *pag.* 57. *ſufficiently inſtructed by experience, what the Holy Pſalmiſt means by the dew of Hermon, our tents being as wet whith it, as if it had rain'd all night.* Montes Zion putem fuiſſe colles minores vicinos, quos ὄρος μικρὸν, הר מצער, dici *Pſalm.* 42.7. exiſtimo, ubi cum *Chermonim* חרמונים & *terra Jordanis* junguntur. Fateor me demonſtrare non poſſe illis collibus hoc nomen adhaeſiſſe: ſed plura ſunt loca, quorum nomina non niſi uni teſtimonio ſcriptoris veteris debentur: nec quia Tzion Hieroſolymitanus mons celebris eſt illum ſolum hoc nomine dictum eſſe ſequitur (plura enim loca idem nomen gerunt) & mentio *montium*, הררי, evidenter diſtinguit illos a monte Tzion. Et quid ſi dicamus veſtigium nominis montium Tzion extare in *Joſ.* 19. 17. ubi שיאון *Sion* memoratur, urbs tribus Jiſſaſcar, vicina monti Tabor, uti Euſebius in Onomaſtico ſcribit ad vocem Σηών adeoque non longe a Chermone. Illius haec verba ſunt: Σηὼν, κλήρυ Ἰσσαχὰρ, καὶ νῦν ἐςι παρὰ τὸ ὄρος Θαβώρ. Hieronymus. *Seon ſive Soen, in tribu Iſſachar, hodieque oſtenditur villa juxta montem Tabor.* Pronuntiatio primae literae vocum ציון & שיון erat eadem apud Graecos, Σ nempe: & facile una cum alia commutari potuit.

CAPUT

CAPUT L.

DE CARMELO.

Carmel *quid notet. Eſt & nomen urbis. Situs montis Carmeli. Joſephi loci aliquot in quibus Carmeli meminit.* Ὄρη ἱερὰ *quae. Pythagorae mora in Carmelo.* Φοινικὸν, *unde* Punicum, *&* Φοινικικόν. *Fueritne templum in Carmelo. Deſcriptio Carmeli ex Phoca.*

NOmen כרמל, quod huic monti datur in ſacris literis, uſurpari nonnunquam pro quovis loco arboribus conſito & fertili, aliquando & pro purpura, cujus piſcatio ad radices Carmeli erat, a Bocharto Hierozoici parte I, *libro* 2. *cap*. 48. & parte II, *l*. 5. *cap*. 9. atque aliis notatum eſt. Loca autem in Palaeſtina ſunt duo quibus nomen Carmeli tribuitur in codice ſacro. Unum eſſe montem certum eſt. Alterum urbem eſſe in monte ſitam demonſtrabimus infra libro tertio ad vocem *Carmel*. Hieronymus in Commentario ad Amoſi caput primum utrumque montem eſſe ſcribit: & de hoc quidem Carmelo, de quo hoc capite agimus, notat ibidem, fuiſſe *juxta Ptolemaidem quae prius vocabatur Acho, mari imminentem, & verticem ejus laetis paſcuis abundaſſe.* Nempe inter Ptolemaidem & Carmelum mare ſinum efficit, qui ad litus auſtrale, qua Carmelus eſt, admodum eſt profundus, ſed ad litus ſeptentrionale haud ita: at non imminet Ptolemaidi Carmelus univerſus quippe qui ab occaſu ortum verſus protenditur, uti Quareſmius in elucidatione terrae ſanctae ſcribit *lib*. VII. *pag*. 893. per milliaria quindecim, Italica nempe.

Ex codice ſacro apparet fuiſſe montem Carmelum in limite auſtrali tribus Aſer *Joſ*. 19.26. & vicinum fluvio Kiſchon 1 *Reg*. 18.40.43. praeterea fertilem fuiſſe montem, quod & alii inter veteres confirmant.

Joſephus hunc terminum occidentalem facit regionis Jiſſaſcar *Antiquitat*. V. 1. & *Antiquitat*. VIII. 2. ſcribit eum fuiſſe ſub di-

Digitized by Google

ditione Saphatis, quod conferendum cum 1 *Reg.* 4. 16. ubi Joſaphat praefectus fuiſſe dicitur regioni Jiſſaſcar. Diſtabat Ptolemaide ſtadia 120, teſte eodem *lib.* 11. *de bell. c.* 9. (de qua re *lib.* 11. infra) quod intervallum non recta duci debet, eſſet enim nimium, ſed per littus maris, quod ibi ſinum ſatis conſpicuum format. Olim Galilaeorum, nunc Tyriorum mons eſt, & Galilaeam terminat ab occaſu, ſcribit idem Joſephus *de bell.* III. 2. magnam enim partem Galilaeae Tyrii occupaverant: hinc & Cades Nephtalitica Tyriorum vicus appellatur Joſepho. At Theodoretus Samariae montem hunc appellat in *Comm. ad c.* 32. Jeſaiae, Χερμὲλ γὰρ ὄρος ἐςι τῆς Σαμαρείας. *Carmel enim mons eſt Samariae.* Idem *ad Jeſ.* 29. τὸν Κάρμηλον· ὄρος δὲ τῦτο πολυφόρον καὶ πολύκαρπον ἐν τῇ τῦ Ἰσραὴλ κείμενον χώρᾳ. *Carmelum: mons hic eſt fertilis & fructibus abundans in regione Iſraelis ſitus.* Joſephus *lib.* 11. c. Apionem tradit urbem Dora juxta illum montem ſitam eſſe. Mentio videtur etiam fieri hujus montis *Judith.* 1. 1. ubi Nebucadneſar ad bellum vocaſſe dicitur τὺς ἐν τοῖς ἔθνεσι Καρμήλυ καὶ Γαλαάδ. Sed Latinus interpres legit Κηδάρ. Scylaci videtur appellari ὄρος ἱερὸν Διός, niſi rectius alii ὄρος καὶ ἱερὸν Διός. Plures erant montes ſacri dicti. Prope Romam erat ὄρος ἱερὸν, *mons ſacer*, non longe ab Aniene fluvio. vide Dionyſium Halicarn. *Antiq. lib.* VI. *p.* 375. Et Xenophonti commemoratur ἱερὸν ὄρος in regione Chalybum cui nomen Θήχης *lib.* IV. de expeditione Cyri, & *lib.* VII. *pag.* 394. & 402. ambigitur an ἱερὸν ὄρος transeundum an per mediam Thraciam iter inſtituendum ſit. In ſacris literis mons Choreb, Tzion, & ille in quo Chriſtus coeleſti gloria ornatus tribus ſuis diſcipulis apparuit, montes ſacri nuncupantur.

Carmeli nomen & monti & Deo datum ex Tacito diſcimus. Ita Plinius *lib.* XXXI. 2. de Briazo, *hoc & templo & Deo nomen.* Vibius Sequeſter, *de flumin.* &c. *Clitumnus Umbriae, ubi Jupiter eodem nomine eſt.* Ceterum de Deo Carmelo extat Mendozae liber, ex Hiſpanico ſermone in Latinum converſus ab eruditiſſimo Papenbrochio, in cujus ſcriptis adverſus Carmelitas plurima inveniuntur ad hoc argumentum facientia.

Ce-

Digitized by Google

Celebratur etiam hic mons in ſcriptis profanis, quod Pythagorae prae aliis placuerit. Verſabatur illic ſaepe ſolus in templo philoſophus. Ita ſcribit Jamblichus *in vita ejus cap.* 3. Διεπορθμεύθη ἀμελλητὶ ὑπὸ τινῶν Ἀιγυπτίων πορθμέων καιριώτατα προσορμισάντων τοῖς ὑπὸ Κάρμηλον, τὸ Φοινικὸν ὄρος, αἰγιαλοῖς ἔνθα ἐμόναζε τὰ πολλὰ ὁ Πυθαγόρας κατὰ τὸ ἱερόν. *Confeſtim eo vectus eſt ope portitorum quorundam Aegyptiorum, qui opportune ad litus Carmelo monti Phoenices ſubjectum appulerant. Illic enim Pythagoras ſaepe in templo ſolus verſabatur.* Verum Tacitus negat templum in Carmelo fuiſſe *lib.* 11. Hiſtoriarum. *Eſt Judaeam inter Syriamque Carmelus. Ita vocant montem Deumque. Nec ſimulacrum Deo aut templum, ſic tradidere majores: aram tantum & reverentiam.* Mox pergit Jamblichus: ὤφθη κατιὼν ἀπ' ἄκρου τοῦ Καρμήλου λόφου (ἱερώτατον δὲ τῶν ἄλλων ὀρῶν ἠπίσαντο αὐτὸ καὶ τοῖς πολλοῖς ἄβατον) σχολαίως τε καὶ ἀνεπιστρεπτὶ βαίνων, οὔτε κρημνώδους τινὸς οὔτε δυσβάτου πέτρας ἐνισαμένης. *Viſus eſt deſcendens e ſummo vertice Carmeli (noverant autem illum prae aliis montibus ſacrum plurimiſque inacceſſum) lento gradu & non reſpiciens, nullo praecipitio vel invio ſaxo eum morante.* Hinc natura Carmeli., qua parte mari proximus eſt, aliquo modo innoteſcit. Obſerva dici ὄρος Φοινικόν. Videtur potius Φοινικικὸν debere dici ἀπὸ τῶν Φοινίκων. Saepe tamen Φοινικὸν apud veteres legitur, uti apud Dionyſ. Halicarnaſſ. *l.* I. *Ant. Rom.* τοὺς Φοινικοὺς πολέμους & *l.* II. τὸν Φοινικὸν πόλεμον, unde Latinorum *Punicum*, vel POENICVM: nam ita veteres Romanos ſcripſiſſe teſtatur hodieque ſuperſtes baſis columnae roſtratae Caji Duillii quae Romae in Capitolio eſt, ubi CLASEIS POENICAS legitur, & vox *poeniceus* pro rubro, qui color initio a Poenis teſte Varrone inventus eſt, unde poſtea nata vox *puniceus.* Heſychius: Γαῦλοι τὰ Φοινικὰ πλοῖα καλοῦνται. *Gauli appellantur naves Punicae.* Sed Φοινικὸν pro Punico, non Phoenicio, videtur uſurpatum. Alii autem erant Poeni, alii Phoenices, & illi ab his oriundi.

Plura de Carmelo legentur infra *lib.* II. & III. ubi de urbibus ei adſitis, Porphyreone, Caipha, aliiſque agetur. Hic tantum adſcribemus deſcriptionem Carmeli ex Johanne Phoca, uti eum

 ſaeculo

ſaeculo poſt Chriſtum natum duodecimo vidit. Μετὰ ταῦτα ἐστὶ τὸ Καρμήλιον ὄρος, περὶ οὗ πολὺς λόγος παρά τε τῇ παλαιᾷ γραφῇ καὶ τῇ καινῇ ὑπηγόρευται. Ἔστι δὲ τὸ ὄρος ζυγὸς ὑπ' αὐτοῦ τοῦ θαλαττίου κόλπου τοῦ περὶ τὴν Πτολεμαΐδα καὶ τοῦ Καιφᾶ κοιλαινομένου ἀρχόμενος καὶ μέχρι τῶν τῆς Γαλιλαίας διήκει ὁρίων. Περὶ δὲ τὸ ἀκροτελεύτιον τὸ πρὸς τὴν θάλασσαν τοῦ ζυγοῦ ἐστὶ τὸ τοῦ Προφήτου Ἠλίου σπήλαιον ἐν ᾧ τὴν ἀγγελικὴν πολιτείαν ὁ θαυμαστὸς ἐκεῖνος διατελέσας ἀνὴρ μετάρσιος γέγονεν ἦν μὲν ἐν τῷ τοιούτῳ χώρῳ πάλαι μεγάλη μονὴ ὡς τὰ νῦν φαινόμενα τῶν κτισμάτων διδάσκουσι λείψανα, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ χρόνου, τοῦ τὰ πάντα γηράσκοντος, καὶ τῆς τῶν ἐχθρῶν ἀλλεπαλλήλου ἐπιδρομῆς ἠφάνισται τέλεον. Πρὸ δέ τινων χρόνων ἀνὴρ μοναχὸς, ἱερεὺς τὴν ἀξίαν, πολιὸς τὴν τρίχα, Καλαυρηθόθεν ὁρμώμενος ἐξ ἀποκαλύψεως τοῦ Προφήτου τῷ τόπῳ ἐπιδημήσας ἐν τοῖς τόποις ἐκείνοις ἢ ὡς ἐν τοῖς τῆς μονῆς καταλύμασι θρίγγιον πήξας μικρὸν καὶ πύργον οἰκοδομήσας καὶ Ναὸν ἀνεγείρας μικρὸν καὶ ἀδελφοὺς ὡσεὶ δέκα συνάξας νῦν τὸν ἅγιον χῶρον ἐκεῖνον οἰκεῖ. *Poſtea eſt mons Carmelius de quo multa in Veteri & Novo Teſtamento leguntur. Jugi formam habet mons, ab ipſo maris ſinu, qui circa Ptolemaidem & Caipham incurvatur, initium ducens & ad Galilaeae ſines ſe extendens. In extrema parte jugi, qua mare reſpicit, ſpectatur Eliae Prophetae ſpelunca, in qua Angelicam vitam cum egiſſet vir admirandus, in coelum raptus eſt. Fuit quidem olim eo loco Monaſterium ingens, quod ex ruderum veſtigiis hactenus conſpicuis liquet, ſed illud tempus & incurſiones hoſtium aboleverunt penitus. Verum ante aliquot annos monachus quidam, dignitate ſacerdos, capillis canus, patria Calaber, ex revelatione Prophetae in montem appellens ea loca, ſcilicet Monaſterii reliquias, vallo exiguo cinxit & turri exſtructa temploque parvo, collectiſque fratribus circiter decem, etiamnum hunc ſanctum locum colit.*

CAPUT

CAPUT LI.

DE TABORE.

Tabor mons quis & ubi ſitus. Nomen habet a forma. טבור umbilicus. Ὄρος Ἰταβύριον & Ἀταβύριον *Graecis.* Ζεὺς Ἀταβύριος, *numen Rhodiorum. Heſychii verba illuſtrata. Joſephi loci quidam de hoc monte examinati. Polybius cum Joſepho conciliatur. Mentio frequens hujus montis apud Euſebium. Hieronymi, Adamnani, Willibaldi, & Phocae verba de hoc monte. Num in hoc monte Chriſtus coram tribus diſcipulis caeleſti gloria ornatus apparuerit.* Κατ᾽ ἰδίαν Marc. 9. 2. *non referendum ad montem.*

TAbor mons (nomen habens commune cum urbe Tabor, de qua agemus infra *lib.* III. ad vocem *Tabor* & *Itaburion*) תבור, ſitus erat in finibus tribus Jiſſaſcar (vide *Joſ.* 19. 22.) & Zebulun ac Naphtali, aut certe non longe inde, ſi Cisloth Tabor & Atsnoth Tabor *Joſ.* 14. 11. & 34. in finibus Zebulun & Naphtali memoratae loca ſint ipſi monti Tabori vicina. Ita ſane viſum Euſebio in Onomaſtico ſcribenti, Θαβώρ, ὅριον Ζαβυλών. Ἔστι δὲ ὄρος ἐν τῇ πεδιάδι κείμενον, ἀπὸ σημείων ι Διοκαισαρείας κατὰ ἀνατολάς. Τὸ δὲ αὐτὸ καὶ ὅριον ἦν φυλῆς Ἰσσαχὰρ καὶ Νεφθαλείμ. Hieronymus. *Thabor, terminus Zabulon. Eſt autem mons in medio Galilaeae, mira rotunditate, ſublimis, diſtans a Diocaeſarea decem millibus contra orientalem plagam qui confinium quoque inter tribum Iſſachar & Nephtalim fuit.* Meminit etiam intervalli quo Hieroſolymis abeſt, duorum nempe dierum, Michaël Glycas, *Annal. part.* III. *pag.* 215. Ἀναμέσον τοῦτε Θαβὼρ καὶ τῶν Ἱεροσολύμων ὡσεὶ δύο ἡμερῶν ὑπάρχει τὸ διάστημα. Poſſet, fateor, id iter biduo confici, quamvis vulgo triduum eo impendatur.

Quod ad nomen attinet nihil probabilius, quum literae priſcae ſaepe permutentur cum aliis ſono affinibus (uti עסר pro עשר dicitur & ארביסר pro ארבעשר; ſic טעה & תעה; ſic flumen סבטיון

a שבת ducitur) quam a טבור dictum eſſe: quod editum locum, verticem montis, & umbilicum notat. Vide *Jud.* 9. 37. *coll. cum* 36. ſic ut ὄρος μαςοειδὴς indicet (quod de Olympo Cypri Strabo *l.* XIV. & de hoc ipſo Polybius *l.* V. uſurpat: & vox טבור etiam de aliis montibus uſurpatur *Jud.* 9. 36. Graecis Θαβὼρ & Ἀταβύριον aut ὄρος Ἰταβύριον ſolet dici. Nempe nomen Ἀταβύριον notius erat Graecis & Romanis. Colebatur praecipue in inſula Rhodo Ζεὺς Ἀταβύριος, & Agrigenti, quae colonia erat Rhodiorum, erat Ἱερὸν Διὸς Ἀταβυρίου, quemadmodum tradit Polybius *Hiſtoriarum libro* IX. Huc faciunt & haec Stephani in Ethnicis. Ἀτάβυρον, ὄρος Ῥόδου... ἔςι καὶ Σικελίας Ἀταβύριον, ἔςι καὶ Περσικὴ πόλις· ἔςι καὶ Φοινίκης. *Atabyron, mons Rhodi. Eſt & Siciliae Atabyrion, & urbs Perſica, & Phoenices.* Ab אחדבור (quod pecudes eo paſtum ducantur) nomen Ἰταβυρίου derivat in Onomaſtico ſacro Hillerus: quo facit Heſychius Ἀταβύριον ὄρος ἔνθα θήρια συνάγονται.

Montem hunc Joſephus ὄρος Ἰταβύριον appellat, ſcribitque altitudinem ejus eſſe 30 ſtadiorum. Polybius ſcribens plus quam 15 ſtadiorum πρόσβασιν habere urbem Atabyrion conciliari ita poteſt cum Joſepho quod de λόφῳ ſeu monte ipſo id non ſcribat, ſed de urbe; certe Joſepho fides hic habenda prae Polybio: & planitiem in vertice 26 ſtadiorum & altitudinem 15 non patitur figura montis. Idem Joſephus in vertice planitiem eſſe ſtadiorum 26 (Rufinus legit 20) totam muro circumdatam & montem *inacceſſum*, a latere boreali, ſcribit *lib.* IV. *de bell. cap.* 2. Situm eſſe in Galilaea tradit *lib.* II. *de bell. cap.* 25. & terminum eſſe tribus Jiſſaſcar ad ſeptentrionem. Ἀταβύριον eum vocat *Antiq.* V. 6. ubi Hebraeos cum Siſera conflicturos ad illum caſtra metatos tradit. *Antiquit.* VIII. 2. legitur Itabyrio monti & Carmelo, atque Galilaeae uſque ad Jordanem, praefectum fuiſſe Saphatum. 1 *Reg.* 4. 17. pro iis legitur Joſaphatum praefectum fuiſſe in Jiſſaſcar. Itabyrium & Carmelum etiam conjungit *Antiq.* XIII. 23. *Lib.* IV. *de bell. cap.* 2. montem hunc eſſe medium inter Scythopolin & magnum Campum ſcribit: quod qua ratione intelligi debeat, oſtendemus hoc ipſo libro ubi de Campis Palaeſtinae & Campo magno ſpeciatim agemus.

Euſe-

Digitized by Google

Euſebius hujus montis aliquoties meminit in Onomaſtico. Quae habet ad vocem Θαβώρ mox dedimus. Ad vocem Δαβειρὰ ſcribit eam eſſe κώμην ἐν ὄρει Θαβώρ, *vicum in monte Tabor*. Idem ad vocem Σηών, eſſe παρὰ τὸ ὄρος Θαβώρ, *juxta montem Thabor*: ad vocem Ἀκσὰφ eſſe vicum Ἐξαδὺς (lege Χεσαλὺς, quod libro ſequenti oſtendemus) ἐν τῇ πεδιάδι παρὰ τὸ ὄρος Θαβώρ, ἀπέχυσαν Διοκαισαρείας σημείοις η΄. Hieronymus, *in octavo lapide Diocaeſareae* (illa eſt Sepphoris) *ad radicem montis Thabor, in campeſtribus.* Eadem fere habet ad vocem Ἀχεσελώθ. Idem ad Συβὴμ, eſſe Sulem vicum ϛ mill. a Tabor verſus auſtrum: & ad vocem Ἰταβύριον Κεῖται ἐν τῷ μεγάλῳ πεδίῳ. Haec non vertit Hieronymus: adeoque ex Euſebio aut Hieronymo exciderunt, vel poſtea Euſebio inſerta ſunt. Idem ad vocem Σαρὼν, eſſe nomen regionis inter Taborem & ſtagnum Tiberiadis. Meminerat ejus quoque (licet nunc vox Θαβὼρ exciderit: ſed ex Hieronymo liquet, & ex ipſo Euſebio, qui montem aliquem nominatim ſine dubio indicare voluit, ibi lectam olim fuiſſe) ad vocem Κισὼν ſcribens, Κισὼν, χειμάῤῥυς πλησίον τῦ ὄρυς Θαβώρ. *Kiſon, torrens juxta montem Thabor.* Ad vocem Ἀηνδὼρ notat eſſe κώμην πλησίον τῦ ὄρυς Θάβωρ ἐπὶ νότυ ὡς ἀπὸ σημείων δ΄, *vicum juxta montem Tabor ad meridiem in quarto miliario.* Ad vocem Ναὶμ ſcribit eſſe κατὰ νότον ἀπὸ β΄ (ita legendum eſſe pro ιβ΄ infra *lib.* II. apparebit) σημείων Θαβὼρ, πλησίον Ἀηνδώρ. *In ſecundo miliario Thabor montis contra meridiem juxta Endor.* Idem ad vocem Nazareth, eſſe ἐν Γαλιλαίᾳ πλησίον τῦ ὄρυς Θαβὼρ, *in Galilaea juxta montem Thabor.* Latina damus ex Hieronymo, qui & haec notat ad *Hoſ. c.* ϛ. *Thabor, quem* LXX. Ἰταβύριον *tranſtulerunt, hanc habentes conſuetudinem ut Hebraea nomina Graeco ſermone declinent, ſicut Edom hoc eſt Eſau & Seir ſemper Idumaeam interpretantur. Eſt autem Thabor mons in Galilaea, ſitus in campeſtribus, rotundus atque ſublimis & ex omni parte finitur aequaliter.*

Ita deſcribitur ab Adamnano, ſcriptore ſaeculi ſeptimi *lib.* II. *de locis ſanctis. Mons Thabor in Galilaea tribus milibus a lacu Chenereth diſtat, mira rotunditate ex omni parte collectus a parte boreali reſpiciens ſupradictum ſtagnum, herboſus valde & floridus. In cujus*

Digitized by Google

amoena ſummitate ampla planities ſilva praegrandi circumcincta habetur, cujus in medio campo Monachorum ineſt grande Monaſterium & plurimae eorundem cellulae, nam illius montis campeſtris vertex non in anguſtum coartatur cacumen, ſed in latitudinem dilatatur ſtadiorum viginti quatuor, altitudo autem ejus triginta ſtadiis ſublimatur. In S. Willibaldi Itinerario, foetu ſaeculi octavi haec de monte Thabor leguntur. *Ibi eſt nunc monaſterium monachorum & haec eccleſia Domino eſt conſecrata & Moyſi & Heliae, & illi cives nominant illum locum Age mons.* Vir eruditiſſimus Joh. Mabillon, in obſerv. quas vide *Tom.* IV. *Actor. Sanctor Ord. Benedicti, pag.* 374. notat id eſſe ἅγιον ὄρος. Ita nempe Petrus jam illum montem appellavit 2 *Petr.* 1. 18. Johannes Phocas collocat hunc montem non longe ab iſto jugo collium quibus Nazareth adjacet, dicitque eſſe βουνὸν στρόγγυλον καὶ μετρίως ὑψούμενον collem rotundum & ſecundum certam menſuram ſive proportionem ſeſe erigentem: id eſt, quod non, ſicut alii montes, ab una parte magis praerupti aut declives quam ab alia, formam habeat irregularem, ſed ita ut quaſi collis arte formatus videatur. Id omnes de hoc monte tradunt qui eum viderunt, & haec tria praecipue de eo notant, 1. Elegantem illam partium proportionem, 2. Situm ejus in planitie, ſic ut nulli alii monti aut colli adhaereat, 3. Ubertatem & plantarum in eo florem & copiam. Addit idem Phocas ex hoc monte, vel colle potius, βουνῷ, ſpectari poſſe Libanum, καὶ δύο μεγάλους βουνοὺς ὧν μέσον ἡ Δαμασκὸς ἵδρυται (intelligit, puto, illos Trachones duos, quorum Strabo meminit agens de Damaſco) & duos ingentes colles, in quorum medio Damaſcus ſita eſt.

Diſputant viri eruditi fueritne mons Tabor idem atque ille in quem Chriſtus duxiſſe Petrum, Jacobum, & Johannem legitur, teſtes futuros oraculi coeleſtis quo Pater filium hunc eſſe ſibi amatum declarabat. Hieronymus, Cyrillus atque alii ita tradunt, & haud temere rejicienda eſſe fateor quae multorum ſaeculorum conſenſu nituntur: nec profecto aliquid occurrit quod ſtirpitus evellere atque evertere hanc opinionem queat. Sunt tamen nonnulla quae me proclivem reddunt ut credam

non

Digitized by Google

non in monte Tabor, ſed alio quodam, id contigiſſe, quae velim lector expendat. Primo quidem, videntur primi Chriſtiani, legentes *Marc.* 9. 2. Jeſum duxiſſe tres diſcipulos ſuos *εἰς ὄρος ὑψηλὸν κατ' ἰδίαν μόνους in montem excelſum ſeorſim ſolos*, credidiſſe illud *κατ' ἰδίαν*, *ſeorſim*, ad ſitum montis eſſe referendum, quumque Tabor in campeſtribus ſitus, nec cum aliis montibus junctus ſit, de nullo aptius dici poſſe quam Tabore eſſe *montem excelſum ſeorſim*. Sic in vita S. Raynerii Piſani appellatur, *tomo* III. *Junii*, *in Actis Sanctorum*, *pag.* 436. *Montem excelſum ſeorſum, qui eſt mons Thabor, cupiebat viſitare.* Verum illud *κατ' ἰδίαν*, ſive *ſeorſim*, ad montis ſitum non ſpectat, nec credi debet redundare ſi referatur ad *ducere*, licet ſequatur *μόνους*, nam potuiſſent plures ſeorſim duci quam hi ſoli. Hinc ergo facile naſci potuit opinio montem Tabor eſſe illum montem, praeſertim quum & altus ſit, & herboſus valde ac forma eleganti. Deinde non eſt de nihilo, quod jam Ligtfootus obſervavit, quum proxime antecedens hiſtoria, relata a Matthaeo *capite* XVI, *commate* 13. contigerit circa Caeſaream Philippi, nec ſcriptor facer Chriſtum alio migraſſe memoret, non in monte Tabor, ſed alio non longe a Caeſarea quaerendum eſſe illum locum de quo agimus: & profecto quum & antecedentia & conſequentia conferimus, vix alibi quam in vicinia Caeſareae hunc montem quaerere poſſumus. Chriſtus enim legitur cum diſcipulis ſuis profectus ad vicos Caeſareae Philippi. Vide *Math.* 16. 13. *Marc.* 8. 27. Illic de variis rebus collocutus eſt cum diſcipulis, & mox ſubjungitur *Math.* 17. 1. *Marc.* 9. 2. *Et poſt ſex dies Jeſus aſſumſit Petrum, Jacobum & Johannem &c.* nulla facta mentione itineris ad loca remota, *& duxit in montem excelſum ſeorſim.* Non dicitur, duxit eos in montem Tabor, & relicta Caeſarea illuc profectus eſt, ſed duxit eos ſeorſim & quidem ſolos, (quod utique in locis vicinioribus quam monte Tabor fieri poterat) dum alii diſcipuli in vicinia haererent; nam ſimulatque de monte deſcenderunt illico diſcipuli & reliqua turba Chriſto leguntur veniſſe obviam. Vide *Luc.* 9. 36. & confer cum *Marc.* 9. 14. adeoque credibile eſt non longe a Caeſarea Jeſum diſcipulos illos tres duxiſſe

duxiſſe in aliquem montem certo nomine haud notum, (quidni enim nomen montis adjeciſſent ſcriptores ſacri, uti montis oliviferi, Carmeli, & aliorum.) & diſcipulos reliquos ſcientes Chriſtum non longe inde morari, ſed fundendi precum gratia ſaepe loca ſola adire conſueviſſe, exſpectaſſe non longe ab illo loco, in quo Chriſtum ultimo viderant, ſi iterum Chriſtus ad eos rediret, uti revera rediit. Num probabile eſt, diſcipulos a Chriſto circa Caeſaream relictos, qui ipſis inſciis ſeceſſerat cum tribus aliis in montem, ut ea viderent quae enuncianda ipſis non erant ante Chriſti ſuſcitationem ex mortuis, ei occurriſſe longe a Caeſarea, ſtatim ut deſcenderat ex monte? Fieri ita potuit, fateor: ſed factum eſſe vix mihi perſuadeo. Denique montem hunc ego quidem in regione trans Jordanem collocarem: nam iter Jeſu hoc modo deſcribitur, ut a regione Genneſaritide (vide *Matth.* XIV. 34.) tendat ad fines Tyri & Sidonis (vide *Matth.* XV. 21.) inde revertatur ad mare Galilaeae (*Matth.* XV. 29.) quo navi tranſmiſſo venit in regionem Magdalae (*Matth.* XV. 39.) atque inde in regionem Caeſareae Philippi, *Matth.* XVI. 13. Inde in montem ducit tres diſcipulos ſuos, *Matth.* XVII. 1. Tum per Galilaeam pergit *Matth.* XVII. 22. (quae confer cum *Marc.* IX. 30.) & Capernaumum, *Matth.* XVII. 24. Inde pergit, & Galilaea relicta Jordanem tranſit, ac per Peraeam in Judaeam proficiſcitur, & per Jerichunta, montemque oliviferum iter inſtituit Hieroſolymas. Vide *Matth.* XIX. 1. & XX. 29. & XXI. 1. Ratio hujus itineris ſuadere videtur Jeſum a Caeſarea Philippi non fuiſſe profectum ad montem Tabor & inde reverſum ad Capernaum, ſed montem illum, in quo vox coeleſtis Jeſum filium Dei eſſe confirmavit, propter urbem Caeſaream quaerendum: in primis quum ſcriptores ſacri adeo diligenter nomina locorum notent, in quibus aliquid memorabile a Chriſto patratum eſt.

CAPUT

Digitized by Google

CAPUT LII.

DE MONTE OLIVIFERO.

Nomina montis oliviferi in ſacris literis & ſcriptis Judaicis. Mons trium luminum vel culminum. Error ridiculus quorundam circa nomen Galilaeae. Joſephi loci, in quibus hujus montis meminit, expenſi. Hieronymi, Epiphanii, Adamnani, Phocae, & Perdiccae Epheſii teſtimonia de hoc monte. Num recte dicatur ὄρος μικρόν. *Intervallum quo mons hic Hieroſolymis abeſt.*

Mons olivifer, ſive ὄρος ἐλαιῶνος, aut ὄρος τῶν ἐλαιῶν, (uti Euſebius eum vocat ad vocem Γεθσιμανῆ & κοιλὰς Ἰωσαφάτ) praeter hoc nomen alia adeptus eſt in ſacris literis. Appellatur mons qui urbi ad ortum eſt ההר אשר מקדם לעיר *Mich.* 6. qui ante Hieroſolymas eſt, 1 *Reg.* 11.7. & in illo Rex Salomo exſtruxiſſe dicitur excelſa numinibus Moabitarum atque Ammonitarum. Verum 2 *Reg.* 23. 13. legitur illa excelſa fuiſſe in conſpectu Hieroſolymarum ad dextram montis המשחית *corruptoris.* Idem mons dicitur e regione Templi, κατέναντι τοῦ ἱεροῦ *Marc.* 13.3. Judaei eum הר המשחה montem unctionis vel הר הזיתים montem olivarum vocant: vide Miſnam *Para, c.* 111. 6. ubi de combuſtione vaccae rufae diſputant quae in hoc monte fieri debuit, & *Echa Rabbati fol.* 59. 1. ubi de decem migrationibus Schecinae agitur, & dictum R. Jonathanis refertur, Schecinam tres annos & dimidium habitaſſe in monte olivifero, ut videret an non converterentur Judaei ad Deum, & clamaſſe, *redite ad me filii, redibo ad vos:* & quum nihilo minus Judaei alieni eſſent a Deo iviſſe Schecinam ab hoc monte ad locum ſuum. Haec ſtudium verae Schecinae, Soſpitatoris noſtri, qui in hoc monte ſaepius commorari ſolebat & Judaeos hortari ad verum Dei cultum, nobis ante oculos ponunt, ita ut ab Chriſtiano aliquo, vel Judaeo qui a Chriſtianiſmo non longe aberat, petita videantur.

Notavit etiam Quareſmius, *lib.* IV. *elucidat. terrae S. p.* 299. mon-

Digitized by Google

montem hunc nuncupatum fuiſſe montem trium luminum, & in veteri editione *Actor. c.* 1. pro eo quod nunc legitur *a monte qui vocatur oliveti* lectum fuiſſe, *a monte trium luminum*: quia illuminabatur a parte occidentis igne jugi qui erat in altari, & a parte orientis primos radios ſolis excipiebat, antequam hi urbem colluſtrarent, & copiam olearum producebat, unde fomentum lumini eſt. Ego tamen mallem credere *montem trium culminum* eum dictum fuiſſe: nam vere tria culmina habuit, unum in medio, e quo adſcendit Soſpitator, alterum ad auſtrum, quod mons offenſionis dici ſolet ab imaginibus numinum illic a Salomone collocatis ut tradunt, tertium ad ſeptentrionem, quod omnium eſt altiſſimum & duobus ſtadiis remotum a loco adſcenſionis Jeſu Chriſti, Soſpitatoris noſtri, teſte Maundrello *pag.* 176. vulgo Galilaea dictum a diſcipulis Galilaeis, uti multi putant, alii aliunde. Hoc indicari volunt *Math.* 28. 16. & perſuaſerunt ſibi nonnulli hanc, non aliam, eſſe Galilaeam in qua Cana ſita fuit. Anonymus de locis Hieroſolymitanis ubi montem oliviferum deſcribit *pag.* 87. Καὶ σιμὰ ἐκεῖθεν ϛάδια β' ἐναι ἡ Γαλιλαία ὁ ἐν Κανᾷ γάμος, ὅπȣ ἐποίησεν ὁ Χριϛὸς τὸ ὕδωρ οἶνον. *Prope, ſtadiis duobus inde, Galilaea eſt & Cana in qua nuptiae celebratae ſunt, in quibus Chriſtus vinum in aquam convertit.* Oportet aliquem omnium rerum rudem eſſe, qui haec ſibi perſuadeat & aliis perſuadere conetur.

Joſephus aliquoties hujus montis meminit. *Antiquit.* VII. 8. Ἐλαιῶν ὄρος vocat, & ibidem ex vertice ejus Davidem reſpexiſſe Hieroſolymas narrat. *Antiquit.* XX. 6. dicitur ſtadia quinque (i. e. iter Sabbathi, 2000 cubitos: vide quae nos *libro* II.) diſtare ab Hieroſolymis, & e regione urbis ſitus, πόλεως ἄντικρυς κείμενον ὄρος. *Lib.* VI. *de bell. cap.* 3. jubetur legio decima caſtra ponere ad montem oliviferum ſexto ſtadio ab Hieroſolymis, προσετέτακτο αὐτοῖς ἓξ ἀπέχοντας τῶν Ἱεροσολύμων ϛαδίȣς ϛρατοπεδεύσασθαι κατὰ τὸ ἐλαιῶν καλȣ́μενον ὄρος, nempe una pars montis longius ab urbe aberat quam alia. Suidas tres partes montis recte diſtinguit ad voces Τέρμα & ὑπώρεια. Ἀκρώρειαν, ὑπώρειαν, & τέρμα. *Verticem, latera, & radices.* Vox illa ὑπωρείαις pro ὑπȣργείαις, quod nunc legitur, reſtituenda eſt in Euſebii Onomaſt. ad vocem Γάδαρα.

Ibi-

Ibidem ſcribit hunc montem urbi objacere ab oriente, profunda valle ab ea diſcretum, cui nomen Kedron. Idem Joſephus *lib.* IX. *Antiq. cap.* II. narrat imperante Ozia terrae motu avulſam eſſe de monte Oliveti, ad locum ἐρωγὴν dictum ante urbem, dimidiam partem quae ad occidentem erat & convolutam per quatuor ſtadia ad partem montis orientalem fuiſſe delatam. Haec ex Joſepho deſcripſit etiam Euſebius *lib.* VI. *Euangel. praepar. p.* 291. & ex ταῖς ἔξωθεν Ἰουδαϊκαῖς δευτερώσεσι, id eſt ex Miſna, vel potius Baraita, eum haec hauſiſſe arbitratur quas noverit Hebraeus exiſtens ex Hebraeis.

Tempore Hieronymi crucis ſignum templo montis Oliveti impoſitum late conſpiciebatur: meminit ejus aliquoties. Ita in epitaphio Paulae, *rutilantem montis Oliveti crucem adſpiciam de quo Salvator adſcendit ad Patrem.* Epiphanius notat *l.* I. *adv. haereſ. pag.* 340. 341. per hunc montem viam publicam duxiſſe Jerichunte Hieroſolymas: & *pag.* 394. montem hunc altiorem eſſe omnibus aliis circa eum, ſed montem Gabaon, qui 8 milliaribus inde diſtat, multo eſſe altiorem.

Quomodo ſe habuerit ſaeculo ſeptimo intelligetur ex his Adamnani de locis ſanctis *l.* I. *Aliarum arborum genera, exceptis vitibus & olivis, in monte Oliveti, ut refert Arculfus, raro reperiri poſſunt: ſegetes vero frumenti & ordei in eo valde laete conſurgunt. Non enim brucoſa ſed herboſa & florida illius terrae qualitas demonſtratur. Altitudo autem ejus aequalis eſſe altitudini Sionei montis videtur: quamvis mons Sion ad montis Oliveti comparationem in Geometricae dimenſionibus, latitudine videlicet & longitudine, parvus & anguſtus eſſe videtur. Inter hos duos montes vallis Joſaphat, de qua ſuperius dictum eſt, media interjacet a ſeptentrionali plaga in auſtralem porrecta partem.* Idem etiam ibidem meminit *cujuſdam Bethaniae campuli magna olivarum ſilva circumdati.* Solet autem Bethania oſtendi ſita ad orientem in deſcenſu montis Oliviferi, quod omnia itineraria teſtantur.

Idem tradit mare mortuum inde conſpici potuiſſe. *Quod ſcilicet idem mare ſalſiſſimum & de montis Oliveti ſpecula ſaepius (ſicut ipſe narrat) ſanctus proſpexit Arculfus.* Tradunt omnes qui eum vi-

viderunt montem ſi ab orientali plaga conſpiciatur, uti ſi quis a Jerichunte veniat, maximum apparere, ſed ſi ab urbe ipſa videatur, non adeo magnum, quia ipſa urbs altis collibus inſidet. Eminet tamen mons olivifer ſupra urbem ipſam. Audiamus Phocam in deſcriptione locorum Terrae Sanctae. Ἔϛιν ἓν ὁ τόπος σμικρόν τι τῆς πόλεως ὑπερανεϛηκὼς βενὸς διὸ καὶ ἐ πάνυ μέγας ἔϛιν ἀπὸ τῦ τῆς πόλεως φαίνεται μέρες, ἀπὸ δὲ τῦ πρὸς Ἰορδάνην μέρες αὐτῦ καὶ τὴν Βηθανίαν καὶ πάνυ ἐϛὶν ὑψηλότατος χθαμαλίζεται γὰρ τὸ τῦτο κατάχυμα μέχρι καὶ τῆς ἐρήμε. *Eſt autem hic locus (mons Oliveti) collis paullum urbem ipſam ſupereminens, & propterea neque praegrandis ſi ab urbe ipſa conſpiciatur, ſi vero a Jordane & Bethania oculos in eum conjeceris, maxime celſus videtur: collis enim inde a deſerto leni acclivitate naſcitur.* Hinc lucem accipit Perdiccas Epheſius in deſcriptione Hieroſolymae,

Ὄρος μικρὸν ἀνεϛηκὼς ἐϛὶ τῦ Ἐλαιῶνος
Ἐγκάρσιον ἐκ ὄρθιον κείμενον πρὸς τὴν Ἕω,
Ὀλίγον τὴν διάμετρον, γεῶδες καὶ πετρῶδες,
Τὸ μῆκος ἐ μακρότερον ἀλλὰ μιλίων δύο,
Εὐθύγραμμον τὴν κορυφὴν ἔχον ἀλλ᾽ ἐκ ὀξεῖαν,
Οὗπερ ἐν μέρει πρὸς βορῥᾶν ἐϛὶν ἡ Γαλιλαία,
Ἐν ᾗ δραμέντες ἔβλεψαν οἱ μαθηταὶ τὸν κτίϛην.

Mons eſt puſillus quem abs oliveto vocant,
Non recta ad auroram ſed oblique ſitus.
Dimenſio exigua eſt, petroſum ac ſolum,
Eſt quippe longitudine duum millium.
Huic rectilineus eſt apex, nec acutus eſt:
In parte cujus ad aquilonem eſt Galilaea
Qua tranſeuntes viderunt Chriſtum pii.

Ita haec reddidit Morellus: ſed omnia exprimere ut cum Graecis convenirent vix potuit, quod legibus carminis adſtringeretur. *Sic mons puſillus* dicitur, quum Graeca dicant montem eminentem paullulum, reſpectu ſcilicet urbis, uti mox Phocam loquentem audivimus. Nolim enim montem hunc dici *mon-*

Digitized by Google

montem puſillum, quamvis & hoc placuiſſe Bocharto videam in Hierozoico *part.* II. 31. qui ita haec verba Phocae accepit. Sic pro *διαμέτρῳ* dimenſionem dixit. Alia non tango, ut notem per Galilaeam hic intelligi non debere regionem eo nomine notam, ſed collem aliquem, ad boream ſummi apicis montis oliviferi, qui & ipſe pars ejus cenſetur, quique Galilaea dicitur, quod hic locus credatur intelligendus, quum poſt reſurrectionem Chriſtus dicitur diſcipulis ſuis praeiturus in Galilaeam; vel, ut alii, quod Galilaei, qui Chriſtum adſcendentem viderant, hic diu commorati fuerint.

Abeſſe hunc montem Hieroſolymis iter Sabbathi legitur *in Actis Apoſtolicis, cap.* I. 12. Id efficit bis mille cubitos, quos pares eſſe miliari uni ſcribit ex Origene Oecumenius, Μίλιον ἓν, ἡ τοῦ Σαββάτου ὁδὸς ὥς φησιν Ὠριγένης ἐν τῷ πέμπτῳ ςρωματεῖ δι' χιλίων πηχῶν ὑπῆρχε. Sed hoc nimium eſt, uti alibi oſtendimus: & de hoc ſpatio quo mons olivifer ab Hieroſolymis abeſt agemus infra *libro* II, quando Flavii Joſephi verba ad hanc rem facientia examinabimus. De Bethania autem & Bethphage, vicis in hoc monte ſitis, dicemus *libro* III. Ceterum inter recentiores vix quenquam novi qui accuratius montem oliviferum deſcribat & ſingula notet per certa intervalla Johanne Cotovico, Trajectino, in Itinerario Hieroſolymitano, *pag.* 261. *& ſeqq.*

CAPUT LIII.

DE RELIQUIS MONTIBUS PALAESTINAE.

Montes regionis transjordanicae. Montana Gilead. *Montes* Baſchan. *Mons* Nebo *qui &* Abarim. *Graeci pro* עברים *legerunt* עבר ים. *Mons ferreus quis.* Σίδηρον ὄρος *apud Glycam quid.* Σηριὰς γῆ *in qua columnae Sethi ſuperſtites. Montes regionis cis Jordanem ſitae. Scala Tyriorum. Mons* Ἀσαμὼν *in medio Galilaeae. Montes* Gilboë. *Mons* Tzemaraim *in Ephraimitide.* Tzalmon. Schomron.

ron. Garizim & Ebal. *Mons* Gaas. *Quaedam in Midraſch Coheleth illuſtrata.* נחלי נעש *qui.* *Montes* Bather. *Mons regius. Stupenda hyperbola in ſcriptis Judaicis de numero urbium in illo tractu montano.* *Mons* Angaris. Ὄρεα Ἐγγηδηνη *apud Joſephum. Sodomeni montes Galeno memorati. Alii montes Palaeſtinae minus noti*, Aza, Sartaba, Gerophna. *Mons* Auraſius. *Suidae emendatio tentata.* Azazel *num montis nomen.*

IDoneum viſum eſt uno capite complecti quae de ceteris Palaeſtinae montibus dicenda habemus, quod de ſingulis haud ita multum in ſcriptis veterum tradatur: atque adeo primo quidem notabimus montes quoſdam terrae transJordanicae, deinde cisJordanicae, tum illos quorum ſitus eſt incertior.

Montana *Gilead* הר גלעד, Γαλάδης Joſepho *Antiq.* I. 19. inter montes trans Jordanem eminent. Si Euſebium audimus in onomaſtico, attingunt Libanum & inde per deſertum extenduntur uſque ad regionem olim a Sichone poſſeſſam & Rubenitis datam. Hieronymus ſcribit cecidiſſe hunc montem in ſortem filiorum Ruben, Gad, & dimidiae tribus Manaſſe. Adeoque pars magna horum montium erunt illi quibus μέγα Πέδιον Jordanis ad ortum cingi ſcribit Joſephus.

Montes *Baſchan Pſ.* 68. 16. & alibi memorati partem conſtituunt illorum montium qui continenti ſerie a Libano uſque ad Pharan porriguntur, & uti nomen indicat in regione Baſchan quaerendi ſunt, de qua vide quae notavimus ſupra *capite* XXXIII.

Mons *Nebo* נבו, qui & mons עברים *Abarim*, exadverſus Jerichuntem conſtituitur a Joſepho *Antiq. lib.* IV. 7 τοῦτο ὑψηλὸν Ἱεριχοῦντος ἄντικρυς κεῖται, excelſus eſt & contra Jerichuntem ſitus, Ex *Deuter.* 32. 49. diſcimus Moſen in eo monte vita functum eſſe: quem in portione tribus Ruben mortuum, at in portione tribus Gad ſepultum in Gemara Sota *cap.* I. ſcribunt. Hic *Jerem.* 22. 20. jungitur cum Libano & Baſchan, montibus altiſſimis. Alii tamen עברים illic *vada* reddunt, & Graeci legerunt disjunctis literis עבר ים, habent enim πέρας τῆς θαλάσσης. Euſebius in onomaſtico collocat hunc montem ſex milliaribus a Chesbon verſus

ſus occaſum. Meminit idem ad voces Ἀραβὼθ Μωὰβ montis *Phogor* qui eſt inter Liviada & Esbunta. Idem & aliorum montium in transJordanica meminit, uti ad vocem Ἀροὴρ montis in cujus vertice illa urbs ſita erat, & ad vocem Γάδαρα montis in quo Gadara urbs ſita fuit, & ad vocem Γέργεσα montis ad lacum Tiberiadis, e quo porci praecipitati ſunt, & ad vocem Ἰαβὲς montis in quo illa ſita. Meminit & Esbuntis in monte ſitae. Urbem Gamalam etiam monti inſediſſe Joſephus teſtatur *l.* IV. *de bell. c.* I.

Mons ferreus, Σιδηροῦν ὄρος, teſte Joſepho *lib.* V. *de bello cap.* 4. ſe extendit uſque ad Moabitin. Glycas *annalium parte* II. *pag.* 129. tradit Joſephum ſcribere in hoc monte ferreo lapideam columnam Sethi ſuo tempore conſpicuam fuiſſe, Ἥτις ςήλη (ſunt verba Glycae) μετὰ τὸν κατακλυσμὸν εἰς τὸ Σίδηρον ὄρος ἔμεινε καὶ ἔςιν ἕως ἄρτι ὡς φησὶν Ἰώσηπος. Verum in Joſepho haec hodie non leguntur, & regio, in qua ille ſuperſtitem ſcribit eſſe columnam lapideam nepotum Sethi, nuncupatur ei *Antiq.* I. 2. Σηριὰς γῆ. Procopius Gazaeus videtur in Joſepho legiſſe Συριάς. Vide eum in commentario ad *cap.* XI. Geneſeos. Euſebius in Joſepho legit Ἱερίαν: vide onomaſticon ejus ad vocem Euilat. Interpres vetus Joſephi, *in terra Sirida*. Syncellus & Manethos ἐν τῇ Σηριαδικῇ γῇ. Euſtathius in Hexaemero habet, fere uti Glycas, εἰς τὸ Σηριδὸς ὄρος. Non dubito terram Seriada eſſe regionem Serum in India, quam Joſephus ipſe *Antiq.* I. 8. Σηρίαν vocat, pro qua Συρίαν alii ſubſtituerunt.

Inter montes regionis cisJordanicae ad ſeptentrionem celebris eſt *Scala Tyriorum*, סולמא של צור in *Midraſch Coheleth fol.* 101. *col.* 4. dicitur (unde forſitan nomen habet mons Ἀλσάλαμος Trachonitarum Arabum, memoratus Ptolemaeo, quod Arabes ſcribunt السلم) a Joſepho Κλίμαξ Τυρίων, qui cum ſcribit eſſe altiſſimum & a Ptolemaide boream verſus diſtare ſtadia centum. Vide illum *lib.* II. *de bello cap.* 9.

Aſamon, Ἀσαμὼν mons eſt in medio Galilaeae ſitus prope urbem Tzipporin, teſte Joſepho *lib.* II. *de bello cap.* 23. Inde manaſſe nomen Aſamonaeorum, qui vulgo Maccabaei audiunt, Noldius *in hiſtoria Idumaea* opinatur. Ego malim id nomen a

חשמונים

חשמונים ducere, crediderimque nomen Hebraeum montis Ἀσαμὼν fuiſſe חשמון *Chaſmon.*

Montes *Gilboë* Γελβουὲ & Γελβοὲ Joſepho appellantur *Antiq.* VI. 15. Euſebius in Onomaſtico ita illos deſcribit & Hieronymus: *Gelboë montes alienigenarum: in ſexto lapide a Scythopoli, in quibus etiam vicus eſt grandis qui vocatur Gelbus.* Ceterum montes vocat alienigenarum a Philiſtaeis, qui illic exercitum Iſraelitarum fuderunt. Philiſtaei a Judaeis Graeco ſermone ſcribentibus ἀλλόφυλοι ſolent dici i. e. alienigenae, & a Chriſtianis primae Eccleſiae doctoribus, quemadmodum fuſe oſtendimus ſupra cap. XIII. Ab his montibus Gilboë alii montes videntur porrecti fuiſſe uſque ad lacum Aſphaltiten, qui illi ſunt quibus μέγα πεδίον Jordanis cingitur ab occaſu, quoſque ad agros uſque Scythopolitanos Joſephus extendit *lib.* V. *de bell. c.* 4. Ros in montes Gilboa deſcendere ſolitus, uti liquet ex 2 *Sam.* I. 21. confirmat ea quae de rore Chermonis (vicini enim ſunt Chermoni montes Gilboa) diximus ſupra *cap.* XLIX.

Mons *Tzemaraim*, הר צמרים 2 *Chr.* XIII. 4. erat in montanis Ephraim, ad quem locum exercitus Jeroboami Abiae occurrit. Σαμαρῶν ὄρος Joſepho *Ant.* VIII. 5. ac ſi eſſet idem atque mons שמרון *Schomron*, Σαμαρὼν, cui inaedificata fuit urbs eodem nomine, poſtea Samaria nuncupata, at omnino ab illo diſtinguendus.

Tzalmon, Σελμὼν Euſebio in onomaſtico. Ἐν σκιᾷ habent quidam codices *Pſ.* 68. 15. pro בצלמון: incertumque eſt omnino an & quis mons illic eo nomine indicetur. Sed *Jud.* 9. 48. mons צלמון Tzalmon memoratur ſitus in Samaritide, unde ramos arborum petiit Abimelech quibus uteretur adverſus Sichemitas.

Schomron mons eſt cui inaedificata eſt Samaria & ipſa Schomron dicta, de qua vide libro III. ad vocem *Samaria.*

Gerizim & Ebal montes ſunt, inter quos in valle media jacet urbs celebris Sichem olim, poſtea nuncupata Neapolis. Plura hic de illis non adſcribam quia ſingulari diſſertatione montem Gerizim deſcripſi, quae extat inter miſcellaneas, parte prima.

Mons *Gaas* videtur juxta vicum Thamnam quaerendus, ubi tempore Euſebii ſepulcrum Joſuae oſtendebatur. Vide Euſebium in

Digitized by Google

in onomaſtico ad vocem Γαάς. Mons fuit ſitus in Ephraimitide, ad cujus partem borealem erat Timnathſerach, ſepulcro Joſuae nobilitatus. *Joſ.* 24. 30. In *Midraſch Koheleth fol.* 105. *col.* 2. & in *Midraſch Ruth fol.* 42. *col.* 2. legitur רבנין אמרי חזרנו על כל המקרא כולה ולא מצינו מקום ששמו הר געש *dixiſſe Doctores pervolvimus univerſum codicem ſacrum nec uſpiam* (excepto hoc loco) *invenimus locum cui nomen eſt mons Gaas.* Invenitur tamen *Jud.* 2. 9. Sed verum eſt illum locum quum de eadem re agat, id eſt loco ſepulturae Joſuae, vix diverſum à praecedente poſſe cenſeri: & quum 2 *Sam.* 23. 30. & 1 *Chron.* 11. 32. נחלי געש valles aut fluvii (ἀπὸ χειμάῤῥων Graeci habent) Gaas memorantur, certum non eſſe eundem montem Gaas intelligendum eſſe.

Montes *Bather Cant.* 2. 17. ὄρη κοιλωμάτων, Graecis: poſſent illi eſſe qui circa Betarin ſunt. Vide infra *lib.* III. ad hanc vocem.

Mons *Gabaon* Epiphanio dicitur eſſe altiſſimus, *lib.* I. *adv. haereſes pag.* 394. mons quidem olivifer (ita ſcribit) omnium montium circa Hieroſolymas ſitorum maxime excelſus eſt, verum octo milliaria inde abeſt ἡ Γαβαὼμ ὑψηλοτάτη *cacumen Gabaon quod altiſſimum eſt.* Inde nomen גבעון *Gabaon.*

Mons *regius* הר המלך in qua 10000 urbes עשרת אלפים עיירות ſitae fuiſſe leguntur in *Echa Rabbati fol.* 75. 3. (quae vix ferenda noſtris auribus eſt hyperbole) ſic ut mille ex iis poſſederit R. Eleazar ben Charſum. Videtur ἡ ὀρεινὴ περὶ Ἱεροσόλυμα (ſic illam nuncupat Epiphanius) ita dicta ab urbe regia, Hieroſolymis. Hujus pars inter Jerichuntem & Hieroſolymas ὀρεινὴ ἄντικρυς Ἱεροσολύμων Joſepho *lib.* V. *de bell.* 4. appellatur.

Angaris. Meminit Plinius *lib.* V. *cap.* 13. Gaza & intus Anthedon, mons Angaris. Poſtea Aſcalonis meminit, ſic ut mons Angaris inter Gazam & Aſcalonem videatur quaerendus: ſed Plinii verba corrupta eſſe illo loco liquet ex iis quae mox ſequuntur, *regio per oram Samaria.*

Montes *Engaddeni* memorantur Joſepho, Ἐγγαδηνὰ ὄρεα *Ant.* VI. 14. Vide infra *lib.* III. ad voc. *Engeddi.*

Sodomenos montes Galenus commemorat. Verba dedimus ſupra *cap.* XXXVIII. *pag.* 243. hic non repetenda.

Digitized by Google

Praeter hos montes alii in ſacris literis & ſcriptis profanis memorantur, uti mons Ephron *Joſ.* 15. 8. mons *Amalekitarum Jud.* 12. 15. montes ad ortum Bethel *Gen.* 12. 5. & montes Hieroſolymitani Tzion & reliqui, de quibus libro III. dicetur ad vocem *Jeruſalem*: & nomine ſingulari haud noti, quales ille qui in conſpectu Chebronis eſt, quo Samſon portas Gazae detulit *Judic.* 16. 3. & ille qui in conſpectu vallis Hinnom eſt verſus occaſum in extrema convalle Rephaim verſus boream *Joſ.* 15. 8. & alii quorum in deſcribendis finibus tribuum fit mentio. Meminit etiam Joſephus montis ad quem ſita fuit Tiberias, & alterius ad Taricheas: utraque urbs ei nuncupatur ὑπόρειος *l.* III. *de bell. c.* 17. & hunc quidem montem vocat ὄρος ἀντικρὺ τῆς πόλεως, *montem exadverſus urbem* (Taricheas) *ſitum.*] Meminit & Euſebius montis ad cujus radices fons ebullit in quo baptizatus eſt eunuchus Candaces ad v. Βηθσούρ. Inter hos montes etiam forſan recenſendi ſunt adſcenſus מעלות, veluti מעלה הזיתים 2 *Sam.* 15. 20. qui adſcenſus eſt montis oliviferi, adſcenſus Bethchoron *Joſ.* 10. 10. adſcenſus Adummim *Joſ.* 18. 17. adſcenſus Acrabbim *Joſ.* 15. 3. *Jud.* 1. 36. ſed incertum eſt colleſne fuerint, quibus etiam adſcenſus tribui poteſt, an montes.

Mons eſt quidam Ἀζᾶ dictus, niſi nos librarii fallunt, ad quem Judas Maccabaeus cum Bacchide conflixit ultimo praelio in quo occubuit. Joſephus *Ant.* XII. 19. Idem tamen ὄρος Ἀζώτου appellatur 1 *Macc.* 9. 15. Crediderim facilius librarios imperitos Azotum ſubſtituiſſe pro Aza quam Aza pro Azoto. Notius enim eſt nomen Azoti quam Azae.

Montes *Sartaba*, & Gerophna videntur etiam montibus terrae Iſraëliticae adnumerandi, סרטבא & גרופינא, nam in his faces quaſſatae ſunt ad indicandum novilunium. Primum in monte olivifero fiebat indicium, dein Sartaba, dein Grophena, dein חורן Chavran, dein בית בלתין. Vide Cod. Rosh Haſchana, *cap.* 2. Sed incertus eſt horum ſitus, uti & incertum eſt qui ex his extra terram Iſraëliticam fuerint.

Montis *Asraſii* Suidas meminit veluti ex Joſepho, & poſſet quis ſuſpicari illum eſſe montem Palaeſtinae. Sed non dubito

Digitized by Google

bito Suidam illic eſſe corruptum, & legendum Προκοπίῳ pro Ἰωσήπῳ. Verba haec ſunt Ἀκρότομον τὸ ὄρος τὸ δύνατον (recte Pearſonus ſubſtituit δύσβατον) παρὰ τῷ Ἰωσήπῳ. Ἐν Ἀυρασίῳ τῷ ὄρει πέτρα ἀκρότομος ἦν &c.

Mons *Azazel*, עזאזל, commemoratur quibuſdam inter Judaeos, qui ſibi perſuaſerunt, quum hircorum alter feſto die expiationis diceretur eſſe ſacer Deo לשם, alter לעזאזל, indicari montem aliquem hoc nomine *aſperum*, עז, & confragoſum. Sed haud crediderim hoc eſſe nomen montis, & alibi de hac voce mentem meam aperui.

Denique nonnulla ad ſitum montium & locorum campeſtrium Palaeſtinae facientia peti poſſunt ex Euſebio & Hieronymo, ubi de viis agunt ducentibus ab una urbe Palaeſtinae ad aliam. Solent enim vel κατιόντων vel ἀνιόντων ſcribere, veluti κατιόντων ἀπὸ Αἰλίας εἰς Διόσπολιν, *deſcendentium ab Aelia verſus Dioſpolin*, unde liquet Dioſpolin in loco humiliori quam Aeliam ſitam fuiſſe. De his nos uberius agemus *lib.* 11. ubi de viis publicis Palaeſtinae.

CAPUT LIV.

DE VALLIBUS PALAESTINAE.

Varia nomina vallium. נחל *qualis vallis.* Ulva *ab* urva *dicta. Gloſſae veteres illuſtratae.* גי *quid.* עמק. *Euſebius emendatus.* בקעה *quid. Recenſentur valles quae* נחלים *dicuntur. Vallis botri. Botri uvarum in Palaeſtina etiam hodie eximiae magnitudinis. Valles Gerar, Kedron, Schittim. Meſſias mannam coelo demittet uti Moſes, ſecundum ſententiam Judaeorum veterum. Valles nomine* גיא *nuncupatae. Vallis Hinnom. Vallis ſalis, viatorum, Tzephata, Jiphtach el, fabrorum, viſionis, Tzeboim. Valles nomine* עמק *dictae. Vallis Rephaim. Error Hieronymi. Vallis Joſaphat. Vallis laudationis. Vicus Capharbarica ubi. Vallis regis. Vallis Achor. Vallis terebinthi. Valles aliae. Vallis dictae* בקעות. *Vallis Arbel. Vallis prope Areopolin. Vallis Jerichuntina.*

Poſt

Digitized by Google

POſtquam de montibus Palaeſtinae egimus, aequum eſt aliqua ſubjungi de vallibus. In quo argumento ita verſabimur ut, quandoquidem variis nominibus valles apud Hebraeos nuncupantur, נחל nimirum, גי, עמק & בקעה, luſtraturi ſimus hoc ordine ſingulas quarum mentio fit in ſacris literis & ſcriptis profanis. Sic enim ſine dubio unaquaeque ad certas ſpecies referri debet, quum nomen Latinum *vallis* nimis generale ſit. Perſuaſum certe mihi eſt alius generis vallem eſſe quae נחל dicitur, alius quae גי & עמק. Vallis dici ſolet ab Hebraeis quod inter montes duos pluresve intercipitur: vallis etiam regio litori maris adſita. Vallium aliae hyeme aquas recipiunt, quarum alvei fiunt, aliae nequaquam. Haec mihi videntur originem dediſſe variis illis apud Hebraeos vallium nominibus, quod clarum fiet ſi examinemus nomina vallium & earum naturam.

נחל indicare vallem puto quae torrentes hyeme tranſmittit, & aeſtate plerumque ſicca eſt. Talis eſt vallis Kedron נחל קדרון. Signa iſtiuſmodi נחלים dicuntur eſſe cannae in Talmude (vide verba ipſa ſupra *cap.* XLVII.) quamvis & נחלים illic pro torrentibus accipi queat: nam cannae ſigna ſunt torrentium & vallium in quas ſe aquae hyemales demittunt, quod tantum non idem eſt. Salices in iſtiuſmodi vallibus creſcentes appellantur ſalices הנחל. Vallem talem ſive הנחל nobis elegantiſſime deſcribit Ovidius, cannis quoque & ſalice memoratis, *Metamorphoſeon lib.* VIII.

Concava vallis erat, quo ſe demittere rivi
Aſſuerant pluvialis aquae. Tenet ima lacunae
Lenta ſalix, ulvaeque leves, juncique paluſtres,
Viminaque, & longa parvae ſub arundine cannae.

In codice meo Ovidii manu exarato legitur *urvae* pro *ulvae*, quod eſt in editis. Quamvis autem ſponſor eſſe non velim illud *urvae* ab ipſius poëtae manu profectum eſſe, attendi tamen meretur ſcriptura, quae mea quidem ſententia veram vocis *ulvae* originem vulgo ignotam indicat. *Urvum* eſt quod ſurſum reflectitur,

ctitur, quod poſterior aetas curvum dixit, quodque optime exprimit naturam ulvae. *Urvat. Ennius in Andromeda. Significat circundat* : ſunt verba Feſti. Apud Ennium eſt, *Circum ſeſe urvat ad pedes a terra quadringentos caput.* Notum eſt *urbis* nomen ab *urvo* aratri dictum eſſe. Huc refero quod in gloſſis veteribus lego, *Urbata*, περιεσφραγισμένα. Illud *urbata* eſt idem atque *urvata*, id eſt, *circumdata.* Ibidem *urbacio*, περιχάραξις. Id eſt *urvatio.* Non ſinunt nos de hac re dubitare quae in iiſdem gloſſis habentur: Περιχάραξις, *circumductio*, *urbacio*, & Περιχαρακῶ, *vallo*, *circumvallo.* Haec de origine vocis *ulvae* dicta ſunto ne vel a verbo *alluo* vel voce *udum* aut ὕλη eam arceſſamus.

גי, Graecis φάραγξ plerumque vel κοιλὰς, quamvis & Hebraeum Γαὶ, vel Γὴ ſaepe retineant, unde in Euſebii Onomaſticon irrepſit Γαὶ, φάραγξ, videtur vallem notare quae alveum rivis torrentibus praebere non ſolet: nec plana ſed cava eſt, ita ut repleri poſſit.

עמק putem aut de locis majoribus aut magis planis uſurpari, uti *Joſ.* 17. 16. vallis Jizreel עמק appellatur, & quum a Lydda uſque ad mare dicitur eſſe עמק: verba Talmudicorum dedimus ſupra capite XLVII. Quare illa vox per planitiem redditur uti *Geneſ.* 14. 10. pro עמק Targum habet מישור. *Significat autem* Miſor *loca plana*, ſunt verba Hieronymi in Onomaſtico ad vocem *Miſor.* Quamvis haec interpretatio vocis עמק per מישור ſola non ſufficiat ad firmandam illam vocis ſignificationem: nec enim deſunt exempla pro נחל ſubſtitutum fuiſſe a Chaldaeis interpretibus מישור uti *Joël.* 3. 18. Oportuit ſane non adeo illos incertos fluctuaſſe, quod & Aquilae, Symmacho, aliiſque Graecis interpretibus contigit qui עמק aliquando per κοιλάδα aut πεδιάδα, nonnunquam per Σεφηλὰ, & ipſa voce Hebraea in ſcriptum ſuum tranſlata ἐμὲκ vertunt. Sic עמקים Ἐμακεὶμ (ita legendum pro Ἐνακεὶμ) Symmachus & Aquila reddunt κοιλάδων, uti notavit Euſebius in Onom. ad hanc vocem, & ἔμεκ verterunt per κοιλάδα, notante eodem ad vocem Ἐνεμὲκ, & Βηθεμὲκ Symmachus reddit τὴν κοιλάδα. Ita enim legendum eſſe Σ. τὴν κοιλάδα pro εἰς τὴν κοιλάδα liquet ex Hieronymo. Sic שפלה A-

Aquila per πεδινὴν Symmachus per κοιλάδα reddunt, eodem notante ad vocem Σεφηλά. Verum & vocem ערבה reddit Symmachus πεδινὴν, uti idem notat ad vocem Ἐναραβὰ, & עמק אלה Symmachus & Theodotion reddunt κοιλάδα δρυὸς, vide eundem advocem Ἡλά.

בקעה non putem a עמק multum eſſe diverſum. In ſacris literis legitur בקעה Megiddo 2 *Chron.* 35. 22. *Zach.* 12. 11. & *Nehem.* 6. 2. בקעת *Ono.* בקעת לבנון ad radices Chermonis *Joſ.* 11. 17. *Deut.* 11. 11. terra Iſraelitarum dicitur terra montium & בקעות, ὀρεινὴ καὶ πεδεινή. Sic montes & בקעות junguntur veluti *Pſ.* 104. 8. Ad illuſtrationem eorum quae diximus de ſignificatione גי, בעקה & aliarum vocum faciunt quae leguntur *Jeſ.* 40. 4. ubi ex oppoſitis liquet quae vis vocibus ſubſit. Graecam verſionem adjiciemus.

גיא	Φάραγξ	ינשא	πληρωθήσεται
הר וגבעה	ὄρος καὶ βυνὸς	ישפלו	ταπεινωθήσεται
עקוב	τὰ σκόλια fient	מישור	εὐθεῖα
הרכסים	ἡ τραχεῖα	בקעה	πεδία.

Initium ducemus ab iis locis quae nomine נחלים nuncupantur. Quid ea voce notetur ſtatim diximus, & quum vox ſit ambigua, flumina aeque ac valles indicare apta, (uti evidentur cernimus 2 *Reg.* 3. 16. ubi נחל dicitur implenda aqua, quod ibi vallem notat, & *Lev.* 11. 9. ubi ſquammigera animalia in maribus & נחלים eſſe dicitur, quod flumina illic ſine dubio indicat) & mire fluctuent interpretes veteres, evitandae confuſionis gratia ſcripſimus *capite* XLV. videri nobis nomen נחל, praecipue in deſcriptionibus locorum, pro flumine accipiendum, niſi ex verbis adjectis clarum fiat vallem oportere intelligi. Pauca itaque heic recenſebimus nomine נחל nota quae pro vallibus ſumenda eſſe videntur.

נחל אשכול *Vallis botri* memoratur *Num.* 12. 23. ita dicta a botro quem inde tulerunt exploratores Iſraelitici. Omnia quae illic leguntur ſuadent nomen נחל pro valle accipere. Euſebius in onomaſtico ad voces Φάραγξ βότρυος notat eam credi eſſe Go-

Digitized by Google

Gophnam 15. milliaribus ab Aelia Neapolim verſus. Hauſeritne haec ex antiqua traditione, an ex convenientia vocis גפן *vitis*, unde nomen Gophnae duci poteſt, & אשכול *botri*, ignoro. Hoc addam, quod opponi poteſt hominibus qui labefactandae ſacri codicis auctoritati unice intenti rident magnitudinem botri a Moſe memoratam, virum integerrimum Henricum Lub, de quo ante memoravi, mihi narraſſe, ſe vidiſſe dum in Palaeſtina habitaret botrum uvarum cujus pondus ipſe exploravit & deprehendit eſſe circiter 9 librarum. Verum & alia ſunt quae ipſis os obturare apta ſunt, uti quod palmes cum botro fuerit, quodque, ne laederetur, a duobus viris portatus fuerit, non autem quod ponderi ejus ſuſtinendo vir unus haud ſuffecerit.

נחל גרר *Vallis Gerar* illa eſt, in qua Iſaacus commorabatur, poſtquam ab Abimelecho ſeceſſionem fecerat. Non eſt dubium quin ea vox vallem ibi notet, quoniam fodiſſe leguntur in נחל & inveniſſe in ea puteos aquae vivae. In flumine fodi non ſolet, nec poteſt.

נחל קדרון *Vallis Kedron* quandoquidem hyeme alveum torrenti praebet ſaepe per flumen verti ſolet ab interpretibus. Non repugno: videndum modo quid poſtulent antecedentia & conſequentia. Joſephus eam Κεδρῶνος φάραγξ nuncupat, & profundam dicit (quare & obſcura fuit, unde nomen habet) inter Hieroſolymas montemque oliviferum ſitam. Vide illum Antiquitatum *lib.* IX. 7. *& de bello lib.* VI. *cap.* 3.

נחל שטים *Vallis Schittim*, *Joel* 3. 18. Chaldaco מישר שטין. Symmacho vallis ſpinarum i. e. φάραγξ ἀκανθῶν, Alexandrinis Χείμαῤῥος σχοίνων, *Juncorum*: pro quo etiam legi poſſet σχίνων *lentiſcorum*, uti in *Mich.* VI. 5. Hieronymus obſervat ibi pro שיטים σχοίνους loco σχίνους legi in verſione Graeca. Rabbi Saadia dicit הוא הירדן eſſe hanc vallem Jordanem כי הירדן הוא קרוב למקום הנקרא שיטים *quia Jordanes propinquus eſt loco Schittim dicto.* Sed vix credo locum transJordanicum Schittim hic innui, quum fontis ex Templo prodeuntis fluxus deſcribitur, nec conſtat inde aut Jordanem aut vallem in qua labi-

labitur, dictum eſſe vallem Schittim. Si campus magnus quem Jordanes medium ſecat vulgo dictum fuiſſe ſtante Templo ſecundo מישר שיטין conſtaret, inde poſſet duci nomen Scythopolis: certe a juncis quibus ripa Jordanis obſidetur ita dici potuit & hoc magis ſe mihi probaret quam a loco Schittim eſſe dictum & conveniret id verbis Joëlis, quoniam regio vel campi ad utramque ripam Jordanis ſteriles erant, uti Joſephus notat, adeoque ſi fonte perpetuo rigarentur, faciem laetiorem acquiſituri. Sed videtur campus magnus Jordanis aptius בקעה & מישור aut עמק quam נחל dici. Ubi ergo quaeremus vallem Schittim & quid de illa dicemus? Non eſt neceſſe aliquid dici quum nihil certi de illa conſtat. Nos incertarum conjecturarum loco ex antiquiſſimis Judaeorum commentariis quaedam adſcribemus de fonte rigaturo vallem Schittim quae ad illuſtranda ea quae Chriſtus de ſe praedicavit mire faciunt, oſtenduntque veteres Judaeos exſpectaſſe Meſſiam, qui ea praeſtaret, quae Chriſtum praeſtitiſſe conſtat. In *Midraſch Koheleth fol. 90. col. 2.* ita legitur רבי ברכיה אמר בשם רבי יצחק כגואל ראשון כך גואל אחרון מה גואל ראשון נאמר ויקח משה את אשתו ואת בניו וירכיבם על החמור כך גואל אחרון שנ׳ עני ורוכב על חמור מה גואל הרשון הוריד את המן שנאמר הנני ממטיר לכם לחם מן השמים אף גואל אחרון יוריד את המן שנ׳ יהי פסת בר בארץ מה גואל ראשון העלה את הבאר אף גואל אחרון יעלה את המים שנ׳ ומעין מבית ה׳ יצא והשק את נחל השטים *Rabbi Berachia dixit nomine R. Iſaaci. Sicuti redemtor prior* (*Moſes*) *ita etiam erit redemtor poſterior* (*Meſſias.*) *de priori ſcriptum eſt*, (Exod. 4.) *Moſen impoſuiſſe uxorem & filios aſino quo veherentur. Sic etiam de poſteriore ſcribitur* (Zachar. 9. 9.) *pauper erit inſidens aſino: de priore ſcriptum eſt, eum mannam de coelo demiſiſſe* (Exod. 16.) *ſic etiam de poſteriore* (Pſalm. 72. 16.) *legitur: eſtne manipulus frumenti, &c. de priore legitur quod aquas populum comitari juſſerit in deſerto, de poſteriore* (Joël 3. 18.) *fons exibit e domo Dei & rigabit vallem Schittim.* Confer *Matth.* 21. 5. *Joh.* 6. 49. & 4. 14.

In

Digitized by Google

In *Midraſh Ruth* aliae convenientiae inter Moſen redemtorem priorem & Meſſiam redemtorem poſteriorem recenſentur *fol.* 49. 2. inter quas haec memoratu digna, Moſen fuiſſe revelatum, & tectum fuiſſe ad tempus Iſraëlitis: ſicque de Meſſia, quamdiu latebit ille? כמה נכסה כהן ר׳ תנחומא בשם רבנין ארבעין וחמשה יום *R. Tanchuma dicit nomine doctorum, dies* 45. Stylo prophetico diem eſſe annum quis ignorat? Vere Chriſtus Judaeos multos annos latuit, ſed 45 annis poſtea, everſa urbe & republica Judaïca, manifeſtatus eſt iis re vera uti Meſſias, cujus mors hanc poenam merebatur. Notatu etiam digna ſunt quae ſequuntur de Meſſia כל שהוא מאמין לו וחיה ומי שאינו מאמין לו הולך לאומות העולם והן ממיתין *quicunque credit in eum vivet, & quicunque non credit in eum vadit ad gentes hujus mundi quae interficiunt eum.* Confer *Joh.* 3. 16. duplicem enim & Judaei vitam norunt, duplicemque mortem; לא ימות במותנא תנינא *ne moriatur morte ſecunda*, eſt in Targum Hieroſol. *Deut.* 33.6. uti in *Apocal.* 11. 11. *θανάτυ τῦ δευτέρυ* eſt mentio.

Valles illae quae nomine גיא veniunt plures commemorantur in ſacris literis. גי הנום *Vallis Hinnom* ita dicitur *Joſ.* 15. 8. & גי בן הנום *Vallis filii Hinnom* & גי בני הנום *Vallis filiorum Hinnom*, 2 *Reg.* 23. 10. Vallis erat adſita Hieroſolymis, per quam tendebat limes auſtralis tribus Benjamin *Joſ.* 18. 16. & borealis Judae, qui idem eſt *Joſ.* 15. 8. Euſebius ad vocem *Γαιεννὼμ* ſcribit eam vallem fuiſſe juxta murum Jeruſalem ad ortum. Puto tamen etiam ad auſtrum urbis collocandam eſſe, quia in deſcriptione termini borealis Judae *Joſ.* 15. dicitur is tranſire (ſcilicet procedendo ab ortu verſus occaſum) vallem filii Hinnom ad latus Jebuſi i. e. montis Tzion ab auſtro & pergere ad verticem montis qui eſt e regione vallis filii Hinnom. At ſi vallis Hinnom tantum fuit ad ortum urbis Jeruſalem, quomodo mons ille fuit e regione hujus vallis, inter quam & illum montem alius mons, Tzion videlicet, & aliae valles interjacebant? Graeci vocem גי ſaepe retinuerunt, ſcribentes *γῆ ἐννὸμ* & *γῆ βεεννὸμ* quamvis & *φάραγξ* & *πολυάνδριον* pro גי apud eos legatur. גי מלח *Vallis ſalis*, *Pſal.* 60. 2. *Joſ.* 15. 62. 2 *Sam.* 8. 13. *φά-*

ραγξ τῦ ἁλὸς Symmacho & Aquilae, uti notatur ab Euſebio in Onomaſtico ad vocem Μαλαχήμαλα. Graeci multam confuſionem pepererunt reddentes vallem שדים *Gen.* 14.8. κοιλάδα ἁλυκὴν *Vallem ſalſuginoſam*, unde multi crediderunt eam eſſe eandem ac hanc vallem ſalis. Sed illa vallis Siddim evaſit mare mortuum, ἀφανισθεῖσα & aquis tecta, haec autem diu poſtea vallis fuit, uti liquet ex teſtimoniis ſacrarum literarum quae mox produximus, & ex 2 *Chron.* 25. 11. ubi Amaſia Edomaeos in illa valle cecidit.

גי העברים *Vallis viatorum*, *Jeſ.* 15. 6. Qui vallem Arabum vertunt ערבים legerunt. Liquet ex loco citato eam in regione transJordanica fuiſſe, aut trans lacum Aſphaltiten in Moabitide.

גי צפתה *Vallis Tzephata*, juxta Mareſam, 2 *Chr.* 14. 10.

גי יפתח אל *Vallis Jiphtach el*, ſita erat in tribu Zebulon, *Joſ.* 19. 14. 27.

גי החרשים *Vallis fabrorum*, jungitur cum Lod & Ono *Neh.* 11. 35. Sunt qui putent fuiſſe nomen urbis.

גי חזיון *Vallis viſionis*, *Jeſ.* 22. 1. Videtur nomen hoc a ſtylo prophetae, non ab appellatione vulgari hujus loci ortum. In *Echa Rabbati fol.* 57. 3. dicitur id nomen tuliſſe quod חוזים Prophetae inde orti ſint. In Targum Hieroſolymitano *Gen.* 12. 6. pro *Elon more* legitur *vallis viſionis*, & עמק שוה *Gen.* 14. 17. ibidem מישור חזווא *vallis viſionis* appellatur.

Praeter has valles certo nomine nuncupatas memoratur & in ſacris literis *vallis*, גיא, ad plagam borealem urbis Ai. *Joſ.* 8. 11. & *vallis* גיא e regione Bethpeor *Deut.* 3. 29.

Vox עמק quoniam per κοιλάδα & φάραγγα redditur ab interpretibus antiquis, & Talmudici שפלה, id eſt regiones campeſtres diſtinguunt, uti vidimus *cap.* XLVII. ab עמק, ſequemur illos & hoc capite, quod de vallibus tractat, & עמקים in ſacris literis memoratos perſequemur, quamvis & inter illos non deſint qui πεδία & campi recte dicerentur. Sed ita fere uſurpant illi vocem עמק, ut regio plana quidem & campeſtris, ſed humilior alia cui adjacet etiam campeſtri, hoc nomine aliquando dicatur: ſic Talmudici עמק ſive *vallem* Judaeae collocant inter Jerichuntem & En-

Digitized by Google

Engaddi. Joſephus de eodem ſpatio loquens, χθαμαλώτερον, *humilius* id eſſe ſcribit quam ſpatium quod inter Jerichuntem & Hieroſolymas eſt. Talis eſt illa κοιλὰς quae ceſſit Aſeritis: vide Joſephum *Antiq.* v. 1. Luſtremus porro valles aliquas nomine עמק nuncupatas.

עמק רפאים *Vallis Rephaim*, κοιλὰς Τιτάνων *Joſ.* 15.8. 2 *Sam.* 5.18. & κοιλὰς Γιγάντων Joſepho *Ant.* VII. 4. dicitur. Hieronymus nimium tribuit verſioni Graecae, qui Titanas illos, quos mendax Graecia confinxit, indicari voce Rephaim credidit. Ita ſcribit *in Comment. ad* Galat. 3. *Vallis Titanorum in regnorum libris, Syrenae & Onocentauri in Iſaia, Arcturus & Orion & Pleiades in Job & cetera his ſimilia gentilium falſas & cauſas & origines habent.* Iſtos Rephaim fuiſſe ex priſcis Cananaeae incolis, de quibus memoravimus capite XXVII. potius crediderim. Euſebius in Onom. ad voces Ἐμὲκ Ῥαφαεὶμ eam in Benjamin collocat: quod Bonfrerio haud placet ſcribenti eam uſque ad Bethlechem extenſam ab occidentali latere montis Moriae, adeoque in Juda fuiſſe. Videtur etiam *Joſ.* 18. 16. huic opinioni favere. Pro עמק רפאים habent Graeci *Joſ.* 17. 5. Φάραγγα γερεάν. *Joſ.* 18. 16. Græci retinent voces Hebraeas Ἐμεκραφαεὶμ, atque ita Euſebius in Onom. *Joſ.* 15.8. Graeci habent γῆς Ῥαφαὶμ, vocem Hebraeam גי (quae *vallem* notat) uſurpantes Graeca flexione uti ἐν γῆ Ἐννὸμ ſcripſerunt pro בני הנום & *Ezech.* 39. 15. אל גיא reddunt εἰς γαί. Et *commate* 11. τὸ γὲ pro גיא.

עמק יהושפט *Vallis Joſaphat, Joël* III. 2. & 12. Alibi hujus mentio non fit in ſacris. Cyrillus *Comm. in Joëlem.* Ἐν τῇ κοιλάδι Ἰωσαφάτ. Χῶρος δὲ οὗτος οὐ πολλοῖς σταδίοις ἀπέχων τῆς Ἱερουσαλὴμ ἐν τοῖς πρὸς ἠῶ μέρεσι· ψιλὸν δὲ εἶναι φησὶ καὶ ἱππήλατον. *In valle Joſaphat. Locus hic eſt non multis ſtadiis diſtans Jeruſalem verſus orientem. Dicunt eum eſſe nudum & equitationi aptum.* Aben Ezra in commentar. putat eſſe vallem laudationis a Joſaphato ita dictam 2 *Chron.* 20. Kimchi eſſe vallem vicinam urbi Hieroſolymitanae ubi forte Joſaphat aliquod opus aedificaverat, vel ubi quid memoratu dignum geſſerat. Sunt qui hanc vallem judicio ultimo Dei atque univerſali deſtinatam colligant ex *Joël* III. 12. & hinc nata in-

Digitized by Google

ter Judaeos opinio reſurrectionem univerſalem fore ad montem oliviferum, cui adſitam eſſe vallem hanc Joſaphati plurimi ſibi perſuaſerunt, ſed debili argumento nixi.

עמק הברכה *Vallis laudationis*, Κοιλὰς εὐλογίας, in qua Deus hoſtes Joſaphati fudit *Joſ. Ant.* IX. 1. 2 *Chron.* 20. 26. videtur fuiſſe in deſerto Thecoae, vide *comma* 20. Et dicta hoc nomine eſt quia Deum ibi laudarunt parta victoria contra Ammonitas, Moabitas & incolas montis Seir. Videtur mihi hic locus eſſe idem vel certe vicus inde dictus eſſe qui Hieronymo in vita Paulae Caphar baruca dicitur. Ita ille. *Altera die orto jam ſole ſtetit in ſupercilio Caphar baruca, id eſt villae benedictionis: quem ad locum Abraham Dominum proſecutus eſt. Unde latam deſpiciens ſolitudinem ac terram quondam Sodomae ac Gomorrae, Adamae & Seboim, contemplata eſt balſami vineas in Engaddi & Segor.* Engaddi vero non longe aberat a valle Beraca, nam ad Engaddi caſtra metabantur Ammonitae 2 *Chr.* 21. 1. Meminit etiam Epiphanius loci cujuſdam Καφαρβάριχα, qui tria milliaria aberat Chebrone: & uti ego puto, idem locus eſt atque hic noſter. In vita quoque S. Euthymii magni Abbatis legitur Βαρικὰ dicta, μεταξὺ Βαρικῶν καὶ Ἀριστοβυλιάδος, *inter Barica & Ariſtobuliada.* Quidam codices Latini oſtendunt ibi lectum fuiſſe Καφαρβαρικῶν, nam veſtigia vocis prioris referunt, quum exhibeant inter Parabarichos (ſaepe autem ex *Caphar* natum eſt *Para*, ut *Paradagon* &c.) & Ariſtobuliadem. Vico autem Ariſtobuliadi ibidem vicina fuiſſe dicitur ſolitudo Ziph in qua David delituit.

עמק המלך & עמק שוה *Vallis regis*, *Gen.* 14. 17. 2 *Sam.* 18. 18. illa vallis erat ubi rex Sodom & Melchizedec in occurſum Abrahami iverunt, poſt caeſum Kedorlaomer. In Midraſch Coheleth *fol.* 100. *col.* 1. legitur eſſe dicta עמק שוה ששם השוו וקצצו ארזים עשו לו בימה גדולה והושיבוהו עליה למעלה והיו מקלסין לפניו ואומרים אדני נשיא אלהים אתה וגו׳ quod illic ex aequo convenerint omnes gentes & ex ſtratis cedris thronum fecerint, in quo Abrahamum collocarint, eum agnoſcentes Principem, uti eſt *Gen.* 23. 6. ita commentator & Raſhi haec explicant. Epiphanius ejus meminit *lib.* 11. *adv. haereſeos pag.* 469. ſcri-

Digitized by Google

ſcribens quoſdam exiſtimare parentes Melchizedeci habitaſſe ἐν τῇ τῆς Σαβῆς πεδιάδι. Scilicet *Gen.* 14. 17. legitur regem Sodomae obviam iviſſe Abrahamo *in vallem Schave quae eſt vallis regia*, & Melchizedecum regem Salem obtuliſſe panes & vinum. Graeci ea reddunt εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Σαβῆ τοῦτο ἦν τὸ πέδιον τῶν βασιλέων. Hinc nata illa apud Epiphanium πεδιὰς Σαβῆς. Petavius in animadverſionibus ad haec verba Epiphanii conjicit per Σαβὴν intelligendam urbem שבע quae & Berſcheba dicitur. Sed hoc mihi non perſuadet, quum in ipſo contextu ſacro, ubi hiſtoria Melchizedeci traditur, πεδίον aliquod Σαβῆ dictum legatur, vel שוה. Sunt qui hanc vallem regis extra terram Iſraëliticam quaerant inter Libanum & Antilibanum, quod illic αὐλὼν βασιλικὸς a Strabone collocetur.

עמק עכור *Vallis Achor* eſt in qua Achan ſacrilegus lapidibus obrutus eſt. Theodoretus *quaeſt.* 10. *in Joſ.* Δηλὸν δὲ ἐντεῦθεν ὡς ἡ ὑπὸ τῶν προφητῶν κοιλὰς Ἀχὼρ αὕτη ἐστιν ἐν ᾗ ὁ Ἀχὰρ κατελεύσθη. *Conſtat ex hoc loco vallem a Prophetis Achor dictam eſſe illam in qua lapidibus obrutus eſt Achar.* Locus hic non longe eſt a Galgalis juxta Jericho: id liquet ex ſacris literis & Euſebio in onomaſtico ad vocem Ἐμὲχ Ἀχώρ.

עמק האלה *Vallis terebinthi* 1 *Sam.* 21. 9. in qua Goliath a Davide caeſus eſt. Aquila & Theodotion reddiderunt κοιλάδα τῆς δρυὸς *vallem quercus*, uti Euſebius notat in onomaſtico ad vocem Ἠλά.

Praeterea in ſacris literis leguntur nomina vallium עמק השדים *Gen.* 14. 10. quod in Targum Hieroſolymitano בישור פרדסיא *planities paradiſorum* redditur, עמק חברון *vallis Chebronis Gen.* 37. 14. עמק יזרעאל *vallis Jizreel* (haec videtur eſſe eadem cum campo Eſdrelôn nunc dicto, & Πεδίῳ μεγάλῳ Ἐσδραήλων) *Joſ.* 17. 16. *Jud.* 6. 33. עמק גבעון *vallis Gibeon*, *Jeſ.* 28. 21. עמק אילון *vallis Ajalon*, *Joſ.* 10. 12. עמק סוכות *Pſalm.* 60. 8. & 108. 8. עמק *vallis regionis Rechob*, in qua ſita urbs Dan, *Jud.* 18. 28. De quibus nihil fere certi dici poteſt, niſi quod ex verbis, quae leguntur locis citatis, poteſt erui, vel ex adjectis urbium nominibus, de quibus conſuli poſſunt quae *libro tertio* de iis notabuntur.

 No-

Nomen בקעה, quod & ipſum per *vallem* converti Latine ſolet, variis locis tribuitur in ſacris literis, & quod עמק dicitur in Talmude veluti regio Genneſaritis, בקעה nuncupatur in *Midraſch Coheleth. fol.* 107. 1. & *Midraſch Ruth. fol.* 50. 4. In Deuteronomii capite 34. *comm.* 3. בקעת יריחו *vallis Jerichuntis* memoratur, *Joſ.* 11. 8. בקעת מצפה *vallis Mitzpe* in finibus terrae Iſraeliticae ſeptentrionalibus, בקעת לבנון *vallis Libani*, *ibidem*, *commate* 17, unde liquet fuiſſe ſub monte Chermonis, ubi ſita erat Paneas: Πεδίον Λιβάνυ appellat Joſephus. Meminerunt & Judaei veteres. בקעת ארבאל *Vallis Arbel* in Schir haſſchirim Rabba *fol.* 34. 3. רבי חייא ורבי שמעון בר חלפתא הוון מהלכין בחדא בקעת ארבאל בקריצתא *R. Chaia* (qui Sipporenſis erat) *& R. Simeon fil. Chalaphtae ambulabant mane in valle Arbel.* Legitur in codice quo utor ארבאל, ſed, ut puto, vitioſe: nam aliunde notum eſt nomen loci ארבאל, & Talmudici memorant lina Arbalitica, & Joſephus Ἄρβηλα haud longe a Sippori locat.

Meminit & Euſebius vallis ad ſeptentrionem Areopoleos ad vocem Ἀρνῶν atque ita deſcribit: Δείκνυται εἰς ἔτι νῦν τόπος φαραγγώδης σφόδρα χαλεπὸς ὁ Ἀρνὼν ὀνομαζόμενος παρατείνων ἐπὶ τὰ βόρεια τῆς Ἀρεοπόλεως, ἐν ᾧ καὶ φρύρια πανταχόθεν φυλάττει στρατιωτικὰ διὰ φοβερὸν τοῦ τόπου. Hieronymus. *Oſtendunt regionis illius accolae* (egerat de Areopoli) *locum vallis in praerupta demerſae ſatis horribilem & periculoſum, qui uſque nunc a pleriſque Arnonas appellatur: extenditurque ad ſeptentrionem Areopoleos: in quo & militum ex omni parte praeſidia diſtributa plenum ſanguinis & formidinis teſtantur ingreſſum.* Praeſidia militum eo loci fuiſſe confirmatur etiam ex Notitia veteri dignitatum imperii Romani, in qua legitur inter cohortes quae fuere ſub diſpoſitione Ducis Arabiae (nam regio trans Jordanica id temporis Arabiae nomen habebat) *cohors tertia felix Arabum in ripa vadi Apharis fluvii in caſtris Arnonenſibus.* vide ſupra, *capite* XXXVI.

Vallem Jerichuntinam, αὐλῶνα dictam Dioſcoridi *lib.* 1. *cap.* 18. *de mater. medic.* quam etiam Plinius videtur innuere quum palmas optimas creſcere in Judaeae *convallibus* tradit (quod & Talmudici

mudici *in Gemara Hieroſol. Scheviith* ſcribunt *fol.* 38. 4. *ſigna vallium eſſe palmas*, (סימן לעמקים תמרים) luculenter deſcribit Joſephus *lib.* v. *de bell. cap.* 4. Idem & commemorat τὴν Φαρὰν προσαγορευομένην Φάραγξα, *vallem nuncupatam Pharan*, in cujus ſpeluncis Simon theſauros ſuos recondebat.

CAPUT LV.

DE CAMPIS PALAESTINAE.

Camporum nomina Hebraea. Campus magnus, μέγα πεδίον, quem Jordanes perlabitur. Nomina ejus in ſacris literis. Ἔρημα τῦ Ἰορδάνε *quid. Deſcriptio ejus ex Joſepho.* Jamnia *pro* Ammaunte *lecta. Via ducens Ammaunte Neapolin. Diſcrimen triplex ſoli inter Hieroſolymas & Jordanem, montes, campus, & vallis. Alii loci, in quibus Joſephus hujus campi meminit. Euſebii & Hieronymi verba de hoc campo magno.* Αὐλὼς *&* Αὐλὼν *idem.* בקעה . גדולה *in Talmude quae. Nomen Arabicum hujus campi* الغور. *Bocharti ſententia de ſignificatione illius vocis. Alter campus magnus circa Jizreel. Tabor medius inter Scythopolin & campum hunc magnum. Loci aliquot ex Joſepho producti in quibus hujus* μεγάλε πεδίε *mentio. Teſtimonia de eodem ex Euſebio & Hieronymo.* Πεδίον μέγα Ἐσδρήλων *Judith.* 1. 8. *&* πεδίον πλησίον Δωθαΐμ *Judith.* 4. 5. *quid. Reliqua* πεδία *& loca campeſtria Palaeſtinae indicata, Sephela, Saronas &c. Num Saron etiam trans Jordanem fuerit.*

CAmporum nomine intelligimus loca quae Graeci πεδία nuncupant, quales quidem duo praecipue in Palaeſtina noti ſunt, Campus magnus, id eſt, μέγα Πεδίον, quem Jordanes perluit, longus ſtadia admodum mille & ducenta, & Campus magnus Eſdrelon, vel Legionis. Hebraei ſolent iſtiuſmodi loca appellare שפלה, *planitiem* & מישור, & ערבה, & ככר, nonnunquam &

Digitized by Google

& בקעה & עמק, quamvis alii עמק & שפלה diſtinguant, ea ratione ut עמק ſit humilius τῆ שפלה, quemadmodum videre eſt ſupra *c.* XLVII. ככר etiam & בקעה junguntur, uti quum *Deut.* 34. 3. dicitur Deus monſtraſſe Moſi את הככר בקעת ירידו *planitiem vallis Jerichuntinae uſque ad Tzoar*, id eſt partem illam μεγάλε πεδίε quae a Jerichunte Zoara uſque extenditur & Lacum Aſphaltiten continet, ut verbis Flavii Joſephi id explicemus. Ceterum Graeci ככר περίχωρον vel περίοικον reddere ſolent, & quoniam hi interpretes שפלה per πεδίον reddunt aliquando, מישור per πεδινὴν, ערבות per πεδίον, בקעה per πεδίον, עמק per αὐλῶνα, videmur in hoc capite, quod deſcriptioni camporum Palaeſtinae deſtinavimus, de omnibus locis, quae aliquo nomine ex his nuncupantur in ſacro codice, diſſerere poſſe: ita tamen ut ea quae de vallibus, etiam עמקים & בקעות dictis, notavimus capite proximo, conferri cum his debeant. Luſtrabimus itaque primo Campum illum magnum utrumque & deinde de aliis campis minoribus Palaeſtinae agemus.

Μέγα quidem Πεδίον nomen eſt, quod unicuique Campo magno dari poteſt, quomodo & apud Joſephum *Ant.* VI. 2. Πεδίον μέγα καὶ καλὸν commemoratur, & μέγα Πεδίον Βαβυλῶνος *Ant.* X. 10. quod Chronicon Alexandrinum vocat Πέδον Δεηρὰ ἐν χώρᾳ Βαβυλῶνος. Et μέγα Πεδίον Σιδῶνος *Antiq.* V. 2. Confer Procop. Gazaeum *ad lib.* Judicum, qui Πεδίον Σιδῶνος hoc vocat. Sed apud Joſephum duo inſignes Campi hoc nomine veniunt, alter qui a Scythopoli vel ipſo mari Tiberiadis ſe extendit uſque ad Lacum Aſphaltiten (i. e. uſque ad fines ejus auſtrales, uti liquet ex iis quae ſequuntur: atque ita Joſephus *Antiq.* IX. 11. terram Canaan uti a Joſua definita eſt dicit protendi uſque ad Lacum Aſphaltiten, meridiem verſus) quique Campus magnus Jordanis nuncupari poſſet, alter qui campus Eſdrelon aut Legionis dicitur.

Hic campus ערבה (quam vocem per Ἀραβίαν Graeci reddidere *Ezech.* 47. 8. non quod Arabiam regionem innuant ſed nomen Hebraeum retineant, uti Ἀραβὼθ Μωὰβ habent pro ערבות מואב) appellatur in ſacris literis *Joſ.* 11. 2. & 12. 3. qui ad Au-

Digitized by Google

auſtrum Kinnereth ſitus erat: ſeque extendit uſque ad mare mortuum *Deut.* 4. 49. hinc illud mare τῆς ערבה appellatur. ערבה autem πεδίον eſt: ſic Symmachus vertit ערבות πεδιάδα, uti notavit Euſebius in Onomaſtico, ad voces Ἀραβὼθ Μωάβ. Aquila autem, quo vix ullus veterum interpretum Graecorum magis accurate expreſſit vim vocum Hebraicarum, δουλεύων τῇ Ἑβραϊκῇ λέξει, quod Origenes de illo teſtatur (quo magis dolendum eſt ejus verſionem periiſſe) pro ערבה ponere ὁμαλὴν ſolet, teſte Euſebio ibidem. Videtur etiam ככר הירדן *planities Jordanis* dici 2 *Chron.* 4. 17. Quod Interpretes Graeci reddunt περίχωρον τοῦ Ἰορδάνου, quod & *Matth.* 3. 5. legitur. Iidem & τὰ ἔρημα τοῦ Ἰορδάνου memorant *Jeſ.* 35. 2. ſed in codicibus Hebraeis longe quid aliud legitur, quamvis campus magnus recte dicatur ἐρημία, atque ita a Joſepho appelletur *lib.* III. 18. *de bello*. Et *Gen.* 13. 10. ככר הירדן vocatur, ubi Lothus eam ſibi elegiſſe dicitur & tentoria fixiſſe uſque ad Sodom. Nota campi hujus ſive planitiei extenſionem uſque adfinem auſtralem Lacus Aſphaltitis, ubi erat Sodom, vicina Zoarae.

Luculenta eſt hujus campi magni deſcriptio apud Joſephum, *libro* V. *de bello* c. 4. qua nos ſcriptor exquiſita doctrina & induſtria ſingulari docet qualis ille fuerit. Adſcribam nonnulla ex iis quae deſcriptionem campi magni praecedunt, priuſquam illam attingo, ut & reliqua clarius intelligantur, & quaedem in iis attentione legentium digna notemus. Αὐτὸς δὲ μετὰ τῆς λοιπῆς δυνάμεως ὑπέστρεφεν εἰς Ἀμμαοῦντα ὅθεν διὰ τῆς Σαμαρείτιδος καὶ παρὰ τὴν Νεάπολιν καλουμένην, Μαβαρθὰ δὲ ὑπὸ τῶν ἐπιχωρίων, καταβὰς εἰς Κορέαν δευτέρᾳ Δεσίου μηνὸς στρατοπεδεύεται. Τῇ δ᾽ ἑξῆς εἰς Ἱεριχοῦντα ἀφικνεῖται, καθ᾽ ἣν αὐτῷ συμμίσγει Τραιανὸς εἷς τῶν ἡγεμόνων τὴν ἐκ τῆς Περαίας ἄγων δύναμιν, ἤδη τῶν ὑπὲρ τὸν Ἰορδάνην κεχειρωμένων. Τὸ μὲν οὖν πολὺ πλῆθος ἐκ τῆς Ἱεριχοῦντος φθάσαν τὴν ἔφοδον αὐτῶν εἰς τὴν ἀντικρὺς Ἱεροσολύμων ὀρεινὴν διαφεύγει, καταλειφθὲν δ᾽ οὐκ ὀλίγον διαφθείρεται. *Ipſe autem (Veſpaſianus) cum reliquis copiis revertitur Ammauntem, unde per Samaritin & (urbem) Neapolin, ab indigenis Mabartha dictam, ſecundo die menſis Deſii Coream pervenit, illic caſtra metatus. Proximo die Jerichuntem pervenit, ubi Trajanus unus*

praefectorum milites ex Peraea ducens, quoniam omnia trans Jordanem occupata erant, ſe cum eo jungit. Magna autem multitudo hominum, ante illorum adventum in regionem montanam quae exadverſum Hieroſolymas eſt confugerat; illorum autem qui remanſerant haud pauci perierunt. Pro *Ammaunte* legiſſe videtur interpres Joſephi *Jamniam*: ita enim reddit. Crediderim tamen Ammaunte legendum, quoniam Joſephus dicit ὑπέστρεψεν, *reverſus eſt*, quod indicat eundem locum unde profectus erat ab eo ſcriptum fuiſſe. Verum Lyddam & Jamniam cepiſſe Veſpaſianum modo ſcripſerat, deinde perveniſſe Ammauntem, εἰς Ἀμμαοῦντα ἀφικνεῖται, & inde in Idumaeam tendit, qua vaſtata redit Ammauntem. Ammaus illa, quod & ante monuimus & uberius *libro* III. oſtendemus, eſt Nicopolis vicina Lyddae & Jamniae. Inde Veſpaſianus profectus dicitur Neapolin. Via illa haud adeo nota eſt ac ea quae a Joppe Hieroſolymas aut ab Hieroſolymis Neapolin ducit. Solet tamen hodieque a Rama & Lydda, locis vicinis Ammaunti, iter inſtitui frequenter Neapolim, relicta ad dextram via quae ducit Hieroſolymas. Narravit mihi, cujus jam ante memini, urbis Ramae incola per annos ſeptendecim Henricus Lub, ſe iſtud iter ſaepe confeciſſe. Nunc porro Joſephum audire vacat deſcribentem μέγα Πεδίον. Ita pergit. Τὴν δὲ πόλιν ἔρημον κατειλήφεσαν, ἥτις ἵδρυται μὲν ἐν πεδίῳ, ψιλὸν δὲ ὑπέρκειται αὐτῇ καὶ ἄκαρπον ὄρος μήκιστον· κατὰ γὰρ τὸ βόρειον κλίμα μέχρι τῆς Σκυθοπολιτῶν γῆς ἐκτείνεται· κατὰ δὲ τὸ μεσημβρινὸν, μέχρι τῆς Σοδομιτῶν καὶ τῶν περάτων τῆς Ἀσφαλτίτιδος. Ἔστι δὲ ἀνώμαλόν τε πᾶν καὶ ἀοίκητον διὰ τὴν ἀγονίαν. Ἀντίκειται δὲ τούτῳ τὸ περὶ Ἰορδάνην ὄρος, ἀρχόμενον ἀπὸ Ἰουλιάδος καὶ τῶν βορείων κλιμάτων, παρατεῖνον δὲ εἰς μεσημβρίαν ἕως Σομόῤῥων, ἥπερ ὁρίζει τὴν Πέτραν τῆς Ἀραβίας. Ἐν τούτῳ δέ ἐστι τὸ Σιδηροῦν καλούμενον ὄρος, μηκυνόμενον μέχρι τῆς Μωαβίτιδος. Ἡ μέση δὲ τῶν δύο ὀρέων χώρα τὸ μέγα Πεδίον καλεῖται ἀπὸ κώμης Γινναβρὶν διῆκον μέχρι τῆς Ἀσφαλτίτιδος λίμνης. Ἔστι δ' αὐτοῦ μῆκος μὲν σταδίων χιλίων διακοσίων, εὖρος δὲ εἴκοσιν καὶ ἑκατὸν, καὶ μέσον ὑπὸ τοῦ Ἰορδάνου τέμνεται. Λίμνας τε ἔχει τήν τε Ἀσφαλτῖτιν καὶ τὴν Τιβεριέων, φύσιν ἐναντίας. Ἡ μὲν γὰρ ἁλμυρώδης καὶ ἄγονος, ἡ Τιβεριέων δὲ γλυκεῖα καὶ γόνιμος. Ἐκπυροῦται δὲ ὥρᾳ θέρους

τὸ

τὸ Πεδίον, καὶ δι᾽ ὑπερβολὴν αὐχμοῦ περιέχει νοσώδη τὸν ἀέρα· πᾶν γὰρ ἄνυδρον πλὴν τοῦ Ἰορδάνου, παρὸ καὶ τοὺς μὲν ἐπὶ ταῖς ὄχθαις φοινικῶνας εὐθαλεστέρους καὶ πολυφορωτέρους εἶναι συμβέβηκεν, ἧττον δὲ τοὺς πόῤῥω κεχωρισμένους. *Deſolatam vero urbem* (*Jerichunta*) *offenderat*, *quae in campo quidem aedificata eſt* (nota hoc, ut ab Hieroſolymis ortum verſus, quemadmodum ad occaſum, regio primum *montana* fuerit, uti mox dixit Jerichuntinos fugiſſe εἰς τὴν ἀντικρὺς Ἱεροσολύμων ἐρημίην, deinde *campeſtris*, in qua Jericho, tum *vallis*, עמק, regio χθαμαλωτέρα Joſepho dicta, ab Jerichunte verſus Jordanem: confer dicta ſuperius *pag.* 307.) *& cui mons glaber & ſterilis imminet*, *iſque longiſſimus*: *verſus enim plagam borealem extenditur uſque ad regionem Scythopolitanam*, *verſus auſtralem uſque ad regionem Sodomiticam & terminos Aſphaltitidis. Eſt autem mons ille univerſus aſper*, *nec habitatus*, *quia nihil gignit. Huic monti exadverſum eſt trans Jordanem mons initium capiens a Juliade & ſeptentrionalibus* (*terrae Iſraëliticae*) *plagis auſtrum verſus porrectus uſque ad Somorra* (haec in mendo cubare ſuſpicor) *in finibus urbis Petrae. In hoc etiam eſt mons ferreus dictus*, *in longum protenſus uſque ad Moabitin. Regio autem quae inter duos montes illos media jacet*, *Campus appellatur*, *a vico Ginnabrin protenſa uſque ad lacum Aſphaltitem. In longum patet ſtadia mille & ducenta*, *in latum centum & viginti*, *& media ſecatur a Jordane. Continet haec lacus Aſphaltiten & Tiberiadis*, *natura ſibi contrarios*: *ille enim ſalſus & ſterilis*, *hic dulcis eſt ac fertilis. Aeſtate multum torretur hic campus*, *& propter eximium ardorem aërem habet inſalubrem*: *totus enim* (*campus*) *aquis deſtituitur* (quam ergo nullo numero cenſendi ſunt illi fluvii qui in Jordanem dicuntur illabi, de quibus egimus ſupra, *pag.* 293.) *ſi Jordanem excipias*, *quamobrem & palmeta vicina ripis ejus florida magis & fertilia exiſtunt*, *minus autem quae magis a Jordane abſunt.*

Hujus quoque campi meminit Joſephus *Ant.* IV. 5. ubi ſcribit Moſen progreſſum ad campum magnum e regione Jerichuntis circa Jordanem & *Ant.* XII. 15. Trajecto Jordane Judas cum exercitu venit in μέγα Πεδίον οὗ κεῖται κατὰ πρόσωπον πόλις Βεθσάνη. Sic 1 *Macc.* 5. 53. dicitur μέγα Πεδίον eſſe κατὰ πρόσωπον Βαιθσάν.

Nonnunquam & Πεδίον hoc appellat κατ' ἐξοχὴν, uti *Antiq.* 1. 9. Λῶτος, ſcribit τὴν πρὸς τὸ Πεδίον κειμένην καὶ ποταμὸν Ἰορδάνην εἶχεν ἐκ ἄπωθεν τῆς Σοδομιτῶν πόλεως. *Lothus incoluit regionem Campo adjacentem & Jordani fluvio non longe ab urbe Sodomorum.* Nota obiter Campum extendi uſque ad Sodoma, quae cum eſſent vicina Zoaris, campus pertigit uſque ad fines auſtrales lacus Aſphaltitis.

Celebris hic campus, μέγα Πεδίον Joſepho nuncupatus, ab Euſebio πεδιὰς μεγάλη eſſe dicitur, ſed nomine notiori αὐλὼν appellatur, Hebraeo uti Hieronymus addit non Graeco nomine, attendens ut videtur ad חולון vel אלון. Ipſa verba Euſebii proferenda ſunt, ut firment ea quae ad illuſtrandam deſcriptionem Flavianam hujus Campi produximus, in quibus nota eum uſque ad deſertum Pharan hunc Campum extendere, uti & ככר בקעת ירוחו planities vallis Jerichuntinae uſque Tzoar, ſita ad fines maxime auſtrales lacus Aſphaltitis, extenditur in ſacris literis. Αὐλὼν, πεδιὰς μεγάλη ἐπιμήκης· ὁ αὐλὼν εἰς ἔτι νῦν καλεῖται. Αὕτη δὲ περιέχεται ὄρεσιν ἑκατέρωθεν, παρατείνουσιν ἐκ τῦ Λιβάνυ καὶ ἔτι ἄνωθεν ἐπὶ ἐρήμυ Φαράν. Εἰσὶ δὲ ἐπὶ Αὐλῶνος πόλεις ἐπίσημοι, Τιβέριας (haec vox inſerenda eſt, ut liquet ex verſione Hieronymi & ſimili phraſi qua utitur ad vocem Γαλιλαια, ſc. τὴν Τιβεριάδα καὶ τὴν πρὸς αὐτῇ λίμνην) καὶ ἡ πρὸς αὐτῇ λίμνη, Σκυθόπολις, Ἰεριχὼ καὶ ἡ νεκρὰ θάλασσα, αἵτε περὶ αὐτὰς χῶραι, ὧν μέσος Ἰορδάνης φέρεται ἐξιὼν μὲν ἀπὸ τῶν κατὰ Πανεάδα πηγῶν εἰς δὲ τὴν νεκρὰν θάλασσαν ἀφανιζόμενος. Hieronymus. *Aulon, non Graecum, ut quidam putant, ſed Hebraeum vocabulum eſt. Appellatur autem vallis grandis atque campeſtris in immenſam longitudinem ſe extendens, quae circumdatur ex utraque parte montibus ſibi invicem ſuccedentibus & cohaerentibus qui incipientes a Libano & ultra uſque ad deſertum Pharan perveniunt. Suntque in ipſo Aulone, id eſt valle campeſtri, urbes nobiles Scythopolis, Tiberias, ſtagnumque prope eam: ſed & Hierico, mare mortuum & regiones in circuitu, per quas medius Jordanes fluit, oriens de fontibus Paneadis & in mare mortuum introiens.* Idem Euſebius hunc campum vocat campum Jerichuntis, aut certe partem ejus ad vocem Ἐνγαδδὶ ſcribens eam eſſe

ἐν

ἐν αὐλῷ (Nota obiter αὐλὸς pro valle vel loco plano inter montes accipi uti apud Dionyſium Halicarnaſſ. *Antiquit. lib.* III. *pag.* 182. Πᾶς ὁ μεταξὺ τῶν λόφων αὐλός. Quod ideo diligentius notandum, quod haec ſignificatio vocis αὐλὸς minus vulgo ſit cognita: ne quid in Euſebio mutetur, aut αὐλῶνι ſubſtituatur pro αὐλῷ, licet αὐλὼν proba vox ſit, & Euſebio alias uſurpata, & hic ut videtur ab Hieronymo lecta. Nil tamen cogit hic αὐλῷ mutare) vel αὐλῶνι Ἱεριχοῦς, ubi Hieronymus: *eſt in Aulone Jerichus, hoc eſt in regione illa campeſtri de qua ſupra diximus.* Alibi, nempe ad vocem Ἰορδάνης, ſcribit eum dividere τὸν μέχρι νεκρᾶς θαλάσσης αὐλῶνα, *Aulonem uſque ad mare mortuum.* Atque ita Hieronym. epiſtola ad Euangelium: *campus quem hodie Aulonem Palaeſtini vocant.*

In Talmude, codice Bava bathra 61.2. mentio hujus campi videtur fieri: *qui agrum vendit* בבקעה גדולה *in convalle magna*, id eſt μεγάλῳ Πεδίῳ. Certe בקעה *vallis* quidem ſolet reddi: ſed *Ezech.* 3.23. Graeci בקעה per πεδίον vertunt & *Ezech.* 8.4.

Hoc μέγα Πεδίον, quod a Jordane medium ſecatur, hodie ab Arabibus appellatur الغور, i.e. *planities*, vel terra humilis. Ita ſcribit Scherif Ibn Idris in Geographia vulgo dicta Nubienſi in *parte* v. *Clim.* III. وديار قوم لوط والبحيرة المنتنة وزغر الي بيسان وطبرية تسمي الغور لانها بقعة بين جبلين. *Et loca ubi habitavit familia Lothi & mare foetidum* (i.e. lacus Aſphaltites) *& Zoar uſque ad Beſan* (*Bethſan, Scythopolin*) *& Tiberiada appellantur nomine* الغور *Planitiei*, πεδίς, *quandoquidem eſt vallis inter duos montes.* Nimirum inter duas montium ſeries hinc & illinc, uti Joſephus μέγα πεδίον deſcribit. Putat quidem Bochartus *l.* I. *Geographiae Sacrae cap.* I. Arabem hunc per الغور vel Planitiem hanc intelligere Cavam Syriam quae etiam erat inter duos montes. Sed perſpicuum eſt his verbis μέγα πεδίον Joſephi deſcribi, nam a mari mortuo uſque ad Tiberiada protenditur & duobus montibus cingitur, quod utique de Cava Syria dici nequit, nec ab ullo veterum quod ſciam dictum fuit. Quamvis enim nomine Cavae Syriae nonnulli non eam tantum regionem quae inter Libanum & Antilibanum erat proprioque nomine κοιλὴ ſive Cava Syria

 nunc-

Digitized by Google

nuncupabatur, ſed & magnam partem terrae Iſraëliticae complexi fuerint, id tamen puto demonſtrari non poterit illam planitiem quae a lacu Aſphaltite ad Tiberiada protenditur, & *μέγα πεδίον* Joſepho dicitur, Arabibus الغور, Coeleſyriam appellatam, quia duobus montibus hinc & inde cingebatur, oppoſite ad regiones vicinas, uti montana Judaeae. Contra & haec nonnunquam Κοιλῆς Συρίας nomine veniunt. Vide ſupra *pag.* 47.

Verum praeter illum campum magnum quem Jordanes medium perlabitur alter erat campus magnus dictus, id eſt *μέγα πεδίον*, quod ab Jizreel urbe, & Legione, campus Jizreel ſive Eſdrelon aut *μέγα πεδίον Λεγεῶνος* ſolet dici. Quod ſi unicum modo illum campum magnum, de quo mox egimus, hoc nomine nuncupatum fuiſſe crederetur, quid fieret de his verbis Joſephi, quibus ſitum montis Tabor deſcribit? *Mons Tabor, ſive Itaburius, eſt τῦ μεγάλυ πεδίυ καὶ Σκυθοπόλεως μέσος medius inter magnum Campum & Scythopolim lib. de bell.* IV. 2. Torſit hic locus amicum noſtrum Chriſtophorum Cellarium, optime de geographia antiqua meritum, alioſque viros eruditos. Quum enim *μέγα πεδίον*, uti id Joſephus deſcribit, non ultra fines Scythopoleos protenſum fuerit, quomodo mons Itabyrius poteſt dici medius inter campum magnum & Scythopolim? Verum non videtur Joſephus hic loqui de illo campo magno, qui a Jordane medius ſecatur, ſed alio. Alterum autem Palaeſtinae tractum nomine campi magni vel *μεγάλυ πεδίυ* ab eo nuncupari quandoque certum eſt, quia *lib.* II. *de bell. cap.* 9. Urbem Ptolemaida dicit conditam *κατὰ τὸ μέγα πεδίον*, i. e. *in campo magno*, vel *juxta campum magnum*: & *τὸ πεδίον* dicit *τὸ πρὸς Πτολεμαΐδα*, quod nulla ratione de illo campo magno qui a Jordane alluitur dici poteſt. Sed forſitan illud *τὸ* delendum eſſe in loco priore aliquis ſuſpicabitur. Videamus ergo alia.

Hunc campum magnum innuit Joſephus *l.* III. *de bello cap.* 3. ubi narrat Veſpaſianum miſiſſe copias auxiliares Sepphoritis quae *ἐν τῷ μεγάλῳ πεδίῳ* caſtra metantes ita diviſae ſunt ut pedites in urbem reciperentur, equites in caſtris manerent. Idem *lib.* VIII. *Antiq. cap.* 2. *τὸ μέγα πεδίον* fuiſſe regionem cui praefectus erat Banaias

Digitized by Google

naias filius Achilud ſcribit, pro qua regione Sacer Codex Taanach, Megiddo & Bethſchean ſubſtituit. Vide quae nos ſupra obſervavimus *pag.* 170. Quis hic nomine *μεγάλε πεδίε* intelligere poſſit illud *μέγα πεδίον* quod Jordanes perluit? Idem *lib.* v. *Antiq.* I. regionem tribus Ephraim ab auſtro verſus ſeptentrionem in latitudinem patere a Bethel uſque ad *τὸ μέγα πεδίον* tradit. Terminum porro Galilaeae inferioris auſtralem *lib.* III. *de bello c.* 2. facit vicum Xaloth *ἐν τῷ μεγάλῳ πεδίῳ κείμενον*, atque ita Samaritidis terminum ſeptentrionalem conſtituit vicum *Γιναίαν* in campo magno ſitum *ibidem*: unde pars hujus magni campi Samariae, pars Galilaeae, tribuenda eſt: atque ea re *μέγα πεδίον Σαμαρείτιδος magnus campus Samaritidis* dicitur *lib.* II. *de bell. c.* 2. quem conſueviſſe Judaeos tranſire ex Galilaea in Judaeam proficiſcentes ibidem memorat. In hoc campo erat vicus Darabitta, ſitus in extremis partibus Galilaeae, quem Jonathas Tiberiade tendens Hieroſolymas trans iit, uti ſcribit in *vita ſua*, *pag.* 1023. *Lib.* II. *de bell.* 26. meminerat Dabarittenorum juvenum in hoc campo magno cuſtodias agentium. Idem in hiſtoria vitae ſuae Ebutium narrat campo magno praefectum fuiſſe, qui audiens Joſephum perveniſſe Simoniada vicum in finibus Galilaeae ſitum, qui ab eo aberat ſexagintaſtadia, noctu iter inſtituens ad eum vicum pervenerit. Haec ex Joſepho depromta oſtendunt & alterum campum magnum praeter *τὸ μέγα πεδίον* ad ripas Jordanis hoc nomine inſignem in Palaeſtina fuiſſe.

Adjiciamus teſtimonia quaedam ex Euſebii & Hieronymi libro de ſitu & nominibus locorum Hebraïcorum, ut planius fiat in Galilaeae & Samaritidis confiniis alium campum magnum quaeri oportere. Euſebius ad vocem Ἰεσραὴλ, ſcribit eſſe vicum nomine Ἐσδρηλὰν, *ἐν τῷ μεγάλῳ πεδίῳ κειμένην μεταξὺ Σκυθοπόλεως καὶ Λεγεῶνος*, *in campo magno ſitam, inter Scythopolin & Legionem.* Atqui Legio longe aberat a Scythopoli verſus occidentem, nec campus magnus quem Jordanes medium ſecat inter Scythopolin & Legionem collocari poteſt. Idem ad vocem Ἀρβηλά. *Κεῖται ἐν τῷ μεγάλῳ πεδίῳ τῆς Λεγεῶνος διεστῶσα σημείοις θ. Sita eſt in campo magno, remota a Legione millibus* 9. Et ad vocem *Bethacad.*

Βαι-

Βαιθακὰδ, τῆς Σαμαρείας, ἔνθα ἦλθεν. Τῆς λεγομένης (Hieronymus legit Λεγεῶνος) ἀπέχουσα σημείοις ιέ ἐν τῷ μεγάλῳ πεδίῳ. *Vicus Samariae ad quem venit Jehu* (id addendum eſt uti liquet ex Hieronymo) *a Legione diſtans* 15 *milliaribus in campo magno*. Hinc diſcimus terminos hujus campi magni auſtrales projectos fuiſſe in Samaritin, quare & Joſephus eum vocat μέγα πεδίον Σαμαρείτιδος. Idem ad vocem Καμών. Ἔςι νῦν Καμμωνὰ κώμη ἐν τῷ μεγάλῳ πεδίῳ ἀπέχουσα Λεγεῶνος σημείοις ϛ' ἐν βορείοις ἀπιόντων εἰς Πτολεμαΐδα. *Eſt hodieque Cammona vicus in campo magno ſex millibus a Legione ad ſeptentrionalem plagam pergentibus Ptolemaïda.* Idem ad vocem Γαβαθών hanc campum magnum appellat *campum magnum Legionis*. Ita illic legitur. Ἔςι πολίχνη Γαβὲ καλουμένη, ὡς ἀπὸ σημείων ιϛ' τῆς Καισαρείας (hic exciderunt ſequentia ob convenientiam vocum Καισαρείας & Διοκαισαρείας, uti liquet ex Hieronymo, Ἔςι δὲ ἄλλη κώμη Γαβαθὰ ἐν ὁρίοις Διοκαισαρείας, *eſt & alia villa Gabatha in finibus Diocaeſareae*) παρακειμένη τῷ μεγάλῳ πεδίῳ τῆς Λεγεῶνος. *Eſt oppidum Gabe dictum, in ſexto decimo miliario Caeſareae, & alia villa Gabatha in finibus Diocaeſareae juxta grandem campum Legionis.* In voce Ἰταβύριον mentio fit campi magni, & mons Tabor in eo ſitus eſſe dicitur. Nempe ita in extremo campo magno ſitus fuit, ut ab Euſebio ei attribuatur, a Joſepho inter illum & Scythopolin collocetur. His ſubjungamus teſtimonium Hebraeorum in Miſna, qui Galilaeae partem campeſtrem illam appellant quae ſycomoros producit (סימן לשפלה שקמה *ſigna planitiei ſunt ſycomori*) ea autem eſt magna pars Galilaeae inferioris, occidentalior videlicet, nam illam quae circa Tiberiada eſt a campeſtri diſtinguunt, & appellant עמק vallem. Ita enim diſtinguunt Judaeam quoque tripartito, in montes, campum & vallem. Vide ſupra capite XLVII. Ex quibus intelligitur quid ſit μέγα πεδίον campus magnus Joſepho, diſtinctus ab illo qui a Jordane medius ſecatur, & ab Euſebio (uti & a ſcriptore libri *Judith*. 4 5.) Αὐλὼν ſolet appellari, vel αὐλὼν Ἱεριχοῦς.

De nomine urbis eo tempore clarae, Legionis, ſolet Euſebius *campum* hunc *magnum Legionis* μέγα Πεδίον Λεγεῶνος dicere, Hie-

Hieronymus *latiſſimum campum*, vel *campum maximum*, *campum praegrandem*, aut addito nomine *grandem campum Legionis*. Extendit ſe Ptolemaidem verſus a Legione, uti liquet ex verbis Euſebii, ad vocem Καμών. Alibi docemur amplius milliaribus novem a Legione ſe extendiſſe uti Euſebius ſcribit ad vocem Ἀρβηλά. Verba ipſa mox dedimus. Nec tantum ſeptentrionem verſus ſive Ptolemaidem ſe porrexit campus hic magnus a Legione, ſed orientem quoque ſive Scythopolim, uti patet ex iis quae mox ex Euſebio produximus ad vocem Ἰεζραιήλ .... & ad vocem Βαιθακάθ.

Campus hic idem videtur *Judith*. 1. 8. Πεδίον μέγα Ἐσδρηλώμ dici & recenſeri inter alias regiones terrae Iſraëliticae. Vallis quidem Jizreël uti in V. T. ejus mentio fit non adeo magna fuit, teſte Hieronymo: ſed videtur nomen μεγάλου Πεδίου non huic tantum valli ſed planitiei vicinae verſus occaſum datum fuiſſe, & ab urbe regia Jizreël cognomen ei datum, uti poſtea tempore Hieronymi ab urbe Legione, quae celebris evaſit ab eo tempore quo Palaeſtina in poteſtatem Romanorum fuit. Niſi enim dicamus per μέγα Πεδίον majus ſpatium terrae quam vallis Jizreël occupat intelligi, videbitur in enumeratione partium terrae Iſraëliticae inferior Galilaea praetermiſſa. Hae enim recenſentur illic, Carmelus, Gilead, Galilaea ſuperior (inferioris nulla mentio; ergo comprehendetur ſub ſequenti: ordo poſtulat hic memorari) campus magnus Eſdrelon, Samaria regio, Peraea, & uſque ad Jeruſalem, Betanen, Chellus, Cades & rivum Aegypti. Alias Πεδίον μέγα ſolet nuncupari ἁπλῶς. Uti 1 *Macc.* 12. 49. Ibi videtur Campus magnus Galilaeae intelligi, nam dicitur Tryphon miſiſſe in Galilaeam & Campum magnum ad perdendos illos qui cum Jonathane fuerant. Atqui illi erant omnes in Galilaea, non alibi, eo enim illos miſerat Jonathas. Confer *comma* 47. Ergo hic intelligitur πεδίον μέγα τῆς Γαλιλαίας. Videretur prima ſpecie ab hoc campo diverſum Πεδίον πλησίον Δωθαίμ, *Judith*. 4. 5. illic enim legitur Betomeſthem ſita eſſe ἀπέναντι Ἐσδραήλων κατὰ πρόσωπον τοῦ Πεδίου τοῦ πλησίον Δωθαίμ. Si hic campus Eſdrelon fuit, cur eum ita non appellat,

uti *cap.* 1. *cap.* 8? cur dicit ἀπέναντι Ἐσδρηλὼν & non potius ἀπέναντι τοῦ Πεδίου τοῦ Ἐσδρηλώμ; Sic plana fuiſſent omnia. Sed notandum eſt Campum hunc maximum, quod & maribus contigit, in varias partes dividi poſſe & a locis vicinis alia & alia nomina adipiſci. Atque ita campus hic vel pars ejus Πεδίον Μεγεδδαοῦς *Campus Megiddo* videtur dici III *Ezr.* 1. 27. & 2 *Chron.* 35. 22.

Praeter campos hos duo, μεγάλων πεδίων nomine notos, campeſtria terrae Iſraëliticae cernuntur in regione maritima a monte Carmelo auſtrum verſus uſque ad terminos terrae Iſraëliticae auſtrales. Nulli enim montes conſpiciuntur in toto illo tractu. Colles excipio aliquos & tumulos arenarum, uti qui in Joppe videntur & quibus duae turres impoſitae hodieque ſuperſunt, & cui urbs Philiſtaeorum Gath inaedificata fuiſſe dicitur. Ingens haec planities non unum nomen habuit ſtante Templo ſecundo, ſed pars ejus ſeptentrionalior, quam aliqui a Joppe ad Caeſaream tantum extendi volunt, Saron & Σαρωνὰς appellatur, cujus apud Euſebium & alios fit mentio. De hoc & ſupra egimus *capite* XXXII. Hieronymus diſerte illos campos memorat *in comm. ad Jeſ.* 33. *Saron omnis circa Joppen Lyddamque appellatur regio in qua latiſſimi campi fertileſque redduntur.* Idem ad *Jeſ.* 65. *Pro campeſtribus in Hebraeo* שרון Saron *ponitur. Omnis regio circa Lyddam, Joppen & Jamniam apta eſt paſcendis gregibus.* 1 *Chron.* 27. 29. armentis paſcentibus in *Sarone* בשרון praefectus fuiſſe Schittai legitur, & armentis paſcentibus בעמקים ἐν τοῖς αὐλῶσι Schafat. Nota diſtingui Saronem a עמקים. Mox ſcriptum fuerat בשפלה ἐν τῇ πεδινῇ creſcere oleas & ſycomoros, *commate* 28. Quandoquidem autem Saronas locus inprimis aptus fuit paſcendis gregibus, non eſt mirandum etiam Gaditas, qui paſcendorum pecorum ſtudio erant dediti, heic greges paviſſe. Id licuiſſe ſecundum conſtitutiones Joſuae ſupra recenſitas *cap.* XL. Judaei tradunt. Sunt qui aliam Sarona locent trans Jordanem in regione Gaditarum: ſed hoc neceſſarium non erat: & notatu dignum eſt 1 *Chron.* 5 16. ſcribi Gaditas habitaſſe in Gilead & Baſchan וכל מגרשי שרון *& omnibus ſuburbiis Saronis.* Quid? ha-

Digitized by Google

habitabantne in ſuburbiis, non vero in urbibus, ſi illa regio ad ipſos pertinuit? Sed ſuburbia paſcuis erant deſtinata: vide *Num*. 35. 3. *Joſ*. 14. 4. Adeoque Saron illa quaerenda eſt in tali regione cujus non urbes ſed ſuburbia ab ipſis incolebantur: & quum haec regio Saron notiſſima ſit ac alendis pecoribus apta & alendorum pecorum cura Gaditis erat prae aliis tribubus cis Jordanicis, cur alteram Sarona fingeremus trans Jordanem? In ora hac campeſtri ſive maritima Palaeſtinae ſita fuit Antipatris. Joſepho *lib*. I. *de bell*. *cap*. 16. dicitur ἐν τῷ καλλίστῳ τῆς βασιλείας πεδίῳ in pulcerrimo regni campo ſita & fluminibus arboribuſque πλουσία. Erat tamen non longe a montibus, urbs παρόριος. Ita Joſephus *de bell*. *c*. I. 4. ubi planitiem inter illam & Joppen fuiſſe notat, quod ſpatium erat centum & quinquaginta ſtadiorum, uti ſcribit *Antiquit*. XIII. 13. Haec ſunt illa πεδινὰ quae in Samaritide fuiſſe Ariſteas ſcribit, τινῶν πεδινῶν τῶν κατὰ τὴν Σαμαρεῖτιν λεγομένων καὶ τῶν συναπτόντων τῇ τῶν Ἰδουμαίων χώρᾳ, *Campeſtria quaedam in Samaritide & quae ad regionem Idumaeorum pertinent*. Per haec πεδινὰ ad Idumaeam pertingentia intelligit Sephelam ad auſtrum Joppes, quae I *Maccab*. 4. 15. Πεδία τῆς Ἰδουμαίας, *Campi Idumaeae* nuncupantur, quoniam, uti ante notatum eſt *capite* XII, portio auſtralis Judaeae nomen Idumaeae id temporis gerebat.

Regionem illam, quae ab Azoto uſque ad Dora aut Carmelum montem extenditur, campeſtrem eſſe liquet etiam ex teſtimonio Joſephi, ſcribentis *lib*. V. *Antiquit*. *cap* I. regionem Danitarum complecti vallem Cananaeae ad occaſum & terminari Azoto & Doris & eodem *libro cap*. 2. Danitas a Cananaeis expulſos eſſe regione campeſtri & ad montana fugiſſe. Collocatur etiam regio campeſtris circa Emmauntem, eam videlicet quae Nicopolis dicta eſt poſtea. I *Macc*. 3. 40. παρενέβαλον πλησίον Ἐμμαοὺμ ἐν τῇ γῇ τῇ πεδινῇ, caſtrametati ſunt prope Emmauntem in regione campeſtri. Circa Adida urbem etiam campi fuere. Ἰουδαίας πεδία ipſi ſubjacebant. Joſephus *Ant*. XIII. II. I *Macc*. 13. 13. Ἀδιδὰ κατὰ πρόσωπον τοῦ πεδίου. Πεδίον etiam μέγα καὶ καλὸν circa urbem Bethſchemeſch Joſephus memorat.

Pars auſtralior orae hujus campeſtris & litoralis Palaeſtinae

 Se-

Digitized by Google

Sephela, Σεφηλὰ, nomine Hebraïco שפלה dicta eſt, & extendit ſe ad occaſum & auſtrum Eleutheropolis, quamvis nomen Sephela unamquamque planitiem ſignificare poſſit. Hinc eſt quod Hieronymus ad *Obad.* 1. *per incolas Sephela*, ſive campeſtrium, intelligendos eſſe ſcribat *Liddam & Emmaus*, Dioſpolim videlicet Nicopolimque: & alios putare eam *Sephelam id eſt campeſtrem regionem quae circa Eleutheropolim eſt repromitti.*

Erat praeterea Πεδίον Ἀσὼρ in Galilaea 1 *Macc.* 11.67. Erat πεδιὰς in regione Diocaeſareenſi in qua ſita Aznoth. Vide Euſebium ad vocem Ἀζανώθ. Et Thabor erat ἐν τῇ Πεδιάδι. Ita ſcribit ibidem & ad voces Ἀκσάφ & Ἀχσελώθ. Illa Πεδιὰς tamen non dicitur illi μέγα Πεδίον Λεγεῶνος uti ſolet. Eſt & Πεδίον τοῦ Λιβάνου, in quo urbs Baalgad ad radices montis Ermon ſita fuit teſte Euſebio ad vocem Βααλγάδ.

Mentio fit quoque apud Joſephum *lib.* VI. *de bello cap.* 2. campi cujuſdam vel vallis (nam αὐλὼν pro πεδίῳ uſurpari ſolet & pro valle uti vidimus) prope vicum Gibeath Saulis 30 ſtadiis ab Hieroſolymis, qui αὐλὼν ἀκανθῶν dictus ſit. Quod non multum differt a φάραγγι ἀκανθῶν, de qua vide ſupra *pag.* 351. Idem Jerichunta *in campo*, ἐν πεδίῳ ſitam ſcribit: alii convallem vocant, αὐλῶνα. Theophraſtus *in hiſtoria plantarum*, *l.* II. *c.*8. palmas optimas Syriae ἐν τῷ αὐλῶνι creſcere notat, id eſt, ἐν αὐλῶνι Ἱεριχοῦς, uti loquitur Euſebius. Sic Dioſcorides de balſamo teſtatur id ſolum creſcere ἐν αὐλῶνι Judaeae, i.e. Jerichuntino, Theophraſtus *hiſt. plant.* IX. 6. ἐν τῷ αὐλῶνι τῷ περὶ Συρίαν, quem cave confundas cum eo quem capite 7 vocat, ἐν Αὐλῶνα καλοῦσιν, πεδίον πολὺ καὶ καλὸν, *campum ingentem & pulcrum quem* Aulona *appellant.* Hic enim inter Libanum eſt & inter Antilibanum. Memorat Tacitus *hiſt. lib.* V. haud procul a lacu aſphaltite *campos quos ferunt olim uberes*, in quibus veſtigia urbium igne everſarum. Innuit regionem Sodomiticam & vicinam.

Circa Ptolemaïda fuiſſe magnam planitiem quam μέγα Πεδίον vocat Joſephus oſtendimus ſupra. Maundrellus aliique recentiores idem confirmant. Monconiſius in Itinerario *tom.* II. *p.*63. videtur campum magnum Eſdrelon extendere uſque ad Ptolemaï-

Digitized by Google

maïda, ſic ut verba Joſephi κατὰ τὸ μέγα πεδίον ſitam fuiſſe Ptolemaïda ſecundum Monconiſii deſcriptionem de ipſo magno campo Eſdrelon accipi queant. Sic ille, *la plaine s'etend juſques au bord de la mer, & a environ 12 milles de largeur & autant de longeur. Du côté de midy elle a la mont du Carmel, du Nord St. Jean d'Acre, & au couchant la mer mediterranée.* Nec ſane, ſi quis a Ptolemaïde proficiſcatur ad campum Ezdrelon vulgo nunc dictum, iter inſtituitur niſi per campos, ſic ut dici omnino poſſit τὸ μέγα Πεδίον Ptolemaïda uſque extendi: quumque Hieronymus in epitaphio Paulae illam a Tabor ſcribit adſpexiſſe procul campos latiſſimos Galilaeae crediderim eum hoc nomine campeſtrem regionem verſus Ptolemaïda protenſam intellexiſſe. Maundrellus *p. 57. itinerarii ſui* campum in quo Acra ſive Ptolemais eſt ſita jungi campo magno Eſdrelon ſcribit, ita ut vallis intermedia ad radices Carmeli ducat a campo Ptolemaïdis ad campum Eſdrelon: *We began*, ſcribit, *to declin from the ſea coaſt, and to draw off more eaſterly croſſing obliquely over the plain and in two good hours we arriv'd at is farther ſide where it is bounded by mount Carmel. Here jou find a narrow valley letting you out of the plain of Acra into that of Eſdraelon.*

CAPUT LVI.

DE LOCIS INCULTIS ET SYLVIS PALAESTINAE.

מדבר *locum incultum potius quam omnino deſertum notat.* Ἔρημος *idem in ſcriptis Judaeorum. Loca paſcua ita dicta. Cur regiones paſcuae tempora Hieronymi non appellentur* מדברות & ἔρημοι. *Solitudo Judae* מדבר יהודה *quae.* Ὀρεινὴ τῆς Ἰουδαίας *diverſa ab* ἐρήμῳ τῆς Ἰουδαίας. *Ligtfooti ſententia non probata. Eremus S. Johannis Baptiſtae male collocatur in regione transJordanica. Urbs Ephraim memorata* Joh. 11. 54. *ſita in ſolitudine, & ubi. A Jerichunte uſque ad Scythopolin regio non habitata. Campus magnus Jordanis* ἐρημία *dictus.* Ἔρημος *inter Hieroſolymas & Jerichuntem: quemadmodum & inter Jerichuntem*

Digitized by Google

tem ac Jordanem. Sylvae in Palaeſtina aliquae recenſitae. Arborum ſylveſtrium Palaeſtinae aliquot genera.

QUae loca Hebraei מדברות nuncupant, ἐρήμους Graeci, Latini ſolitudines aut deſerta appellare ſolent. Mallem ego loca inculta dicere. Nec tamen eadem vis voci Hebraeae quae Graecis Latiniſque ſubjecta eſt. Loca enim מדברות dicta non eſſe deſerta omnino & incolis deſtituta, aut opponi τῷ ישוב *loco habitato*, (uti οἰκουμένη & ἔρημος opponuntur ſibi mutuo ab interpretibus Graecis *Jeſ.* 13. 9.) vel ex eo liquet quod Joſuae *capite* 15 urbes recenſeantur in מדבר ſitae. Et tralatitia eſt obſervatio, quum Johannes Baptiſta in eremo Judae Euangelium annunciaſſe legitur, non ſolitudinem incolis vacuam ſed tractum ſingularem Judaeae circa lacum Aſphaltiten debere intelligi, nec ad imitationem inſtituti Johannis ſolitudines incolis carentes adiri debere, quum & in illa ἐρήμῳ urbes fuerint, & auditores ſane habuerit Johannes quibus adventum Meſſiae nunciaret. Quare fuerunt qui ſignificationem nominis מדבר a voce דבר, *caula*, & דבר *duxit*, *direxit*, peterent, ita ut loca paſcendis pecoribus apta denotet. Paſtas pecudes fuiſſe in מדברות negari haud poteſt. Diſerta haec verba doctorum Judaicorum leguntur in codice *Bava kama*, *cap.* VII. *miſn.* 7. אין מגדלין בהמה דקה בארץ ישראל אבל מגדלין בסוריא ובמדברות שבארץ ישראל *Pecudes minoris ſpeciei* (*oves*, *capras* &c.) *non alunt in terra Iſraelitica: verum in Syria & in* מדברות (ἐρήμοις) *terrae Iſraeliticae.* Videtur itaque מדבר locum indicare paſcendis gregibus aptum, & opponitur a Judaeis regionibus cultis, מקום שדות וכרמים in quibus ſegetes, vineta aut oliveta inveniuntur, quare & מדברות jungunt Judaei cum יערים *Sylvis*, eadem tradentes eſſe jura τῶν *Midbaroth* & *Jearim* reſpectu paſturae. Hinc etiam patet quamobrem regiones aliquae terrae Iſraëliticae, quae verbi gratia tempore Joſephi & Hieronymi celebrantur uti paſcuae (ita Hieronymus *in comm. ad Jeſ.* 65. ſcribit, *omnem regionem circa Lyddam*, *Joppen & Jamniam aptam eſſe paſcendis gregibus*) non tamen unquam in ſcriptis veteris Inſtrumenti מדברות appellen-

lentur; quoniam videlicet terra diviſa inter tribus tempore Joſuae tractus ille Judae vicinus lacui Aſphaltiti hoc nomen accepit, & alia loca tunc magis culta fuerunt; ſic ut illa aetate מדברות non fuerint, ſed poſtea; quando tamen nomine מדבר aut ἐρήμου dicta non ſunt, ſed id nomen proprium uni regioni manſit cui olim datum fuerat: quod confirmare poſſem exemplis a noſtra patria & vicinis regionibus petitis.

Solitudo Judae (liceat mihi iſta voce uti pro Hebraea מדבר) dicitur מדבר יהודה, ea nempe regio quae ad occaſum erat lacus Aſphaltitis. *Jud.* 1. 16. dicitur ad auſtrum ערד fuiſſe. *Joſ.* 15. 61. in ſolitudine Judae urbes hae ſex recenſentur Betharaba, Middin, Secaca, Nibſchan, urbs ſalis, & Engeddi. Videntur autem partes hujus ſolitudinis a locis viciniis alia nomina accepiſſe, uti mons ſolitudinis Ziph 1 *Sam.* 23. 14. (vulgatus addit *mons opacus*, quae in Hebraeo non leguntur) ſolitudo Maon. 1 *Sam.* 23. 25. ſolitudo Thekoae. 2 *Chron.* 20. 20. ſolitudo Engaddi 1 *Sam.* 24. 2. quae deſerta poſtea ἔρημος τῆς Αἰλίας & eremus urbis ſanctae dicta ſunt. Vide Euſebii Onomaſticon *ad vocem* Θεκὼ & ſcriptores aevi medii. Idem & ἔρημον nuncupat ἐν αὐλῶνι Ἱεριχοῦς, Hieronymus *ſolitudinem quae eſt in aulone Jerichus id eſt regione campeſtri*. Vide illos ad vocem Engaddi. Ziph autem & Maon erant urbes non in ſolitudine ſed regione montana ſitae. *Joſ.* 15. 55. Diſtinguit autem ſacer Codex urbes ſitas in montanis Judae ab urbibus ſitis in ſolitudine. Confer comma 61. & 48. Quare non videtur mihi dicendum ὀρεινὴν τῆς Ἰουδαίας eſſe eandem cum ἐρήμῳ τῆς Ἰουδαίας, quae ſententia Ligtfooti eſt. Firmare eam nititur plus uno loco ex verbis *Pſ.* 75. 7. ubi מדבר הרים *ſolitudo montium* legitur, quod de ὀρεινῇ Ἰούδα, quae ſimul ἔρημος ſit, explicat. Sed הרים eo loco *montes* notare non puto. Voces תרימו *commate* 5, & 6. ירים *commate* 8. plane me ad notionem *exaltandi* ducunt: ne jam de ſcopo Pſalmi ipſius dicam, & conſenſu aliorum interpretum.

Invaluit apud multos opinio ſolitudinem Judae fuiſſe trans Jordanem, qui & eremum S. Johannis Baptiſtae illic collocant. Non nego, imo adſtruxi hanc ſententiam alibi pluribus, regionem

Digitized by Google

nem trans Jordanem Ἰουδαίαν potuiſſe dici, atque ita nuncupatam a quibuſdam fuiſſe: verum quando eremus ſive ſolitudo Judae memoratur, de ſolitudine cis Jordanem cogitandum eſt, quae ita in ſacris literis collocatur, & hoc nomine nota eſt: nunquam enim, quod ſciam, locus vel regio aliqua Peraeae appellatur ἔρημος Ἰου-δα. E contrario opponitur ſolitudo in regione trans Jordanem ſolitudini Judae in ſcriptis vetuſtiſſimis Hebraeorum. *Midraſch Schir Haſſchirim. fol.* 17. *col* 3. ולאיכן הוא מוליכן מאן דאמר למדבר יהודה ומאן דאמר למדבר סיחון ועוג מאן דאמר למדבר יהודה הה״ד עוד אושיבך באהלי׳ כימי מועד ומאן דאמר למדבר סיחון ועוג מדכתיב הנה אנכי מפתיה והולכתיה המדבר ודברתי על לבה ונתתי לה את כרמיה וגו׳ *Quo ducet illos (Meſſias?) Sunt qui dicant, ad ſolitudinem Judae. Alii vero, ad ſolitudinem Sichonis & Ogi. Illi qui dicunt, ad ſolitudinem Judae, nituntur his verbis* (*Hoſ.* 12. 10.) Faciam te habitare in tentoriis, uti tempore conventus ſolennis; quum ter in anno Hieroſolymas adſcendebant, uti gloſſator explicat: *qui autem ſolitudinem Sichonis & Og eſſe eum locum contendunt, ſententiae ſuae praeſidium in his quaerunt* (*Hoſ.* 2. 13.) Alliciam eos & ducam in ſolitudinem, & ſecundum vota animi eorum loquar & vites eorum dabo iis &c. Manifeſtum eſt ex his, aliam eſſe ſolitudinem Judae, aliam trans Jordanem, nec illas quae in Sacro Codice & ſcriptis Judaeorum diſtinguuntur, eſſe temere confundendas. In *Midraſch Ruth fol.* 49. *col.* 2. etiam memoratur מדבר סיחון ועוג *ſolitudo Sichonis & Ogi*, & verba Hoſeae mox laudata adduntur.

Praeter hanc ſolitudinem, ſive tractum incultum, commemoratur quoque in ſacris tabulis ſolitudo Gibeon 2 *Sam.* 2. 24. quae ubi fuerit ex ſitu urbis, unde dicitur, colligi aliquo modo poteſt. Praeterea ſolitudo a Jerichunte tendit per montana Bethelis *Joſ.* 16. 1. quae ſolitudo Bethaven *Joſ.* 18. 12. videtur appellari & in qua Joſua incolas aliquos urbis Ai fugientes cecidit *Joſ.* 8. 24. Circa hanc ſolitudinem videtur fuiſſe urbs Ephraim,

Digitized by Google

phraim, in qua Chriſtus *Joh.* 11. 54. delituit. Mentio illius oppidi videtur fieri quoque apud Joſephum *lib.* v. *de bello cap.* 8. ubi narrat Veſpaſianum Caeſarea profectum illas Judaeae partes quas nondum ſubegerat petiiſſe & in regionem montanam profectum Gophniticam & Acrabattenen toparchias occupaſſe, & deinde Βηθηλᾶ καὶ Ἐφραὶμ πολίχνια, *Bethel & Ephraim oppidula.* Videtur itaque inter Jerichuntem & Bethel illa urbs quaerenda. Poſſet & eadem eſſe quae octo milliaria abeſt Aelia περὶ τὰ ὅρια Αἰλίας, dicta Ἐφραὶμ, teſte Euſebio in Onomaſtico ad vocem Ἐφρών. In regione transJordanem ſolitudo ſive מדבר appellatur ea regio in qua urbs בצר *Joſ.* 20. 8. *Deut.* 4. 43. Illic quoque ערבה fuit & ערבות מואב. ערבה per ἔρημον aliquando redditur. Vide *Zach.* 14. 10. Verum plerumque pro ערבות מואב Ἀραβὼθ Μωὰβ habent. Invenio & *Joſ.* 13: 3. ἀπὸ τῆς ἀοικήτου τῆς κατὰ πρόσωπον Αἰγύπτου, quod non convenit cum contextu Hebraeo, in quo nihil de ἀοικήτῳ. Atque ita Symmachus *Deut.* 3. 17. pro ערבה habet πεδινὴν καὶ ἀοίκητον, ſenſum, more ſuo, non verba, reddens; contra ac ſolet Aquila. Si quae porro ſolitudines terrae Iſraëliticae in ſacris literis memorantur, earum ſitus ex adjectis nominibus urbium aut locorum colligi debet.

Joſephus tractum illum montanum qui a Jerichunte Scythopolin uſque protenditur vocat ἀοίκητον πᾶν ὄρος διὰ τὴν ἀγονίαν, *montem qui ob ſterilitatem non habitatur*, & ſolitudinem appellat ſive ἐρημίαν ſpatium illud omne quod Jordanes perlabitur inter lacum Tiberiadis & Aſphaltiten *lib.* III. *de bell. cap.* 18. ubi de Jordane, Διεκτέμνει τὴν Γεννησὰρ μέσην, ἔπειτα πολλὴν ἀναμετρούμενος ΕΡΗΜΙΑΝ, εἰς τὴν Ἀσφαλτῖτιν ἔξεισι λίμνην. *Secat lacum Genneſar medium. Deinde per multam ſolitudinem exit in lacum Aſphaltiten.* Haec quum ita ſe habeant, & montes adjacentes non ſint habitati, ὄρος ἀνοίκητον Joſepho dicti, errant omnino qui in mappis geographicis Palaeſtinae circa utramque ripam Jordanis urbes & vicos plurimos collocant. Sed venia iis danda eſt. Voluerunt omnibus locis Palaeſtinae quae in ſacris literis memorantur certam ſedem in mappis ſuis aſſignare, etiamſi iis de locorum ſitu vix aliquid certi conſtaret, nulla habita ratione an

 in

Digitized by Google

in tractu inculto plane an habitato locarentur. Meminit & ἐρήμου inter Hieroſolymas & Jerichunta *lib*. x. *Antiq. cap*. 11. Φεύγει, ſcribit ἐκ τῆς πόλεως μετὰ τῆς καρτερᾶς φάραγγος καὶ διὰ τῆς ἐρήμου, *fugit ex urbe per anguſtam vallem & ſolitudinem* & captus fuit non longe ab Jerichunte. Idem capite 4 omne illud ſpatium quod inter Hieroſolymas & Jerichuntem eſt teſtatur eſſe ἔρημον καὶ πετρῶδες, deſertum & ſaxoſum, & ſpatium terrarum ultra *Jerichuntem* verſus Jordanem aeque eſſe ἔρημον καὶ ἄκαρπον, deſertum & ſterile. Euſebius epiſcopus Caeſareae Palaeſtinae in *lib*. IX. demonſtrationis Euangelicae commemorat ἐρημίαν τοῦ Ἰορδάνου, *ſolitudinem Jordanis* in qua Johannes baptizabat appellatque τὴν ἔρημον τὴν παρὰ τῷ Ἰορδάνῃ ποταμῷ *ſolitudinem quae eſt juxta Jordanem fluvium*. Ibi quoque citat verba prophetae *Jeſ*. 35. 2. καὶ ἀγαλλιάσεται τὰ ἔρημα τοῦ Ἰορδάνου καὶ ἡ δόξα τοῦ Λιβάνου ἐδόθη αὐτῇ. At in contextu Hebraeo nihil legitur de ἐρήμοις τοῦ Ἰορδάνου, ſed pro iis ſunt verba אף גילת ורנן. Legiſſe videntur ירדן pro ורנן & pro voce priori aliquid quod ἔρημα notet.

Sylvas, יערים dictas, conjungimus cum locis incultis מרברות, quod & loca inculta Palaeſtinae plurimum ſaltuoſa & ſylvoſa fuerint, & ipſi Hebraei nobis praeeant, uti mox *pag*. 374. diximus: & in ipſis ſacris literis uti res haud multum diverſae jungantur מדבר & יער ἔρημον & δρυμὸς *Ezech*. 34. 25.

יער חרת *Sylva Chareth*, in qua David delituit 1 *Sam*. 22. 5. Fuiſſe in regione tribus Judae liquet ex monito prophetae Gad, ſecedendum Davidi eſſe in terram Juda, cui ut morem gereret, contulit ſe in hanc ſylvam. Poſtea & in alia ſylva delituit David in ſolitudine Ziph 1 *Sam*. 23. 15. Eſſe villam Ἀραὶθ ad occidentem Aeliae ſcribit Euſebius in Onomaſtico.

יער אפרים *Sylva Ephraim*, in quà Abſalom de quercu pependit, & occiſus eſt 2 *Sam*. 18. 6. 9. δρυμῶν Joſepho *Ant*. VI. 5. Credibile eſt ſaltum eundem fuiſſe, e quo urſi ab Eliſa immiſſi ſunt in pueros lingua procaci ei inſultantes, nam ipſe Jerichunte adſcendebat Bethelem & ex urbe pueri egreſſi ei illuſerunt. Vide 2 *Reg*. 2. 24. Fuiſſe & alibi in Ephraim ſylvas colligitur ex verbis Joſephi ſcribentis Antipatrida δένδρεσι fuiſſe πλουσίαν *lib*. 1. *de bello cap*. 16.

יער

Digitized by Google

יער לבנון *Sylva Libani*, in qua Salomo domum aedificavit 1 *Reg*. 7. 2. Hujus mentio quoque fit 2 *Reg*. 14. 9. ubi de feris ſaltus Libani. Praeterea & Δρυμὸς, regio maritima Palaeſtinae, de qua ſupra egimus *pag*. 188. videtur inter loca ſylvoſa referendus.

Arborum ſylveſtrium varia olim genera fuiſſe certum eſt. Palmarum, fraxinorum, ficuum, olearum, ſycomororum, quercuum, aliarumque meminerunt ſcriptores ſacri & Talmudici. Ex tomo Miſnae זרעים dicto multa arborum herbarumque Palaeſtinarum nomina peti poſſent ſi hoc ageremus. Nunc paſſim ficus, oleae, mori albae, palmae, piceae, cedri, piſtaciae, ſiliquae (ceratonias appellant alii, Arabes خرنوب quarum fructus dicuntur κεράτια, cibus ſuum, *Luc* 15. 16. unde eſt Belgica vox *Karaat*, ſexta pars ſcrupuli) terebinthi, lentiſci, arbuti, ilices, & eleagnae conſpiciuntur: herbae quoque illic & frutices creſcere notantur, ruta ſylveſtris, tragoriganum, origanum heracleoticum, hyſſopus, foeniculum, cyclaminus, cotyledon, ciſtus, ladon, Libanotis, thymus, zygis, umbilicus, thymbra, ſtachys, ſmilax aſpera, nardus, onitis, maron, anguria, alinterna, aliaeque.

CAPUT LVII.

DE FERTILITATE PALAESTINAE.

Solo Palaeſtinae fertilitatis laudem convenire oſtenditur ex fructibus quos protulit. Liquores Palaeſtinae, oleum & vinum, utrumque praeſtans. Sal lacus Aſphaltitis eximium. Triticum, hordeum & aliae fruges. Copia boum, ovium, caprarum & columbarum. Piſces tum ex mari ſalſo tum aquis dulcibus. Mel apum & ſylveſtre manans ex arboribus. Μέλι ἄγριον Matth. 3. 4. *quid. Palmae praeſtantes in Palaeſtina. Balſamum in convalle Jerichuntina creſcens.* Ἱεριχοῦς *eſt nomen ipſius convallis apud quoſdam. Num Joſephus, Plinius & alii fallantur, ſcribentes uni Judaeae bal-*

balſamum eſſe conceſſum. Linum & lana in Palaeſtina. Varietas ſoli Palaeſtini. Teſtimonia veterum de fertilitate Palaeſtinae, Joſephi, Ariſtaeae, Hecataei Abderitae & Polybii. Latinorum ſcriptorum verba in hanc rem, Taciti, Ammiani, & Hieronymi. Ea quae opponi nobis poſſunt diluuntur. Facies Palaeſtinae hodierna non demonſtrat olim ita quoque ſe habuiſſe. Palaeſtina vaſtata ſaepius. Strabonis teſtimonium de ſolo Hieroſolymitano expenſum.

ULtimo hoc capite libri primi nonnulla adnotare lubet de fertilitate terrae Iſraëliticae. Quum enim teſtatum ſit monumentis certiſſimis literarum & oculis hominum qui illic fuerunt hodiernam faciem Palaeſtinae multum ab illa recedere qua olim fuit conſpicua florentibus rebus Judaïcis, non defuerunt, nec deſunt, qui commentitia illa eſſe & falſa ſuſpicantur, quae ſcriptores ſacri de praeſtantia hujus regionis memoriae prodiderunt. Ea re, ut ſuus ſtet honos ſacrarum literarum tabulis, nec occaſio detur hominibus impiis labefactandi auctoritatem ſacri codicis, primo aliqua recenſebo quae ad uſum incolarum haec regio profert, deinde teſtimonia veterum adſcribam, denique ea quae ſententiae noſtrae opponi poſſent diluere conabor.

Inter liquores qui uſui humano inſervire ſolent aqua, vinum, & oleum potiſſimi ſunt. Aquas Palaeſtinae & fontes fuiſſe ſufficientes alendis tot hominibus, quot illic habitaſſe conſtat, & pluvias ſtatis temporibus magna ſatis copia coelo miſſas fuiſſe, quarum aquae in ciſternis colligi ſolebant, ex iis liquet quae capite XLVI. ſcripſimus. Procopius Gazaeus in commentario ad Deuteronomium hac quoque ratione Palaeſtinam Aegypto praefert quod Aegyptus aqua coelo miſſa careat,

Arida nec pluvio ſupplicet herba Jovi.

Certe oleo & vino gaudebat Palaeſtina prae Aegypto. Oleis non plane quidem deſtituebatur (id liquet ex Theophraſto *de cauſ. plant. l.* VI. *c.* 12.) ſed pares non erant Aegyptiae Palaeſtinis. Hinc eſt quod in Echa Rabbati legitur *fol.* 85. 3. מה היו עשרת שבטים עושים

Digitized by Google

עושים היו משלחין שמן למצרים *quid faciebant decem tribus? mittebant oleum in Aegyptum.* Hieronymus in *comm. ad Hoſ. c.* 12. *Licet quidam arbitrentur quod nequaquam in Aegypto oleum gignitur ſed pretioſiſſimum miſſum eſſe ab Ephraim cujus terra Samaria olei fertiliſſima eſt.* Talmudici in codice Menachot *cap.* VIII. 3. oleum terrae Iſraëliticae optimum Thecoae, proximum Ragabae tribuunt. Salomo etiam regi Tyriorum quotannis miſiſſe 20 coros olei legitur 1 *Reg.* 5. 11. Vites Aegyptus non habuit, & propterea zytho, potu ex aqua & hordeo, veluti noſtra regio uſa eſt. Herodotus *lib.* II. *cap.* 77. Οἴνῳ ἐκ κριθέων πεποιημένῳ διαχρέωνται· οὐ γάρ σφι εἰσὶ ἐν τῇ χώρῃ ἄμπελοι. *Utuntur vino ex hordeo facto: non enim ipſis vites ſunt.* Adde Theophraſtum *de cauſ. plant.* VI. 15. Idcirco credibile eſt uvas ab exploratoribus Palaeſtinae delatas ad exercitum Iſraëlitarum magnae admirationi & delectationi iis fuiſſe. Appellatur propterea regio vinearum & olearum ab ipſo Rabſace 2 *Reg.* 18. 32. & cultoribus vinearum atque olearum ſui fuere praefecti a Davide conſtituti 1 *Chron.* 27. 27. 28. Et quis neſcit vina Aſcalonitica, Gazetica, & Sareptana etiam a gentibus longe remotis celebrari?

A potu ad cibos & eorum condimenta ſi tranſimus, ſalem habuit praeſtantiſſimum ex lacu Aſphaltite, quem magis digerere & extenuare quam alios ſales Galenus teſtis eſt, judex optimus, iis verbis quae dedimus ſupra *capite* XXXVIII. Triticum porro, hordeum, aliaſque frumenti ſpecies hic magna copia creviſſe patet tum ex ſacris literis *Deut.* 8. 8. ubi terra tritici & hordei nuncupatur & 1 *Reg.* 5. 11. ubi Salomo quotannis 20000 coros tritici dediſſe legitur; tum ex ſcriptis Talmudicis, ubi de decimis frugum & juribus anni Sabbathici agunt.

Boum, ovium, & caprarum aviumque magnum numerum hic quoque fuiſſe liquet ex frequentibus ſacrificiis & paſcuis huic uſui deſtinatis in regione transJordanica quam propterea ſibi petuerunt tribus duae & dimidiae, & Sarona, campiſque circa Lyddam & Jamniam aliiſque.

Piſces Jordanes & lacus Tiberiadis ſuppeditabat. Teſtantur id Novi Teſtamenti tabulae, & hodieque piſces illae aquae alunt.

Digitized by Google

lunt. Ex mari magno piſces non tantum incolas locorum maritimorum ſed & ipſas Hieroſolymas aluerunt, unde porta piſcium dicta eſt quae ducit verſus Dioſpolin, teſte Hieronymo, ne jam loquar de piſcibus torrentium, veluti illis de quibus ſupra *pag.* 289.

Mel copioſum hic provenit praeter illud quod apes elaborant, in ſylvis & manat ex arboribus. Hoc eſt μέλι ἄγριον, quo alimento Johannes utebatur, *Matth.* 3.4. Nec enim Bocharto aſſentior exiſtimanti illud μέλι ἄγριον mel fuiſſe quod apes in arboribus depoſuerant. Diodorus Siculus *lib.* XIX. *cap.* 104. nos docet quid fuerit μέλι ἄγριον nuncupatum, ubi de Nabataeis ſcribit, Ἀυτοὶ χρῶνται τροφῇ κρέασι καὶ γάλακτι καὶ τῶν ἐκ τῆς γῆς φυομένων τοῖς ἐπιτηδείοις· φύεται γὰρ παρ' αὐτοῖς τὸ πέπερι ἀπὸ τῶν δένδρων καὶ μέλι πολὺ τὸ καλούμενον ἄγριον, ᾧ χρῶνται ποτῷ μεθ' ὕδατος. *Utuntur illi pro alimento carne & lacte & iis quae ex terra proveniunt: naſcitur enim apud ipſos piper in arboribus & mel plurimum quod agreſte appellant, quod potant aqua mixtum.* Sic Ἐλαιομέλι καθ' ἁλμυρᾶ τῆς Συρίας provenire Dioſcorides *lib.* I. de re medica *cap.* 37. ſcribit. Plinius XXIII.4. *Elaeomeli in Syria ex ipſis oleis manat.* Idem *lib.* XV. 7. *Sponte naſcitur (oleum) in Syriae maritimis quod Elaeomeli vocant: manat ex arboribus pingue, craſſius melle, reſina tenuius, ſapore dulci.* Et hinc forſitan odor mellis quem ſe naribus percepiſſe in ora maritima Palaeſtinae ſcribit Maundrellus.

Inter arbores palmae & arbor, ſive frutex, balſami eminent. Palmas Judaïcas plurimi veterum celebrant. Ἐδώδιμον καρπὸν habere palmas Palaeſtinae ſcribit Pauſanias *l.* IX. *c* 19. quum palmae in Aegypto & alibi fructum εὔβρωτον non haberent teſte Strabone *l.* XVII. Horatius pinguia vocat haec palmeta *Epiſt. l.* II. *ult.*

Praeferas Herodis palmetis pinguibus. ——

Theophraſtus *lib.* II. *cap.* 8. *de hiſtor. plantar:* ſcribit ſolarum illarum palmarum Syriacarum quae in Aulone (intelligit μέγα πεδίον, ſive campum magnum Jordanis quem αὐλῶνα alii nuncupant, aut certe partem ejus) proveniunt fructus ejus generis eſſe ut recondi poſſint, θησαυρίζεσθαι μόνας δύνασθαί φασι τῶν ἐν Συρίᾳ

τῶς

τὺς ἐν τῷ Αὐλῶνι. Ne quis autem putet αὐλῶνα inter Libanum atque Antilibanum hic ab eo indicari, videat quod praecedit, in Syria coele, quam Judaei incolunt, ἐν τρισὶ μόνοις ἀμμώδεσιν εἶναι τὺς δυναμένυς θησαυρίζεσθαι, *in tribus modo locis arenoſis eſſe fructus palmarum aptos recondi*: illa loca ſunt Jericho, Phaſaelis, Archelais & Livias, *gentis* Judaïcae *convalles* dictae Plinio & a palmarum proventu eidem celebratae. Phaſaelis erat περὶ τὸν αὐλῶνα τῆς Ἱεριχῦντος (Joſeph. *Ant.* XVI. 5.) ideo cum Jerichunte pro una convalle habetur.

Balſami circa Jerichuntem provenientis etiam Theophraſtus meminit hiſtoriae plantarum *lib.* IX. *cap.* 6. τὸ δὲ βάλσαμον γίνεται μὲν ἐν τῷ αὐλῶνι τῷ περὶ Συρίαν *Balſamum creſcit in Aulone* (*valle*) *Syriae*. Hic αὐλὼν eſt circa Jerichuntem. Ita a Juſtino haec explicantur *lib.* XXXVI. *Eſt namque vallis quae continuis montibus velut muro quodam cincta ad inſtar caſtrorum clauditur. Spatium loci ducentum millia jugerum. Nomine Hiericho dicitur. In ea valle ſylva eſt & ubertate & amoenitate arborum inſignis, ſiquidem palmeto & opobalſamo diſtinguitur.* Ita Strabo quoque & Joſephus teſtantur. Diodorus Siculus ἐν αὐλῶνι τινὶ balſamum creſcere ſcribit, ἐν αὐλῶνι videlicet Ἱεριχῦντος. Dioſcorides ἐν Ἰυδαίᾳ κατά τινα αὐλῶνα. Ipſe hic αὐλὼν vel πεδίον appellatur a Strabone Ἱερικὺς *lib.* XVI. Ἱερικὺς ἐςὶ, πεδίον περιεχόμενον ὀρεινῆ τινι, *Jerichus eſt campus montibus circumdatus.* Quamobrem Galenus *lib.* II. *de alimentorum facult.* ſcribit ἐν Ἱεριχῦντι in Jerichunte (i. e. in hoc campo) palmas optimas creſcere. Ita & Plinius: *Nobilitas* (*palmis*) *in Judaea nec in tota ſed in Hierichonte maxime.* Balſamum non niſi in Judaea creſcere Joſephus teſtatur, Plinius & Dioſcorides. Hos falli ſcribunt Proſper Alpinus & Petrus Bellonius, quoniam nunc in Judaea non provenit niſi in hortis, & ſumma cura coli debet, atque ex Arabia uti ex ſolo natali omne balſamum in alias regiones defertur. Ego tamen vera ſcripſiſſe Joſephum & Dioſcoridem puto. Nil vetat quo minus plantae ante ſeptendecim ſaecula in aliqua regione creverint, quae nunc in aliis longe regionibus proveniunt. Et quidni ipſa ſoli natura tot annorum intervallo mutari potuit, ſic ut nunc non

Digitized by Google

non adeo benigna mater herbarum ſit quas olim fovit atque edidit copioſe? Non ſunt illae rationes tanti ponderis ut antiquorum teſtimonia ea re ſuſpectae fidei habeamus. De frutice ipſo balſami nihil addo. Oportet illum eſſe parum verſatum in ſcriptis Romanorum & Graecorum qui ignorat quanti pretii balſamum fuerit, & quam excellens produxerit regio Jerichuntina.

Linum & lanam ad veſtitum hominum neceſſaria quis dubitet hanc terram produxiſſe quum oves, de quibus mox egimus, lanam ſuppeditent, & lini כתנא Judaeis, nobis *catoen* dicti, felix etiam in his regionibus proventus ſit circa Lyddam praecipue & in campo Eſdrelon? Sed quid diutius his immoror? ubi rerum teſtimonia adſunt, quid opus eſt verbis? Si tot hominibus ſufficere potuit alendis, qui non aliunde ſibi victum arceſſivere, uti populi mercaturae dediti, ſed agrorum proventu nutriebantur, oportet non adeo ſterilem illam fuiſſe, ac a nonnullis depingitur. Hac ratione & Joſephus *lib.* III. *de bello c.* 2. uſus eſt ſcribens μέγιςον τεκμήριον ἀρετῆς καὶ εὐθηνίας eſſe τὸ πληθύειν ἀνδρῶν ἑκατέραν, *quod nempe & Samaritis & Judaea incolis refertae ſint.*

Attendi etiam velim ad varietatem ſoli in Palaeſtina, montes, valles, litora aquis ſalſis & aquis dulcibus adſita, & ſimilia quae variis hominum ingeniis & ſtudiis ſatisfacere potuerunt. Non poſſum quin adſcribam verba Dionyſii Halicarnaſſenſis in Antiquitatibus Romanis *lib.* I. *p.* 28. Ἐγὼ τὸν ἐκ γῆς πλῦτον ἐκ ἐν μιᾷ τίθεμαι καρπῶν ἰδέᾳ, ἐδ' εἰσέρχεταί μοι ζῆλος οἰκήσεως ἐν ᾗ μόνον εἰσὶν ἄρυραι πίονες, τῶν δ' ἄλλων ἐδὲν ἢ βραχύ τι χρήσιμον· ἀλλ' ἥτις ἂν εἴη πολυαρκεςάτη τε καὶ τῶν ἐπεισάκτων ἀγαθῶν ἐπιπολὺ ἐλάχιςον δεομένη, ταύτην κρατίςην εἶναι λογίζομαι. Τῦτο δὲ τὸ παμφορον καὶ πολυωφελὲς παρ' ἣν τινα ἄλλην γῆν Ἰταλίαν ἔχειν πείθομαι· οὐ γὰρ ἀρύρας μὲν ἀγαθὰς ἔχει καὶ πολλὰς, ἄδενδρος δ' ἐςὶν ὡς σιτοφόρος· ἐδ' αὖ φυτὰ μέν ἐςιν ἱκανὴ παντοῖα θρέψασθαι, σπείρεσθαι δ' ὡς δενδρῖτις ὀλιγόκαρπος· ἐδ' ἄμφωμεν ταῦτα παρέχειν δαψιλὴς, προβατεύεσθαι δ' ἀνεπιτήδειος· ἐδ' ἄν τις αὐτὴν φαίη πολύκαρπον μὲν εἶναι καὶ πολύβοτον, ἐνδιαίτημα δ' ἀνθρώποις ὑπαρχειν ἄχαρι· ἀλλ' ἔςι πάσης, ὡς εἰπεῖν, ἡδονῆς τε καὶ ὠφελείας ἔμπλεως. *Ego terrae opes non aeſti-*

ma

mo in una fructus ſpecie, nec me ſubit deſiderium habitandi ubi arva tantum ſunt pinguia aliarum vere rerum ad vitam utilium aut nulla aut exigua admodum eſt copia: ſed quae ſibi ipſi maxme ſufficit, & bonis aliunde advectis minimum indiget, eam puto optimam. Hanc vero copiam & commoda prae aliis terris Italiae conceſſa eſſe credo. Nec enim arva tantum bona habet, caret autem arboribus, ut frumenti ferax: neque plantis modo quibus libet alendis eſt idonea, ſed inutilis ſegetibus, ut agri arbuſti: neque largiter quidem haec utraque ſuppeditat, ſed parum apta eſt alendo pecori: neque dici poteſt eam abundare fructibus & paſcuis, injucundam vero illic eſſe hominibus habitationem: ſed omnibus voluptatibus & commodis haec terra referta eſt. Plura non addam ad commendationem Palaeſtinae, nec purum aërem qui illic hauritur laudabo, quum in Aegypto ὁμιχλώδης καὶ δροσόβολος fit, Theophraſto teſte *lib.* VI. *de cauſis plantarum cap.* 26. quoniam ad alia pergendum eſt.

Videamus porro diſerta ſcriptorum veterum teſtimonia & quidem profanorum; illis enim non dubium eſt majorem fidem habituros eos qui diverſam fovent ſententiam quam ſcriptoribus ſacris: quod vel ex eo liquet, quod ſi teſtimonio ſcriptorum ſacrorum crederent, dubitari non poſſit fertiliſſimam hanc regionem fuiſſe, quare illam lacte & melle fluentem nuncupare ſolent.

Ex Joſepho (& quis, ſodes, eo melius haec ſcire potuit? quis fide dignior, quum non videatur voluiſſe aperte mentiri tunc quum & a Judaeis & Romanis falſi convinci poſſet?) multa peti poſſunt ad demonſtrandam Palaeſtinae fertilitatem. *Lib.* III. *de bello cap.* 2. ubi ſingulas ejus regiones deſcribit, Galilaea, inquit, πίων πᾶσα καὶ εὔβοτος καὶ δένδρεσι παντοίοις κατάφυτος ὡς ὑπὸ τῆς εὐπαθείας προσκαλέσασθαι καὶ τὸν ἥκιστα γῆς φιλόπονον, *tota pinguis & paſcua eſt* (alibi, *Antiq.* XV. 5. Judaeam quoque χώραν εὔβοτον nuncupat) *omniumque generum arboribus conſita, ſic ut vel minime ſtudioſos agriculturae ubertate ſua provocent.* Et mox, ἐνεργὸς ὅλη καὶ συνεχὴς ἐστι καρποφόρος *tota culta & fructuum ferax.* Talmudici etiam prae reliquis terrae Iſraëliticae regionibus Galilaeae fertilitatem celebrant, ſcribentes *in Gem. Megilla* 6. 1. ter-

Digitized by Google

ram lacte & melle fluentem illam eſſe potiſſimum quae XVI milliaribus ab urbe Zippori, in medio Galilaeae ſita, quaquaverſum protenditur. Et Joſephus *lib.* II. *c.* 26. de bello Galilaeam ἐλαιοφόρον μάλιϛα vocat. Peraeam ibidem ἔρημον quidem maxima ex parte fatetur, ſed tamen πέδια illic δένδρεσι καταφυτα ποικίλοις *campos variis arboribus conſitos*, *oleis*, *vitibus ac palmis*. Sed Peraea nos adeo non tangit: fuit enim extra terram a Deo promiſſam Iſraëlitis, uti capite primo & tertio demonſtravimus. Samaritis, altera Palaeſtinae regio montuoſa & campeſtris erat ut Judaea, & de utraque ibidem Joſephus teſtatur eſſe εἰς γεωργίαν μαλθακὰς καὶ πολυφόρυς, καταδένδρυς τε καὶ ὀπώρας ὀρεινῆς καὶ ἡμέρυ μεϛὰς, *ad colendum molles & fertiles*, *arboribus etiam conſitas & fructibus ſylveſtribus & manſuetis plenas*. Deinde in iis *dulces admodum aquas* eſſe tradit, γλυκὺ νᾶμα πᾶν διαφόρως, *& pecudes* γαλακτοφόρυς *lacte abundantes ob boni graminis copiam*. Eodem *libro*, *cap.* XVIII. Genneſaritin deſcribit, quam amoenam ac fertilem regionem? Θαυμαϛὴν eſſe inquit φύσιν καὶ κάλλος *natura & pulcritudine admirabilem*: in qua omnis generis arbores proveniant, nuces, palmae, ficus, oleae, vites &c. Compendii cauſa ipſa verba non adſcribo. *Libro* V, *cap.* 4. regionem Jerichuntinam θεῖον χώριον, *tractum divinum* nuncupat ubi palmae plurimae, unde & mel eliciunt non multum alio melle deterius, & plantae balſami, & cypri & myrobalani, ita ut nullum κλίμα τῆς οἰκυμένης in aliis fructibus producendis ei fertilitate par ſit. Confer quae de eadem tradit *lib.* XV. *Antiq. cap.* 5. & quae de deliciis Χωρὶς Ἥτταν habet, *lib.* VIII. *Antiquitatum*, *cap.* 2. de quibus vide *ſupra pag.* 300. Idem *contra Apionem lib.* I. Χώραν ἀγαθὴν νεμόμενοι ταύτην ἐκπονῦμεν, *quam regionem bonam nacti ſimus eam colimus*. Et *lib.* VII. 24. Χώραν εὐδαίμονα, *fortunatam terram*, vaſtari cernere erat καὶ ποταμὺς ῥέοντας ὐκ ἐπὶ γῆν γεωργυμένην ὐδὲ ποτὸν ἀνθρώποις ἢ βοσκήμασιν· ἀλλὰ διὰ τῆς ἔτι πανταχόθεν φλεγομένης *flumina non per terras cultas & irriguas in hominum pecudumque uſum labentia ſed per regionem exuſtam*.

Ariſtaeam addimus, ſcriptorem qui quidem haud ille fuit quem ſe fuiſſe ſcribit, antiquum tamen, & Joſepho, Euſebio, aliiſque ve-

Digitized by Google

veteribus commemoratum qui Palaeſtinam commendat ab oleis, frumento & leguminibus omnis generis, vineis, melle, palmis aliisque arboribus frugiferis innumerabilibus, jumentis, pecoribus, paſcuis. Verba ipſa, compendii faciendi cauſa, non adſcribimus, locum indicaſſe & per ſumma rerum capita iviſſe contenti, ſociosque ei jungentes alios ſcriptores duo Graecos, quorum prior eſt Hecataeus Abderites, qui poene decies trecenta millia jugerum optimae terrae atque uberrimae Judaeos poſſidere teſtatur, poſterior Polybius *lib.* v. *hiſtor.* qui de ſeptentrionali terrae Iſraëliticae parte agens quae circa Tyrum & Philoteriam ſita eſt teſtatur agros ejus abunde ſuppeditaſſe quod alendo exercitui Antiochi par erat: Vide ejus verba nobis notata infra *libro* III. ubi agimus de urbe *Philoteria.*

Tacitus *lib.* v. *cap.* 6. *hiſtor.* de terra Judaeorum teſtatur, *Rari imbres, uber ſolum. Exuberant fruges noſtrum ad morem, praeterque eas balſamum & palmae. Palmetis proceritas & decor.* Nimirum palmae arbores ſunt ſi quae aliae φιλόθερμοι, calorem amantes & ſalſuginem. Vide Theophraſtum *de cauſ. plant. lib.* II. *cap.* 4. & III. 22. Utrumque in Palaeſtina invenire eſt. Excelluiſſe prae reliquis palmas Jerichuntinas ſupra notavimus. Calor illic erat inſignis, quare etiam metebant, non refragantibus Hebraeorum ſapientibus, ante oblatum die ſexto & decimo menſis Niſan manipulum, uti in Miſna traditur. Ad oram Palaeſtinae maritimam etiam plus caloris erat quam circa Hieroſolymas. Gazae & vicinis in locis hodieque fructus multo ante maturi ſunt quam in montanis Judae. Hic aër & ſolum frigidiora ſunt ut mihi narrarunt αὐτόπται. Ammianus Marcellinus *lib.* XIV. *Ultima Syriarum eſt Palaeſtina per intervalla magna protenta, cultis abundans terris & nitidis, & civitates habens quaſdam egregias.* Hieronymus, ipſe Palaeſtinae incola, ad *cap.* 20. *Ezech. Inclytam eſſe terram Judaeae & cunctis terris fertiliorem dubitare non poterit qui a Rhinocorura uſque ad Taurum montem & Euphratem fluvium cunctam conſideraverit terram & urbium potentiam amoenitatemque regionum.* His plura dicit Hieronymus quam ipſe dicta vellem. Paula & Euſtochium in epiſtola ad Marcellam de Bethlechem, ubi erant,

Digitized by Google

loquentes: *Quocunque te verteris arator ſtivam tenens Alleluja decantat. Sudans meſſor Pſalmis ſe avocat & curva attendens vitem falce vinitor aliquid Davidicum canit.* Aratoris mentio in verbis citatis in mentem mihi revocat quod de modo arandi in Palaeſtina ad commendandam terrae hujus fertilitatem legitur apud Brocardum in deſcriptione terrae ſanctae *cap.* 11. ſe oculis ſuis ſaepe vidiſſe duobus tantum bobus aratrum inverti, quo ille efficit terram in cultura ſua minimum laborem exigere, quum tamen multum fructum reddat. Videtur a natura ſoli id repetendum. Non patitur ratio terrae in Palaeſtina profundos ſulcos agi, ſic ut parvo labore ſuperficies ſumma poſſit inverti. Theophraſti verba huc faciunt *lib.* III. *de cauſis plantarum cap.* 25. Ὡς ἐν Συρίᾳ κατὰ βάθος ἀρώσας ἐξήρανεν, ὑπὸ γὰρ τοῦ θέρους διακαιομένη, ἐπιπλεῖον ὑπόπετρος οὖσα διέκαιε· καὶ μικροῖς ἀρότροις οἱ Σύροι χρῶνται. *Uti in Syria ſi ſolum aratro alte proſcinditur ſiccatur: calore enim toſta & magna ex parte ſubtus petroſa exiſtens aduritur. Ideo aratris exiguis Syri utuntur.* Idcirco aſini boum loco, uti liquet ex *Deut.* 22. 10. & *Jeſ.* 30. 24. nonnunquam adhibiti fuere ad arandum in Palaeſtina (qui iſti uſui apti ſunt *ubi terra levis eſt, velut in Campania*, teſte Marco Varrone *de re ruſtica lib.* 2. *cap.* 6.) operibus & rebus neceſſariis ad agri culturam miniſtrantes, uti Joſephus ſcribit *lib.* 2. *contra Apionem*: & vir unus plerumque aratro adeſt eique regendo ſufficit, teſte Maundrello, qui & obſervavit altera manu geri ſolere inſtrumentum octo pedes longum ab hac extremitate acutum ad ſtimulandos boves, ab illa inſtructum ſpatha ut lutum aratro adhaerens amoveatur, quod ille aptiſſimum judicavit ad iſtos uſus ad quos *Jud.* 3. 30. Schamgar מלמד בקר *ſtimulum boum* adhibuiſſe legitur. Sed redeamus in viam.

Verum ſententiae noſtrae opponunt faciem Palaeſtinae hodiernam. Noſtrae autem? immo vero ſcriptorum ſacrorum. Rabſace enim Aſſyrius 2 *Reg.* 18. 32. *Jeſ.* 36. 17. exploratores a Moſe miſſi *Num.* 13. 28. Zacharias *Zach.* 7. 14. Jacobus *Gen.* 49. 11. Moſes *Deut.* 8. 7. & Deus ipſe hujus terrae fertilitatem praedicant. *Exod.* 3. 8. *Ezech.* 20. 6. *Joël* 2. 3. Magna pars terrae, di-

Digitized by Google

dicunt, non niſi rupes & horridas ſylvas continet. Pauci ſunt agri culti & conſiti: fluvii & fontes fere nulli. Verum abunde puto demonſtratum eſſe laudem felicis ingenii & fertilitatis ſolo Palaeſtinae veteris negari non poſſe: ſed poſtquam Judaei eo miſeriarum venerunt ut exturbati ex regione ſua per orbem vagi & extorres ſpargerentur, tellus ipſa irae divinae veſtigia gerens aliam longe faciem induit; inprimis poſtquam patrato bello, quod ſacrum vocant initumque a Chriſtianis eſt ut Mohammedanos Palaeſtina exuerent, Arabes aliique Nomades continentibus bellis inter ſe geſtis univerſam regionem theatrum effuſiſſimarum populationum conſtituerunt, & conſtituunt etiamnum, ita ut in orbe terrarum nuſquam minus tutum ab inſidiis iter carpatur, & frequentibus extorſionibus avarorum hominum magis moleſtum. Haec juxta mecum omnes ſciunt qui itineraria ſaeculo uno alterove abhinc edita perlegerunt. Quis ergo non deprehendit temere judicari de priſtino ingenio illius regionis ex facie hodierna? Solum ſterile, nudas rupes, ſolertia humana converti poſſe in loca vineis induta & cultoribus ſuis alimentum praebere apta liquet ex Maundrello (verba dedimus *pag.* 310.) quod ipſum experientia noſtrorum temporum confirmat. Quid? quod & Plinius *lib.* XVII. 4. *Pucina vina* ſcribat *in ſaxo coqui*, & Chia vina praeſtantiſſima in rupibus quae nonniſi quatuor digitorum ſpatio terra tectae ſunt. Verum agri vel optimi cultu defecti quales evadunt? Et quid non hoſtium furor efficere valet in vaſtandis regionibus fertiliſſimis? Luculentum eſt hanc in rem Joſephi de hujus ipſius Palaeſtinae parte teſtimonium quod extat *lib.* V. *de bell. cap.* 7. Καθάπερ ὑπὸ τῶν ἀκρίδων κατόπιν ὕλην ἐςιν ἰδεῖν ἐψιλωμένην πᾶσαν ὅτω τὸ κατὰ νώτȣ τῆς Σίμωνος ςρατιᾶς ἐρημία κατελείπετο. Καὶ τὰ μὲν ἐμπιπράντες, τὰ δὲ κατασκάπτοντες, πᾶν δὲ τὸ πεφυκὸς ἀνὰ τὴν χώραν ἢ συμπατȣ̃ντες ἠφάνιζον, ἢ νεμόμενοι καὶ τὴν ἐνεργὸν ὑπὸ τῆς πορείας σκληροτέραν ἐποίȣν τῆς ἀκάρπȣ, καθόλȣ τε εἰπεῖν, ȣ̓δὲ σημεῖον τι κατελείπετο τοῖς πορθȣμένοις τȣ̃ γεγονέναι. *Quemadmodum poſt locuſtas ſylvae cernuntur ſpoliatae frondibus, ſic quoque poſt terga exercitus Simonis vaſtitas relinquebatur. Alia quidem comburendo, alia diruendo, omniaque quae ex ſolo edita erant pe-*

 dibus.

Digitized by Google

dibus conculcantes delebant, aut depaſcebant, terramque cultam ipſa inculta reddebant duriorem, ita ut ne ſignum quidem rerum vaſtatarum remaneret, unde liqueret eas aliquando fuiſſe. Quae de locuſtis Palaeſtinae narrat Joſephus illuſtrari merentur ex hiſce Hieronymi ad *cap.* 11. *Joëlis. Non declinabunt a ſemitis ſuis. Hoc nuper in hac provincia vidimus. Quum enim locuſtarum agmina venirent, & aërem qui inter coelum & terram eſt occuparent tanto ordine ex diſpoſitione jubentis Dei volitant, ut inſtar teſſerularum, quae in pavimentis artificis figuntur manu ſuum locum teneant & ne puncto quidem, & ut ita dicam, ungue tranſverſo declinent ad alteram .....* & mox. *Nihil enim locuſtis invium eſt, quum & agros & ſata & arbores & urbes & domos & cubiculorum ſecreta penetrent ...* & poſt pauca narrat quomodo iſtae repulſae fuerint. *Etiam noſtris temporibus vidimus agmina locuſtarum terram texiſſe Judaeam quae poſtea miſericordia Domini inter veſtibulum & altare, hoc eſt inter crucis & reſurrectionis locum, ſacerdotibus & populis Dominum deprecantibus atque dicentibus,* parce populo tuo, *vento ſurgente in mare primum & noviſſimum praecipitatae ſunt.* Mare primum eſt mare mortuum, noviſſimum quod eſt ad occidentem, uti ipſe ibidem docet. Cornelius Brunius in Itinerario narrat, in horto aedium in quas diverterat Ramae Palaeſtinorum, locuſtas duarum horarum ſpatio omnes herbas frondeſque conſumpſiſſe, ipſoſque caules fruticum ſolo infixos.

Sunt & qui verba Strabonis Moſi putent adverſari quum Strabo de Hieroſolymis ſcribat *lib.* XVI. εἰς τὸν τόπον τοῦτον ὅπου νῦν ἐστὶ τὸ ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις κτίσμα. Κατέσχε δὲ ῥᾳδίως οὐκ ἐπίφθονον ὂν τὸ χωρίον οὐδ' ὑπὲρ οὗ ἄν τις ἐσπουδασμένως μαχέσαιτο· ἔστι γὰρ πετρῶδες αὐτὸ μὲν ἔνυδρον, τῷ δὲ κύκλῳ χώραν ἔχον λυπρὰν καὶ ἄνυδρον τὴν δ' ἐντὸς ἑξήκοντα σταδίων καὶ ὑπόπετρον. *Ad illum locum ubi nunc Hieroſolyma condita ſunt (deduxit eos Moſes) facileque obtinuit quia aemulationi non erat obnoxius nec dignus de quo contenderetur. Eſt enim locus ſaxoſus, aquis ipſe quidem abundans, ſed regio circumſita ſterilis eſt atque ſicca & intra ſpatia* 60 *ſtadiorum etiam ſolum inferne ſaxoſum habet.*

Non dicam errare Strabonem potuiſſe qui tam multa memoriae prodidit de rebus Judaïcis plane commentitia, & in his verbis

bis errat plus ſemel: nec enim Moſes Iſraëlitas uſque ad Hieroſolyma deduxit, nec Hieroſolyma facile obtinuerunt quum Jebuſitae illam urbem uſque ad Davidis tempora tenuerint. Sed demus illum ita ut res ſe habebat ſcripſiſſe. Fuerit ſolum in quo urbs Hieroſolymitana ſita fuit ὑπόπετρον circumquaque per 60 ſtadia, id aptiſſimum erat condendae arci & gentis metropoli. Id liquet ex eventu. Quam reſtitit illa regibus Syriae atque Aſſyriae & quantum negotii faceſſivit ipſis Romanis? Si quae autem natura negavit, arte & induſtria fuerunt ſuppleta, uti aquarum copia per aquae ductus & ſimilia. Ipſum illud ſolum ὑπόπετρον allicere non una de cauſa incolas potuit, quum & in iſtiuſmodi montibus terra tectis optime vites proveniant uti mox vidimus, & in Syria ipſum illud ſolum quod aratur ὑπόπετρον eſſe ἐπιπλεῖον notaverit Theophraſtus *lib.* III. *cap.* 25. *de cauſis plantarum*, & propter ὑπόπετρον τῶν αἰγιαλῶν Phoenices urbem Dora ſibi elegerint in ſedem, uti Stephanus ἐν Ἐθνικοῖς ſcribit ad vocem Δῶρος. Sed mittamus haec omnia & demus ſolum omne circa Hieroſolymas per ſtadia 60 fuiſſe ſaxoſum ita ut nihil plane proferre potuerit (quod tamen falſum eſt & indicaret Jebuſaeos quum hic ſedes figerent ineptiſſime egiſſe) num inde efficitur omnem Palaeſtinam eodem modo ſe habuiſſe? Quid facit tantillum ſpatii ad univerſam Palaeſtinam?

FINIS LIBRI PRIMI.

Digitized by Google

JEREM. IX. 12. 13.

Hieroſolymas conſtituam in acervos & luſtrum draconum, urbeſque Judae conſtituam loca deſolata, ita ut nemo eas incolat. Quis eſt vir ſapiens qui doceat iſtud & id quod pronunciavit os Dei indicet, quamobrem pereat haec terra & incendatur uti locus deſertus, ita ut nullus pertranſeat. Dicit Deus, quia neglexerunt Legem meam quam expoſueram iis, nec obtemperarunt voci meae, nec ambulaverunt in illa.

Digitized by Google

PALAESTINAE

EX MONUMENTIS VETERIBUS

ILLUSTRATAE

LIBER SECUNDUS.

IN QUO AGITUR

DE INTERVALLIS LOCORUM PALAESTINAE.

Digitized by Google

Digitized by Google

CAPUT I.

DE MENSURIS QUIBUS INTERVALLA LOCORUM VETERES METIUNTUR.

Certa ab incertis diſtinguenda. Errores in mappis geographicis plurimi. Menſurae intervallorum veteres. Miliare Romanum *quid.* מיל *idem.* פרסה *quid. Miliare Romanum aequale bis mille cubitis Hebraeorum a nonnullis creditum. Hac ratione magnitudo cubiti Hebraïci innoteſcit. Cubiti quibus Joſephus utitur diverſi a cubitis Talmudicorum. Stadium pars octava miliaris Romani. Polybii ſententia octo ſtadiis tertiam partem ſtadii addendam eſſe, ut aequale ſit ſpatium miliari Romano expenſa. Origo hujus opinionis ex confuſione pedum Graecorum & Romanorum. Aliorum ſententia ſtadia 7 & dimidium conficere unum miliare Romanum unde nata.* ריס *idem quod ϛάδιον.* Paraſangae *ſpatia 30 ſtadiorum.* Dieta *quid. Iter unius diei quale Graecis & Hebraeis.*

QUemadmodum in tradendis artibus ac diſciplinis quibuſcunque magnam utilitatem affert ſecretio rerum certarum ab incertis, ita mihi inprimis viſa eſt neceſſaria in hoc quod tractamus argumento. Tabulas geographicas Palaeſtinae, quae magno numero in manibus hominum verſantur, inepta haec permixtio ita contaminavit ut qui errores omnes indicare & menda tollere in animum

in-

Digitized by Google

inducеret, laborem in ſe ſuſciperet incredibilem, addo & invidioſum. Intereſt tamen rei literariae, ut ſciatur quis ſitus locorum teſtimoniis veterum ſcriptorum confirmari queat, quis contra incertus ſit, quidque de ſingulis auctores fide digni memoriae prodiderint. Haec explorata eſſe illi debent qui in tabula geographica regionem deſcribet, nec aliorum mappae paucis mutatis orbi denuo uti novae exponendae ſunt, & veteres errores propagandi. Quis non hoc tempore mappas Adrichomii celebrat, &, ſi quando uſui venit ut aut volumen ſacri codicis aut alia ornari oporteat inſertione mappae geographicae Palaeſtinae, illas reliquis praeferat, & nonnullis mutatis denuo curat in aes incidi? Quod ſi quis explorare velit, in quam multis Adrichomius erraverit, & quam multa plane incerta certo loco poſuerit, videat libro tertio quae nos de locis ſingulis Palaeſtinae notavimus, e quibus manifeſtum fiet quid certi ex ſcriptis veterum de locis illis hauriri poſſit. Conferat porro quiſquam mappas noſtras & adſcripta teſtimonia veterum quibus nixi hoc vel illo intervallo loca diſponimus. Haec praedicenda habui, non obtrectandi ſed verum indagandi ſtudio, utque omnes intelligant quam haud facile ſit & expeditum mappam Palaeſtinae conficere. Nunc ad rem ipſam aggredior, & ab ovo, quod ajunt, exorſus hoc libro ea junctim exponere atque excutere conſtitui quaecunque in ſcriptis veterum deprehendi quibus certa intervalla locorum Palaeſtinae per miliaria Romana, ſtadia, aut ſimiles notas digeruntur, & ſi quae pugnare videbuntur conferre atque illuſtrare conabor.

Inter menſuras veteres intervallorum, quibus geographi in deſcribenda Palaeſtina uſi ſunt, vix ulla uſitatior eſt miliari Romano. Complectitur illud mille paſſus, atque ita frequenter dici ſolet tot millia paſſuum abeſſe hanc urbem ab illa. Paſſus continet pedes quinque; atque adeo miliare pedum Romanorum quinque millia, Graecorum vero, qui paullo majores erant, 4800. Haec miliaria comprehendebant octo ſtadia, quemadmodum mox fuſius demonſtrabitur, nec dubium eſt haec quoque miliaria Romana ab Hebraeis intelligi quando de מילין loquuntur. Tradunt

Digitized by Google

dunt autem מילין quatuor facere unam פרסה, adeoque Parſa efficit fere illud quod nos dicimus intervallum horae itineris: quamvis in Palaeſtina iter quum inſtituitur fere ſingulis horis tria miliaria Romana conficiant, uti liquet ex itinerariis recentiorum. Judaei ſolent מיל ſtatuere par ſpatio bis mille cubitorum: vide Chinnuc R. Levi Barzelonitae, ſect. v. הפרסה ד׳מילין והמיל אלפים אמה *Parſa eſt 4 miliaria, miliare unum 2000 cubiti.* Maimonides id aequale facit bis mille paſſibus mediocribus, jubens ſi quis in campo verſetur & neſciat itineris Sabbathici ſpatium, ut eat אלפים פסיעות בינוניות 2000 *paſſus mediocres*, וזה inquit הוא תחום השבת *& hoc eſt ſpatium itineris Sabbathici.* Ita ille in *Hilchoth Schabbath cap.* 27. §. 4. quod etiam Origenes (verba ſupra exhibuimus *pag.* 341.) tradidit. Quod ſi illa menſura certa eſſet, modum cubiti Hebraeorum inde diſceremus, quoniam מיל ſive miliare complectitur pedes Romanos 5000 (nam mille paſſus efficiunt pedes 5000) atque ita cubitus Hebraeus par eſſet duobus pedibus Romanis & dimidio. Haud difficulter id eruitur ex ante dictis:

Paſſus		Pedes
1.	complectitur	5.
1000	complectuntur	5000.

Cubiti		Pedibus
2000		5000.
2.	aequales ſunt	5.
1.		$2\frac{1}{2}$.

Cum his confer, cubitos quibus Joſephus utitur in metiendis locis ſacris, templo &c. tertia parte aliquando minores eſſe quam ſunt cubiti quibus ſcriptores Talmudici uſi ſunt. Ita altare Talmudici altum ſcribunt 10 cubitos, Joſephus 15: portas atrii Talmudici 20 cubitos altas & latas 10, Joſephus altas 30 cubitos & latas 15. Cubitus nempe Romanus ſeſquipedem comprehendit i.e. tria hemipodia, cubitus Hebraeus quinque hemipodia. Joſephus autem in gratiam Gentium ſcribens uſus videtur

Digitized by Google

cubitis Romanis. Verum aliquando cubiti Joſephi cum Talmudicis conveniunt, uti quum ὕψος καὶ εὖρος altitudinem & latitudinem aedis ſacrae in Templo 11 facit 100 cubitorum; & numeri ejus a librariis ſaepe corrupti ſunt, uti liquet ex diverſa ſcriptura contextus Graeci & interpretum ejus Latinorum, ſic ut iis fidere non liceat. Nec deſunt alii qui ſpatium bis mille cubitorum i.e. iter Sabbathicum aequale faciunt ſex ſtadiis. Epiphanius, qui non videtur ignorare potuiſſe quantitatem itineris Sabbathici quoniam ipſe Judaeus olim fuit & in Palaeſtina natus, οὐκ ἐξὸν βαδίζειν ἐν σάββασιν ὑπὲρ τὸ μέτρον τῶν ἓξ σταδίων ſcribit, *non licet ambulare in Sabbathis ultra ſex ſtadia*, in haereſ. LXVI. ſecundum hunc computum 2000 cubiti (i. e. 6 ſtadia) pares eſſent pedibus Romanis 3750, cubitis autem Romanis quorum ſinguli ſeſquipedem continent, ſive τρία ἡμιπόδια, 2500. adeoque cubitus unus Hebraeorum aequalis eſſet pedi Romano uni, & $\frac{1750}{2000}$ partibus pedis alterius.

Stadium complecti vulgo dicitur partem octavam miliaris Romani, adeoque quum miliare Romanum comprehendat mille paſſus, ſtadium comprehendit paſſus 125 id eſt pedes Romanos 625, teſte Plinio *lib.* II. *cap.* 23. Graecos autem pedes 600 complectebatur. *Stadia enim in terra Graecia inſtituta pedum eſſe numero ſexcentum* tradit Gellius Noctium Atticarum *lib.* I. *cap.* I. Atque ita fere geographi veteres & hiſtoriarum ſcriptores intervalla locorum metiuntur ut uni miliari Romano aequent ſtadia octo. Fatetur hoc ipſum Strabo *lib.* VII. Μιλίων ἐστὶ πεντακοσίων τριάκοντα πέντε· λογιζομένῳ δὲ, ὡς μὲν οἱ πολλοὶ, τὸ μίλιον ὀκταστάδιον τετρακισχίλιοι ἂν εἶεν στάδιοι καὶ ἐπ᾽ αὐτοῖς διακόσιοι ὀγδοήκοντα· ὡς δὲ Πολύβιος προστιθεὶς τῷ ὀκτασταδίῳ δίπλεθρον, ὅ ἐστι τρίτον σταδίου, προσθετέον ἄλλους σταδίους ἑκατὸν ἑβδομήκοντα ὀκτὼ, τὸ τρίτον τοῦ τῶν μιλίων ἀριθμοῦ. *Eſt (via Egnatia) miliarium* DXXXV. *Quod ſi miliare octo ſtadia complecti ſtatuas, quod plurimi faciunt, ſtadiorum erit* IVCIƆCCXXC. *Si autem Polybii ſententiam ſequaris qui octo ſtadiis duo jugera addit, id eſt, tertiam partem ſtadii, addenda ſunt alia ſtadia* CLXXVIII, *id eſt, tertia pars numeri miliarium.* Polybius *lib.* III. *hiſtoriarum*, *cap.* 8. morem hunc loquendi ſe-

qui-

Digitized by Google

quitur ſcribens lapides miliares a Romanis in viis collocatos *κατὰ ϛαδίυς ὀκτὼ*, *ad octo ſtadia.* Vir ingenio & doctrina praeſtans H. Dodwellus in diſſertationibus praefixis Syntagmati geographorum veterum cura Hudſoniana edito, *tomo* 1, *pag.* 161. monet ex Strabone *modum ſtadii dediſſe majorem* Polybium ac per lapides miliares videretur definitus. *Sed*, addit, *ante Gracchi tribunatum qui anno demum Varroniano* DCXXXI *primus vias publicas per Italiam lapidibus deſignavit*, *ut in ejus vita tradit Plutarchus. Aliquot nimirum annis poſtquam hiſtoriae ſuae manum ultimam impoſuerat Polybius. Ceterum ab illis uſque Caji Gracchi temporibus nullus dubitandi locus eſt quin idem fuerit ubique miliaris Romani modus in viis publicis militaribus nec alius proinde ab eo quem in Egnatia via deſcripſit Strabo.* Polybius tamen, uti mox vidimus, Romanos ſingulis octonis ſtadiis circa Rhodanum & Iberum collocaſſe lapides, ſive *σημεῖα*, ſcribit; *ταῦτα βεβημάτισαι καὶ σεσημείωται κατὰ ϛαδίυς ὀκτὼ διὰ Ῥωμαίων ἐπιμελῶς.* Tertiam ſtadii partem additam a Polybio & Eratoſthene ducit ex eo quod miliare pedes Graecos 4800 Latinos 5000 efficiat, & 200 pedes tertiam conſtituant apud Graecos ſtadii partem: & Plutarchum ſcribentem miliare Romanum minus eſſe aliquanto octo ſtadiis eodem modo deceptum autumat, non obſervato pedum Romanorum Graecorumque diſcrimine. Egregia porro ſunt quae ibidem notat de ſpatio ſtadiorum ſeptem & dimidii quod alii miliari Romano tribuendum cenſuerunt, illos nimirum qui obſervarent pedes Romanos 4800 a juſto pedum Graecorum 4800 modo, qui mille paſſus explebant, deficere, pluſquam tertia ſtadii parte contractiora feciſſe miliaria quam fecerint deceſſores Graeci, qui partem tertiam ſtadii] ultra ſtadia octona ad miliaria Romana explenda neceſſariam feciſſent. Ediſſerit deinceps quomodo juniores Graeci miliare Romanum i. e. ſtadia octo mutilaverint ſtadio dimidio. Ceterum, quod ad inſtitutum noſtrum facit, notaſſe ſufficit in illis, quibus utimur, geographis ſacris, ſtadia octo pro miliari uno Romano accipi: quemadmodum & pleriſque veteribus ea conſuetudo eſt, quam confirmarunt variis locis viri in hoc argumento, quod de priſcis menſuri

ris agit, verſati, quos inter eminent noſtra aetate Eduardus Bernardus & Johannnes Caſpar Eiſenſchmidius.

Idem habendum eſt de intervallo quod רוס vel ריס Judaei nuncupant. Ea vox *ςάδιον* notat, & quemadmodum nonnulli ſeptem ſtadia & dimidium paria eſſe ſcripſerunt uni miliari Romano, ita quoque ריסין ז׳ ומחצה במיל *ſeptem* ריסין *& dimidium milliari*, מיל, contineri tradunt Judaei: in *Gemara Bava Metzia*, *fol.* 33. 1. *& Gem. Joma fol.* 67. 1. & hinc reor Syrum interpretem *Act.* 1. 12. *ſeptem ſtadia circiter* ſcripſiſſe pro itinere Sabbathico, neglecto illo dimidio quod vulgo in miliari Romano contineri credebatur, ſic ut dubium mihi non ſit ſtadium eſſe idem quod ריס.

Paraſangae, quemadmodum & ſchoeni, complectuntur ſtadia triginta. Confirmavi illud teſtimoniis veterum alio loco. Sunt qui ſtadia ſexaginta paraſangae tribuant, uti jam Strabo notavit *lib.* XI. ſed firmat me Herodoti & Xenophontis auctoritas.

Iter unius diei, quod ſpatium dietam vocant, certo intervallo definiri vix poteſt. Clarum eſt pro locorum ratione, & modo iter faciendi, diverſa ſpatia uno die confici. Fuerunt qui mille & ducenta ſtadia cucurrerint uno die, qualis Aniſtis & Philonides, teſte Plinio *lib.* VII. *cap.* 20. At non diſquirendum quae ſpatia poſſint, verum quae ſoleant, in illa regione, de qua agimus, confici. Herodotus iter diei vocat ducenta ſtadia & quinquaginta, *l.* 5. *c.* 53. Athenis Megaras millia paſſuum paulo amplius viginti ſunt, teſte Gellio *lib.* VI. 10. id ſpatium 200 ſtadiis definit Procopius Caeſareenſis *lib.* 1. *de bello Vandalico cap.* 1. *Μιᾶς δὲ ἡμέρας ὁδὸς ἐς δέκα καὶ διακοσίους διήκει ςαδίους ὅσον Ἀθήνηθεν Μεγάραδε ἰέναι. Iter unius diei eſt* 210 *ſtadiorum quantum nempe inter Athenas & Megara eſt.* 210 ſtadia ultra 26 mille paſſus complectuntur.

Hebraei iter diei decem פרסאות definiunt, id eſt, quadraginta miliaribus Romanis, in *Gem. Peſachim fol.* 93. 2. ſed in Miſna *Maaſer Scheni cap.* 5. *m.* 2. illud multo minus faciunt. Illic vineam anni quarti Hieroſolymas allatam narrant undequaque ab intervallo מהלך יום אחד *itineris diei unius*, rogantque

400a

Digitized by Google

2.3.250

Digitized by Google

que אי זו היא, *quid hoc eſt*? Reſpondetur, eſſe אילת ab auſtro, Acrabba a ſeptentrione, Lyddam ab occaſu, Jordanem ab ortu. Notum eſt Lyddam & Jordanem non abfuiſſe Hieroſolymis miliaria Romana quadraginta. Sed de his alibi latius dicetur.

CAPUT II.

DE SIGNIS INTERVALLORUM, SIVE LAPIDIBUS MILIARIBUS IN VIIS PUBLICIS PALAESTINAE COLLOCATIS.

Columnae miliares quomodo nuncupatae. Columnae miliaris inventae inter Sidona & Tyrum inſcriptio in commentarios relata a Monconiſio & Maundrello. Alterius columnae inter eaſdem urbes erectae inſcriptio. Scriptura Monconiſii emendata. Quintus Venidius Rufus *praeſes Syriae quis.* Septimus *&* Septimius *Severus in ſaxis veteribus ſcriptum. Lapis vetus Romae in hortis Carpenſibus conſpicuus emendatur.*

LApides illos quos ad ſingula miliaria Romani conſtituerunt σημεῖα vocarunt, στήλας, & κίονας. Μίλιον χρυσοῦν appellatur lapis miliaris in foro Romano conſtitutus, qui aliis χρυσοῦς κίων. In Palaeſtina Romani quoque lapides miliares collocarunt per vias. Inde in Onomaſtico Euſebii toties legitur ἐν ἕκτῳ σημείῳ &c. Et ſuperſunt in hunc uſque diem iſtorum σημείων ſive lapidum miliarium fragmenta. Apud Dominum de Monconys, in Hodoeporicis Syriae a. 1695 Lutetiae Pariſiorum editis, haec inſcriptio exſtat columnae inventae inter Sidona & Tyrum,

IMPER. CAESAR. L. SEPTIMUS. SEVERUS. PIUS. PERTINAX. AUG. ARABICUS. ADIABENICUS. PARTHI-

THICUS. TRIBUNICI. POTES. SEXTI. IMP. ET. M. AURELIUS. ANTONINUS. AUGUSTUS. FILIUS. BN. EX. VIA. ET. MILIARIUM. PER. Q. VENIDIUM. RV. TEG. UCG. PR. PRAESIDEM. PROVINC. SYR. RHCENIC. REN. VIV. II.

Haec mendoſa eſſe facile deprehendimus, & danda venia eſt Monconiſio quod ſe inter legendum a formicis alatis miro modo infeſtatum conqueratur, ſic ut omnia accuratiſſime exſcribere non potuerit. At ſupplevit magnam partem reliqua & emendatiora pleraque exhibuit Maundrellus: ſic ut ex collatione utriuſque vera inſcriptio haud difficulter erui poſſit. Ita Maundrellus, qui ſingulis verſibus literas ſuas attribuit,

IMPERATORES
CAESARES
L. SEPTIMVS SE
VERVS. PIVS. PER
TINAX. AVG. ARA
BICVS. ADIABENICVS.
PARTHICVS. MAXI
MVS. TRIBVNICIA
POTES. VI. IMP. XI. COS. 0
PRO. Φ COS. Φ P. Φ P.
ET. M. Φ AVREL. ANTONI
NVS. AVG. FILIVS Φ EIVS
— — ET — — ARIA
— — EN—ƆIVM Φ RV
FVM — — — —
— — IC. PR. PRAET.
— — PROVINC. Φ SYRIAE
— — NIC. RENOVAVERVNT
Φ 0 Φ

NB. pro foliis hederae, vel ſignis proxime ad illam figuram accedentibus, quae frequenter in veteribus marmoribus conſpiciuntur, adſcripſimus Graecum φ inverſum.

Meminit idem alterius columnae miliaris quae medio loco inter Si-

Sidonem & locum prioris columnae (quae ad ſecundum milia-re a Sidone erecta fuit, ut liquet ex ultimo verſu inſcriptionis) ab nobili Anglo a. 1699. inventa, cujus inſcriptio eadem erat cum praecedenti uſque ad voces FILIUS EIUS: at deinceps haec ibi legebantur

VIAS ET MILLIARIA
FR. ---- OΦ VENIDIVM RV
FVMΦ LEGΦ AVGGΦ
L --- PRΦ PRAESIDEM
PROVINCΦ SYRIAE PHOE
NICΦ RENOVAVERVNT.
Φ I Φ

Hinc illuſtratur inſcriptio Monconiſii, qui pro *Legatum Auguſtorum* LEG. AVGG. legit TEG. VCG. pro PHOENICE vocem nihili RHCEN. At viciſſim ipſe illud PER. Q. VENIDIVM rectius legit quam Maundrellus qui nec praenomen Q. nec PER agnoſcit. Cetera lectoris induſtriae relinquimus. De Quinto autem Venidio Rufo monendum hoc ducimus, videri eundem eſſe cujus meminit lapis vetus memoratus F. Modio in Lectionibus Novantiquis, *Epiſt.* 3. qui in arce Godesbergenſi eſt.

FORTVNIS
SALVTARIBVS . . . .
AESCVLAPIO HYG . . . .
Q. VENIDIVS RVF . . . .
MARIVS MAXIM . . . .
CALVINIANV . .
LEG. LEG. I. M. P. . . .
LEG. AVG. .... PR.
PROVINC. CL.. C. . .
D..

Apud eundem *Epiſt.* 108. leve mendum eſt in titulis Imperatoris, ejuſdem cujus noſtra Inſcriptio meminit, *Septimi* uti hic quoque legitur & alibi (vid. Gruteri Inſcriptiones, *pag.* XI. *inſcr.* 4. *pag.* XXXII. 10. XXXIX. 3. XL. 12. ubi etiam diviſim legitur & hoc ordine

PRO. COS. P. P.

Proconſul. Pater Patriae. uti & *pag.* CXCI. 2. & CCLXIII. 5. 6.) vel *Septimii Severi.* Lapis extat Romae in hortis Carpenſibus

IMP. CAES.
L. SEPTIMI SEVERI
PII. PERTINACIS
AVG. ARAE. ADIABEN.
&c.

Legendum eſſe ARAB. pro ARAE tum ex noſtra columna Palaeſtina tum aliunde certiſſimum eſt. Confer horum Imperatorum, L. Septimii Severi & M. Aurelii Antonini filii titulos in aliis monumentis antiquis, uti in fronte Panthei Romani.

CAPUT III.

DE VIIS PUBLICIS PALAESTINAE.

Utilitas hujus diſquiſitionis de viis publicis. Index viarum quas commemorant Euſebius & Hieronymus. Via ducens Aelia Dioſpolin maxime frequentata & quare. Cur Paulus dicatur Act. 9. 23. κατελθεῖν *Lyddam. Viae ab Aelia ducentes Aſcalona, Nicopolim, Gazam, Jerichuntem, Neapolin atque Eleutheropolin. Via Antipatride Jamniam. Antipatris in via ducente a Caeſarea Dioſpolin.* Act. 23 21. *illuſtratur. Viae variae ab Eleutheropoli tendentes. Viae a Neapoli.* Ἀνιόντων *aut* κατιόντων *non ſem-*

Digitized by Google

ſemper Euſebius uſurpat, licet loca ſint altiora aut humiliora. Viae in regione transJordanem & aliae.

POſtquam de lapidibus egimus quos in viis publicis collocare ſolebant Romani, de viis ipſis ſcribere ingredimur ex Euſebii potiſſimum Onomaſtico. Utile hoc erit, ut ſciatur quae urbes in tractu montano quae in campis & locis humilioribus ſitae fuerint, quod ex vocibus κατιόντων & ἀνιόντων, quibus utitur, manifeſtum fit. Praeterea hinc diſcitur quaenam urbes vicive celebriores fuerint & magis frequentati itineribus tranſeuntium; & in primis intervalla locorum a veteribus tradita clarius intelliguntur, quandoquidem illis in more poſitum eſt ſpatium quod una urbs ab altera abeſt haud recta linea ducere, ſed per vias publicas quibus iter inſtitui eo tempore ſolebat ab hac urbe ad illam. Si quis ad haec non attendat ſcrupulos offendet nulla arte eximendos. Tempora itaque accurate notanda ſunt quibus ſcriptores, quos verſamus, vixerunt, videndumque vel ex ipſis vel auctoribus aequalibus, qua via inter unam alteramque urbem, cujus intervallum tradunt, iter id temporis inſtitui conſueverit. Nos, quum Euſebius & Hieronymus illi ſint quos praecipue duces ſequimur, quod & accurate prae aliis intervalla locorum in ſcripta ſua retulerint & optime ea ſcire potuerint, ipſius quippe Palaeſtinae incolae, vias publicas, quas commemorant, ex ipſorum Onomaſtico locorum & urbium adnotavimus κατὰ στοιχεῖον, & contulimus aliquando cum ſacris literis & Joſepho. Sunt autem hae.

Aelia (id eſt, Hieroſolymis) *Dioſpolin.*

Haec via erat tritiſſima, quod ſi quis ad portum Joppes appulſa nave Hieroſolymas ire conſtituiſſet, per Dioſpolin iter faceret, & ſi quis Hieroſolymis Caeſaream tenderet: nam in Itinerario Antonini iter ita digeritur

Caeſaria M. P. XX.
Betaro M. P. XVIII.

Digitized by Google

Dioſpoli M. P. XXII.

& Caeſarea Eleutheropolin. M. P. LXXVII.

Betaro M. P. XXXI.

Dioſpoli M. P. XXVIII.

Eleuteropolin. M. P. XVIII.

In Itinerario veteri Hieroſolymitano Lydda ſive Dioſpolis hoc modo collocatur in via ducente ab Aelia Caeſaream. Ab Hieroſolyma

Civitas. Nicopoli. M. XXII.

Civitas. Lidda. M. X.

Mutatio. Antipatrida. M. X.

Mutatio. Bethar. M. X.

Civitas. Caeſarea. M. XVI.

Joſephus *l.* II. *de bell.* II. meminit hujus viae, ἀνέβαινεν ὑπὸ Λυδδῶν εἰς Ἱεροσόλυμα, *adſcendit Lyddis* (ea eſt Dioſpolis) *Hieroſolyma.* In hac via erat quoque Bethchoron, ſita ad δημοσίαν ὁδὸν, *viam publicam*, uti Joſephus ibidem & *lib.* II. *de bell.* 23. & Thamna, uti videtur colligendum ex Euſebio ad vocem Ἀινάν, & Θαμνά. Deſcendebatur, ſi quis Aelia Dioſpolin tenderet, a tractu montano ad campos. Κατιόντων ἀπὸ Αἰλίας εἰς Διόσπολιν, *deſcendentibus Aelia Dioſpolin* ſcribit propterea Euſebius in Onomaſt. ad v. Βαάλ. Ibi notat Kirjathjearim in hac via fuiſſe: quod & repetit ad vocem Καριαθιαρείμ. *Act.* 9. 23. de Paulo legitur contigiſſe eum κατελθεῖν deſcendere ad viros pios κατοικοῦντας Λύδδαν. Lydda nimirum ſive Dioſpolis in campeſtri & humiliori loco ſita erat & propterea ἰδίως ac proprio nomine dicebatur ad illos κατελθεῖν.

Aelia Joppen.

Haec via prae multis aliis frequenter trita fuit olim & teritur hodie quod ad portum Joppes navigia ſoleant appelli. Res nota eſt. Mentio fit ejus in vita Epiphanii *pag.* 340. Ἐπορεύθημεν ἐν Ἱεροσολύμοις...... καθελθόντων ἡμῶν εἰς Ἰόππην εὕρομεν ἕτοιμον πλοῖον βουλόμενον πορεύεσθαι εἰς Ἀλεξανδρείαν, & alibi.

Aelia

Digitized by Google

Aelia Aſcalona.

Per Eleutheropolin hoc iter inſtituebatur, uti liquet ex itinerario Antonini. Μεταξὺ Αἰλίας καὶ Ἀσκαλῶνος legimus in Euſebio ad vocem Ἀβενετέρ.

Aelia Nicopolin.

Ἀπὸ Αἰλίας ἐπὶ τὴν εἰς Νικόπολιν ὁδὸν, *ab Aelia in via quae ducit Nicopolin* eſt Bethchoron. Euſebius ad *voc.* Βηθθορών.

Aelia Gazam.

Fuiſſe viam aliquam ducentem Aelia (i. e. Hieroſolymis) Gazam docemur *Act.* 8.26. Creditur vulgo illa per Chebronem fuiſſe ducta, per quam nunc quoque Gazam tendunt: & illic fons oſtenditur in quo Philippus eunuchum baptizavit, cujus & Euſebius meminit ad vocem Βεθσούρ. Poterat tamen iter quoque Hieroſolymis Gazam confici per Dioſpolin, aut Eleutheropolin, atque ita porro Aſcalona & inde Gazam. An αὕτη ἐστὶν ἔρημος *Act.* 8. 26. ad viam, an ad urbem Gazam, referri debeat infra *libro* III. diſputabimus, ubi de urbe *Gaza*.

Aelia Jerichuntem.

Κατιόντων ἀπὸ Αἰλίας εἰς Ἱεριχώ. *Deſcendentibus Aelia Jerichuntem.* Euſebius ad *voc. Achor* & *Adommim.* Iter hoc Chriſtus confecit. Vide *Matth.* 20. 29. & 21. 1. Nota dici eum adſcendiſſe Jerichunte Hieroſolymas, (ex locis humilioribus ad altiora) *Marc.* 10. 32. 33. Haec via vetus eſt & nota, uti teſtatur Epiphanius *lib.* I. *tom.* III. adverſus haereſes, *Haer.* XLII. ſcribens Marcionem ex Euangelio expunxiſſe caput in quo Chriſti iter Jerichunte Hieroſolymas legitur, ἀπὸ, pergit, τῆς Ἱεριχὼ καταλιπὼν πᾶσαν τὴν ἀκολουθίαν τῆς ὁδοιπορίας, πῶς τε ἦλθον εἰς Βηθανίαν καὶ εἰς Βηθφαγή. Φύσει γὰρ λεωφόρος ἦν παλαιὰ, ἄγουσα εἰς Ἱερουσαλὴμ διὰ τοῦ ὄρους τῶν ἐλαιῶν οὐκ ἀγνώστως οὖσα τοῖς καὶ τὸν τόπον ἱστοροῦσιν, *Negligens omnem ſeriem itineris a Jerichunte, & quomodo Bethaniam & Bethphagen pervenerit. Vetus enim via publica illa erat, non*

arte

Digitized by Google

arte formata ſed natura, ducens Hieroſolymas per montem oliviferum, haud ignota illis qui locum illum viſunt.

Aelia Neapolin.

Ἀπιόντων εἰς Αἰλίαν ἀπὸ Νέας πόλεως, *Pergentibus Neapoli Aeliam.* Euſebius ad *voc.* Ἀγγαὶ & Ἀνεά. Haec via ſi quae alia hodie trita eſt, quum Hieroſolymis Ptolemaida tenditur. Τὴν ὁδὸν τὴν ἄγουσαν ἐπ' Αἰλίαν ἀπὸ Νέας Πόλεως nuncupat Euſebius ad *voc.* Λουζάν & ad voces φάραγξ βότρυος contra, τὴν ὁδὸν ἀπὸ Αἰλίας εἰς Νεάπολιν ἄγουσαν.

Aelia Eleutheropolin.

Liquet ex Itinerario Antonini iter inſtitui conſueviſſe inter urbes has duas. *Adſcendentibus de Eleutheropoli Aeliam* legitur in Hieronymo ad *voc. Bethmaacha.* Ἀνιόντων ἀπ' Ἐλευθεροπόλεως εἰς Αἰλίαν legitur in Euſebio ad *voc.* Ἰερμοῦς. Idem ad *voc.* Σοκχὼ habet ἀνιόντων ἀπὸ Ἐλευθεροπόλεως εἰς Αἰλίαν, ubi Hieronymus reddit *pergentibus* ac ſi ἀπιόντων legiſſet, additque *viam* eſſe *publicam.*

Aelia Chebronem.

Τὴν φέρουσαν ὁδὸν ἀπ' Αἰλίας εἰς Χεβρὼν, *viam ducentem Aelia Chebronem* commemorat Euſebius ad vocem Βηθλεΐμ.

Antipatride Jamniam.

Ἀνιόντων ἀπὸ Ἀντιπάτριδος εἰς Ἰαμνίαν. Euſebius ad *voc.* Γεθθά. Hieronymus reddit, *inter Antipatridem & Jamniam.*

Areopoli Arnonem.

Ab Areopoli pergentibus Arnonem. Hieron. ad *voc. Damnaba.* Videtur etiam Areopoli ducens ad Zoara via fuiſſe. Confer Euſebium ad vocem Ἀσσίθ.

Azoto

Azoto Jamniam.

Inter Azotum & Jamniam erat Accaron. Hieron. ad *voc.* Accaron. Videtur Accaron ſeptentrionalior Azoto fuiſſe ex *Joſ.* 13.3.

Azoto Aſcalona.

Ἀπιόντων ἀπὸ Ἀζώτου εἰς Ἀσκαλῶνα. *Pergentibus Azoto Aſcalona.* Euſebius in Onom. ad vocem *Aſer.* Μεταξὺ Ἀζώτου καὶ Ἀσκαλῶνος. Idem ad *voc.* Ἀσθαώλ.

Caeſarea maritima Ptolemaidem.

Ἀπιόντων εἰς Πτολεμαΐδα ἀπὸ Καισαρείας. *Pergentibus Caeſarea Ptolemaidem.* Euſebius ad *voc.* Ἰαφέθ. Confer Joſeph. *de bell.* 11. 22. *Ceſtius* ἀπὸ Πτολεμαΐδος εἰς Καισάρειαν ἀφικνεῖτο.

Caeſarea maritima Sebaſten.

Ex Joſepho *lib.* 1. 17. *de bello*, & *lib.* 11. 14. colligitur iter eo duxiſſe.

Caeſarea maritima Tyrum.

Ἀπιόντων πρὸς Τύρον ἐκ τῆς Καισαρείας Παλαιστίνης. *Pergentibus a Caeſarea Palaeſtina Tyrum.* Euſebius ad *vocem* Δώρ.

Caeſarea maritima Dioſpolin.

Ex itinerario veteri Hieroſolymitano liquet eo iter duxiſſe. Joſephus quoque *lib.* 11. *de bell. cap.* 11. narrat Quadratum Caeſarea Lyddam (i. e. Dioſpolin) & inde Hieroſolymas profectum. Iter Caeſarea inſtituebatur Dioſpolin per Antipatridem. Id liquet ex Itinerario veteri Hieroſolymitano. Hoc itinere ductus fuit Paulus Hieroſolymis Caeſaream, ita ut noctem Antipatride ageret. Vide *Act.* 23.21. Antipatride Lyddam profectum Joſephus narrat Ceſtium, *lib.* 11. *de bell. c.* 23.

Digitized by Google

Caeſarea maritima Scythopolin.

In Itinerario veteri Hieroſolymitano id iter per Campum magnum Legionis deſcribitur, nominatis locis, Maximianopoli & Stradela, i.e. Jizreël.

Chebrone Ailam.

Ἀπιόντων ἀπὸ Χεβρὼν εἰς Ἀιλάμ. *Pergentibus Chebrone Ailam.* Euſebius ad *voc.* Ἀσασαιθαμάν.

Dioſpoli Jamniam.

Μεταξὺ Διοσπόλεως καὶ Ἰαμνίας. *Inter Dioſpolin & Jamniam.* Euſebius ad *voc.* Βηθδαγών.

Dioſpoli Azotum.

Via erat Dioſpoli Jamniam & Azoto Jamniam, uti liquet ex ante dictis. Hac duae faciunt viam Dioſpoli Azotum. Ἰαμνεία erat μεταξὺ Διοσπόλεως καὶ Ἀζώτου. Vide Euſebium ad h. vocem.

Doris Ptolemaidem.

Ἀπιόντων ἀπὸ Δώρας εἰς Πτολεμαΐδα. *A Dora pergentibus Ptolemaidem.* Euſebius ad *voc.* Μαδιήλ.

Eleutheropoli Gazam.

Κατιόντων ἀπ' Ἐλευθεροπόλεως εἰς Γάζαν. *Deſcendentibus Eleutheropoli Gazam.* Euſebius ad *voc.* Βηθαλαίμ, & Φαθουρά.

Eleutheropoli Nicopolin.

De Eleutheropoli pergentibus Nicopolin. Hieron. ad *voc. Bethſamis.* Euſebius ad *voc.* Ἐσθαώλ· ἀπιόντων ἀπ' Ἐλευθεροπόλεως εἰς Νικόπολιν. Ita quoque ad vocem Σαρδά.

Eleu-

Digitized by Google

Eleutheropoli Chebronem.

Ἀπιόντων ἀπ᾽ Ἐλευθεροπόλεως εἰς Χεβρών. *Pergentibus ab Eleutheropoli Chebronem.* Euſebius ad *voc.* Κεειλά, & Ἰεδνά & Νεσίβ.

Eleutheropoli Dioſpolin.

Ἀπιόντων ἀπὸ Διοσπόλεως εἰς Ἐλευθερόπολιν. *Pergentibus Dioſpoli Eleutheropolin.* Euſebius ad *voc.* Γεδδὺρ & Γεθρεμμών. In hac via erat *Gath*, 5 milliaribus ab Eleutheropoli, uti ſcribit ad *voc.* Γέθ.

Eleutheropoli Aſcalonem.

Μεταξὺ Ἐλευθεροπόλεως καὶ Ἀσκάλωνος. Euſebius ad vocem Σαφείρ. Ex Itinerario Antonini liquet viam publicam duxiſſe Eleutheropoli Aſcalonem.

Joppe Caeſaream.

Via haec ducit juxta litus maris. Meminit ejus Joſephus *lib.* v. *cap.* 14. *de bello.* & 11. 22.

Joppe Jamniam.

Hujus viae meminit Joſephus *lib.* v. *de bell. cap.* 14.

Juliade Gamala.

Τῇ ὁδῷ (ἀπὸ Ἰυλιάδος) εἰς Γάμαλα ἀγούσῃ. Joſephus, *in hiſtor. vitae*, *pag.* 1029. Inde & via ducebat Canam. *Ibidem.*

Legione Ptolemaïdem.

Ἀπιόντων ἀπὸ Λεγεῶνος εἰς Πτολεμαΐδα. *Pergentibus Legione Ptolemaidem.* Euſebius ad *voc.* Καμών. Haec via eſt qua nunc quoque utuntur tendentes Ptolemaide Hieroſolymas per campum magnum Eſdrelon. Ceterum & Galilaei Hieroſolymas profici-

Fff 2 ſcen-

Digitized by Google

ſcentes ſolebant per eundem campum iter facere. *Joſeph.* 11. 11. *de bello.*

Liviade Esbuntem.

Ἀνιόντων ἀπὸ Λιβιάδος ἐπὶ Ἐσσεβῶν. *Adſcendentibus de Liviade in Esbum.* Euſebius ad *voc. Abarim* & *Araboth Moab.* Nota adſcendi: nam Esbus ſita erat in tractu montano, ἐν ὄρεσι, ut notat ad vocem Ἐσσεβών.

Neapoli Scythopolin.

Κατιόντων ἀπὸ Νέας πόλεως εἰς Σκυθόπολιν, *deſcendentibus Neapoli Scythopolin.* Euſebius ad vocem Ἀβελμαελαί & Βεζέκ. Ad vocem Ἀσήρ ſcribit eſſe λεωφόρον *viam publicam* inter Neapolin & Scythopolin, in qua ſita ſit Aſer. Ita quoque in Itinerario veteri Hieroſolymitano legitur *Sciopoli*, *Aſer*, *Neapoli.* Euſebius ad vocem Θηβῆς habet ἀπιόντων ἀπὸ Νέας πολεως εἰς Σκυθόπολιν, non ἀνιόντων. Signum hoc eſt, non ſemper eum uſum vocibus κατιόντων aut ἀνιόντων licet ex locis humilioribus ad altiora iter eſſet, ſed contentum voce generali ἀπιόντων.

Neapoli Jerichuntem.

Κατιόντων ἐπὶ τὸν Ἰορδάνην ὡς ἐπὶ Ἰεριχὼ διὰ τῆς Ἀκραβαττίνης. *Deſcendentibus ad Jordanem & Hierico per eam quae appellatur Acrabattine.* Euſebius ad *voc.* Ἀκραββείν. Idem ad *voc.* Θανάθ, ἀπὸ Νέας πόλεως κατιόντων ἐπὶ τὸν Ἰορδάνην.

Nicopoli Neapolin.

Iter hoc hodie non ita notum eſt, quod ab iis qui Hieroſolymas tendunt ex Europa vulgo a Joppe vel Ptolemaïde ſoleat iter inſtitui, nec ab iis ea regio quae Nicopolin inter & Neapolin jacet luſtrari. Olim tamen illic via fuit, & eſt hodieque. Vide quae de illa notavimus ſupra *pag.* 362.

Paneade

Digitized by Google

Paneade Damaſcum.

Μεταξὺ Δαμασκοῦ καὶ Πανεάδος, *inter Damaſcum & Paneada* Abelam locat Euſebius in Onom. ad *voc. Abela.* Via hic erat publica, cujus meminit Joſephus *lib.* III. *de bell. cap.* 18. Phiala lacus eſt, inquit, ἀνιόντων εἰς τὴν Τραχωνῖτιν ἀπὸ ςαδίων ἑκατὸν εἴκοσι Καισαρείας, τῆς ὁδοῦ κατὰ δεξιὸν μέρος οὐκ ἄπωθεν, *adſcendentibus ad Trachonitin,* 120 *ſtadiis a Caeſarea* (*Paneade*) *ad dextram partem viae non longe inde.*

Paneade Tyrum.

Aeſtivas nives Paneade Tyrum deferri conſueviſſe ſcribit Hieronymus ad vocem Κεδές. Euſebius notat 20 miliaria Tyro eam abfuiſſe & adſitam Paneadi. Hieronymus ad vocem *Dan,* *quarto a Paneade miliario euntibus Tyrum.*

Pella Geraſam.

Ἀνιόντων ἀπὸ Πέλλης ἐπὶ Γέρασαν. *Adſcendentibus* (Hieronymus videtur ἀπιόντων legiſſe reddens *pergentibus*) *Pella Geraſam.* Euſebius in Onom. ad *voc.* Ἀσιρώθ. Ita quoque ἀπιόντων ἀπὸ Πέλλης εἰς Γερασὰν legitur in Euſebio ad vocem Ἰαβείς. Quare non dubitem pro ἀνιόντων reponere ἀπιόντων.

Ptolemaïde Tyrum.

Hieronymus ad *voc. Achziph, in nono miliario Ptolemaidis pergentibus Tyrum.*

Tyro Sidonem.

Notiſſimum eſt & olim fuiſſe & nunc eſſe viam publicam inter utramque hanc urbem. Meminit & Hieronymus ad *voc. Sarepta.*

Digitized by Google

Raphia Aegyptum.

Ἀπὸ Ῥαφίας ἰεσιόντων εἰς Αἴγυπτον. *Raphia euntibus Aegyptum.* Euſebius ad *voc.* Βηθταφȣ̃. Iter hoc Joſephus deſcribit *lib.* v. *de bello cap.* 14. per ςαθμὲς juxta litus maris mediterranei Caeſaream uſque hac ratione

Peluſio ad templum Jovis Caſii.
Inde *Oſtracinen.*
Rhinocolura.
Raphiam.
Gazam.
Aſcalonem.
Jamniam.
Joppen.
Caeſaream.

Hinc diſcimus etiam Raphia Gazam iter inſtitui conſueviſſe.

Tiberiade Taricheas.

Διὰ πάσης ὁδȣ̃ τῆς ἀπὸ Ταριχέων εἰς Τιβεριάδα φερέσης. Joſephus, *in vita ſua, pag.* 1020. Καταβὰς εἰς Τιβεριάδα, idem ſcribit *pag.* 1003. quia Tiberias in humili loco ad litus maris ſita erat.

Cum his conferri omnino debent illa quae ex Itinerario Antonini, Itinerario Veteri Hieroſolymitano, & tabula Veteri Peutingeriana notabuntur capite ſequenti, ubi de intervallis locorum Palaeſtinae: ex illis enim liquebit per quas urbes & loca illis temporibus iter inſtitutum fuerit in Palaeſtina.

CAPUT IV.

DE INTERVALLIS LOCORUM PER QUAE VIAE PUBLICAE TENDUNT, UTI IN TRIBUS ANTIQUISSIMIS ITINERARIIS ROMANIS NOTATA SUNT.

Tria vetuſtiſſima itineraria Romana quae. Itinerarium Hieroſolymitanum

Digitized by Google

tanum quo tempore conſcriptum. Itinerarium Antonini num ita dictum ab Imperatore, aliquo Antoninorum. Tabula Peutingeriana quae. Excerpta ex tribus his itinerariis ad deſcriptionem Palaeſtinae facientia.

INter pretioſas veteris aevi reliquias quae ad manus noſtras pervenerunt non ultimo loco collocanda eſſe exiſtimem tria Itineraria Romana, quorum unum vetus itinerarium Hieroſolymitanum, & Burdigalenſe, dici ſolet, quod iter deſcribat Burdigala Hieroſolymas inſtitutum. Anno aerae Chriſtianae 333, urbis conditae 1085, id iter confectum fuiſſe ſcriptor ipſe docet quum Conſulibus Zenophilo & Dalmatio III ſe in itinere verſatum notat. Alterum Itinerarium Antonini nuncupari ſolet, quod qui de Imperatore Antonino dictum credit, vehementer errat, quum in eo nomina urbium legantur, nata demum poſt exſtinctos Imperatores omnes Antoninos. At potuit ab Antonino aliquo alio dictum eſſe, uti & Itinerarium Antonini Martyris extat. Tertium tabula eſt itineraria vetus ex muſeo Peutingeriano edita. Ex ſingulis quae ad Palaeſtinam noſtram faciunt locorum intervalla excerpemus.

EXCERPTA

Ex Itinerario veteri Hieroſolymitano.

Civitas Sidona.

Ibi Helias ad viduam adſcendit & petiit ſibi cibum.

Mutatio ad Nonum. M. IIII.

Civitas Tyro. M. XII.

Fit ab Antiochia Tyrum uſque Mil. CLXXIIII.

Mutationes XX. *Manſiones* XI.

Mutatio Alexandreſchene. M. XII.

Mutatio Ecdeppa. M. XII.

Civitas Ptolomaida M. VIII.

Mutatio Calamon. M. XII.

Manſio Sicamenos. M. III.

Ibi eſt mons Carmelus, ubi Helias ſacrificium faciebat.

Mutatio

Digitized by Google

Mutatio Certa. M. VIII.

Fines Syriae & Paleſtinae.

Civitas Caeſarea Paleſtina id eſt Judaea. M. VIII.

Fit a Tyro Caeſaream Paleſtinam milia LXXIII.

Mutationes II *Manſiones* III.

Ibi eſt balneus Cornelis Centurionis, qui multas eleemoſynas faciebat. In tertio miliario eſt mons Syna, ubi fons eſt, in quem mulier ſi laverit, gravida fit.

Civitas Maxianopoli. M. XVII.

Civitas Stradela. M. X.

Ibi ſedit Achab Rex & Helias prophetavit.

Ibi eſt campus, ubi David Goliat occidit.

Civitas Sciopoli. M. XII.

Aſer, ubi fuit villa Job. M. VI.

Civitas Neapoli. M. XV.

⋮

Inde paſſus mille Sichar. Inde milia XXVIII *Bethar.*

Inde Hieruſalem M. XII. *Fit a Caeſarea Palaeſtina Hieruſalem uſque milliaria* CXVI.

Item ab Hieruſalem in Hiericho mil. XVIII.

⋮

Item ab Hiericho ad mare mortuum millia novem.

Eſt aqua ipſius valde amariſſima, ubi in totum nullius generis piſcis eſt, nec aliqua navis, & ſi qui hominum miſerit ſe ut natet, ipſa aqua eum verſat.

Inde ad Jordanem, ubi Dominus a Joanne baptizatus eſt mil. 5.

Ibi eſt locus ſuper flumen monticulus in illa ripa, ubi raptus eſt Helias in coelum.

Item ab Hieruſalem euntibus Bethleem milia quatuor, ſuper ſtrata in parte dextra, eſt monumentum, ubi Rachel poſita eſt uxor Jacob. Inde milia duo a parte ſiniſtra eſt Bethleem ubi natus eſt Dominus noſter Jeſus Chriſtus, ibi Baſilica facta eſt juſſu Conſtantini. Inde non longe eſt monumentum Ezechiel, Aſaph, Job & Jeſſe, David, Salomon,

Digitized by Google

mon, & habet in ipſa cripta ad latus deorſum deſcendentibus, Hebraeis ſcriptum nomina ſuperſcripta.

Inde Bethaſora mil. 14. *ubi eſt fons in quo Philippus Eunuchum baptizavit.*

Inde Therebinto mil. 9. *ubi Abraham habitavit, & puteum fodit ſub arbore therebinto, & cum Angelis locutus eſt & cibum ſumpſit. Ibi baſilica facta eſt juſſu Conſtantini mirae pulcritudinis.*

Inde Therebinto Cebron mil. 2. *ubi eſt memoria per quadrum ex lapidibus mirae pulchritudinis, in qua poſiti ſunt Abraham, Iſaac, Jacob, Sarra, Rebecca & Lia.*

Item ab Hieroſolyma ſic.

Civitas Nicopoli. M. XXII.
Civitas Lidda M. X.
Mutatio Antipatrida. M. X.
Mutatio Betthar. M. X.
Civitas Caeſarea. M. XVI.

Fit omnis ſumma a Conſtantinopoli uſque Hieruſalem mil. undecies centena LXIIII *mil.*

Mutationes LXVIII. *Manſiones* LVIII.

Item per Nicopolim Caeſaream mil. LXXIII.*S.*

Mutationes V. *Manſiones* III.

In his excerptis, quamvis de ſingulis urbibus viciſque quorum heic fit mentio dicetur infra *libro tertio*, haec obiter notari velim. Quum ſcribitur a Tyro Caeſaream Palaeſtinam eſſe millia LXXIII, manifeſtus error eſt. Lege LXIII. Summam effice ex ſpatiis ante conſtitutis. *Maxianopolis* eſt urbs quae aliis Maximianopolis nuncupatur. *Stradela* eſt Jizreel urbs in Veteri Inſtrumento memorata, unde Graeci Ἐσδραηλὰ fecerunt. *Sciopoli* pro Scythopoli ſcribitur. *Aſer* illa eſt cujus Euſebius in Onomaſtico meminit. Plura non addimus, ad neceſſitudinem rei haec ſatis eſſe rati, quod & infra de uno quoque loco heic memorato agere conſtituerimus, & integrum aliquando hoc Itinerarium Hieroſolymitanum notis illuſtratum edere nobis ſit propoſitum.

Adjungimus excerpta ex Itinerario Antonini, pauca quidem

Digitized by Google

ſed magno compendio nobis futura in conficiendis tabulis Palaeſtinae geographicis. Subjunximus iis notas Hieronymi Suritae & noſtras. Spem mihi fecit plus ſemel, quum familiari ſermone in mentionem illius libri incidiſſemus, adipiſcendi codicum aliquot manu exaratorum, Illuſtris Comes, Dominicus Paſſioneus, qui ingenium quo valet acerrimum literis doctrinaque excultum nequaquam ita curis rei publicae conſecrat, ut ſtudiis bonarum artium ac diſciplinarum promovendis deeſſe videri poſſit. Nec dubito quin utilem rei literariae operam aut ipſe praeſtarem, aut quis alius, ſi diligenter collatis codicibus manu ſcriptis nova illius Itinerarii editio pararetur. Sed videamus modo quae ad Palaeſtinam noſtram faciunt.

EXCERPTA
ex Itinerario Antonini,

Pag. 140. *editionis Florentinae apud Juntas* anno 1519. *curatae.*

Antiochia.
Platanos. M. P. XXV.
Catela. M. P. XXIIII.
Laudicia. M. P. XVI.
Gabala. M. P. XVIII.
Balanea. M. P. XXIIII.
Antarado. M. P. XXIIII.
Arcas. M. P. XXXII.
Tripoli. M. P. XVIII.
Biblo. M. P. XXXVI.
Berito. M. P. XXIIII.
Sidona. M. P. XXX.
Tyro. M. P. XXIIII.
Ptolemaidem. M. P. XXXII. (al. XXX.)
Sycamina. M. P. XXIIII.
Caeſaria. M. P. XX.
Betaro. (1) M. P. XVIII.

(2) *Dio-*

(1) Al. Cod. XIX. teſte Hieron. Surita *pag.* 311.

Digitized by Google

(2) *Dioſpoli*. M. P. XXII.
(3) *Lamnia*. M. P. XII.
Aſcalona. M. P. XX.
Gaza. M. P. XVI.
Rapa. M. P. XXII.
(4) *Rino Corubra*. M. P. XXII.
Oſtracena. M. P. XXIIII.
Caſſio. M. P. XXVI.
Pentaſcino. M. P. XX.
Peluſio. M. P. XX.

*
ibidem, *pag*. 145.
In itinere a Beumari Neapolin.
Damaſco. M. P. XXIIII.
Aere. M. P. XXXII. (al. XXXIV.)
Neue. M. P. XXX.
Capitoliada. M. P. XXXVI.
Gadara. M. P. XVI.
Scythopoli. M. P. XVI.
In medio. M. P. X. (al. XII.)
Neapoli. M. P. VII.

*
* *pag*. 145.
(5) *a Seriane Scythopolin*. M. P. CCCVIII. (al. CCCXVIII.)

(2) *Hanc* ſcribit Surita *pag* 312. *Dioſpolim Palaeſtinae ex Stephano eſſe arbitror. Plinius vero. Hinc, inquit, Syria deſinente Phoenice, oppida Carne, Balanea, Paltos, Gabale promunterium, in quo Laodicea libera, Dioſpolis, Heraclea.* Hactenus Surita. Clarum eſt Dioſpolin, cujus hoc loco meminit Antoninus, non eſſe eandem cum illa cujus Plinius mentionem facit, ſed illam quae olim dicta eſt vicina Jamniae Lydda.

(3) Regium *Jamia*, Blandinianum *Jamnia*, Neapolitanum *Lamina*, Longolianum *Lannia*. Ptolemaeo, Stephano & Suidae Ἰάμνεια. In Plinii exemplaribus MSS.tis *Amnes duo*, unde in pervulgatis *Jamnes duae*. Haec ex Surita *pag*. 312. In Tab Vet. Peutingeriana legitur etiam *Lamnia*.

(4) Ita habent Blandinianum & Neapolitanum, ſed regium melius Rinocorura. Livius *lib*. XLV. *Circa Rhinocolura*. Plinii vetuſta exemplaria Rinocolura. Ex Surita *pag*. 313.

(5) Regium *Scitopoli Occara*, & ſummae numeri deſunt. In Blandiniano & Lon-

Digitized by Google

Salaminiada. M. P. XXXII.
Hemiſa. M. P. XVIII.
Laudicia. M. P. XVIII.
Lybo. M. P. XXXII.
Heliopoli. M. P. XXXII.
Abila. M. P. XXXVIII.
Damaſco. M. P. XVIII.
(6) *Aere.* M. P. XXXII.
Neue. M. P. XXX.
Capitoliada. M. P. XXXVI.
(7) *Gadara.* M. P. XVI.
Scythopoli. M. P. XVI.

Item a Caeſarea Eleutheropolin. M. P. (8) LXXVII. *ſic.*
Betaro. M. P. (9) XXXI.
Dioſpoli. M. P. XXVIII. (al. XVIII.)
Eleuteropolim. M. P. XVIII. (10)

A Neapoli Aſcalona. M. P. LXXIIII. *ead. pag.*
Elia. M. P. XXX.
Eleutheropoli. M. P. XX.
Aſcalona. M. P. XXIIII.

Ter-

goliano Scytopoli Occora M. P. CCCXVIII. dictio Occara nobis eſt ignota. Surita *pag.* 359.

(6) Omnia MSS.ta in hanc lectionem conſentiunt, & in ſequentem *Neue*, teſte Surita 361. Forte eſt idem cum *Aenos*, quod in tabula Veteri inter Canatham & Damaſcum locatur.

(7) Regius Codex *Cadara* M. P. XX. cum ſupra *a Capitoliade Gadara* M. P. XVI adjeciſſet. Surita, *ibid.*

(8) Regius LXXVIII, quum numeri manſionum ejus exemplaris LXXVII. M. P. ſummam conficiant. Surita *ibid.*

(9) Numeros hos eſſe corruptos patet quia ſupra aliter eadem intervalla definiuntur aut illi ſupra memorati corrupti ſunt.

(10) Haec ſuſpicor eſſe corrupta: nam ſi inter Dioſpolin & Eleutheropolin tantum 18 milliaria ponantur, Hieroſolyma non poteſt ei dici eſſe ad ſeptentrionem, nec Chebron ad orientem. Ita tamen Hieronymus ſolet loqui, in via quae tendit Eleutheropoli Aeliam ſeptentrionem verſus, & in via quae tendit Chebronem verſus ortum. Videtur itaque legendum XXVIII & excidiſſe X, uti ſaepe alias. Corruptos eſſe certe numeros in antecedenti verſu XXXI certum eſt uti illic vidimus.

Digitized by Google

dem ſpatium a Dan, quae aut ipſa Paneas eſt aut certe non lon-
ge inde remota, uſque ad Hieroſolymam per ſtadia deſcribit
verba ejus ipſa infra videri poſſunt. Primo quidem a Panead

uſque

…n, nec Chebron ad orientem. Ita tamen Hieronymus ſolet loqui, in via quae …ndit Eleutheropoli Aeliam ſeptentrionem verſus, & in via quae tendit Chebronem verſus ortum. Videtur itaque legendum XXVIII & excidiſſe X, uti ſaepe …lias. Corruptos eſſe certe numeros in antecedenti verſu XXXI certum eſt uti illic …idimus.

Tertium Itinerarium, quo intervalla locorum Palaeſtinae illuſtrari poſſunt, eſt tabula vetus Peutingeriana dicta, e qua partem in aes inciſam heic exhibemus, quae Palaeſtinam deſcribit.

CAPUT V.

DE LONGITUDINE ET LATITUDINE PALAESTINAE UNIVERSAE.

Verba Hieronymi de longitudine Palaeſtinae illuſtrata & confirmata. Mos veterum intervalla locorum per vias publicas ducentium. Intervalla ſingularium locorum inter Dan & Berſaben ex Joſepho, Euſebio, & aliis veteribus notata. Quomodo pauca miliaria in computo ſupereſſe vel deeſſe nonnunquam poſſint. Latitudo terrae ab Hieronymo notata. Spatium inter Hieroſolymas & Joppen. Intervallum inter Hieroſolymas & Jordanem. Peraeae latitudo incerta. Situs urbis Philadelphiae.

PRius quam ſingularium locorum intervalla veteribus memorata notemus, hoc capite de longitudine & latitudine totius Palaeſtinae diſputare viſum eſt. Viae dux nobis erit Hieronymus, Palaeſtinae incola, qui in epiſtola ad Dardanum ſcribit, *utique a Dan uſque Berſabee, quae vix centum ſexaginta millium in longum ſpatio tenditur.* Illud autem ſpatium facile in tabula aut charta deſcribi poteſt, fateor; ſed diſpiciendum omnino quomodo conveniat cum intervallis locorum ſingularium in hoc magno ſpatio contentis. Solent enim intervalla locorum veteres non metiri linea recte ducta, ſed per vias publicas quibus ab una urbe ad aliam iter eſt. Conferamus illud cum Joſepho, & videamus an & quo pacto ſtare poſſit utriuſque Geographia. Joſephus quidem ſpatium a Dan, quae aut ipſa Paneas eſt aut certe non longe inde remota, uſque ad Hieroſolymam per ſtadia deſcribit: verba ejus ipſa infra videri poſſunt. Primo quidem a Paneade

Digitized by Google

uſque ad initium lacus Samochonitis certum ſtadiorum numerum haud definit, quamvis ita quibuſdam videatur, quia curſum Jordanis a lacu Samochonite uſque ad lacum Tiberiadis deſcribens *l. III. de bell. c. 19.* dicit eum labi per *alia* 120 ſtadia. Illud ἑτέρους ἑκατὸν εἴκοσι σταδίους *alia* 120 *ſtadia* indicare putant Jordanem antequam in lacum Samochoniten incidat etiam 120 ſtadia confeciſſe. Sed iſta probatio infirma eſt, quoniam illa alia 120 ſtadia reſpicere poſſunt ſpatium 120 ſtadiorum quod Jordanes ſub terra means conficit inter lacum Phialam, qui verus Jordanis fons eſt, & Paneada: ipſe autem Joſephus hoc ſpatium eſſe 120 ſtadiorum notat. Et ſane quum Joſephus tam accurate ſtadia numerare ſoleat, & nullum fere intervallum aut certe exiguum ſtatuere videatur inter antrum Paneum & lacum Samochoniten, ſcribens ἀρχόμενος δὲ φανεροῦ ῥεύματος ὁ Ἰορδάνης ἀπὸ τοῦδε τοῦ ἄντρου κόπτει μὲν τὰ τῆς Σεμεχωνίτιδος λίμνης ἕλη, *incipiens autem ex hoc antro conſpicuus labi Jordanes ſecat paludes lacus Samochonitis*, non videtur inter Paneada & lacum Samochoniten multum ſpatii collocandum. Pergamus itaque ad lacum Samochoniten: is longitudinem habet 60 ſtadiorum. Inde uſque ad lacum Tiberiadis ſunt ſtadia 120. Lacus ipſe longus eſt 100 ſtadia, aut 140, uti Hegeſippus legit, & auctor vetus ἀποσπασματίων, quae vir Cl. & amicus noſter, Johannes Hudſonus, inſeruit *Tomo IV geographorum minorum*, *pag.* 39. Deinde ad Scythopolin videntur circiter 90 ſtadia fuiſſe, quia Joſephus tradit Scythopolin a Tiberiade ad lacum ſita ab fuiſſe ſtadia 120: & a Tiberiade verſus auſtrum aberat 30 ſtadia vicus Gennabara, ad Jordanem probabiliter ſitus & ab *Abara* עברה, *tranſitu*, Jordanis nomen ſortitus. Sed ſunto hae conjecturae, dum certiora non ſuppetunt. Porro a Scythopoli Hieroſolymam ſunt 61 miliaria, ſecundum Itinerarium vetus Hieroſol. Et ab altera parte, id eſt, ad plagam auſtralem, ab Hieroſolymis uſque ad Chebron erant milliaria 22, a Chebrone ad Berſabee 20, id eſt ſimul miliaria 42, ſive ſtadia 336, ſecundum Euſebium & Hieronymum. Colligamus haec omnia in ſummam & videamus quomodo conſentiant.

Lon-

Digitized by Google

422a

2.3250

Digitized by Google

Digitized by Google

Longitudo Palaeſtinae

Digeſta per intervalla locorum ſingularium ex Joſepho, Euſebio, & Itinerario veteri Hieroſolymitano.

A *Berſabee* uſque ad *Hieroſolymas* ſunt *mil.*	42
Ab *Hieroſolymis* ad *Bethel.* ex Itinerar. veter. Hieroſ. & Euſebio, *mil.* — —	12
Inde ad *Neapolin.* ex eodem Itiner. *mil.* 28 vel	29
Inde ad *Aſer.* ex eod. *mil.* — — —	15
Inde ad *Scythopolin.* ex eod. *mil.* — —	6
A *Scythopoli* ad *Lacum Tiberiadis*, 90 ſtadia id eſt, circiter, *mil.* — — — —	11
Lacus ipſe 100 ſtadia aut, ut alii legerunt, 140 id eſt, circiter 18 *mil.* — —	18
Inter *Lacum Tiberiadis* & *Samochoniten*, ſtadia 120 id eſt, 15 *mil.* — — —	15
Lacus ipſe 60 ſtadia, id eſt, circiter 8 *mil.*	8

Hinc fiunt *miliaria* Romana 156.

Haec quam prope abſint ab miliaribus 160, quibus univerſum ſpatium quod a Dan uſque ad Berſabee *vix* erat, ut Hieronymus definit, ſtadiorum 160, qui libet perſpicit. Et quum ſaepe numerus rotundus pro alio ſumi ſoleat (ne de ſpatio loquar quod urbes ipſae occupant) quidni conjicere liceat, in primis quum Euſebius, Hieronymus, auctor Itinerarii Hieroſolymitani, & illius quod Antonini dicitur, ſemper integris miliaribus ſpatia metiantur, ſcribentes hunc locum ab illo abeſſe miliaria 6, 7, atque ita porro, non habita ratione miliaris dimidii aut tertiae partis, illa dimidia miliaria facile abſorbere aliquot integra miliaria potuiſſe?

Latitudinem Palaeſtinae deſcribit Hieronymus in epiſtola ad Dardanum his verbis. *Pudet dicere latitudinem terrae repromiſſionis ne ethnicis occaſionem blaſphemandi dediſſe videamur. Ab Joppe uſque ad viculum noſtrum Bethleem quadraginta ſex millia ſunt:* cui

Digitized by Google

cui ſuccedit vaſtiſſima ſolitudo plena ferocium barbarorum. Quis dubitet quin incola vici Bethleem Hieronymus & ſciverit & notaverit accurate ſpatium quod inter illum vicum & Joppen erat. Certe non ego. Digeratur itaque hoc ſpatium per illas urbes per quas iter ſolebat inſtitui a Bethleem uſque ad Joppen. Ita apparebit vera ſpatia ab Hieronymo iſtis locis tributa eſſe. A Bethleem Hieroſolymas ſex miliaria Romana ſunt. Id tum ex Itinerario veteri Hieroſolymitano tum aliis liquet, & his ipſis diebus, quum iter eo dirigitur, duarum horarum itineris intervallum eſſe dicitur inter Bethleem & Hieroſolymas, quod par eſt, pro ratione itinerum in Palaeſtina confici ſolitorum, ſex millibus paſſuum, ſive ſex miliaribus Romanis. Porro qui iter ingreditur Hieroſolymis Joppen, proficiſcitur per montana Judaeae Ramam nunc (olim per Dioſpolim) & inde Joppen. Dioſpolis aberat Hieroſolymis miliaria Romana XXXII. Id docemur in Itinerario veteri Hieroſolymitano. Quumque illa fere eodem intervallo abſuerit a Joppe ac Rama, & Rama circiter VIII vel IX miliaria Romana abſit a Joppe (id poſtea demonſtrabimus, quum de ſingulis intervallis ex Joſepho agemus) clarum eſt Hieronymum recte ſcripſiſſe inter Bethleem & Joppen 46 eſſe miliaria.

Verum, dicet aliquis, reliquam Palaeſtinae latitudinem ab Hieroſolymis ad Jordanem & ultra Hieronymus non tradit. Omiſit data opera quod ſolitudo fuerit, de qua nos egimus *lib.* I. *p.* 375. Poteſt autem ex aliis ſcriptoribus illud ſpatium erui. Ex Joſepho patet, ſi ſtadia quibus ille utitur convertamus in miliaria, Hieroſolymis Jerichuntem eſſe XVIII miliaria, ab Hierichunte ad Jordanem miliaria VII: adeoque XXV Hieroſolymis ad Jordanem. Verba ipſius dabimus infra quum intervalla locorum ex Joſepho excerpta notabuntur. Ulterius trans Jordanem per quot miliaria ortum verſus ſe porrexerit Peraea, certo dici vix poteſt. XX. miliaria abfuiſſe a Jordane urbem Peraeae Cheſchbon diſcimus ex Euſebii Onomaſtico. Philadelphiam usque a Jordane extendit Peraeae latitudinem Joſephus. Quot miliarium intervallo a Jordane abſuerit Philadelphia colligere licet aliquo modo

Digitized by Google

do ex Euſebio ſcribente Jazer abeſſe 10 mill. ab Philadelphia verſus occaſum & 15 a Cheſchbone. Si conſtaret has urbes in linea recta ab occaſu verſus ortum protenſa ſitas fuiſſe latitudo Peraeae illic fuiſſet 45 miliarium Romanorum. Sed hoc incertum eſt. Immo Philadelphia videtur longe ſeptentrionalior urbe Chesbon & vicinior Geraſis fuiſſe.

CAPUT VI.

DE INTERVALLIS LOCORUM IN SACRO CODICE NOTATIS, SITU EMMAUNTIS, BETHANIAE, ALIISQUE.

Locorum ſitus in Veteri Teſtamento variis modis deſcriptus. In Novo per ſtadia digeruntur locorum intervalla. De Emmaunte a Luca memorata diſquiritur ſitne eadem atque Nicopolis. Fuiſſe diverſas demonſtratur variis rationibus. Nicopolis longius aberat Hieroſolymis, eratque in regione campeſtri. Hieronymi, doctorum Talmudicorum, Joſephi aliorumque loci, in quibus Emmauntis ſit mentio.

QUandoquidem omnia intervalla locorum Palaeſtinae, quae a ſcriptoribus antiquis literis conſignata ſunt, notare hoc libro & conferre inter ſe in animum induximus, aequum eſt a ſacris tabulis initium duci. In illa parte, quae Vetus Teſtamentum audit vix aliquid invenire eſt quod huc referri poſſit, quoniam illic locorum intervalla nulla commemorantur, quantum videlicet una urbs ab altera abfuerit. Saepe quidem ab urbibus vicinis ſitus locorum deſcribitur, uti *Gen.* 13. 18. *querceta Mamre prope Chebronem*, 1 *Reg.* 17. 9. *Sarepta prope Tzidonem. Joſ.* 7 2. *Ai prope Bethaven.* 2 *Chron.* 14. 10. *Vallis Zephata prope Mareſam*, & quae ſunt plura. Nonnunquam urbium ſitus declaratur a regione in qua erant, vel tribuum reſpectu, vel camporum, aut montium. Ita notum eſt in libro Joſuae ſingulis tribubus

Digitized by Google

bubus ſuas urbes dari. Atque ita *Timnathſerah* urbs ſita eſſe dicitur *in montanis Ephraim Joſ.* 19. 50. *Chebron in montanis Judae. Joſ.* 20. 7. *Inter Ramam & Bethel in montanis Ephraim. Jud.* 4. 5. & ſexcenta talia. Aliquando plagae coeli notantur, verſus quas urbs una ab altera recedit, uti Ai ſita legitur ad orientalem partem Bethelis *Joſ.* 7. 2. *Schilo ad boream Bethelis verſus ortum ad viam publicam quae ducit a Bethele Sichemum & a meridie Lebonae.* Sic *Joſ.* 23. 32. *Campi Moab ad alteram ripam Jordanis contra Jerichuntem ortum verſus.* De illis conſuli poſſunt quae libro tertio de ſitu horum locorum a nobis notabuntur. Per horas autem itineris aut alia intervalla illic non declaratur locorum ſitus. Verum in Teſtamento novo per ſtadia digeruntur locorum quorundam intervalla. Sic ad cognoſcendam latitudinem maris Tiberiadis facit, quod 30 ſtadia navigaſſe legantur *Joh.* 6. 19. quum Chriſtus ad eos perveniret ſuper undas maris ambulans. Emmaunta 60 ſtadiis abfuiſſe Hieroſolymis docemur *Luc.* 24. 13. Bethaniam ſtadiis 15. *Joh.* 11. 18. Mons olivifer aberat Hieroſolymis iter Sabbathi *Act.* 1. 12.

Quod attinet ad haec ſpatia, nihil in iis eſt quod dubitationem habet, etiamſi quis ſacrarum literarum auctoritatem neget, quoniam ex ſcriptoribus aliis confirmari abunde poteſt accurate haec ſpatia eſſe literis tradita. Conferat quis illa quae nos & hoc ipſo libro *c.* IX. ex Joſepho, & libro tertio ex aliis, notavimus de monte olivifero & Bethania. De latitudine maris Tiberiadis ſupra egimus *lib.* I. *cap.* XXXIX. Verum de Emmaunte magis ardua eſt diſquiſitio. Si enim Emmaus ab Hieroſolymis non abfuit niſi per ſpatium 60 ſtadiorum, quomodo ſita dicitur 1 *Macc.* 3. 40. in regione campeſtri? Campeſtris regio longius aberat ab Hieroſolymis occaſum verſus. Id itineraria omnia & αὐτόπται uno ore affirmant. Decem miliarium Romanorum ſpatia circiter ab urbe Rama, per quam iter ducit a Joppe Hieroſolymas, campis relictis ad montana adſcenditur, & per illa iter continuum fit uſque ad Hieroſolymas. Notius hoc certiuſque eſt quam ut negari poſſit. Confer ea quae de campis Palaeſtinae a nobis notata ſunt ſupra *lib.* I. *cap.* LV. Praeterea Emmaus poſtea Nicopolis dicta

eſt,

Digitized by Google

eſt, quod libro III, quum de Emmaunte agetur, pluribus teſtimoniis adſtruetur. Atqui Nicopolis aberat Hieroſolymis XXII miliaria Romana, id eſt, 176 ſtadia, uti in Itinerario veteri Hieroſolymitano legitur. Quantum differt hoc ſpatium a 60 ſtadiis? Praeterea multa habentur in ſcriptis veterum, quae miror tot viros dictos non advertiſſe, de Nicopoli tradita quae nulla prorſus ratione Emmaunti a Luca memoratae conveniunt. Paucis dicam quod res eſt. Emmaus, cujus Lucas meminit, & Emmaus, urbs quae Nicopolis nomen geſſit, duo loca ſunt disjunctiſſima maximeque diverſa: quod ut clarum fiat ad haec velim attendi.

Primo Emmaus a Luca commemorata erat *κώμη*, vicus, 60 ſtadiis ab Hieroſolymis. Joſephus idem teſtatur *lib.* VII. *de bello cap.* 27, appellatque *χώριον*, ſcribens *χώριον Ἀμμαοὺς ἀπέχει τῶν Ἱεροσολύμων ςαδίυς ἑξήκοντα*. Emmaus autem, quae Nicopolis dicta eſt, urbs fuit, & Hieroſolymis aberat XXII miliaria Romana, quae 176 ſtadiis paria ſunt.

Deinde Emmaus (dicta Nicopolis) illic erat ſita ubi ſunt campeſtria, & ubi montana Judaeae incipiunt conſurgere. Ita ſcribit Hieronymus *in commentar. ad Danielem cap.* XII. *Juxta Nicopolin quae prius Emmaus vocabatur: ubi incipiunt montana Judaeae conſurgere.* Hoccine dici poteſt de loco qui 60 modo ſtadia Hieroſolymis abeſt? Num illic incipiunt montana Judaeae conſurgere? At ubi Nicopolis erat, XXII miliaribus ab Hieroſolymis, & X miliaribus a Lydda, illic incipiunt montana Judaeae conſurgere, ubi nunc oſtenditur caſtrum boni latronis. Id omnes norunt qui iter illud confecerunt, aut itineraria legerunt recentia. Hoc etiam convenit cum teſtimonio Talmudicorum ſcribentium *a Bethchorone uſque ad mare eſſe regionem triplicem, a Bethchorone Emmauntem* עד אמאוס *eſſe montana, ab Emmaunte Lyddam campeſtria, a Lydda ad mare eſſe vallem.* Verba ipſa Hebraea dedimus ſupra *pag.* 309. Quam clara haec ſunt, ſi Emmaus illic collocetur ubi a nobis fit, X miliaribus Romanis a Lydda ortum, id eſt, Betchoronem verſus. Bethchoron aberat Hieroſolymis ſtadiis 90, adeoque 30 amplius quam vicus

Digitized by Google

Emmaus a Luca memoratus. Quod ſi non niſi de illa Emmaunte cujus Lucas meminit hic cogitemus, quem ſenſum dabimus verbis Talmudicorum, qui Bethchoronem remotiorem a mari facerent Emmaunte? qui ultra Emmauntem montana Judaeae non conſtituerent? quae omnia ejuſmodi ſunt, ut vel invitum fateri cogant alteram Emmaunta, poſtea dictam Nicopolin, illic quaerendam eſſe ubi in Itinerario veteri Hieroſolymitano collocatur.

Praeterea Emmaus (Nicopolis dicta) jungitur cum Lydda, Joppe, aliiſque locis campeſtribus. Plinius *lib.* VI. 14. *Fontibus irriguam Emmaum, Lyddam, Joppicam.* Hieronymus (quo magis mirandum eſt cum in epitaphio Paulae & libro de locis Hebraicis ſcribere potuiſſe Emmaunta Lucae memoratam eandem atque Nicopolin fuiſſe) *in comm. ad Obad.* 1. *p.* 1466. *Qui autem habitant in Sephela hoc eſt in campeſtribus, Liddam & Emmaus, Dioſpolin videlicet Nicopolinque ſignificant, poſſidebunt Palaeſtinos.* Idem in commentario ad Ezechielis *caput* XLVIII. ita deſcribit regionem tribus Dan: *Septima Dan uſque ad Joppen, ubi ſunt turres Ailon & Selebi & Emaus, quae nunc appellatur Nicopolis.* Supra, *pag.* 168. notavimus pro *Ailon, Selebi, & Emaus*, legi in codicibus Hebraeis שעלבין אילון, & עיר שמש, & pro עיר שמש, πόλις Σαμμαὺς ſcriptum eſſe ab Interpretibus Alexandrinis. Unde etiam videri poſſet nomen hujus Emmauntis, non ut aliarum (vici nempe illius quem Lucas commemorat, & illius qui Tiberiadis vicinus fuit) a חמת ſive thermis ſed a mutato paullum nomine שמש vel Σαμμαὺς eſſe ductum. Sed quicquid id eſt, hoc clarum eſt Emmaunta, vicum a Luca memoratum, qui 60 modo ſtadia Hieroſomis aberat, in portione tribus Dan collocari non oportere quae longius aberat Hieroſolymis.

Porro Joſephus Ammauntis plus ſemel meminit ita ut perſpicuum ſit non illam Emmaunta quae 60 ſtadia aberat Hieroſolymis ſed alteram illam, Nicopolin poſtea dictam, intelligi. *Lib.* II. *de bello cap.* 25. ſcribit, Θαμνᾶ τοπαρχίας Ἰωάννης ὁ Ἐσσαῖος στρατηγήσων ἐπέμφθη· προσκεκλήρωτο δὲ αὐτῷ Λύδδα καὶ Ἰόππη καὶ Ἀμμαοῦς.

In

In toparchiam Thamnae miſſus eſt qui eam adminiſtraret Johannes Eſſaeus. Illi additae ſunt Lydda, Joppe & Ammaus. Ἀμμαοὺς & Ἐμμαοὺς idem eſt: nam quae *lib.* II. *de bello cap.* 3. Ἀμμαοὺς Joſepho dicitur, appellatur ei Ἐμμαοὺς *Antiquitatum lib.* XVII. 12. Ita *lib.* III. *de bello cap.* 2. Θαμνὰ, Λύδδα καὶ Ἀμμαοὺς junguntur. Et *lib.* V. *cap.* 4. Veſpaſianum cum exercitu veniſſe ſcribit Antipatrida, inde in Thamniticam toparchiam, & Lyddam ac Jamniam, & porro εἰς Ἀμμαοῦντα. Quis non videt hanc Emmaunta vicinam magis Lyddae & Joppe & Jamniae fuiſſe quam ut credi poſſit eadem ac vicus qui 60 modo ſtadia aberat Hieroſolymis? *Lib.* I. *de bello cap.* 9. ſcribit Γόφναν καὶ Ἀμμαοῦν a Caſſio fuiſſe vaſtatas. Nec dubito quin eadem illa ſit Emmaus ac Nicopolis. In libro *Antiquitatum* XII, *capite* II, narrat Gorgiam in Judaeam miſſum cum exercitu: οἱ δ' ἄχρις Ἐμμαοῦς πόλεως ἐλθόντες ἐν τῇ πεδινῇ καταστρατοπεδεύονται, *illi autem uſque ad Emmaunta urbem progreſſi in regione campeſtri caſtra metantur.* Regio campeſtris, quod & ante monuimus, longius aberat Hieroſolymis verſus occaſum quam 60 ſtadia aut κώμη Ἐμμαοὺς Lucae memorata. Illic autem Judaei hoſtes fuderunt & perſecuti ſunt uſque ad Gadara, Azotum, & Jamniam, campoſque Idumaeae. Hinc diſcimus ubi illa regio campeſtris quaeri debeat. Ad hanc victoriam reſpicit Hieronymus in commentario ad Danielis *cap.* VIII. ſcribens, *Judae Machabaei ſignificat tempora qui de vico Modin fratribus ac propinquis ſecum annitentibus, & multis de populo Judaeorum Antiochi duces ſuperat juxta Emaus quae nunc Nicopolis vocatur. Libro Antiquitatum* XIII. I. munitam eſſe a Judaeis urbem Ἐμμαοῦν ſcribit, & turres in ea aedificatas. Confer I *Macc.* 9. 50. ubi tamen interpres Latinus vocem Ἐμμαοὺμ non agnoſcit. Harum turrium & munitionum, aut illarum quas Romani poſtea exſtruxerunt, reliquias ego eſſe ſuſpicor rudera quae nunc ad latus dextrum viae publicae ducentis a Joppe conſpiciuntur, & *caſtrum boni latronis* ſolent dici. Spatium certe decem miliarium Romanorum, quod illa rudera abſunt Dioſpoli, & quod Nicopolis Dioſpoli abfuiſſe ſcribitur, eſt idem.

In libris Chaſmonaeorum etiam haec Emmaus memoratur.

Vide 1 *Macc.* 3.40. ubi Syri leguntur caſtra metati prope Ἐμμαοὺμ ἐν τῇ γῇ τῇ πεδινῇ, *in campeſtribus.* Alii legunt illic Ἐμμαοὺμ, ſed male, uti apparet ex collatione *commatis* 57. & *c.* 4. 3.

In iiſdem libris tres urbes vidi quarum ſitus per ſtadia deſcribitur, portum Jamniae, Bethſur, & Scythopolin. Stadia 240 dicitur portus Jamnitarum abſuiſſe Hieroſolymis 2 *Macc.* 12. 9. Hoc ſpatium juſto minus eſt: id liquet ex Itinerariis veteribus capite IV memoratis: nam Dioſpolis XXXII miliaria aberat Hieroſolymis, quod plus eſt quam ſtadia 240. Lege potius 340 ſtadia. Bethſur 2 *Macc.* 11. 5. abſuiſſe legitur Hieroſolymis ſtadia quinque: ſed & hic numerus corruptus eſt. Longius enim abſuit urbs ſita κατὰ πρόσωπον Ἰδουμαίας 1 *Macc.* 4. 61. Confer quae de hac urbe dicemus *lib.* III. Denique Scythopolis 600 ſtadia Hieroſolymis abſuiſſe legitur 2 *Macc.* 12. 29. Sed & hunc numerum eſſe corruptum ſuſpicor, pro 500, quod adverſetur aliorum & veterum & recentiorum teſtimoniis, qui id intervallum multo minus faciunt. Vide ſupra *cap.* IV.

CAPUT VII.

DE INTERVALLIS LOCORUM IN ORA MARITIMA PALAESTINAE A SCYLACE ET STRABONE TRADITIS.

Scylacis geographi aetas. Ejus deſcriptio orae maritimae Palaeſtinae mutila. Deſcriptio ejuſdem orae ex Strabone. Numerus ſtadiorum quae Sidon abeſt a Beryto, Tyrus a Sidone, Palaetyrus a Tyro, Joppe a monte Caſio, mons Caſius a Peluſio, Jamnia ab Aſcalone, Gaza a mari & portu Gazaeorum, Aelana urbs ſinus Arabici a Gaza. Deſcriptio orae maritimae Palaeſtinae ex Dionyſio Periegeta.

A ſacris ſcriptoribus tranſitum facimus ad profanos, indagaturi ſi qua intervalla locorum Palaeſtinae per ſtadia aut miliaria

Digitized by Google

liaria digeſta in ſcriptis eorum memoriae ſint prodita. Scylaci primum locum damus, geographo antiquiſſimo, quem Dodwellus quidem Polybio aequalem ſtatuit, verum qui ſecundum rationes Gronovianas ſub imperio vixit Darii Hyſtaſpis. Hic in periplo oram maritimam Syriae & Phoenices deſcribit, & nonnullarum urbium intervalla ſtadiis metitur: ſed dolendum eſt mutilum illa parte, quam nos maxime deſideramus, ad manus noſtras perveniſſe Scylacem. Quicquid tamen id eſt, lectorum oculis heic ſubjicimus. Ἔϛι μετὰ Κιλικίαν ἔθνος Σύροι. Ἐν δὲ τῇ Συρίᾳ οἰκῦσι τὰ παρὰ θάλατταν Φοίνικες ἔθνος, ἐπὶ ϛενὸν ἔλαττον ἢ ἐπὶ τέτταρας ὄντας ϛαδίυς ἀπὸ θαλάττης· ἐνιαχῆ δὲ ὐδὲ ἐπὶ ϛαδιυς ι τὸ πλάτος. Ἀπὸ δὲ Θαψάκυ ποταμῦ ἐϛὶ Τρίπολις Φοινίκων, Ἄραδος νῆσος καὶ λιμὴν, (1) βασίλεια Τύρυ ὅσον ἡ ϛάδια καὶ λιμὴν ἀπὸ τῆς γῆς καὶ ἐν τῇ χερρονήσῳ ἑτέρα πόλις Τρίπολις· αὕτη ἐϛὶν Ἀράδυ καὶ Τύρυ καὶ Σιδῶνος ἐν τῷ αὐτῷ τρεῖς πόλεις, καὶ περίβολον ἑκάϛη τῦ τείχυς ἴδιον ἔχων, καὶ ὄρος Θεῦ πρόσωπον (2) Τῆρος καὶ λιμὴν (3) Βηρυτὸς πόλις καὶ λιμὴν βορινὸς, Πορφυρέων πόλις, Σιδὼν πόλις καὶ λιμὴν κλειτὸς, Ὀρνίθων πόλις Σιδωνίων. Ἀπὸ Λεόντων (4) πόλεων μέχρι Ὀρνίθων πόλεως Τυρίων πόλις (5) Σαρα. Εἶτα ἄλλη πόλις Τύρος λιμέναἴχυσα ἐντὸς τείχυς. Αὕτη δὲ ἡ νῆσος (6) βασίλεια Τυρίυ καὶ ἀπέχει ϛάδια ἀπὸ θαλάττης γ΄. (7) Πάλιν Τύρος πόλις καὶ ποταμὸς διὰ μέ-

(1) Haec ita reſtituе βασίλεια Τύρυ καὶ λιμὴν, ὅσον ἡ ϛαδία ἀπὸ γῆς. Sic ſcribit Voſſius. Sed mox Scylax notat regiam Tyri tria ſtadia abeſſe a continente.

(2) Legendum Τριήρης monent adnotationes Gronovianae & conferre jubent Strabonem *lib.* XVI. *p.* 754. & Polybium *lib.* V. *c.* 68. Meminit etiam hujus urbis Stephanus in Ἐθνικοῖς. Τριήρης, πόλις Συρίας, quod non eſt mutandum in Λυκίας, uti quidam volunt.

(3) Βηρυτὸς πόλις καὶ λιμὴν βορεϊνός. Salmaſius.

(4) Πόλεως Voſſ. Illud ἀπὸ & μέχρι videtur ſecum poſtulare πλῶς vel ſimile quid, uti ϛαδια. At nec ante meminit Leontopolis.

(5) Haec Tyrus eſſe non videtur licet & illam Sarram dictam notum ſit, ſed alius locus, forte Σάρα in libris Apocryphis. Statim mentio fit Tyri, ἄλλη πόλις Τύρος .... Salmaſius legit pro *Sara*, Σάρεπτα.

(6) Puto ſequentia a prioribus eſſe divellenda, ut ſenſus ſit regiam Tyriorum 3. ſtadiis a mari eſſe remotam: quis enim dixerit inſulam eſſe 3. ſtadiis a mari remotam? dici debuiſſet a continente. Ceterum βασίλεια Τυρίων legit Voſſius.

(7) Παλαίτυρος Voſſ.

Digitized by Google

μέσης ῥεῖ καὶ πόλις τῶν (8) .... *καὶ ποταμὸς, καὶ Ἄκη πόλις, ἐξῆς πόλις τυ.... ὄρος ἱερὸν Διὸς,* (9) *Ἄραδος πόλις Σιδωνίων.... καὶ ποταμὸς Τυρίων, Δῶρος πόλις Σιδωνίων.... Θῆναι Φασὶν ἐνταῦθα τὴν ἀνδρον----λων πόλις Τυρίων, καὶ βασίλειον ἐνταῦθα--Συρίας παράπλους, κοίλης Συρίας---- Ἀσκαλῶνος ςάδια αψ-- Paſt Ciliciam gens Syrorum ſequitur. Syriae tractum litoralem Phoenicum natio inhabitat: ea qua maxime coarctatur, ne quatuor quidem ſtadiis a mari abeſt, ubi autem maxime lata eſt, non plus quam decem. Ultra Thapſacum fluvium eſt Tripolis Phoenicum, Aradus inſula & portus, Regia Tyri & portus* 8 *circiter ſtadiis a terra diſtans, & in peninſula alia urbs Tripolis: ea ex Arado & Tyro & Sidone deducta, & una in urbe urbes tres, muroque unaquaeque diverſo continetur, & Dei facies, Terus & portus, Berytus & portus Borinus, Porphyreon urbs, Sidon urbs cum portu clauſo, Avium urbs, quae eſt Sidoniorum. A Leonum urbe uſque ad Avium urbem eſt Tyriorum urbs Sara. Dein alia urbs Tyrus portum habens intra murum. Haec inſula eſt Tyriorum regia diſtans* 3 *ſtadia a mari, Palaetyrus urbs quam fluvius mediam perlabitur, & urbs ..... & flumen & Ace urbs, dein urbs Ty.. mons ſacer Jovi, Aradus urbs Sidoniorum .... expoſitam ferunt illic Andromedam ... Aſcalon urbs Tyriorum, & regia illic ..... Syriae periplus, Cavae Syriae .... Aſcalone, ſtadia* 1700. -

Scylaci ſubjungimus Strabonem, idem litus deſcribentem, quem notum eſt ſub imperio Auguſti & Tiberii vixiſſe. Hic libro eximii operis ſexto & decimo varia notat intervalla locorum Palaeſtinae, e quo nos haec excerpſimus quibus litus Palaeſtinae univerſum a Sidone uſque ad Rhinocolura deſcribit. Nam in reliquis ad deſcri-

(8) Haec mirum in modum exeſa fuiſſe teſtatur Voſſius, ſe tamen veſtigiorum reliquiis inſiſtendo hoc potuiſſe exſculpere. *Τῶν Ἐκδίππων καὶ ποταμὸς καὶ Ἄκη πόλις. Ἑξῆς Βῆλος πόλις Τυρίων, Καρμηλος ὄρος καὶ ἱερὸν Διὸς, Ἄραδος πόλις Σιδωνίων, Συκαμίνων, πόλις Σιδωνίων, Ἰόππη· Ἐκτεθῆναι Φασὶν ἐνταῦθα τὴν Ἀνδρομέδαν τῷ κήτει. Ἀσκάλων πόλις Τυρίων καὶ βασίλειον ἐνταῦθα τῆς κοίλης Συρίας*, id eſt, *urbs Ecdipporum, & flumen & Ace urbs. Deinde Belus, urbs Tyriorum, Carmelus, mons & Templum Jovis, Aradus urbs Sidoniorum, Sycaminon urbs Sidoniorum, Joppe. Ferunt illic Andromedam expoſitam balenae fuiſſe, Aſcalon urbs Tyriorum & regia illic cavae Syriae.*

(9) Aradus hic nulla ab aliis memoratur.

Digitized by Google

ſcriptionem Palaeſtinae mediterraneae facientibus non invenio ſtadia notata, ſi palmetum Jerichuntinum excipias, quod longum eſſe ſtadia centum ſcribit, & quod ſolum intra 60 ſtadia ab Hieroſolymis ſaxoſum eſſe adnotat. Audiamus ergo Strabonem.

Ἐπεὶ ὖν τὴν ἰδίως λεγομένην Κοιλὴν Συρίαν ἐπεληλύθαμεν, ἐπὶ τὴν Φοινίκην μέτειμεν. Ταύτης δὲ τὰ μὲν ἀπὸ Ὀρθωσίας μέχρι Βηρυτῦ λόγυ τετύχηκε. Μετὰ δὲ Βηρυτὸν ἐςὶ Σιδὼν, ὅσον ἐν τετρακοσίοις ςαδίοις· μεταξὺ δὲ ὁ Ταμύρας ποταμὸς καὶ τὸ τῦ Ἀσκληπιῦ ἄλσος καὶ Λεόντων πόλις. Μετὰ δὲ Σιδόνα μεγίςη τῶν Φοινίκων καὶ ἀρχαιοτάτη πόλις Τύρος ἐςὶν, ἡ ἐνάμιλλος αὐτῇ κατά τε μέγεθος καὶ κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν, καὶ τὴν ἀρχαιότητα ἐκ πολλῶν μύθων παραδεδομένη. *Poſtquam ergo de Coeleſyria proprie dicta egimus, ad Phoenicen tranſimus. Hujus illam partem quae eſt ab Orthoſia Berytum uſque deſcripſimus. Poſt Berytum eſt Sidon, 400 ſtadiis inde remota. Inter illas autem flumen Tamyras, Aeſculapii nemus & urbs Leonum. Poſt Sidonem maxima & antiquiſſima Phoenicum urbs Tyrus eſt, & magnitudine, & nobilitate, & antiquitate cum ea comparanda, & multis fabulis celebrata.*

⋮

Διέχει δὲ τῆς Σιδόνος ἡ Τύρος ὐ πλείυς τῶν διακοσίων ςαδίων. Ἐν δὲ τῷ μεταξὺ πολίχνιον, Ὀρνίθων πόλις λεγομένη, εἶτα πρὸς Τύρῳ ποταμὸς ἐξίησι. Μετὰ δὲ τὴν Τύρον ἡ Παλαίτυρος ἐν τριάκοντα ςαδίοις. Εἶθ᾽ ἡ Πτολεμαῒς ἐςὶ μεγάλη πόλις, ἣν Ἄκην ὠνόμαζον πρότερον· ᾗ ἐχρῶντο ὁρμητηρίῳ πρὸς τὴν Αἴγυπτον οἱ Πέρσαι. Μεταξὺ δὲ τῆς Ἄκης καὶ Τύρυ θινώδης αἰγιαλός ἐςιν ὁ φέρων τὴν ὑαλῖτιν ἄμμον. *Diſtat autem Sidone Tyrus non pluribus quam 200 ſtadiis. Inter illas media eſt urbs * avium dicta. Deinde prope Tyrum fluvius erit. Poſt Tyrum eſt Palaetyrus 30 ſtadiis inde diſſita. Dein Ptolemais, urbs magna, olim Ace dicta, quo Perſae portu ad Aegyptum naviganti uſi ſunt. Inter Acen & Tyrum litus eſt arenae tumulis obſitum, unde vitraria arena eſt.*

Μετὰ δὲ τὴν Ἄκην Στράτωνος πύργος πρόσορμον ἔχων. Μεταξὺ δὲ ὅ τε Κάρμηλος τὸ ὄρος καὶ πολιχνίων ὀνόματα, πλέον δ᾽ ὐδὲν, Συκαμί-

 νων

* Vel gallorum. Ὄρνις enim κατ᾽ ἐξοχὴν gallum notat.

νων πόλις, Βυκόλων, καὶ (1) Κροκοδείλων πόλις καὶ ἄλλα τοιαῦτα· εἶτα δρυμὸς μέγας τις· Εἶτα Ἰόππη, καθ᾽ ἣν ἡ ἀπὸ τῆς Αἰγύπτυ παράλια σημειωδῶς ἐπὶ τὴν Ἄρκτον κάμπτεται, πρότερον ἐπὶ τὴν ἕω τεταμένη. Ἐνταῦθα δὲ μυθεύυσί τινες τὴν Ἀνδρομέδαν ἐκτεθῆναι τῷ κήτει· ἐν ὕψει γάρ ἐςιν ἱκανῶς τὸ χωρίον ὥς τ᾽ ἀφορᾶσθαι φασὶν ἀπ᾽ αὐτῦ τὰ Ἰεροσόλυμα τὴν τῶν Ἰυδαίων μητρόπολιν· καὶ δὴ καὶ ἐπινείῳ τύτῳ κέχρηνται καταβάντες μέχρι θαλάτῆς οἱ Ἰυδαῖοι· τὰ δ᾽ ἐπίνεια τῶν ληςῶν ληςήρια δηλονότι ἐςί. Τύτων δὲ καὶ ὁ Κάρμηλος ὑπῆρξε καὶ ὁ δρυμός· καὶ δὴ καὶ εὐάνδρησεν ὗτος ὁ τόπος, ὥς τ᾽ ἐκ τῆς πλησίον κώμης Ἰαμνείας καὶ τῶν κατοικιῶν τῶν κύκλῳ τέτταρας μυριάδας ὁπλίζεσθαι. Εἰσὶ δ᾽ ἐντεῦθεν εἰς τὸ Κάσιον τὸ πρὸς Πηλυσίῳ μικρῷ πλείυς ἢ χίλιοι ςαδίοι· τριακόσιοι δ᾽ ἄλλοι πρὸς αὐτὸ τὸ Πηλύσιον. Ἐν δὲ τῷ μεταξὺ καὶ (2) ἡ Γαδαρίς ἐςιν ἣν καὶ αὐτὴν ἐξιδιάσαντο οἱ Ἰυδαῖοι· εἶτ᾽ Ἄζωτος καὶ Ἀσκάλων. Ἀπὸ δὲ Ἰαμνείας εἰς Ἄζωτον καὶ Ἀσκάλωνα εἰσὶν ὅσον διακόσιοι ςαδίοι. Κρομμύων τ᾽ ἀγαθός ἐςιν ἡ χώρα τῶν Ἀσκαλωνειτῶν· πόλισμα δὲ μικρόν. Ἐντεῦθεν ἦν Ἀντίοχος ὁ φιλόσοφος, μικρὸν πρὸ ὑμῶν γεγονώς. Ἐκ δὲ τῶν Γαδάρων Φιλόδημός τε ὁ Ἐπικύρειος γεγονὼς καὶ Μελέαγρος καὶ Μένιππος ὁ (3) σπυδογελοῖος καὶ Θεόδωρος ὁ καθ᾽ ἡμᾶς Ῥήτωρ· εἶτ᾽ ὁ τῶν Γαζαίων λιμὴν πλησίον· ὑπέρκειται δὲ καὶ ἡ πόλις ἐν ἑπτὰ ςαδίοις, ἔνδοξός ποτε γενομένη, κατεσπασμένη δ᾽ ὑπὸ Ἀλεξάνδρυ καὶ μένυσα ἔρημος. Ἐντεῦθεν δ᾽ ὑπέρβασις λέγεται χιλίων διακοσίων ἑξήκοντα ςαδίων εἰς Ἄειλαν πόλιν ἐπὶ τῷ μυχῷ τῦ Ἀραβίυ κόλπυ κειμένην· διττὸς δ᾽ ἐςίν· ὁ μὲν εἰς ἔχων τὸ πρὸς τῇ Ἀραβίᾳ, καὶ τῇ Γαζῇ μέρος ὃν Ἐλανίτην προσαγορεύυσιν ἀπὸ τῆς ἐν αὐτῷ πόλεως· ὁ δ᾽ εἰς τὸ πρὸς Αἰγύπτῳ κατὰ τὴν Ἡρώων πόλιν

(1) De hac urbe & aliis heic memoratis videnda illa ſunt quae infra *lib.* III. notabuntur ſuo loca.

(2) Γάζαρα גזר in V. T. dicitur, uti Caſaubonus obſervat, non confundenda cum Gadaris in N. T. memoratis.

(3) Forte ita dictus, quod ſcriptor fuerit facetiarum vel libri alicujus σπυδογελοιῶν, uti in Ἐθνικοῖς Stephani memoratur Βλαῖσος σπυδογελοίων ποιητὴς ad vocem Καπρία. Sic Joſephum dicimus τὸν Ἀρχαιολόγον, i. e. ſcriptorem Ἀρχαιολογίας. Memoratur quoque apud Stephanum ad vocem Ταρὰς quidem Φλύαξ τὰ τραγικὰ μεταῤῥυθμίζων ἐς τὸ γελοῖον, homo ut videtur genii non multum ab illo σπυδογελοίῳ diſſimilis. Praeluſit ille recentioribus Caporali, Scarron, aliiſque.

(4) Hic

λιν, εἰς ὃν ἐκ Πηλȣσίȣ ἡ ὑπέρθεσις ἐπιτομωτέρα, δι' ἐρήμων δὲ καὶ ἀμμωδῶν χωρίων αἱ ὑπερβάσεις ἐπὶ καμήλων· πολὺ δὲ καὶ τὸ τῶν ἑρπετῶν ἐν αὐταῖς πλῆθος. Μετὰ δὲ Γάζαν Ῥαφία, ἐν ᾗ μάχη συνέβη Πτολεμαίῳ τε τῷ τετάρτῳ, καὶ Ἀντιόχῳ τῷ μεγάλῳ. Εἶτα Ῥινοκόλȣρα, ἀπὸ τῶν εἰσωκισμένων τὰς ῥῖνας (4) ȣ̔́τω καλȣμένη· τῶν γάρ Αἰθιόπων τὶς ἐπιελθὼν ἐπὶ τὴν Αἴγυπτον ἀντὶ τȣ̃ ἀναιρεῖν τȣ̀ς κακȣ́ργȣς ἀποτέμνων τὰς ῥῖνας ἐνταῦθα κατῴκισεν, ὡς ȣ̓κ ἂν ἔτι τολμήσοντας ἀνελθεῖν διὰ τὴν αἰσχύνην τῆς ὄψεως. Καὶ αὕτη μὲν ȣ̓̃ν ἡ ἀπὸ Γάζης λυπρὰ πᾶσα καὶ ἀμμώδης· ἔτι δὲ μᾶλλον ἐφεξῆς τοιαύτην ὑπερκειμένην ἔχȣσα τὴν Σιρβωνίδα λίμνην. *Poſt Acen eſt Stratonis turris ſtationem navium habens. Inter illas Carmelus mons, & oppidorum nomina, praeterea nihil, urbs Sycaminon, Bucolon & urbs Crocodilorum, aliaque ſimilia. Poſtea ingens ſylva: deinde Joppe, juxta quam litus ab Aegypto huc protenſum notabiliter flectitur verſus boream, quum ante verſus orientem * tendat. Illic fabulantur qui-*

dam

(4) Hic aliquid deſiderari certum eſt. Ego poſt ῥῖνας collocarem vocem ἠκρωτηριασμένων. Verba enim Strabonis exprimit Stephanus in Ἐθνικοῖς ad vocem Ῥινοκορȣ́ρα ita ſcribens, ἀπὸ τῶν εἰσωκισμένων ἐκεῖ τὸ παλαιὸν ἀνθρώπων, τὰς ῥῖνας ἠκρωτηριασμένων ȣ̔́τω καλȣμένη. Proprie ἀκρωτηριάζειν ſignificat ἄκρα τῶν ὤτων ἀποτέμνειν, ſive aures praecidere, uti ſcribit auctor Etymologici magni ad hanc vocem. Vide & Harpocrationem ad vocem Ἠκρωτηριασμένοι.

* Si verum ſit juxta Joppen litus Palaeſtinae inflecti ſeptentrionem verſus quum antea verſus ortum tendat, oportet Aſcalona longius abfuiſſe ab Hieroſolymis quam in omnibus itinerariis veteribus traditur. Quoniam enim Joppe ab Hieroſolymis abfuit 40 miliaria Romana, longius quam 40 aut 48 abfuiſſe debuit Aſcalon, ſi litus a Joppe Aegyptum verſus inflectatur in plagam occidentalem, quod tradit Strabo. Affirmarunt etiam a me conſulti αὐτόπται falſum eſſe circa Joppen demum litus Palaeſtinae ſeptentrionem verſus duci. Quod ſi vel maxime pars litoris quae circa Joppen eſt, conſpecta ab homine in litore conſtituto, videatur occaſum verſus duci ad partem auſtralem Joppes, & ſeptentrionem verſus ad partem Joppes ſeptentrionalem, num inde efficitur univerſum litus ita protendi? Oculi ſpectatorum de parte exigua tantum judicare poſſunt, non de omni litore quod eſt inter Joppen & Aegyptum. Praeterea obſervationes recentiorum, inter quas celebratur plurimum deſcriptio litoris Palaeſtinae quae Chazellio debetur (vide doctiſſimi viri, Bernardi Lamy, apparatum Chronologicum & Geographicum *pag.* 273.) repugnant huic teſtimonio Strabonis. Ne quid addam de via Hieroſolymis Gazam ducta & nunc & olim per Chebronem, quod vix concipi poteſt, ſi Gaza una cum litore Palaeſtinae adeo verſus occaſum recedat.

De

Digitized by Google

*dam Andromedam ceto expoſitam fuiſſe. Editus enim locus eſt ſic ut inde dicant Hieroſolyma poſſe conſpici Judaeorum metropolin: quin & Judaei qui uſque ad mare deſcendunt hoc portu utuntur. Portus hi vere ſunt latronum receptacula. Illorum quoque eſt & Carmelus & ‡ Sylva. Hic locus adeo hominibus abundavit, ut ex Jamnia vico proximo & vicinis in circuitu habitationibus 40000 hominum armarentur. Inde ad Caſium montem Peluſio proximum paulo plus quam 1000 ſtadia ſunt, & inde uſque ad Peluſium alia 300. Interjacet Gadaris quam Judaei ſibi adſciverunt, deinde Azotus & Aſcalon. A Jamnia autem uſque ad Azotum & Aſcalonem ſunt 200 ſtadia. Cepas optimas producit regio Aſcalonitarum, urbs autem exigua eſt. Inde erat Antiochus Philoſophus, qui aetate nos paulum antevertit. Gadaris autem ortus fuit Philodemus Epicuraeus Meleagrus, & Menippus dictus Spudogeloeus, & Theodorus Rhetor, qui noſtra aetate vixit. Poſtea eſt portus Gazaeorum, a quibus 7 ſtadiorum intervallo urbs Gaza diſtat, olim quidem illuſtris facta ſed ab Alexandro diruta & huc uſque deſerta. Inde dicitur eſſe ad urbem * Aëlam, in receſſu ſinus Arabici ſitam, intervallum ſtadiorum 1260. Duplex autem receſſus eſt ſinus Arabici, alter verſus Gazam & Arabiam tendens qui Elaniticus dicitur ab urbe ad eum ſita: alter verſus urbem Heroum, ad quam a Peluſio compendioſius iter eſt, ſed camelis conficiendum per loca deſerta atque arenoſa. Eſt etiam illic magna ſerpentum † multitudo. Poſt Gazam ſequitur Raphia, ubi Ptolemaeus quintus cum Antiocho magno pugnavit. Deinde Rhinocolura, ab incolis, qui naribus trunci erant, ita dicta: nam aliquis Aethiopum Aegyptum invadens non nece ſed naſi truncatione maleficos coercuit, & eos ibi collocavit, quos domum redire pudebat ob oris deformitatem. Omnis autem ora a Gaza uſque ſterilis eſt & arenoſa: magis*

‡ De qua mox locutus fuit. Videlicet intelligit per *δρυμὸν campeſtria Saronis.* Vide ſupra *lib.* 1.

* Eſt ea quae Elath in V. T. dicitur Stephanus ἐν Ἐθνικοῖς Αἴλανον, πόλις Ἀραβίας, τινὲς δὲ κόλπον Αἰλὰ φασί. Ceterum Marcianus Heracleota in Periplo idem tradit ἀπὸ Γάζης uſque ad illum ſinum eſſe 1260 ſtadia, atque inter Gazam & hunc ſinum continentis partem eſſe anguſtiſſimam.

† Idem *Deut.* 8. 15. dicitur.

In

Digitized by Google

gis etiam quae inde eſt juxta Sirbonidem lacum mari parallelum.

Non deerunt forſitan quibus taedio fuit prolixa haec commentatio litoris Palaeſtini. Quod ut tollam, & animum lectoris ſuavitate carminis deliniam, Dionyſii periegetae verſus nonnullos hic adſcribam quibus idem hoc litus depingit. Sic canit *verſ.* 905.

Οἱ δ' ἁλὸς ἐγγὺς ἐόντες, ἐπωνυμίην Φοίνικες
Τῶν δ' ἀνδρῶν γενεῆς οἳ Ἐρυθραῖοι γεγάασιν,
Οἳ πρῶτοι νήεσσιν ἐπειρήσαντο θαλάσσης,
Πρῶτοι δ' ἐμπορίης ἁλιδινέος ἐμνήσαντο
Καὶ βαθὺν οὐρανίων ἄστρων πόρον ἐφράσσαντο.
Οἵ τ' Ἰόπην, καὶ Γάζαν, Ἐλαΐδα τ' ἐνναίουσι,
Καὶ Τύρον Ὠγυγίην, Βηρύτου τ' αἶαν ἐραννὴν †
Βύβλον τ' ἀγχίαλον καὶ Σιδόνα ἀνθεμόεσσαν.
Ναιομένην χαρίεντος ἐφ' ὕδασι Βοστρηνοῖο
Καὶ Τρίπολιν λιπαρήν. &c

Haec in Latinum carmen converſa ita dederunt priſci duo illius poëtae interpretes, quorum alter eſt Rufus Feſtus Avienus, qui ſic canit.

—— Salſo quicquid pulſatur ab aeſtu
Phoenicum regio eſt. Hi rubro a gurgite quondam
Mutavere domus, primique per aequora vecti
Luſtravere ſalum, primi docuere carinis
Ferre cavis orbis commercia, ſidera primi
Servavere poli. Populis Phoenicibus ergo
Urbs Jope, ſteriliſque dehinc habitatur Elais,
Gazaque proceris aſſurgens undique muris.
Hic Tyrus eſt opulens, & Berytus optima, Byblos,

† In Codice Voſſiano ſcriptum hic fuiſſe ἐρατεινὴν, quod metri legibus repugnat, annotavit Berkelius in Commentario ad Stephani Ἐθνικὰ in voce Βηρυτός. Scholion nempe ex margine irrepſerat in textum.

Sidoniique lares; ubi labens agmine amoeno
Ceſpitis irriguì Boſtrenus jugera findit.
Nec minus hic Tripolis pingui ſola porrigit agro.

Sic autem Priſcianus.

—— *Sed litora juxta*
Phoenices vivunt, veteri cognomine dicti,
Quos miſit quondam mare rubrum laudibus auctos
Chaldaeo nimium decoratam ſanguine gentem,
Arcaniſque Dei celebratam legibus unam,
Quod pelagus primi tentantes navibus altis
Disjunctas gentes docuerunt jungere mercem,
Et primi ſtellis numeros nomenque dedere,
Atque oculis mirum voces ſentire figuris.
Hi muros Jopes, Gazamque & Elaida complent,
Antiquamque Tyrum, Beryti & moenia gratae,
Vicinamque mari Byblum, Sidonaque pulcram,
Quam juxta liquido Boſtrenus gurgite currit,
Et pinguem Tripolin.

CAPUT VIII.

DE INTERVALLIS LOCORUM A PLINIO ET SOLINO MEMORATIS.

Intervalla ex Plinio notata. Syriae univerſae longitudo inter Arabiam & Ciliciam. Palaeſtinae longitudo a Caeſarea maritima uſque ad fines Arabiae 189 miliarium Romanorum. Magnitudo lacuum Aſphaltitis & Tiberiadis. De Tyro quaedam. Gaza quot miliaria abſuerit ab Aelana portu ſinus Arabici. Quaedam ex Solino.

Ex

Digitized by Google

EX libris hiſtoriae naturalis, quorum auctor eſt Plinius, intervalla quaedam locorum Palaeſtinae poſſunt erui, digeſta per mille paſſus, ſive miliaria Romana, quorum & nonnulla in Polyhiſtora ſuum tranſtulit Solinus. Plinius quidem *l.* v. *c.* 12. Syriam deſcribere ingreſſus, partes ejus pluribus nominibus diſtingui notat, Palaeſtinae videlicet, Judaeae, Coeles, Phoenices, Damaſcenae, atque aliis. Tum, quod ad inſtitutum noſtrum propius facit, *longitudinem ejus* ſcribit *inter Cilicium & Arabiam* CCCCLXX *millia paſſuum eſſe.* Mox Oſtracine *Arabiam*, quam inter Aegyptum & Palaeſtinam uſque ad litus maris mediterranei extendit, *finiri* ſcribit *a Peluſio* LXV *millia paſſuum* (in itinerario Antonini LXVI millia paſſuum inter Peluſium & Oſtracinen conſtituuntur) atque ita pergit: *Mox Idumaea incipit & Palaeſtina ab emerſu Sirbonis lacus, quem quidam* CL. *mill. paſſ. circuitu tradidere, Herodotus Caſio monti applicuit: nunc eſt palus modica, oppida Rhinocolura & intus Rhaphea: Gaza & intus Anthedon, mons Angaris. Regio* (1) *per oram Samaria: oppidum Aſcalo liberum, Azotus: Jamnes duae, altera intus; Joppe Phoenicum antiquior terrarum inundatione, ut ferunt: inſidet collem praejacente ſaxo, in quo vinculorum Andromedae veſtigia oſtendunt. Colitur illic fabuloſa Derceto. Inde Apollonia, Stratonis turris, eadem Caeſarea, ab Herode Rege condita, nunc colonia prima Flavia a Veſpaſiano imperatore deducta: finis Palaeſtines, centum octoginta novem millium paſſuum a confinio Arabiae.* (2) *Deinde Phoenice. Intus autem Samariae oppida Neapolis, quod antea Mamortha dicebatur, Sebaſte in monte altiore, Gamala.* (3)

De-

(1) In MS.to compendio Plinii per Robertum Criceladienſem, qui vixit ſub Henrico II. Angliae Rege ſaeculo XII, concinnato legi *Regio Pea Samaria.* Forſitan legendum *Regio per oram Sephela*, aut *Adora*, *Mariſſa*; certe Samariae ipſe in fine hujus capitis alium ſitum eumque verum tribuit Plinius.

(2) Id eſt ab Oſtracine, ubi Arabia finitur, uti *cap.* XII. ipſe ſcripſit. Verum in Itinerario Antonini inter Oſtracinem & Caeſaream tantum 156 miliaria conſtituuntur.

(3) Non credo adeo craſſe erraviſſe Plinium, ut exiſtimaverit notiſſimam urbem Gamala, ad orientem lacus Geneſareth ſitam, inter Samariae oppida locum habuiſſe.

Digitized by Google

Deinde capite XIV & XV longitudinem latitudinemque duorum lacuum praecipuorum Palaeſtinae tradit, (de quibus plura dicemus *cap.* IX. quum intervalla ex Joſepho expendemus) Jordanis curſum ſecutus, his verbis. *Jordanis amnis oritur fonte Paneade, qui cognomen dedit Caeſareae de qua dicemus: amnis amoenus, &, quatenus locorum ſitus patitur, ambitioſus, accolisque ſe praebens, velut invitus Aſphaltiten lacum dirum natura petat, a quo poſtremo ebibitur, aquaſque laudatas perdit peſtilentibus miſtas: ergo ubi prima convallium fuit occaſio, in lacum ſe fundit, quem plures Geneſaram vocant, XVI mill. paſſ. longitudinis, VI mill. latitudinis, amoenis circumſeptum oppidis; ab oriente Juliade & Hippo, a meridie Tarichea, quo nomine aliqui & lacum appellant: ab occidente Tiberiade, aquis calidis ſalubri. Aſphaltites nihil praeter* (4) *Bitumen gignit: unde & nomen: nullum corpus animalium recipit: tauri camelique fluitant: inde fama nihil in eo mergi. Longitudine excedit centum mill. paſſ. latitudine maxima* XXV *implet, minima ſex. Proſpicit eum ab oriente Arabia Nemadum, a meridie Macherus, ſecunda quondam arx Judaeae ab Hieroſolymis. Eodem latere eſt calidus fons medicae ſalubritatis Callirhoe, aquarum gloriam ipſo nomine praeferens.*

Ubi ad Tyri deſcriptionem perventum eſt, haec quoque illic per paſſus & ſtadia digeſta leguntur. *Tyrus quondam inſula, praealto mari ſeptingentis paſſibus diviſa, nunc vero Alexandri oppugnantis operibus continens, olim partu clara, urbibus genitis, Lepti, Utica, & illa Romani imperii aemula Carthagine, etiam Gadibus extra orbem conditis: nunc omnis ejus nobilitas conchylio atque purpura conſtat.*

Denique Gaza quot miliaria abſuerit a ſinu Arabico & portu ejus Aila his verbis enarrat, *cap.* XI. *Heroopoliticus vocatur, alterque*

buiſſe. Crediderim potius hanc vocem a librariis corruptam, & ſub ea aliam urbem latere.

(4) Meminit & *lib.* VII. 15. in lacu Judaeae (qui vocatur Aſphaltites) certo anni tempore ſupernatans bitumen nequit ſibi avelli, ad omnem contactum adhaerens praeterquam &c. *lib.* 28. 7. *bitumen in Judaea naſcens;* & 35. 15. *Bituminis vicina eſt natura alibi limus alibi terra; limus e Judaeae lacu ut diximus emergens. Terra in Syria circa Sidonem oppidum maritimum.*

Digitized by Google

terque Aelaniticus ſinus rubri maris in Aegyptum vergentis CL *millia paſſuum intervallo inter duo oppida Aelana & in noſtro mari Gazam. Agrippa a Peluſio Arſinoen Rubri maris oppidum per deſerta* CXXV *millia paſſuum tradit: tam parvo diſtat ibi tanta rerum naturae diverſitas.*

Solinus,quum Plinium deſcribere ſoleat, vix quicquam de Palaeſtina tradit quod in Plinio non invenerit. Utile tamen eſt ſi eum cum Plinio conferamus, quod inde liqueat quid ille in Plinio legerit jam olim, ut ſcriptura contextus Pliniani confirmetur. Capite XXXV magnitudinem lacus Genneſareth ita notat. *Eſt & lacus Geneſara, extentus paſſuum ſedecim millibus, circumſeſſus urbibus plurimis. Sara* legi in omnibus Solini codicibus teſtatur Salmaſius *in exercitationibus Plinianis ad Solinum pag.* 408. ſed, uti & vir magnus obſervat, ſine dubio ſcribendum eſt *Genneſara*: nam ſub voce *Sara* latere nequit lacus Samochonites, nec illi haec magnitudo convenit, aut tot urbes aliaque. Liquet id ipſum quoque ex Plinio qui iiſdem fere verbis hunc lacum deſcribit.

CAPUT IX.

DE INTERVALLIS LOCORUM PALAESTINAE QUAE IN SCRIPTIS JOSEPHI COMMEMORANTUR.

Hieroſolyma quot ſtadia abfuerit a Jerichunte & Jordane. Quot abfuerit ab Aſcalone, a Caeſarea, a Bethlechem, a Gibeone, ab Emmaunte, a Ramathone, ab Herodio, ab Engaddi, ab lacu Aſphaltite, ab monte olivifero, ab Anatoth, & Scopo. Quot ſtadia pateat in longitudinem ac latitudinem lacus Aſphaltites. Quot lacus Tiberiadis. Quot lacus Samochonites. Intervallum inter lacum Aſphaltiten & Tiberiadis. Lacus Phiala quot ſtadia abfuerit Paneade. Situs Tiberiadis, Gadarorum, Hippi, Scythopolis,

lis, Taricheae, Sennabris. Situs Machaeruntis. Intervallum inter Joppen & Antipatrida. Situs Ptolemaidis, Carmeli, Scalae Tyriorum & fluminis Beli.

INtervalla a Flavio Joſepho prodita ſingularem attentionem merentur, quod & plurima ſint numero, & optime illa ſcire potuerit, nec dubitari poſſit quin ea qua oportuit fide illa ad poſteros tranſmiſerit. Fateor in numeris errores committi potuiſſe a librariis, quos in Joſepho deſcribendo non magis accuratos quam aliis ſcriptis fuiſſe credendum eſt, verum & antiquae verſiones ejus Latinae, & quae ab aliis ſcriptoribus magna copia ex eo jam ante multa ſaecula deſcripta ſunt, & quod ipſe nonnunquam bis terve iiſdem numeris ſtadiorum idem intervallum definiat, aut alia addat e quibus lux aliqua effulgere poteſt ad deprehendendum verum ſtadiorum numerum, certa magis reddidiſſe videntur locorum Palaeſtinae intervalla quae apud ipſum leguntur, quam quae apud multos alios. Notabimus ergo primum illa intervalla quae ad urbem Hieroſolymitanam ſpectant, quot ſtadia nimirum illa abfuerit a Jerichunte, Aſcalone, Caeſarea aliiſque urbibus & locis vicinis. Deinde & alia quae in ſcriptis Joſephi extant per ſtadia digeſta locorum intervalla luſtrabimus.

Hieroſolymam abfuiſſe a Jerichunte centum & quinquaginta ſtadia ſcribit Joſephus *lib.* v. *de bell. Jud. c.* 4. Ἀπέχει δὲ Ἱεροσολύμων μὲν ςαδίυς ἑκατὸν πεντήκοντα, τῦ δὲ Ἰορδάνυ ἑξήκοντα, *abeſt (Hiericho) Hieroſolymis ſtadia* 150, *a Jordane vero* 60. Unde diſcimus Hieroſolymam a Jordane 210 ſtadia abfuiſſe; quod ſpatium eſſe aequale diaetae ſive itineri unius diei Procopius Caeſarenſis teſtatur *lib.* 1. *de bello Vandalico cap.* 1. Μιᾶς δὲ ἡμέρας ὁδὸς ἐς δέκα καὶ διακοσίυς διήκει ςαδίυς, *iter unius diei eſt* 210 *ſtadiorum.* Atque ita quoque doctores Hebraei Jordanem iter unius diei abeſſe Hieroſolymis teſtantur. Verba dedimus ſupra *pag.* 401. Videamus quomodo hoc intervallum cum teſtimoniis aliorum conveniat. Stadia octo efficiunt mille paſſus ſive unum miliare Romanum, atque adeo 150 ſtadia, quot ſunt Hieroſolymis Hierichuntem, efficiunt miliaria Romana 18 & paullo plus, nondum tamen

Digitized by Google

tamen 19 miliaria. Idem plane intervallum auctor Itinerarii veteris Hieroſolymitani definit, ſcribens: *Item ab Hieruſalem in Hiericho mil.* 18. Illud autem ſpatium quod inter Jerichuntem & Jordanem eſt alii 6 miliarium Romanorum eſſe ſcribunt, uti auctor Itinerarii Antonini Martyris, cujus haec verba ſunt, *de Jericho uſque ad Jordanem ſunt milia ſex*, alii vero 5, quemadmodum colligitur ex iis quae Hieronymus tradit in Onomaſtico ad vocem *Area Atad*, atque ex eo Procopius Gazaeus in Comment. ad *Geneſ.* 50. *Aream ſcilicet Atad abeſſe tria miliaria a Jerichunte, duo a Jordane.* Niſi itaque in numeris erratum ſit, dicendum eſt longiorem viam tempore Joſephi tritam fuiſſe & per ſpatia non ita recta ductam.

Hieroſolyma diſtabat Aſcalone 520 ſtadiis. Joſephus *lib.* III. *cap.* 1. *de bell. Jud.* Ὥρμησαν ἐπ' Ἀσκάλωνα. Πόλις ἐςὶν ἀρχαία, τῶν Ἱεροσολύμων εἴκοσι πρὸς τοῖς πεντακοσίοις ἀπέχȣσα ςαδίȣς. *Aſcalonem profecti ſunt. Urbs haec antiqua erat, Hieroſolymis diſtans ſpatio* 520 *ſtadiorum.* Rufinus legit 720: ſed hoc intervallum nimium eſt. Hoc ſpatium ita poſſet digeri. Ab Aſcalone Jamniam erant 200 ſtadia, i.e. 25 miliaria. Ita legitur in Strabone. A Jamnia Dioſpolin 12 erant miliaria, ſecundum Antonini Itinerarium. A Dioſpoli ſive Lydda Hieroſolymam erant 32 miliaria, uti ſupra viſum eſt *p.* 417. Eſſent itaque univerſim ab Aſcalone Hieroſolymam uſque miliaria LXIX, i.e. 552 ſtadia. Sed quum per loca alia, uti per Eleutheropolin & vicina, multo brevior via poſſit confici, uti ex Antonini itinerario liquet, non eſt dubium 520 ſtadia a Joſepho recte huic intervallo tribui potuiſſe.

Caeſarea ab Hieroſolyma aberat ſtadia ſexcenta. Joſephus *lib.* 1. *de bell. Jud. cap.* 3. Χωρίον δ' αὐτῷ πρὸς σφαγὴν Στράτωνος πύργος εἵμαρτο. Καὶ τȣ͂το μὲν ἀφ' ἑξακοσίων ςαδίων ἐντεῦθεν ἐςίν. *Locus autem fato ejus deſtinatus Stratonis turris eſt. Eſt autem ea hinc* (*Hieroſolymis*) 600 *ſtadiis remota.* Eadem vero Caeſarea eſt & turris Stratonis. Idem *Antiquit. lib.* XIII. tradit τȣ͂ χωρίȣ (Στράτωνος πύργȣ) ςαδίȣς ἀπέχοντα νῦν Χ, *a loco* (*turre Stratonis*) *remotum per ſtadia* 600. Eundem numerum ſtadiorum in Joſepho legit Zonaras *Annalium lib.* V. *pag.* 219, & Hegeſippus *de excidio*

Digitized by Google

Hieroſ. lib. 1. *cap.* 7. Quod ſi cum Itinerario veteri Hieroſolymitano conferamus videtur intervallum juſto eſſe majus. Illic Hieroſolymis Caeſaream ſtatuuntur miliaria haec

Nicopoli	XXII.
Lidda	X.
Antipatrida	X.
Betthar	X.
Caeſarea	XVI.
	LXVIII.

Faciunt autem miliaria 68 ſtadia 544. Nec videtur Joſephus id intervallum appellare poſſe ſtadiorum 600. Illud tamen praetereundum non eſt in eodem Itinerario Hieroſolymitano legi, ***ab Hieruſalem uſque ad Caeſaream per Nicopolim eſſe miliaria*** LXXIII. Hoc efficit ſtadia 584: & is numerus videtur a Joſepho poſſe nominari numerus ſexcentorum ſtadiorum, quod exiguus 16 ſtadiorum defectus reſpectu ſexcentorum attendi non mereatur; & ſic vulgo hodieque loquamur ſexcentis annis abhinc, ſexcentis perticis inde, atque ita porro. Alterutrum itaque dici debet vel numerum LXXIII eſſe corruptum, vel in aliis numeris quibus ſingularia intervalla notantur vitium eſſe; hi enim LXVIII efficiunt, ille LXXIII. Quum itaque liberum ſit hoc vel illud ſtatuere, in illis numeris qui juncti LXVIII efficiunt mendum eſſe ſuſpicarer, quod auctoritas Joſephi in his rebus magni apud me fiat, & plus uno in loco hoc intervallum ita definiverit, & jam olim alii e veteribus in eo ita legerint. Accedit quod in Antonini Itinerario majus quibuſdam locis ex hiſce intervallum tribuatur, uti a Betar Dioſpolin (i. e. Lyddam) M. P. XXII. a Betar Caeſaream M. P. XVIII. Atque adeo quatuor miliaria adduntur ad intervalla aſſignata in Itinerario Hieroſolymitano, quae ſi jungas τοῖς LXVIII habebis LXXII, quod quantum abſit a LXXIII (in ipſo Itinerario Hieroſolymitano notatis) & intervallo 600 ſtadiorum quod Joſephus memoriae prodidit, quilibet intelligit: ne jam dicam in Itinerario Antonini & veteri illo Hieroſolymitano

Digitized by Google

no nullam rationem habitam fuiſſe miliarium dimidiorum aut aliarum partium; quum tamen credibile non ſit omnium locorum in iſtis itinerariis recenſitorum intervalla integris miliaribus conſtitiſſe: imo contrarium doceri poſſit ex eorundem intervallorum deſcriptione, ab aliis auctoribus tradita per numerum ſtadiorum. Unde facile animadvertere eſt numerum ſtadiorum, ſi exigatur ad iſtiuſmodi miliaria, neglectis portionibus in quas dividuntur, ſemper pro integris habita, excreſcere poſſe aliquo uſque & numerum ſtadiorum ſuperare. Ne denique loquar de ſpatio quod ipſae urbes occupant, quodque omitti ſolet in itinerariis Antonini & Hieroſolymitano, quamvis ſi per ſex ſeptemve urbes eaſque majores intervalla locorum ducantur, hinc notabile incrementum diſtantiae unius loci ab alio accedat. Illud heic quidem monuiſſe ſufficiat, ne cogar ea identidem repetere quum uſui veniet. Quod ſi haec quoque negligamus, ex ipſis illis veteribus itinerariis rem expedire poterimus, miliaria LXXIII conſtituentes inter Caeſaream & Hieroſolymas, uti in veteri Itinerario Hieroſolymitano legitur, & illa digerentes hoc modo

Hieroſolymis Dioſpolin ſunt *miliaria* — — ſecundum Itinerarium vetus Hieroſolym.	XXXII.
Dioſpoli Betarum, *mil.* — — — — ſecundum Itinerarium Antonini	XXII.
Betaro Caeſaream *mil.* —— —— ſecundum Itinerarium Antonini	XIX.
Haec efficiunt miliaria	LXXIII.

Quum natalibus Soſpitatoris noſtri inclaruerit urbs Bethlechem in primis de ſitu ejus & intervallo quo Hieroſolymis abeſt nos ſollicitos eſſe oportet. Joſephus *Antiq* VII. 10. videtur illam 20 ſtadiis ab urbe Hieroſolymitana collocare. τῆς δὲ τῶν ἐχθρῶν παρεμβολῆς ἐν τῇ κοιλάδι κειμένης, ἣ μέχρι πόλεως Βηθλεὲμ διατείνει, σταδίους Ἱεροσολύμων ἀπεχούσης εἴκοσι, *Exercitu hoſtili caſtra metante in valle quae uſque ad urbem Bethleem extenditur, ab Hieroſolymis diſ-*

Digitized by Google

ſitam ſtadiis viginti. Eſt tamen cur de hoc intervallo dubitemus. Nam & Hieronymus, qui tot annos Bethlechemi exegit, atque optime ſcire poterat quantum hic vicus Hieroſolymis diſtaret, & Euſebius ſex miliarium intervallum hoc eſſe tradunt. Ita quoque auctor Itinerarii Hieroſolymitani, Severus Sulpitius, Phocas, &c. Efficiunt autem miliaria ſex ſtadia 48. Sed error hic non eſt Joſephi, verum ex verbis ejus male intellectis natus. Inſpice verba Graeca. Illud ἀπεχούσης refertur ad πόλεως Βηθλεὲμ, ſic ut ſenſus ſit urbem Bethleem diſtare 20 ſtadiis ab urbe Hieroſolymitana. Sed refer illud ad vocem παρεμβολῆς & hoſtilem exercitum: atque ita Joſephus ſcripſit caſtra inimicorum, quae erant in valle ſe extendente uſque ad urbem Bethleem, abſuiſſe Hieroſolymis 20 ſtadia; non ipſam urbem Bethleem Hieroſolymis abſuiſſe 20 ſtadiorum intervallum. Peccant itaque verſiones quae Joſephum ita loquentem inducunt.

Hieroſolymas Gabaone removet Joſephus ſpatio 40 ſtadiorum, *l.* VII. *Ant. cap.* 10. ἐν Γαβαὼν, κώμη δ' ἐςὶν αὕτη ςαδίους ἀπέχουσα τεσσαράκοντα τῶν Ἱεροσολύμων. *Gabaone, qui vicus eſt Hieroſolymis diſtans* 40 *ſtadiis.* Mentio fit loci Γαβαὼ inter Bethoron & Hieroſolymas in *lib.* II. *de bell. Judaico cap.* 23. & facile quiſpiam ſibi perſuaderet eundem locum eſſe ac praecedentem, ſed illic apud Joſephum legitur, eum abeſſe Hieroſolymis 50 ſtadia. Διὰ Βαιθωρῶν ἀναβὰς ςρατοπεδεύεται κατά τινα χῶρον Γαβαὼ καλούμενον ἀπέχοντα τῶν Ἱεροσολύμων πεντήκοντα ςαδίους. *Per Bethoron profectus caſtra metatur ad locum quendam Gabao dictum diſſitum Hieroſolymis* 50 *ſtadiorum intervallo.* Quod ſi vel alterutra vel utraque ſit celebris urbs Gabaon vel Gibeon, non video quomodo cum Euſebio & Hieronymo hic ſitus conveniat. Hi enim 4 miliaria a Bethel verſus occaſum ſcribunt Gabaonem abſuiſſe. Bethel autem, ſecundum eoſdem & multos alios, 12 miliaria Romana aberat Hieroſolymis. Adeoque ad minimum per 8 aut 9, imo per 10 vel 11 miliaria abſuit Hieroſolymis. Ad minimum, dico, abſuit per 8 miliaria, i. e. 64 ſtadia: etiamſi enim collocetur ad occidentem Bethelis, ita ut quam maxime verſus auſtrum vergat & propinqua fiat Hieroſolymis, debet abſuiſſe per 8 miliaria,

Digitized by Google

liaria, quia Bethel ab Hieroſolymis diſtat per 12, & Gabaon a Bethel per 4. Suſpicor itaque, maxime quum in uno loco 40, in alio 50, legatur, nec duo loca ejuſdem nominis adeo vicina fingere neceſſe ſit, Joſephi numeros hic eſſe corruptos.

Bethoronis diſtantia ab urbe Hieroſolymitana ex Joſepho erui poteſt, ſi conferamus illa quae *lib.* 11. *de bello cap.* 11. leguntur cum *Antiquit. lib.* XX. *cap.* 4. Illic legitur; Κατὰ τὴν Βαιθωρὼ δημοσίαν ὁδὸν Στεφάνȣ τινὸς δȣ́λȣ Καίσαρος ἀποσκευὴν κομιζομένην διήρπασαν λῃςαὶ προσπεσόντες. *In via publica ad Bethoron latrones quidam Stephanum ſervum Caeſaris ſupellectilem vehentem aggreſſi ſpoliarunt.* Hic vero, Τινὲς κατὰ τὴν δημοσίαν ὁδὸν ὡς ἑκατὸν ςαδίων ἄπωθεν τῆς πόλεως Στέφανον Καίσαρος δȣ̃λον ὁδοιπορȣ̃ντα λῃςεύσαντες ἅπασαν αὐτȣ̃ κτῆσιν διαρπάζȣσιν. *Quidam in via publica*, 100 *ſtadiis circiter ab urbe, Stephanum Caeſaris ſervum aggreſſi omnia quae ſecum habebat diripuerunt.* Aberat ergo Bethoron 100 circiter ſtadia ab urbe Hieroſolymitana. Quod mire convenit cum Euſebii & Hieronymi teſtimonio ſcribentium Bethoron abeſſe Hieroſolymis ſpatium duodecim miliarium. Atqui centum ſtadia efficiunt miliaria 12 cum dimidio: & quum dimidia miliaria ſemper ii negligant, nec niſi integra numerent, vix potuit aliter ſpatium 100 ſtadiorum quam miliaribus 12 definiri.

Legitur in hiſtoria Euangelica vicum Emmaunta diſſitum fuiſſe Hieroſolymis ſpatio 60 ſtadiorum: ſic ut ex Joſepho id diſcere non ſit neceſſe. Lubet tamen ejus verba adſcribere, ne quid praetermiſiſſe videamur, & ut teſtimonio ſcriptorum ſacrorum ejus dicta firmentur. Ita ſcribit *lib.* VII. *cap.* 26. Ὀκτακοσίοις δὲ μόνοις ἀπὸ τῆς ςρατιᾶς διαφειμένοις χωρίον ἔδωκεν εἰς κατοίκησιν, ὃ καλεῖται μὲν Ἀμμαȣ̃ς, ἀπέχει δὲ τῶν Ἱεροσολύμων ςαδίȣς ἑξήκοντα. *Solis octingentis militibus illic (in Judaea) relictis locum dedit quem incolerent, qui vocatur Ammaus: diſtat autem Hieroſolymis ſtadiis ſexaginta.* Latinus Interpres legit τριάκοντα, uti & Zonaras, ſed numerus 60 cum hiſtoria ſacra convenit *Luc.* 24. 13. adeoque retinendus.

Meminit Joſephus urbis Ramathonis, quae eadem eſt cum הרמה *Rama* Benjaminis, locatque illam 40 ſtadiis ab urbe Hieroſoly-

roſolymitana, *lib.* VIII. *Antiquit. cap.* 6. Ἐπῆλθε πόλει τινὶ τῶν οὐκ ἀφανῶν Ῥαμαθῶνι τοὔνομα, σαδίων ἀπεχούσῃ Ἱεροσολύμων τεσσαράκοντα. *Aggreſſus eſt urbem non ignobilem, Ramathonem nomine, diſtantem Hieroſolymis* 40 *ſtadiis.* Efficiunt autem 40 ſtadia miliaria Romana quinque. Euſebius & Hieronymus hanc urbem in ſexto ab Hieroſolymis miliario collocant, quod cum Joſepho ſatis bene convenit, ſi per 41 aut 42 ſtadia abſuerit, & numero rotundo id Joſephus per 40 expreſſerit. Et quam parva eſt ſtadii unius quantitas ut vel omitti vel addi potuerit?

Duplex arx fuit ab Herode condita, nomine Herodium, quarum una Hieroſolymis aberat 60 ſtadia, teſte Joſepho *Antiq. lib.* XV. *cap.* 12. Τοῦτο δὲ τὸ Φρούριον ἀπέχει μὲν Ἱεροσολύμων περὶ ξ' σαδίους. *Arx haec aberat Hieroſolymis* 60 *ſtadia.* Eſſe autem hanc arcem Herodium dictam apparet ex eo quod dicatur ab illo condita eo loco quo Judaeos olim profligavit. Illud autem alibi de Herodio traditur *Antiquit.* XIV. *cap.* 25. Συνεπέθεντο δὲ καὶ οὗτοι γενομένοις ἀπὸ σαδίων ἑξήκοντα τῆς Πόλεως προσβαλόντές τε καὶ εἰς χεῖρας ἐρχόμενοι κατὰ τὴν ὁδόν. Οὓς δὴ τρεψάμενος καὶ κρατήσας οὐχ ὡς ἐν ἀπορίᾳ καὶ ἀνάγκῃ τις τοιαύτῃ καθεσώς, ἀλλ' ὡς κάλλισα καὶ μετὰ πολλοῦ τοῦ περιόντος, πρὸς πόλεμον παρασκευασμένος ἐν ἐκείνῳ τῷ χωρίῳ, ἐν ᾧ τῶν Ἰουδαίων ἐκράτησε μετὰ χρόνον βασιλεύσας ἔκτισε καὶ βασίλειον κατεσκεύασεν ἀξιολογώτατον καὶ πόλιν περὶ αὐτὸ Ἡρωδίαν προσαγορεύσας. *Sexageſimo ab urbe ſtadio eum aggreſſi ad pugnam coegerunt Ille autem victis iis & fugatis ita ut videretur jam ante praeparatus, non ex neceſſitate, praelium commiſiſſe, in eo loco ubi Judaeos ſuperavit poſtea throno admotus regiam condidit & urbem nomine Herodium.*

Aberat Engaddi ab urbe Hieroſolymitana ſtadia trecenta, teſte Joſepho *Antiquitatum lib.* VIII. *cap.* 1. Κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν ἐσράτευον ἐπ' αὐτὸν Μωαβῖται καὶ Ἀμμανῖται, συμπαραλαβόντες καὶ Ἀράβων μεγάλην μοῖραν καὶ κατασρατεύονται πρὸς Ἐγγαδδὲ πόλιν κειμένην πρὸς τῇ Ἀσφαλτίδι Λίμνῃ τριακοσίους ἀπέχουσαν σαδίους τῶν Ἱεροσολύμων. Γεννᾶται δ' ἐν αὐτῇ Φοίνιξ ὁ κάλλισος, καὶ ὀποβάλσαμον. *Eodem tempore Moabitae atque Ammonitae cum Arabum auxiliis bellum ei inferunt & caſtra metantur prope urbem Engaddi vicinam*

Lacui

Digitized by Google

lacui Aſphaltiti, & disjunctam ab Hieroſolymis 300 *ſtadia. Creſcunt autem illic optimae palmae & opobalſamum.* Non eſt ducenda linea hujus ſpatii 300 ſtadiorum recta Hieroſolymis ad mare mortuum, quia non abeſt illud ab urbe tanto intervallo, ſed ſecundum conſuetudinem Joſephi per Jerichuntem, quia iſta via trita erat, & forte prius a Jerichunte Jordanem uſque, atque inde ad Engaddi. Atque ita 150 ſtadia ſunt Hieroſolymis Jerichuntem, inde ad Jordanem 60, & inde 80 aut 90 uſque ad Engaddi. Hieronymus quidem hic non meretur fidem, maxime quum decipi potuerit hac in re, & Engaddi ejus aetate non ſuperfuerit, quando ſcribit Engallim eſſe ad mare mortuum ubi Jordanes in id illabitur & Engaddi ad oppoſitam, i. e. auſtralem extremitatem maris mortui. Tunc enim plus quam 600 ſtadia Hieroſolymis abfuiſſet, quandoquidem Lacus ipſe longitudine complectitur 580 ſtadia, uti teſtatur Joſephus.

Idem intervallum Joſephus attribuit Hieroſolymis & lacui Aſphaltiti, ſic ut Engaddi non longe a principio ejus collocari debeat. *Antiquitat. lib.* XV. *cap.* 9. Ἐπὶ τὴν Ἀσφαλτῖτιν λίμνην. Ἄυτη δὲ ἀπέχει τῶν Ἱεροσολυμιτῶν ὅρων ςαδίας τ'. *Ad Lacum Aſphaltiten, qui a finibus Hieroſolymitanis abeſt* 300 *ſtadia.* Quum tamen hoc ſpatium confero cum eo quod alii inter Hieroſolymas & hunc Lacum ſtatuunt, videtur eſſe juſto majus, etiamſi per Jerichuntem & inde ad Jordanem atque ita porro auſtrum verſus iter inſtituatur: nam ſtadia 250 circiter intercedunt aut paullo plus; ſic ut forſitan, quia numerus ſtadiorum propior erat numero 300 quam 200, aut quia Jericho (remota ab Hieroſolymis 150 ſtadia uti ipſe Joſephus ſcribit) in media parte viae, conficiendae Hieroſolymis ad lacum, cenſebatur, ſcripſerit 300 ſtadia Hieroſolymas a lacu Aſphaltite abfuiſſe.

Quinque ſtadia aberat mons olivifer ab Hieroſolymis teſte Joſepho *Antiquit. lib.* XX. *cap.* 6. Συμβυλεύων τῷ δημοτικῷ πλήθει σὺν αὐτῷ πρὸς ὄρος τὸ προσαγορευόμενον Ἐλαιῶν ἔρχεσθαι, ὃ καὶ τῆς πόλεως ἄντικρυς κείμενον ἀπέχει ςάδια πέντε. *Plebi perſuadens, ut ſecum montem olivarum adſcenderet, qui e regione urbis ſitus eſt, & inde abeſt quinque ſtadia. Act.* 1. 12. dicitur iter Sabbathi ab-

 fuiſſe

fuiſſe ab Hieroſolymis; quod fuit bis millè cubitorum. At bis mille cubiti Hebraïci efficiunt 6 circiter ſtadia, uti quidam volunt, uti alii, 8, de qua re vide ſupra *pag.* 397. Inter Joſephum & ſcriptores ſacros diſcordia nulla intercedit: quum enim integri ſtadii ſpatium admodum ſit exiguum reſpectu magni montis oliviferi, utpote necdum par 50 perticis Rhenolandicis, & initium montis, ubi aſſurgere incipit ex valle Kedron, a diverſis locis paullulum diſtantibus duci poſſit, quidni unus ſcriptor dicere poſſit, eum ab Hieroſolymis abeſſe 5 ſtadia, alter 2000 cubitos (ſi vel maxime illos pares eſſe 6 ſtadiis conſtaret) tertius, finge, 5 ſtadia & ½ Non video quid obſtet quum fragmenta ſive partes ſtadiorum a ſcriptoribus ſacris negligi ſoleant. Poſſet etiam quis meo judicio vere ſcribere 6 ſtadia hunc montem ab Hieroſolymis abſuiſſe: & hoc ipſum forſan Joſephus credidit quando *lib.* VI. *de bell.* 3. ſcribit legionem decimam in monte, (vel juxta montem, uti alii) olearum ſexto ab urbe ſtadio caſtra metatam. Προσετέτακτο αὐτοῖς ἓξ ἀπέχοντας τῶν Ἱεροσολύμων ςαδίυς ςρατοπεδεύσασθαι κατὰ τὸ Ἐλαιῶν καλύμενον ὄρος, ὃ τῇ πόλει πρὸς ἀνατολὴν ἀντίκειται. *Illis praeceptum fuit ſexto ab Hieroſolymis ſtadio caſtra metari in monte olearum, qui ad ortum urbi objacet.*

Viginti ſtadia Hieroſolymis abſuiſſe patriam Jeremiae Anathoth Joſephus ſcribit *Antiq. lib.* X. *cap* 10. Ἐις τὴν πατρίδα παραγενέσθαι λεγομένην Ἀναθὼθ, ςαδίυς δὲ ἀπέχυσαν Ἱεροσολύμων εἴκοσι. *Ad patriam reverti, nuncupatam Anathoth, disjunctam ab Hieroſolymis intervallo* 20 *ſtadiorum.* Convenit hoc cum teſtimonio Euſebii & Hieronymi qui illum vicum ὡς ἀπὸ σημείων γ', in tertio miliario ab Hieroſolymis ſitum fuiſſe tradunt. Efficiunt autem 20 ſtadia miliaria duo cum dimidio.

Σκοπὸς locus abeſt ſeptem ſtadia Hieroſolymis verſus ſeptentrionem, & hinc primum urbs conſpici poteſt, teſte Joſepho *lib.* II. *de bell. cap.* 24. Στρατοπεδευσάμενος ἐπὶ τῦ καλυμένυ σκοπῦ, διέχει δὲ ὗτος ἑπτὰ τῆς πόλεως ςαδίυς. *Caſtra metatus in loco, ſcopo dicto, qui abeſt ſeptem ſtadia Hieroſolymis.* Et *lib.* VI. *cap.* 3. Ἐπὶ τὸν σκοπὸν καλύμενον πρόσεισιν· ἔνθεν ἥτε πόλις ἤδη κατεφαίνετο καὶ

τὸ τῦ Ναῦ μέγεθος ἔκλαμπρον καθὰ τῷ βορείῳ κλίματι τῆς πόλεως χθαμαλὸς συνάπτων ὁ χῶρος ἐτύμως σκοπὸς ὠνόμασαι, τῆς δὲ πόλεως ςαδίυς ἑπτὰ διέχων. *Ad locum, qui ſcopus nuncupatur, pervenit, unde & urbs & eximia templi magnitudo clare conſpiciuntur, qua parte ſeptentrionalem regionem urbis locus humilior contingit, appoſite ſcopus dictus, ab urbe ſeptem ſtadiorum intervallo disjunctus.*

Poſtquam ſitum urbis Hieroſolymitanae reſpectu tredecim locorum circumjacentium ex Joſepho firmavimus, idem in tribus lacubus, qui praecipue fuere terrae Iſraëliticae, tentabimus. Horum primus eſt lacus Aſphaltites, cujus longitudinem & latitudinem his verbis deſcribit *lib.* v. *de bell. cap.* 5. Ταύτης τῆς λίμνης μῆκος μὲν ὀγδοήκοντα καὶ πεντακόσιοι ςάδιοι, καθὸ δὴ μέχρι Ζοάρων τῆς Ἀραβίας ἐκτείνεται, εὖρος δὲ πεντήκοντα καὶ ἑκατόν. *Hujus lacus longitudo eſt quingentorum & octoginta ſtadiorum, quo uſque ad Zoara Arabiae extenditur, latitudo autem centum & quinquaginta.* Ita quoque (ex Joſepho, uti videtur, quem alibi citat) Adamnanus *lib.* 2. de locis ſanctis *cap.* 15. *Qui (Arculphus) etiam ejuſdem ſuperius memorati lacus maritimam frequentavit oram cujus longitudo ad Zoaros Arabiae, ſtadiis quingentis octoginta dirigitur, latitudo ſtadiis centum quinquaginta, uſque ad viciniam Sodomorum.* Ultima male addita ſunt ex perperam intellecto Jopho, qui deſcriptioni exhibitae ſubjungit, Γειτνιᾷ δὲ ἡ Σοδομῖτις αὐτῇ, *vicina eſt illi lacui regio Sodomitis.* Quod ad latitudinem lacus reſpectum non habet. Ita quoque Ζοαρῶν, ambiguum an a Ζοαροὶ an vero a Ζοαρὰ eſſet, peperit *Zoaros* apud Adamnanum, & qui eum ſecutus eſt in pleriſque Bedam *l.* 11. *c.* 12. de locis ſanctis. Quod ſi ad miliaria vetera Romana redigatur, longitudo hujus lacus erit 72 miliarium, latitudo 18. Plinius *Hiſtor. lib.* v. 16. *Longitudine excedit* C. M. *paſſuum, latitudine maxima* XXV *implet, minima* VI. Maundrellus in itinerario ſcribit dici lacum Aſphaltiten longum eſſe 24 leucas & 6 latum. Id cum Joſephi teſtimonio ſatis bene convenit, ſi leucam ſtatuamus tria miliaria Romana complecti, ſive 72 ſtadia.

Alter lacus, iſque fauſtioris memoriae quod praeſentia & operibus Venerandi Soſpitatoris noſtri nobilitatus fuerit, eſt la-

Digitized by Google

cus Genneſareth ſive Tiberiadis, cujus longitudinem latitudinemque his verbis tradit Joſephus *lib.* III. *de bell. Jud. cap.* 18. Ἡ δὲ λίμνη Γεννησὰρ μὲν ἀπὸ τῆς προχῦς χώρας καλεῖται ςαδίων εὖρος ὖσα τεσσαράκοντα καὶ πρὸς τύτοις ἑτέρων ἑκατὸν τὸ μῆκος γλυκεῖα τε ὅμως ἐςὶ καὶ ποτιμωτάτη. *Lacus Genneſar nomen habet a regione cui adjacet, & latus quidem eſt ſtadia quadraginta, longus centum, aquam habens dulcem & potabilem.* Verum pro 100 ſtadiis in Joſepho jam olim 140 lectum fuit, quod praetulerim. Vide ſupra *p.* 422.

Magnitudinem lacus Samochonitis idem tradit *lib.* IV. *de bell. cap.* I. Πρὸς τῇ Σεμεχωνίτιδι λίμνῃ. Ταύτῃ τριάκοντα μὲν εὖρος ἑξήκοντα δὲ μῆκος ςάδια. *Ad lacum Samochoniten. Huic latitudo eſt ſtadiorum triginta, longitudo ſexaginta.* Quae redacta ad miliaria vetera Romana efficiunt longitudinem miliarium 7 & $\frac{1}{2}$, latitudinem 3 & $\frac{3}{4}$

Ex eodem auctore docemur quantum intervallum hi lacus a ſe invicem abfuerint. Inter lacum Tiberiadis & Samochoniten ſtadia 150 interceſſerunt. *Lib.* III. *de bell. cap.* 18. Ἀρχόμενος δὲ φανερῦ ῥεύματος ὁ Ἰορδάνης ἀπὸ τῦδε τῦ ἄντρυ κόπτει μὲν τὰ τῆς Σεμεχωνίτιδος λίμνης ἕλη καὶ τέλματα, διαμείψας δὲ ἑτέρυς ἑκατὸν εἴκοσι ςαδίυς μετὰ πόλιν Ἰυλιάδα διεκτέμνει τὴν Γεννησὰρ μέσην. *Ab hoc antro (Panio) incipit Jordanes ita labi ut conſpicuus ſit, & ſecat paluſtria lacus Samochonitis, & per alia 120 ſtadia lapſus poſt urbem Juliada, mediam Genneſar ſecat.* Illa alia 120 ſtadia reſpiciunt illa, quorum paullo ante meminerat, quae ſub terra & inconſpicuus Jordanes permeat. Nec enim videtur ex his verbis effici debere ab antro Panio uſque ad lacum Samochoniten etiam eſſe 120 ſtadia. Certe Joſephus id non dicit, ſed contra Jordanem, ubi coepit conſpicuus labi, ſecare ſcribit lacum, & alibi ἕλη paluſtria hujus lacus extendit uſque ad regionem Δάνην (nunc Δάφνην legitur) id eſt uſque ad Dan, vide *lib.* IV. *de bell. cap.* I. Quumque non niſi ſemel antea mentionem 120 ſtadiorum fecerit, & mox addat ἑτέρυς, *alia* 120 ſtadia, non videtur ad alia reſpexiſſe quam illa quae commemoraverat.

Non tradidit expreſſis verbis Joſephus ſpatium quo Lacus Aſphaltites abeſt a Lacu Tiberiadis, ſed ex quantitate Campi Magni

Magni ſive Μεγάλυ Πεδίυ, quod a Jordane medium ſecatur, colligere licet, intervallum quod a lacu Aſphaltite ad lacum Tiberiadis eſt, paullo majus eſſe longitudine lacus Aſphaltitis. Illud Μέγα Πεδίον longitudinem habuit 1200 *ſtadiorum*, ςαδίων χιλίων διακοσίων, uti ſcribit *lib.* V. *cap.* 4. Eſt autem longitudo ejus a vico Gennabri uſque ad lacum Aſphaltiten, i. e. uſque ad ultimas lacûs hujus extremitates verſus auſtrum, uti ipſe paullo ante dixerat, μέχρι τῆς Σοδομιτῶν χώρας καὶ τῶν περάτων τῆς Ἀσφαλτίτιδος, *uſque ad regionem Sodomitarum & fines lacus Aſphaltitis.* Atqui Sodoma fuit prope Zoar, quem locum & Joſephus ad auſtralem extremitatem hujus lacus collocaverat & recte. Praeterea intelligendum eſſe finem lacus, non initium, liquet ex eo quod ab altera Jordanis ripa μέγα Πεδίον dicatur ſe extendere a Juliade uſque ad fines urbis Arabum Petrae. Illa autem aberat a lacu Aſphaltite 300 ſtadia verſus auſtrum: & ſi uſque ad initium lacus Aſphaltitis ſe extendere μέγα Πεδίον dicere voluiſſet, quidni Machaeruntem illic ſitam terminum huic magno campo aſſignat? Certum itaque ſit μέγα hoc Πεδίον a lacu Tiberiadis (nam Sinnabris illa aut Gennabris 30 ſtadia aberat a Tiberiade auſtrum verſus, quippe ſita inter Tiberiada & Scythopolin, uti Joſephus ſcribit *lib.* III. *de bell. cap.* 16.) extendi uſque ad extremitatem auſtralem lacus Aſphaltitis. Certum quoque ſit, ſecundum Joſephi teſtimonium lacum Aſphaltiten occupare 580 ſtadia. His demtis ab 1200, ſpatium paullo majus quam 600 ſtadia reſtabit, illi intervallo dandum per quod ſe μέγα Πεδίον extendit ab extremitate boreali Lacus Aſphaltitis ulterius boream verſus.

Addamus & his tribus lacubus quartum, quantitate licet imparem, illum tamen ex quo aquae ad tres modo memoratos deferuntur. Lacum Phialam dico, fontem verum Jordanis, quem admodum docuit Joſephus. Abeſt hic lacus ſtadia centum a Paneade ſive Caeſarea Philippi. *Lib.* III. *de bell. c.* 18. haec leguntur Ἡ δὲ (Φιάλη) ἔστιν ἀνιόντων εἰς τὴν Τραχωνῖτιν ἀπὸ σταδίων ἑκατὸν εἴκοσι Καισαρείας τῆς ὁδοῦ κατὰ δέξιον μέρος οὐκ ἄπωθεν, ἐκ μὲν οὖν τῆς περιφερείας ἐτοίμως Φιάλη κέκληται, τροχοειδὴς οὖσα λίμνη. *Eſt autem Phiala non longe a via ad dextram qua ad Trachonitidem adſcen-*

ſcenditur, 120 *ſtadiis a Caeſarea*; *appoſite lacus hic Phiala nuncupatur a rotunditate & forma rotae.*

Inter urbes Galilaeae Tiberias excellit cujus ſitum reſpectu aliquot urbium vicinarum Joſephus variis locis definivit. In vitae ſuae hiſtoria *pag.* 1025. Ἡ γὰρ σὴ πατρὶς ὦ Ἰᾶστε κειμένη ἐν τῇ Γεννησαρίτιδι λίμνῃ καὶ ἀπέχουσα Ἵππου μὲν ςάδια τριάκοντα, Γαδάρων δὲ ἑξήκοντα, Σκυθοπόλεως δὲ εἴκοσι καὶ ἑκατόν. *Tua autem patria* (i.e. Tiberias) *o Juſte ad lacum Genneſariten diſtat ab Hippo* 30 *ſtadia*, *Gadaris* 60, *Scythopoli* 120. Confer cum Itinerario Antonini, quod a Scythopoli ad Gadara ſtatuit XVI. M. P. Aberat porro Tiberias a Tarichea ſtadia 30. Idem Joſephus vitae *pag.* 1010. Εἰς Ταριχέας ἀπερχομένου μου τῆς Τιβεριάδος ἀπεχούσας ςάδια τριάκοντα, *me Taricheas profecto Tiberiade*, *quae hinc abſunt ſtadia triginta.* Denique a Tiberiade 30 ſtadia verſus plagam Taricheis oppoſitam, id eſt, ad auſtrum erat vicus Sennabris. *Lib.* III. *de bell. Judaico cap.* 16. Στρατοπεδεύεται μὲν ἀπὸ τριάκοντα τῆς Τιβεριάδος ςαδίων κατά τινα ςαθμὸν εὐσύνοπτον τοῖς νεωτερίζουσι. Σενναβρὶς ὀνομάζεται. *Caſtrametatur triginta ſtadiis a Tiberiade*, *manſione conſpicua novarum rerum ſtudioſis*, *cui nomen Sennabris.*

Machaerus, quandoquidem Peraeae ſive regionis transJordanicae terminus eſt ad auſtrum, quemadmodum Pella ad ſeptentrionem, eo accuratius in ejus loci ſitum inquirendum eſt. Aberat is non longe a mari mortuo ſive lacu Aſphaltite & eo loco ubi Jordanes in hunc illabitur. Sexaginta ſtadiorum intervallo Joſephus Machaerunta a Lacu Aſphaltite disjungit, *Lib.* VII. *de bell. Judaico cap.* 25. ἡ γὰρ ἀπὸ τῆς Ἑσπέρας περιλέμνουσα παρατείνει ςαδίους ἑξήκοντα, πέρας αὐτῆς τὴν Ἀσφαλτῖτιν ποιουμένη λίμνην. *Quae ab occidente* (*Machaeruntem*) *vallis eſt extenditur ſtadia ſexaginta*, *terminum ejus faciens lacum Aſphaltiten.*

Celebris urbs eſt Joppe, quam portum quaſi urbis Hieroſolymitanae dicere poſſes, quum & olim & nunc naves ad illum locum appelli ſoleant, quae iter in Palaeſtinam conficiunt, quamvis nunc quidem urbs nulla ſit, & nonniſi ruinae duarum turrium in colle ſuperſint quarum omnia fere itineraria Hieroſolymitana mentionem faciunt. Quantum ab hac urbe abfuerit

Digitized by Google

rit Antipatris ex Joſepho diſcimus ita ſcribente *lib. Antiquitat.* XIII. *cap.* 23. Δείσας δὲ Ἀλέξανδρος τὴν ἔφοδον αὐτοῦ τάφρον ὀρύττει βαθεῖαν ἀπὸ τῆς Χαβαρζαβᾶ καταρξάμενος, ἣ νῦν Ἀντιπατρὶς καλεῖται, ἄχρι τῆς εἰς Ἰόππην θαλάσσης ᾗ καὶ μόνον ἦν ἐπίμαχον· τεῖχός τε ἐγείρας καὶ πύργους ἀναστήσας ξυλίνους καὶ μεσοπύργια ἐπὶ σταδίους ρν´ τὸν Ἀντίοχον ἐξεδέχετο. *Timens Alexander invaſionem ejus foſſam profundam duxit a Capharſaba quae nunc Antipatris appellatur, uſque ad mare Joppenſe, qua ſolum patebat acceſſus. Muro itaque exſtructo & turribus ligneis per intervalla exſtructis, uſque ad ſpatium* 150 *ſtadiorum Antiochum praeſtolabatur.* Vel ſolus hic locus Joſephi docet Antipatrida non fuiſſe urbem maritimam: quorſum enim foſſa duceretur ab una urbe maritima ad aliam, ad arcendum exercitum hoſtilem, qui terra non mari iter faciet? Et ſi Antipatris ad mare fuit, quidni relicta Antipatride ad orientem litoris marini ubi planities erant (nulli enim montes erant a Carmelo Joppen uſque & ulterius) pergere poterat? Quod autem ad ſpatium attinet 150 ſtadiorum efficit 18 miliaria Romana. Atqui tantum aberat Antipatris a Joppe. Nam a Joppe uſque Lyddam erant 8 miliaria, quia a Joppe ad Hieroſolymas erant 40, ab Hieroſolymis Lyddam 32, ergo inde Joppen verſus 8. A Lydda autem uſque ad Antipatrida erant 10 miliaria, aut paullo plus. Sed praeſtat hoc ſpatium juxta foſſam recta ducere.

Alterius quoque portus ad mare magnum, Ptolemaidis videlicet, ſitum reſpectu locorum vicinorum ſatis accurate deſcriptum exhibet Joſephus *bell.* II. *cap.* 2. Πόλις αὕτη τῆς Γαλιλαίας παράλιος κατὰ τὸ μέγα πέδιον ἐκτισμένη, περιέχεται δὲ ὄρεσιν ἐκ μὲν τοῦ πρὸς ἀνατολὴν κλίματος ἀπὸ σταδίων ἑξήκοντα τῷ τῆς Γαλιλαίας, ἀπὸ δὲ τοῦ μεσημβρινοῦ τῷ Καρμήλῳ διέχοντι σταδίους ἑκατὸν εἴκοσι, τῷ δὲ ὑψηλοτάτῳ κατ᾽ ἄρκτον ὃ καλοῦσι κλίμακα Τυρίων οἱ ἐπιχώριοι καὶ τοῦτο δὲ σταδίους ἀφέστηκεν ἑκατόν. Τοῦ δὲ ἄστεως ἀπὸ δύο σταδίων ὁ καλούμενος Βήλεως ποταμὸς παραῤῥεῖ παντάπασιν ὀλίγος. *Eſt haec urbs Galilaeae maritima, in magno campo ſita, cincta montibus, quorum ille quidem qui ad ortum eſt* 60 *inde ſtadiis remotus mons Galilaeae eſt, qui ad auſtrum* 120 *inde ſtadiis Carmelus, qui ad Septentrionem iſque altiſſi-*

Digitized by Google

altiſſimus ab accolis Scala Tyriorum nuncupatur. Duobus autem ſtadiis ab urbe fluit Beleus, flumen prorſus exiguum.

CAPUT X.

DE INTERVALLIS LOCORUM PALAESTINAE A PTOLEMAEO NOTATIS.

Ptolemaei aetas. Diligentia ejus ſingularis. Excerpta ex deſcriptione Phoenices. Deſcriptio Batanaeae. Deſcriptio Galilaeae, Samariae, & Judaeae Errores innumeris Ptolemaicis. Excerpta ex Ptolemaei tabula urbium inſignium.

PRoximus temporibus Flavii Joſephi fuit Claudius Ptolemaeus, praeclare de omni geographia meritus, qui imperante Antonino Pio ſcripſit, adeoque circa medium ſaeculi a Chriſto nato ſecundi. Hic quod & gente fuerit Aegyptius, & in Arabiae deſcriptione, quae id temporis partem regionis ab Iſraëlitis poſſeſſae complectebatur, ſingulari cura verſatus ab Stephano ſcriptore τῶν Ἐθνικῶν fuiſſe dicatur, & longitudines latitudinesque ſingulis locis adſcripſerit, omnino a nobis conſulendus eſt, ut urbes vicoſque Palaeſtinae & intervalla eorum cognoſcamus. Quod ſi nec ipſe nec librarii in notandis numeris peccaſſent; nulli plus deberemus quam huic auctori, & ex eo ſolo tabula geographica Palaeſtinae confici potuiſſet. Verum quoniam ex collatione numerorum variorum in ipſo Ptolemaeo liquet illos corruptos eſſe (uti oſtendemus) alii quoque ad partes vocandi fuerunt. Adſcribemus ergo quae in eo leguntur ad inſtitutum noſtrum facientia ex *lib.* V. *c.* 15. *tab.* IV. Aſiae.

ΦΟΙΝΙΚΗΣ, PHOENICES.

(1) Λευθέρυ, *Leutheri fluvii oſtia* 68. 34 ½ ⅓ Ἴμυρα

(1) Ἐλευθέρυ.

Ἱμύρα. *Himyra.* 67. $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{3}$ 34 $\frac{1}{3}$

Ὀρθωσία. *Orthoſia.* 67. $\frac{1}{6}$ 34 $\frac{1}{3}$

Τρίπολις. *Tripolis.* 67. $\frac{1}{2}$ 34 $\frac{1}{3}$

Θεοῦ πρόσωπον. *Dei facies, promontorium.* 67. $\frac{1}{3}$ 34 $\frac{1}{3}$

Βότρυς, *Botrys.* 67. $\frac{1}{2}$ 34 $\frac{1}{12}$

Βίβλος. *Biblus.* 67. $\frac{2}{3}$ 33 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{3}$ $\frac{1}{12}$

Ἀδώνιδ, *Adonii, fluminis oſtia.* 67 $\frac{2}{3}$ 33 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{4}$

Βήρυτος. *Berytus.* 67. $\frac{1}{2}$ 33 $\frac{2}{3}$

Λέοντος, *Leontis, fluminis oſtia.* 67 $\frac{1}{2}$ 33 $\frac{1}{12}$

Σιδών. *Sidon.* 67. 33 $\frac{1}{2}$

Τύρος. *Tyrus.* 67. 33 $\frac{1}{3}$

Ἐκδίππα. *Ecdippa.* 67. $\frac{1}{6}$ 33 $\frac{1}{4}$

Πτολεμαΐς. *Ptolemais.* 66. $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{3}$ 33.

(2) Συκαχίνων. *Sycacinon.* 66. $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{3}$ 32 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{3}$ $\frac{1}{3}$

Κάρμηλος. *Carmelus mons.* 66. $\frac{1}{3}$ $\frac{1}{12}$ 32 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{3}$ $\frac{1}{12}$

(3) Δῶρα. *Dora.* 66. $\frac{1}{2}$ 32 $\frac{2}{3}$

(4) Χορσέυ, *Chorſei, fluminis oſtia.* 66 $\frac{1}{3}$ 32 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{12}$

A meridie Judaea, Ἰουδαία, *juxta lineam inde deſcriptam verſus orientem, quae ad meridiem flectitur & ſitum habet* 67 $\frac{1}{2}$ 32 $\frac{1}{3}$

Finiturque juxta ſitum 68. 31 $\frac{1}{3}$

Et parte Arabiae Petraeae, Πετραίας Ἀῤῥαβίας, *juxta lineam productam a fine praedicto quaſi ad memoratam Arabiam uſque finem, cujus gradus habet* 70 $\frac{1}{2}$ 31 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{3}$

Ab ortu ſolis linea inde producta juxta Arabiam deſertam, ἔρημον Ἀῤῥαβίαν, *uſque alveum Euphratis juxta Thapſacum,* Θάψακον, *cujus finis ſuper Euphrate gradus habet* 73. 35 $\frac{1}{12}$

Mmm *Et*

(2) Συκαμίν.

(3) Ex hac latitudine ſequeretur Dora locanda ſupra Carmelum & Sycaminon, quod falſum.

(4) Hic idem eſt fluvius cujus meminit poſtea nomine Χρυσοῤῥόυ. Vid. *cap.* XVI. in initio. Eſt tamen diverſus a Chryſorroa Damaſceno, nam ipſe paulo poſt extrema Chryſorroae Damaſceni definit ab una parte grad. long. 69 $\frac{1}{4}$ lat. 33 $\frac{1}{2}$ ab altera parte grad. long. 69 $\frac{1}{2}$ & lat. 32. ſed hic quoque in numeris mendum eſt in grad. ſc. long. nec inter eundem gradum, & quidem partes $\frac{1}{3}$ & $\frac{1}{4}$ id flumen deſcribi poteſt.

(5)

Et deinde parte Euphratis fluvii penes Meſopotamiam uſque finem fluvii verſus Cappadociam qui gradus habet 71 $\frac{2}{3}$. 34.

Montes autem in Syria inſignes ſunt

Πιάρα, *Piara*, *mons*, *cujus medium habet gradus* 69 $\frac{2}{3}$ 35 $\frac{2}{3}$
Κάσιος, *Caſius mons*, *cujus medium gradus habet* 68 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{4}$ 35 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{4}$
Λίβανος, *Libanus*, *mons*, *cujus fines habent gradus* 68 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{4}$ 34 & 70. 33 $\frac{1}{4}$
Ἀντιλίβανος, *Antilibanus*, *mons*, *cujus fines habent gradus* 68. 33 $\frac{1}{3}$ & 69 $\frac{2}{3}$ 32.

Et juxta Arabiae deſerta

Ἀλσάλαμος, *Alſalamus mons*, *cujus medium gradus habet* 71. 33.
Penes Judaeam autem
Ἵππος, *Hippus mons*, *cujus medium gradus habet* 68 $\frac{1}{2}$ 32.

Irrigant regionem & alii fluvii, *ut*

Ἀραπαλυναρέων. *Arapalynareon*, *cujus fines gradus habent* 71 $\frac{1}{2}$. 34 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{4}$ & 71 $\frac{3}{4}$ 33 $\frac{1}{3}$

Et a Damaſcis montibus, Δαμασκῶν, *fluvius* Χρυσοῤῥόας *Chryſorroas appellatus*, *cujus fines gradus habent* 69 $\frac{1}{4}$. 33 $\frac{1}{2}$ & 69 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{4}$. 32.

Et Jordanis, Ἰορδάνου, *fluvii pars*, *quae penes Genneſaritiden*, Γεννησαρίτιδην, *lacum eſt*, *cujus medium habet gradus* 67 $\frac{2}{3}$ 32 $\frac{1}{3}$

* *

ΦΟΙΝΙΚΗΣ, PHOENICES, *urbes.*

Ἄρεα. *Area.* 68 $\frac{1}{6}$ 34.
Παλαιόβιβλος. *Palaeobiblus.* 68 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{4}$ 34.
Γαβάλα. *Gabala.* 67 $\frac{1}{4}$ 33 $\frac{1}{6}$
Καισάρεια Πανιάς. *Caeſarea Panias.* 67 $\frac{1}{3}$ 33.

ΚΟΙΛΗΣ ΣΥΡΙΑΣ, CAVAE SYRIAE, *urbes hae*

Ἄβιλα, *Abila cognomine* (5) Λυσανίου, *Lyſanium.* 68 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{4}$ 33 $\frac{2}{3}$
Σαάνα.

(5) Λυσανίου.

Σαάνα. *Sauna.* $69\frac{1}{3}$ $33\frac{1}{3}\frac{1}{12}$
Ἴνα. *Ina.* $68\frac{1}{2}$ 33.
Δαμασκός. *Damaſcus.* 69. 33.
Σαμυλίς. *Samulis.* 67. $\frac{1}{3}$ $32\frac{1}{2}$
(6) Ἀβίδα. *Abida.* $68\frac{1}{4}$ $32\frac{1}{2}\frac{1}{4}$
Ἵππος. *Hippos.* 68. $32\frac{1}{2}$
Καπιτωλίας. *Capitolias.* $69\frac{1}{2}\frac{1}{4}$ $32\frac{1}{2}$
Γαδάρα. *Gadara.* 68. $32\frac{1}{6}$
Ἄδρα. *Adra.* 68. $\frac{2}{3}$ $32\frac{1}{6}$
Σκυθόπολις. *Scythopolis.* 67. $\frac{1}{3}$. $31\frac{1}{2}\frac{1}{3}\frac{1}{12}$
Γέρασα. *Geraſa.* $68\frac{1}{4}$ $31\frac{1}{2}\frac{1}{4}$
Πέλλα. *Pella.* $67\frac{2}{3}$ $31\frac{2}{3}$
Δῖον. *Dium.* $67\frac{1}{2}\frac{1}{3}$ $31\frac{1}{2}\frac{1}{4}$
Γάδωρα. *Gadora.* $67\frac{1}{2}\frac{1}{4}$ $31\frac{1}{2}$
Φιλαδελφία. *Philadelphia.* 68. $31\frac{1}{3}$
Κανάθα. *Canatha.* $68\frac{1}{2}\frac{1}{3}$ $31\frac{1}{2}\frac{1}{4}$

* *

ΒΑΤΑΝΑΙΑΣ, BATANAEAE, *regionis,*
in cujus orientali parte eſt

Σακκαία. *Saccaea.*
Et haec ſunt ſub (7) (Ἀλσαδάμου) *Alſadamo monte* Τραχωνῖται Ἄῤῥαβες, *Trachonitae Arabes.*
Γέῤῥα. *Gerra.* 70. $32\frac{1}{2}\frac{1}{3}$
Ἐδέρη. *Edera.* 70. $32\frac{2}{3}$
Νελάξα. *Nelaxa.* $70\frac{1}{6}$ $32\frac{1}{2}$
Ἀδράμα. *Adrama.* $69\frac{1}{6}$ $31\frac{1}{2}$

Inſulae autem adjacent Syriae

Ἄραδος, *Aradus.* 68. $34\frac{1}{2}$
Τύρος. *Tyrus, fere in continenti.* 67. $33\frac{1}{2}$

(6) Ἄβιλα.
(7) Supra dicitur Ἀλσάλαμος proclivi mutatione Λ in Δ ut in Ἄβιδα.

Excerpta

EX CAP. XVI.

DESCRIPTIO PALAESTINAE JUDAEAE.
Tab. IV. Aſiae.

Παλεςίνης, Paleſtinae, *Syriae, quae* Ἰϑδαία *Judaea appellatur, ſitus.*

Paleſtina, quae & Judaea Syria, terminatur a ſeptentrione Syria juxta lineam expoſitam, ab oriente atque meridie Arabia Petraea juxta linea in quae ab orientali termino juxta Syriam uſque finem juxta Aegyptum extenditur. Hujus finis, ut dictum eſt, habet gradus 64 $\frac{1}{2}$ 30 $\frac{1}{3}$

Ab occaſu parte deinde uſque ad mare praedictum Aegypti protenſa, & inde pelago uſque ad Syriae limitem, ſecundum hanc deſcriptionem.

Poſt Χρυσοῤῥόυ *fluminis oſtia.*

(1) Καισάρειας Στράτωνος. *Caeſareas Stratonis.* 66 $\frac{1}{4}$ 32 $\frac{1}{2}$

Ἀπολλωνία. *Apollonia.* 66. 32 $\frac{1}{4}$

Ἰόπη. *Jope.* 65 $\frac{2}{3}$ 32 $\frac{1}{12}$

(2) Ἰαμνητῶν, *Jamnenſium, portus.* 65. 32.

Ἄζωτος. *Azotus, portus.* 65. 31 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{3}$ $\frac{1}{12}$

Ἀσκαλών. *Aſcalon.* 65. 31 $\frac{2}{3}$

Ἀνθηδών. *Anthedon.* 64 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{3}$ 31 $\frac{2}{3}$

Γαζαίων, *Gazaeorum, portus.* 64 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{4}$ 31 $\frac{1}{2}$

Fluit autem per Judaeam pars fluvii Jordanis juxta Aſphaltidem, Ἀσφάλτιδα, *lacum, cujus medium habet gradus* 66 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{3}$ 31 $\frac{1}{3}$

Sunt in ea urbes mediterraneae.

ΓΑΛΙΛΑΙΑΣ, GALILAEAE.

(3) Ἀπφαρεί. *Apphuri.* 65 $\frac{2}{3}$ 32 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{4}$ $\frac{1}{12}$

Κα-

(1) Καισάρεια.

(2) In MSto. Arundelliano memorato Seldeno de Synedriis *l.* II. *c.* 15. legitur ut hic Ἰαμνητῶν (non ut vulgo Ἰαμνιτῶν) & collocatur in gradu long. ξίγο lat. λβ. i. e. 65. 140. Lat. 3.

(3) Eſt Sepphoris. Sed ſecundum hos gradus ſi locetur, in mari ſita fuit, nam Caeſarea Stratonis habet long. 66 $\frac{1}{4}$ lat. 32 $\frac{1}{2}$

(4)

Digitized by Google

Καπαρκότια. *Caparcotia.* $66\frac{1}{2}\frac{1}{3}$ $32\frac{1}{3}\frac{1}{12}$
Ἰυλίας. *Julias.* $67\frac{1}{12}$ $31\frac{1}{4}$
Τιβέριας λίμνη. *Tiberias, lacus.* $67\frac{1}{4}$ $32\frac{1}{12}$

ΣΑΜΑΡΕΙΑΣ, SAMARIAE.

Νεάπολις. *Neapolis.* $66\frac{1}{2}\frac{1}{3}$ $31\frac{1}{2}\frac{1}{3}$
(4) Θῆνα. *Thena.* $67\frac{1}{12}$ $31\frac{1}{2}\frac{1}{4}$

ΙΟΥΔΑΙΑΣ, JUDAEAE.

(5) Ῥαφεία. *Raphia.* 65. $31\frac{1}{2}$
(6) Γάζα. *Gaza.* $65\frac{1}{2}\frac{1}{12}$ $31\frac{1}{4}$
Ἰαμνία. *Jamnia.* $65\frac{2}{3}$ 32.
Λύδα. *Lyda.* 65. 32.
Ἀντιπατρίς. *Antipatris.* $66\frac{1}{3}$ 32.
(7) Δρυσίας. *Druſias.* $66\frac{1}{2}$ $31\frac{1}{2}\frac{1}{3}\frac{1}{12}$
(8) Σεβάστη. *Sebaſte.* $65\frac{2}{3}$ $32\frac{1}{2}$
(9) Βαιτογαβρά. *Baetogabra.* $65\frac{1}{2}$ $31\frac{1}{2}$
Σεβὺς. *Sebus.* $65\frac{2}{3}$ $31\frac{1}{3}\frac{1}{12}$
(10) Ἐμμαοῦντα. *Emmaunta.* $65\frac{1}{2}\frac{1}{4}$ $31\frac{1}{2}\frac{1}{4}$
Γοῦφνα. *Guphna.* $66\frac{1}{6}$ $31\frac{1}{2}\frac{1}{4}$

(4) Meminit illius Euſebius ad vocem Θαιὰθ (nec puto, praeter eum, alius veterum) his verbis Θαιὰθ φυλῆς Ἰωσὴφ· καὶ νῦν ἐστὶ κώμη Θηνὰ ἀπὸ σημείων ι Νεαπόλεως ἐπ' ἀνατολὰς κατιόντων ἐπὶ τὸν Ἰορδάνην. Hieronymus. *Thenath in tribu Joſeph. Hodieque eſt villa Thena in decimo miliario Neapoleos contra orientem deſcendentibus in Jordanem.*

(5) Atqui Azoto ſupra tribuitur eadem longitudo eademque latitudo.

(6) Confer hoc cum gradibus longitud. & latitudinis, in quibus portus Gazaeorum ſupra locatur, & videbis nimis a ſe invicem ſejungi illa duo loca.

(7) Atqui eadem longitudo & latitudo data quoque fuit Neapoli. Vide ſupra.

(8) Supra eundem ſitum attribuit urbi Ἀπφαρίς, & neceſſario tam haec quam illa in mari mediterraneo erit locanda ante Caeſaream Stratonis, quae in litore ſita eandem habet latitudinem $32\frac{1}{2}$ & longitudinem majorem $66\frac{1}{4}$.

(9) Hic ſitus, tum reſpectu longitudinis tum latitudinis datur etiam infra Emmaunti, & Archelaidi: atqui non fuere haec omnia eodem in loco ſita. Argumentum erroris. Betogabrae meminerunt etiam acta Sanctorum. Vide infra, *l.* 111.

(10) Longitudo haec $65\frac{1}{2}$ & latitudo $31\frac{1}{2}$ ſupra jam data fuit Baetogabrae.

Digitized by Google

(11) Ἀρχελαΐς. *Archelais.* $66\frac{1}{2}$ $31\frac{1}{2}\frac{1}{4}$
Φασηλίς. *Phaſelis.* $66\frac{1}{2}\frac{1}{3}\frac{1}{12}$ $31\frac{1}{2}\frac{1}{12}$
(12) Ἔριχος. *Ericus.* $66\frac{1}{2}\frac{1}{3}$ $31\frac{1}{2}\frac{1}{3}\frac{1}{12}$
Ἱεροσόλυμα. *Hieroſolyma, quae nunc* Καπιτωλιὰς *dicitur.* 66. $31\frac{2}{3}$
Θάμνα. *Thamna.* $66\frac{1}{2}$ $31\frac{1}{3}$
(13) Ἐγγάδδα. *Engadda.* $66\frac{1}{2}$ $31\frac{1}{4}$
(14) Βηδωρά. *Bedora.* $66\frac{1}{2}$ 31.
(15) Θαμαρώ. $66\frac{1}{3}$ $30\frac{1}{2}\frac{1}{3}$

Ad orientem Jordanis.

Κόσμος. *Coſmus.* $67\frac{1}{4}$ $31\frac{1}{2}\frac{1}{12}$
Λιβίας. *Libias.* $67\frac{1}{4}$ $31\frac{1}{3}\frac{1}{12}$
Καλλιῤῥόη. *Callirrhoe.* $67\frac{1}{12}$ $31\frac{1}{4}$
(16) Γάζωρος. *Gazoros.* $67\frac{1}{2}$ $31\frac{3}{4}$
(17) Ἐπίκαιρος. *Epicaerus.* 67. 31.

ΙΔΟΥΜΑΙΑΣ, IDUMAEAE,

Quae tota eſt ad occidentem Jordanis.

Βερζάμμα. *Berzamma.* $64\frac{1}{2}\frac{1}{3}$ $31\frac{1}{4}$
Καπαρόρσα. *Caparorſa.* $65\frac{1}{2}$ $31\frac{1}{4}$
Γεμμαρουρίς. *Gemmaruris.* $65\frac{1}{2}\frac{1}{3}$ $31\frac{1}{4}$
Ἔλουσα. *Eluſa.* $65\frac{1}{4}$ $30\frac{1}{2}\frac{1}{3}$
Μαψή. *Mapſe.* $65\frac{2}{3}$ $30\frac{1}{2}\frac{1}{3}$

EX

(11) Haec longitudo & latitudo tribuitur etiam ſupra Baetogabrae & Emmaunti, infra quoque Phaſe idi, & Jerichunti.

(12) Haec eſt Jerichus, ſed idem ſitus attribuitur ſupra urbi Neapoli.

(13) Si hoc ſitu locetur, incidet in lacum Aſphaltiten, nam ejus medium ſupra definivit grad. long. 66. $\frac{1}{2}$ & 31 $\frac{1}{2}$

(14) *Bethoronem* hoc nomine indicari ſuſpicor, aut Betarum, cujus mentio in Itinerario Antonini & Veteri Hieroſolymitano.

(15) Eadem longitudo & latitudo tribuitur infra oppido Arabiae Calguiae.

(16) Jazer.

(17) Joſephus *de bell.* III, 25. ſcribit ſitam eſſe Machaerunta trans Jordanem 60 ſtadiis a Jordane *ἐν ἐπικαίρῳ*, ſed hoc non ut nomen proprium ſed appellativum redditur.

(18)

EX CAP. XVII.

Quo ARABIA PETRAEA deſcribitur.

Urbes ejus mediterraneae hae ſunt.

(18) Ἐϐόδα. *Eboda.* 65 $\frac{1}{4}$ 30 $\frac{1}{2}$
Μαλιάτθα. *Maliatha.* 65 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{4}$ 30 $\frac{1}{2}$
(19) Καλγυΐα. 66 $\frac{1}{3}$ 30 $\frac{1}{2}$
Λύσα. *Lyſa.* 65 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{3}$ 30 $\frac{1}{4}$
Γῦϐϐα. *Gubba.* 65 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{6}$ 30.
Γυψαρία. *Gypſaria.* 65 $\frac{2}{3}$ 29 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{4}$
Γεράσσα. *Geraſſa.* 65 $\frac{1}{2}$ 29 $\frac{1}{2}$
Πέτρα. *Petra.* 66 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{4}$ 30 $\frac{1}{3}$
Χαρακμῶϐα. *Characmoba.* 66 $\frac{1}{6}$ 30.
Ἀνάρα. *Anara.* 66 $\frac{1}{6}$ 29 $\frac{2}{3}$
Ζανάθα. *Zanatha.* 66 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{4}$ 29 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{3}$
(20) Ἄδρου. *Adri.* 67. 38 $\frac{1}{3}$
Ζοάρα. *Zoara.* 67 $\frac{1}{3}$ 30 $\frac{1}{3}$
Θάνα. *Thana.* 67 $\frac{1}{2}$ 30 $\frac{1}{2}$

(21) Μέ-

(18) In editione Hudſoniana, tomo III. Geogr. vet. min. ita harum urbium longitudines & latitudines extant

Βόδα. (ita ſcribitur)	65. 15.	30. 30.
	65. 45.	30. 30.
	66. 20.	30. 30.
	65. 50.	30. 15.
	65. 45.	30. 0.
	65. 40.	29. 45.
Γέρατα (ita ibi legitur)	65. 30	29. 30.
	66. 45.	30. 20.
	66. 10.	30. 0.
	66. 10.	27. 40.
	66. 45.	29. 50.
	67. 0.	39. 55.
	67. 20.	20. 30.
	67. 30.	30. 30.

(19) Urbs Judaeae Thamaro in eodem gradu longitudinis & latitudinis collocatur. Ergo vel hic vel illic mendum eſſe oportet.

(20) Forte Ἄδρου.

Digitized by Google

* Μίκα. *Moca*. 67 $\frac{1}{2}\frac{1}{3}$ 30 $\frac{1}{6}$
(21) Κληθαρώ. *Cletharo*. 67. 32 $\frac{1}{3}$
Νίκλα. *Necla*. 67 $\frac{1}{2}$ 30 $\frac{1}{4}$
(22) Ἐσϐοῦτα. 68 $\frac{1}{2}\frac{1}{3}$ 31.
(23) Ζίζα. 68 $\frac{1}{2}\frac{1}{4}$ 31.
Μαγύζα. *Maguza*. 68. 30 $\frac{1}{2}\frac{1}{4}$
(24) Μηδύνα. *Meduna*. 68 $\frac{1}{2}$ 30 $\frac{1}{2}\frac{1}{4}$
Λυδία. *Lydia*. 69. 30 $\frac{2}{3}$
(25) Ῥαϐμαθώμ. *Rabmathom*. 68 $\frac{1}{2}$ 30 $\frac{1}{2}$
Ἀνίθα. *Anitha*. 68 $\frac{2}{3}$ 31 $\frac{1}{4}$
Συράτθα. *Surattha*. 69 $\frac{1}{4}$ 31 $\frac{1}{6}$
Βόσρα. *Boſtra, legio*. 68 $\frac{1}{2}\frac{1}{4}$ 31 $\frac{1}{2}$
(26) Μεσάδα. *Meſada*. 69 $\frac{1}{3}$ 31 $\frac{1}{2}$.
*Ἄδρα. *Adra*. 69 $\frac{2}{3}$ 31 $\frac{2}{3}$

Quum

* Longitudines & latitudines harum urbium ita extant in editione Hudſoniana.

67.	50.	30.	10.	69.	0.	30.	40.
67.	0.	30.	20.	68.	30.	30.	30.
69.	30.	30	15.	68.	40.	31.	15.
68.	50.	31.	0.	69.	15.	31.	10.
68.	45.	31.	0.	69.	45.	31.	30.
68.	0.	30.	45.	60.	20.	31.	20.
68.	0.	30.	45.	69.	40.	31.	20.

(21) Hi gradus latitudinis ferri nequeunt. Si enim ſecundum hos urbs haec collocetur, erit inter lacum Tiberiadis & montem Carmelum, uti quidem ipſe Ptolemaeus & lacus illius & montis ſitum definivit: ubi ſane urbs nulla Arabiae poni poteſt.

(22) Uti ſupra Ἐμμαοῦντα pro Ἐμμαοὺς, ſic hic Ἐσϐοῦντα ſcripſiſſe videtur pro Ἐσϐοὺς. Sed iidem gradus longitudinis & latitudinis tribuuntur etiam urbi Zizae mox.

(23) Eſtne *Zia* vel *Mia*. Vide infra de *Zia*, *lib*. III.

(24) Μήδαυα eſt in Cod. MS. to quo uſus eſt Hudſonus: nec dubitandum eam eſſe veram lectionem: nam & ita legitur Μήδαυα inter Πέτρας & Βόσρα in tabula Ptolemaica urbium inſignium ab eodem edita *pag*. 36. Sed 30 legendum eſt pro 36. & ibi latitudo Medauae datur 36. 15. In Cod. MS to quo uſus eſt Hudſonus poſt Ἄδρα additur Κεράκη. 68. 0. 30. 5.

(25) Eſt Rabbathmoba. In Codice MS. quo uſus Hudſonus Ῥαϐμαθμῶμ legitur.

(26) Aliis Maſada.

N O T A. Nomina Graeca regionum atque urbium ex Ptolemaeo excerpta ita deſcripſimus, uti expreſſa ſunt a Phileſio ex codice Graeco manuſcripto Joannis Franciſci Pici Comitis Mirandulani, in editione Geographiae Ptolemaei, quae prodiit anno 1513 Argentinae, cura Jacobi Eſzler J. U. D. & Georgii Ubelin. Quum enim ea editio rariſſima ſit, ſcriptionem nominum quae in illa extat ſequi maluimus, ut cum aliis editionibus minus raris conferri queat.

Digitized by Google

Quum hanc ſeriem urbium ex Ptolemaeo deſcripſiſſem, coepi mappam geographicam conficere ſecundum mentem Ptolemaei, & unicuique harum urbium ſitum dare quem ille aſſignavit. Sed vix quatuor aut quinque loca notaveram, quum deprehendi nullo modo ea ita poſſe collocari, uti Ptolemaeus, vel potius uti librarii ipſius qui numeros ab eo notatos perverterunt, jubent. Erant enim in litore Phoenices loca, de quorum ſitu ex Joſepho & aliunde certi ſumus, quae diſponi ſecundum gradus Ptolemaïcos plane non poſſunt. Quum vero ultra perrexi, mappam univerſam contemplatus ſtupui, quod loca hic ſibi mutuo vicina eſſe cernerem, quae dubitari non poteſt longiſſimo terrarum intervallo ſejuncta fuiſſe, & contra longe remota quae propinqua fuiſſe noveram. Scythopolis hic propior erat lacui Aſphaltiti quam lacui Tiberiadis, Gaza remotior a portu Gazaeorum quam lacu Aſphaltite, Antipatris orientalior quam Hieroſolyma & multa ſimilia, quae non erudire ſpectatorem ſed in craſſiſſimos nec ferendos errores inducere apta ſunt. Quapropter conſultum non duxi eam mappam ex mente Ptolemaei deſcriptam hic adjicere. Qui vult, ipſe eam conficere poterit, aut tabulas Ptolemaïcas vulgatas inſpicere, quamvis monitum eum velim ne iis nimium fidat: non enim in iis ſatis accurate ipſe locorum ſitus uti a Ptolemaeo deſcriptus eſt exhibetur. Quod tamen exhibetur ſufficiet ad demonſtrandam veritatem eorum quae dixi, de vitiis quae vel Ptolemaeo vel librariis debentur, & non poſſunt non ejuſmodi mappam reddere valde imperfectam. Ceterum utilis nobis eſt Ptolemaeus eo quod nomina urbium & regionum nobis conſervaverit. Addimus ex eodem

Excerpta ex tabula urbium inſignium.

Tyrus. 67.0. 33.20.
⋮
Caeſarea Paneas. 67.20. 33.20.
⋮
Caeſarea Stratonis. 66.15. 32.30.

Aſcalon. 65. 0.34. (*a*) 20.
Scythopolis. 66.20. 32.5.
Tiberias lacus. 67.15. 32.5.
Neapolis. 65.50. 31.50.
Sebaſte. (*b*) 67.50. 34.50.
Hieroſolyma. 62.20. 31.20.

(*a*) Haec latitudo falſa eſt nam minor eſſe debet latitudine Caeſareae Stratonis.
(*b*) Falſa eſt & latitudo & longitudo; aut falſa eſt praecedens: ſunt enim urbes vicinae admodum.

CAPUT XI.

DE UTILITATE SCRIPTORUM GEOGRAPHICORUM EUSEBII AC HIERONYMI, ET QUAE IN ILLIS DEFICIUNT.

Auctoritas libri Euſebii de locis ſacris. Verſio ejus Hieronymiana utilis, quod ſcripturam Euſebii ſaepe confirmet, quod Euſebium corrigat, quod multa ei addat, & errores librariorum indicet. Errores Hieronymi viciſſim ex Euſebio emendantur. Quis modus in his adhibendus. Notantur aliqua quae in utroque deſiderantur, veluti quod urbium illarum, a quibus intervalla reliquarum ducunt, ſitum non indicaverint; quod nonniſi quatuor plagas mundi memorent verſus quas urbs una ab altera recedat; quod in eodem intervallo verſus eundem tractum plures urbes collocent; quod non ubique intervalla urbium per miliaria aut certas notas diſtinxerint, ſed tantum ſcripſerint eſſe illas vicinas huic vel iſti urbi; quod a librariis ſcripta eorum foede contaminata ſint; quod ad mentionem urbis cujuſdam ob affinitatem ſoni aliarum urbium longiſſime inde remotarum meminerint; quod denique ſcholia ex margine in contextum irrepſerint.

Vi-

Digitized by Google

VIdeamus porro quid Euſebius (quem Pamphili nuncuparunt veteres ab amicitia martyris, fere uti Plinius *lib.* XXXIII. II. Junium ab amicitia Gracchi dictum Gracchanum narrat) & Hieronymus nobis ſuppeditent ad illuſtrandam geographiam ſacram. Conſcripſit quidem ille librum ſingularem *περὶ τῶν τοπικῶν ὀνομάτων ἐν τῇ θείᾳ γραφῇ*, *de nominibus propriis locorum quae in ſacro codice leguntur*, qui eo majorem fidem meretur quod auctor epiſcopus fuerit Caeſareae Palaeſtinae, adeoque vel ipſa illa loca viderit, vel de ſitu eorum facile edoceri potuerit, cum ob dignitatem muneris, tum locorum viciniam. Librum hunc Euſebii Hieronymus, & ipſe Palaeſtinae incola, convertit in Latinum ſermonem quibuſdam additis & mutatis.

Diffitendum non eſt ex Euſebio, qui eundem ſibi ſcopum propoſuit quem nos, geographiam ſacram luculênter illuſtrari. Nec minus fortaſſe debemus Hieronymo licet hic interpres modo fuerit, quia per verſionem ejus certi evadimus de vera lectione quae in Euſebio exhibetur, ſi cum eo conſentiat. Sane ea magni momenti res eſt, quum Euſebius per literas numerales, uti *η' ι' ιβ'* locorum intervalla deſcribat, quae facillime a librariis corrumpi potuere; inprimis ſi attendamus in vocibus Graecis iiſque talibus, quarum vera ſcriptio ab homine mediocriter docto cognoſci poteſt, ſaepe literas ab iis mutatas fuiſſe. Quod ſi pro *ι'* ſcripſiſſet librarius *ια'*, homo linguae Graecae peritiſſimus errorem non animadverteret, adeoque ſphalma in plurimos libros poſſet irrepere, non corrigendum niſi ab eo, qui ipſe ſitum illorum locorum quorum intervallum notatur haberet exploratum. Si itaque verſio Hieronymi conſpiret cum Euſebio, vehementer id nos confirmat.

Praeterea multum debemus Hieronymo, quod ipſe nonnunquam accuratius inquiſiverit in illa quae ab Euſebio annotata invenerat, & aliquando eum correxerit. Sic ut inde non immerito conjicere liceat in iis, in quibus diſſenſum ſuum ab Euſebio non profitetur, eum acquieſcere in deſcriptione Euſebii; vel contrarium ejus demonſtrare non potuiſſe, videlicet ubi de

 ſitu

ſitu locorum agitur: nam ubi de vocum interpretationibus ſermo eſt, non probat ſemper eam quae ab Euſebio probatur, etiam ubi ſilentio illam praeterit. Id ipſum monet ad vocem *Elmoni* his verbis. *Elmoni, locus quiſpiam interpretatur, pro quo Aquila & Theodotion tranſtulerunt* τὸν δεῖνα *quod nos dicere poſſumus hunc vel illum. Porro licet lector agnoſcat, quod in principio quoque libri hujus aliqua ex parte perſtrinxi, me non omnia quae transfero comprobare, ſed idcirco quaedam juxta auctoritatem Graecam relinquere: quia de his in libris Hebraicarum quaeſtionum plenius diſputavi.* Nimirum ad vocum interpretationes reſpicit, non ſitum urbium Judaïcarum. Nec enim probabile eſt, ſi certo ſciviſſet Hieronymus urbem ab Aelia per 5 miliaria remotam fuiſſe, & Euſebius ſcripſiſſet, per 8 vel 10, eum noluiſſe lectorem ſuum erroris Euſebiani admonere. Ut hoc credamus, facit viri candor, & conſuetudo: ſaepe enim Euſebium corrigit in hoc ipſo libello. Sic ut ſitus urbis alicujus ab utroque & Euſebio & Hieronymo deſignatus, non unius modo Euſebii, ſed & Hieronymi, adeoque mixus teſtimonio duorum ſcriptorum, cenſeri debeat. Ita in voce *Anob*, poſtquam ea quae Euſebius habet, Latine reddidiſſet, addit, *plerique autem affirmant in octavo ab ea miliario ſitam & appellari Bethannaba.* Euſebius autem dixerat ſitam in quarto miliario. Ad vocem Ἀδασὰ Euſebius notaverat φυλῆς Ἰούδα, καὶ ἔτι ἔστι νῦν κώμη ἐγγὺς Ταφνῶν (legendum eſſe Γυφνῶν patet ex Hieronymo) Haec non modo vertit Hieronymus hoc modo, *Adaſa in tribu Juda, uſque hodie vicus juxta Gufnas*, verum etiam corrigit, addens: *Sed miror quomodo Gufnenſem regionem in tribu Juda poſuerit, cum perſpicuum ſit ſecundum librum Jeſu in ſortem eam tribus Ephraim cecidiſſe.* Ita ad vocem Δαναβὰ, vel *Damnaba*, poſtquam reddidiſſet verba Euſebii, *civitas Balach filii Beor, regis Edom poſt quem regnavit Job*, ſubjungit, *licet mihi videatur longe aliter.* Ad vocem *Emath* Euſebius ſcripſerat μή ποτε αὕτη ἐστὶν ἡ Ἐπιφάνεια, ſed Hieronymus contrarium: *diximus de hac & ſupra* (ad vocem *Aemath*) *quod nobis videretur hanc eſſe Epiphaniam.* Idem dicit ad *cap. 6. Amos.* & 47 Jeſaiae. Ad vocem *Enakim* Euſebii ſententiam deſerit his verbis: *Sed mihi non videtur nomen*

eſſe

Digitized by Google

eſſe loci, ſed habitatorum Chebron. Ad vocem *Accaron, in tribu Dan,* addit, *ſive ut ego arbitror in tribu Judae.* Ad vocem *Ephrata,* quam Euſebius tribui Benjamin adſcribit, Hieronymus ita, *Eſt autem in tribu Juda, licet plerique male aeſtiment in tribu Benjamin.*

Nec his tantum finibus continetur utilitas verſionis Hieronymianae, verum multa addit de ſuo. Uti ad vocem *Chennereth*: *Sed & oppidum quod in honorem Tiberii Caeſaris Rex Judaeae poſtea inſtauratum appellavit Tiberiadem ferunt hoc primum appellatum nomine.* Ad vocem *Bethel*: *Porro quod quidam putant ſecundum errorem Graecorum voluminum Valaumaulas antiquitus nuncupatum vehementer errant. Verbum quippe Hebraeum & nomen ipſius civitatulae pariter miſcuerunt cum* ullam *ſignificet prius, id eſt,* πρότερον : Luza *vero amygdalum, & ſit ſenſus: vocabatur autem Bethel prius Luza. Nec non & hoc quod Bethaven aliud oppidum ſuſpicantur, Hebraei putant eandem eſſe Bethel* &c. Ad vocem *Abelmaula* Euſebius notaverat eam eſſe in Campo magno 18 (vel 10 ut alii) miliaribus a Scythopoli. Hieron. addit *contra auſtralem plagam.* Ad vocem Ἀιθὰμ addit Hieronymus: *Ego autem inveſtigans reperi Emath urbem Coeles Syriae appellari quae nunc Graeco ſermone Epiphania dicitur.* Ad vocem Ἀιλερθμών (natam ex Βααλερμὼν quo nomine Chermon dicitur apud Euſebium: vide eum ad hanc vocem) haec addit deſcriptioni Euſebianae: Hebraeus vero, quo praelegente Scripturas didici, affirmat montem Aermon Paneadi imminere quem quondam tenuere Haevaei & Amorrhaei, de quo nunc aeſtivae nives Tyrum ob delitias feruntur.

Denique ex verſione Hieronymi multa ſphalmata quae in nomina propria locorum & alia irrepſerunt apud Euſebium, tolli queunt. Sic in voce Ἀρωννεσὶμ legitur apud Euſebium ἐν ὄρεσι τῆς κατὰ Μωαβίτιδος. Sed legendum eſt ἐν ὁράσει τῇ κατὰ Μωαβίτιδος. Hieronymus enim reddit *juxta Eſaiam viae nomen eſt* in viſione *contra Moab.* Utitur Euſebius eadem phraſi ad voces Ἀιλεὶμ, Ἰεσσα, Ἐλεαλε, Δαβὼν, & Δωδανεὶμ. In voce Ἀχθαριμὰχ, σύνοδος τῶν κατασκόπων, legendum eſt Ἀχθαρὶμ, ΑΚ. ΣΥΜ. Ὁδὸς, uti liquet ex Hieronymo vertente *Abetharim pro quo* Aquila & Symmachus *explorato-*

 rum

rum viam interpretati ſunt. Ita ad vocem Ἀχὼρ legitur ἐν ὁρίοις Ἱεριχώ, lege ἐν βοῤῥείοις, quia Hieron. habet *ad ſeptentrionem Hierico.* Simile mendum eſt in voce Ἀταρώθ. Ad vocem Αἰλὼμ, ἐγγὺς κώμης ἐςι νῦν Αἰλὼν καλουμένη, lege ἐγγὺς κώμης ἔτι νῦν, ut Hieronymus, *villam quae uſque nunc* &c. Ad vocem Αἰαλὶν, ὅθεν νῦν. Lege ὅθεν ἦν, uti Hieron. *de qua fuit.* Ad vocem Βηθαγὼν... μεγίςη Παραδαγών. Lege Καπαρδαγών. Ita Hieron. *Capherdago.* Et כפר eſt *vicus.* In voce Μαδιὰμ, ultima ἑτέρας πόλεως ἥτις νῦν ἔρημος ὅσα δείκνυται mutila ſunt. Debet praeponi, Ἔςι δὲ ὄνομα uti liquet ex Hieronymo: *Haec alia civitas eſt* ὁμώνυμος, &c. *cujus nunc ruinae tantum demonſtrantur.* In voce Κάρμηλος... κώμη Χερμαλλά. Hieronymis vertit *Carmelia.* Ipſe Euſebius in voce Ζεῖϐ appellat vicum illum Χερμαλά. In voce Ζοὸϐ patet ex Hieronymo tranſponenda eſſe ultima, & ita legendum hunc titulum Ζοὸϐ πόλις Ἀρνὼν ἐν τῷ Ἀμοῤῥαίῳ (vel potius τῶν Ἀμοῤῥαίων quamvis τὸ Ἀμοῤῥαῖον uſurpari poſſit, uti τὸ Γαλιλαῖον & τὸ Σαμαρειτικὸν apud Joſephum pro Galilaea & Samaritide) ἐν τῷ Ἀρνὼν κειμένη. Διὰ τοῦτο λέγεται ἐν βίβλῳ πολέμων Κυρίου, τὴν Ζοὸβ ἐφλόγισαν καὶ τοὺς χειμάῤῥους Ἀρνών. In voce Νινευὴ ... περὶ τὴν ἀγωνίαν. Liquet legendum γωνίαν. Hieronymus enim vertit *in angulo.* In voce Νααραθὰ ... νῦν ἐςὶν Οοραὶθ. Lege ἔςι Νοοραὶθ, vel Νaοράθ. Ita Hieronymus: *nunc eſt Naorath.* Ad vocem Ἀραβὰ legitur in Euſebio Ἀραβὰ, Ἀκύλας κενὸν, ἄλιον ἐν τῇ πεδιάδι. Haec mendoſa ſunt. Ita vertit Hieronymus: *Araba. Aquila planam, Symmachus campeſtrem interpretatur.* Lege itaque Ἀραβὰ. Ἀκ. ἐν ὁμαλῇ (en veſtigia harum vocum in κενὸν ἄλιον, uti nunc legitur, vel clarius in Ἀκενομαλεῖν uti in MS. codice extare ſcribit Martianaeus ad hanc vocem in Hieronymo) Σ. ἐν τῇ πεδιάδι. Ne quis de veritate emendationis dubitet, facit textus parallelus Euſebii Ἐναραβᾶ. Ἀκύλας, ἐν ὁμαλῇ. Σύμμαχος, ἐν πεδινῇ: quae ita reddit Hieronymus: Enaraba, *pro quo Aquila tranſtulit in humili vel in plano: porro Symmachus in campeſtri.* Confer & ea quae habentur in iis ad vocem *Miſor.* Haec poſtquam ita notavi, vidi Ed. Bernardum in notis ad Joſephi *Antiquitat. lib.* IV. *cap.* 6. *pag.* 265. ita emen-

daſſe

daſſe ut ego conjeceram: vult enim legi Ἀκύλας ἐν τοῖς ὁμαλοῖς. Σύμμαχος ἐν τῇ Πεδιάδι. *Fere*, dixi: quoniam ego malo ἐν ὁμαλῇ & Ἀκ. per compendium, ut appareant veſtigia ſcripturae verae in depravata, atque cum codice MS. Martianaeano conveniat.

Nec tantum ex Hieronymo Euſebius, ſed viciſſim ex Euſebio Hieronymus emendatur, & loca plurima corruptiſſima reſtituuntur in integrum. Hieronymus ſcribit, Maſera, in tribu Juda, cujus nunc tantummodo ſunt ruinae in ſecundo lapide Eleutheropoleos. Ex Euſebio docemur legendum eſſe Mareſa, quae celebris illa urbs eſt Idumaeae Joſepho Μαρίσσα dicta: ita enim hic, Μαρησά &c. In Euſebio legitur Ἀςαρὼθ Σωφάρ. Hieronymus rectius Aſtaroth Sophan. Euſebius Βαθύμ. Hieronymus melius Bathul. Euſebius ad vocem Βααλμεών, ... διεςῶσα τῆς Ἰεϐῦς corrigendus eſt ex Hieronymo qui reddit *diſtans ab Esbus*. Ad vocem Βηρὼθ legitur in Euſebio eſſe eam ſitam in via quae ducit Aelia Nicopolin. Legendum mihi videtur (aliter ſentit Bonfrerius) Neapolin, uti habet Hieronymus. Dicitur enim hic ſita ſub colle Gabaon, Gabaon autem collocatur ab Euſebio juxta Ramam non longe a Bethel; Bethel in via quae Aelia ducit Neapolin. Haec omnia ex excerptis noſtris Euſebianis *cap. ſeq.* firmari queunt. Vocem Κεδὶκ in Euſebio legimus quae ſignificet orientem, in Hieronymo Cedem קדם. Codices Euſebiani Χαλμὲρ habent, Hieronymiani verius Charmel: illi χοίλη, hi Chiſil, atque ita plurimis in locis melior eſt ſcriptio vocum in Hieronymo quam Euſebio.

Nec tamen haec ita velim intelligi, ac ſi ea quae Hieronymus praetermiſit, & tamen in Euſebio nunc leguntur, tolli debeant & adjecta cenſeri contextui Euſebiano ab aliena manu. Saepe enim ſenſum magis reſpicit Hieronymus quam verba, quod quum pluribus exemplis poſſem illuſtrare, vel ex hoc intelligi poteſt, quod attentionem meretur. Legitur in Euſebio Βεελσεφών, πρὸς τῇ ἐρήμῳ ςαθμὸς τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἐξιόντων ἐξ Ἀιγύπτυ διὰ τῦ κλύσματος παρὰ τὴν θάλασσαν. Haec ita reddit Hieronymus *Beelſephon, in deſerto caſtra filiorum Iſraël juxta mare rubrum egredientibus Aegyptum.*

Per-

Perſpicuum eſt verba διὰ τῦ Κλύσματος hic ab Hieronymo Latine non reddi. Ideone illa ex Euſebio tollenda ſunt? Audiamus quid de iis cenſeant tres viri docti qui ad haec verba Euſebii commentati ſunt. Bonfrerius ita ſcribit, *illud διὰ τῦ κλύσματος merito ſuperfluere videtur, cum nec apud Hieronymum habeatur & ſenſum turbet.* Martianaeus haec notat, *haec verba διὰ τῦ κλύσματος redundantia viſa ſunt Bonfrerio & forte Hieronymo, qui ea praetermittit. Neſcio an hoc ſignificet quod in eum locum confluxerint Iſraëlitae quaſi aquarum multarum inundatio.* Johannes autem Clericus ſequentia ad haec verba habet, *non puto haec abundare verba ſed hoc voluiſſe Euſebium, tranſiiſſe, nempe, Iſraëlitas per* aeſtuarium *maris rubri; hoc enim ſolum poteſt hic intelligi voce κλύσμα, quod nimirum aqua marina κατακλύζεται. Ezechielus Poëta de Aegyptiis illic ſubmerſis apud Euſebium, Praep. Euang. lib.* IX. *cap.* 29.

— — καὶ συνεκλύσθη πόρος
Ἐρυθρᾶς θαλάσσης, καὶ στρατὸν διώλεσε.

Inundatus eſt tranſitus Erythraei maris & exercitum perdidit. *Igitur hic κλύσμα eſt πόρος, qui poſtea fuit κεκλυσμένος. Quod cum ita ſit, quis ferat Martianaeum hic habentem*: neſcio an hoc ſignificet, quod in eum locum confluxerint Iſraëlitae, quaſi aquarum multarum inundatio? *At nemo Graece ſciens dubitabit an haec ſententia ſit aliena a verbis Graecis διὰ τῦ κλύσματος.* Ego vero illa διὰ τῦ Κλύσματος omnino retinenda autumo, & recte ita ſcripta ab Euſebio, ſed ab Hieronymo praetermiſſa, quod abeſſe poſſent, nec neceſſario requirerentur. Puto autem illis indicari Iſraëlitas profectos per ſinum illum maris, qui nomine proprio Κλύσμα nuncupatur. Quum enim mare inter Arabiam & Aegyptum duos ſinus efficiat, alter quidem, per quem tranſiverunt Iſraëlitae, Κλύσμα appellatur. Audiamus Philoſtorgium *Hiſtor. Eccleſ. lib.* III. *cap.* 6. Ἡ μέν τοι ἐρυθρὰ ἐπὶ πλεῖστον μηκυνομένη εἰς δύο τινὰς ἀπομερίζεται κόλπους· καὶ τὸ μὲν αὐτῆς ἐπ' Αἰγύπτου χωρεῖ Κλύσμα, καθ' ὃ τελευτᾷ τὸ ἐπώνυμον φέρον· δι' οὗ πάλαι καὶ τὸ Ἰσραηλιτικὸν φεύγοντες τοὺς Αἰγυπτίους ἀβρόχῳ τὸ ῥεῖθρον διεπεραιώθησαν ποδί. Τὸ δὲ ἕτερον μέρος

μέρος ἐπὶ Παλαιςίνης ἔρχεται κατὰ πόλιν Ἀιλὰ ἐκ παλαιοῦ καλουμένην. *Rubrum quidem mare* (intellige ſinum Arabicum) *maxime in longum porrectum in duos-ſinus ſcinditur, quorum alter verſus Aegyptum tendit & Clyſma ſecundum nomen loci in quo deſinit appellatur. Per hunc ſinum olim Iſraëlitae fugientes Aegyptios ſicco pede tranſiverunt. Alter vero in Palaeſtinam* (nota ἐν παρόδῳ nomen hoc late ſumtum) *fertur juxta urbem Aila jam olim nuncupatam.*

Quamvis autem utiliſſimum ſit utriuſque & Euſebii & Hieronymi ſcriptum, utilius tamen eſſe potuiſſet, ſi vel ſcriptores ipſi vel librarii ad haec attendiſſent, quae nunc ordine indicabo. Primum quidem & praecipuum quod jure deſideratur in utroque hoc eſt: in unaquaque regione terrae Iſraëliticae intervalla locorum definiri ab urbe illius regionis primaria, ſic ut dicantur eſſe a tali urbe tot miliaria, & eos neglexiſſe annotare quo loco iſtae urbes primariae ſitae fuerint. Erat hoc inprimis neceſſarium ſcitu, quia inde dependet ſitus omnium illarum urbium quarum diſtantia ab ea urbe veluti a centro ducitur. Dicet aliquis eas urbes adeo notas fuiſſe tempore Euſebii, ut ſupervacaneum duxerit notare ubi fuerint ſitae. Verum quum non iis tantum hominibus qui tunc erant, ſed iis qui futuri eſſent, iſtam operam utilem eſſe poſſe credere deberet, & ex hoc ipſo ſuo libro edoceri poſſet urbes maximas brevi ſpatio vicos factos ignobiles, profecto oportebat ſitum illarum urbium, quo ignorato exiguus aut nullus eſſet fructus operae ſuae, accuratius notaſſe, ducto termino a mari, lacu, vel fluvio aliquo celebri, quae tot mutationibus non ſunt obnoxia. In Judaea ſunt praecipue Aelia ſive Hieroſolyma (ſed mittamus hanc: demus certo ſciri hujus ſitum potuiſſe, & Euſebium vere praevidiſſe ob loci celebritatem ſanctitatemque ſingularem nunquam incertum fore ejus ſitum) Eleutheropolis, Nicopolis, Dioſpolis & Chebron. Si ultimam excipias nullius harum ſitum aſſignavit. Interim a ſola Eleutheropoli plus quam viginti urbium ſitum definit: quid ſi itaque neſciam ubi fuerit Eleutheropolis, quomodo ſciam ubi illae urbes ſitae fuerint, quas ille 10 vel 12 miliaria abeſſe ab Eleutheropoli ſcribit. Sic in Samaritide a Neapoli & Sebaſte om-

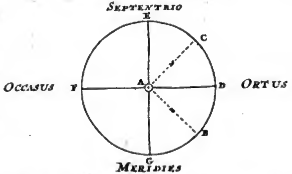
Digitized by Google

nium fere urbium & vicorum diſtantiam metitur, nec tamen tradit ubi Neapolis, ubi Sebaſte, fuerit. In Galilaea Diocaeſarea & Legio ei inſerviunt, ut quantum inde abſuerint hae vel illae urbes notet. In regione transJordanica Pella, Philadelphia & Hesbus illae ſunt, a quibus ſitus reliquarum dependet. Hesbus, fateor, aberat 20 miliaria a Jordane, & e regione Jerichuntis eſſe dicitur. Sed quid de reliquis? Πόλεις ſunt ἐπίσημοι, inquit, *urbes nobiles*. At quot urbes olim nobiles nunc ignorantur, uti hoc ipſum argumentum docet? Unde liquet mappam geographicam totius terrae Iſraëliticae ex ſolo Hieronymo vel Euſebio confici non poſſe, ſed tot mappas ſingulares fieri debere, quot ſunt urbes ἐπίσημοι, a quibus diſtantia urbium vicinarum petenda eſt. Uti una, in qua Eleutheropolis centrum eſt, & circa eam urbes aliae certis intervallis miliarium remotae, altera Aeliae, tertia Neapoleos, atque ita porro. Quomodo autem illae omnes conjungi debeant, ut certo ſpatio diſtet Eleutheropolis ab Aelia, haec a Neapoli, fruſtra in Euſebio & Hieronymo quaeras. Nos itaque, ne plane fructus ſperatus intercideret, maluimus quibuſdam ex iſtis urbibus praecipuis certum locum aſſignare, de quo aliunde edocti eramus, quam tot exiguas mappas dioeceſeos videlicet Eleutheropolitanae, Neapolitanae, & aliarum veluti minuta fragmina exhibere. Eleutheropolin itaque collocavimus, ut cum itinerario Antonini conveniat, diſtantem Aelia XX mil. p. Dioſpoli XVIII mil. Aſcalone XXIV mil. Eodem modo Nicopolis mappae noſtrae inſerta eſt, quae Emmaus olim dicta fuit & cujus diſtantia ab Aelia XXII. mill. p. eſt. In Philadelphiae ſitu mihi ſatisfacere non potui, quare illam omiſi, licet locorum quorundam intervalla inde petantur, uti Jazer Ramoth, Zia &c. Nec enim capio quod in voce Ἰαζὴρ ſcribit, Jazer abeſſe 10 miliaria a Philadelphia ad occaſum, & 15 miliaria ab Hesbon, & in voce Ῥαμώθ, Ramoth Gileaditidis diſtare a Philadelphia ad occidentem 15 miliaria & in voce Ἰαβώκ, flumen Jaboch fluere inter Philadelphiam & Geraſam. Certe quum Hesbon ab eo collocetur e regione Jerichus, longius videtur abfuiſſe ab ea Philadelphia & Jaboch & Ramoth.

Alterum

Digitized by Google

Alterum quod in Euſebio & Hieronymo merito quis requirat, eſt accuratior locorum deſignatio reſpectu plagarum mundi. Quatuor duntaxat plagas memorant, ortum & occaſum, ſeptentrionem & meridiem. Corum, Cacciam, Eurum, Africum alioſque ventos plagaſve intermedias negligunt: unde ſitus urbium maxime incertus eſt & per quadrantem circuli, vel arcum 90 graduum, variare poteſt, & eo quidem plus quo majus eſt intervallum, quia circulus major fit. Id ex hoc ſchemate intelligitur, quod ſi ſuo Onomaſtico praefigere voluiſſet Euſebius, radiiſque octo, vel ſedecim, e centro ad peripheriam tendentibus ornare, quorum ſingulos vel gemina litera, uti ſolent Mathematici, vel alio nomine indicare potuiſſet, & loca a locis abeſſe monuiſſet tot miliaria juxta lineam, verbi gratia A B, accuratius noſſemus locorum ſitum.

Si enim urbs Eleutheropolis collocetur in puncto dato quocunque, velut in A, dicaturque ab ea urbs quaedam remota eſſe per 10 miliaria verſus orientem, collocabitur quidem recte in puncto D. Verum non eſt credibile omnes urbes Euſebio memoratas, ad rectam lineam, quod ajunt, remotas fuiſſe ab illa urbe unde diſtantia earum petitur; & ſi hoc tamen quiſpiam velit contendere, quid fiet de duabus tribuſve urbibus quae verſus eandem plagam eodem intervallo protenduntur, uti ſi duae treſve urbes dicantur ortum verſus ab Eleutheropoli abeſſe

Digitized by Google

10 miliaria? Certe nec urbes duae in eodem puncto collocari queunt, nec ita quin notabile intervallum inter utramque ſit, quum urbes ſibi mutuo tam vicinae eſſe non ſoleant. Quum igitur una a puncto illo D dimoveri debeat, quorſum recedet, an ad B vel ad C? Quis hoc pro certo affirmabit? Videmus ergo incertum eſſe urbis ſitum qui hoc modo deſcribitur. Et poteſt urbs ſita in B dici ad orientem Eleutheropoleos ſitae in A. Nam quum non niſi quatuor nominibus plagarum utantur ad deſcribenda omnia puncta circuli EDGF, ſequitur illud quod inter D & G intermedium eſt vel debere dici ad orientem vel auſtrum τῦ A eſſe ſitum. Atqui punctum B quum ſit intermedium inter orientem & auſtrum, nulla eſt ratio cur urbs in B ſita magis dicatur ſita ad auſtrum τῦ A quam ad orientem. Ergo & ad auſtrum & ad orientem τῦ A ſita recte dici poteſt.

Hinc intelligimus quomodo unus idemque locus dicatur ab Euſebio ſitus eſſe verſus auſtrum Chebronis, & alibi, verſus orientem. In voce Χαλμὲρ (lege Χαρμὴλ) φυλῆς Ἰούδα *κώμη μεγίστη ἐν τῷ Δαρωμᾷ ὅθεν ἦν Ναβὰλ πλησίον Χεβρὼν πρὸς Νότον*. Ibi dicitur eſſe ad auſtrum: at in voce *Ziph*, qui mons adjacebat huic vico Carmeliae, Hieronymus ait, *eum eſſe in octavo miliario Chebron contra orientem*: & ipſe Euſebius in voce Κάρμηλος ἔνθα ἦν Ναβὰλ .... *κώμη* ... *ἀπὸ δεκάτου σημείου Χεβρὼν πρὸς ἀνατολὰς* & Hieron. *ad orientalem plagam*. Videlicet erat locus inter orientem & auſtrum intermedius.

Tertium quod in illo ſcriptorum pari deſideramus hoc eſt. Quum duae, tres, pluresve urbes collocantur in eadem via, ducente ab una urbe ad aliam, & quidem in aequali intervallo, debuiſſet notatum eſſe quae ad dextram, quae ad ſiniſtram alterius, & quo intervallo, ſita fuerit. Exemplum capiamus ex tribus hiſce *Sarda*, *Eſthaol*, *& Bethſames*. Deſcribuntur ſingulae eſſe ſitae in decimo lapide ab Eleutheropoli tendentibus Nicopolin. Atqui hinc non edoceor quomodo collocandae ſint reſpectu habito ad ſe invicem, quae ſeptentrionalior, quae auſtralior, fuerit, quae medio loco ſita. Ita ſe res habet cum ſitu *Enaddae* & *Jermuchae*. Utraque pari intervallo ab Eleutheropoli,

poli, utraque erat in via verſus Aeliam. Eſt tamen aliqua medicina huic malo. Saepe enim ex collatione ſitus duarum triumve urbium inter ſe diſcimus ad quam plagam urbs aliqua inclinare debeat. Verbi gratia Jether dicitur ab Eleutheropoli verſus auſtrum abeſſe 20 miliaria. Poterat ergo ad occidentem urbis Jettan collocari. At ſtatuenda eſt vicinior orienti. Quamobrem? Quia Malatha urbs fuit vicina Jether, uti ibidem ſcribit Euſebius. At ubi Malatha? Liquet ex ſitu urbis Arad. Illa aberat Chebrone 20 millia p. & a Malatha 4. Quapropter ut Jether & Malatha viciniores fiant, videtur ad orientem urbis Jettan collocanda. Sic Kiriath' Jearim & Bethſemes quum urbes vicinas fuiſſe ex Sacro Codice conſtet, intelligimus, quo linea ab Eleutheropoli ad Bethſames ducenda ſit.

Quartum, quod minus utilem nobis reddit operam Euſebii & Hieronymi eſt, quod non ubique locorum intervalla per miliaria diſtinxerint, ſed ſaepe tantum notaverint, urbem aliquam eſſe *πλησίον*, *vicinam*, alii cuidam, vel eſſe in via quae ducit v. c. Neapoli Scythopolin. Id nimis vagum eſt. Non ſcio an quatuor an ſex miliaribus diſtet. Iſtae enim voces relativae, uti philoſophi loquuntur, incertum me reddunt. Neſcio an ſit ad ortum vel occaſum. Plane haereo. Adeoque nec in mappa geographica tales urbes locari queunt. Ego omnia illa loca, quae per miliarium intervalla verſus plagam aliquam mundi vel aliam urbem notam ab Euſebio & Hieronymo aliiſve veterum non diriguntur, in mappa mea praeterii, maluique certa ab incertis diſtinguere & minus repletam nominibus locorum dare, quam oculos lectorum fumo paſcere, qui omnium locorum quae notata vident ſitum aeque certum eſſe arbitrantur. Satis adhuc ſuperque incerta remanent, uti ex iis quae modo dixi patet. Sed candide agere volui, & fateri ubi haeream, & quid me ſuſpenſum teneat. Si conatu meo doctiores incitari vel juvari poſſint, erit quod mihi gratuler.

Quintum eſt, ſaepe nominibus locorum quae explicanda ſumunt aliorum locorum nomina ſubjungi, quae nec ex vero, nec ex illorum ſententia, eadem loca eſſe poſſunt, uti quum dicit

 hanc

Digitized by Google

hanc vel illam eſſe urbem tribus Benjamin, & addit ſuo tempore adhuc ſuperfuiſſe villam ejuſdem nominis in Galilaea vel Arabia. Hoc utique nihil ad rem facit, nec ipſe Euſebius credere potuit ſitum loci in Benjamin illuſtrari poſſe ex eo quod villula quaedam in Galilaea ejuſdem nominis ſit. Nobis tamen utile eſt eos id praeſtitiſſe, & quidem ut liqueat ea nomina locorum aetate Euſebii & Hieronymi fuiſſe, ut hac ratione ſcripta auctorum medii aevi illuſtrentur. Nec hoc ita vitio verti Euſebio debet, ac ſi ipſe pueriliter credidiſſet ſitum loci in Benjamin ex loco in Galilaea illuſtrari poſſe, qui forte aliorum licet disjunctiſſimorum locorum nomina addidit, ut origini & ſignificationi nominis loci alicujus inde lucem inferre quiſpiam poſſet.

Sextum eſt (& haec querela non tantum verſatur circa Euſebium & Hieronymum, ſed omnia lexica & onomaſtica antiqua) non videri omnia quae nunc Euſebii nomine veniunt ab una manu profecta, aut ſi profecta ſint, ex variis aliorum ſcriptis ſecundum diverſas eorum hypotheſes & opiniones excerpta. Id liquido patet, quum bis ter quaterve unius loci nomen in hoc onomaſtico legitur, quum unus idemque locus modo in hac tribu, modo in alia, locatur. Quae ſine incredibili inconſtantia ab uno ſcriptore, qui hoc agit, nequeunt proficiſci. Exemplis hoc confirmarem, ſed qui duas modo horas in lectione Euſebii ponit, ſatis ſuperque veritatem horum dictorum experietur. Haec ſunt quae de ſcriptoribus ipſis dicenda habebam. Unum addam de librariis.

Hi jam olim (nam ex Hieronymi verſione ſaepe id patet) nomina propria omiſerunt: qua ratione factum eſt, ſaepe nunc ſub unius urbis nomine illa legi quae ad duas vel tres pertinebant, unde confuſio incredibilis naſcitur. Ita legitur in Euſebio Ἀρμενία, Ἡσαῖος, Ἀρασὰ, Σαρασά; quam duae voces poſteriores nec ab Hieronymo agnoſcantur, nec ad vocem Ἀρμενία pertineant. Ad vocem Ἀσαδδὰ haec leguntur, Ἀσαδδὰ ὅριον τῆς Ἰουδαίας βόρειον· ἀπέχει δὲ Χεβρῶνος σημείοις κ΄ πρὸς νότον. Quis non videt haec a calamo Euſebii proficiſci non potuiſſe, nec enim locus diſtans

ſtans Chebrone verſus auſtrum 20 miliaribus poteſt dici eſſe terminus Judaeae borealis. Sed nec Hieronymus illa poſteriora legit, tantum ita haec reddens, *Azadada confinium Judae reſpiciens ad aquilonem.* Quare illud ἀπέχει & quae, ſequuntur ad aliam vocem pertinent. Ad vocem Βεελμεών legitur in Euſebio ἐντεῦθεν ἦν Ἐλισσαῖος ὁ προφήτης. Illa alio ſpectant, ad vocem nempe Βελμαυλὰ, i. e. *Abelmeula*, quae hic excidit: nam ipſe Euſebius ad vocem Ἀβελμαελαὶ notat ὅθεν Ἐλισσαῖος, *unde fuit Eliſaeus*, & Sacer Codex id firmat. Voces autem ab A incipientes ſaepe in hoc Onomaſtico ſine A initiali recenſentur. Uti Ἀβηλαὶ, Βηλαί· Ἀχεσσελώθ, Χεσαλὼς· Ἀερμών, Ἑρμὼν &c. Ad vocem Βοὸν notatum in Euſebio eſt φυλῆς Βενιαμὶν εἰς τὴν πεδιάδα. Sed Hieronymus non agnoſcit niſi *Boon in tribu Benjamin.* Reliqua alio revocanda ſunt, fortaſſe ad ſequens Βὸρκοννεὶμ, quod Theodotion verterat εἰς τὴν πεδιάδα.

CAPUT XII.

DE INTERVALLIS LOCORUM QUORUM EUSEBIUS ET HIERONYMUS MEMINERUNT.

Excerpta ex Euſebii Onomaſtico ad intervalla locorum facientia. Verſio Hieronymiana. Excerpta ex aliis operibus Hieronymi. Recenſentur κατὰ στοιχεῖον intervalla ex Euſebio, illuſtrantur, atque emendantur variis locis.

HOc capite illa complecti viſum eſt quae in Euſebii onomaſtico leguntur locorum intervalla, verum ea tantum quae per miliaria Romana digeſta ſunt. Si modo urbis ſitum deſcribat a vicinia alterius, vel quod in portione hujus illiuſve tribus, aut finibus regionis Eleutheropolitanae, Aelienſis, Dioſpolitanae aliarumve fuerit, haec quidem libro tertio, quum de ſingulis urbibus vicisque dicemus, loco ſuo adnotabimus: ſed hoc libro

Digitized by Google

libro nonniſi illa lectorum oculis ſubjiciamus ex quibus locorum intervalla conſtitui debent. Hieronymi verſionem addimus, quae, uti mox vidimus, Euſebianam commentationem illuſtrat, & ſi qua in aliis Hieronymi operibus invenimus ad hoc ipſum argumentum facientia, illa inſeruimus ubi oportuit.

Abela. Euſebius *ad hanc vocem.* Καὶ ἄλλη πόλις ἐπίσημος Ἀβελὰ οἰνοφόρος καλουμένη διεστῶσα Γαδάρων σημείοις ιβ΄ πρὸς ἀνατολάς. Hieronymus. *Alia quoque eſt civitas nomine Abela vini fertilis, in duodecimo a Gaderis* (ita ſcribit, non *Gadaris*) *miliario contra orientalem plagam.*

Acrabbim. Euſebius. Ἀκραββεὶν, ὅριον τῆς Ἰουδαίας ἀνατολικὸν, φυλῆς Ἰούδα. Κώμη δὲ ἐστὶ μεγίστη μόγις διεστῶσα Νέας πόλεως σημείοις θ΄ ἐν ἀνατολαῖς κατιόντων ἐπὶ τὸν Ἰορδάνην ὡς ἐπὶ Ἱεριχὼ διὰ τῆς καλουμένης Ἀκραβαττίνης. Hieronymus. *Adorabi* (leg. Acrabbim) *terminus Judaeae provinciae ad orientem reſpiciens, tribus Judae. Eſt autem & vicus huc uſque grandis novem millibus a Neapoli contra orientem, deſcendentibus ad Jordanem & Hiericho per eam quae appellatur Acrabitene.*

Adollam. Euſebius. Ἀδολλὰμ, φυλῆς Ἰούδα· κώμη νῦν ἐστι μεγίστη πρὸς ἀνατολὰς Ἐλευθεροπόλεως ὡς ἀπὸ σημείων ι΄. Hieronymus. *Adollam in tribu Juda: & eſt uſque hodie vicus non parvus ad orientem Eleutheropoleos in decimo ejus miliario qui hoc nomine vocatur.* Euſebius ad vocem Ἐγλὼμ, ἡ καὶ Ὀδολλὰμ ... φυλῆς Ἰούδα· καὶ νῦν ἐστι κώμη μεγίστη πρὸς ἀνατολὰς Ἐλευθεροπόλεως ἀπὸ σημείων ι΄. Sed illic legit Hieronymus ιβ΄, ad vocem *Eglom*, reddens *in duodecimo ab Eleutheropoli lapide.*

Aenon. Euſebius. Αἰνὼν ... Δείκνυται εἰς ἔτι νῦν ὁ τόπος ἀπὸ η΄ σημείων Σκυθοπόλεως πρὸς νότον πλησίον Σαλεὶμ, καὶ τοῦ Ἰορδάνου. Hieronymus. *Aenon ... oſtenditur uſque nunc locus in octavo lapide Scythopoleos ad meridiem juxta Salim & Jordanem.*

Agla. Hieron. in voce Bethagla. *Eſt autem vicus euntibus Gazam de Eleutheropoli in decimo lapide qui Agla appellatur, & alia villa Bethagla maritima in octavo a Gaza miliario.* Circa hunc ergo vicum (ſi verſus auſtrum Gazae fuit) incipit ſolitudo, quam ex Palaeſtina Aegyptum proficiſcentes tranſire ſolent. Hieronymus

Digitized by Google

mus in vita S. Hilarionis. *Solitudinem quae a Majoma, Gazae emporio, per litus euntibus Aegyptum ad laevam flectitur, ingreſſus eſt.*

Aigaleim. Euſebius ad vocem Ἀρωνιείμ, ἐν ὄρεσι τῆς κατὰ Μωαβίτιδος· καὶ νῦν ἐςὶν Ἀιγαλεὶμ κώμη πρὸς νότον Ἀρεοπόλεως διεςῶσα σημείοις ή. Lege ἐν ἐράσει τῇ κατὰ Μωαβίτιδος, uti ſupra indicavimus.

Anathoth. Euſebius. Ἀναθώθ ... περὶ τὴν Ἀιλίαν ὡς ἀπὸ σημείων γ'. Hieron. prooem. ad Hoſeam. *Anathoth eſt viculus in tertio miliario ab urbe ſitus.* Idem in comm. ad cap. 1. Jeremiae ait fuiſſe *contra ſeptentrionem in tertio miliario.*

Anea. Euſebius. Ἀνεὰ ἐςὶ κώμη Ἰυδαίων μεγίςη (ὅτω) καλυμένη ἐν Δαρωμᾷ, πρὸς νότον Χεβρὼν σημείων θ'. Hieronymus. *Eſt & alia villa grandis Judaeorum nomine Anea.* Hujus vici ni fallor mentio fit in Actis Sanctorum *Tomo* 1. ex Menaeis: *Profectus eſt hic e finibus Eleutheropolis vico Aneas dicto.* Agitur de Petro Balſamo, qui vixit anno aerae Chriſtianae 291.

Anua. Euſebius. Ἀνυὰ ... ἔςι κώμη Ἀνυὰ, ἀπιόντων, ἀπὸ Νέας πόλεως ἐπὶ τὴν Ἀιλίαν σημείοις διεςῶσα ιέ. Hieronymus legit ί, nam reddit, *in decimo miliario.*

Aphraim. Euſebius. Ἀφραείμ, πόλις κλήρυ Ἰσάχαρ. Καὶ ἔςι κώμη Ἀφραὶμ νῦν καλυμένη ἀπέχυσα Λεγεῶνος ἐν βορείοις μιλίοις ἕξ. Hieronymus. *Aphraim, civitas tribus Iſachar, eſt hodieque villa Affarea nomine in ſexto miliaris Legionis contra ſeptentrionem.*

Araba. Euſebius. Ἀραβα ... ἐςὶ δὲ κώμη ἀπὸ τριῶν σημείων Σκυθοπόλεως πρὸς δυσμάς. Hieronymus. *Araba. Eſt villa tribus millibus a Scythopoli contra occidentem.*

Area atad. Hieronymus. *Area atad. Locus trans Jordanem* (ſc. reſpectu eorum qui ex Aegypto venerunt) *in quo planxerunt quondam Jacob tertio ab Hiericho lapide duobus millibus a Jordane, qui nunc vocatur Bethagla.* Unde apparet inter Jerichuntem & Jordanem nonniſi ϛ miliarium intervallum ab Hieronymo conſtitui.

Arad. Euſebius. Ἀραδά. Ὅριον τῆς Ἰυδαίας βόρειον. Ἀπέχει δὲ Χεβρῶνος σημείοις κ' πρὸς Νότον. Hieronymus. *Arath, civitas olim Amorrhaeorum vicina deſerto Cades, & uſque nunc oſtenditur villa ab oppido Malathis in quarto lapide, a Chebron viceſimo, in tribu Juda.*

Digitized by Google

da. Hinc liquet vocem Ἄραδ ex Euſebio excidiſſe, uti jam obſervavit Cl. Clericus. Hieronymus, poſt ea quae ex ipſo edidimus iterum haec habet, *Arath, terminus Judae diſtans a Chebron millibus viginti ad meridiem, de quo ſupra poſitum eſt.* Si de eadem urbe, uti videtur, ſermo eſt, aliquid hinc poteſt erui ad indagandum ſitum urbis *Malatha.* Nam Arath 20 miliaria abfuit Chebrone & 4 a Malathis. Malatha autem (uti Euſebius in voce *Jether* ſcribit) non longe erat a Jether. Jether 20 miliaria aberat Eleutheropoli, eratque ſita in Daroma. Euſebius quoque ad vocem Ἀραμὰ illa habet quae ex Hieronymo mox dedimus ad vocem Arath: ſc. Ἀραμὰ πόλις Ἀμοῤῥαίων παρακειμένη τῇ ἐρήμῳ καλυμένη Κάδδης· καὶ ἐςὶν εἰς ἔτι νῦν κώμη ἀπὸ τετάρτε σημεία Μαλααθὶ, τῆς δὲ Χεβρὼν ἀπὸ εἴκοσι, φυλῆς Ἰέδα.

Aſan. Euſebius. Ἀσὰν .... φυλῆς Ἰεδα· καὶ ἔςι νῦν κώμη Θηβασὰ (lege Βηθασὰ) καλυμένη ἐν ὁρίοις Αἰλίας πρὸς δυσμὰς ἀπὸ σημείων ιϛ'. Hieronymus. *Aſan in tribu Juda. Eſt uſque hodie vicus nobilis Bethaſan ad Aeliam pertinens in decimo quinto* (legit ergo ιε') *ab ea miliario.* Vide an haec non ſit eadem cum *Boſaſan* vel *Beſaran*, uti nunc legitur in Euſebio & Hieronymo. Ita ille: Βασασὰν, ἔνθα ἀπέςειλε Δαβὶδ τῶν σκύλων. Hic autem. *Beſaran, ad quem locum David praedae partem miſit.*

Aſer. Euſebius. Ἀσὴρ, πόλις φυλῆς Μανασσῆ· καὶ νῦν ἐςὶ ἡ καλυμένη κώμη, κατιόντων ἀπὸ Νέας πόλεως ἐπὶ Σκυθόπολιν ἐν πεντεκαιδεκάτῳ σημείῳ πρὸς αὐτῇ τῇ λεωφόρῳ. Hieronymus. *Aſer, civitas tribus Manaſſe: nunc demonſtratur villa deſcendentibus a Neapoli Scythopolim in decimo quinto lapide juxta viam publicam.*

Atharus. Euſebius. Ἐςὶ κώμη Ἀταρὼθ ἐν ὁρίοις Σεβαςῆς ὡς ἀπὸ δ' μιλιῶν. Hieronymus. *Vicus ad aquilonem Sebaſtes in quarto ejus miliario Atharus dicitur.*

Bebeten. Euſebius. Βατναὶ, φυλῆς Ἀσὴρ· καὶ νῦν καλεῖται κώμη Βεβετὶν ἀπὸ ὀγδόε σημεία Πτολεμαΐδος εἰς ἀνατολήν. Hieronymus. *Bathne in tribu Aſer, & nunc appellatur vicus Bethebem in octavo miliario Ptolemaidis contra orientem.*

Baitoanaea. In voce Ἀνεὶρ Euſebius. Ἀνεὶρ κλήρε Ἀσήρ. Κώμη Βαιτοανεία, Καισαρείας ἀπέχεσα σημείοις ιε', ἐπὶ τὰ ἀνατολικὰ ἐν ὄρει κει-

κειμένη ἔνθα λοῦτρα λέγεται ἰαματικά. Suſpicor eundem eſſe vicum, cujus nomen Βατναὶ apud Euſebium legitur qui in Aſer collocatur. At quomodo vicus tribus Aſer tantum 15 miliaribus a Caeſarea diſſitus fuit verſus orientem? Idem ejus meminit in voce Βηθαναθὰ, ſcribens φυλῆς Νεφθαλείμ· καὶ ἔςι κώμη Βαταναία ἀπὸ ιε´ σημείων Καισαρείας ἐν ᾗ λεγέται εἶναι λοῦτρα ἰάσιμα· κεῖται δὲ καὶ ἀνωτέρω Ἀναία. Legitur in voce Ἀνιήρ, & Aniel apud Hieronymum. Eſtque idem locus hic Batanaea, ibi Baetoanaea, appellatus. Vide lector, an non haec Baetoanaea (in Samaritide ſita) nomen dederit regioni circumjacenti & hinc emendari poſſit Euſebius ſcribens ad vocem Θαρσιλὰ eam eſſe κώμην Σαμαρειτῶν ἐν τῇ Βαταναίᾳ. Nam Batanaea, regio trans Jordanem, Samaritanorum non fuit. Quia tamen Batanaea notior quam Baetoanaea, facile una vox pro alia poni potuit. Mentio Batanaeae in mentem mihi reducit alium locum Euſebii quem corruptum ſuſpicari poſſumus. Extat in voce Ἀνωθὼ Ἰαείρ· ubi haec lego. Αὕτη ἐςὶν ἡ Βασάν (leg. forſitan τῆς vel ἐν τῇ, ſed id leve eſt) Εἰσὶ δὲ κῶμαι Ἰαεὶρ ἐν τῷ ὄρει Γαλαὰδ ἃς ἐλάβετο ἥμισυ φυλῆς Μανασσῆ. Καὶ εἰσὶν ἐν τῇ καλυμένῃ γωνίᾳ τῆς Βαταναίας. Hieronymus reddit *Avoth Jair, quod interpretatur* ἐπαύλεις (vulgo ἐπαυλις) *Air. Haec eſt in Baſan, in qua ſunt vici ſexaginta in monte Galaad, qui ceciderunt in ſortem dimidiae tribus Manaſſe, qui locus nunc vocatur Golam in terra Batanaea.* Legit ille Γαυλῶνι, non Γωνίᾳ: atque hinc medela petenda eſſet alii loco Euſebii voce Νινευὴ, πόλις Ἀσσυρίων.... Ἔςι δὲ καὶ Ἰεδαίων τις ἔτι νῦν πόλις Νινευὴ καλυμένη περὶ τὴν ἀγωνίαν τῆς Ἀραβίας. Hieronymus *in angulo Arabiae*, ſed vide an non & hic legi debeat τὸν Γαυλῶνα, (uti ὁ Τράχων dicitur & Τραχωνῖτις) vel τὴν Γαυλωνίαν pro ἀγωνίαν: nam Gaulonitis eſt pars Arabiae eo ſenſu quo Euſebius voce Arabiae utitur: & nota dici eſſe urbem Judaeorum, nec videri extra terram eorum quaerendam. Addamus & hunc locum Euſebii, Καρναεὶμ Ἀσαρὼθ ἔςι νῦν κώμη μεγίςη (hic legit Hieronymus ἐν γωνίᾳ) τῆς Ἀραβίας ἥτις ἐςὶν ἡ Βαταναία λεγομένη ἐπέκεινα τοῦ Ἰορδάνε. Hieronymus ita haec reddit *Carnaim Aſtaroth, nunc vicus eſt grandis in angulo Bataneae & appellatur Carnea trans fluenta Jordanis.* Liquet hic deſcribi locum

Digitized by Google

trans Jordanem ſitum, & quidem in Batanaea. Quare ſi Γαυλὼν poſſit dici eſſe in Batanaea, (uti mox vidimus Golan ab Hieronymo in Batanaea locari, & ab Euſebio in voce Γαυλὼν dicitur eſſe πόλις ἐν τῇ Βατανίτιδι, ubi monet regionem circa urbem etiam Γαυλῶνα dici) nil obſtat quominus credamus hic ſcripſiſſe Euſebium ἐν Γαυλῶνι τῆς Ἀραβίας, ἥτις ἐστιν ἡ Βαταναία, vel ἐν τῇ Βαταναίᾳ. Quod ſi quis id non probet, credat hic ſcriptum fuiſſe ἐν γωνίᾳ τῆς Ἀραβίας, & ita quoque legat in locis aliis ex Euſebio a me collectis, certumque ſit regionem illam dictam fuiſſe Γωνίαν τῆς Ἀραβίας, uti revera a ſitu & forma id nomen gerere poteſt: nam & regio omnis ad orientem Jordanis eo tempore nuncupabatur Arabia & ille tractus qui Antilibano erat vicinus olim quoque Arabiae attribuebatur. Arrianus de exp. Alexandr. *lib.* III. ἐπ' Ἀραβίας στέλλεται εἰς τὸν Ἀντιλίβανον καλούμενον.

Beeroth. Euſebius. Βηρὼθ, ὑπὸ τὴν Γαβαών· καὶ ἔστι νῦν κώμη πλησίον Αἰλίας κατιόντων ἐπὶ Νικόπολιν ἀπὸ ζ σημείων. Legendum eſt ἐπὶ Νεάπολιν, uti & legit Hieronymus. Nam quia prope Gabaon fuit, fuit in via quae ducit Aelia Neapolin. Gabaon enim 4 miliaribus diſtabat a Bethel ad occidentem & erat vicina Ramae. Rama autem diſtabat 6 miliaribus ab Aelia in via quae ducebat ad Bethel verſus ſeptentrionem. Bethel autem diſtat ab Aelia 12 miliaribus verſus Neapolin. Haec omnia conſtant ex Euſebio ad voces Ἀγαί, Γαβαών, Ῥάμα. Hieronymus, quoque hanc emendationem confirmat. *Beeroth. ſub colle Gabaon, oſtenditur hodieque villa ab Aelia pergentibus Neapolin in ſeptimo lapide.*

Bera. Euſebius. Βηρά. Ἀπέχει ἡ κώμη Ἐλευθεροπόλεως σημείοις η' ἐν τοῖς βορείοις. Hieron. *Bera … diſtat vicus Bera ab Eleutheropoli octo millibus ad aquilonem.*

Berſabee. Euſebius. Βηθσαμυκέ. Φυλῆς Ἰούδα ἢ Συμεών. Ἔτι καὶ νῦν ἐστὶ κώμη μεγίστη ἀπέχουσα Χεβρὼν σημείοις εἴκοσι πρὸς νότον, ἐν ᾗ καὶ φρούριον στρατιωτῶν ἐγκάθηται ὅθεν ἀρχὰς εἶχεν τὰ ὅρια τῆς Ἰουδαίας, παρατείνοντα ἐπὶ τὴν Δὰν, τὴν πλησίον Πανεάδος. Clarum eſt hic agi de Berſabee, quare corrigatur vox prima. Hieronymus. *Berſabee in tribu Juda ſive Simeonis, eſt uſque hodie vicus grandis in viceſimo a Chebron miliario vergens ad auſtrum, in quo & Romanorum militum*

litum praeſidium poſitum eſt, a quo loco termini Judaeae terrae incipientes tendebantur uſque ad Dan quae juxta Paneadem cernitur. Sunt autem a Dan uſque ad Berſabee vix centum ſexaginta millia, uti Hieronymus ſcribit in Epiſt. ad Dardanum. Euſebius ad vocem Φρέας ὁρκισμοῦ eam collocat in regione Geraritica. Νῦν καλεῖται Βηρσαβεὲ ἐν Γεραριτικῇ.

Bethagla. Vide *Area Atad.*

Bethania. Hieronymus. *Villula in ſecundo ab Aelia milliario in latere montis Oliveti.*

Bethaſimuth. Euſebius. Βηθασιμοὺθ, τόποι τῆς Ἰσμοὺθ, ἀντικρὺ Ἱεριχοῦς ἀπὸ μιλίων ί, πρὸς νότον παρακειμένη τῇ Νεκρᾷ θαλάσσῃ. Hieronymus. *Bethſimuth, hoc eſt, domus Iſimuth contra Hiericho decem ab ea milibus diſtans in meridiana plaga juxta mare mortuum.* Meminit ejuſdem loci Euſebius in voce Ἰσιμώθ· ἔνθα ἐκρύπτετο Δαβίδ. Κεῖται καὶ ἀνωτέρω Βηθσιμοὺθ καθὰ δεδήλωται. Et Hieronymus. *Iſimoth, ubi abſconditus eſt David: de qua & ſupra quid nobis videretur diximus, ponentes Bethſimuth.*

Bethel. Euſebius ad vocem Ἀγγαί. Κεῖται δὲ Βηθὴλ ἀπιόντων εἰς Αἰλίαν ἀπὸ Νέας τῆς πόλεως ἐν λαιοῖς τῆς ὁδοῦ ἀμφὶ τὸ δωδέκατον ἀπ' Αἰλίας σημεῖον. Hieronymus ad vocem *Agai*, quae eſt urbs עי Ἀί. *Sita eſt Bethel euntibus Aeliam de Neapoli in laeva parte viae duodecimo circiter miliario ab Aelia.* Memoratur idem locus ab Euſebio ad vocem Λουζάν. Ταύτην ἐπωνόμασεν Ἰακὼβ Βηθλεέμ· οἰκεῖται δὲ εἰς ἔτι κώμη νέα ἐπ' ἀριστερᾷ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀγούσης ἐπ' Αἰλίαν ἀπὸ Νέας πόλεως, & ab Hieronymo, ex quo liquet Βηθὴλ in Euſebio ſcribendum, *Luza... quam poſtea Jacob cognominavit Bethel. Eſt autem uſque hodie villa in ſiniſtra parte viae de Neapoli pergentibus Aeliam.* Liquet etiam ex iis quae leguntur in Euſebio ad vocem Οὐλαμμοῦς, legendum Βηθὴλ vel Βαιθὴλ, nam ibi ſcribit, Λουζά. Αὕτη ἐστὶν ἡ καὶ κληθεῖσα Ζαβουλά, καὶ μετὰ ταῦτα ΒΑΙΘΗΛ. Et addit ſupra jam ejus mentionem ſeciſſe, δεδήλωται ἀνωτέρω, reſpiciens hunc locum; alibi enim non puto eum hujus loci meminiſſe hoc modo.

Bethanin. Euſebius ad vocem Ἀρί. Ἔστι κώμη νῦν Βηθανὶν λεγομένη ἀπὸ β' σημείων τῆς Τερεβίνθου, Χεβρὼν δὲ ἀπὸ τεσσάρων. *Atqui* *Te-*

Digitized by Google

Terebinthus diſtabat 2 miliaria ab Hebrone verſus auſtrum. Ita Euſebius ad vocem, Ἀρκώ, & Hieron. ad vocem Arboch. Hieron. ad vocem *Ain:* Eſt uſque hodie villa Bethennim nomine in ſecundo lapide a terebintho, hoc eſt tabernaculo Abraham, 4 millibus a Chebron. Meminit quoque hujus vici Euſebius ad vocem Ἠναΐμ· φυλῆς Ἰουδά. Καὶ νῦν ἐςὶ κώμη Βεθενὶμ περὶ τὴν Τερέβινθον. Hieron. *Enaim, in tribu Juda. Hodieque villa eſt Bethenim circa Terebinthum.*

Bethlehem. Euſebius. Βηθλεὶμ φυλῆς Ἰουδά, Αἰλίας ἄποθεν σημείοις ϛ´ πρὸς τὰ νότια, ἐπὶ τὴν Φέρουσαν εἰς Χεβρὼν ὁδόν. Hieronymus. *Bethlehem, civitas David in ſorte tribus Judaei, in qua Dominus noſter atque Salvator natus eſt, in ſexto miliario ab Aelia contra meridianam plagam juxta viam quae ducit ad Chebron.* Idem Hieronymus in commentar. ad Matthaeum ſcribit fuiſſe etiam Bethleem aliquam in Galilaea, & ideo a Matthaeo aliam Bethlehem Judae dici. Hieronymus in epiſtola ad Dardanum ſcribit Bethleem a Joppe abfuiſſe miliaria 46. *Pudet dicere latitudinem terrae repromiſſionis, ne ethnicis occaſionem blaſphemandi dediſſe videamur. Ab Joppe uſque ad viculum noſtrum Bethleem quadraginta ſex millia ſunt, cui ſuccedit vaſtiſſima ſolitudo plena ferocium barbarorum.*

Bethoron. Euſebius. Βηθωρών. ... Εἰσὶ κῶμαι δύο, ὡς ἀπὸ σημείων Αἰλίας ιϐ´ ἐπὶ τὴν εἰς Νικόπολιν ὁδόν. Hieronymus. *Bethoron... Sunt autem duo vici in duodecimo ferme ab Aelia lapide Nicopolin pergentibus.*

Bethſames. Euſebius. Βηθσάμες, πόλις ἱερατικὴ φυλῆς Βενιαμίν. καὶ ἔςι εἰς ἔτι νῦν ἀπέχουσα Ἐλευθεροπόλεως σημείοις ι´ πρὸς ἀνατολὰς μεταξὺ Νικοπόλεως. Hieronymus. *Bethſames, civitas ſacerdotalis in tribu Benjamin, quae uſque hodie demonſtratur de Eleutheropoli pergentibus Nicopolin in decimo miliario contra orientalem plagam.* In voce Ἐσθαόλ via dicitur Eleutheropoli ducere Nicopolin verſus boream, Ἐλευθεροπόλεως εἰς βοῤῥᾶν ἀπιόντων εἰς Νικόπολιν. Adeoque ſuſpicor legendum eſſe μεταξὺ Νικοπόλεως καὶ Αἰλίας, *inter Nicopolin & Aeliam*: nam & illic Kirjathjearim, urbs vicina τῇ Betſchemeſch, ſita fuit. Euſebius ad vocem Ἀβιέ-

τερ,

τηρ, eam collocat *μεταξὺ Ἀιλίας καὶ Ἀσκαλῶνος πλησίον Βηθσάμες.*

Bethſaliſa. Euſebius ad vocem Βαιθσαρισάθ· ἐν ὁρίοις Διοσπόλεως ἀπὸ σημείων ιε τοῖς πρὸς βορρᾶν ἐν τῇ Θαμνιτικῇ. Hieronymus. *Bethſaliſa... eſt villa in finibus Dioſpoleos, quindecim ferme ab ea millibus diſtans contra ſeptentrionem in regione Thamnitica.*

Bethnabaris. Euſebius Βηθναβρίν... ἔστι νῦν κώμη Βηθνάβαρις ὡς ἀπὸ σημείων ε. Λιβιάδος ἐν βορείοις. Hieronymus. *Bethamnaram... Eſt hodieque villa Bethnamaris in quinto a Libiade milliario contra aquilonem.* Ejuſdem loci meminit nomine Βηθνίμρα & collocat πλησίον Λιβιάδος, *prope Liviada.*

Bethſoron. Euſebius Βεθσούρ... ἔστι νῦν κώμη Βηθσορὼν ἀπὸ Αἰλίας εἰς Χεβρὼν ἐν εἰκοστῷ σημείοις. Hieronymus. *Bethſur... Eſt hodie Bethſoron vicus euntibus nobis ab Aelia Chebron in viceſimo lapide.*

Bezec. Euſebius. Βεζέκ.... Νῦν εἰσι κῶμαι δύο Βεζὲκ, πλησίον ἀλλήλων, Νέας πόλεως ἀπέχουσαι σημείοις ιζʹ κατιόντων ἐπὶ Σκυθόπολιν. Hieronymus. *Bezech... Hodieque duae villae ſunt nomine Bezech vicinae ſibi in ſeptimo decimo lapide a Neapoli deſcendentibus Scythopolim.*

Cades. Euſebius. Κεδές... αὕτη ἐστὶ Κυδισσὸς, ἀπέχουσα Τύρου σημείοις κʹ παρακειμένη Πανεάδι. Hieron. *Cedes,... nunc Cydiſſus appellatur in viceſimo Tyri miliario juxta Paneadem.*

Camona. Euſebius in Καμών, Ἔστι νῦν Καμμωνὰ κώμη ἐν τῷ μεγάλῳ πεδίῳ, ἀπέχουσα Λεγεῶνος ϛʹ ἐν βορείοις ἀπιόντων εἰς Πτολεμαΐδα. Hieronymus. *Appellatur hodie vicus Cimana in campo latiſſimo ſex millibus a Legione ad ſeptentrionalem plagam pergentibus Ptolemaïdem.*

Cariatha. Euſebius. Καριαθαείμ... Νῦν ἐστὶν ὅλη Χριστιανῶν κώμη παρὰ Μηδαβὰν πόλιν τῆς Ἀραβίας λεγομένη Καριάθα ἀπὸ ιʹ σημείων τῆς Μηδαβᾶς πρὸς δυσμὰς ἐπὶ τὸν Βάριν. Hieronymus. *Cariathaim... Nunc eſt vicus Chriſtianis omnibus florens juxta Medabam urbem Arabiae, & appellatur Coriatha in decimo miliario ſupra dictae urbis contra occidentalem plagam, vicinus ejus loci qui appellatur Bare.* Haec lucem accipiunt ex iis quae Euſebius habet ad Βεελμεὼν, κώμη μεγίστη πλησίον τοῦ ὄρους τῶν θερμῶν ὑδάτων & Hieronymus

mus diſerte loci *Baara* meminit ibidem. *Eſt vicus juxta Baara in Arabia, ubi aquas calidas ſponte humus effert, cognomenta Beelmaus diſtans ab Esbus millibus novem.*

Cariathjearim. Euſebius ad vocem Βαάλ. Ἄυτη ἐςὶ Καριαθιαρεὶμ πόλις Ἰαεὶρ, φυλῆς Ἰούδα καὶ ἔςι κατιόντων ἀπὸ Αἰλίας εἰς Διόσπολιν κώμη Καριαθιαρεὶμ ὡς ἀπὸ σημείων δέκα. Hieronymus. *Baal. Haec eſt Cariathjarim, id eſt villa ſylvarum, ſive ut quidam putant civitas Jarib in tribu Juda: & eſt uſque hodie vicus deſcendentibus ab Aelia Dioſpolim Cariathjarim in decimo milliario.* De Cariathjearim Euſebius ad vocem hanc Καριαθιαρεὶμ, μία τῶν Γαβαωνιτῶν, φυλῆς Ἰούδα, μεταξὺ Αἰλίας καὶ Διοσπόλεως ἐπὶ τῆς ὁδοῦ κειμένη ἀπὸ σημείων θ´ Αἰλίας. Hieronymus quoque, *euntibus ab Aelia Dioſpolin in milliario nono.* Supra ſcripſit, in decimo.

Carmelia. Euſebius. Κάρμηλος . . . Κώμη ἐςὶ εἰς ἔςι νῦν Χερμαλλὰ ὀνομαζομένη, ἥτις ἑρμηνεύεται Κάρμηλος, ἀπὸ δεκάτου σημείου Χεβρὼν πρὸς ἀνατολάς. Hieronymus. *Carmelus... nunc villa] eſt Carmelia nomine decimo lapide oppidi Chebron vergens ad orientalem plagam.* Ita tamen vergebat ad orientem, ut ſimul ad auſtrum vergeret. Teſtis eſt ipſe Euſebius in voce Χαλμὶρ... ἐν τῷ Δαρωμᾷ, ὅθεν ἦν Ναβὰλ, πλησίον Χεβρὼν πρὸς νότον. Nota πλησίον, *prope* Chebron: aberat autem 10 milliaria. In Comment. ad Amoſum *cap.* 8. Hieronymus ita meminit hujus loci. *Si abſconditi fuerint in vertice Carmeli vel juxta Phoenices terminos in ſeptentrionali plaga vel ad meridiem propter eremi vaſtitatem, ubi habitavit quondam Nabal Carmelius*, & in Comment. ad *Jeſ.* 29. de Carmelo monte ita ſcribit, *in confinio Palaeſtinae & Phoenices Ptolemaidi imminet, licet & alius in ſcripturis ſanctis mons Carmelus appellatur, in quo fuit Nabal Carmelius.*

Ceila. Euſebius. Κεειλά... εἰς ἔτι νῦν κώμη Κηλὰ πρὸς ἀνατολὰς Ἐλευθεροπόλεως ἀπιόντων εἰς Χεβρὼν ὡς ἀπὸ σημείων ιζ. Videtur rectius legiſſe Hieronymus: ita hic. *Ceila... nunc villula Ceila ad orientalem plagam Eleutheropoleos pergentibus Chebron quaſi octavo miliario.* Si enim 17 miliaria Eleutheropoli abfuiſſet, adeo vicina fuiſſet Chebroni, ut ſine dubio inde petita fuiſſet diſtantia, non a remota maxime Eleutheropoli, ſcripſiſſetque geographus,

phus, abeſt ϛ vel 6 miliaribus Chebrone ἀπιόντων εἰς Ἐλευθερόπολιν. Memoratur eadem urbs, uti mihi quidem videtur, in voce Ἐχελὰ, de qua haec Euſebius tradit, ibi abſconditum fuiſſe Davidem, diſtare ab Eleutheropoli ſeptem miliaribus, & illic oſtendi ſepulcrum Habacuci. Quae tria ad vocem Κεειλὰ etiam notata ſunt. Bonfrerius putat Echela eſſe collem Hachila, ſed is longius Eleutheropoli aberat: nec inde, ſed ab Chebrone, petita fuiſſet menſura miliarium.

Chaſalus. Euſebius ad vocem Ἀχσάφ. ... Λέγεται τις κώμη Ἐξαδὺς ἐν τῇ πεδιάδι παρὰ τὸ ὄρος Θαβὼρ ἀπέχυσα Διοκαισαρείας σημείοις η΄. Hieron. ad vocem Achſaph... *Appellatur hodie villula Chaſalus in octavo lapide Diocaeſareae ad radicem montis Thabor, in campeſtribus.* Euſebius ad vocem Ἀχεσελώθ.... Λέγεται τις κώμη Χεσαλὺς ἐν τῇ πεδιάδι, παρὰ τὸ ὄρος Θαβὼρ, ἀπέχυσα Διοκαισαρείας σημείοις η πρὸς ἀνατολάς. Hieron. *Accheſeluth .... appellatur quidam vicus Chaſalus juxta montem Thabor in campeſtribus in octavo miliario Diocaeſareae ad orientem reſpiciens.* Euſebius ad vocem Χασελὺς, τῦ Θαβὼρ ὅριον Ζαβυλών. Hieron. *Chaſelath, juxta Thabor, terminus Zabulon.* Vid. *Joſ.* 19. 18. Hinc emendantur vitioſa hujus loci nomina mox recenſita.

Chebron. Euſebius. Χεβρὼν, τὸ παλαιὸν ἐκαλεῖτο Ἀρβόκ· ἔκτισαι δὲ πρωτέρα Τάνεως Αἰγύπτυ ἔτεσιν ἑπτά· κεῖται δὲ καὶ ἀνωτέρω καὶ δεδήλωται. Hieronymus. *Chebron quae quondam vocabatur Arbe, licet male in Graecis codicibus habeatur Arboch; condita eſt autem ante ſeptem annos quam Tanis urbs Aegypti conderetur.*

Dan. Euſebius. Δὰν, ὅτω καλυμένη κώμη Πανεάδος ἀπὸ σημείων δ΄ κατὰ τὴν ὁδὸν τὴν ἐπὶ Τύρον. Hieron. *Dan, viculus eſt quarto a Paneade miliario euntibus Tyrum.* Idem in Comment. ad *Ezech.* 48. ubi regiones unicuique tribui aſſignatas recenſet: *Septima Dan uſque ad Joppem ubi ſunt turres Ailon, & Selebi, & Emaus, quae nunc appellatur Nicopolis; licet poſtea legerimus quod coeperint ſibi transſcenſis aliis tribubus urbem Leſem in tribu Dan, quae hodie appellatur Paneas.*

Dora. Euſebius. Δὼρ τῦ Ναφάτ. Αὕτη ἐςὶν ἡ παράλια Δῶρα πρὸς Τύρον ἐκ τῆς Καισαρείας Παλαιςίνης ἀπιόντων. Hieron. *Dornaphet,*

quod Symmachus tranſtulit Dor maritima, haec eſt Dora in nono miliario Caeſareae Palaeſtinae pergentibus Tyrum. Euſebius ad vocem Ναφεθδὼρ (Σ.) ἐν τῇ παραλίᾳ Δῶρα· αὕτη ἐστὶν ἀπὸ θ′ σημείων Καισαρείας. Hieronymus. *Nephetdor, quod Symmachus interpretatur maritimam. Dor autem eſt oppidum jam deſertum in nono miliario Caeſareae pergentibus Ptolemaidem.*

Ecdippa. Euſebius ad vocem Ἀχζὶφ, Αὕτη ἐστὶν Ἐκδίππα σημείοις θ′ Πτολεμαΐδος ἀπιόντων. Hieron. ad vocem Achziph .... *Haec eſt Ecdippa in nono miliario Ptolemaïdis, pergentibus Tyrum.*

Edomia. Euſebius. Ἐδυμιὰ... καὶ νῦν ἐστὶ κώμη ἐν τῇ Ἀκραβαττινῇ ὡς ἀπὸ ιβ′ σημείων πρὸς ἀνατολὰς τῆς Νέας πόλεως. Hieronymus. *Edomia... nunc oſtenditur villa Eduma in Acrabatene, 12 ferme millibus diſtans Neapoli contra orientalem plagam.* Non puto (ſitus enim non patitur, licet nomina conveniant aliqua ex parte) eundem hunc eſſe vicum atque illum cujus hoc modo meminit Hieronymus in comment. ad Abdiae *cap.* 1. *Unus ergo atque idem tribus nominibus appellatur, Eſau, Edom, Seir, poſſeditque eam regionem, quae nunc Gebalena dicitur & in finibus eſt Eleutheropoleos, ubi ante habitaverant Horraei, qui interpretantur liberi, unde ipſa urbs poſtea ſortita vocabulum eſt. Quod ergo Hebraice Edom & Graece dicitur* Ἰδυμαία, *nunc viculus Palaeſtinae eſt, a conditore ſic impoſito nomine.*

Enadda. Euſebius. Ἠναδδά... ἔστι κώμη ἀπιόντων ἀπὸ Ἐλευθεροπόλεως εἰς Αἰλίαν περὶ τὸ ι′ σημεῖον. Hieron. *Enadda .... eſt villa pergentibus de Eleutheropoli Aeliam quaſi in decimo miliario.*

Endor. Euſebius ad vocem Ἀηνδώρ... Ἐστὶ νῦν μεγίστη κώμη Ἀενδὼρ πλησίον τοῦ ὄρους Θαβὼρ ἐπὶ νότου ὡς ἀπὸ σημείων δ′. Hieronymus. *Aendor... Eſt hodie grandis vicus Aendor juxta montem Tabor ad meridiem in quarto miliario.* Dicitur eſſe ἀμφὶ τὴν Σκυθόπολιν, *circa Scythopolim & prope Naim*, ab Euſebio ad vocem Ἠνδὼρ, & Hieron. in Endor.

Ephraim. Euſebius ad vocem Ἐφρών .... φυλῆς Ἰούδα. Ἔστι νῦν κώμη Ἐφραὶμ μεγίστη περὶ τὰ ὅρια (lege βόρεια) Αἰλίας ὡς ἀπὸ σημείων κ′. Hieron. *Ephron ... in tribu Juda. Eſt & villa praegrandis Ephraea nomine contra ſeptemtrionem in viceſimo ab Aelia miliario.*

Vi-

Videtur ſpatium 8 miliarium praeferendum, quod Euſebius habet; quia ſi ab Aelia 20 miliaria abfuiſſet verſus ſeptentrionem, non fuiſſet in tribu Juda. Convenientia literarum H & K errori anſam dedit. Sed nec dicit Euſebius vicum Ephraim in tribu Juda fuiſſe: caeteroquin etiamſi 8 tantum miliaria abfuiſſet ab Aelia ſeptentrionem verſus, non fuiſſet in tribu Juda.

Eremmon. Euſebius. Ἐρεμβὼν, κώμη Ἰουδαίων μεγίστη ἀπὸ ις′ σημείων Ἐλευθεροπόλεως. Hieron. *Eremmon, vicus Judaeorum praegrandis in decimo ſexto ab Eleutheropoli miliario contra meridiem in Daroma.* Ejuſdem videtur meminiſſe Euſebius ad vocem Ῥεμμὰ... ἔστι δὲ καὶ κώμη Ῥεμμοῦς ἐν τῷ Δαρωμᾷ. Ubi Hieron. *Eſt autem & villa Remmus in Daroma.* Illa quae iidem habent ad vocem Ῥεμμὼν praetereo: egent enim manu medica ex correctis MSS.tis.

Eſthaol. Euſebius. Ἐσθαὼλ .... ἥτις ἔτι νῦν ἐστὶν ἀπὸ ι′ σημείων Ἐλευθεροπόλεως εἰς βοῤῥᾶν ἀπιόντων εἰς Νικόπολιν. Hieron. *Eſthaul.... uſque hodie oſtenditur in decimo Eleutheropoleos miliario contra aquilonem pergentibus Nicopolin.*

Esbus. Euſebius. Ἐσσεβὼν... Καλεῖται νῦν Ἐσβοὺς ἐπίσημος πόλις τῆς Ἀραβίας ἐν ὄρεσι τοῖς ἀντικρὺ τῆς Ἱεριχοῦς κειμένη ὡς ἀπὸ σημείων κ′ τοῦ Ἰορδάνου. Hieron. *Eſebon... Nunc vocatur Esbus urbs inſignis Arabiae in montibus qui ſunt contra Hiericho viginti a Jordane milibus diſtans.*

Gabaon. Euſebius. Γαβαὼν ... Ἔστι κώμη νῦν οὕτω καλουμένη πλησίον Βαιθὴλ πρὸς τὰς δυσμὰς ὡς ἀπὸ σημείων δ′ παράκειται δὲ τῇ Ῥαμᾷ. Hieron. *Gabaon... nunc oſtenditur villa eodem nomine in quarto miliario Bethelis contra orientalem plagam juxta Rama.* Diſſentiunt Euſebius & Hieronymus, ſed videtur praeferenda lectio Euſebii.

Gadara. Euſebius. Γάδαρα. Πόλις ὑπὲρ τὸν Ἰορδάνην ἀντικρὺ Σκυθοπόλεως καὶ Τιβεριάδος πρὸς ἀνατολαῖς ἐν τῷ ὄρει. Hieron. *Gadara, urbs trans Jordanem contra Scythopolim & Tiberiadem ad orientalem plagam ſita in monte.*

Galgulis. Euſebius ad vocem Γέλγελ, ἐστὶ καὶ νῦν κώμη Γαλγουλῆς λεγομένη Ἀντιπάτριδος ὡς ἀπὸ σημείων ἓξ ἐν τοῖς βορείοις. Hieron.

Nunc oſtenditur villa Galgulis dicta ab Antipatride in ſexto miliario contra ſeptentrionem.

Galgala. Euſebius. Γάλγαλα .... πρὸς ἡλίε ἀνατολαῖς τῆς πάλαι Ἱεριχῶ ἔισω τȣ̃ Ἰορδάνȣ. Hieron. *Galgala .... ad orientalem plagam antiquae Hierichus cis Jordanem ... oſtenditur uſque hodie locus deſertus in ſecundo Hierichus miliario.* Euſebius ad vocem Γολγὼν .... ἡ δὲ Γάλγαλα τόπος ἐςὶ τῆς Ἱεριχȣ̃ς. Idem ad vocem Βȣνὸς ἀκροβυςιῶν, τόπος ἐν Γαλγάλοις... ὡς ἀπὸ δύο σημείων Ἱεριχȣ̃ς.

Gath. Euſebius ad vocem Γεθθά... κώμη παριόντων ἀπὸ τῆς Ἐλευθεροπόλεως περὶ Διόσπολιν περὶ πέμπτον σημεῖον τῆς Ἐλευθεροπόλεως. Hieron. *Geth .... vicus in quinto miliario ab Eleutheropoli euntibus Dioſpolim.*

Gazara. Euſebius. Γαζὲρ, κλήρȣ Ἐφραίμ .... Νῦν καλεῖται Γαζάρα κώμη Νικοπόλεως ἀπέχȣσα σημείοις δ' ἐν βορείοις. Hieronymus. *Gazer, in ſorte tribus Ephraim. Nunc Gazara villa dicitur in quarto miliario Nicopoleos contra ſeptentrionem.*

Geba. Euſebius ad vocem Γηβενά... καὶ νῦν ἐςὶ Γηβὰ κώμη ἀπὸ σημείων ἐ Γȣφνῶν ἐρχομένων εἰς Νέαν πόλιν. Hieronymus. *Gebin. ... & eſt villa Geba in quinto miliario a Guſnis euntibus Neapolin.*

Gedrus. Euſebius. Γεδȣ̀ρ... Νῦν ἐςὶ Κέδȣς κώμη μεγίςη ἀπὸ ί σημείων Διοσπόλεως ἀπιόντων Ἐλευθερόπολιν. Hieronymus. *Gaedur... hodieque vocatur Gedrus, vicus praegrandis in decimo miliario Dioſpoleos pergentibus Eleutheropolim.*

Gerara. Euſebius. Γεραρὰ, ἀφ' ἧς νῦν καλεῖται ἡ Γεραριτικὴ ὑπὲρ τὸν Δαρωμὰν (ita legendum pro Δωρομὰν) κειμένη, ἀπέχȣσα Ἐλευθεροπόλεως σημείοις κέ πρὸς νότον· ἦν δὲ τὸ παλαιὸν τῶν Χαναναίων ὅριον πρὸς μεσημβρίαν, καὶ πόλις βασιλικὴ τῶν Φιλιςιαίων. Hieronymus. *Gerara, ex cujus nomine nunc Geraritica vocatur regio trans Daroma procul ab Eleutheropoli viginti millibus & quinque ad meridiem. Erat autem olim terminus Chananaeorum ad auſtralem plagam.* Regionis Gerariticae meminit Euſebius in voce Φρέαρ κρίσεως, & Φρέαρ ὁρκισμȣ̃, Hieronymus ad voces Puteus juramenti.

Geth. Hieronymus prooem. in Jon. *Geth, quae eſt in Opher haud grandis eſt viculus, in ſecundo Sephoris miliario quae hodie appellatur Diocaeſarea, euntibus Tiberiadem.*

Gethremmon. Euſebius. Γεθρεμμὼν, ... Νῦν ἐστὶ κώμη μεγίστη ἀπὸ σημείων ιβ´ Διοσπόλεως ἀπιόντων εἰς Ἐλευθερόπολιν. Hieronymus. *Gethremmon .... eſt nunc villa praegrandis in duodecimo miliario Dioſpoleos pergentibus ad eam de Eleutheropoli.* Forſitan haec eſt eadem ac Gath, quam in via quae ducit Eleutheropoli Dioſpolin collocavit ad quintum lapidem. Locus fere convenit: nam a Dioſpoli Eleutheropolin ſunt XVIII miliaria ſecundum itinerarium Antonini. Legendum in Hieronymo, *pergentibus ab ea Eleutheropolin.*

Gophna. Euſebius ad voces Φάραγξ βότρυος ..... Λέγεται εἶναι ἡ Γοφνὰ, ἄμπελος ἑρμηνευομένη, ἀπέχουσα Αἰλίας σημείοις ιε´ κατὰ τὴν ὁδὸν τὴν εἰς Νεάπολιν ἄγουσαν. Ζητεῖται δὲ εἰ ἀληθὴς ὁ λόγος. Hieronymus ad vocem Adaſa, *in tribu Juda, uſque hodie vicus juxta Gufnas. Sed miror quomodo Gufnenſem regionem in tribu Juda poſuerit, cum perſpicuum ſit ſecundum librum Jeſu in ſortem eam tribus Ephraim cecidiſſe.*

Jabes. Euſebius. Ἰαβεὶς Γαλαὰδ .... καὶ νῦν ἐστι κώμη πέραν τοῦ Ἰορδάνου ἀπὸ ϛ´ σημείου Πέλλης πόλεως ἐπὶ ὄρους κειμένη ἀπιόντων εἰς Γέρασαν. Hieronymus. *Jabis Galaad ... Nunc eſt vicus trans Jordanem in ſexto miliario civitatis Pellae ſuper montem euntibus Geraſa.*

Janua. Euſebius. Ἰανοὺν .... κώμη νῦν ἐστὶν Ἰανουὰ διεστῶσα τῆς Λεγεῶνος ἀπὸ τριῶν σημείων κατὰ νότον. Hieron. *Janum. Eſt villa Janua in tertio miliario Legionis contra Legionis contra meridiem.*

Idumaea. Regio haec 75 milliaria abeſt Hieroſolymis verſus meridiem. Hieron. in epiſt. ad Dardanum. *Idumaeos quoque a meridiana plaga vix ſeptuaginta quinque millibus ab Jeroſolyma ſeparatos.*

Jedna. Euſebius. Ἰεδνὰ, ἀπὸ ϛ´ σημείων Ἐλευθεροπόλεως ἀπιόντων εἰς Χεβρών. Hieron. *Jedna, in ſexto ab Eleutheropoli lapide pergentibus Chebron.*

Jermucha. Euſebius. Ἰερμοὺς ... κώμη νῦν ἐστιν Ἱερμοχὼς ἀπὸ σημείων ι´ Ἐλευθεροπόλεως ἀνιόντων εἰς Αἰλίαν. Hieron. *Jermus .... Eſt uſque hodie villa Jermucha in decimo ab Eleutheropoli lapide aſcendentibus Aeliam.* Vicinas fuiſſe Eſthaol & Jermucham Euſebius notat ad vocem Ἰαβεὶς & 4 ſed ibi excidit *Jarimuth*, nam ad hanc

Digitized by Google

id pertinet uti liquet ex Hieronymo: & ibi Jarimuth dicitur Eleutheropoli diſtare quatuor tantum miliaribus. Quare crediderim aut corruptos eſſe codices Euſebianos aut duas fuiſſe Jermuchas.

Jether. Euſebius. Ἰεθὶρ .... ἔςι νῦν κώμη μεγίςη Ἰεθειρὰ ὡς ἀπὸ σημείων κ′ Ἐλευθεροπόλεως, ὅλη Χριςιανῶν ἐν τῷ ἔσω Δαρωμᾷ πλησίον Μαλάθων. Hieronymus. *Jether .... Nunc eſt villa praegrandis Jethira nomine in viceſimo miliario Eleutheropoleos; habitatores quoque ejus omnes Chriſtiani ſunt. Sita eſt autem in interiore Daroma juxta Malatha.* Videtur eadem deſcribi ab Euſebio nomine Ἐθὶρ, κλήρου Σιμεὼν, καὶ νῦν ἐςὶ ἑτέρα (lege Ἰεθειρὰ) κώμη μεγίςη ἐν τῷ ἐσωτέρῳ Δαρωμᾷ, παρακειμένη Μαλαθης, & Hieronymo, *Ether, ſortis Simeonis. Et nunc eſt villa praegrandis nomine Jethira in interiore Daroma juxta Malatham.*

Jettan. Euſebius. Ἰεττὰν .... ἐςὶ νῦν κώμη μεγίςη Ἰουδαίων Ἐλευθεροπόλεως ἀπὸ σημείων ιη′ πρὸς νότον ἐν τῷ Δαρωμᾷ. Hieronymus. *Jethan ... eſt hodieque vicus praegrandis Judaeorum in decimo octavo lapide ab Eleutheropoli ad auſtralem partem in Daroma.*

Lachis. Euſebius. Λάχης ... εἰς ἔτι νῦν κώμη Ἐλευθεροπόλεως ἀπέχουσα σημείοις ζ′ πρὸς νότον ἀπιόντων εἰς τὸν Δαρωμᾶν. Hieronymus. *Lachis ... nunc eſt villa in ſeptimo miliario ab Eleutheropoli euntibus in Daromam.*

Maceda. Euſebius. Μακηδὰ ... καὶ νῦν ἐςὶ πρὸς ἀνατολὰς Ἐλευθεροπόλεως ἀπὸ σημείων η′. Hieron. *Maceda ... & nunc eſt in octavo miliario Eleutheropoleos contra ſolis ortum.*

Machmas. Euſebius. Μαχμὰ, εἰς ἔτι νῦν κώμη μεγίςη ἐν ὁρίοις Αἰλίας Μαχμὰς ἐπικαλουμένη, ἀπὸ σημείων θ′, πλησίον Ῥαμά. Hieron. *Machmas, uſque hodie vicus grandis oſtenditur in finibus Aeliae antiquum nomen retinens, novem ab ea millibus diſtans juxta villam Rama.* Non longe erat a Bethel, uti licet colligere ex his Euſebii verbis ad vocem Βηθὰν, φυλῆς Βενιαμὶν πλησίον τῆς Γάιης καὶ Βεθὴλ ἔναντι Μαχμάς. Hieron. *Bethnaim, in tribu Benjamin juxta Gai & Bethel contra Machmas.*

Magdiel. Euſebius. Μαδιὴλ, κλήρου Νεφθαλείμ· καὶ ἔςι νῦν κώμη μεγάλη ἀπὸ θ′ σημείων Δώρας ἀπιόντων εἰς Πτολεμαΐδα. Hieronymus. *Magdihel, in tribu Nephthalim: & hodie parvus vi-*

cus

cus oſtenditur in quinto miliario Dorae pergentibus Ptolemaidem.

Mareſa. Euſebius. Μαρησὰ, φυλῆς Ἰέδα· ἔρημός ἐςι νῦν ἀπὸ σημείων β' Ἐλευθεροπόλεως. Hieronymus. *Maſera, in tribu Juda, cujus nunc tantummodo ſunt ruinae in ſecundo lapide Eleutheropoleos.* Mihi quidem videtur Eleutheropolis ex vicinis Mareſae ruderibus nata, uti Neapolis ex vicina Sichem. Diſtinguit enim Hieronymus & Euſebius Neapolin a Sichem ita ut non longe a Neapoli rudera urbis Sichem oſtendi ſcribant, quod tamen non impedit, quo minus recte dici poſſit Sichem eſſe & Neapolin eandem. Videtur & in voce Μωρασθεὶ Euſebius aliquid notaſſe quod accuratius ſitum Mareſae notat, nimirum fuiſſe ad orientem Eleutheropolis. Ita ille, Μωρασθεὶ ὅθεν ἦν Μιχαίας ὁ προφήτης πρὸς ἀνατολὰς Ἐλευθεροπόλεως. Hieronymus. *Moraſthi, unde fuit Michaeas Propheta. Eſt autem vicus contra orientem Eleutheropoleos.* Epiphanius quoque in vitis Prophetarum ſic utitur voce Μωρασθεὶ (ita enim illic legendum eſt pro Μωραθεὶ, quod editi codices praeferunt) de Micha ſcribens ἐγεννήθη ἐν Μωραθεί. At clarum eſt *Moraſthi* Hebraeis eſſe nomen gentile deductum a *Moreſchet*, aut *Moreſa*.

Matthana. Euſebius. Μαθθανὶμ, αὕτη νῦν λέγεται Μαςχανά. Κεῖται δὲ ἐπὶ τῷ Ἀρνῶνος ἀπὸ σημείων ιβ' πρὸς ἀνατολὰς Μηδαβῶν. Hieron. *Mathane, quae nunc dicitur Mathana, ſita autem eſt in Arnone duodecimo miliario procul contra orientalem plagam Medebae.* Videtur Hieronymus legiſſe ἐν τῷ Ἀρνωνᾷ & ſcripſiſſe *in Arnona*, uti Euſebius habet ad vocem Βαβὼ (lege Βαμὼθ) ἐν τῷ Ἀρνωνᾷ: ſc. Ἀρνωνᾶς uti Σαρωνᾶς, vel Ἀρνὼν uti & Σαρὼν & Σαρωνᾶς. Ita & Euſebius ad vocem Δαβὼν habet, παρὰ τὸν Ἀρνωνὰν, ad vocem Νααλιὴλ, πλησίον τῷ Ἀρνωνᾶ. Ad vocem Ἀερμὼν, ἀπὸ φάραγγος τῷ Ἀρνωνά. Hieron. *a praerupto Arnon.* Ad vocem Ἀρτέμιος τῷ Ἀρνωνά. Ad vocem Βαμὼθ, ἐν τῷ Ἀρνωνά. Videtur nomen regionis ab Arnone fluvio ita dictae. Hieronymus in voce *Arnon*, ſcribit, *oſtendunt regionis illius accolae locum vallis in praerupta demerſae ſatis horribilem & periculoſum qui uſque nunc a pleriſque* Arnonas *appellatur extenditurque ad ſeptentrionem Areopoleos.* In Euſebio ibi eſt Ἀρνών. Non ergo hic & alibi Ἀρνῶν & Arnonas fluvii

vii

Digitized by Google

vii nomen eſt. Sed quum nomen Arnonis fluvii notum eſſet prae alio illud ſubſtitutum fuit a librariis. Hinc corrigendum puto Hieronymum in voce *Damnabo* ſcribentem eſſe *villam in octavo miliario Areopoleos pergentibus Arnonem.* At ipſa Areopolis ſita erat ad Arnonem, (uti Hieron. ad vocem *Madian*) quomodo ergo dicitur Arnon inde remotus ultra 8 miliaria? Lege Arnonam, nempe regionem.

Mechanum. Hieron. ad vocem Bethmacha ... *Eſt aſcendentibus de Eleutheropoli Aeliam in octavo lapide nunc villa quae Mechanum dicitur.*

Medaba. Euſebius. Μεδδαβὰ, πόλις ἡ μέχρι νῦν ἐϛι τῆς Ἀραβίας Μηδαβὰ εἰς ἔτι νῦν καλυμένη πλησίον Ἐσσεβών. Hieronymus. *Medaba, uſque hodie urbs Arabiae antiquum nomen retinens juxta Eſebon.*

Migdal Senna. Euſebius ad vocem Σεννὰ, ὅριον τῆς Ἰδυμαίας καὶ ἐϛι νῦν Μεγάλη Σεννὰ (legendum eſt Μιγδὰλ Σέννα) ἀπὸ ὀγδόυ σημείυ Ἱεριχῦς εἰς βοῤῥᾶν. Hieron. *Senna. Terminus Judae & uſque hodie oſtenditur in ſeptimo lapide Hierichus contra ſeptentrionalem plagam villa nomine Magdal Senna, quod interpretatur turris Senna.*

Nabo mons. Euſebius. Ναβαῦ, ὄρος ὑπὲρ τὸν Ἰορδάνην ἀπέναντι Ἱεριχῦς ἐν τῇ Μωὰβ, ἔνθα ἐτελεύτησε Μωυσῆς. Καὶ δείκνυται εἰς ἔτι νῦν ἀπὸ ϛ′ σημείυ Ἐσβῦς εἰς δυσμάς. Hieron. *Naban, quod Hebraice dicitur Nebo, mons ſupra Jordanem contra Hierichum interra Moab ubi Moyſes mortuus eſt, & vſque hodie oſtenditur in ſexto miliario urbis Esbus contra orientalem plagam.* Lege occidentalem: videamus & alios locos Euſebii, quibus ſitum hujus montis illuſtrat. Haec ſcribit in voce Ἀβαρείμ ... Λέγεται δὲ εἶναι ὄρος Ναβαῦ καὶ ἐϛιν ἡ γῆ (lege ἐν τῇ) Μωὰβ ἀντικρὺ Ἱεριχὼ ὑπὲρ τὸν Ἰορδάνην ἐπὶ κορυφῆν Φασγώ. Καὶ δείκνυται ἀνιόντων ἀπὸ Λιβιάδος ἐπὶ Ἐσεβῦν, τοῖς αὐτοῖς ὀνόμασι καλύμενον πλησίον τῦ Φόγωρ. ὄρυς. Hieron. *Abarim ... Dicitur autem & mons eſſe Naban in terra Moab contra Jericho ſupra Jordanem in ſupercilio Phaſga. Oſtenditurque adſcendentibus de Libiade in Esbum antiquo hodieque vocabulo juxta montem Phogor.* Eſt autem Libias, vel Livias, urbs olim dicta Batharamphta.

Ita

Digitized by Google

Ita Euſebius Βηθραμφθὰ παρὰ Συρίοις, ἄυτη δὲ ἐςὶν ἡ καλυμένη Λιβιάς. Hieron. *Betharam, civitas tribus Gad juxta Jordanem: quae & Syris dicitur Betramphta & ab Herode in honorem Auguſti Libias cognominata eſt.* Huc etiam facit quod Euſebius habet in voce Ἀραβὼθ Μωάβ ..... ἐςὶν ἐπὶ τῦ Ἰορδάνυ κατὰ Ἰεριχώ. Καὶ ἔςι τόπος εἰς δεῦρο δεικνύμενος παρὰ τῷ ὄρει Φογὼρ, ὃ παράκειται ἀνιόντων ἀπὸ Λιβιάδος ἐπὶ Ἰεβὺς (legendum, uti patet ex ante dictis & Hieronymo, Ἐσεβὺς) τῆς Ἀραβίας ἀντικρὺ Ἰεριχώ. Hieron. *Araboth Moab ..... Eſt uſque hodie locus juxta montem Phogor euntibus a Libiade in Esbum Arabiae contra Hierico.* Montem Phogor eſſe diſſitum circiter ſeptem miliaribus ab eadem urbe docet Euſebius ad vocem Δαναβά..... Ἔςι νῦν κώμη Δαννεὰ ἀπὸ η΄ σημειῶν τῆς Ἀρεοπόλεως· ἑτέρα δὲ ἐπὶ τῦ Φογὼρ ὄρυς ἀπὸ ζ΄ σημείων τῆς Ἰεβῦς. Nota hic idem mendum Δεβῦς pro Ἐσβῦς. Hieronymus haec reddidit ad vocem Damnaba, & legit *Esbus*. Ita & in voce Βεελμεὼν apud Euſebius Ἰεβὺς legitur, apud Hieronymum rectius Esbus. Porro idem mons Phogor etiam Φεγὼρ ab Euſebio nominatur in voce Βεελφεγὼρ diciturque ab eodem in voce Βεθφογὸρ ſitus eſſe, vel potius urbs Bethphogor vicina monti Phogor ſita eſſe, ἀπέναντι Ἰεριχῶ, ἀνωτέρω Λιβιάδος σημείοις ς΄ contra Jericho ſex millibus ſupra Libiadem: quumque idem mons circiter 7 miliaria abfuerit ab Chesbon, videtur Livias & Chesbus 13 miliarium tantum intervallo diſſitae fuiſſe.

Naim. Euſebius. Ναΐμ. .... νῦν ἐςὶ κατὰ νότον ἀπὸ ιβ΄ σημείων Θαβὼρ πλησίον Ἀηνδώρ. Atqui Endor (vide ſupra) diſtat 4 miliaribus a Thabor, quomodo vicus qui 12 miliaribus a Thabor diſtat vicinus poteſt dici Endor? Sed mendum eſt, & legendum β΄ non ιβ΄, uti & Hieronymus habet. *Naim .... uſque hodie in ſecundo miliario Thabor montis oſtenditur contra meridiem juxta Endor.*

Nazareth. Euſebius. Ναζαρὲθ ... Ἔτι νῦν ἐςὶν ἐν Γαλιλαίᾳ ἀντικρὺ τῆς Λεγεῶνος, ὡς ἀπὸ σημείων ιε΄ πρὸς ἀνατολὰς, πλησίον τῦ ὄρυς Θαβώρ. Hieron. *Nazareth ... Eſt autem uſque hodie in Galilaea viculus contra Legionem, in quinto decimo ejus miliario ad orientalem plagam, juxta montem Thabor, nomine Nazara.* Dicitur eſſe contra Legionem, quamvis ſat magno intervallo inde remota

 ſit,

ſit, quia per planitiem interjectam urbem illam reſpicit.

Nezib. Euſebius. Νεσὶβ ... ἀπὸ θ' σημείων Ἐλευθεροπόλεως ἐπὶ Χεβρών. Hieron. *Neeſib ... in ſeptimo miliario Eleutheropoleos pergentibus Chebron.*

Rama. Euſebius Ῥαμὰ, φυλῆς Βενιαμὶν, πόλις Σαοὺλ, ἀπὸ ς' σημείων εἰς βοῤῥᾶν ἀπέναντι Βηθήλ. Hieron. *Rama in tribu Benjamin, civitas Saulis in ſexto miliario ab Aelia ad ſeptentrionalem plagam contra Bethel.* Idem in c. 5. Hoſeae. *Rama eſt urbs in tribu Benjamin in ſeptimo lapide ab Hieroſolymis ſita.* Ibid. *Gaba juxta Rama.*

Remmon. Euſebius. Ῥεμμὼν ... νῦν Ῥεμμοὺν ἐστι πλησίον Αἰλίας κώμη ἐν βορείοις ἀπὸ σημείων ιε'. Itane vero? eſtne hoc πλησίον Αἰλίας; Hieronymus. *Remmon ... hodieque eſt vicus Remmon juxta Aeliam contra aquilonem in quintodecimo ejus miliario.*

Sarda. Euſebius. Σαρδὰ, κώμη ἐστὶν ἐν ὁρίοις Ἐλευθεροπόλεως πρὸς βοῤῥᾶν ἀπιόντων εἰς Νικόπολιν ὡς ἀπὸ σημείων ι'. Hieronymus. *Saara, vicus in finibus Eleutheropoleos contra ſeptentrionem pergentibus Nicopolin, quaſi in decimo miliario.*

Sebaſte. Urbs olim dicta Samaria aberat a Dothaim verſus auſtrum 12 miliaria, a Merro totidem, ab Atharo 4. Ita Euſebius ad voces *Dothaim*, *Merran* & *Ataroth*.

Silo. Euſebius. Σηλὼ, φυλῆς Ἐφραίμ ... ὡς ἀπὸ σημείων ιβ' ἐν τῇ Ἀκραβαττινῇ. Deeſt terminus a quo tantum abeſt. Hieronym. *Selo in tribu Ephraim ... eſt autem in decimo miliario Neapoleos in regione Acrabitena.*

Soco. Euſebius. Σοκχὼ ... κῶμαι εἰσὶ δύο ἀνιόντων (vel ἀπιόντων) ἀπὸ Ἐλευθεροπόλεως εἰς Αἰλίαν ἐν τῷ θ' σημείῳ. Hieron. *Soccho, in tribu Juda. Sunt autem uſque hodie viculi duo pergentibus Aeliam de Eleutheropoli in nono miliario viae publicae.*

Sulem. Euſebius. Σουβὴμ κλήρου Ἰσσάχαρ. Καὶ νῦν ἐστὶ κώμη Συλὴμ, ὡς ἀπὸ σημείων ε' τοῦ Θαβὼρ ὄρους κατὰ νότου. Hieron. *Sulem. .... uſque hodie vicus oſtenditur nomine Sulem in quinto miliario Thabor montis contra auſtralem plagam.* Euſebius ad vocem Σωνὰμ, ὅθεν ἦν ἡ Σωναμῖτις, κώμη ἐστὶν ἐν ὁρίοις Σεβαστῆς ἐν τῇ Ἀκραβαττινῇ Σαουλμ καλουμένη. Hic Bonfrerius putat eandem deſcribi quae Sulem modo dicta fuit. Sed mihi non videtur illa Sulem poſſe dici in Acrabattene ſita,

Digitized by Google

ſita, quum 5 miliaria tantum a Thabor abſuerit & in Iſſachar ſita, ipſo fatente Euſebio.

Thabatha. Hieronymus in vita S. Hilarionis. *Hilarion ortus vico Thabatha, qui circiter quinque millia a Gaza urbe Palaeſtinae ad auſtrum ſitus eſt.*

Thabor. Euſebius. Θαβὼρ, ὅριον Ζαβυλών. Ἔςι δὲ ὄρος ἐν τῇ πεδιάδι κείμενον ἀπὸ σημείων ί Διοκαισαρείας κατὰ ἀνατολάς. *Thabor, terminus Zabulon. Eſt autem mons in Galilaea, mira rotunditate ſublimis, diſtans Diocaeſarea decem millibus contra orientalem plagam.*

Thalcha. Euſebius. Θαλχὰ, φυλῆς Συμεών· νῦν Θαλᾶ καλεῖται Ἰυδαίων μεγίςη κώμη ὡς ἀπὸ σημείων ις´ Ἐλευθεροπόλεως ἐν τῷ Δαρωμᾷ. Hieron. *Thalcha in tribu Simeon; nunc vicus grandis Judaeorum dicitur Thella, quaſi in ſexto decimo miliario Eleutheropoleos contra auſtralem plagam.*

Thanath. Euſebius. Θανάθ ... νῦν ἐςὶ κώμη Θαναὰθ ἀπὸ σημείων ί Νεαπόλεως ἐπ᾽ ἀνατολὰς κατιόντων ἐπὶ τὸν Ἰορδάνην. Hieronymus. *Thenath .... hodieque villa eſt Thenath in decimo miliario Neapoleos contra orientem deſcendentibus Jordanem.* Haec eſt Θῆνα Ptolemaei in Samaria. Vide ſupra *p.* 461.

Thebes. Euſebius. Θήβης ... Ἔςιν ἐν ὁρίοις Νεαπόλεως Θήβης νῦν λεγομένη κώμη, ὡς ἐπὶ Σκυθόπολιν ἀπιόντων ἐπὶ τὸ τρὶς καὶ δέκατον σημεῖον. Hieron. *Thebes... eſt autem uſque hodie vicus nomine Thebes in finibus Neapoleos pergentibus Scythopolim quaſi in tertio decimo ejus lapide.*

Thecua. Euſebius ad vocem Ἐλθεκυὲ, φυλῆς Ἰύδα καὶ νῦν ἐςὶ Θεκυὰ ἀπὸ σημείων ιβ´ ἐξ ἀνατολῶν (adde Αἰλίας) Hieronymus. *Elthei, in tribu Juda, eſt hodieque Thecua vicus in nono ab Aelia miliario contra meridianam plagam.* Alibi tamen Hieronymus ſcribit (in prooem. ad Amos) *Thecue eſt oppidum quod ſex millibus ad meridianam plagam abeſt a Sancta Bethleem* (quam 6 miliaribus diſſitam ab Aelia idem tradidit) *quae mundi genuit Salvatorem, & ultra nullus eſt viculus, ne agreſtes quidem caſae; tanta eſt eremi vaſtitas, quae uſque ad mare rubrum Perſarumque & Aethiopum atque Indorum terminos dilatatur.*

Vallis ſpinarum. Hieronymus, in *cap.* 3. Joel. *Vallis ſeu torrens ſpinarum eſt locus juxta Liviadem trans mare mortuum ſexto ab ea diſtans miliario.*

 Val-

Vallis Jezraël. Hieron. in *cap.* 1. Hoſeae. *Jezraël, quae nunc juxta Maximianopolim eſt, fuit metropolis regni Samariae; prope quam ſunt campi latiſſimi & vallis nimiae vaſtitatis, quae pluſquam decem millium tenditur paſſibus.* Ubi autem collocanda ſit illa vallis colligitur ex iis quae habet ad vocem *Endor*, dicitur enim Ἀενδὼρ ἡ ἐν Ἰεσραήλ. Endor autem erat in quarto miliario a Thabor verſus auſtrum. At quae eſt Maximianopolis? Hieronymus id indicat ad *c.* 12. Zachariae. *Adadremmon, pro quo* LXX *tranſtulerunt* ῥοῶνος, *urbs eſt juxta Jezraëlem* (ita legendum eſt, non *Jeruſalem*, quod habetur in excerptis geographicis tomo II *novae editionis* Hieronymi inſertis *pag.* 494.) *quae hoc olim vocabulo nuncupata eſt & hodie vocatur Maximinianopolis in campo Mageddon.*

Ulamma. Euſebius. Οὐλαμμαῦς .... Ἔςι δὲ καὶ ἄλλη Οὐλαμμὰ ἀπὸ ιβ΄ σημείων Διοκαισαρείας πρὸς ἀνατολάς. Hieron. *Ulamaus .... Sed & quaedam villa nomine Ulama in duodecimo Diocaeſareae lapide oſtenditur contra ſolis ortum.*

Ziph. Hieronymus. *Ziph in octavo miliario Chebron contra orientem uſque hodie vicus oſtenditur, ubi abſconditus eſt David. Fuit autem tribus Juda in Daroma, in finibus Eleutheropoleos.* Dubito an ultima eo pertineant.

CAPUT XIII.

DE INTERVALLIS A PROCOPIO GAZAEO NOTATIS.

Procopius Gazaeus uſus ſcriptis Geographicis Euſebii & Hieronymi. Conferuntur intervalla ab eo commemorata cum Euſebianis, & modo ejus ſcriptura confirmatur ex Hieronymo vel Euſebio, modo labefactatur. Quae de monte Gerizim habet pluribus illuſtrantur.

AD illuſtrationem eorum quae mox ex Euſebio & Hieronymo deſcripſimus conferri debent illa quae Procopius Gazaeus, adeoque & ipſe Palaeſtinus, commentariis ſuis in ſacrum codicem

Digitized by Google

dicem inſeruit. Illa ſecundum ordinem elementorum ita diſpoſuimus, & Latine tantum damus, cum obſervationibus nonnullis.

Arad urbs Amorrhaeorum eſt vicina deſerto Cades hoc eſt Pharan. Hac autem tempeſtate vicus eſt ad quartum lapidem a Malathis, ab Chebrone vero ad viceſimum. Ita ſcribit Procopius in comm. ad librum Judicum.

Eadem leguntur in Euſebio & Hieronymo, quibus auctoribus eum uſum fuiſſe patet ex eo quod ſaepe illos nomine citet, uti & Ἑβραίων ὀνομάτων ἑρμηνείαν. Hic autem addit abeſſe ab Chebrone 20 miliaria verſus auſtrum.

Area Atad. Situs eſt locus ille ad tertium lapidem ab Hierichunte & diſtat ab Jordane duobus lapidibus. In comm. ad *Gen.* 50.

Ergo inter Jerichuntem & Jordanem ſpatium erat 5 miliarium: ita quoque Hieronymus in Onomaſtico ad voces Area Atad. Joſephus ſpatium hoc eſſe 60 ſtadiorum dicit, id eſt 7 miliarium & ½.

Beroth (ita legendum pro Bethor, & ſacer codex & Euſebius docent) *vicus nunc eſt prope Aeliam deſcendentibus Nicopolim ad ſeptimum lapidem.* In comm. ad Joſuam.

Ex Euſebio petitum eſt. Nota Procopium quoque Νικόπολιν legiſſe, quum rectius Hieronymus habeat *Neapolin.*

Bethel ſita eſt a Neapoli Aeliam verſus in ſiniſtra parte viae ad duodecimum ab Aelia lapidem. In comm. ad Joſuam. Convenit cum Euſebio.

Ut ex praeſenti loco erudimur, in meditullio Judaeae ſitam eſſe Bethel colligere datur. Terram enim in qua tu ſtas, tibi, inquit, dabo. Judaea ſecundum latitudinem in 4 *patet ſectiones. Bethel itaque ut intermedia ſita eſt ſicut docet* LXXVIII *Pſalmus.* In Comm. ad *Gen.* 28.

Juxta Bethel fuit Amorrhaeorum habitatio ſeque extendit trans Jordanem uſque Philadelphiam. In comm. ad *Gen.* 15.

Videtur itaque Philadelphia quaſi e regione Bethelis collocanda.

Chebron prope Chermel eſt a ſeptentrione. In comm. ad Joſuam. Euſebius Carmeliam hanc ad orientem Chebronis collocat. Adeoque

Digitized by Google

deoque fuit ad auſtrum & partim ad orientem illius urbis.

Ciriathjearim. Sita eſt inter Aeliam & Dioſpolim in via ad nonum lapidem, cui vicina eſt Maſſepha. In Comment. ad Joſ.

Idem legitur apud Euſebium & Hieronymum. Iidem ad vocem Μασφὰ Maſſepham מצפה collocant in finibus Eleutheropolis ad ſeptentrionem. Hieronymus addit *pergentibus Aeliam*, at via Eleutheropoli Aeliam verſus ſpectabat orientem. Ad vocem Μασσηφὰ dicunt eam juxta Cariath jearim fuiſſe. Ergo fuit in via Dioſpoli (non Eleutheropoli) Aeliam verſus.

Dan. Iſto nomine extat adhuc vicus diſtans a Paneade 14 *lapidibus, qua itur Tyrum. Is vicus ſane limes erat Judaeae. Ibi quoque Jordanes evolvitur.* In Comm. ad *Gen.* 14.

Numerus 14 videtur pro 4 poſitus. Ita Euſebius & Hieron. ἀπὸ σημείων δ′, *quarto a Paneade miliario.*

Gabaon. Nunc vicus eſt, ſervato nomine, prope Bethel ad occaſum ad quartum lapidem. Vicina vero eſt Rama, quae Levitis quoque addicta eſt prope Remmon, ubi Salomon ſacris operatus unctionis dignitatem accepit. In comm. in Joſuam.

Deſumta haec ſunt ex Euſebii Onomaſtico, quod hinc illuſtratur: nam Euſebius ſcripſit eſſe πρὸς δυσμὰς *ad occaſum* Bethelis (uti & in illo legit Procopius noſter, & legi debet) ſed in Hieronymo (culpa ut opinor librariorum, de quibus ipſe Hieronymus alibi conqueritur, quod in tractatus ejus menda irrepſerint eorum vitio) legitur contra orientalem plagam Bethelis.

Gerar. Hinc cognominatur Geraritica ea regio quae ſita eſt ſupra Daromam diſtans ab Eleutheropoli verſus auſtrum lapidibus 25. In comm. ad *Gen.* 10.

Eadem habent Euſebius & Hieronymus in Onomaſtico locorum.

Gerar. Civitas eſt Palaeſtinae, unde etiam appellatur Σάλτον γεραριτικὸν *Saltus Geraritieus circa Eleutheropolin.* In Comm. ad Paralipom. *l.* 11. *c.* 14.

Gergeſaei inſederant Gadarae & Gergeſae finitimam regionem & ſolitudinem quae praetenditur ſtagno Tiberiadis. In comm. ad *Gen.* 15.

Gerizim

Digitized by Google

Gerizim & Ebal. Siti autem montes iſti ſunt ab orientali parte Jerichuntis ultra locum Galgal. Caeterum Samaritae Sicimis urbi, quae & Sichem dicta, eos adjacere putant; ubi videlicet Dominus apud puteum cum muliere Samaritica diſſeruit quae nunc Neapolis vocatur. Nec non vero Samaria nuncupatur, ſiquidem mons ille quem Garizim dicunt Someri qui filium habuit Somoron dictum erat. Verum enimvero nomen illud robur ſuum poſt tempus illud quo ab Aſſyriorum Rege coloniae in eam terram ductae ſunt eſt adeptum. Porro etiam ex vicinis gentibus, quae cor Samaritanorum perverterunt, ut orantibus quocunque terrarum tractu aut ſitu eſſent ac preces funderent, ad montem illum reſpiciendum eſſet. Nam Gentium ſeptuaginta ſacrificuli cognito quod Ezras, qui quoniam Legem Dei idololatras lapidare praecipientem tenebat, idola abominaretur, adveniſſet, citra moram aedium ſublimium idola convulſerunt, ac in caverna quadam montis Garizim (quemadmodum traditio habet) abſconderunt. Cum itaque ſubtus idola jaceant, quamvis id ignoraverint, eo converſi adorant. Non enim Scriptura poteſt fallere quae inquit: permanſerunt facientes legem Dei, & adorantes ipſorum idola. Ceterum ſuper monte iſto quem Garizim putabant cum Templum exſtruxiſſent, ibidem vota ſua faciebant. Atqui vero ſi Garizim & Gebal montes, qui ſunt altiſſimi, Neapoli adjacebant quomodo fieri poteſt ut inferne benedictio ſeu maledictio ſuperne in utraque immenſa, ut etiamnum videre eſt, altitudine edita exaudiretur? Cum videlicet in montem qui apud illos Garizim appellatur, ſexcentorum millium & unius graduum ſit adſcenſus. Habet inſuper etiam ſeries libri Joſue, quod duo iſti montes ab oriente Hierichuntis ſiti fuerint, ubi locus quoque Galgala qui ab urbe ad ſecundum lapidem diſtat. Sichima vero ad ſeptentrionem & occaſum Hierichuntis vergit magis ac ad quinquageſimum ſecundum lapidem ab ea diſtat. In comment. ad Deuteronom.

Multa in his notanda ſunt, quae ſumma tantum faſtigia rerum ſequendo, indicabo

1. Montes Gerizim & Ebal collocari juxta Hierichuntem, quod jam ante Euſebius & Hieronymus ſtatuerunt in Onomaſtico ad vocem Γεβάλ, putantes male eos qui Neapoli adjacent his nominibus appellari. Sed contra hos eſt *Jud.* 9.

2. Male

2. Male Neapolin eandem credi ac Samariam. Haec res in tanta literarum luce, qua nunc fruimur, vix eget confirmatione.
3. Sacri Codicis teſtimonium de idololatria Samaritanorum male referri ad idola ſub monte Garizim abſcondita: nam contrarium ipſe Sacer Codex docet idola nominatim recenſens, quae colerent, non infra terram defoſſa (unde enim hoc liquet, & ubi id dicitur?) ſed ſupra terram conſpicua. Verum & alii idem de Samaritanis, quod Procopius, narrant.
4. Templum exſtructum fuiſſe in monte Garizim alter Procopius, & ipſe Palaeſtinus uti noſter, Caeſareenſis quippe, negat, loquens de ſua aetate; nam olim ibi templum fuiſſe certum eſt. Teſtantur id Joſephus, & nummi veteres Flaviae Neapolis, montem Gerizim inſcriptum habentes cum templo ſuperſtructo.
5. Gradus, quibus ad verticem montes Garizim adſcenditur, memorari, ſed in numero erratum eſſe: nec enim ullus in univerſo terrarum orbe mons eſt ea altitudine: quod res ipſa clamat. Praeterea αὐτόπτης auctor itinerarii veteris Hieroſolymitani gradus hos fuiſſe numero trecentos aſſeverat, quod magis eſt veri ſimile: & in Numinis veteribus iſti gradus conſpiciuntur, quos in aes inſcriptos videre eſt in Patini nummis coloniarum aliiſque.
6. Galgalam abeſſe a Jerichunte 2 miliaria: quod & Hieronymus tradidit. At falſum eſt in ſacro codice legi montes Gerizim & Ebal ad ortum eſſe Jerichuntis. Vide *Deut.* 11.29.
7. Sichima i. e. Neapolin a Jerichunte abeſſe ſ2 miliaria. Quod ſi per Hieroſolyma iter hoc inſtutuatur ſecundum noſtrum computum eſſet ſ8 miliarium. Sed alia & breviori via (quam hinc colligere licet 6 miliarium ſpatio breviorem fuiſſe, relicta ad ſiniſtram Hieroſolyma & ipſo monte olivifero) potuit Jerichunte Bethelem iter inſtitui.

Jabis eſt ultra Jordanem poſita. Nunc vero vicus eſt ad viceſimum al-

Digitized by Google

lapidem a Pella oppido diſſitum, ad ſexaginta vero adſcendentibus Geraſam. In comment. ad lib. Judicum.

Hinc videretur 80 miliaria inter Pellam & Geraſam fuiſſe. Euſebius ſcribit Jabis a Pella 6 miliaria abfuiſſe in via quae ducit Geraſam: ſed de 60 miliaribus illic nihil.

Jerimuth ad decimum quartum lapidem ab Eleutheropoli, eſt circa Eſthaol vicum Odollam. In comm. ad Joſuam.

Euſebius & Hieronymus habent *ad quartum lapidem.*

Lachis vicus hoc tempore eſt qui ab Eleutheropoli ad ſeptimum lapidem verſus auſtrum euntibus Daromam diſtat. In comment. ad Joſuam.

Eadem leguntur apud Euſebium & Hieronymum.

Maceda. Eſt ſita haec ab oriente Eleutheropolis ad octavum lapidem. In comm. ad Joſuam.

Euſebius & Hieronymus idem tradiderant.

Merom. Vicus eſt Sebaſtae ab ea ad duodecimum lapidem diſſitus. In comm. ad Joſuam.

Eſſe vicum eo loco, cui nomen Μίρος & *Merrus* notarunt Euſebius & Hieronymus: ſed is non eſt idem ac מרום *Merom*: nec id, opinor Euſebius dicere voluit, qui vicos nomine affines ſaepe memorat, licet ad illuſtrandum ſitum loci de quo agitur nil faciat. Et eſt quod ei gratias habeamus, quod multa nobis nomina locorum hoc pacto innotuerint, quae alias aeterna nocte ſepulta jacuiſſent. Tantum abeſt ut illi iraſcar.

Salem oppidum eſt Sichimorum, ut perhibet Scriptura ſacra. Eſt iſto nomine vicus ab occaſu Aeliae & alius iſto nomine in campo Salumiae Scythopolis. Veruntamen Joſephus teſtatur eam urbem quae Hieruſalem vocatur revera eſſe Salem, & in ea regnaſſe Melchizedecum. In comm. ad *Gen.* 15.

Haec corrupta ex Euſebio & Hieronymo facile reſtituuntur ad vocem Σαλὴμ· πόλις Σικίμων, ἥτις ἐςὶ Συχὲμ, ὡς φησιν ἡ γραφή. Ἔςι δὲ καὶ ἄλλη κώμη εἰς ἔτι νῦν διαμένουσα. Hieron. *Salem civitas Sicimorum quae eſt Sichem: ſed & alia villa oſtenditur uſque in praeſentem diem juxta Aeliam contra occidentalem plagam hoc nomine, in octavo quoque lapide a Scythopoli in campo vicus Salumias appellatur. Joſephus vero Salem eſſe affirmat in qua regnavit Melchize-*

Digitized by Google

chizedec. Ex hoc ſpecimine liquet Procopium deſcripſiſſe verbo tenus Euſebium & Hieronymum; utiliſque eſſe collationem Procopii cum illorum Onomaſtico, ut menda tollantur, & liqueat quomodo ſua aetate Procopius in Euſebio & Hieronymo legerit.

Sichem, *Sicima & Selom ſunt in ſuburbanis Neapolis. Ab oriente Bethel &c. Bethel prius dicta eſt Namaus. Si quis proficiſcatur ab Hieruſalem Neapolim ad lapidem duodecimum dextram viae ſita eſt.* In comm. ad *Gen.* 12. *Selom* eſt Σηλώμ, Schilo, quam male confundit cum Sichem: & *Namaus* natum eſt ex verbis Sacri Codicis, nomen Bethel fuiſſe אולם לוז quod Οὐλαμμοῦς Graeci ſcripſere.

Thalor, *mons*, (ita enim legendum pro Bathor, uti mox Bethor pro Beeroth) *in planitie ſitus eſt ad decimum a Diocaeſarea lapidem ab oriente*. In comm. ad librum Judicum.

Non diſſentit ab Euſebio.

Thenach non cepit Manaſſe tribus. Nunc vicus eſt permagnus a Legeone ad tertium lapidem diſſitus. In comm. ad lib. Judicum.

Eadem habent Euſebius & Hieronymus.

CAPUT XIV.

DE INTERVALLIS LOCORUM MEMORATIS AB ARRIANO, DIODORO SICULO, THEOPHRASTO, JUSTINO MARTYRE, ORIGENE, ET ALIIS.

Gaza & portus Gazaeorum quantum abſuerint a ſe invicem Arriani verba cum Strabonis collata. Lacus Samochonites quantum a mari abſuerit. Verba Theophraſti illuſtrata. Juſtini Martyris teſtimonium de diſtantia vici Betlehem ab Hieroſolymis, & Origenis de Jordane examinatur. Intervalla quaedam ex incerto auctore Graeco.

VIdimus praecipua veterum ſcriptorum teſtimonia, quibus intervalla locorum Palaeſtinae illuſtrantur. Hoc capite aliqua

Digitized by Google

qua addemus, quae ſparſim hic illic offendimus in eorum ſcriptis ad inſtitutum noſtrum facientia. Initium ducemus ab Arriano ubi Gazam deſcribit, *lib.* II. de expeditione Alexandri, his verbis. Ἀπέχει ἡ Γάζα τῆς μὲν θαλάσσης εἴκοσι μάλιστα σταδίους, καὶ ἔστι ψαμμώδης καὶ βαθεῖα ἐς αὐτὴν ἡ ἄνοδος· καὶ ἡ θάλασσα ἡ κατὰ τὴν πόλιν τεναγώδης πᾶσα. *Abeſt Gaza a mari ſtadiis ſummum viginti, & acceſſus ad eam ſabuloſus & profundus, & mare urbi propinquum limoſum eſt.*

Hinc videtur colligendum λιμένα Γαζαίων ſive portum Gazaeorum, uti loquitur Ptolemaeus (vide ſupra *pag.* 460.) abfuiſſe ab urbe Gaza duo circiter miliaria Romana cum dimidio. Tantum enim valent ſtadia viginti. Strabo autem, cujus verba ſupra dedimus *pag.* 436. ſcribit ſeptem ſtadiorum intervallum abeſſe Gazam a portu Gazaeorum. Sed aut alteruter aut librarii errarunt, aut Gaza poſtea major & vicinior litori evaſit. At vix dici poteſt majorem factam quia Strabo de illa loquitur uti erat tempore Alexandri, de qua & Arrianus, & uſque ad ſuam aetatem eam deſertam manere teſtatur.

Gaza quantum abfuerit ab Azoto Diodorus Siculus nos docet *lib.* XIX. *cap.* 95. Pugna enim peracta juxta Gazam, περὶ Γάζαν τῆς Συρίας, ita pergit, τῆς δὲ μάχης τοιοῦτο τὸ τέλος λαβούσης Δημήτριος μὲν διέτεινεν εἰς Ἄζωτον περὶ μέσας νύκτας διελθὼν σταδίους ἑβδομήκοντα καὶ διακοσίους. *Quum pugna hunc exitum ſortita eſſet Demetrius quidem Azotum contendit noctu ſtadia ducenta & ſeptuaginta emenſus.* Idem *lib.* XIX. *cap.* 108. notavit lacum Aſphaltiten a Petra urbe Arabum, quae Arabiae Petraeae nomen dedit, abeſſe ſtadia trecenta. Verba ejus jam notavimus ſupra *pag.* 92. & ibidem longitudinem lacus Aſphaltitis deſcribit quingentis ſtadiis, latitudinem ſexaginta.

Theophraſtus videtur lacum Samochoniten deſcribere *lib.* IX. *de hiſtoria plantarum cap.* 7. Nam ſcribit inter Libanum & alium parvum montem (non Antilibanum) in valle quadam exigua calamum odoratum naſci juxta lacum, in paluſtribus quum ſiccantur, & occupare plus quam triginta ſtadia. Lacum ipſum a mari abeſſe notat 150 ſtadia. Haec omnia ſatis bene conveniunt cum

Digitized by Google

iis quae de lacu Samochonite dicta ſunt libro 1, capite XL. Verba ipſa Theophraſti haec ſunt. Ὁ δὲ κάλαμος γίνεται καὶ ὁ σχοῖνος ὑπερβάλλοντι τὸν Λίβανον, μεταξὺ τοῦ τε Λιβάνου καὶ ἄλλου τινὸς ὄρους μικροῦ ἐν τῷ αὐλωνίσκῳ τούτῳ· καὶ οὐχ ὥς τινές φασι τοῦ Ἀντιλιβάνου· καὶ μεταξὺ τούτων ἐστὶν, ὃν αὐλῶνα καλοῦσι πεδίον πολὺ καὶ καλόν. ὅπου δὲ ὁ κάλαμος καὶ ὁ σχοῖνος φύεται, λίμνη μεγάλη τυγχάνει· πρὸς ταύτην δὲ ἐν τῷ ἕλει τῷ ἀνεξηραμμένῳ πεφύκασι· τόπον δὲ ἔχουσι πλεῖον ἢ τριάκοντα σταδίων· οὐκ ὄζουσι δὲ χλωροὶ, ἀλλὰ ξηρανθέντες· τῇ προσόψει δὲ οὐδὲν διαφέρουσι τῶν ἄλλων· εἰσβάλλοντι δὲ εἰς τὸν τόπον, εὐθὺς ὀσμὴ προσβάλλει, οὐ μὴν πορρωτέρω γε ἡ ἀπόπτου γίνεται, καθάπερ τινές φασι ταῖς προσφερομέναις ναυσὶν εἶναι πρὸς τὴν χώραν· καὶ γὰρ ὁ τόπος οὗτος ἀπὸ θαλάττης ἀπέχει πλείους ἢ ἑκατὸν πεντήκοντα σταδίους. *Calamus vero & juncus trans Libanum montem, inter ipſum Libanum, & alium quendam montem parvum, valle minima creſcunt; non, ut quidam dixere, inter Libanum, atque Antilibanum. Inter quos campus ampliſſimus & pulcherrimus eſt, quem Aulonem appellant. Qua vero calamus & juncus proveniunt, lacus amplus extenditur, juxtaque eum paluſtribus ſiccatis iſti aſſurgunt. Plus autem quam triginta ſtadiorum occupant locum. Virides nequaquam odorati ſunt, ſed ſicci: forma vero nihil ab aliis differunt. Lacum ingredienti protinus odor aſpirat, non tamen longius ſpirat, ut quidam referunt a navibus eo curſum tenentibus ſentiri. Hic enim locus plus quam centum quinquaginta ſtadia abeſt a mari.* Hinc apparet in Plinio *lib.* XII. 22. legendum *tricenis adeo* (non *ab eo*) *ſtadiis calamus & juncus odorati gignuntur.*

Juſtinus Martyr Bethleem abeſſe Hieroſolymis 35 ſtadia ſcribit, niſi corrupti ſint ejus numeri. Verum Hieronymo, Bethleemi incolae, credendum prae Juſtino, qui ſex miliaria Romana huic intervallo tribuit: nec hic tantum ſed plures alii id affirmunt, quos inter & Sulpicius Severus *Dialogo* 1. §. 4. *Bethleem oppidum ab Hieroſolymis ſex millibus diſparatur.*

Origenes in Euangel. Johannis tomo VIII. Jordanem dicit diſtare Hieroſolymis ſtadiis centum & octoginta. Βηθανία γὰρ, ὡς αὐτὸς ὁ Ἐυαγγελιστής φησιν, ἡ πατρὶς Λαζάρου καὶ Μάρθας καὶ Μαρίας, ἀπέχει τῶν Ἱεροσολύμων σταδίους δεκαπέντε· ἧς πόῤῥω Ἰορδάνης ποταμὸς ὡς ἀπὸ σταδίων πλατεῖ λόγῳ ρπ'. *Bethania enim, uti idem*

Euan-

Digitized by Google

Euangeliſta ait, patria Lazari, Marthae, & Mariae, ſtadia 15 *abeſt Hieroſolymis, & inde* (a Bethania) *rudi calculo centum & octoginta ſtadia aberat Jordanes.* Sed hoc ſpatium juſto minus eſt, (ſcilicet πλατεῖ λόγῳ addidit) quum Joſephus centum & quinquaginta ſtadia ponat inter Hieroſolymas & Jerichuntem (quod plane convenit cum computo Itinerarii Veteris Hieroſolymitani, quod miliaria 18 dicit eſſe inter Jerichuntem & Hieroſolymas: atqui ſtadia 150 efficiunt miliaria 18 & aliquid plus, nondum tamen miliaria 19) & a Jerichunte ad Jordanem ſtadia 60. Joſephum autem & auctorem Itinerarii Hieroſolymitani praeſtat hic ſequi quam Origenem, quum illi in iſto loco fuerunt, Origenes non: quod ex hoc ipſo tomo VIII liquet, ubi ſcribit: Δείκνυσθαι δὲ λέγουσι παρὰ τῇ ὄχθῃ τοῦ Ἰορδάνου τὰ Βηθαβαρᾶ, ἔνθα ἱστοροῦσι τὸν Ἰωάννην βεβαπτικέναι. *Dicunt oſtendi circa ripam Jordanis Bethabara* &c. Si ipſe vidiſſet non ita ſcripſiſſet. Vidiſſet autem quia eodem tomo dicit ſe ad loca ſancta profectum, ut Chriſti & diſcipulorum Prophetarumque veſtigia inſpiceret. Inſpexiſſet ergo ad Jordanem quoque illa loca ſi ibi fuiſſet.

Addamus excerpta ex apoſpaſmatiis incertae aetatis quae primus edidit Hudſonus noſter, qui praeclare de re literaria meretur quod monumenta ejuſmodi in lucem protrahat, tomo IV geographorum minorum. Μετὰ τὸ Πηλουσιακὸν στόμα τοῦ Νείλου Πηλούσιον πόλις ἐστὶ παρὰ τὴν θάλασσαν. Ἑξῆς δὲ τὸ Κάσιον ὄρος· εἶτα τὰ Ῥινοκόρουρα. Μέσον δὲ τοῦ Κασίου ὄρους καὶ τῶν Ῥινοκορούρων ἡ Σιρβωνὶς λίμνη· μετὰ τὰ Ῥινοκόρουρα ἡ νέα (ita Hieronymus quoque in libro de nominibus & urbibus ſacri codicis meminit *antiquae Gazae, & ejus quae nunc cernitur in alio loco aedificata*) Γάζα κεῖται πόλις οὖσα καὶ αὐτή· εἶθ᾽ ἡ ἔρημος Γάζα· εἶτα ἡ Ἀσκαλὼν πόλις· μετὰ ταύτην ἡ Ἄζωτος· ἑξῆς ἡ Ἀκκάρων πόλις· ἔπειτα ἡ Λύδδα πόλις· εἶθ᾽ Ἰόππη· ἑξῆς ἡ Καισάρεια Παλαιστίνης πόλις· εἶθα ἡ Δῶρα· μετὰ ταύτην τὸ Καρμήλιον ὄρος, εἶτα ἡ Πτολεμαῒς πόλις· εἶτα ἡ Τύρος, ἑξῆς ἡ Σιδών· μετὰ ταύτην ἡ Βήρυτος· εἶτα ἡ Βύβλος πόλις ἐσχάτη πασῶν ἐν τῷ μυχῷ τῆς θαλάσσης. Ἡ Γεννησαρὲτ λίμνη· εὖρος μὲν ἐστὶ μ´ σταδίων, μῆκος δὲ ρμ´. Διὰ μέσης ταύτης ῥέει ὁ Ἰορδάνης. Ἡ δ᾽ Ἀσφαλτῖτις λίμνη· εὖρος μὲν ἐστὶ ρν´ σταδίων, μῆκος δὲ φπ´ σταδίων. Ἡ Σιδὼν τῆς Φοινίκος (lege Φοι-

νίκης) οὐ πλεῖον διακοσίων ςαδίων διέχει Τύρου. Haec in ſermonem Latinum converſa ita ſe habent : *Poſt oſtium Nili Peluſiacum eſt Peluſium ad mare ſitum: deinde mons Caſius, tum Rhinocorura. Inter Caſium vero montem & Rhinocorura lacus eſt Sirbonis. Poſt Rhinocorura ſita eſt Gaza nova, quae & ipſa urbs eſt, deinde Gaza deſerta. Dein Aſcalon urbs, poſt quam Azotus, deinde Accaron urbs, Lydda urbs, & Joppe. Dein Caeſarea Palaeſtinae urbs, tum Dora & poſtea mons Carmelius. Porro urbs Ptolemais, Tyrus & Sidon, & Berytus, deinde Byblus ultima urbium in ſinu hoc maris ſitarum. Lacus Geniſareth latitudo eſt ſtadiorum* 40, *longitudo* 140. *Hunc medium perlabitur Jordanes. Lacus Aſphaltitis latitudo eſt* 150 *ſtadiorum, longitudo* 580. *Sidon urbs Phoenices non amplius Tyro abeſt quam* 200 *ſtadia.*

Atque ita quidem perreptavimus ea monumenta antiquitatis, quae nobis nota ſunt, ut ex iis intervalla locorum Palaeſtinae excerperemus. In mappis noſtris nulla loca notavimus niſi quae veteres teſtantur tot miliaria aut ſtadia (quae in miliaria Romana redegimus) abfuiſſe ab hac vel illa urbe locove. Id patet ex illa mappa, in qua per lineas, adſcripto miliarium Romanorum numero, intervalla praecipua locorum digeſſimus. Et quoniam in una mappa citra confuſionem loca omnia ita notari vix poterant, quorum ſitum veteres deſcripſerunt, cetera ſi quae in aliis mappis noſtris notata leguntur, non eſt quod quis ſibi perſuadeat illa a nobis ibi per conjecturam aliquam, vel ad exemplum aliorum geographorum recentium, eſſe collocata, ſed illorum ſitus nititur teſtimoniis a nobis adductis, quae ubi extent vel ex indice videri poteſt, modo nomen urbis, vicive quaeratur de quo quis ſcire velit cur eo loco collocetur. Una forſitan Samaria eſt cui locum in mappis noſtris conceſſimus, de qua veterum nullus, quod ſciam, tradidit quot ſtadia aut miliaria abfuerit ab alio certo loco. Ptolemaei enim numeri nimis corrupti ſunt quam ut aliquid inde certi poſſit elici. Ex intervallo quo Sebaſte abeſt a Dothaim teſte Euſebio (vide ſupra *pag.* 498.) videlicet 12 miliaria, aliquid colligi poteſt : nam Dothaim erat ἀπέναντι Ἐσδραήλων *in conſpectu Eſdraelorum*, nec longe a Scythopoli, uti legi-

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

legitur in libro Judith, *cap.* 3. *comm.* 11. Plura *lib.* III. ad vocem Samaria ea de re dicentur. Ex Eugeſippo, ſcriptore ſaeculi a Chriſto nato undecimi, tantum abeſſe Neapoli Samariam quantum Hieroſolymis Bethlechemum diſcimus. At illi ſoli fidem haud haberemus. Idem teſtantur alii, & hodieque eximia rudera illic conſpicua nobis illud intervallum verum eſſe probare videntur. Quod ſi quis haec omnia conferat, videbit vix alio loco conſtitui debere Samariam quam illo quo nos conſtituimus. Ita enim & tantum aberit a Neapoli ac Engeſippus & alii tradunt, & a Dothaim aberit duodecim miliaria, uti Euſebius & Hieronymus ſcribunt, & Dothaim erit in conſpectu Ἐσδρηλὼν, (quae Stradelae nomen gerit in mappa noſtra, quod ita nuncupetur in itinerario veteri Hieroſolymitano) & non longe erit a Scythopoli. Reliquum eſt ut omnes urbes vicoſque Palaeſtinae, quorum & in ſcriptis ſacris & profanis extat memoria, peragremus.

FINIS LIBRI II.

Jos.

Digitized by Google

JOS. XVIII: 8, 9.

Tunc accinxerunt ſe viri iſti & iter capeſſiverunt. Joſua autem iis, proficiſcentibus ut regionem illam deſcriberent; mandata haec dedit: ite & perluſtrate regionem illam atque deſcribite: quo facto redite ad me, ut ſortes ducam vobis in conſpectu Dei. Iverunt itaque iſti viri & perluſtrarunt regionem, eamque deſcripſerunt ſecundum urbes ſuas in ſeptem partes in libro ſingulari, reverſique ſunt ad Joſuam in caſtra quae erant Schilunte. Tunc ſortitione facta per Joſuam in conſpectu Dei, partitus eſt regionem inter Iſraëlitas Joſua ſecundum partitiones ſuas.

Digitized by Google